

Samlede Skrifter

af

H. C. Andersen.

Get og Tyvende og To og Tyvende Bind.

Med Forfatterens Portrait.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzels Bo og Arvinger.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1855.

84^a - D.

Samuel Butler

Butler, Samuel

Samuel Butler

Samuel Butler

Samuel Butler

Samuel Butler

1531

Mit Livs Eventyr.

Af

H. C. Andersen.

Med Forfatterens Portrait.

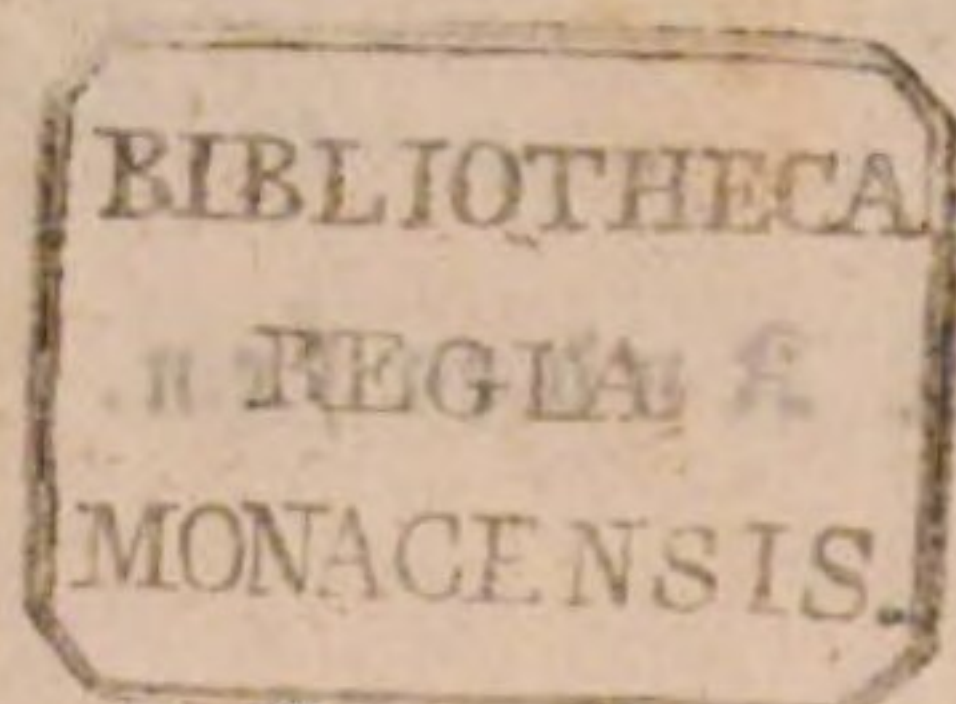
Kjøbenhavn.

Forlagt af E. A. Reitzels Bo og Arvinger.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1855.

1823

1823

1823

1823

1823

1823

I.

Mit Liv er et smukt Eventyr, saa rigt og lykkeligt! havde jeg, som Dreng, da jeg fattig og ene gik ud i Verden, mødt en magtig Fee og hun havde sagt: „vælg din Bane og dit Maal, og da, efter din Aands Udvikling, og som det fornuftigviis maa gaae til i denne Verden, beskytter og fører jeg Dig!“ min Skjebne kunde da ikke have været lykkeligere, klogere og bedre ledet, end den er. Mit Livs Historie vil sige Verden hvad den siger mig: der er en kjærlig Gud, der fører Alt til det Bedste.

1805 levede i Odense i en lille, fattig Stue et nygift Par, der holdt uendeligt meget af hinanden, en ung Skomager med sin Kone, han, neppe to og thye Aar, et forunderligt begavet Menneske, en ægte poetisk Natur, hun, nogle Aar ældre, uvidende om Verden og Livet, men fuld af Hjerte. Nylig var Manden blevet „Frimester“ og havde selv tømret sammen sit Skomagerværksted og sin Brudsegang; til denne havde han brugt Tra-Stilladsjet, der kort forud havde baaret Liigkisten med en afdød Grev Trampe, som laae udstillet paa Parade; de sorte Klædes Lister, der siden endnu altid sad paa Sengestedet, var en Erindring herom. Istedetfor det grevelige Liig, omgivet af Flor og Gandelabrer, laae her den anden April 1805, et levende, grædende Barn, det var mig Hans Christian Andersen.

Min Fader skal de første Dage have siddet ved Sengen hos min Moder og læst høit for hende af Holberg, mens jeg streg himmelhøit. „Vil Du sove, eller rolig høre efter!“ har

man fortalt mig, at han i Speg har sagt, men jeg vedblev at være en Skrighals, og som en saadan skal jeg især have viist mig i Kirken, da jeg blev døbt, hvorover Bræsten, der senere af min Moder omtaltes som en meget ærgerlig Mand, sagde: „den Unge skriger jo som en Kat!“ hvilke Ord hun aldrig kunde glemme ham; en fattig fransk Emigrant Gomarb, som stod Fadder til mig, trøstede hende imidlertid med, at jo høiere jeg som Barn skreg, des smukkere vilde jeg synge, naar jeg blev ældre.

En eneste lille Stue, der næsten var opfyldt med Skomagerværkstedet, Sengen og den Slagbænk, hvori jeg sov, var Barnets-Hjemmet, men Væggene vare behængte med Billeder, paa Dragkisten stod smukke Kopper, Glas og Nipserier og henne over Værkstedet, ved Vinduet, var en Hylde med Bøger og Viser. I det lille Kjøkken hang over Madskabet Linrækken fuldt af Tallerkener, det lille Rum syntes mig stort og rigt, Deren selv, der i Hyldingen stod malet med Landskab, var mig dengang lige saa betydende som nu et heelt Billedgalleri!

Fra Kjøkkenet kom man ad en Stige op paa Loftet, hvor der i Tagrenden, mellem vort og Naboens Huus stod en Række Jord med Burløg og Persille, min Moders hele Have; i mit Eventyr: Sneedronningen blomstrer den endnu.

Jeg var eneste Barn og blev i høi Grad forkjælet, men høre maatte jeg det af min Moder, at jeg var ganske anderledes lykkelig, end hun havde været, jeg havde det som et Grevesbarn! — hun var som Lille jaget ud af sine Forældre for at betle, og da hun ikke kunde det, havde hun en heel Dag siddet og grædt under en Bro ved Odense Åa; min Barne-Tanke saae det saa tydeligt og jeg græd derover; i gamle Domenica i Improvisatoren og som Spillemandens Moder i: „Kun en Spillemand“ har jeg givet hendes Personlighed i to forskellige Opfatninger.

Min Fader, Hans Andersen, lod mig i Alt have min

Villie; jeg havde hele hans Kjærlighed; for mig levede han! og derfor anvendte han hele sin Fritid, Søndagen, til at lave Legetøi og Billeder til mig; tidt om Aftenen læste han høit for os af Lafontaines „den Særfindede“, af Holberg og af „Tusind og een Nat“; kun da, naar han læste, husker jeg at have seet ham smile; thi i sit Liv og som Haandværker følte han sig ikke lykkelig.

Hans Forældre havde været velhavende Bønderfolk, men Ulykken var ligesom væltet ind paa dem; Dvæget døde, Gaarden brændte og tilsidst mistede Manden sin Forstand; Konen flyttede da med ham til Odense, og her satte hun den opvakte Dreng i Stomagerlære, det kunde ikke være anderledes, uagtet hans inderligste Ønske var at komme i den latinske Skole; et Par velhavende Borgere havde engang talt om at skillinge sammen, give ham fri Kost og saaledes faae ham frem paa den Wei, han saa gjerne vilde, men der blev ikke Noget deraf; min stakkels Fader saae ikke sit kjæreste Ønske opfyldt; det kom aldrig af hans Erindring. Jeg husker at jeg, som Lille, engang saae Taarer i hans Øine, da en af Latinskolens Disciple havde været hos ham og bestilt Støvler og da viist sine Bøger og talt om Alt hvad han lærte. „Den Wei skulde jeg ogsaa have gaaet!“ sagde han, og da kysjede han mig heftig og var stille hele Aftenen.

Sjelden kom han sammen med sin Lige, hans Slægtninge og Bekjendte kom til os; i Vinter-Aftenerne hjemme læste han som sagt høit eller gjorde Legetøi til mig; om Sommeren gik han næsten hver Søndag ud til Skoven, og jeg var med ham; han talte ikke meget derude, sad stille i Tanke, mens jeg sprang omkring og samlede Jordbær paa et Straa eller bandt Krands; kun een gang i Aaret og det i Mai, naar Skoven lige var sprunget ud, fulgte min Moder med, det var hendes aarlige, eneste Lyst-Bandring, og da har hun en bruun, blomstret Rattuns Klædning, der blev kun taget paa den Dag, og naar hun gik til

Alters, og som saaledes blev den eneste Kjole jeg, i alle Aaringer, erindrer var hendes Fest-Kjole; naar vi saa vendte hjem fra Skovturen, tog hun altid en heel Mængde friske Birkegrene med, og de bleve plantede bag den polerede Kaffelovn; St. Hans Urter stak vi ind i Bjælkeprækkerne, og af disse, eftersom de vorte, kunde vi see, om vi skulde leve længe eller kort. Grønt og Billeder pyntede vor lille Stue, som min Moder holdt reen og net; hendes Stolthed var, at Lagnerne og de smaa, korte Vinduesgardiner vare sneehvide.

En af mine første Erindringer, i sig selv saa ringe, men for mig af Betydning ved den Styrke, hvormed Barne-Phantasien har ligesom brændt den fast i min Sjæl, var en Familie-Fest og hvor? — Paa det Sted i Odense, i den Bygning, som jeg udenfra saae op til med Skræk og Angest, som Pariserdrengen, tænker jeg mig, har seet til Bastillen — det var Odense Lugthuus. Mine Forældre kjendte Portneren her og bleve af ham indbudne til en Familie-Fest, jeg skulde med; jeg var dengang endnu saa lille, at jeg, som man vil høre, blev baaret, da jeg skulde hjem. Odense Lugthuus var for mig ligesom Gjemmestedet for Tyve- og Røver-Historier; tidt stod jeg, naturligvis i stor Afstand, udenfor og hørte til, hvor Karle og Dvin-der derinde sang, medens de spandt paa Skotroffen.

Jeg kom med mine Forældre til Portnerens Familie-Fest; den store, jernbeslaaede Port blev aabnet og lukket igjen med Nøglen i det raslende Nøggleknippe, vi kom op ad en steil Trappe; — der blev spilst og drukket, to af Fangerne vartede op ved Bordet, — jeg var ikke at bevæge til at smage paa Noget, selv de sødeste Sager skjød jeg bort — min Moder sagde, jeg var syg og jeg blev lagt paa en Seng, men jeg hørte Skotroffen snurre tæt ved og lystige Viser, om det var i min Phantaste eller i Virkeligheden, kan jeg nu ikke sige, men det veed jeg, at jeg var i en Angest, i en Spænding og dog behagelig Stemning

som om jeg var traadt ind i Røverhistoriernes Slot. — Seent paa Aftenen gik mine Forældre hjem, jeg blev baaret, det var et raat Veir, Regnen pidskede mig i Ansigtet.

Odense selv, i mine tidligste Barndomsdage, var en ganske anden By end nu, da den er fløiet Kjøbenhavn foran med Gasselysning, Drifkevand og Gud veed hvad! den Gang var man der, troer jeg, hundred Aar tilbage; da herskede her endnu en Mængde Skikke og Brug, som allerede længst vare forsvundne i Hovedstaden. Naar Laugene flyttede Skilt, kom de i Procession med vaiende Faner, med Citroner og Silkebaand paa Raarderne. En Harlequin med Bjælder og Brix løb lysteligt foran; en af disse, en gammel Karl: Hans Struh, der ved sin lystige Snak og sit Ansigt, der var malet sort, paa Næsen nær, som havde sin naturlige, stærke røde Farve, gjorde stor Lykke. Min Moder var saa fornøiet over ham, at hun gjerne vilde faae ud, at han var af vor Familie, rigtig nok meget langt ude, men det erindrer jeg endnu tydeligt, at jeg med den stærkeste Følelse af Aristokratie protesterede imod at være i Familie med „Narren.“

Fastelavnsmandag førte Slagterne gennem Gaderne en fed Dre, pyntet med Blomsterguirlander; en Dreng i hvid Skjorte og med Binger red paa den. Søfolkene gik samme Fastetid gennem Gaderne med Musik og alle deres Flag, og tilsidst brødes de to Kjæfeste paa et Bræt, der var lagt mellem to Baade, Den, som ikke faldt i Vandet blev Seierherre. Men hvad, som især indprentedes i min Erindring og ved den senere gjentagne Fortælling herom, ideligt opfriskedes, var Spaniernes Ophold i Byen 1808. Danmark havde sluttet sig til Napoleon, hvem Sverrig havde erklæret Krig, og før man vidste det, stod en fransk Hær og spanske Hjælpetropper midt i Byen, for under Marschal Bernadotte, Prinds af Pontecorvo, at gaae over til Sverrig. Jeg var paa den Tid ikke mere end tre Aar, men dog huster jeg endnu ret vel, de næsten sortbrune Mennesker,

der Iarmede i Gaderne, Kanonerne, der bleve skudte af paa Torvet og foran Bispegaarden; jeg saae de fremmede Krigsmænd ligge og strække sig hen ad Gadens Fortog og paa Halmknipper inde i den halvnedbrudte St. Hans Kirke. Kolding Slot brændte af og Pontecorvo kom til Odense, hvor hans Gemalinde og Sønnen Oscar opholdt sig. I Landet rundt om var Skoler blevet indrettet til Vagtsstuer; under de store Træer paa Mark og ved Veie holdtes Messe. De franske Soldater omtales som overmodige og befalende, de spanske som godmodige og venlige, mellem begge var Hadet blodigt; de stakkels Spanier vakte mest Deeltagelse. — En Dag tog en spansk Soldat mig paa sin Arm, trykkede mod mine Læber et Sølvbilled, han havde ved sit bare Bryst. Jeg husker, at min Moder blev vred derved, thi det var noget Katholsk, sagde hun, men jeg syntes godt om Billedet og den fremmede Mand, der dansede rundt med mig, kyssede mig og græd, han havde vist selv Børn hjemme i Spanien. Jeg saae en af hans Kammerater blive ført til Retterstedet, han havde myrdet en Franskmænd; mange Aar herefter, ved Erindringen herom, skrev jeg mit lille Digt: „Soldaten“, der oversat af Chamisso, paa Tydsk, er blevet folkelig der og optaget i de tydske „Soldater-Sange“ som tydsk Original.

Ligesaa levende som Indtrykket af Spanierne har været hos mig som treaars Barn, blev en senere Begivenhed i mit sjette Aar, nemlig den store Komet 1811; min Moder havde sagt mig, at den vilde slaae Jorden i Stykker, eller at gruelige Ting forestod, som der kunde læses om i „Sybilles Spaadom“; jeg lyttede til Alt hvad Overtro rundt om fortalte, den var for mig i Række med den helligste Tro. Paa Pladsen ud for St. Knuds Kirkegaard stod jeg med min Moder og nogle Nabofoner og saae den frygtede, mægtige Ildfugle med sin store, skinnende Hale. Alle talte de om det onde Marsel og om Dommens Dag, min

Fader kom til, han var slet ikke af de Andres Mening og gav vistnok en sund, rigtig Forklaring, men min Moder sukede, Næbberne rystede med Hovedet, min Fader loe og gif. Da fik jeg en inderlig Skræk, fordi han ikke var af vor Tro! om Aftenen talte min Moder med gamle Fa'ermo'er derom, jeg veed ikke, hvorledes hun tydede det, men jeg sad paa hendes Skjød, saa hende ind i de milde Dine og ventede, nu slaaer Kometen ned og saa er det Dommetag.

Daglig, om kun nogle Dieblkke, kom Fa'ermo'er i mine Forældres Huus, og det var især for at see sin Sonnesøn den lille Hans Christian; jeg var hendes Glæde og Lykke. Hun var en stille og høist elskelig gammel Kone, med milde, blaa Dine og sin Bygning; hun havde prøvet Livet tungt; fra at være en velhavende Landmands Kone var hun nu sat i stor Fattigdom; hun boede med den sindssvage Mand i et lille Huus, de havde kjøbt sig for den sidste lille Rest af deres Formue. Dog saa jeg hende aldrig græde, men des dybere Indtryk gjorde det paa mig, naar hun stille sukede og fortalte om sin Moders Moder, at denne havde været en adelig Dame i en stor tydsk By, „Gassel“ og der ægtet „en Comediantspiller“, som hun udtrykte sig, og var løbet bort fra Forældre og Hjem og nu gif alt dette ud over Slægten. Aldrig veed jeg at have hørt hende nævne Mo'ermoderens Familienavn, men selv var hun en født Rommesen. Hun havde ved Hospitalet en Have at passe, hvorfra hun hver Løverdagasten bragte nogle Blomster, man tillod hende at tage hjem; de pyntede paa min Moders Dragkiste, men vare mine Blomster; jeg fik Lov til at sætte dem i Vandglasse; hvor rig var ikke denne Glæde. Alt bragte hun mig; hun elskede mig med hele sin Sjæl; jeg vidste det, jeg forstod det.

To Gange om Aaret brændte hun det grønne Affald fra Haven; det brændtes til Aske i en stor Døn inde i Hospitalet og da var jeg den meste Tid af de Dage inde hos hende og

laae i de store Dyrger Grønt og Urteranker, havde Blomster at lege med og hvad jeg især satte Priis paa, bedre Mad, end jeg troede at faae hjemme. Alle de Sindssvage, som ingen Fortræd gjorde og derfor havde Frihed til at gaae omkring i Hospitalets Gaard, kom tidt ind til os og med Nysgjerrighed og Skræk hørte jeg paa deres Sang og Tale; tidt fulgte jeg endogsaa et Stykke med dem ud i „Grøngaarden“, under Træerne, ja jeg vovede endogsaa, naar Bogterne vare med, at gaae ind i Huset, hvor de Bindegale opholdt sig. En lang Gang førte mellem Gellerne; i denne laae jeg en Dag paa Hug og figede gjennem Dørspærken; indenfor sad et nøgent Fruentimmer paa en Mængde Straa, hendes Haar hang ned over Skuldrene, og hun sang med en ganske deilig Stemme; pludseligt sprang hun op, styrtede med et Skrig henimod Døren, hvor jeg laae udenfor, Bogteren var gaaet bort, jeg ganske alene, hun slog saa voldsomt mod Døren, at lige oven over mig den lille Raage, igjennem hvilken Maden blev raft hende, sprang op, hun saae derfra ned paa mig, strakte en af sine Arme ud efter mig; jeg skreg af Rædsel og knugede mig fastere til Gulvet. Som Ældre er dette Syn og dette Indtryk ikke udslettet af min Sjæl; jeg følte hendes Fingerspidser røre ved mine Klæder; jeg var halv død, da Bogteren kom.

Tæt ved Bryggeriet, hvor det Grønne blev brændt, havde gamle fattige Qvinder deres Spindestue; herind kom jeg tidt og blev snart deres Dndling, thi jeg havde hos denne Forsamling en Beltaenhed, der tydede paa, som de sagde, at „et saa flogt Barn ikke kunde leve længe“, hvilket i høj Grad smigrede mig. Jeg havde tilfældigviis hørt tale om Lægernes Kjendskab til Menneskets indre Bygning, hørt tale om Hjerte, Lunge og Tarme og det var mig nok til strax at holde derover et Foredrag for de gamle Koner! dristig malede jeg med Rødt paa Døren en Mængde Krimskrams, det skulde forestille Indvoldene; jeg talte om Hjerte og Nyre, Alt hvad jeg sagde, gjorde et

dybt Indtryk paa hele Forsamlingen; jeg gjaldt for et mærkeligt klogt Barn, og min Snaksomhed belønnedes med, at man fortalte mig Eventyr; en Verden, rig, som i „Tusind og een Nat“ rullede op for mig. De gamle Koners Historier, Skikkelserne af de Sindssvage, som jeg i Hospitalet saa rundt omkring mig, Alt tilfammen, herinde fra, virkede i den Grad ind paa mig, der ganske var fyldt med Overtro, at jeg naar det mørkedes, neppe turde vove mig udenfor mine Forældres Huus; sædvanligviis fik jeg ogsaa Lov, ved Solnedgang at gaae i Seng, rigtignok ikke i min Slagbænk, thi det var for tidlig at slaae den ned, det tog for megen Plads op i vor lille Stue, men jeg blev lagt i mine Forældres store Seng, de blommede Kattuns Gardiner hang ned tæt omkring, Lyset brændte udenfor, jeg kunde høre Alt i Stuen og var dog saa ene i mine Tanter og Drømmerier, som om den virkelige Verden slet ikke var til. „Han ligger saa deilig stille, det velsignede Barn!“ sagde min Moder; „han er saa rart afveien og kommer ikke Noget til!“

For den sindssvage Fa'ersfa'er havde jeg en stor Angest; kun een eneste Gang havde han talt til mig og da brugt den mig uvante Tiltale „De“; han snittede i Træ selsomme Billeder, Mennesker med Dyrehoveder, Dyr med Vinger og forunderlige Bugle; disse pakkede han i en Kurv og gik saa ud paa Landet, hvor Bønderkonerne overalt trakteredede ham, ja gav ham Gryd og Stinke hjem med, fordi han forærede dem og deres Børn det kunstige Vegetoi; een Dag, han kom hjem igjen til Odense, hørte jeg Gadedrengene skrigende høit efter ham; af Skræk skjulte jeg mig bag en Trappe, mens de stimlede forbi; jeg vidste, jeg var af hans Kjød og Blod.

Saa godt som aldrig kom jeg sammen med de andre Dreng; selv i Skolen tog jeg ikke Deel i deres Lege, men blev siddende inde; hjemme havde jeg nok af Vegetoi, som min Fader havde gjort til mig; jeg havde Billeder, som kunde forvandle sig, naar

man trak i en Traad, en Stampemølle, der, naar den satte i Bevægelse, lod Mølleren dandse rundt; jeg havde Perspektiv og pudseerlige Nittedukker. Iøvrigt var det min store Glæde at se Duffetøi eller at sidde i Gaarden ved den eneste Stikkelsbærbust, der stod og at have udsændt fra Muren, ved Hjælp af et Røsteskaf, min Moders Forklæde. Det var mit Telt i Skylregn og Solskin, der sad jeg og saae ind i Stikkelsbærbustens Blade, hvilke jeg hver Dag fulgte i deres Udvikling fra de vare smaa, grønne Knopper, til de som store, gule Blade løsne sig; jeg var et underligt drømmende Barn, og naar jeg gik omkring, brugte jeg som oftest at lukke Dinene, saa at man tilsidst troede, at jeg havde et daarligt Syn, uagtet just dette var og er mærkeligt skarpt hos mig.

En gammel Læremo'er, der holdt „Bogeskole“, som det kaldtes, lærte mig at kjende Bogstaver, stave og „at læse red“. Hun sad i en høirygget Lænestol tæt op til Uhrer, hvori der ved hvert fuldt Slag viiste sig nogle Kunststykker med bevægelige Figurer; et stort Riis havde hun hos sig, og det blev brugt rundt om i Kredsen, der mest bestod af Smaapiger. Det var Skole-
Art, at vi Alle paa eengang stavede med lydelige Stemmer, saa høit vi kunde. Mig turde Læremo'er ikke slaae, det havde min Moder, da jeg satte i Skolen, udtrykkeligt betinget, og da jeg derfor en Dag ogsaa fik et Rap af Riiset, reiste jeg mig øieblikkelig, tog min Bog og gik uden videre bort, hjem til min Moder, forlangte at komme i en anden Skole, og det kom jeg. Min Moder satte mig i Hr. Carstens's Drengeskole, hvor der dog befandtes een Pige, en ganske lille, men noget ældre end jeg; vi To sluttede os strax til hinanden, hun talte om det Nyttige og Gavnlige, om at komme i en god Tjeneste, og at hun gik i Skole især for at lære godt at regne, thi saa sagde hendes Moder, at hun kunde blive Meierste paa en stor Herregaard. „Det skal Du blive paa mit Slot, naar jeg bliver fornem!“ sagde jeg,

og hun loe ad mig og sagde, at jeg var en fattig Dreng. En Dag havde jeg tegnet Noget, som jeg kaldte mit Slot og for-
 skjtede hende ved den Leilighed, at jeg var et forbyttet, meget
 fornemt Barn, og at Guds Engle kom og talte med mig; jeg
 vilde forbause hende ligesom de gamle Koner, omme i Hospita-
 let, men hun tog det ikke som disse, hun saae ganske underlig
 paa mig og sagde til en af de andre Dreng, der stod nær ved:
 „Han er gal ligesom hans Fa'ersfa'er!" — og det isnede igjen-
 nem mig; jeg havde sagt det Hele for ret at gjælde for Noget
 og nu slog det om til at de troede, at jeg var sindssvag som
 Fa'ersfa'er. Aldrig talte jeg mere til hende om Sligt, men vi
 vare heller ikke mere Legekammerater, som før. Jeg var den
 Mindste i Skolen og derfor altid, naar de andre Dreng legede,
 gik Læreren Hr. Carstens med mig ved Haanden, for at jeg
 ikke skulde løbes omkuld; han holdt meget af mig, gav mig Kage
 og Blomster, flappede mig paa Kinderne, og da engang en af
 de større Dreng ikke kunde sin Lerie og derfor til Straf, med
 sin Bog i Haanden, blev stillet op paa Skolebordet, hvorom
 vi sad og jeg derover var ganske utrøstelig, fik Synderen Be-
 naadning. — Den fjære, gamle Lærer blev siden Telegraphbestyr-
 rer paa Thorseng; der levede han endnu for nogle Aar tilbage;
 man har fortalt, at den gamle Mand der, idet han viste de Be-
 søgende om, har med fornøiet Smil sagt: „ja, ja, det troer De
 nok ikke, jeg gamle, fattige Mand, jeg har været den første Lærer
 for en af vore mest bekjendte Digtere! hos mig gik i Skole
 H. C. Andersen."

Enkelte Dage i Høsten tog min Moder ud paa Marken og
 samlede Ar, jeg var da med og gik der som den bibelske Ruth
 gik paa Boas's rige Ager. En Dag kom vi paa et Sted,
 hvor der var en bekjendt ond Forvalter; vi saae ham komme
 med en frygtelig stor Hundepidst; min Moder og alle de Andre
 løb, jeg havde nøgne Fødder i Træskoer og tabte disse; Kornstubs-

bene stak mig, jeg kunde derfor ikke komme rast nok afsted, og blev tilbage alene; allerede løftede han Bidsken, jeg saa ham op i Ansigtet og sagde uvilkaarligt: „hvor tør Du slaae mig, da Gud kan see det!“ — og den strenge Mand blev med Gæt ganske mild, klappede mig paa Kinden, spurgte hvad jeg hed og gav mig Penge; da jeg viste min Moder disse, sagde hun til de andre Folk: „det er et mærkeligt Barn, min Hans Christian! alle Mennesker er ham god, og selv den onde Karl har givet ham Penge!“

From og overtroist vorte jeg op; jeg havde ikke Tanke om Savn eller Mangel, vel havde mine Forældre kun fra Haand og i Mund, som man siger, men for mig var der oversflødigt og rigeligt; i Klæderne selv kunde jeg synes at være pyntelig; en gammel Kone syede min Faders aflagte Tøi om til mig; tre, fire store Silkestumper, som min Moder havde, bleve med Knappenaale, stifteviis, heftede mig tværs over Brystet og forestillede Bælte, et stort Klæde blev bundet mig om Halsen og givet en mægtig Sløise, mit Hoved vasket med Sæbe, og Haaret kæmmet til Side, og saa var jeg i Stads; saaledes kom jeg med mine Forældre første Gang paa Comedie; Odense havde allerede da sit velbyggede Theater, engang reist troer jeg, for Grev Trampes eller Grev Hahns Selskab; de første Forestillinger, jeg kom til, bleve givne i det tydske Sprog. Directeuren hed Frank, han gav Operaer og Comedier, „das Donauweibchen“ var Byens Indlingsstykke; den første Forestilling, jeg imidlertid saa, var Holbergs „politiske Randestøber“ bearbejdet som Opera. Jeg er senere ikke kommet efter, af hvem Musiken kan have været, men vist er det, at denne Text var behandlet paa Tydsk som Singsykke. Det første Indtryk iøvrigt et Theater og Mængden der gjorde paa mig, var ingenlunde det, at man derfra skulde kunne slutte sig til, at der stak en Poet i mig. Mit første Udbrud ved at see Theatret og de mange Tilskuere der, var, som mine Forældre

have fortalt mig: „Naa, havde vi bare saa mange Tjerdinger Smør, som her er Folk, da skulde jeg rigtignok spise!“ — Theatret blev imidlertid snart mit kjæreste Sted, men da jeg kun en enkelt Gang om Vinteren kunde komme der, saa gjorde jeg mig gode Venner med Placatbæreren Peter Junker, og han gav mig daglig Placaten, imod at jeg besørge en lille Rest af disse uddeelt i mit Qvarteer, hvilket jeg samvittighedsfuld opfyldte. Kunde jeg vel ikke komme i Theatret, saa kunde jeg nu hjemme i en Krog sidde med Placaten og efter Stykkets Navn og Personerne deri, tænkte jeg mig sammen en heel Comedie; dette var min ubevidste, første Digting.

Det var ikke blot Comedier og Fortællinger, min Fader gjerne læste, men ogsaa Historier og den hellige Bibel; i sit stille Sind tænkte han over det Læste, men min Moder forstod ham ikke naar han udtalte sig til hende derom, og derfor blev han mere og mere indefluttet i sig selv. En Dag lukkede han Bibelen sammen med de Ord: „Christus har været et Menneſte, som vi, men et usædvanligt Menneſte!“ — min Moder forfæredes over disse Ord og brast i Graad; i min Skræk bad jeg til vor Herre, at han vilde tilgive min Fader denne stræffelige Gudsbespottelse.

„Der er ingen anden Djævel til, end den, vi have i vort eget Hjerte!“ hørte jeg min Fader sige; og jeg fik en Angest for ham og hans Sjæl og var ganske af min Moders og Naboskernes Mening, da han en Morgen, formodentlig revet paa et Søm i Sengen, havde tre dybe Rifter i Armen, at det var Djævelen, som havde været der om Natten, og vilde vise ham sin Tilværelse. Min Fader havde ikke Mange, han omgikkes med, sin fritid tilbragte han helst ene og med mig ude i Skoven, hans høieste Ønske var at kunne leve paa Landet, og nu traf det sig just, at paa en af de fynske Herregaarde søgtes en Skomager, denne skulde nedsætte sig i Landsbyen tæt ved og der have frit Huus,

en lille Have og Græsning til en Ro; ved dette og ved sikkert Arbeide fra Gaarden vilde han kunde slaae sig igjennem; min Fader og Moder vare opfyldte af den mulige Lykke at komme der; et Prøvearbeide blev givet min Fader: der sendtes ham fra Gaarden et Stykke Silketøi, selv skulde han levere Læderet og sye et Par Dandseskoe; om disse vare i et Par Dage al vor Tanke og Tale; jeg glædede mig saa usigelig til den lille Have, vi skulde have med Blomster og Buske, der kunde jeg sidde i Solskinnet og høre paa Rufferen; jeg bad saa inderligt vor Herre opfylde mit og mine Forældres Ønske, det var den høieste Lykke, der kunde vederfare os. — Endelig bleve Skoene færdige; vi saae paa dem hjemme ret med høitidelig Bøielse, de skulde afgjøre hele vor Fremtid. Fader tog dem i sit Kommetørklæde og gik; vi sad og ventede ham komme hjem med glædestraalende Ansigt; han kom, bleg og forbittret; den naadige Frue, sagde han, havde ikke engang prøvet Skoene, men strax seet ilde paa dem, sagt, at Silketøiet var spoleret og at han ikke kunde antages; „har De spildt Deres Silketøi!“ sagde min Fader „saa kan jeg finde mig i at spille mit Læder!“ og han havde taget sin Kniv og skaaret Saalerne fra! — Der blev saaledes ikke Noget af vort Haab om at boe paa Landet. Vi græd alle Tre og jeg syntes, at Gud kunde dog sagtens have hønhørt os, havde han det — da var jeg blevet Bonde, hele min Fremtid anderledes, end den blev; tidt har jeg siden tænkt: mon vor Herre, for min Fremtids Skyld, lod mine Forældre miste deres Lykkens Dage? —

Min Faders Vandringer til Skoven bleve snart hyppigere; han havde ingen Ro paa sig. Krigsbegivenhederne i Tydskland, som han med Begjerlighed fulgte i Aviserne, opfyldte ham. Napoleon var hans Helt, hans Stigen forekom ham som det skønneste Exempel til Efterlignelse. Danmark allierede sig da med Frankrige, Talen var da kun om Krig, og min Fader blev Soldat, i Haab om at komme hjem som Lieutenant, min Moder græd, Naboerne trak paa Skuldren

og sagde, at det var Galskab saaledes at gaae ud for at lade sig styde, naar man ikke havde det nødtigt. Soldaten hørte i den Tid til Pariaflægten, først i vore senere Dage, under Krigen mod Oprørerne i Hertugdømmierne, saae og opfattede vi ham ret; han er den høire Arm, som fører Sværdet.

Den Morgen, Compagniet, hvori min Fader var, brød op, hørte jeg ham synge og tale lystigt, men hans Hjerte var i stærk Bevægelse, det forstod jeg, paa den vilde Hestighed, hvormed han afsæde mig ved Afskeden. Jeg laae da syg af Mæslinger, laae ene i Stuen, da Trommerne lød, og min Moder grædende fulgte ham ud af Byens Port. Da de vare bortmarscherede, kom min gamle Fa'ermo'er og saae med sine milde Dine paa mig og sagde, at det var godt, om jeg maatte døe nu, men at Guds Villie var altid den bedste. Det var en af de første Morgener fuld af Smerte, jeg erindrer mig.

Det Regiment, min Fader stod ved, kom imidlertid ikke længer, end til Holsteen; der blev sluttet Fred og den frivillige Krieger sad igjen paa sit Værksted, og Alt syntes at komme tilbage til det Gamle.

Jeg legede med mine Duffer, spillede Comedie og altid paa Tydsk, thi kun i dette Sprog kjendte jeg Eligt, men mit Tydsk var et Raudervælsk, som jeg selv opfandt, og hvori kun eet eneste tydsk Ord: „Besen“ forekom, et Ord, jeg havde opsnappet af de forskjellige Benævnelser, min Fader bragte os hjem fra Holsteen. „Du har jo godt af min Reise!“ sagde han i Spøg. „Gud veed, om Du kommer saa langt ud, men det maa Du, husk paa det, Hans Christian!“ — Men min Moder sagde: at saalænge hun raadede over mig, skulde jeg nok saae Lov til at blive hjemme, for ikke at sætte mit Helbred til som han.

Med hans Sundhed var det forbi, den havde lidt ved de ham uvante Marscher og Krigslivet. En Morgen vaagnede han i vilde Phantasier, talte om Felttog og om Napoleon; han

troede at tage Ordre af ham og at commandere selv. Min Moder sendte mig strax ud om Hjelp, men ikke hos Lægen, nei, hos en saakaldet „flog Kone“, der boede en halv Mil fra Odense. Jeg kom derud, Konen gjorde mig flere Spørgsmaal, tog derpaa en ulden Traad, maalte mine Arme, gjorde underlige Tegn over mig og lagde tilsidst, paa mit Bryst, en grøn Green, den var et Stykke af den Slags Træ, hvorpaa vor Herre var blevet korsfæstet, sagde hun og tilspøiede: „Gaa nu langs med Naen! skal din Fader døe denne Gang, saa møder du hans Gjenfærd!“

Man kan tænke sig min Angest, jeg, som var saa opfyldt af Overtro og levede under Phantasiens Magt. „Og Du har ikke mødt Noget?“ spurgte min Moder mig, da jeg kom hjem; med bankende Hjerte forsikkrede jeg, „Nei!“ Den tredie Aften døde min Fader. Hans Liig blev liggende i Sengen, jeg laae med min Moder udenfor, og hele Natten pib en Gaarekilling. „Han er død!“ sagde min Moder til den: „Du behøver ikke at synge efter ham, Jisjomfruen har taget ham!“ og jeg forstod hvad hun meente; jeg husede fra Vinteren forud, at da vore Vinduer stode tilfrosne, havde min Fader viist os, at der var froset paa Ruden, ligesom en Jomfru, der strakte begge sine Arme ud. „Hun vil nok have mig!“ sagde han i Spøg; nu, da han laae død i Sengen, kom det min Moder i Sindet, og hvad han udtalte, bekræftigede min Tanke.

Paa St. Knuds Kirkegaard, udsfor den venstre Sidedør fra Altret, begravede de ham, Fa'ermo'er plantede Roser paa Graven; i senere Aar ere andre Liig blevne lagte paa samme Sted, nu vorer Græsset høit ogsaa hen over disse.

Fra min Faders Død var jeg saagodtsom ganske overladt til mig selv; min Moder gif ud at vaske for Folk, jeg sad alene hjemme med det lille Theater, som min Fader havde gjort til mig; jeg spede Duffetøi og læste Comediebøger. — Man har

fortalt mig, at jeg da var lang og opløben, havde et stort, lyse-
guult Haar, gif barhovedet og som oftest med Træskoer paa
Fødderne.

J vort Mabolav boede sammen Præste-Enken Madam Bunkes-
flod og hendes Mands Søster; de lode mig komme ind til sig,
fik Godhed for mig, og jeg var hos dem den meste Tid af Dagen;
dette var det første dannede Huus, hvori jeg havde et Hjem. Den
afdøde Præst havde skrevet Digte, havde dengang et Navn i den
danske Literatur; hans Spindeviser vare da i Folkemunde: i mine
„Bignetter til danske Digtere“ sang jeg siden om ham,
som mine Jevnaldrende havde glemt.

Træden brister, Rokken staaer, Spindevisen tier,

Ungdoms-Sangen bliver snart gamle Melodier.

Her hørte jeg første Gang Navnet „Digter“ blive udtalt og nævnet
med en Hæderagtelse, som noget Helligt; Holbergs Comedier
havde min Fader læst for mig, men her talte man ikke om disse, men
om Vers, om Poesie. „Min Broder, Digteren!“ sagde Bunkes-
flods gamle Søster og hendes Dine hyste. Af hende lærte jeg, at
det var noget Herligt, noget Lykkeligt at være en Digter; her læste
jeg ogsaa første Gang Shakspeare, rigtignok i en daarlig Over-
sættelse; men de fjæffe Skildringer, de blodige Begivenheder, Here
og Spøgelsjer der traadte op, vare just efter min Smag; strax
spillede jeg de shakspeariske Tragedier paa mit Duffetheater;
levende saae jeg i Tanterne Manden fra Hamlet og den vanvittige
Lear paa Heden. Jo flere der døde i et Stykke, desto interes-
santere forekom det mig. Paa den Tid skrev jeg mit første
Stykke, det var ikke mindre end en Tragedie, og hvori de natur-
ligvis Alle døde. Indholdet havde jeg taget af en gammel Vise
om Pyramus og Thisbe, men jeg havde forøget Begiven-
heden med en Eremit og hans Søn, der begge elskede Thisbe, og
begge toge Livet af sig, da hun døde; til de fleste af Eremitens
Repliker havde jeg laant Bibelens Ord, udskrevet Bibelsteder

af Balles lille Lærebog, især dem, som hørte til Bligterne imod Næsten; Stykkets Navn var „Abor og Elvira“. Det skulde hedde „Aborre og Torst!“ sagde Nabokonen vittig, da jeg med stor Beltilfredshed og Lykke havde læst det for alle Mennesker og nu ogsaa kom til hende. Jeg blev aldeles nedslaaet ved hendes Ord, jeg følte, at hun gjorde Nar af mig og mit Digt, som alle de Andre havde rost; bedrøvet fortalte jeg det til min Moder. „Det siger hun kun, fordi hendes Søn ikke har gjort det!“ sagde hun og jeg var trøstet og begyndte paa et nyt Stykke; dette skulde være i en høiere Stil; en Konge og en Prindsesse skulde træde op deri, vel saa jeg, at hos Shakspeare talte disse ligesom andre Mennesker, men dette forekom mig at være ikke ganske rigtigt. Jeg spurgte min Moder og flere Folk i Nabolavet om, hvorledes egentlig en Konge talte, men de vidste ikke ret at give Bæstend herom, de sagde, at det var saa mange Nar, siden en Konge havde været her i Odense, men at han nok talte fremmede Sprog. Jeg fik da fat paa et Slags Lexicon, hvori stode tyske, franske og engelske Ord med dansk Oversættelse ved, og nu var jeg hjulpet; jeg tog nogle Ord af de forskjellige Sprog og lagde dem ind i hver Sætning, som Kongen og Prindsessen talte. „Guten Morgen mon pere! har De godt sleeping?“ var een af Replikkerne; det blev et heelt babelsk Tungemaal, som jeg ansaae for at være det ene rigtige hos saa høie Personer. Alle Mennesker maatte høre mit Stykke, det var mig en Lykkesalighed at læse det op, og aldrig faldt der mig Andet ind, end at det maatte være dem Alle en stor Glæde at høre det.

Nabokonens Søn var anbragt paa en Klæde-Fabrik, og for tjente derved ugentlig en lille Sum; jeg derimod drev om, som man sagde, og bestilte ingen Ting, min Moder bestemte derfor, at jeg ogsaa skulde paa Fabrikken; „det er ikke for Fortjenestens Skyld,“ sagde hun, „men det er, for saa veed jeg, hvor han er.“ Gamle Fa'ermo'er førte mig derhen og var inderlig bedrøvet;

det havde hun ikke tænkt at opleve, sagde hun, at jeg skulde gaa saaledes sammen med alle de ufselige Dreng. Her arbejdede en Mængde tyske Svende, de sang og talte lystigt; mangen raa Spas vakte stor Jubel, jeg hørte paa den, og har lært deraf, at Barnet kan høre Sligt med uskyldigt Øre, det naaede ikke ind til mit Hjerte. Jeg havde den Gang en mærkelig smuk og høi Sopranstemme, som jeg beholdt til ind i mit femtende Aar; jeg vidste, at Folk holdt af at høre mig synge, og da man paa Fabrikken spurgte mig, om jeg kunde nogle Viser, begyndte jeg strax min Sang og den gjorde stor Lykke; de andre Dreng blev det overdraget at gjøre mit Arbejde. Da jeg saa havde sjunget, fortalte jeg, at jeg ogsaa kunde spille Comedie; jeg huffede hele Scener af Holberg og af Shakspeare og dem fremsagde jeg. Svende og Koner nikkede venligt til mig, loe og flappede i Hænderne. Paa den Maade fandt jeg de første Dage paa Fabrikken meget morsomme; men en Dag, som jeg bedst stod og sang og der taltes om min Stemmes Klarhed og mærkelige Høide, udbrod en af Svendene: „det er bestemt ingen Dreng, men en lille Jomfru!“ han tog fat paa mig, jeg skreg og jamrede mig, de andre Svende fandt den raa Spøg morsom, de holdt mig ved Arme og Been, jeg hvinede i vilden Skry, og bly som en Pige, styrtede jeg ud af Huset og hjem til min Moder, der strax lovede mig, at jeg aldrig skulde komme derhen mere.

Jeg søgte nu igjen til Madam Bunkesflod, hørte der læse høit, læste selv og øvede mig tillige i — at sye, det var mig af stor Nødvendighed for mit Duffetheater, jeg syede ogsaa som en Fests-gave til Madamens Fødselsdag en hvid Silkenaallepude, den, jeg mange mange Aar efter, som Ældre, der har seet opbevare. En anden Brøst-Enke der i Nabolavet gjorde jeg ogsaa Bekjendtskab med, hun lod mig læse for sig, Romaner fra Leiebibliotheket; en af disse begyndte omtrent saaledes: „det var en stormfuld Nat, Regnen pladskede paa Ruderne!“ — „Det er en hypperlig Bog“, sagde

Madamen, og jeg spurgte i Ustydighed hvoraf hun vidste det. „Jeg hører det strax paa Begyndelsen!“ sagde hun, „denne bliver udmærket!“ og jeg saae med en Slags Erbødighed op til hende, der var saa flog.

I Høsten engang tog min Moder mig med fra Odense til en Herregaard i Nærheden af hendes Fødeby Bogenfse; Fruen paa Gaarden der, hvis Forældre min Moder havde tjent, havde sagt, at vi dog engang skulde komme der i Besøg; dette havde jeg i Aaringer glædet mig til og nu skulde det opfyldes; min Moder og jeg brugte to hele Dage til at naae derhen, thi vi maatte gjøre Reisen tilfods, det var en deilig Gaard og deilig Mad fik vi, men foruden dette gjorde ogsaa Landet selv et saa mægtigt Indtryk paa mig, at mit høieste Ønske var altid at blive her. Det var i Humlehøsten, nede i Laden omkring et stort Kar sad jeg hos min Moder og en heel Mængde Bønderfolk og pillede Humle; der blev fortalt Historier og mange vidunderlige Ting, der var oplevet og seet. Djævelen med Hestesod, Gjengangere og Barsler, kjendte de Alle saa godt til. Der var en gammel Bonde, som blandt Andet sagde, at Gud vidste Alt hvad der skete og skulde skee! de Ord gjorde et dybt Indtryk paa mig, de laae mig bestandig i Tanke, og da jeg henimod Aften gik ene, noget borte fra Gaarden og kom til et dybt Gadekjær, hvor jeg krøb ud paa en af de store Steen ude i Vandet, gik det mig underligt gjennem Hovedet, om Gud dog virkelig skulde vide Alt hvad der vilde skee! — ja, nu har han bestemt, at jeg skal leve og blive mange Aar gammel, tænkte jeg, men dersom jeg nu springer ud i Vandet og drukner mig, saa skeer det dog ikke, som han vil. Og jeg var øieblikkelig fuldt og fast bestemt paa at drukne mig; jeg vendte mig mod det dybeste Sted — da gik en ny Tanke gjennem min Sjæl: „det er Djævelen, som vil have Magt over mig!“ og jeg udstødte et Skrig, løb alt hvad jeg kunde og styrtede grædende i Armene paa min Moder; men hverken hun

eller Noget fik ud af mig, hvad jeg seilede. „Han har vist seet noget Spøgeri!“ sagde en af Konerne, og jeg troede det næsten selv.

Min Moder giftede sig igjen med en ung Skomager, hvis Familie, der ogsaa hørte til Haandværksstanden, fandt at det var et altfor ringe Parti, han gjorde, og hverken min Moder eller jeg fik Lov til at komme i deres Huus. Min Stivfader var en ung, stille Mand med livlige, brune Dine og af et jævnt godt Humeur; min Opdragelse vilde han slet ikke blande sig i, sagde han, og lod mig ogsaa være og blive, som jeg selv vilde. — Jeg levede derfor ganske for min Perspektiv-Kasse og mit lille Duffetheater, og det var min største Lykke at have samlet ret mange brogede Klude, som jeg da tilskar og syede i Dragter; min Moder betragtede det som en god Dvelse for mig til at blive Skrædder, thi det var jeg født til, meente hun; jeg derimod sagde, at jeg vilde til Comedien, Noget, min Moder paa det bestemteste satte sig imod, idet hun kun kjendte som Comedie, Viniedandsere og omreisende Skuespillere, som hun regnede for eet. „Ja, saa vil Du faae ordenlig Bank!“ sagde hun da, „saa kommer Du til at sulte, at Du kan være let, og Du faaer Olie at spise for at blive lind i Lemmerne!“ nei, Skrædder skulde jeg være. „See bare, hvor fint Skrædder Dickmann har det!“ Det var Byens fornemste Skrædder. „Han boer i Korsgaden, har store Ruder i Vinduerne og Svende paa Bordet; ja, kan Du bare blive en af dem!“

Hvad der i denne min Bestemmelse for Skrædderiet var min eneste Trøst og Glæde, var det, at da vilde jeg ret kunde faae Klude og Papper til mit lille Theaters Garderobe.

Mine Forældre vare flyttede hen i Gaden, udenfor Munkemølle-Port, og vi havde der faaet en Have; den var meget lille og smal, den var egentlig kun et langt Bed med Rips- og Stikelsbær-Hækker og saa Gangen, der tog ligesaa stor Plads op, men denne førte ned til Odense-Ala, lige bag Munkemølle; tre

store Vandhjul dreiede sig under det styrte Vand og stode pludselig stille, naar Sluseportene bleve satte for; alt Vandet løb da af Aaen, der blev tør Bund, hvor i Vandhullerne Fiske sprællede, jeg kunde tage dem med Hænderne, og under de store Vandhjul kom, ud fra Møllen, fedede Vandrotter, for at drikke; pludseligt løftedes Sluse-Portene, Vandet styrte skummende og brusende, der var ingen Rotter mere at see, Aa-Leiet fyldtes og jeg, som stod der ude, løb pjaskende gennem Vandet henimod Bredden, forfækket som Rajsfamilien paa Vesterhavets Kyst, naar han er langt ude og Floden kommer. Paa en af de store Stene, som min Moder brugte til Toe-Bræt i Aaen, stod jeg og sang i vil-den Sky alle de Viser, jeg kunde, og tidt var der hverken Mening eller Melodie, men egen selvlavet Sangklang, som den bedst vilde komme; Nabohaven tilhørte Etatsraad Falbe, hvis Frue er af Dehlen-schläger omtalt i hans Levnetsbeskrivelse, hun havde været Skuespillerinde og seet deilig ud som „Ida Münster“ i Dramaet „Herman von Anna,“ den Gang hed hun Jomfru Beck. Jeg vidste, at naar i Haven derinde vare Fremmede, hørte de altid efter min Sang. Alle Folk sagde mig, at jeg havde en deilig Stemme, og at jeg vist med den vilde gjøre min Lykke i Verden. Tidt tænkte jeg over, hvorledes denne Lykke skulde komme, og da det Uventyrlige for mig var Sandhed, saa ventede jeg de forunderligste Ting. Jeg havde hørt af en gammel Kone, som skyllede Tøi i Aaen, at Keiserriget China laae lige her under Odense-Aa, og nu ansaae jeg det for slet ikke umuligt, at en maaneklar Aften, som jeg der sad, kunde en chinesisk Brinds grave sig igjennem Jorden op til os, høre mig synge og saa tage mig ned til sit Kongerige, og gjøre mig rig og fornem, men saa igjen lade mig faae Lov til at besøge Odense, hvor jeg vilde boe og bygge et Slot; hele Aftener kunde jeg sidde og gjøre Tegninger og Grundrids deraf. Jeg var ganske Barn — og siden, længe efter — da var jeg det ligesaameget, naar jeg i Kjøbenhavn traadte declamerende

op og læste Digte; jeg ventede og troede endnu paa en saadan Slags Brinds i Kredsene, der skulde høre mig, forstaae mig og hjælpe mig frem; men det skulde nu ikke skee paa den Maade og dog skee!

Min Læselyst, de mange dramatiske Scener, jeg kunde udenad og min særdeles klangfulde høie Stemme, Alt tilsammen vakte en Slags Opmærksomhed for mig hos flere fornemme Familier i Odense; jeg blev kaldt til dem, min hele forunderlige Personlighed vakte Interesse, og blandt de Mange til hvem jeg kom, var Oberst Høegh-Guldberg den, der med sin Familiekreds viste mig den meest sande Deeltagelse; ja han talte om mig endog ogsaa til Brinds Christian, senere Christian den Ottende, som da boede paa Odense Slot, og derpaa tog Guldberg mig med sig en Dag.

„Derfor Brindsen spørger Dem, hvad De har Lyst til“, sagde han, „saa svarer De, at det er Deres høieste Ønske at komme i Latinskole!“ og det sagde jeg ogsaa strax, da Brindsen virkelig gjorde mig Spørgsmaalet, men han svarede, at det at synge, at kunne sige livlig en Digters Ord, var meget godt, men derfor ikke Genie, og at jeg maatte huske paa, at det at studere var en lang og kostbar Vej! at han imidlertid vilde tage sig af mig, dersom jeg lagde mig efter en smuk Profession, for Exempel at blive Dreier.“ Dertil havde jeg nu slet ikke Lyst og gif ikke ganske glad bort, skjøndt den ædle Fyrste havde talt aldeles naturligt og rigtigt; siden da Tiden udfoldede mine Evner, var han, som vi ville see, mig til sin Død kjærlig og god; med den inderligste Bølelse hænger min Tanke ved Erindringerne om ham.

Jeg gif nu hjemme, stød op og blev en lang Dreng, som min Moder sagde, hun ikke godt længere kunde lade gaae saaledes og drive om; jeg gif i fattigskolen inde paa „Fattiggården“, lærte kun Religion, Skrivning og Regning, og dette sidste

daarligt nok; neppe et Ord forstod jeg at bogstavere rigtigt; hjemme læste jeg aldrig paa mine Lectier, de bleve saa temmeligt lærte paa Veien fra Hjemmet til Skolen, og min Moder roste mit store Memme paa Nabosønnens Bekostning: „Han læser, saa det snurrer efter Morgen og Aften, min Hans Christian seer aldrig i sin Skolebog, og dog kan han den.“

Hvergang det var Læreren's Fødselsdag, flettede jeg en Krands til ham og skrev et Digt, som fulgte med, sædvanlig tog han det med et Smil, men et Par Gange skjendte han derfor; han var fra Norge og hed Velhaven, sikkert var han et ædelt Menneske, men af en heftig Natur og slet ikke lykkelig; ud af sit Hjerte talte han til os om Religionen, og naar han gennemgik Bibelhistorien, vidste han at give den saa levende, at imedens jeg hørte, blev mig alle de malede Billeder paa Skolevæggens Betræk, der viste Scener af det gamle Testament, lyslevende, fik for mig en Skjønhed, Sandhed og Friskhed, som jeg senere saae den i de herlige Stykker af Raphael og Titian. Tidt sad jeg drømmende og stirrende paa den brogede Bæg og fik da en lille Drettesættelse af ham, fordi jeg var „borte igjen“; saa fortalte jeg de andre Drengene furieuse Historier, men hvori jeg naturligviis ikke glemte at gjøre mig selv til Hovedpersonen, stundom blev jeg leet af. Gadedrengene havde af deres Forældre ogsaa hørt om mit sære Væsen, og hvorledes jeg kom omkring i „fornemme Familier“, og derfor blev jeg en Dag forfulgt igjennem Gaden af en heel vild Skare, der spottende raabte: „der løber Comedieskriveren!“ Jeg skjulte mig hjemme i en Krog, græd og bad til Gud.

Jeg gik i mit fjortende Aar, min Moder tænkte paa at faae mig confirmeret, for at jeg kunde komme i Skrædderlære og bestille noget Fornuftigt. Med hele sit Hjerte holdt hun af mig, men forstod ikke min Higen og Tragten, som jeg da selv heller ikke forstod den. Hendes Omgivelse talte altid mod min Maade

at være paa og opholdt sig over mig, det bedrøvede og piinte hende.

Vi hørte til St. Knuds Sogneskirke, og her kunde Confirmanterne tegne sig, enten hos Stiftsprovsten eller hos Capellanen; hos den første gik kun de saakaldte fornemme Familiers Børn, samt Latinskolens D disciple, hos den sidste gik de fattigere; jeg meldte mig hos Stiftsprovsten, der maatte tage imod mig, men vistnok kun saae Forsængelighed deri, at jeg vilde gaae med hans Confirmanter; disse stillede sig øverst paa Kirkegulvet, Capellanens kom derimod nedenfor; jeg tør imidlertid troe, at det ikke ganske var Forsængelighed, der drev mig, jeg havde en Angest for de fattige Drengene, som havde spottet mig, jeg følte altid en inderlig Drift til at nærme mig Latinskolens Disciple, som jeg den Gang betragtede for meget bedre end de andre; naar de legede inde paa Kirkegaarden, stod jeg uden for Træ-Gitteret, kigede ind og ønskede, at jeg var iblandt de Lykkelige, ikke for Regens Skyld, men for de mange Bøger, de havde, og for hvad de kunde blive i denne Verden. Hos Stiftsprovsten kunde jeg saaledes komme sammen med dem, være som de; — men jeg husker ikke en Gæst fra den Tid, saa lidt maae de der have givet sig af med mig; jeg havde daglig Følelsen af, at jeg havde trængt mig ind, hvor jeg ikke hørte hjemme; ogsaa Stiftsprovsten selv lod mig føle det, og da jeg engang hos nogle af hans Bekjendtskab havde declameret Scener af en Comedie, kaldte han mig for sig, udtalte det Upassende i at gjøre Sligt paa en Tid, jeg forberedte mig til Confirmationen, og at naar han hørte Sligt om mig igjen, vilde jeg blive vist bort; jeg blev meget angest og fortrykt i Sindet, endnu mere en forvildet Fugl i den fremmede Stue; dog Den her var mig venlig og god, det var en ung Pige, af Confirmanterne, en Frøken Tønder-Lund, hun blev anseet for den fornemste af dem Alle, — om hende kommer jeg senere til at tale — hun alene saae mildt til mig, sagde mig et venligt Goddag, og gav

mig endogsaa engang en Rose, og jeg gif hjem, lykkelig, fordi der dog var Gen, som ikke oversaae og forskød mig.

En gammel Skrædderste forandrede min afdøde Faders Overkjole til en Confirmationsdragt for mig; jeg syntes, at jeg aldrig havde baaret en saadan Stadskjole, og for første Gang i mit Liv fik jeg Støvler; min Glæde over disse var overordenlig, kun frygtede jeg, at ikke Alle skulde see, at det var Støvler, og derfor trak jeg Skasterne op over Beenklæderne og gif saaledes opad Kirkegulvet; Støvlerne knirkede, og det frydede mig i mit Indersite, at Menigheden nu kunde høre, at de vare nye; men min Andagt var forstyrret, jeg følte det og havde tillige en gruelig Samvittighedsqval over, at min Tanke var ligesaa meget hos mine Støvler, som hos den gode Gud; jeg bad ham ret i mit Hjerte tilgive mig, og tænkte saa igjen paa mine nye Støvler.

I de sidste Aar havde jeg sparet sammen i een Sum alle de Skillinger, jeg ved forskjellige Leiligheder fik, og da jeg talte dem efter, havde jeg tretten Rigsdaler; jeg var overvældet ved Besiddelsen af en saa stor Rigdom, og da min Moder nu paa det meest Bestemte holdt ved, at jeg skulde i Skrædderlære, bad og plagede jeg hende om, dog hellere at lade mig forsøge min Lykke i at reise til Kjøbenhavn, som da var mig Verdens største Stad.

„Hvad skal der blive af Dig der?“ spurgte min Moder.

„Jeg vil være berømt!“ svarede jeg og fortalte hende, hvad jeg havde læst om mærkelige Mænd, der vare fødte i Fattigdom.

„Man gaaer først saa gruelig meget Ondt igjennem,“ sagde jeg, — og saa bliver man berømt!“ Det var en aldeles uforklarlig Drift, som drog mig. Jeg græd, jeg bad, og tilsidst gav min Moder efter, men lod dog først en gammel, saakaldet „flog Kone“ fra Hospitalet hente, og denne i Kort og Kasse spaae mig min Fremtids Skjæbne.

„Hendes Søn bliver en stor Mand!“ sagde den Gamle, „til Gode for ham skal engang Odense By blive illumineret!“ Min Moder græd, da hun hørte det, og havde nu Intet imod, at jeg reiste. Alle Naboer, Enhver, som hørte derom, talte til min Moder og sagde, at det var reent forfærdeligt at lade mig, der kun var fjorten Aar gammel og i Alting saa ganske Barn, løbe til Kjøbenhavn, der laae saa mange Mile borte, og var en stor, vildsom By, hvor jeg Ingen kjendte. „Ja, han lader mig ikke have Ro!“ svarede hun; „jeg har maattet give ham Lov til at tage afsted, men det gjør ikke Noget, jeg er vis paa, at han ikke kommer længer end til Nyborg; naar han seer den vilde Sæ der, bliver han nok bange og vender om igjen, og saa skal han i Skrædderlære!“

„Kunde vi bare faae ham her i Byen paa en Skriverstue!“ sagde Fa'rmoder, „det var dog noget Fiint, og det har Hans Christian Tanke til!“

„Kan han blive en Skrædder som Mester Dickmann, saa forlanger jeg det ikke finere!“ sagde min Moder. „Lad ham nu kun reise til Nyborg!“

Sommeren før min Confirmation havde en Deel af det kongelige Theaters Sang- og Skuespil-Personale været i Odense og der givet en Række Operaer og Tragedier; hele Byen var endnu opfyldt deraf. Jeg, idet jeg stod mig godt med Blacat-bæreren, havde ikke blot fra Coulißerne seet alle de givne Forestillinger, men var selv traadt op baade som Page og som Hyrde, ja jeg havde endogsaa sagt et Par Repliker i „Cendrillon“; min Iver var saa stor, at naar de Spillende kom i Garderoben før Forestillingen, stod jeg allerede paaklædt; herved bleve de opmærksomme paa mig; min Barnlighed og Begeistring morede dem; de talte venligt til mig, især Haack og Enholm, og jeg saa op til dem som til jordiske Guder. Alt hvad jeg havde hørt om min Sangstemme og om min Fremstigelse af Vers og

Monologer bragte nu til Klarhed hos mig den Tanke, at det var Theatret, jeg var født for, og at det var her jeg vilde blive en berømt Mand, og derfor var Theatret i Kjøbenhavn Maalet for min Stræben. Skuespillerne's Ophold i Odense var hos Mange, og hos mig især, en Livsbegivenhed; der taltes derom med sandt Sværmeri, og Talen endte altid med: „hvem der dog var i Kjøbenhavn og paa Comedie der“. Dette var der nu Enkelte der havde været, og disse omtalte da Noget, de kaldte Ballet, der skulde endnu overgaae Opera og Comedie; Dandsjerinden Madame Schall, sagde de, var der den første og mægtigste; hun forekom mig altsaa som Dronningen for det Hele, og i min Phantaste svævede hun som Den, der, naar jeg vandt hendes Godhed og Beskyttelse, kunde hjælpe mig frem til Hæder og Lykke.

Opfyldt heraf gik jeg hen til den gamle Bogtrykker Jversen, en af Odenses meest ansete Borgere, hvem, som jeg vidste, Skuespillerne under deres Ophold i Odense daglig havde besøgt, han kjendte dem Alle og maatte vistnok ogsaa kjende Dandsjerinden; hant vilde jeg bede om et Brev til hende, og saa vilde Gud nok gjøre det Dvrige.

Den gamle Mand saae mig for første Gang, hørte med stor Venlighed paa mit Andragende, men raadede mig paa det meest Bestemte fra at vove sliq Reise. Jeg skulde lære et Haandværk, sagde han. „Det vilde virkelig være en stor Synd!“ svarede jeg, og han studsede over Maaden, jeg skal have sagt det paa, og det indtog ham for mig, som Familien senere har fortalt mig. Personlig kjendte han vel ikke Dandsjerinden, sagde han, men han skulde alligevel nok give mig Brev til hende. Jeg fik det og syntes nu alt at have Lykkens Dør aaben.

Min Moder pakkede en lille Bylt Klæder sammen, talte med Postkarlen, om jeg kunde følge med som blind Passageer til Kjøbenhavn; det lod sig gjøre, jeg skulde kun betale tre Rigs-

daler for hele Reisen. Eftermiddagen, paa hvilken jeg skulde afsted, kom endelig; min Moder fulgte mig bedrøvet ud af Borten; her stod gamle Fa'rmoder; i den sidste Tid var hendes smukke Haar blevet graat, hun tog mig om Halsen, græd, uden at kunne sige et Ord; jeg var selv inderlig bedrøvet — saa skiltes vi ad; jeg saa hende aldrig mere; hun døde Naret efter, — jeg veed ikke hendes Grav, hun ligger paa de Fattiges Kirkegaard.

Postillonene blæste, det var en deilig Solskins Eftermiddag, og snart skinnede Solen ind i mit lette, barnlige Sind; jeg glædede mig over alt det Nye, jeg saa, og jeg reiste jo mine Længsels Maal imøde; men da jeg ved Nyborg kom ud paa det store Belt, og Skibet seilede fra min Fødested, følte jeg ret hvor ene og forladt jeg var, og at jeg ingen Anden havde end Gud i Himlen. — Saa snart jeg betraadte Land i Sjælland, gik jeg om bag et Skuur ved Strandbredden, faldt paa mine Knæ og bad Gud at hjælpe og ledsage mig; jeg følte mig trøstet derved, stolede saa fast paa Gud og min Lykke — og saa førte jeg hele Dagen og den næste Nat gennem Stæder og Landsbyer; eensom stod jeg ved Vognen og spiste mit Stykke Brød, medens Dimpakningen skete; Alt var mig saa fremmed, jeg syntes, at jeg var langt ude i den vide Verden.

II.

Mandagmorgen den sjette September 1819 saae jeg fra Frederiksberg Banke første Gang Kjøbenhavn; derude steg jeg af med min lille Bylt og gik igjennem Haven, den lange Allee og Forstaden ind i Byen. Aftenen før jeg kom var just udbrudt den saakaldte „Jødefeide“, der da strakte sig gjennem flere af Europas Lande; hele Byen var i Bevægelse, stor Menneskestimmelse paa Gaderne; dog al den Larm og Tummel overraskede mig ikke, den svarede just til det Nære, jeg havde tænkt mig, der altid maatte være i Kjøbenhavn, min Verdens Stad. Med neppe ti Rigsbankdaler i Lommen tog jeg Logis i en af de mindre Gjestgivergaarde „Gardergaarden“, nær ved Vesterport, gjennem hvilken jeg var kommet ind.

Min første Vandring i Byen var hen til Theatret; jeg gik flere Gange omkring det, saae op ad Murene og betragtede den hele Bygning som et Hjem, der endnu ikke var aabnet for mig. En af Billetsjouerne paa Hjørnet standsede mig og spurgte, om jeg vilde have en Billet; jeg var saa aldeles uvidende om Verden og om Skik og Brug i Kjøbenhavn, at jeg troede Mennesket vilde forære mig Billetten; jeg takkede paa det hjerteligste, han troede, jeg gjorde Nar af ham og blev vred, saa at jeg forstræffet løb bort fra det Sted, der var mig det kjæreste; mindst tænkte jeg da, at ti Nar efter skulde her mit første dramatiske

Arbejde blive opført, og at jeg saaledes dog i dette Huus skulde træde frem for det danske Publicum. Dagen efter tog jeg Confirmationssklæderne paa, Støvlerne bleve naturligviis ikke glemte, og Skosterne kom heelt op uden paa Beenklæderne; saaledes i min første Pynt og med en Hat, der gled mig heelt ned over Øinene, gik jeg til Dandsrerinden Madame Schall, for at overraske hende mit Anbefalingsbrev. Før jeg trak i Klokketrængen, kaldte jeg paa mine Knæ udenfor Døren, og bad til Gud, at jeg her maatte finde Hjælp og Beskyttelse; i det samme kom, med sin Torveskurv paa Armen, en Tjenestepige op af Trappen, hun smilede venligt, stak en Serfkillling til mig og hoppede afsted; jeg saa paa hende og paa Skillingen, jeg havde jo mine Confirmationssklæder paa, maatte jo see meget fin ud, syntes jeg, hvor kunde hun troe, at jeg vilde betle; jeg kaldte paa hende; „Behold den kun!“ raabte hun ned til mig og var borte.

Endelig blev jeg indladt til Dandsrerinden, der med stor Forundring saa og hørte paa mig; hun kjendte aldeles Intet til den gamle Iversen, hvem Brevet var fra; min hele Personlighed og Optræden var hende høist besynderlig. Jeg udtalte paa min Maade den inderlige Lyst, jeg følte efter at komme til Theatret, og paa hendes Spørgsmaal, hvilke Partier jeg troede, at jeg kunde udføre, svarede jeg: „Cendrillon! den holder jeg saa meget af!“ Dette Stykke var af de kongelige Skuespillere givet i Odense, og Hovedrollen deri havde i den Grad opfyldt mig, at jeg efter Grindringen kunde spille den heel og holden. Jeg vilde vise hende en Prøve deraf, og da hun var Dandsrerinde, fandt jeg det rimeligviis interessantest for hende, at hun fik Scenen, hvor Cendrillon dandser; jeg udbad mig imidlertid Tilladelse til at tage mine Støvler af, da jeg ellers ikke var let nok for den Rolle; og nu tog jeg min store Hat som Tambourin, slog paa den, begyndte at dandse og synge:

„Hvad vil Rigdom vel sige,
Hvad er Glands og Herlighed!“ —

Mine felfomme Gebærder, min hele forunderlige Bevægelse, gjorde, at Dandserinden, som hun selv mange Tider efter har sagt mig, troede, at jeg var gal og skyndte sig med at faae mig bort.

Nu gik jeg til Theaterchefen, Kammerherre Ho Istein, for at søge Ansættelse; han saa paa mig og sagde, at jeg var for mager for Theatret. „O“, svarede jeg, „naar jeg kun maa blive ansat med hundred Rigsdalers Gage, vil jeg nok blive fed!“ Kammerherren viste mig alvorlig bort og tilføiede, at man kun engagerede Mennesker, som havde Dannelse.

Indrøbet stod jeg der, intet Menneske havde jeg, som kunde give mig Trøst og Raad; da tænkte jeg paa at døe, som det eneste Bedste for mig, og min Tanke fløj mod Gud; med hele Barnets Tillid til en Fader flængede min Tanke sig til ham; jeg græd ret ud og sagde da til mig selv: „naar først Alt gaaer ret ulukkelig, saa sender han Hjelp, det har jeg læst; man skal lide Meget, og saa bliver man til Noget!“ — Jeg gik nu hen og købte mig en Galleri-Billet til Syngestykket „Paul og Virginie“. De Elskendes Adskillelse greb mig i den Grad, at jeg brød ud i en heftig Graad; et Par Madamer, der sad ved Siden af mig, trøstede mig paa det Bedste og sagde, at det var kun Comedie, det havde slet ikke Noget at betyde, og den ene gav mig et stort Stykke Smørrebrød med Rullepølse paa. Vi sad nu der saa felftabeligt sammen og vare Alle gode Mennesker; jeg havde den største Tillid til Alle, og med fuld Aabenhjertighed fortalte jeg dem nu i Galleri-Logen, hvor vi sad, at det egentlig ikke var for Paul og Virginie at jeg græd, men fordi jeg betragtede Theatret som min Virginie, og at naar jeg skulde skilles fra det, maatte jeg ogsaa

blive lige saa ulykkelig som Paul. De saa paa mig, syntes ikke at forstaae mig, og jeg fortalte dem nu, hvorfor jeg var kommen til Kjøbenhavn, hvor ene jeg var — og Madamen gav mig mere Smørrebrød, Frugt og Kage.

Næste Morgen betalte jeg, i Vertshuset, min Regning og saa da, at hele min Formue nu kun bestod i een Rigsdaler; jeg maatte derfor see til, enten strax at komme hjem igjen med en Skipper, eller i Kjøbenhavn at gaae i Lære hos en Haandværker; det Sidste fandt jeg at være det Klogeste; kom jeg hjem til Odense, da skulde jeg jo dog ogsaa i Lære, og jeg forudsaae, at naar jeg saaledes kom hjem igjen, efterat det var gaaet mig saa daarligt, vilde Folk lee af mig og have mig til Nar; altsaa, jeg maatte helst blive Læredreng i Kjøbenhavn. Det var mig aldeles ligegyldigt, hvilket Haandværk jeg lærte, jeg valgte det jo alene for at friste og at opholde Livet her.

En kjøbenhavnske Madame, der, som jeg, havde reist som blind Passageer med Posten til Kjøbenhavn, gav mig Huush og Mad, ja hun gik med mig hen at købe en Adresseavis, og vi søgte der og fandt, at henne i Borgergaden boede en Snedker, der vilde tage en Dreng i Lære, og der gik jeg hen. Manden tog venlig imod mig, men sagde, at han maatte, før han fast antog mig, have Attest fra Odense om, at jeg var en skikkelig Dreng og dernæst høre noget mere om mig og om mine Forældre; jeg skulde staffe ham min Døbeseddel; dog indtil alle disse Efterretninger kom, kunde jeg, dersom jeg ikke havde andet Sted at være, flytte ind til ham og strax forsøge paa, hvorledes Professionen stod mig an.

Allerede Kloken Ser næste Morgen kom jeg paa Værkstedet. Der traf jeg flere Svende og Dreng; de førte et lystigt Sprog; Mesteren var endnu ikke oppe; deres Tale var noget letfærdig, og jeg var jomfruelig bly; da de mærkede det, blev jeg altsaa

drillet, ja opad Dagen gif Drengenes Spas mig for vidt, saa at jeg i Grindring om Scenen paa Fabriken fik stor Forstræf-
felse, jeg brast i Graad og tog den Beslutning at opgive Haand-
værk og Værksted. Jeg gif ned til Mesteren og sagde, at jeg
kunde ikke taale den Tale og den Spøg, at jeg ikke havde Lyst
til Haandværket og at jeg nu vilde sige ham Farvel og Tak;
forundret hørte han paa mig, han trøstede og opmuntrede mig;
det hjalp ikke, jeg var saa bevæget, saa betaget og skyndte mig
afsted.

Der gif jeg nu ude paa Gaden; Ingen kjendte mig; jeg
var ganske forladt. Da huskede jeg paa, at i Odense havde jeg
læst i Aviserne om en Italiener, Siboni, der i Kjøbenhavn
var blevet ansat som Directeur ved det kongelige Musik-Conser-
vatorium; alle Mennesker havde jo rost min Stemme, maaskee at
denne Mand vilde tage sig af mig; gjorde han det ikke, da
maatte jeg endnu samme Aften see at finde en Skipper, med
hvem jeg kunde komme hjem igjen til Tysen. Ved Tanken om
Hjemreisen blev jeg endnu heftigere bevæget, og i denne lidende
Stemning søgte jeg Siboni op! Han havde just stort Middags-
Selskab, vor berømte Componist, Professor Beyse, Digteren
Baggesen og flere vare der. Til Huusjomfruen, der lukkede
op for mig, fortalte jeg ikke blot mit Grinde, om at blive
ansat som Sanger, men endogsaa mit hele Levnetsløb; hun hørte
med stor Deeltagelse paa mig og maa have fortalt igjen en Deel
deraf, thi jeg ventede længe, før hun kom tilbage, og da hun
saa kom, fulgte hele Selskabet med. De betragtede mig Alle-
sammen. Siboni fik mig ind i Stuen, hvor Claveret stod,
jeg maatte synge; han hørte opmærksomt til; jeg declamerede
Scener af Holberg og et Par Digte, i hvilke Følelsen af min
egen ullykkelige Stilling saaledes overvældede mig, at jeg brød ud
i virkelige Taarer, og hele Selskabet applauderede.

„Jeg forudsjger“, sagde Baggesen, „at der engang bliver Noget af ham! men bliv nu ikke forsængelig, naar hele Publicum tilflapper Dig Bifald!“ og nu sagde han Noget om den rene, sande Naturlighed, og at den gif til Grunde med Alderen og mellem Mennesker. Jeg forstod ikke Alt, men et eiendommeligt Naturbarn maa jeg have været, en ganske egen Aabenbarelse, for ikke at sige „Fremtoning.“ Jeg troede ubetinget ethvert Menneskes Ord, og at Alle meente mig det godt; ikke en Tanke havde jeg, uden at jeg ogsaa strax udtalte den. Siboni lovede, at han vilde uddanne min Stemme og meente, at jeg som Sanger vilde kunne komme til at optræde paa det kongelige Theater. Jeg var saa lykkelig, græd og loe, og da Jomfruen luffede mig ud, og saae den Bevægelse, jeg var i, klappede hun mig paa Kinden og raadede mig til næste Dag at gaae op til Professor Weyse, han meente mig det godt, sagde hun, og ham kunde jeg stole paa.

Jeg kom til Weyse, der selv fra fattig Dreng havde arbejdet sig frem; dybt havde han følt og forstaaet min ullykkelige Stilling, og idet han benyttede Diebliffets Stenning, indsamlet 70 Rdlr. til mig; det var en heel Rigdom! hver Maaned kunde jeg, sagde han, afhente hos ham indtil videre, ti Rdlr. Jeg skrev da strax mit første Brev til Hjemmet, et jublende Brev, al Verdens Lykke var strømnet til mig, meldte jeg. Min Moder viste i sin Glæde Brevet til alle Mennesker; Nogle hørte forundrede efter, Andre trak paa Smilebaandet, thi hvad skulde der vel komme ud af det Hele!

Siboni talte ikke Dansk; for at jeg nu kunde forstaaes og igjen forstaae ham, blev det nødvendigt, at jeg lærte idetmindste lidt Tysk. Den Kjøbenhavnerinde, med hvem jeg havde rejst fra Odense til Kjøbenhavn, og som efter sin Stilling gjerne vilde gjøre mig noget Godt, fik en Sproglærer Brun til at give mig frit nogle tyske Timer, jeg lærte en Deel Gloser, og Siboni aabnede mig nu sit Huus, gav mig Tøde og sang nogle

Gange Scala med mig. Han havde en italiensk Kof og to livlige Tjenestepiger, den ene havde tjent hos Casorti og talte Italiensk; hos disse tilbragte jeg Dagen, løb med Glæde deres Grinder, hørte paa deres Historier, men da de en Dag ved Middagsbordet sendte mig ind med et af Fadene, reiste Siboni sig, gik ud i Kjøkkenet, sagde Thendet, at jeg ikke var „Camerière“, og fra den Tid kom jeg lidt mere ind i Stuen, hvor Søsterdatteren Marietta, en talentfuld Pige, anvendte en Deel af sin Tid paa Tegning, det var Sibonis Billed som „Achilles“ i Paers Opera; jeg stod Model, iført den store Tunica og Toga, der passede til den svære, stærke Siboni og ikke til mig, der var mager og opløben; men denne Uoverensstemmelse morede just den muntre Italienerinde, der loe himmelhøit og tegnede saa fort.

Opera-Personalet kom daglig til Sangøvelse, imellem blev sagt mig, at jeg kunde høre derpaa, og naar da under Sangen il maestro blev utilfreds, saa at det italienske Blod kom ham op i Kinderne, og han i Hestighed brød ud snart paa Lydst, snart paa curiøst Dans, saa, uagtet det ikke angik mig, skjælvde jeg over alle Lemmer, og meer og meer fik jeg Angest for ham, af hvem syntes jeg, min hele Fremtid ahang; skulde jeg saa svinge Scala, da kunde hans alvorlige Blik bringe min Stemme til at skjælve, og faae Taarer op i Dinene: „hikke banke, Du!“ sagde han da, og naar han saa lod mig slippe, og jeg kom til Døren, kaldte han mig tilbage igjen, stak mig nogle Penge i Haanden, „wenig amüsiren!“ sagde han, og smilte hjertensgod til mig.

Siboni var, efter Alt hvad jeg senere har forstaaet og erfaret, en ganske fortræffelig Syngelærer og stabte en god Skole og dramatisk Sang, men blev af Publicum i det Hele ikke vurderet efter Fortjeneste. Mængden saae i ham kun en Udlænding, der fortærede en Gage, som en Indfødt kunde have godt af, uden at tænke paa, at her ikke blandt de Indfødte, var Gen saa god og dygtig, som han var det; de italienske Operaer,

som da tonede gennem Europa og ved Siboni førtes paa Scenen hos os, bleve hadesfuldt modtagne, ene og alene, fordi de vare italienske og Siboni en Italiener. „Gazza ladra“ blev udpebet, „la straniera“ ligesaa, og da Siboni, der efter sin Contract skulde have en Benefice-Forestilling og dertil valgte paa Tydsk Baers Opera: „die Rache des Achilles,“ i hvilken han selv optraadte i Hovedrollen, engang hans Glandsrolle i Italien, blev her pebet af ham. Denne Uret, og Sibonis særdeles Fortjeneste, er efter hans Død blevet erkjendt af Mange, som dengang foragtede og oversaae Compositioner af Rossini og Bellini, men Aringer efter bøjede sig for Verdi og Ricci, og det kom til den Yderlighed, at ingen Musik, ingen Sang var af Værd uden den italienske, men dette Omsving oplevede ikke Siboni. Med Sjæl og Ild søgte han ikke blot at lære sine Elever Sangen, men han vilde, at de skulde forstaae og opfatte Characteren, de fremstillede; der manglede ham Ord i det tydske Sprog, det danske havde han endnu mindre i sin Magt, og kun i eet af disse to forstode de fleste af Sangerne ham, kom han nu til at udtrykke sig comisk, blev dette naturligviis hurtigt opfattet og gjengivet.

Fra tidlig Morgen til om Aftenen var jeg i Sibonis Huus, om Natten derimod et Sted, hvorhen min Uvidenhed med Verden havde ført mig; det vil sige, det var i et ganske stikkeligt Huus, men ikke i en saadan Gade. Jeg kunde med de ti Adlr. jeg maanedlig afhentede hos Wehse, ikke boe paa en Væstgivergaard, jeg maatte see mig om efter et billigt Logis, og kom da til at boe hos en Madame i Holmensgade, dengang kaldet Ulkegaden. Det flinger forunderligt, men saaledes er det, jeg havde i Sandhed ikke Tanke om den Verden, som her rørte sig om mig, og var saa ganske det uskyldige Barn, at der ikke faldt en ureen Skygge i min Sjæl.

I omtrent tre Fjerdingaar kom og gik jeg saaledes hos Siboni; da mistede jeg min Stemme, den var i Overgang og

jeg havde hele Vinteren og Foraaret været nødt til at gaae med daarligt Fodtøi, dagligt havt vaade Fødder; Stemmen svandt, og der var ikke længer Udsigt til, at jeg skulde, som man havde sagt, blive en udmærket Sanger. Siboni kaldte mig ind til sig, sagde mig det ærligt og raadede mig, nu Sommeren begyndte, at rejse hjem til Odense og der lære et Haandværk.

Jeg, som med Henrykkelsens Ord havde bestrevet for min Moder den Ulykke, jeg virkelig følte var viderfaret mig, skulde nu vende tilbage til Hjemmet og der blive til Spot, jeg vidste det vilde skee, jeg følte det og stod som sønderknust. Dog, just i denne tilsyneladende Ulykke laae et Trin opad til det Bedre.

Som jeg stod der igjen forladt og ene, grublende paa, hvad jeg nu skulde gjøre, til hvem jeg skulde vende mig, huskede jeg paa, at jo her i Kjøbenhavn levede Digteren Guldberg, en Broder til Obersten i Odense, ham, der havde viist mig saa megen Venlighed. Snart fik jeg at vide, at han boede ude ved Assistentskirkegaarden, den, han saa smukt har besjunget; jeg skrev ham til, idet jeg var forlegen ved som tidligere, Ansigt til Ansigt, at tale om min Stilling og Trang; efter at Brevet var kommet i hans Hænder, gif jeg til ham og fandt ham mellem Bøger og Tobakspiber; han var da endnu en kraftig Mand; hjerteligt og venligt tog han imod mig, og da han af mit Brev havde seet, hvor flet jeg bogstaverede, lovede han at give mig Underviisning i det danske Sprog; og da han derpaa forsøgte mig lidt i det tyske, som jeg sagde, at jeg havde talt hos Siboni, fandt han med Rette, at jeg kunde trænge betydeligt til ogsaa at hjælpes heri, og det vilde han. Indtægten af et lille Skrift, han udgav, jeg troer en Tale paa Frederik den Sjettes Fødselsdag, lod han tilfalde mig, man vidste Diemedet og jeg troer, der indkom over hundrede Rigsdaler; ogsaa Weyse vedblev at vise sin Interesse for mig, han og Flere tegnede sig for en lille Sum til mig, og det samme, det maa jeg især fremhæve, gjorde af eget gode Hjerte de to Tjeneste-

viger hos Siboni, de kom og tegnede sig hver, at de kvartalsviis vilde give ni Mark af deres Løn; det blev jo rigtignok kun ved det første Kvartal, men den gode Willie var der; de ere begge siden slupne mig af Syne. Ogsaa Componisten Kuhlau, hvem jeg ikke da eller nogensinde talte med, tegnede sig paa den Guldbergske Liste mellem dem, der i et Aar vilde give deres Skjerv; Kuhlau havde ogsaa kjendt det at være et fattigt Barn, i Armodens Huus var han voret op, der er fortalt mig, at i Vinterens Kulde maatte han løbe Grinder, og en Aften faldt han med Ølflasken, han havde hentet; Glasstykker af den berøvede ham hans ene Øie.

Da Huuseierinden, hos hvem jeg boede i den omtalte Gade, hørte om de Benge, jeg ved Guldberg og Weyse havde sikket, var hun villig til at tage mig i Kost og Logis, og da hun derpaa forklarede mig, hvor godt hun kunde sørge for mig, og hvor slemme de var de fleste andre Menneſter omme i Byen, syntes jeg, at hos hende alene var mig et sikkert Hjem. Det Bærelse, hun overlod mig, var iøvrigt ikke andet end et tomt Spiisestue, uden Vindue, uden al anden Daglys end det, der fra Kjøkkenet kom ind ad den aabne Dør, men jeg skulde have Lov, sagde hun, at sidde i hendes Stue saa meget jeg vilde, og nu kunde jeg prøve hvor god Mad og Drikke jeg fik, og da om to Dage tage Bestemmelse, men det maatte hun sige mig, at for ringere end tyve Rigsdaler om Maaneden kunde hun ikke have mig. Det var jo en slem Betingelse, især da alle Hjælpeskilder tilhammen, ikke bragte det til en høiere Sum om Maaneden, end til færtten Rigsdaler, for hvilke jeg ikke blot skulde leve, men klæde mig og tage alle andre Fornødenheder.

„Ja, jeg maa have tyve Rigsdaler!“ sagde Madamen, og næste Dag efter Middagsbordet gjentog hun det samme, talte om de onde, fæle Menneſter, jeg let kunde komme imellem, og bad mig nu, til hun om et Par Timer kom tilbage, at give et bestemt

Svar paa, om jeg vilde betale de tyve Rigsdaler eller strax at gaae min Vej.

Jeg, som saa let sluttede mig til Menneskene, havde i de to Dage, jeg var her i Huset, faaet hende kjær som en Moder, følte mig saa hjemme; det var en Hjertesorg at skulde bort, og hvorhen og til hvem? Men jeg kunde ikke skaffe flere Dalere end de ferten, jeg havde, dem vilde jeg gjerne give hende allesammen, men det var og blev for lidt! der stod jeg saa inderlig bedrøvet, Madamen var gaaet, Taarerne randt mig ned over Kinderne; jeg saae hende over Sophaen hang hendes afdøde Mand's Portrait, og jeg var saa ganske Barn, at jeg gik hen og smurte Billedets Dine med mine Taarer, for, som jeg meente, at den døde Mand kunde føle hvor bedrøvet jeg var og maaskee da virke ind paa sin Kones Hjerter, saa at hun bestemte sig til at beholde mig for de ferten. Hun maa have indseet, at der ikke var flere Benge at presse ud af mig, thi da hun kom tilbage, sagde hun, at jeg kunde da blive for de ferten maanedlig; og jeg blev glad, takkede Gud og den døde Mand. Næste Dag bragte jeg hende alle Bengene, usigelig lykkelig, fordi jeg nu havde et Hjem; men selv eiede jeg ikke een eneste Skilling til Skoe, Klæder eller nogen lignende Slags Fornødenheder.

Jeg var midt i Kjøbenhavns Mysterier, men jeg forstod ikke at læse dem. Hos Madamen var, foruden mig, i Kost en ung, venlig Dame, der havde Værelser ud til Gaarden, levede alene, og græd sommetider. Ingen kom til hende uden hendes gamle Fader og han kom kun om Aftenen naar det var mørkt; jeg lukkede ham ind gjennem Kjøkkendøren, han var i simpel Dragt, meget hyllet til op om Halsen og med Hatten ned i Dinene. Sin Aftenthee drak han hos Datteren, hed det, og da maatte Ingen komme derind, for han var menneskesky. Hun blev altid saa alvorlig henimod den Tid, han skulde komme og syntes ikke glad.

Mange Aar efter, da jeg var kommet paa et andet Livs-
 trin, da den fornemme Verden, og hvad man kalder Salonlivet
 aabnedes for mig, saa jeg en Aften, midt i den oplyste Sal,
 en decoreret, fornem, ældre Herre træde ind, det var den gamle,
 menneskesty Fader, ham, jeg havde lukket ind ad Kjøkkendøren, da han
 kom i den tarvelige Grakke; vi kjendte ikke hinanden, ham idetmindste
 salet det vist ikke ind, at jeg, som fattig Dreng, i hiint Huus,
 havde aabnet ham Døren, naar han gav sin Gjesterolle; jeg saa
 den Gang kun den værdige Fader i ham, og havde alene Tanke
 for mit eget Comediespil. Ja, jeg var dengang endnu saa
 ganske Barn og dog serten Aar, at jeg, ligesom hjemme i Odense,
 endnu legede med Duffer og Duffetheater, som jeg selv gjorde;
 daglig sad jeg og syede Duffeklæder, og for at saa brogede Pap-
 per dertil, gik jeg ind i Boutikerne paa Østergade og Kjøbmager-
 gade, og bad om de vilde forære mig Prøver paa Tøier og Silke-
 baand. Min Phantasie bevægede sig saa ganske i denne Duffestads,
 at jeg ofte stod stille paa Gaden og betragtede de rige Damer i
 Silke og Klæder, og i Tanterne forestillede mig alle de Kongekaaber,
 Slæb og Ridderdragter, jeg kunde lave ud af deres Klæder. Med
 Phantasien saa jeg al deres Bynt og Stads under min Tar, det
 var hele Timers Tanke-Ovelse.

Jeg eiede, som sagt, ikke een Skilling, Madamen fik dem alle,
 men naar jeg saa engang imellem maatte besørge et langvejs By-
 arinde for hende, gav hun mig altid en otte Skilling derfor;
 det havde jeg fortjent, sagde hun, og hun vilde Ingen gjøre Uret;
 for Pengene købte jeg da Papir til at skrive paa eller gamle
 Comediebøger. Morstabslæsning fik jeg snart en heel Deel af og
 det fra Universitets-Bibliotheket; Regentsprovsten, gamle Rasmus
 Rhrup, om hvem jeg fra Bunkeslods Huus vidste, at
 han var en Bondesøn, og havde gaaet i Odense lærde Skole,
 var jeg en Dag gaaet op til, fortalt, at ogsaa jeg var fra Odense;
 min Eiendommelighed tiltalte den gamle Mand, han fik Godhed

for mig og paa Bibliotheket over Rundekirke lod han mig gaae om og see i Bøgerne, kun at „de sættes paa rette Sted," og dermed var jeg i højeste Grad samvittighedsfuld, som med de mange Bøger med Billeder, han lod mig laane hjem. Jeg var meget glad! een stor Glæde til havde jeg, ved at Guldberg formaaede Skuespilleren Lindgreen til at instruere mig som vor-
dende Skuespiller; jeg maatte lære flere af Holbergs „Henrich" og dumme Knøse, saaledes „Jacquinot" i „de to Grenaderer", et Rollesag, jeg skal have vist Talent for, men min Lyst var at spille „Correggio"; jeg fik ogsaa Lov, at lære denne Rolle udenad. Lindgreen lod mig sige for sig Monologen i Billedgalleriet, og uagtet han loe og spurgte mig, før jeg begyndte, om jeg virkelig troede, at jeg kunde komme til at ligne den store Mester Correggio, hørte han med meer og meer Alvor paa mig, og da jeg endte, flappede han mig paa Kinden og sagde: „Følelse har De! men det er ikke Skuespiller, De skal være. Vor Herre veed, hvad det er! tal med Guldberg om at faae lært noget Latin! det fører altid paa Bei til Studenten!"

Jeg studere! det var nu ikke længe kommet i min Tanke; Theatret var mig nærmere og kjærere. Men Latin kunde jeg jo gjerne lære, det klang mig ogsaa saa stort, at kunne sige: „jeg lærer Latin!" Først talte jeg til Madamen, der havde skaffet mig fri Underviisning i Tydskan; men hun sagde mig, at Latin var det kostbareste Sprog i Verden, at det var ikke muligt at faae det lært frit! Guldberg fik imidlertid en af sine Venner, nuværende Provst Benhjen, til velvilligt at give mig ugentlig et Par Timers Underviisning deri.

Solodandseren Dahlén og hans Kone, hun især, en Kunstnerinde dengang af Betydning, hvem Rahbek og flere af den Tids Digtere besang, aabnede for mig deres hyggelige Hjem, og det var paa den Tid det eneste, jeg havde; de fleste Aftener tilbragte jeg her, og den milde hjertelige Kone var mig som en god

Moder. Manden tog mig med paa sin Dandseskole, det var dog et Skridt Theatret nærmere. Der stod jeg den hele Formiddag ved den lange Stof og strakte Been, lærte at gjøre Battement, men uagtet al min Glid og gode Billie lovede jeg ikke meget for Dandsen; Hr. Dahlén erklærede, at jeg neppe drev det videre end til at blive Figurant. Det havde jeg imidlertid opnaaet, at jeg turde om Aftenen komme bag Couliſſerne, hvor der i den Tid ikke herskede Nutidens Orden, her var opfyldt med alskens Menneſter, ligesom ſelve Poſtet gav Plads for Tilſkuere, diſſe betalte der et Par Skilling til Maſtinkarlene, og her var altid fuldt og tidt det „bedſte Selſkab“; man vilde ſaa gjerne ſee Theatrets Myſterier, jeg veed hoiſornemme Fruer og Frøkener, ſom incognito der tog til Takke med at ſidde ved Siden af Nyboders Madamer, bare for at vide, hvorledes det gik til deroppe. Bag Couliſſerne alſaa kom jeg, ja jeg fik endogsaa fri Udgang til Figurantinde-Rogen i tredie Etage, turde der ſidde paa den bageſte Bænk, og jeg blev uagtet min Længde aldeles betragtet ſom Barn. Hvor var jeg dog lykkelig, det forekom mig, ſom om jeg allerede havde Foden heelt inde paa Scenen og hørte med til Perſonalet, men endnu havde jeg ingen Aften været inde „paa Bræderne“, dog ogsaa dette forventede Dieblif kom. En Aften gav man Operetten „de to ſmaa Savojarder“. Ida Wulff, nuværende Kammerherinde Holſtein, var da Sang-Glev, jeg kjendte hende fra Siboni, hvor hun altid talte mildt og venligt til mig; kort før Operetten ſkulde begynde, mødtes vi bag Couliſſerne, og hun ſagde mig, at i Markeds-Scenen, ſom forekom i Stykket, kunde Enhver, ſelv Maſtinkfolkene, gaae ind for at fylde Scenen, kun maatte man først ſaae lidt Sminke paa Kinderne; det fik jeg ſnart og lykſalig traadte jeg ind med de Andre. Jeg ſaae Lamperæſken, Souffleuren og hele det mørke Tilſkuer-Rum. Jeg var i mine ſædvanlige Klæder, jeg troer i Confirmationſ-Rjolen, der holdt endnu, men i hvor meget jeg ſelv altid børſtede paa den og ſyede paa den,

var den, ligesom Snittet den havde, temmelig daarlig; min Hat var mig altfor stor og faldt mig næsten ned over Dinene. Jeg vidste alle disse Mangler og for at skjule disse gjorde jeg mange høist feitede Bevægelser. Jeg turde ikke holde mig rank, for da vilde Vesten vise at den var mig alfor kort, Støvlehælene havde jeg slidt temmelig skjæve og det hjalp ikke paa Holdningen; lang og mager var jeg, og jeg havde erfaret og vidste, at man nok kunde gjøre sig lystig over mig. Dog i dette Dieblif var jeg kun opfyldt af den Lykke første Gang at træde frem foran Lamperækken. Mit Hjerte bankede stærkt, idet jeg traadte ind — da kom en af Sangerne, som den Gang førte et stort Ord og nu er glemt, han tog mig derinde i Haanden, og spottende lykønskede han mig til min Debut. „Maa jeg præsentere Dem for det danske Folk!“ sagde han og trak mig hen imod Lamperne; man skulde lee af min Personlighed, vilde han, jeg følte det, Taarerne kom mig i Dinene, jeg vred mig løs fra ham og forlod Scenen.

Paa den Tid componerede Hr. Dahlén en Ballet „Armida“, jeg skulde her med og være en Trolld, mit eget Ansigt sad i Gabet paa en frygtelig Masket. Fru Johanne Louise Heiberg, var som ganske lille Pige ogsaa med i samme Ballet; fra denne er det første Gang, jeg erindrer hende, og i Programmet til Armida staaer ogsaa første Gang hendes Navn trykt ligesom mit. Det var et Moment i mit Liv, at mit Navn nu stod trykt, en Nimbus af Udødelighed syntes jeg laae deri; hele Dagen hjemme maatte jeg see paa de trykte Bogstaver, jeg tog Ballet-Programmet med i Seng om Aftenen, laae ved Lyset og stirrede paa mit Navn, lagde det hen for at tage det igjen; det var en Lyksalighed!

Allerede gif jeg nu paa andet Aar i Kjøbenhavn, Pengene jeg havde fra Guldberg og Weyse vare optagne; jeg var i et Aar blevet ældre, idetmindste i Undseelighed, jeg led ved at tale til Noget om mine Savn og min Trang. Jeg var flyttet ind hos

en Skipper=Enke, hvor jeg foruden Logiet kun havde en Kop Kaffe om Morgen. Det var tunge, mørke Dage; Konen troede, at jeg om Middagen gik ud at spise hos Familier, og da sad jeg paa en Bænk i Kongenshave og spiste et lille Hvedebrød; en enkelt Gang vovede jeg mig ind i et af de simpleste Spisehuse og valgte der det meest affides Bord. Mine Støvler vare itu, i vaadt Veir gik jeg altid med vaade Fødder, havde intet varmt Tøi paa i den kolde Marstid, jeg var i Grunden meget forladt, men følte ikke hele Bægten heraf; ethvert Menneske, der talte venligt til mig, troede jeg, var mig en ærlig Ven; Gud var hos mig i min lille Stue, og mangen Aften, naar jeg havde læst min Aftenbøn, kunde jeg barnligt vende mig til ham og sige: „det bliver jo snart godt!“ Jeg havde den faste Tro, at det maatte og vilde blive det, Gud kunde ikke slippe.

Fra min tidligste Barndom havde jeg den Forestilling, at saaledes som det gik os Nytaarsdag, vilde det gaae os hele Aaret. Mit høieste Ønske var, at jeg i det nye Aar maatte faae en Rolle i et Stykke og træde frem paa Scenen, da kom siden nok Gagen. Det var just Nytaarsdag, Theatret var lukket, men ikke Døgningen til selve Scenen, her sad en gammel, halvblind Portner, ham smuttede jeg med bankende Hjerte forbi, kom ind mellem Coulisser og Tæpper, gik lige hen over Scenen mod Orchesteret, faldt paa mine Knæ, men ikke et Vers kunde komme mig i Tanke, og Noget maatte jeg jo sige høit, skulde jeg i dette Aar komme til at tale paa Scenen; da læste jeg med lydelig Stemme mit „Fader vor“ og gik bort i den trygge Forvisning, at jeg nu nok i Aarets Løb kom frem i en Rolle.

Der gik Maaneder, men jeg fik ingen Rolle; det blev Foraar og det var nu alt paa tredie Aar jeg drev om her i Kjøbenhavn; i al den lange Tid havde jeg kun een eneste Gang været ude i Skoven, jeg var gaaet til Dyrehaven og havde der aldeles

tabt mig i Bestuelsen af Folke-Lyfligheden, som den Gang aandede her, som i Dehlenschlägers „Sanct Hans Aften spil“. Menneſtevrimmel paa Bakken, Beridere, vilde Dyr, Synger og Kunſter, Baſſelboutiker med pyntelige Hollænderinder, Jøden under Træet, alt det var der dengang; ſkjærende Violiner, Sang og Klang, alt dette henrev mig langt mere end hele Skovnaturen. Alt var ſaa levende, ſaa broget, ſaa nyt.

En Dag i Foraaret var jeg gaaet ud til Frederiksberg; der i Haven ſtod jeg pludſelig under de færfte udsprungne, ſtore Bøge, Solen gjorde Bladene transparente, der var en Duſt, en Friſthed, Græsſet var ſaa høit, Fuglene ſang, jeg blev overvældet deraf og begyndte at juble med, jeg ſlyngede mine Arme om et af Træerne, kyſjede Barken, jeg var i dette Dieblif ganſke Natur-Menneſke. „Er han gal!“ ſagde en Mand tæt ved mig, det var en af Slotsbetjentene og jeg løb forſkrækket derfra og gif ſaa beſtändig og ſtille til Byen.

Min Syngestemme havde imidlertid begyndt at vinde i Klang og Fylde; Hr. Kroſſing, en Broder til Digteren, var da Chor-Skolens Syngemeſter, han hørte mig ſynge og tilbød mig Plads paa Skolen, idet han meente, at jeg ved at gaae med i Chor kunde faae Stemmen ſjunget ud og dertil vinde Frihed i at bevæge mig paa Scenen, efterhaanden fik jeg maaskee da nok nogle ſmaa Roller. En ny Mulighedens Bei til at komme fremad, der hvor jeg helſt vilde, ſyntes at aabne ſig; fra Dandſeſkolen gif jeg nu til Syngeskolen og traadte med op i Chorene, ſnart ſom Hørde, ſaaledes i „Røverborgen“ og i „Johanne Montſaucon“, ſnart ſom Kriger, Matroſ og Eligt. I Parterret havde jeg nu Lov at gaae ind, naar der ikke var udsolgt, og jeg forſømte det aldrig. Theatret var ganſke min Verden, i den levede jeg og i den drømte jeg, og da var det ſaa rimeligt, at jeg glemte at læſe min latiniſke Grammatik, jeg hørte ogſaa Flere ſige: at for at ſynge i Chor behøvede man ikke at kunne Latin, og uden den kunde man ogſaa

not blive en stor Skuespiller. Jeg fandt dette overmaade rigtigt, var kjed af latinsk Grammatik og derfor, med eller uden Grund, undskyldte jeg mig flere Gange ved de latinske Aftentimer og gik heller i Parterret. Guldberg fik det at vide, blev vred derved, og med Ret, og for første Gang i mit Liv, fik jeg en alvorlig streng Bebreidelse, den næste knuste mig til Jorden; jeg troer ingen Forbryder ved at høre forkynde sin Dødsdom kan rhyes mere, end jeg blev det ved Guldbergs Ord. Det maa have udtrykt sig i mit Ansigt, thi han sagde: „spil bare ikke Comedie!“ men det var ikke Comediespil. Jeg skulde nu ikke læse Latin længer.

Jeg følte, i en Grad som aldrig før, min Afhængighed af Menneskenes Godhed; jeg savnede det Nødvendigste; enkelte Dage blifve kom mørke, alvorlige Tanker om min Fremtid, til andre Tider havde jeg igjen hele Barnets Sorgløshed.

Enken efter Danmarks berømte Statsmand Christian Colbjørnsen og dennes Datter Fru van der Maase, da Hofdame hos Kronprindsesse Caroline, vare de to Første af den høiere Stand, som toge venligt mod den fattige Dreng; de hørte paa mig med Deeltagelse og saae mig jevnligt hos sig. Fru Colbjørnsen boede om Sommeren paa Bakkehuset, der eiedes af Digteren Rahbek og hans Hustru: „Philemon og Baucis“ som de i et Digt bleve kaldte; jeg kom under deres Tag og snart i deres Stue; Rahbek selv talte aldrig nogensinde til mig, den eneste Tilnærmelse var en Gang i Haven, hvor han styrede lige hen imod mig, som om han vilde sige et Par Ord, men i det han var mig nær og sættede Dinene paa mig, vendte han pludselig om igjen og gik. Fru Rahbek, med sin Livlighed og venlige Character, indlod sig derimod en Deel med mig; jeg havde da begyndt at skrive en Slags Comedie og læste den for hende; strax ved de første Scener udbød hun: „men der er jo hele Stykker deri, De har skrevet ud af Dohlenischläger og Inge“

mann!" — „Ja, men de ere ogsaa saa deilige!" svarede jeg ganske uskyldig og læste videre. En Dag, da jeg fra hende vilde gaae op til Fru Golbjørnsen, rakte hun mig en Haandsfuld Roser og sagde: „Vil De tage dem med op, det vil vist fornøie Conferentsraadinden at faae dem af en Digters Haand!" det var halv i Spøg, disse Ord bleve sagte, men det var første Gang, at Nogen satte Digternavnet i Forbindelse med mit, det gif mig gjennem Blod og Sjæl, Bandet kom mig i Dinene og jeg veed, at fra dette Dieblif af var min Tanke vakt for at skrive og digte, det havde før kun været mig en Leg til Afverling med Duffetheatret, nu stod det høiere — nu var det Maalet.

En Dag kom jeg herud, og som jeg syntes, meget pyntelig; jeg havde af Eduard Golbjørnsen faaet en meget god, blaa Kjole, en saa god havde jeg aldrig før eiet, men den var mig altfor stor og vid, især over Brystet; jeg havde ikke Raad til at faae den omsyet, og saa knappede jeg den til heelt op mod Halsen; Løiet saae nyt ud, Knapperne skinnede blanke, men over Brystet hang den vel meget i Pose; for nu at hjælpe paa det, fyldte jeg det tomme Rum med en Mængde af de gamle Comedie-Placater jeg havde; de laae løse paa hinanden mellem Brystet og Kjolen, denne kom nu til at slutte, det vil sige, jeg fik et puflet Bryst og med det viste jeg mig for Fru Golbjørnsen og for Fru Rahbek; de spurgte mig strax om hvad alt det var, jeg havde paa Brystet, jeg skulde aabne Kjolen, det var jo saa hedt Veir, men jeg tog mig nok iagt, Ingen fik mig til at lufte op, da vilde alle Placaterne have væltet ud.

Foruden Rahbeks og Golbjørnsens boede om Sommeren herude nuværende Etatsraad Thiele, han var dengang ung Student, men allerede hæderlig kjendt, som Den, der havde løst Baggesens Gaade, skrevet smukke Sonetter og udgivet „danske Folkesagn", paa det kongelige Theater havde jeg seet opført hans Tragedie „Pilegrimen." Jeg var lykkelig ved at

tale med ham. Han havde Følelse, Begeistring og Deeltagelse; stille, opmærksom har han fulgt mig, indtil vi nu staae som Venner. Han var Een af de Faa dengang, som sagde mig Sandheden, naar Andre kun gjorde sig lystige paa min Bekostning og kun havde Die for det Budseerlige i min Naturtilstand. Rahbets Indling, Skuespillerinden Madam Andersen, som ogsaa boede paa Bakkehuset, havde i Spøg givet mig Navnet: „der kleine Declamator“, og som saadan blev jeg bekjendt, jeg var en Curiositet; man morede sig over mig, og jeg, ja, jeg saa i hvert Smil kun Bifalds-smilet. En af mine senere Venner har fortalt mig, at han, omtrent paa den Tid, saa mig første Gang, det var i en rig bekjendt Grosserer's Salon, hvor man, for at gjøre sig lystig over mig, bad mig fremstige et af mine egne Digte, og jeg skal have sagt det med en Følelse, udtalt mig i Digtet saa ubevidst, saa inderligt, at Spotten forvandledes til Deeltagelse.

Et Tilholdssted, om jeg saa kan kalde det, en hyggelig lille Stue, hvorfra ligesom Fortids Røster klang ind i min let modtagelige Sjæl, fandt jeg og maa ikke glemme at omtale; det var hos en værdig, gammel Kone, Moderen til vor berømte, nu afdøde Urban Jürgensen; hun havde en lys Forstand og megen Dannelse, men tilhørte ganske en forsvunden Tid, levede i Erindringer om dens Mennesker. Hendes Fader havde været Slotsforvalter paa Antvorskov, og der, sagde hun, kom om Søndagen tidt Holberg fra Sorø; han og hendes Fader gik op og ned ad Gulvet og talte om Politik, Moderen, der sad ved Spinderokken, vilde en Dag tage Deel i Samtalen. „Jeg troer Rokkehovedet taler!“ sagde Holberg; „de Ord kunde Moder aldrig tilgive den vittige, grove Herre!“ Hun, der dengang var et lille Barn, sad nu som gammel, gammel Kone og fortalte mig alt dette; i hendes Huus var Digteren Bæssel kommet og havde drevet lystigt Spil med den pertentlige Reiser, hvis frygtelige Ildebrands-Historier vi Alle

kjende, han havde ladet den arme Mand i Skoe og Silkestrømper vandre hjem gjennem de sølede Gader; hun læste daglig sine Glasfjere: Corneille og Racine, om disse talte hun til mig, om deres store Tanker og fremstillede Characterer; hun kunde saaledes ikke let gaae over i Beundring for den nyere romantiske Digtning. Med en Moders varme Sind talte hun om sin forviste Søn, ham, der i Krigen saa eventhyrlig var traadt op paa Island, som dette Olands Konge, og hvorfor han nu aldrig mere turde vende tilbage til Danmark; Træk af hans Character og Willie, der alt i Drengesaarene viiste sig, vidste hun at fremhæve; man vil forstaae, hvor tiltrækkende den gamle Kones Selskab blev mig ved Alt hvad hun havde oplevet, tænkt og læst; og jeg var hos hende et kjærte Barn hun gjerne saa. Hun hørte mine første Vers og min Tragedie: „Skovkapellet“ og sagde en Dag med en Alvor der betog mig: „De er en Digter, maaskee som Dehlenschläger! om ti Aar — ja, saa er jeg død og borte, — men tænk saa paa mig!“ — jeg husker, at Taarerne med Gæt trængte sig frem i mine Øine, jeg blev saa høitidelig, saa særlig grebet ved hvad hun sagde, men veed tillige, at jeg slet ikke troede, at det var muligt, at jeg kunde blive en Digter, som man erkjendte en saadan, mindst nævnet, naar man nævnede Dehlenschläger.

„Egentlig skulde De studere!“ sagde hun, „men der er mange Veie til Rom! De kommer vel af Deres Bei derhen!“

„Studere skulde De!“ gjentog Folk; daglig hørte jeg, hvor godt og vigtigt, ja hvor aldeles nødvendigt det vilde være for mig, man opmuntrede mig til at lægge mig efter Videnskaberne, ja der vare de, som skjendte fordi jeg ikke gjorde det, og sagde mig, at det var min Pligt at studere, ellers vilde der aldrig blive Noget af mig, men jeg gad nok helst gaae at drive! Det var alvorligt meent, men Ingen gjorde et Skridt for at hjælpe mig. Jeg havde det i Grunden kummerligt, det var tungt for mig at opholde Livet. Da faldt det mig ind at skrive en Tragedie, indlevere den

til det kongelige Theater, og naar da Stykket blev spillet, vilde jeg for Bengene, jeg fik derfor, begynde at studere. Medens Guldberg endnu læste Dansk med mig, havde jeg efter en tydsst Fortælling: „Skovkapellet“ der stod i Rosenkildes „Brevduen“ skrevet en Tragedie paa riimsfri Vers, den blev af Guldberg betragtet som en dansk Stil, en Ovelse i Sproget. og paa det meest Bestemte havde han forbudt mig, at indlevere til Theatret dette Arbejde; jeg skrev altsaa et nyt, en anden Tragedie. Ingen skulde kjende Forfatteren; selv opfandt jeg Handlingen; det blev „en fædrelandsk Tragedie“ kaldet „Røverne i Wisfenberg“; i Løbet af fjorten Dage var den færdig og reenskrevet, men der var neppe et Ord i den rigtig bogstaveret, thi Ingen havde hjulpet mig. Anonymt skulde Stykket indleveres, dog Gen blev indvietet i Hemmeligheden, Frøken Tønder-Lund, den unge Dame, jeg i Odense gik til Confirmation med, hun, den eneste, som der havde været venlig og god mod mig og foræret mig en Rose, hende havde jeg opjagt i Kjøbenhavn, af hende var jeg blevet beeltagende omtalt i den Colbjørnsenske Familie, hvor det ene Beskjendtskab førte til det andet. Hun betalte Gen for at skrive et læseligere Exemplar end mit var, min Haandskrift turde jo heller ikke kjendes, meente vi, og nu blev Tragedien indleveret.

Efter sex Ugers Forløb, i hvilke jeg levede i store, dristige Forhaabninger, kom Stykket forkastet tilbage og Brevet, som fulgte med, sagde at Stykker, der i den Grad, som dette, forraadte Mangel paa al elementar Dannelse, ønskede man ikke oftere at modtage.

Det var just ved Skuespil-Saisonens Slutning i Mai 1822, da fik jeg fra Theaterdirectionen et andet Brev, til Underretning om, at man „entledigede“ mig fra Chor- og Dandseskolen, der ikke kunde føre til Noget for mig, men man ønskede, at mine mange Venner vilde tage sig af mig og skaffe mig den Dannelse og de Kundskaber, der hørte til, for at blive noget

Dygtigt i Verden, uden hvilke det ikke hjalp at have noget Slags Talent.

Jeg følte mig atter, som stødt ud i rum Sø, uden Hjelp og uden Tilhold; jeg maatte skrive et Stykke for Theatret, det maatte antages, det var den eneste Frelse, den eneste Redning endnu for mig, og nu skrev jeg efter en Fortælling af Samsoe en Tragedie: „Alfsoi.“ Jeg var selv henrykt over de første Acter og med disse introducerede jeg mig strax hos Shakspeares Oversætter, nu afdøde Admiral Peter Wulff, i hvis Huus og Familiefreds jeg siden fandt et sandt Hjem. Han fortalte Maringer derefter i Spøg og med lidt Overdrivelse om vort første Bekjendtskab; at idet jeg kom ind ad Døren, skal jeg strax have begyndt: „De har oversat Shakspeare, ham holder jeg saa meget af, men jeg har ogsaa skrevet en Tragedie, vil de bare høre!“ — Wulff bød mig først at spise Brod med sig, men jeg vilde ikke nyde Noget men læste i Galop, og da jeg var færdig, skal jeg have sagt: „kan der ikke nok blive Noget af mig, for det vilde jeg saa gjerne!“ — Jeg sat nu Papirerne i Lommen, og efter hans Fortælling svarede jeg, da han bad mig at besøge sig snart igjen: „Ja, det skal jeg, naar jeg har skrevet en ny Tragedie!“ „Ja saa vil det jo da vare temmelig længe!“ svarede han. „Nei, jeg tænker nok,“ sagde jeg, „at jeg har een færdig igjen om fjorten Dage!“ — og med de Ord var jeg ude ad Døren.

Fortællingen er vistnok lidt grouperet, men Farven er der af min Personlighed, som den da var. Hos H. C. Ørsted havde jeg ogsaa selv indført mig; det var som et guddommeligt Fingertegn, at jeg just vendte mig til de Aldreste og Bedste, dem, hvis Betydning jeg egentligt slet ikke kjendte og kunde vurdere. Fra første Dieblis, med stedse vorende Deeltagelse, der i de sidste Aar blev sandt Venskab, fulgte Ørsted mig til sin Død; paa min Landsudvikling havde han en stor Indvirkning og var den af

Alle, som under hele min Digter-Udvikling aandelig holdt mig oppe, gav mig og forudsagde mig en Erkjendelsens Fremtid ogsaa i mit Fædreland; hans Huus blev mig tidligt et Hjem, hans Børn, som Smaa, har jeg leget med, seet dem vore op og bevare deres Kjærlighed til mig; i hans Huus har jeg fundet mine ældste, uforandrede Venner. Ogsaa i Provst Gutfeldt, der da levede og var en yndet Taler, fandt jeg en venlig, deeltagende Mand, han var Den, som da udtalte sig om mig meest varmt og med meest Forhaabning, og da han havde læst min ungdommelige Tragedie: „Alf sol,“ indsendte den for mig med en Anbefaling til Theater-Directionen. Jeg levede mellem Haab og Frygt; blev ogsaa dette Arbeide forkastet, da vidste jeg ikke mere, hvad jeg skulde gribe til! — Jeg havde i Sommerens Løb prøvet den bittre Nød, men jeg udtalte den aldrig, ellers vilde de Mange, der nu kjendte til mig, vist have afhjulpet den; en falsk Undseelse forbød mig at sige, hvor tungt jeg havde det; mit Ansigt straaede af Glæde, naar man venligt talte til mig, og een Lykke opfyldte mig saa uendeligt: jeg læste da for første Gang „Walter Scott;“ hans Romaner var et Mandens Liv der opgik for mig, en ny Verden jeg saa ind i; jeg glemte her Virkelighedens Trang omkring mig og gav til Leiebibliotheket, hvad jeg skulde kjøbe Middagspise for.

Fra den Tid netop skriver sig mit første Bekjendtskab med den Mand, der siden gennem Aarene er blevet mig en kjærlig Fader, og i hvis Børn jeg har fundet mine Sødsfende; den Familie, jeg ligesom er voret ind i; jeg behøver kun at nævne Mandens Navn, og hele den ældre Slægt veed, hvad han har virket og gjort i Statens Tjeneste til Gavn for det Hele og for Enkelte; een af de Dygtigste i Forretningslivet, det ædleste og bedste Hjerte, forenet med den meest bestemte kraftige Villie, Geheime-Conferentsraad Jonas Collin. — Imellem hans mange, høistforskjellige Virkefredse, var ogsaa den at være Directeur ved det kongelige Theater. Enhver sagde mig, at var jeg saa lykkelig

lig at vinde denne Mand's Interesse, da vilde der blive gjort Noget for mig. Det var Provst Gutfeldt, som først omtalte mig for ham, og første Gang gik jeg op i det Huus, der siden blev mig Hjemmets Hjem.

Carl Bernhard har i sin Roman „Kroniker fra Christian den Andens Tid“, omtalt den gamle Gaard fra dens Fortid indtil dens sidste Betydning ved Collin. — Da Kjøbenhavns Østerport stod for Enden af Østergade, og det nuværende Kongens Nytorv var aaben Mark, laae der, henimod St. Anna Kapel, et Landsted, hvor den spanske Minister boede om Sommeren; det var dette Huus, der siden længe, lige til det sidste Aar, laae skjævt og kantet, en Bindingsværks Bygning i den anseelige Gade; en gammeldags Træ-Altan førte op til Indgangen i første Stokværk; det indre, snevrere Gaardsrum havde sit kluntede Trægalleri under det fremspringende Tag, men ud til Gaden selv bredte et gammelt Lindetræ sine Grene hen over Gaarden mod den spidse Gavl. Dette Huus skulde blive mig et forældreligt Hjem, og hvo dvæler ikke gjerne ved at skildre Hjemmet? Nu pranger her en ny pyntelig Gaard, Haandværkere sang, da de reiste den:

Du nye Gaard, giv Lykke maa
Boe her som i den gamle;
men denne — ja den selv —

Nu er den „gamle Minder.“ —

Jeg kom herhen, Collin talte til mig, jeg saa kun Forretningsmanden i ham; han sagde ikke mange Ord, og hans Tale var alvorlig og næsten streng forekom det mig; jeg gik bort uden at vente fra denne Mand nogen Deeltagelse; og just Collin var det da, som inderligst tænkte paa mit Vel, i Stillehed virkede derfor, som han i hele sit Liv har gjort det for mange af Landets nu virksomme Mænd. Da forstod jeg ikke den Mulighed, hvormed han syntes at høre, medens hans Hjerte

funde bløde ved hvad den Trængende sagde ham, og naar denne var borte, Taarverne kom i hans Dine, og han med Iver og Held altid vidste at virke og hjælpe. — Mit indsendte Stykke, som saa Mange overvældede mig med Lovtaler for, berørte han let og løst, saa at jeg betragtede ham mere som en Uven end som en Beskytter. Men efter nogle saa Dages Forløb blev jeg kaldet op til Theaterdirectionen. Rahbek førte Ordet, overgav mig Manuscriptet til „Alfsol“ og sagde, at dette Stykke var ubrugeligt for Scenen, men at man dog havde fundet deri „saa mange Guldform“, at man havde det Haab, at jeg ved alvorlige Studier, ved at komme i en Skole og forfra lære hvad der hørte til, vilde maaskee eengang funde levere den danske Scene Arbejder, som der vare værdige at opføres; for at jeg nu kunde leve og tilegne mig den nødvendige Underviisning, var det at Collin havde talt min Sag hos Kong Frederik den Sjette, der for nogle Aar allernaadigst havde forundt mig en Sum fra Fiantjerne til mit Underhold, og at Directionen for de lærde Skoler havde skjenket mig fri Underviisning i Slagelse-Latin-skole, hvor just en ny og som man sagde, driftig Rector var blevet ansat. Jeg var næsten stum af Overraskelse, aldrig havde jeg tænkt, at mit Liv skulde tage denne Retning; jeg var forunderlig betaget og havde egentlig ingen rigtig Forestilling om den Vej, jeg nu skulde gaae. Med den førstafgaaende Post skulde jeg reise ud til Slagelse. Fra Collin kunde jeg kvartalsviis modtage Pengene til mit Underhold, ham maatte jeg holde mig til, og han skulde vide om min Glid og Fremgang.

Jeg gik anden Gang op til ham og sagde min Tak. Denne Gang indlød han sig lidt mere med mig, talte saa mildt og hjerteligt, sagde: „Skriv mig til usorbeholdent om, hvad De behøver, og hvorledes det gaaer Dem!“ og fra denne Time vorte jeg fast til hans Hjerte, ingen Fader har kunnet være mig mere, end han var og er det. Ingen har mere inderligt glædet sig over

min senere Fremgang og Erkjendelse, Ingen har mere hjerteligt deelt hver af mine Sorger, end han og følt for mig, som var jeg et af hans egne Børn. Hans Velgjerning blev givet, uden at et Ord eller et Blik gjorde mig den tung, det var ikke Tilfældet hos Alle, som jeg ved denne min Forandring i Skjæbne maatte bringe min Læse, man bad mig huske min ubegribelige Lykke, min Armod, og paalagde mig strengt at være flittig.

Afreisen var saa hurtig bestemt, og endnu havde jeg selv eet Anliggende at ordne paa samme Tid, nemlig, som jeg indleverede „Alf sol“ havde jeg talt med en Bekjendt fra Odense, en ung Mand, der bestyrede Bogtrykkeriet for en Enke, og af ham faaet Tilfagn om, at „Alf sol“ og en lille Fortælling „Gjenfærden ved Palnatokes Grav“, skulde blive trykte; Manuskriptet fik han, det skulde imidlertid ligge urørt i Trykkeriet, indtil jeg skaffede et vist Antal Subscribenter, men disse vare endnu ikke bragte tilveie. Før Afreisen løb jeg til Trykkeriet, her var lukket og saa lod jeg Sagen blive derved, rimeligvis da ikke utilfreds ved Muligheden, at det dog kunde blive trykt og læst — desværre skete dette, og det Aringer efter, idet at Manden, som havde modtaget Manuskriptet var død, og jeg troede det Hele henkastet og glemt. Bogen udkom uden mit Vidende og min Billie, udkom i sin uforandrede Skikkelse, med et pseudonymt Forfatters navn, jeg havde givet mig eet, der ved første Blik tyder paa den meest colossale Forsængelighed, og dog ikke var det, men meget mere Kjærlighed, som Barnet kan have den og derfor giver sin Dufte Navn efter hvem det holder meest af. Jeg elskede William Shakspeare og Walter Scott, og saa elskede jeg naturligvis ogsaa mig selv, jeg tog derfor mit Navn Christian, og saa havde jeg Pseudonym-Navnet: William Christian Walter. Bogen findes endnu, i den staaer Tragedien „Alf sol“ og en Fortælling: „Gjenfærden ved Palnatokes Grav, i hvilken hverken Gjenfærd eller Palnatoke spiller nogen Rolle; det er en meget

na Efterligning af det Markerede hos Walter Scott. Dana er i Prologen den Ordsførende, hun siger, at jeg er „kun sytten Aar“, og at jeg her bringer

„— en Krands af Bøgerødder og af danske Blomster“ —

det Hele er, som det jo maatte være, et høist umodent Arbeide.

En smuk Efteraarssdag reiste jeg med Posten fra Kjøbenhavn for at begynde Skolelivet i Slagelse, det Sted hvor Baggesen og Ingemann ogsaa havde gaaet deres Skolegang. En ung Student, som en Maaned forud havde taget sin Artium og nu reiste hjem til Sylland for at vise sig som Student og see Forældre og Venner, sad ved min Side og jublede af Glæde over det ny Liv, der laae ham aabent; han forsikrede mig, at han vilde være det ulykkeligste Menneske, var han i mit Sted og nu skulde begynde at gaae i Latinskole igjen! det var noget ganske Næjsomt; men jeg reiste med godt Mod til den gamle By. Min Moder fik fra mig et lykfsaligt Brev, og inderligt ønskede jeg, at dog min Fader og gamle Va'ermo'er havde levet og hørt, „at nu kom jeg i den latinske Skole!“

III.

Da jeg seent om Aftenen naaede Slagelse og steg af i Gjestgivergaarden, spurgte jeg Madamen der, hvad Mærkeligt her var i Byen.

„Den nye engelske Sprøite og Pastor Bastholms Bibliothek!“ svarede hun, og det var omtrent ogsaa alle Mærkelighederne. Et Par Landseneer-Officerer udgjorde den finere Herre- verden. I hvert Huus vidste man om en Discipel i sidste Maaned var flyttet op eller ned; Skolen var i Byen et stort Conversationsthema, der verlede med Talen om Privattheatret; til Generalprøverne her havde Skolens Disciple og Byens Tjenestepiger fri Aldgang, hvorved det bevirkedes, at de Spillende vænnede sig til at træde op for fuldt Huus. — I „Billedbog uden Billeder“, fjerde Aften, har jeg givet en Skizze heraf.

Jeg kom i Kost hos en skikkelig Enke af den dannede Klasse, havde min lille Stue ud til Haven og Marken, Wiin- løvet hang om de grønne, solbrændte Ruder. — I Skolen fik jeg Plads mellem smaa Drenge i den næst nederste Klasse; thi jeg vidste aldeles Ingenting.

Jeg var virkelig som en vild Fugl, der er sat i Buur. Den bedste Villie havde jeg til at lære, men øieblikkelig famlede jeg deri; jeg bar mig ad som En, der, uden at kunne svømme, er kastet i Havet: det gjaldt for mig Liv eller Død at komme frem, den ene Bølge kom efter den anden, een hed Mathematik, en anden Grammatik, Geographie o. s. v. — jeg følte mig overvældet, og frygtede, at jeg aldrig kunde svømme igjennem. Snart udtalte jeg et Navn reent galt, snart blandede jeg det Ene i det

Andet, eller jeg gjorde et Phantasi-Spørgsmaal, som ingen dansket Skoledreng turde gjøre. Rectoren, der havde en egen Lyst til at spotte os Allesammen, fik naturligviis stor Anledning dertil hos mig, og jeg blev angest og forknytt. Alt Verseskriveri havde jeg fornustigviis opgivet, og dog blev jeg strax sat til at gjøre Tjeneste deri; Rectoren skulde indsettes, naar Biskoppen kom til Visitation, Syngelæreren overdrog mig at skrive Sangen; jeg skrev den, og den blev sjungen; men uagtet jeg i en tidligere Tid vilde have følt mig glad ved, at jeg blev en af de Virkende ved en saadan Veilighed, fornem jeg her just første Gang ret den sjælelige Sorgmodighed, som siden i en Række af Aar fulgte mig. Under Festen gik jeg udenfor Kirken paa den lille Kirkegaard, jeg standsede ved en forfalden Grav, Navnet paa den kjendte jeg, her hvilede Lægen, Digteren Frankenu, der havde sjunget om „Christiansborgs Slots Ruiner“ og „Skilt fra Dig ved Bjerger, Bølge, Dale“; jeg var forunderlig veemodig og bad Gud, at jeg dog maatte blive en Digter som Frankenu eller snart ligge i Jorden som han. Rectoren talte ikke et Ord til mig om min Festsang; jeg syntes endogsaa, han betragtede mig med et strengere Blik. I Alt saae jeg op til ham som til en høiere Magt, hvert Ord, han sagde, selv Spottens, troede jeg ubetinget paa, og da han strax en af de første Dage, idet jeg gav et forkeert Svar paa hvad han spurgte om, sagde, jeg var dum, meldte jeg samvittighedsfuld dette til Collin, idet jeg udtalte min Angest for ikke at fortjene, hvad man havde gjort for mig; Collin skrev mig et Par beroligende Ord til, og snart begyndte jeg ogsaa i enkelte Videnskaber at faae ret gode Characterer; men uagtet det gik jævnt fremad, tabte jeg dog meer og meer Tilliden til mig selv. Ved een af de første Examinere fik jeg imidlertid Rectorens Roes, han nedskrev den endogsaa i min Characterbog, og lykkelig herover nød jeg et Par Ferie-Dage i Kjøbenhavn. Guldberg, der saae min Fremgang og min

alvorlige gode Billie, tog venlig imod mig og roste min Stræben. „Skriv bare ingen Vers!“ sagde han. Det Samme gjentog de Alle, og jeg skrev ingen Vers, tænkte strengt paa min Pligt og det fjerne uvisse Haab at blive Student.

Den lærde Baltholm i Slagelse, Redacteur af den vest-sjællandske Avis, levede afsluttet fra Selskabslivet, hengivende sig ganske til sine Studier; ham havde jeg aflagt et Besøg, givet ham et Par af mine tidligere skrevne Smaating, og ved disse fik han Interesse for mig, og hans Raad var fornuftigviis og saa, at jeg skulde holde mig kun til mine Skolebøger; et Brev, han i den Anledning skrev mig til, er i sine velmeente og rigtige Raad af en Sandhed, at det vist kan i alle Tider lægges Mange paa Hjertet. Han skrev:

„Jeg har læst Deres Prolog, min unge Ven! og jeg maa tilstaae, at Gud har begavet Dem med en levende Indbildningskraft og et varmt Hjerte; der mangler Dem blot endnu paa Aandsdannelse; men den kan komme, da De nu har Leilighed til at forskaffe Dem den; det maa derfor være Deres faste Formaal at arbejde med yderste Flid paa at fuldende Deres Studier og at sætte derfor alt Andet til Side. Jeg vilde ønske, at Deres Ungdoms-Forsøg ikke vare blevne trykte; thi hvorfor skal man bebyrde Publicum med det Ufuldkomne; det har man nok af; dog er det forsaavidt godt, at det kan tjene til at retfærdiggjøre den offentlige Understøttelse, De nyder. Den unge Digter har blot at vogte sig for Forsængelighedens Smitte og at vaage over sine Følelser's Reenhed og Styrke — skriv kun i denne Deres Studiers Tid sjældent Poesi og kun for at skaffe Deres Følelser Lust — skriv Intet, hvorved Ord og Tanker skulle søges, men kun naar Sjælen er oplivet af en Idee og Hjertet opvarmet af Følelser. Betragt Naturen, Menneskelivet og Dem selv med et opmærksomt Øie, for at skaffe Dem et originalt Stof til Skildringer; vælg Dem smaa Gemmer af de Ting, som omgive

Dem, betragt alt hvad De seer fra alle Synspunkter, inden De griber til Pennen, — bliv Digter, som ingen Digter havde levet i Verden førend dem, og som De ikke skulde lære af Noget — og bevar altid det Edelsind, den Sjælens Reenhed og Høihed, uden hvilken Digterfrandsen aldrig kan tilkomme en Dødelig.

Slagelse, 1ste Februar 1823.

Deres hengivne

Bastholm."

Ligesaa deeltagende fulgte mig den tidligere nævnte Oberst Guldberg i Odense, nu General; hans Glæde over det Skridt fremad, jeg havde gjort ved at komme i den lærde Skole var stor og inderlig; jævnlig skrev han mig til, og altid opmuntrende og styrkende; da den første Sommerferie for mig nærmede sig, indbød han mig at komme over til sig, ja sendte mig endogsaa Penge til Reisen.

Jeg havde ikke været i min Fødeby, siden jeg drog ud fra den paa Eventyr; i den Mellemtid var gamle Fa'rmo'er død, ogsaa min Fa'rfa'er døde. Min Moder havde saa tidt sagt til mig, da jeg var lille, at jeg havde rigtignok Lykken i Bente, jeg skulde arve Fa'rfa'er, han havde eget Huus; det var en lille fattig Bindingsværks-Bygning, der ved hans Død blev solgt og strarrevet ned, og de fleste Penge gik til at betale resterende Skatter; for disse havde Dyrigheden pantet, taget „den store Kaffelovn med Messingtromle!“ et Stykke, der nok var værd at arve, som man sagde, den var sat paa Raadstuen; og Penge var der saa mange, at der kunde laves et heelt Vognsæde deraf, men det var de gamle casserede Penge, som Regjeringen ikke længer modtog; da de 1813 skulde indløses, blev der sagt den sindsyge Mand, at de gamle Penge ikke duede mere. „Ingen kan cassere Kongens Penge!“ sagde han; „og Kongen casserer ikke sit!“ Det

var hele Svaret. Nu blev „den store Arv“, saavidt jeg husker, var den nogle og tyve Rigsdaler, tilstillet mig; men det maa jeg aabent sige, den Rigdom laae mig slet ikke paa Hjertet; ved Tanken om Besøget stod Fortid og Fremtid saa solbelyst; jeg følte mig saa rig, saa lykkelig, mit Sind løstede sig i Glæde og Bængsel!

Jeg kom over Beltet og gik saa paa min Fod fra Nyborg til Odense; mit Tøj bar jeg i en lille Bylt. Alt som jeg kom Byen nærmere, saae det gamle, høie St. Knuds Kirketaarn, blev jeg mere og mere blød om Hjertet, jeg følte dybt Guds Omfarg for mig og brast i Graad. Min Moder var lykkelig over at see mig igjen, og der vare, sagde hun, saa mange af hendes Bekjendte og „fornemme Folk“, baade Kjøbmandens og Skriverens, som jeg nødvendigviis maatte gaae til. Iversens og Guldbergs Familier toge hjertelig imod mig; i de smaa Stræder saae jeg Folk aabne Vinduerne for at see efter mig; thi Alle der vidste, at det var gaaet mig saa mærkelig vel, ja at jeg nu studerede for Kongens Benge. „Marie Skomagers Hans Christian var ikke saa „toble“ endda!“ sagde min Moder, at der blev sagt. Ja da Boghandleren, Cancelliraad Søren Hempel, der paa sin Gaard havde bygget et høit Taarn til astronomisk Fornøielse, førte mig derop, og jeg saae ud over Byen og Engen, og nedenfor paa Graabrødre Plads nogle fattige Koner fra HOSPITALET pegede op og viste, at jeg, som de havde kjendt, da jeg var en lille Dreng, nu stod der, da stod jeg virkelig der som paa Lykens høie Linde. En Eftermiddag seilede jeg med Guldbergs og Biskoppens Familier paa Aaen mellem Haverne, og min Moder græd af Glæde over, at jeg blev „hædret som om jeg var et Grevebarn“. — Dog al den Glands og Glorie var slukt og borte hos mig, da jeg igjen stod i Slagelse.

Jeg tør sige, at jeg var meget flittig, og man lod mig ogsaa derfor, saasnart det nogenlunde kunde skee, rykke op i en høiere Klasse; men da jeg altid kom der ikke moden nok, blev

det en vedvarende Anstrengelse, en næsten for stor aandelig Børde; mangen Aften i min lille Stue, naar Sønnen var ved at overbælde mig ved Bogen, badede jeg Hovedet med koldt Vand eller sprang om i den lille eensomme Have, til jeg igjen var bleven aarvaagen og kunde tage fat paa Læsningen. Rectoren, der var en lærd og begavet Mand, der har givet Literaturen fortrinlige Gjengivelser af Oldtidens classiske Digtere, var med alt dette, som ogsaa Tiden har viist, slet ikke skikket til at opdrage unge Mennesker. Underviisningen var ham vistnok en Plage, og os blev den det ikke mindre under ham; de fleste af Disciplene vare hange for ham, jeg allermæst, ikke for hans Strengbed, men for den Naade, han spottede os paa, og de Dgenavne, han gav os hver. Blev en Drift Dvæg ført gjennem Gaden, medens han læste med os og en enkelt Discipel kunde blive opmærksom derpaa, saa faldt det let Rectoren ind at befale os Alle at staae op og gaae hen til Binduerne for at see vore „Brødre drage forbi!“ — svarede der under Examinationen ikke skint og livligt nok, da brød han stundom af, reiste sig fra Cathedret og kunde henvende sig til Raskkelovnen. Det at blive gjort latterlig var mig det Skræffeligste; jeg var derfor ved Tizmens Begyndelse, naar Rector traadte ind, tidt aldeles lammet af Angest, og da bleve mine Svar det Modsatte af det, de skulde, saa at Manden havde Ret, naar han da sagde, at jeg ikke gav ham et fornuftigt Ord. Jeg fortvivlede over mig selv, og en Aften, i en mørk, forkuet Stemning skrev jeg til Overlærer Dviftgaard og bad om hans Raad og Bistand, idet jeg ansaae mig for at være et saa lidt begavet Menneske, at jeg umuligt kunde studere; jeg var overthydet om, at man i Kjøbenhavn aldeles havde taget Feil af mig, og at de Penge, der anvendtes paa mig, bleve reent som kastede bort, — og det troede jeg at burde melde Collin, spurgte dernæst Dviftgaard, hvad jeg iøvrigt skulde gribe til. — Den fortræffelige,

hjertensgode Mand skrev mig til et langt, et hjærtligt Brev, sthyrkede mig med milde Ord og bad mig ikke at tabe Modet, sagde, at Rectoren meente mig det godt, at det var nu hans Naade at være paa, og at jeg i Sandhed gjorde al den Fremgang, man kunde forlange, at jeg ikke maatte tvivle om mine Evner, og han fortalte, at han selv som tre og tyveaarig Bondefnøs, altsaa i en ældre Alder end jeg, havde begyndt at studere, han vidste hvorledes det maatte gaae, og at den væsentlige Feil med mig laae i, at jeg skulde behandles og opdrages paa en ganske anden Naade end de andre Disciple, men det lod sig nu ikke godt gjøre i en Skole. Imidlertid fremad gik det og i enkelte Ting fortræffeligt. I Religion, Bibelhistorie og dansk Stiil fik jeg altid Udmærkelse, ja fra alle Klasser, selv fra øverste, kom een og anden af Disciplene hjem til mig for at faae Hjelp i dansk Stiil, „men bare ikke altfor godt, at det kan mærkes!“ bade de, og jeg blev igjen af dem hjulpet i Latinen. For min „Opsørsel“ var det en staaende Character, at jeg hver Maaned fik hos alle Lærerne „Udmærket Godt“; een Gang traf det sig dog, at man gav mig et „Meget Godt“, og jeg blev saa inderlig bedrøvet over denne Forringelse, at jeg skrev strax til Collin et tragicomisk Brev, hvori jeg forsikrede, at jeg var aldeles uskyldig i at have faaet „Meget Godt“.

At Rectoren iøvrigt havde en anden Dom om mig end han udtalte og udviste, ville vi senere see; et enkelt Glimt af Velvillie lygte imellem frem hos ham, og jeg var sædvanligviis altid mellem de af Disciplene, han om Søndagen bød hjem til sig, — og da var han en ganske Anden end paa Skolen, han var fuld af Spøg og Morsomheder, fortalte Budsigheder, stillede Tinsoldater op, og legede med os og sine Børn. Paa Helligdagen maatte iøvrigt altid een af Skolens Klasser, fulgt af en Lærer, gaae til Høimesse, og da jeg af Vært var stor og

lang lod Rectoren mig, fra første Færd altid følge med øverste Glasfe; alle Disciplene i denne brugte at lære deres historiske eller mathematiske Lectier, medens de sad i Kirken; Ingen af dem hørte paa den gamle Præst, Exemplet smittede, men da jeg fandt det mindst syndigt, at lære der min Religions-Lectie, saa læste jeg den her; det var min Kirkegang.

Som Udspekter i Skolelivet var især det, at vi Disciple havde Adgang til det dramatiske Selskabs Generalprøver; Theatret havde før været Staldbygning, laae i en Baggaard, og man kunde herfra høre Kærne brøle paa Marken. Byens Torv var malet som Gade-Decoration, hvorved alle Stykker fik noget Hjemligt, Scenen var da altid i Slagelse, og det morede Folk at see deres egne og Bekjendtes Huse. Løverdagaften styrede jeg sædvanligvis til det allerede da halvt nedbrudte Antvorskov Slot, hvor om Frankenu i sin Tid sang:

„For Klostret staaer et Herresæde der,
I Bakkens Muld de fromme Munkes hvile.“

Med stor Begjerlighed fulgte jeg Opgravningerne af de gamle Rjælder-Ruiner, for mig et heelt rigt Pompeji. I et lille Have-huus her boede et ungt Ægtepar af fornem Familie, jeg troer, de havde giftet sig imod dennes Villie, de vare vistnok fattige, men de syntes saa lykkelige; og i den lave Stue med de hvidkalkede Vægge, var der udbredt en Slags Comfort, en Skjønhed; der stod altid friske Blomster paa Bordet, der laae smukt indbundne Bøger, en Harpe var Husets Instrument. Jeg havde tilfældigt gjort det unge Ægtepars Bekjendtskab, og de toge altid saa glade og venligt mod mig; der var en idyllisk Deilighed over dette lille Hjem, der laae nedenfor den eensomme Fløi af Slottet paa Bakkens.

Fra Antvorskov gif Vandringen til Hellig Anders Kors, et af de saa Træfors, der endnu fra Catholicismens Tid findes her i Danmark; det staaer ikke langt fra Slagelse til Benstre nær

ved Gørsøer-Landevei. Sagnet melder, at Hellig Anders var Bræst i Slagelse og reiste til det hellige Land, den sidste Dag han var der, drog han det saa længe ud med sin Andagt ved Graven, at Skibet seilede fra ham; mismodig gik han ved Stranden, da kom der en Mand ridende paa et Hjel, han bød Slagelse Bræst sætte sig op hos sig, og denne gjorde det, faldt isøvn og da han vaagnede hørte han Slagelse-Klokker ringe, han laae paa „Hvilehøi“, som Høien nu kaldes og til hans Minde staaer Korsset der med den korsfæstede Jesus. Nar og Dag var han kommet hjem før Skibet, der seilede fra ham; thi en Herrens Engel havde baaret ham hjem til Danmark. Sagnet og Stedet blev mig kjær; her paa Høien sad jeg mangen Aften og saae ud over Eng og Kornmark, ned til Gørsøer hvor Baggesen fødtes; ogsaa han, som Discipel i Slagelse Skole, havde vist tidt siddet her og seet ud over Beltet til Thyen; paa Hellig Anders-Høi levede jeg ind i min Phantaste og senere, naar jeg fra Diligencen saae Høien med Korsset, tænkte jeg paa det Ufsnit i mit Livs-Eventyr, der knyttede sig til dette Sted.

Lykkeligst var jeg, naar jeg en enkelt Søndag i Sommer-tiden kunde gjøre en Vandring til Sorø, og her besøge Digteren Ingemann, der var Rector ved Academiet og nylig gift med Frøken Mandix. Han havde i Kjøbenhavn venligt modtaget mig, i Sorø blev Modtagelsen om mulig endnu hjerteligere, idet hans Interesse for mig var bleven større; hans aandsfulde, hjertensgode Kone kom mig imøde, som var hun mig en ældre, god Søster; der var saa godt og velsignet at være hos dem, det hele Hjem her syntes mig saa ægte digterisk; Huset laae i stille Hyggelighed tæt ved Sø og Skov, Vinranke hang op om Vinduerne, Stuerne vare pyntede med Malerier og Billeder; næsten alle Europas berømte og Danmarks kjendte Digtere hang i Portrait i den lille Havestue; Haven selv prangede med smukke Blomster, Skovens og Markens Urter fik der ogsaa Lov at groe, som de

vilde. Vi seilede paa Søen, en Wolskarpe var bundet i Masten; Ingemann fortalte saa livligt, saa levendegjørende; jeg fandt hos ham og hans Kone en saa elskelig Naturlighed, og fik disse Mennesker saa kjære; vort Venstreb er voret gjennem Aarene. Mangen Sommertid har jeg siden i Uger været der en velkommen Gjest og følt, at der gives Mennesker, i hvis Omgivelse man ligesom bliver bedre; det Bittre fordunster og hele Verden faaer en Solglands, der egentlig udgaaer fra det hyggelige Hjem.

Mellem Eleverne ved Sorø „ridderlige Academie“ var to der stred Børs, de vidste at jeg gjorde det Samme og sluttede sig til mig; den Eine var Petit, som senere i Tydskland har, tør jeg sige, med den bedste Villie, men ikke tro gjengivet et Par af mine Bøger, og dernæst skrevet en forunderlig Phantastie-Biographie af mig, hvori blandt Andet mine Forældres Huus synes beskrevet efter Hytten i den grimme Wlling, min Moder giver han Madonna-Skikkelse og jeg løber med rosenrøde Fodder i Aftensolen og mere af den Slags. Petit var iøvrigt ikke uden Talent, havde et varmt, ædelt Hjerte; Livet bragte ham tunge Dage, nu er han mellem de Døde, hans levende Aand i større Klarhed og Fred.

Den anden foranskte Poet var Carl Bagger, en af de meest begavede, sunde Digter-Naturer, der er traadt op i min Tid i dansk Literatur, men ubillig og haardt bedømt; hans Digte ere fulde af Frihed og Originalitet, hans Fortælling: „min Broders Levnet“ en genial skrevet Bog, som „Maanedsskrift for Litteratur“ altfor haardt og eensidigt bedømte; jeg veed det bittre, tunge Indtryk, denne Anmeldelse gjorde paa Digteren. Begge de nævnte Academiesister vare høist forskjellige fra mig, Livet sprublede dem gjennem Aarene; begge kjække og med en Fremtid, jeg derimod blød, ganske Barn, uagtet jeg stod som den længste og meest opløbne af os alle Tre. Det stille Sorø med sin Skov-Gensomhed blev mig saaledes et Poetens og Venstrebets Hjem.

En Begivenhed, som satte hele vor lille By i Bevægelse,

var tre Menneskers Henrettelse, nede ved Skjelsfjør. En rig Gaardmands unge Datter havde faaet sin Kjæreste til at myrde hendes Fader, der var imod Partiet; som Medhjælp stod Tjenestekarlen, der havde tænkt paa at gifte sig med Enken; Alle vilde til denne Henrettelse, den Dag var som en Festdag. Rectoren gav øverste Klasse fri, vi skulde tage derhen, det kunde være godt for os at kjende Sligt, meente han.

Hele Natten førte vi afsted paa aabne Bogne, ved Sol-Opgang var vi udenfor Skjelsfjør. Det gjorde et rystende Indtryk paa mig, som jeg aldrig glemmer, at see de Dømte komme fjørende til Stedet, den unge, dødblege Pige heldende sit Hoved op til den stærktbyggede Kjærestes Bryst; bag ved dem sad, gulbleg med det sorte Haar i Tjavser og med skelende Blik, Tjenestekarlen, der nikkede til de enkelte Besjendte, som tilraabte ham „Farvel!“ Paa Retterstedet, hvor de stod ved deres Liigkister, sang de med Præsten en Psalme, Pigens Stemme klang høit over de Andres. Mine Fødder kunde neppe bære mig! disse Minuter vare mig mere rystende end Dødsmomentet. Jeg saa der en stakkels Sng, hvis overtroiske Forældre, for at han kunde helbredes for Slag, lod ham drikke en Skaal af de Henrettedes Blod og saa løb de afsted med ham i vild Flugt, til han sank til Jorden. En Versemager folgte der sin „sorgelige Arie“, Ordene vare lagte Forbryderne i Munden og komist lød det, at Melodien var: „jeg fremmed her til Stedet kom.“

Den hele Begivenhed virkede imidlertid saa stærkt ind paa min Phantaste, at jeg i lang Tid idelig forfulgtes af Erindringer herom, denne vorte ind i mine Drømme og efter mange nu henfjundne Aar er det Hele mig endnu levende, som var det skeet igaar.

Begivenheder af den Magt, eller iøvrigt nogen Slags betydelig Hændelse fandt forresten ikke Sted; den ene Dag gled hen som den anden; men, jo mindre man oplever, jo mere stille

æensformigt Gens Liv glider hen, des snarere falder man paa at optegne og bevare det Oplevede, holde Dagbog, som det kaldes; jeg fik mig paa den Tid en saadan, af hvilken endnu er i Behold et Par Blade, i hvilke ganske affpeiler sig min hele forunderlige Barne-Natur dengang. Jeg vil give et Par ordret nedskrevne Phraser fra denne Periode; jeg var da i næstøverste Klasse, og hele min Lykke og Tilværelse var beroende paa at opnaae ved den forestaaende Hoved-Eramen en Opflyttelse i den øverste. Jeg nedskrev

„Onsdag.“ — „Mismodig greb jeg Bibelen, som laae foran mig, jeg vilde see, om den ei kunde være mig et Drakel, jeg slog op, pegede iblinde paa et Sted og læste: „Din Fordærvelse er af Dig selv, o Israel! men i mig er din Hjælp!“ (Hoseas.) — „Ja Fader, jeg er svag, men Du seer jo mit Indre og vil være min Hjælp, saa at jeg kommer op i fjerde Klasse. Stod mig godt i Hebraisk.“

„Torsdag.“ „Kom til at rive Benet af en Edderkop! stod mig godt i Mathematik. Gud, Gud! mit Hjertes hele Tak.“

„Fredag.“ „Gud! hjælp mig! — Aftenen derude er saa vinterlig klar. Eramen er lykkelig endt; imorgen kommer dens Udfald. Maane! imorgen bestuer Du enten en Bleg og Fortvølet eller den Lykkeligste! Læst Schillers „Kabale und Liebe“.

„Lørdag.“ „Gud, nu er min Skjæbne afgjort, men endnu skjult for mig; hvad mon der venter? — Gud! min Gud! forlad mig ikke! mit Blod løber saa skarpt gjennem mine Arer, mine Nerver bæve, o Gud! almægtige Gud! hjælp mig — jeg fortjener det ei, men vær naadig, o Gud, Gud — (senere) — Jeg kom der. Det er underligt, Glæden herover er mig ikke saa voldsom, som jeg troede. Kl. 11 skrev jeg til Guldberg og til min Moder.“

Paa denne Tid var det ogsaa, at jeg i min stille Tanke gjorde vor Herre det Løfte, at lod han mig komme op i fjerde Klasse, saa vilde jeg den første Søndag derefter gaae til Alters; og det gjorde jeg ogsaa. Man vil see heraf det Uklare hos mig

i mit virkeligt fromme Sind, hvad Udviklingspunkt jeg stod paa, og jeg var dengang allerede tyve Aar. Hvor langt er ikke alle andre unge Mennesker i den Alder over at skrive slige Dagbøger!

Rectoren var kjed af at være i Slagelse, han søgte om den ledige Rector=Plads ved Helsingørs Latinskole og fik den; han fortalte mig dette, og til min Overraskelse foreslog mig at følge med sig, han vilde, sagde han, læse privat med mig, og jeg kunde da om en halvandet Aar blive Student, hvilket der ikke var Udsigt til, blev jeg i Slagelse Skole; jeg maatte nu strax, tilspiede han, flytte ind i hans Huus, han vilde der modtage mig for de samme Kostpenge, jeg gav andetsteds, om alt dette skulde jeg skrive til Collin og erholde hans Tilladelse, denne fik jeg og flyttede ind til Rectorens.

Jeg skulde forlade Slagelse! det var mig tungt at sige Lev vel til Kammeraterne og de enkelte Familier, jeg havde lært at kjende; naturligviis fik jeg mig ved denne Leilighed en Stambog, i hvilken blandt Andre ogsaa min gamle Lærer Snitker skrev, han, der ogsaa havde været Lærer her i Skolen da Ingemann og Boul Møller vare dens Disciple. Carl Bagger skrev et Digt til mig, der lød, som om jeg nu gik bort, for at optræde som Digter og ikke, for at sidde paa Skolebænk og derhen gik det, til tunge, svære Dage.

Til Digteren H. C. Andersen

fra hans Ven

Carl Bagger.

Du træder paa en farlig Bane,
Som Middelveien taaler ei,
Lidt naar Du Roser monne ane,
Seer Du henviisne Livets Mai.

At være Digter er vist herligt,
 Han drømmer mangen gylden Drøm,
 Men sjældent vil hans Veie kjærligt
 Indslynge sig i Verdens Strøm.

Lidt har han ei, hvortil han helde
 Kan Hovedet i Sorgens Stund,
 Orkanen i sin blinde Vælde,
 Nedslaaer hans sidste Haab til Grund,
 Da maa ei modløs Taaren rinde,
 Ei blendes maa hans Digter-Sands,
 Men i sig selv han kraftfuld finde
 Sin Trost, sit Haab, sin Laurbærkrands

Kæmp mandigt ud de tunge Kampe,
 Og vær dog stedse Bærnet lig,
 Thi spinkelt sender Aandens Lampe
 Sin Straaleskød ei hen til Dig,
 Og sidst skal jeg mig vist ei glæde,
 Naar, Ungling, jeg at skue faaer,
 Dig paa det høie Digtersæde,
 Som Mange ønske, Faa kun naaer!

(Soro i Mai 1826.)

Jeg fulgte Rectoren til Helsingør, Reisen derhen og det første Skue af Sundet med sine mange Skibe, Rullens Bjerger, hele den skønne Natur opfyldte mig i høi Grad; jeg udtalte mig derom i et Brev til Rasmus Nyrup og naturligviis, da jeg fandt det var godt skrevet, fik flere ganske det samme Brev stilet til dem; uheldigviis syntes Nyrup saa godt om Skrivelsen, at han lod den indrykke i „Kjøbenhavns Skilderi“, saa at Enhver, der havde faaet Brevet, eller rettere Afskriften, troede, at det var deres der stod trykt.

Alfverlignerne, den nye Omgivelse og Virksomhed virkede op-
 livende ind paa Rectorens Humeur, men kun en kort Tid, og
 snart følte jeg mig forladt, forfuet og aandelig lidende; og
 dog paa samme Tid havde Rectoren skrevet om mig til Col-

lin, et Vidnesbyrd, som jeg er i Besiddelse af, hvori udtales om mig og mine Evner en ganske anden Dom, end den, jeg og min Omgivelse hørte af ham, eller kunde tænke sig ham sige; havde jeg kunnet troe Sigt, det vilde have styrket mig, gjort mig aandelig sund og virket velgjørende paa hele mit Væsen. Daglig hørte jeg mig af ham frakjende næsten enhver aandelig Evne, blive tiltalt som en Idiot, en aldeles dyrishdum Dreng og paa samme Tid skrev han i Alvor om mig til min høieste Foresatte Collin, der ved min stadige Beretning, om hvor utilfreds Rectoren var med mig og mine ringe Evner, havde forlangt en Erklæring.

„H. C. Andersen blev i Enden af Maret 1822 sat i „Slagelse lærde Skole, og af Mangel paa de nødvendigste Forkund- „skaber, indsat, uagtet sin temmelig fremrykkede Alder, i Skolens „næstnederste Klasse. Begavet af Naturen med en livlig Indbild- „ningskraft og varm Følelse, opfattede og tilegnede han sig, med „større eller mindre Held, de forskjellige Underviisningsfag, alt som „de tiltalede hine, men fremrykkede i det Hele dog saaledes, at man „med Føie kunde tilstæde, at han efterhaanden rykkede op fra de „lavere Klasser til den øverste, i hvilken han for Diebliffet befin- „der sig, kun med den Forskjel, at han, med Undertegnede, ombyt- „tede Slagelse med Helsingør.

„Fremmed Velgjørenhed har hidtil holdt ham vedlige paa de „Studerendes Bane, og jeg kan ikke fordølge, at han er denne „fuldkommen værdig. Hans Anlæg ere særdeles gode, ja med Hen- „syn paa enkelt Aandsretning endog udmærkede; hans Flid uaf- „brudt, og hans Opsørjel, grundet paa en elskelig Godmodighed, „af den Art, at den kan tjene til Mønster for en Skoles Disciple. „Hertil kommer, at han ved uafbrudt at vise den rosværdige Ans- „strængelse, som han nu lægger for Dagen, vil i October 1828 „kunne affendes til Akademiet.

„Efter som altjaa de trende Egenheder, som en Skolemand

„saa gjerne ønsker, men sjelden finder forenede hos en Elev, umiskjendeligen antræffes hos H. C. Andersen, nemlig Anlæg, Flid og fortrinlig Opførsel, kan jeg ikke andet, end anbefale ham som særdeles værdig til enhver Understøttelse, der maatte kunde tilflyde ham, for at sætte ham istand til at fortsætte sin begyndte Bane, fra hvilken hans fremrykkede Alder ikke vel tillader ham at træde tilbage. Ikke blot hans redelige Sindelag, men ogsaa hans troe Bedholdenhed og umiskjendelige Talent ere Borgen for, at det som anvendes til hans Vel, vil ingenlunde være tabt.

Helsingør den 18. Juli 1826.

S. Meisling,

Doctor i Philosophien og Rector
for Helsingørs lærde Skole.

Om dette Vidnesbyrd, der aander saa megen Godhed mod mig, at det bør kjendes, havde jeg, som sagt, ikke Anelse, jeg var aldeles forfuet, havde ikke Tro eller Tillid til mig selv; fra Collin fik jeg nogle kjærlige Linier:

„Tab ikke Modet, kjære Andersen, — fat Dem, vær rolig og beständig, saa skal De see, det gaaer nok. Rectoren mener Dem det godt. Hans Maade at gaae frem paa, er maaskee noget forskjellig fra Andres, men derfor fører den ligesuldt til Maalet. Mere maaskee en anden Gang, thi nu har jeg kun lidt Tid.

Gud styrke Dem!

Deres

Collin.

Den smukke Natur rundt om gjorde vel et levende Indtryk paa mig, men jeg turde kun skotte til den; jeg kom saa godt som aldrig ud; saasnart Skoletiden var forbi, blev sædvanlig Gaardens Port lukket, jeg maatte blive i den lumre Skolestue, der var god Varme endnu, sagde man, der kunde jeg lære mine Lectier; siden legede jeg med Rectorens Børn, eller sad paa mit lille Kammer;

en lang Tid var Skolens Bibliothek, min Stue og mit Sovværelse; her aandede jeg mellem de gamle Folianter og Skoleprogrammer. Ingen kom til mig, Kammeraterne turde det ikke, de ønskede ikke at træffe paa Rectoren. Mit Liv i de Dage dykker endnu i Grindringen frem i søle Drømme. Jeg sidder da igjen febril paa Skolebænken, kan ikke svare, tør det ikke, og vrede Dine skræppe paa mig, Spot og Latter lyder rundt om. Det var tunge, bittere Tider; fem Fjerdingaar var jeg i Rectorens Huus i Helsingør; nær havde jeg bukket under for en Behandling, som altid blev mere og mere haard, altfor haard. Min Bøn til Gud hver Aften var, at tage denne Kalk fra mig, eller at jeg ikke maatte opleve næste Dag! I Skolen var det Rectoren en Morstab at spotte mig, latterliggjøre min Person og tale om min Mangel paa Aands-Evner. Og naar Skoletiden var endt, var jeg der i Huset.

Charles Dickens har givet os Skildringer af stakkels Drenges Nød, havde han kjendt de Tider, jeg gennemlevede, hvad jeg følte og led, han vilde ikke have fundet det mindre tungt, eller humoristisk til at fortælle. Der er visse Ting i Gens Liv, der griber saaledes ind i Andres, at man ikke har Ret over det, som sit eget; jeg har herfor Intet herfra at meddele, ligesom jeg selv blin Tid aldrig udtalte mig derom, aldrig beklagede mig over Noget i min Omgivelse, men kun over mig selv, der, som jeg fuldt og fast troede, var kommet paa en aldeles feil Vej, idet jeg der syntes kun til Spot og Dnf. Mine Breve til Collin dengang vise en saa mørk, fortvivlet Stemning, at de dybt rørte ham, dette veed jeg fra ham selv, men her var Intet at gjøre, han antog og maatte antage, at det egentlige Tryk laae i mit Sind, i en nervøs Overanstrengelse og ikke kom udenfra, som dog Tilfældet var; mit Sind var just elastisk, modtageligt for hvert Solskin, men dette kjendte jeg kun i de saa Dage, i hvilke det engang om Aaret, i Ferietiden, tillodes mig at reise til Kjøbenhavn.

Der laae noget saa Giendommeligt i Modsatningen, noget næsten Eventyrligt, at flyttes fra Skole-Hjemmet til det Familieleve i Kjøbenhavn der aabnedes mig, det Hjem her, hvor Alt var i høieste Grad Modsatningens Pol! Det var hos Admiral Wulff, hvis Hustru havde fattet moderlig Godhed for mig, og hvis Børn hjerteligt og fortroligt kom mig imøde. Denne Familie var den første af Alle, der optog mig, som var jeg deres egen; jeg havde her et lykkeligt Hjem. Det var i et af de kongelige Palæer paa Amalienborg, Søcadetacademiet da var, og for hvilket Wulff blev Chef. Jeg fik mit Værelse ud til Pladsen, og jeg husker, at den første Aften her, idet jeg stod ved Vinduet og saae ned, kom Aladdins Ord mig i Tanke, hvor han fra sit rige Slot jeer ud paa Pladsen og siger: „derneede gif jeg som en fattig Dreng!“ Jeg følte, at Gud naadig og kjærlig havde ført mig; hele min Sjæl var fuld af Taknemlighed.

I al den Tid, jeg var i Slagelse, havde jeg neppe skrevet mere end tre, fire Smaadigte; to af disse: „Sjælen“ og „til min Moder“, findes aftrykt i „samlede Digte“ og høre til de ældste, jeg har; i Helsingør bleve kun to Digte skrevne i min Skoletid, „Nyttaarsnat“ og „det døende Barn“, dette, der først af alle mine Digte vandt Opmærksomhed og blev erkjendt og tidligst udbredt og oversat. Jeg bragte det med til Kjøbenhavn, og her læste jeg det op for mine Bekjendte, Nogle hørte paa det for Digtets Skyld, Andre for at more sig over mig og min syenske Udtale, jeg fik hos Mange Roes og hos de fleste et Foredrag over Beskedenhed og Mindelsen om, ikke at faae for store Tanker om mig selv. Sa een af mine velmenende Beskytterinder sagde mig, og gjentog det senere i en Skrivelse: „for Guds Skyld, bild Dem dog ikke ind, at De er Digter, fordi at De kan skrive nogle Vers! det kan blive en fix Idee hos Dem. Hvad vilde De sige, om jeg gif og troede, at jeg skulde være Reiserinde i Brasilien! var det ikke Galsskab og det er ogsaa Deres

Tro, at De er Digter!" Men det var slet ikke min Tro, den vilde imidlertid have været mig en Livsfunk, en Trøst, havde jeg eiet den. Mine feitede Manerer var iøvrigt det jeg meest, under Opholdet i Kjøbenhavn, maatte høre for, dernæst, at jeg sagde lige strax Alt hvad jeg tænkte. Dog Dagene i Kjøbenhavn vare mine Livsens Dage, her saae og samlede jeg med ham, Den af Alle, jeg dengang, i Tanterne hørte mig dybest for, og i Alt saae op til: det var Digteren Adam Dehlenschläger. Hans Roes lød fra alle Munde rundt om mig, han var mig mere, end alle andre Mennesker; stor var min Lyksalighed, da han en Aften, i den store oplyste Salon, hvor jeg dybt følte, at min Kjøle var den fattigste og jeg i Fornemmelse heraf havde trukket mig hen imellem de lange, nedhængende Gardiner, han kom hen til mig og rakte mig Haanden, jeg kunde have sunket paa mine Knæ for ham. Vi saaes ofte i Wulffs Huus, her kom Weyse ogsaa, som venlig talte til mig, jeg hørte ham phantasere paa Fortepiano; Brøndsted, der var hjemkommet til Danmark, bragte Liv ved sin Veltalenhed, Wulff selv læste høit sin Oversættelse af Byron; den fine, dannede Verdensmand Adler, Christian den Ottendes Ven, sluttede Kredsen, hvor Dehlenschlägers unge Datter Charlotte overraskede mig ved sin Livsglæde og sit friske, overgivne Lune. Det var deilige Dage og Aftener, alle i Kjøbenhavn.

Fra et saadant Hjem kom jeg efter Ferie-Dagene til Rectorens Huus; selv under mildere Forhold der, det vilde dog have været en stor Overgang, nu var det som til en aandelig Pinebænk. En Dag kom Rectoren ind til mig, han havde i Kjøbenhavn hørt tale om, jeg troer hos Dehlenschläger, at jeg havde oplæst et Digt, jeg havde skrevet, nemlig „det døende Barn“; jeg saae paa Mandens Ansigt hvad der forestod, han fæstede gjensnemtrængende sit Blik paa mig, forlangte at see Digtet, idet han tilspøiede, at fandt han en Gnist af Poesi deri, vilde han tilgive

mig. Skjælvende bragte jeg Digtet, han læste det, Ioe, erklærede
 det for Føleri og Baas, og udtalte nu i haarde Ord hele sin
 Brede; havde han gjort det i den Tro, at jeg gif og spildte min
 Tid med at skrive Vers, eller at jeg var en Character, der maatte
 behandles haardt, hvilket hans Vidnesbyrd om mig benægter, da
 havde Meningen dog været god, men her var det vistnok kun hans
 Lune, hans Stemning jeg led under. Dag for Dag blev min Stil-
 ling ulykkeligere, jeg var i en saa aandelig Lidelse, at jeg maatte
 gaae tilgrunde, skete der ikke snart en Forandring med mig, det
 var ikke blot i Skoletimerne, nei paa mit Kammer, i Familie-
 stuen, at jeg følte mig som en jaget, vild Fugl; det var den
 mørkeste, den bittreste Tid i hele mit Liv; det saae og erkjendte
 mine andre Lærere; en af disse, nuværende Pastor Werliin,
 der da læste Hebraisk med os, reiste til Kjøbenhavn og gif til
 Collin, hvem han fortalte, hvorledes jeg havde det i Rectorens
 Huus og i Skolen. Diebliflig tog Collin den Bestemmelse, at
 jeg skulde strax til Kjøbenhavn og læse privat. Efterretnin-
 gen herom forbittrede høilig Rectoren; i Afskeden, da jeg takkede
 ham for hvad Godt jeg havde modtaget af ham, var hans sidste
 Ord til mig at jeg aldrig vilde blive Student, at de Vers jeg
 skrev, om de end bleve trykte, vilde som Makulatur ligge og
 raadne paa Bogfræmmerens Loft og at jeg selv vilde ende paa
 Galehuset. Rystet til det Underste forlod jeg ham.

Flere Aar efter, da mine Skrifter bleve læste, da „Improvi-
 satoren“ var udkommet, mødte jeg ham i Kjøbenhavn; han
 rakte mig forsonende Haanden, sagde deeltagende og venligt, at
 han havde taget feil af mig, behandlet mig galt, men nu havde
 jeg lykkelig fast Fod og kunde lade ham seile sin egen Sø.

Det var Forsoningens milde Ord; de tunge, mørke tilbage-
 lagte Dage have ogsaa bragt Velsignelse ind i mit Liv.

Den ved sin Iver for nordisk Sprog og Historie saa hæder-

lig kjendte, nu afdøde Pastor Ludvig Müller, dengang Student, blev min Manuducteur. Jeg leiede et lille Kvistværrelse omme i Biingaardstræde; den lille Stue der, med den skraae Bæg hen under Taget, er beskrevet i Romanen „kun en Spillemand“; og i „Billedbog uden Billeder“ aflægger Maanen der sine Besøg, som da den her for mig gled hen over Nicolaitaarn, der den Gang ikke skjultes ved høie Huse, thi da var der ingen Nicolaigade. Jeg havde endnu fra Kongen en bestemt lille Sum til min Understøttelse, men Underviisningen maatte betales, der maatte altsaa paa alle andre Maader sees til at spares. Et Par Familier gav mig Plads ved deres Middagsbord, jeg fik næsten alle Dage i Ugen besatte, jeg blev en Slags Kostgjænger, som mangen fattig Student endnu er det i Kjøbenhavn. Der var en Afverling heri, og jeg fik et Indblik i Familielivet, i forskjellige Kredse, ogsaa det var mig til Gavn. Jeg læste flittig og da jeg i Helsingørsskole havde udmærket mig i enkelte Videnskaber, f. Ex. Arithmetik og Geometri, blev disse saa temmelig overladte til mig selv, den meeste Tid maatte anvendes paa Græsk og Latin; hvad man i Slægtse og Helsingørsskole, altid gav mig Udmærkelse for — men her fandt mig svagest i, var — Religion, paa den maatte der ogsaa hjælpes, meente min ellers høist fortræffelige Manuducteur. Mine Religionskundskaber, der selv da jeg gik i Fattigskole bleve fremhævede som fortrinlige, de, i hvilke Latin-Skolen altid nævnede mig som en udmærket Discipel, fandt han — svage, altfor svage. Han holdt sig strengt til Bibelens Ord, dem jeg kjendte, thi fra min første Indtrædelse i Skolen, havde jeg levende opfattet Alt, hvad der om denne blev sagt eller lært; jeg opfattede den igjennem Følelsen og begreb, at Gud var uendelig Kjærlighed; Alt hvad som stred imod en saadan, et brændende Helvede, hvor Ilden er evig, erkjendte jeg ikke og med min fulde Overbeviisning udtalte jeg det; fra et forkuet Væsen paa Skolebænken, traadte jeg fri, selvstændig op med disse mine Troes-Meninger, jeg udtalte

mig som et Naturmenneske, og min Lærer, der var et af de ædleste og elstværdigste Mennesker, men fast ved Skriftens bogstavelige Ord, blev tidt ganske ængstelig for mig; vi disputerede, medens den samme hellige Flamme brændte lige reent i vore Hjerter. Men inderligt godt havde jeg af at komme til denne ufordærvede, begavede unge Mand, der var en ligesaa eiendommelig Natur, som jeg var det; hvad der derimod var mig ikke naturligt, men i den Tid en Deel af mig, var Lysten til, ikke at spotte, men snarere at lege med mine bedste Hølelser, og at betragte Forstanden som det Betydeligste i Verden; denne ny Maneer hos mig, var et Sving jeg maatte faae; i Skolen havde Rectoren, saa aldeles misforstaaet min uforbeholdne bløde Natur, min overstrømmende Hølelse var blevet latterliggjort og trængt tilbage; idet jeg nu pludselig følte mig fri fra dette Tryk, slog jeg over i en Retning, der kun var paatagen Maneer; min Forfuethed slog om, ikke til Overgivenesshed, men til en forseilet Stræben efter at synes anderledes end jeg var; jeg spøgte over Hølelsen, vilde bilde mig selv ind, at jeg havde bortkastet den, og saa kunde jeg dog en heel Dag gaae i mismodig Stemning, være reent ulykkelig over at have mødt et suurt Ansigt hvor jeg søgte et venligt. Alle de Digte jeg før, under Taarer, havde skrevet ud af min bedrøvede Sjæl, gav jeg nu parodierende Overskrifter, latterlige Omqvæd; et heelt saadant, med saa Forandringer: „Rattens Klage“, staaer i „Godeisen“; et andet inderligt følt Digt, kaldte jeg „den syge Poet.“ I denne Periode skrev jeg kun nogle saa Vers, men alle humoristiske, saaledes: „Aftenen,“ „den rædselsfulde Time,“ „Hjertesuk til Maanen,“ „Svinene“. En heel Forandring var foregaaet med mig; den forkuede Plante var blevet flyttet og begyndte at skyde friske Skud.

Wulffs ældste Datter Henriette, en genial, livfuld Pige, der indtil de sidste Dage, under alle Tidens Omstiftelser, endnu er bleven mig en trofast, søsterlig Veninde, var den eneste den-

gang, der forstod mig; hun opmuntrede hos mig den Humor, som kom tilsyne i de nye Digte; hun fik hele min Fortrolighed, beskyttede mig fjækt mod de mange smaa Angreb, jeg i hendes Kredse vare udsatte for, især ved min Personlighed; hun var mig en god Søster og af stor Indvirkning paa mit Bune.

Paa den Tid gik ogsaa en frisk ny Strømning i den danske Literatur, og for den havde Folk Interesse. Politiken spillede en ringe Rolle; det var Literatur og Theater, som var Dagens Thema. Johan Ludvig Heiberg, der ved sine fortræffelige Arbejder: „Psyche“ og „Pottemager Walter“, indtog en høi Rang mellem danske Digtere, havde da nylig, under Collins Beskyttelse mod de øvrige Directeurer, der vare imod „Kong Salomons“ Opførelse, indført Vaudevillen paa den danske Scene. Det var en dansk Vaudeville, Blod af vort Blod, fandt man, og den blev derfor med Jubel optaget og fortrængte næsten alt Andet. Thalia holdt Carneval paa den danske Scene, og Heiberg var hendes Udkaarne. Hos H. C. Ørsted, ved et Middagsbord, gjorde jeg første Gang Heibergs Bekjendtskab; fin, veltalende og Diebliffets Vndling, behagede han mig i høi Grad, han indlod sig venligt med mig, jeg kom siden hjem til ham, og han fandt mine humoristiske Digte, som han hørte, værdige at optages i hans fortræffelige Ugeblad: „den flyvende Post“; „Aftenen“ og „den rædselsfulde Time“ var her min Debut, men uden Navn, kun Mærket h — — det skulde siges: H. C. Ø.; men Folk troede, at det var Navnet Heiberg, og denne Tro var vistnok til stor Gavn for Digtene, de gjorde særdeles Lykke. Jeg erindrer tydeligt den Aften Bladet kom med de to Digte; jeg var i en Familiefreds, hvor man gjorde mig meget Godt, men betragtede min hele Digten kun som Versmageri og ofte sagde mig det, naturligviis i den bedste Mening. Huusfaderen traadte ind i Stuen med „den flyvende Post“ i Haanden og sagde med straalende

Blif: „Jafte er her to hyppelige Digte i den flyvende Post! det er en Karl, den Heiberg!“ og nu læste han begge mine Digte op; mit Hjerte slog stærkere, men jeg sagde ikke et Ord, men en ung Pige, der var tilstede, som vidste at jeg havde skrevet Digtene, kunde ikke skjule sin Glæde over den Fornøjelse, de vakte og sagde derfor: „de ere af Andersen!“ der blev en stor Pause — en almindelig Længsel, Huusfaderen sagde ikke et Ord, saae paa mig og gik ud af Stuen; — Ingen talte mere om Digtene, jeg stod bedrøvet. Tidligere var kun blevet trykt i et andet kjøbenhavnsk Blad mit Digt fra Skoletiden: „det døende Barn“; og det var alene ved Theaterdirecteuren Olsens Protection, jeg opnaaede det, Ingen vilde optage et Digt, skrevet af en Skolediscipel; Hr. Sørensen, Forsatter til Bisen: „Om hundred Aar er Alting glemt!“ fik det af mig i min Skoletid og lovede at skaffe det optaget i de bedste „Ræsefrugter“, men Redacturen der, vilde ikke have Vers af En, der endnu gik i Skole; endelig fik Digtet Plads i „Kjøbenhavnsposten“, og kort efter optog J. L. Heiberg det i den flyvende Post, med den Bemærkning, at han optog det gjerne, uagtet det tilforn havde været trykt i et andet Blad. Det var den første Slags smukke Erkjendelse; men den almindelige Mening i hele min Omgivelse var og blev, at mit Talent som Digter var kun ubetydeligt. En af vore mindre høitstaaende Forsattere, men som i Rang og Stand stod høit i Byen, indbød mig til Middag hos sig; han fortalte, at en „Nytaarsgave“ vilde udkomme, og at han var anmodet om Bidrag; jeg sagde, at ogsaa jeg var anmodet og havde lovet Udgiveren et lille Digt. „Der skal altsaa af alle Folk i den Bog!“ sagde Manden vred, „ja, saa behøver han ikke af mig! nu giver jeg neppe Noget!“

En Uttring af den Slags er vel i og for sig selv ikke betydelig, synes ikke at burde nævnes, men den var paa den Tid

af en inderlig, smertegjørende Betydning og nok til at forstemme mig i flere Dage.

Min Manuducteur boede paa Christianshavn, daglig gik jeg to Gange derud og da var min Tanke kun opfyldt af mine Lectier, paa Hjemveien aandede jeg frit, tænkte hverken paa Lectier eller Lærdom, der gik alle Slags brogede poetiske Billeder gjennem Hovedet, men ikke eet bragtes paa Papiret; fire, fem humoristiske Digte hele Aaret igjennem var Alt, hvad jeg skrev; det var, som Bastholm, i hans ovenfor meddeelte Brev, siger: „kun for at give Sjelens Lust;“ de forstyrrede mig mindre ved at de bragtes til Ro paa Papiret, end om de havde blevet og levet i Tankerne.

September 1828 blev jeg Student; Dehlenschläger var just det Aar Decanus og rakte mig venligt Haanden til Velkomst, som academisk Borger; det opfyldte og bevægede mig som en stor, betydningsfuld Handling. Jeg var allerede 23 Aar, men meget Barn endnu og det i hele mit Væsen og min Tale; en lille Historie fra de Dage vil maaskee give et Begreb herom. Kort før Examenens-Dagen saae jeg ved Middagsbordet hos H. C. Ørsted en ung Mand, der var forlegen og stille; jeg havde ikke seet ham før, troede, at han var kommet lige ind fra Landet; jeg spurgte ham ugeneert: „Skal De med til Examen iaar!“ — „Jo!“ sagde han med et lille Smil, „jeg skal derop!“ — „Ja jeg skal ogsaa!“ sagde jeg og talte nu rask en heel Deel om denne, mig store Begivenhed, talte som til en Kammerat, og saa var det Professorens, der skulde examinere mig i Mathematik, den dygtige, fortræffelige von Schmidten, der i sit Udre, som bekendt, var Napoleon saa lig, at Folk i Paris skulde have taget fejl af de To. Da vi ved Examenensbordet mødtes, vare vi begge meget forlegne; han var saa hjertensgod, som han var rigt aandeligt begavet; saa gjerne vilde han give mig Mod, og vidste nu ikke selv ret, hvorledes han skulde gjøre det; han bøiede sig heelt

over mod mig og hvisttede: „Hvad bliver nu det første poetiske Arbejde De giver os, naar De har taget Examen?“ jeg saa forundret paa ham og svarede ængsteligt: „det veed jeg ikke! — men vil De ikke spørge mig i Mathematik, men ikke for svært!“ — „De kan vel Noget?“ sagde han igjen ligesaa sagte. „Ja, Mathematik kan jeg ganske godt; i Helsingør Skole maatte jeg tidt gaae selv Tillagene igjennem for de Andre, og jeg fik „Udmærket godt“; men nu er jeg bange.“ Saaledes samtalede Professor og Rus, og da jeg under Examinationen, i Ivrighed, rev alle hans Penne itu, sagde han Intet dertil, men lagde een af dem stille til Siden for at kunne skrive Character.

Da Artium var taget, fløi som en Bisværmi de brogede Phantasier og Indfald, jeg paa min Vandring fra Manuducteuren, ligesom havde været forfulgt af, ud i Verden i mit første Skrift: „Fodreisen fra Holmenskanal til Østpynten af Amager,“ en humoristisk, underlig Bog, en Slags phantastisk Arbejde, der dog ganske antyder min hele Personlighed og mit Standpunkt dengang, der viste sig især i Lyst til at lege med Alt, spotte i Laarer over mine egne Følelser; broget verlende, et heelt Tapet, var denne digteriske Improvisation; men ingen Boghandler havde Mod til at forlægge dette Ungdomsarbejde, jeg vovede det da selv, og saa Dage efterat Bogen var udkommet, afkjøbte Boghandler Reitzel mig Forlagsret til et andet Oplag, ja gjorde senere et tredje; oppe i Gahlun kom i Eftertryk en dansk Udgave, noget, der kun er fleet med Dehlenschlägers betydeligste Arbejder. En ny Øversættelse er i de sidste Aar udkommet i Hamborg. Hele Kjøbenhavn læste min Bog, jeg hørte kun Henrykkelse over den, vel fik jeg en streng Trettesættelse af en fornem Belynder, men den faldt i det comiske; Manden fandt, at der i Fodreisen satiriseredes over det kongelige Theater; dette fandt han ikke blot upassende, men utafnemlig; upassende, fordi det var et kongeligt Theater og da, sagde han, Kongens Huus, utafnemligt, fordi

jeg der havde fri Udgang. Denne i sig selv comiske Dadel af en ellers fornuftig Mand, overdøvedes af Jubel og Lovtaler, dem, som sagt, jeg kun hørte; jeg var paa Bølge, jeg var Student, jeg var Digter, mit høieste Ønske opfyldt!

Heiberg anmeldte Bogen venligt og smukt i „Maanedsskrift for Litteratur“; i hans flyvende Post var tidligere Brudstykker optagne, der, som man seer i Poul Møllers Skrifter, i et Brev til Sibbern, blev læst, ja flidt op af Læsere oppe i Norge, hvilket forargede Poul Møller, der udtaler sig uden Skaansel over Bogen, men det vidste jeg dengang Intet om; det faldt mig ikke ind, at der var Nogen, som ikke var glad over „Fodreise til Amager.“

Omtrent to hundrede unge Mennesker bleve i det Aar Studenter, mellem disse fandtes flere, som skrev Vers, ja havde ladet disse trykke; det blev som en Spas sagt, at i det Aar gjordes til Studenter fire store og tolv smaa Poeter, og virkelig, ved ikke at tage det altfor nøie, kunde man faae dette Antal ud; til de fire store regnedes: Arnesen, hvis første Vaudeville „Intriguen ved Morfskabstheatret“ blev i hans År opført paa det kongelige Theater, F. J. Hansen, som netop paa den Tid udgav „Læsning for den fine Verden“, Hollard Nielsen, og endelig, som fjerde Poet, H. C. Andersen. Mellem de tolv smaa var imidlertid Een, som senere ubetinget er blevet en af de store i dansk Litteratur, det er Adam Homøi Digter: Paludan-Müller. Af ham var dengang endnu Intet trykt eller kjendt, kun mellem Kammerater var det i Omtale, at han skrev Vers. En Dag fik jeg et Brev fra ham, han foreslog mig, om vi To ikke skulde tilfammen udgive et Ugeblad.

„De vil maaskee forundre Dem over, at dette kommer fra min Haand,“ skriver han, „fra hvilken De endnu intet Product har seet, som kunde lade Dem formode Dygtighed til sligt et Fore-

tagendes Udsørelse, dog troer jeg, at jeg med et vist Slags Selvsbevidsthed tør forsikre, at jeg ikke aldeles er Musernes Stedbarn, hvorpaa jeg mener at have Beviis, i den Samling af Digte, jeg for min egen Fornøielses Skyld har udarbejdet og som befinder sig hjemme i min Skuffe." Og nu fulgte Planen og Betingelserne, at det ikke maatte være Oversættelser eller Udskriften af andre Blade, det Hele skulde være Originalt o. s. v. Et lille Digt, „Smilet“, fulgte som Prøve med til mig. Men jeg havde ikke lyst til at binde mig til et Blad, og der blev altsaa ikke noget af det Hele. Carl Bagger og jeg havde før „Fodreisen“ udkom aftalt med hinanden, at vi begge i eet Bind vilde udgive tilfammen vore Digte, men da min Bog vakte Opmærksomhed og sandt saa mange Læsere, erklærede Bagger med Bestemthed og Selvsøielse, at nu kunde ikke vore Digte følges ad, det vilde være for ham, som om hans skulde bæres frem ved mine; Planen blev altsaa opgivet, men ikke vort venstabelige Forhold, derimod kom jeg ikke i et saadant til Paludan-Müller, der senere brød sin egen straalende Bane. Hos mine Medstudenter, Kammeraterne, havde jeg stor Erkjendelse, og jeg gik i ungdommelig Digter-Veruselse, loe og søgte Brangbilledet i Alt; i min Lystighed skrev jeg i de Dage, paa rimede Vers, mit første dramatiske Arbejde, den heroiske Vaudeville: „Kjærlighed paa Nicolai-Taarn eller hvad siger Parterret“, som havde, hvad „Maanedsskrift for Litteratur“ ogsaa bemærkede, den væsentlige Feil, at den satiriserede hvad vi allerede vare komne ud over, nemlig Skjæbne-Tragedierne; dog da Stykket kom paa Scenen, blev det af mine Medstuderende modtaget med Jubel, de udbragte et „Leve Forfatteren!“ jeg tænkte og saa ikke videre frem, jeg var overvældet af Glæde, lagde saa megen Betydning deri, den det slet ikke havde; jeg kunde ikke rumme min Lykke, jeg styrtede ud fra Theatret, ud paa Gaden ind i Collins Huus, hvor alene hans Hustru var hjemme, næsten afmægtig sank jeg om

paa en Stol og hulkede, frampagtig i Graad; den deeltagende Kone vidste slet ikke, hvad det betød og begyndte derfor at trøste mig med: „tag Dem det ikke saa nær, man har ogsaa pebet af *Dehlenschläger* og af mange store Digtere!“ — „Ja, men man har slet ikke pebet!“ udbød jeg hulkende, „man har flappet og raabt længe leve!“

O, hvor jeg da var et lykkeligt Menneske, troede saa godt om Alle, havde Digter=Mod, Ungdoms=Sind; alle Huse begyndte at aabnes for mig, jeg fløi fra Kreds til Kreds i lykkelig Selvtilfredshed; men under alle disse ydre og indre stærke Bevægelser var jeg meget flittig ved mine Studeringer og læste uden Hjælp af *Manuducteur* alt til den da saakaldte anden Examen: *philologicum* og *philosophicum*, hvilken jeg tog med bedste Character. En ganske egen Scene indtraf ved Examenbordet hos H. C. Ørsted; jeg havde godt besvaret alle hans Spørgsmaal, han glædede sig derover og idet jeg var færdig, standsede han mig ved Bortgangen og sagde: „jeg maa dog endnu gjøre Dem et lille Spørgsmaal!“ hans hele Ansigt var saa straalende mildt: „Siig mig hvad De veed om *Electro=Magnetismen*.“ „Det Ord kjender jeg slet ikke!“ svarede jeg. „Husk Dem om! De har forud besvaret Alt saa fortræffeligt, og De maa vide Noget om *Electro=Magnetismen*!“ „Derom staaer der ikke Noget i Deres *Chemie*!“ sagde jeg med Bestemthed. „Det er sandt!“ svarede han, „men jeg har talt om den paa mine Forelæsninger!“ „Dem har jeg været paa allesammen, undtagen een eneste, saa maa De just den Time have talt herom, for jeg veed ikke det allermindste om det, jeg kjender ikke engang Navnet!“ Ørsted smilede ved denne usædvanlige Tilstaaelse, nikkede og sagde: „det var Skade, at De ikke vidste det, for ellers vilde jeg have givet Dem præ — nu saaer De laud — for De har svaret meget godt!“

Da jeg siden kom hjem til Ørsted, bad jeg ham fortælle mig lidt om *Electro=Magnetismen*, nu hørte jeg første Gang om

den, og i hvad Betydning han stod til den. Ti Mar efter, da den electro-magnetiske Traad første Gang fremvistes hos os i den polytechniske Lærestalt, var jeg den, der, efter en skriftlig Opfordring fra Ørsted selv, anmeldte under Mærket y—, jeg troer i „Kjøbenhavnsposten“, den electro-magnetiske Telegraph, der i den polytechniske Lærestalt gik fra Baghuset til Forhuset og jeg gjorde Kjøbenhavnernes opmærksom paa at see og kjende den „Opfindelse, Videnskaben skylder en Dansk.“

Eramen var nu vel overstaet, jeg havde bedste Character; mod Julen udkom min første Samling Digte, der vandt, saavidt jeg hørte og forstod, stort Bifald hos Publicum og Critiken. Jeg hørte helst og kun, den rosende, flingende Bjælde, jeg var uendelig ung, uendelig glad, Livet laae solbestraalet for mig.

IV.

Endnu havde jeg kun seet en lille Deel af mit Fædreland; jeg havde været enkelte Steder i Thyen og Sjælland samt paa Møens Klint. Denne svarede aldeles ikke til mine overdrevne og ved Moltbechs Skildringer overspændte Forestilling. Alt der var mig for Smaat. I Sommeren 1830 skulde nu en større Reise foretages, jeg vilde see Sylland lige til Vesterhavet og dernæst kjende hele min Fødestad, Thyen. Mindst tænkte jeg paa, hvor meget Alvor denne Sommer-Udflugt skulde bringe mig; hvilken Overgang i mit indre Liv der forestod. — Det var især de yndste Heder, jeg glædede mig til at see og til der mulig at møde en Fæterfamilie. Af mundtlige Fortællinger og af Steen Blichers Noveller var min Interesse vakt. Landet selv var dengang ikke saaledes besøgt som nu; først i de Dage var en Dampskibsfart bragt istand; et daarligt, langsomt seilende Skib „Dania“ gjorde Reisen i henved eet Døgn, men dog for den Tids Fordringer en utrolig hurtig Fart. Dampskibene stode endnu ikke ret i Tiltro; Maret forud havde jeg gjort Reisen paa et saadant Fartøi, „Caledonia“, det første Dampskib, vi saae i vore Farvande; det blev svarlig haanet af alle Bærestuders Besætning og benævnedes „Pjasse-Malene“. H. C. Ørsted var naturligviis glad og høilig opfyldt af denne verdensherlige Opfindelse, og det var ganske morsomt at høre, at just hos ham en Middag, hvor jeg var tilstede, en gammel Sømand af Ørstedes Slægt ivrede mod „disse forbandede Røgskibe!“ „Nu havde man fra Verdens Skabelse“, sagde han „kunnet nøies med fornuftige Fartøier, der gik ved Vind, men saa skulde man make

om; der gaaer aldrig een af disse Røghætter forbi, uden at jeg tager min Raaber og skjelder dem saa langt de kan høre mig!" — Det var en heel Begivenhed dengang at skulle afsted med Dampskib; i vore Dage flinger det halv utroligt, hos os høre Dampfartøierne saaledes til Tiden, at deres Opfindelse synes os ganske fjern, og vi glemme, at den er saa nær, at det ikke engang er vist, men kun fortælles som et Sagn, at Napoleon, da han tog Tilflugt hos Englænderne, saae det første Dampskib komme.

En heel Nat i Rattedgattet paa det nye Slags Fartøi var noget Mægtigt for min Phantasie, jeg glædede mig dertil, — men vi fik slet Veir, jeg blev søsyg — først den næste Dag mod Aften naaede vi Aarhus. Der og overalt i de jydskke Byer kjendte man „Fodreisen“ og mine humoristiske Digte, og jeg blev vel modtaget. Jeg kjørte over Heden; alt det Fremmede her gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Men Veiret var ikke godt, Reisetøi havde jeg ikke stort af, den vaade, skarpe Havgusse angreb mig stærkt, saa at jeg fra Viborg, hvor jeg opholdt mig nogle Dage, maatte vende om igjen, dragende sydost nedad, opgivende ganske Vestkysten; men det forhindrede mig ikke i, at jeg jo skrev „Phantasie ved Vesterhavet“ og „Maleri af Jyllands Vestkyst“, som jeg aldrig havde seet, men kun kjendte af Andres mundtlige Skildring. Jeg saae nu Egnene om Standerborg, Veile og Rolding og drog derfra til Thyen, hvor Herregaardslivet aabnede sig for mig, og hvor jeg ved Odense tilbragte, som en velkommen Gjest, flere Uger ude paa Landstedet Mariehøi, tæt ved Canalen under det gamle Næsbøghoveds Slotshanke, hos Bogtrykker Iversens Enke. Dette Sted var mig i min tidligste Barndom Idealet af et Landsted. Den lille Have var overlæsset med Indskrifter og Vers, der sagde hvad man paa hvert Sted skulde tænke og føle! Ud til Canalen, hvor Skibene gik forbi, var anlagt et lille Batteri med Trækanoner,

der var en Vagtbygning og Skilderhuus med Træ-Soldat, ganske barnagtigt smukt. Her boede jeg nu hos denne forstandige, fjærlige gamle Kone, der var omgivet af en Skare opvakte elsteværdige Børnebørn, alle ganske unge Piger. Den ældste af disse, Henriette, optraadte siden i en ældre Alder med de to Novereller „Tante Anna“ og „en Skribentindes Datter“, hvorom senere vil blive talt. I Munterhed og Glæde gik her Ugerne; jeg skrev et Par humoristiske Digte, imellem disse: „Hjertethven“, og beskæftigede mig igrigt med en Roman: „Christian den Andens Dverg“, til hvilken jeg fik en Deel historiske Notitser og Bidrag om hiin Tid ved den lærde Oldgrandster Bedel-Simonson paa Elvedgaard ved Bogenf. Omtrent sexten skrevne Ark bleve færdige, jeg læste disse for Inge-mann, og de tiltalte ham særdeles; paa disse stotte sig den gunstige Dom han siden nedskrev over mig ved min Reises Ansøgning; men med de humoristiske Digte var det, idetmindste for en Tid, forbi; ogsaa Romanen blev lagt hen, — en ny, een af de dybeste Strænge var flaaet an hos mig, en Følelse, jeg saa ofte havde spøgt over, vilde hevne sig.

Jeg kom paa min Sommerreise til een af de mindre Kjøbstæder i et rigt Huus; her opgik pludselig saa hestig en ny Verden for mig, saa stor, og dog rummes den i fire Linier, jeg da skrev:

„To brune Dine jeg nylig saae,
 I dem mit Hjem og min Verden laae,
 Der flammede Snillet og Barnets Fred, —
 Jeg glemmer det aldrig i Evighed.“

Vi mødtes igjen senere paa Høsten i Kjøbenhavn. — Nye Planer for Livet fyldte mig; jeg vilde opgive at skrive Vers, hvad skulde de kunne føre til? Jeg vilde læse for at blive Præst; jeg havde kun een Tanke, og den var hende, — men det var Selvsuffelse; hun elskede en Anden — hun giftede sig med ham.

Først mange Aar efter har jeg følt og erkjendt, at ogsaa her stete det Bedste for mig, det Bedste for hende. Hun anede maaskee ikke engang, hvor dyb min Følelse var, hvilken Indvirkning den havde paa mig. Hun blev en brav Mand's fortræffelige Hustru, en lykkelig Moder. Guds Velsignelse over dem!

I min „Fodreise“ og i det Meste jeg havde skrevet var det parodierende Element det fremtrædende, og Flere misbilligede dette og meente, at denne Mandsretning ikke vilde føre til noget Godt. Critiken udtalte det og gjentog det just nu, da en dybere Følelse ganske havde udslettet i mit Bryst det, man angreb. En ny Digtsamling: „Phantasier og Skizzer“, der udkom ved Nytaarstid, vidnede om hvad der trykkede mit Hjerte; en Omdigtning af mit eget Hjertes Historie kom frem i en alvorlig Vaudeville: „Skilles og mødes“, der blev bragt paa Bapiret, kun med den Forandring, at her var gjensidig Kjærlighed; Stykket kom fem Aar senere paa den kongelige danske Skueplads.

Vellem mine unge Venner i Kjøbenhavn var dengang Orla Lehmann; hans sprudlende Liv og Beltalenhed drog mig til ham, jeg følte mig deraf tiltalt i høi Grad, og idet han tillige viste saa meget Gemhyt, saa stærk en Underlighed, var jeg saa gjerne hos ham. Hans Fader var en Holstener, det tyske Sprog taltes og læstes meget der i Huset; Heine var nylig fremtraadt, hans Digte henrev og løstede det unge Sind; jeg kom en Dag ud til Lehmann, der med sin Familie laae i Balby, han jublade mig imøde et Vers af Heine:

„Thalatta, Thalatta, du ewiges Meer!“

Og nu læste vi Heine sammen; Eftermiddagen og Aftenen gik; det blev sildig ud paa Natten, jeg maatte blive der til næste Morgen, men jeg havde der lært at kjende en Digter, der sang ud af min Sjæl og greb i den de stærkest der vibrerende Strænge; han fortrængte Hoffmann, der, som man seer i

„Fodreisen“, betydeligt i hiin Periode indvirkede paa mig. Der bliver i mit Ungdomslevn saaledes kun tre Forfattere, der ligesom aandelig ere gaaede mig over i Blodet, Forfattere, som jeg for en Tid ganske har levet i, og det er Walter Scott, Hoffmann og Heine.

Dag for Dag sank jeg hen i en sygelig Stemning, folte Hang til at søge det Sørgelige i Livet, dvæle ved Skyggesiderne; jeg blev pirrelig og gjemte mere paa Dadel end paa Roes; Spiren hertil laae i min Skolegang i en sildig Alder, den idelige Tvingen fremad, den indre og ydre Trang, der drev mig til at producere og give Offentligheden Arbejder, som endnu ikke vare modne dertil; det Drivhuusmæssige i min Underviisning, det Forcerende, hvorved jeg var gaaet fra Glassee til Glassee og bragt til at blive Student, havde ladet mig i flere Retninger tilbage i Hæd og Andet, og meest viste det sig i Grammatik, det vil sige at skrive consequent den Tids antagne Orthographie. I „Fodreisen“ fandtes saaledes enkelte, ikke Tryk- men Skrivfeil, saadanne, der stred imod den almindelige Maade at skrive Ordene paa. Jeg kunde have undgaaet enhver Ubehagelighed, havde jeg betalt een eller anden Student for at læse Correctur for mig, Noget, jeg ikke forstod mig paa; men det gjorde jeg ikke, og hvad enhver Studiosus artium kunde have gjort bedre end jeg, det blev man nu staaende ved, opholdt sig over, udpegede og spottede; derimod det Bedre, det Digteriske gled man let hen over. Jeg veed Mennesker, der gennemlæste mine Digte blot for at finde Sprogfeil, eller hvor ofte jeg brugte eet og samme Udtryk, f. Ex. „smukt“, „derved blev det ikke smukt“, sagde man. En nuværende jydsk Præst, der da var Candidat og leverede Vaudeviller og Critiker, undsaae sig ikke ved i en Familiefreds, hvor jeg var tilstede, saaledes at gennemgaae enkelte af mine Digte, at en lille Pige paa sex Aar, der med Forbauselse hørte paa, hvorledes Alt var ham galt, hvert Ord i min Digtning forkasteligt, at da han lagde Bogen og der blev

et kort Dphold, tog hun den, idet hun i sin Ustyldighed pegede paa et Blad og viste Ordet **og**, „der staaer et lille Ord endnu!“ sagde hun, „det har Du ikke skjendt paa!“ — Han følte det Glædende i Barnets Tale, blev rød og kyskede den Lille. Jeg led under alt dette, og hertil kom, at det Tryk jeg havde lidt i min Skoletid endnu virkede tilbage og syntes at vinde meer og meer sin gamle Magt, saa at jeg stille hoiiede mig og taalte med en ubegriberlig Godmodighed, „og Alle ville over, hvor Gjerdet er lavest“, siger den gamle Talemaade. Jeg var for blød, for utilgivelig godmodig. Enhver vidste det, og Enkelte bleve derfor næsten grusomme. Uafhængigheds Forhold, Taknemmeligheds Baand bleve ofte tankeløst eller ubevidst strammet haardt. Alle lærte de paa mig, næsten Alle sagde, at jeg blev fordærvet af Roes, og derfor vilde de sige mig Sandhed; saaledes hørte jeg idelig kun mine Feil, de virkelige og de mulige Svagheder. Ved enkelte Leiligheder blussede vel min Følelse op, og naar da mangen i Aandens Rige Lavtstaaende i sin rige Stue udtalte en tom, aldeles forfuerende Dom over mig, da glemte jeg at være besindig og udbrød i Taarer og Hestighed: at jeg vilde blive en Digter, der skulde staae nævnt og hædret! Saadanne Ord af mig greb man og lod flyve om som en ond Sæd, der strax blev til fulde Blomster, Forsængelighedens, Taabelighedens onde Urter; herom vidste man fra Huus til Huus. — „Han er det meest forsængelige af alle Mennesker!“ hed det overalt, dog tilføiede man „et inderligt godt Barn!“ Og paa denne Tid var jeg ofte i min Eensomhed nær ved at segne og gaae til Grunde i Mistillid til mig selv og mine Evner; jeg glemte hver Dadel og havde, som i Skolens mørkeste Dage, en Følelse af, at mit hele Talent var en Selvsuffelse; jeg var ved at troe det, men at Andre haardt og tirrende udtalte det til mig, kunde jeg ikke altid taale, og sagde jeg da et stolt, uoverveiet Ord, da blev dette til Svøber, hvormed man slog mig, og naar ogsaa de

flaae, hvem man falder sine Kjæreste, da blive Svøberne til Skorpioner.

Gollin meente, at det vilde være mig godt, om jeg gjorde en lille Reise, om jeg, selv kun for nogle faa Uger, fik Leilighed til at tumle mig mellem Fremmede, rives løs fra mit Sædvanlige og modtage nye Indtryk. En lille Pengesum havde jeg ved Glid og Sparksomhed lagt hen, ved den vilde jeg paa et Par Uger kunde gjøre en Tour til Nordtyskland.

Det var i Foraaret 1831, jeg første Gang reiste fra Danmark; jeg saae Lübeck og Hamborg. Alt overraskede og opfyldte mig; her var endnu ingen Jernbaner; den brede, dybe, sandede Wei gik over Lüneborg Heide, der saae ud som jeg havde læst om den i Baggesens beundrede Labyrinth. Jeg kom til Braunschweig, jeg saae første Gang Bjerge, det var Harzen, og der til Godes gik jeg fra Goslar over Brocken indtil Halle. Verden udvidede sig forunderligt for mig. Mit Humeur kom igjen, som Trækfugle, men Sorgen er en Spurve: sværm, den bliver tilbage og bygger i Træfuglenes Rede. — Oppe paa Brocken havde jeg i Bogen, hvori de mange Reisende skreve deres Navne, Stemninger og Tilstande, ogsaa skrevet mine i det lille Vers:

„Høit over Skyen staaer jeg her,
Dog Hjertet maa bekjende,
Jeg var dog Himlen mere nær
Dengang jeg var hos hende!“

Aaret efter meldte mig en Ven, der havde besøgt Brocken, at han havde fundet mit Vers, og under det stod skrevet af en Landsmand: „Lille Andersen, gjem dine Vers til Elmquist's Læsefrugter, og plag os ikke med dem udenfor Landet, hvor de aldrig komme, uden Du selv reiser ud og skriver dem op.“

I Dresden gjorde jeg Tieck's Bekjendtskab; Ingemann havde givet mig et Brev med til ham; jeg hørte ham en Aften

lære Shakespeares Henrik IV.; ved min Afreise skrev han nogle Ord i mit Album, ønskede mig Digterlykke, trykkede mig i sine Arme og kyskede mig; det gjorde det dybeste Indtryk paa mig. Hans milde, store, blaa Dine fæstede sig paa mig, jeg har aldrig glemt det siden; grædende gik jeg bort og bad til Gud paa det Inderligste om Kraft til at vandre den Vej, som min Sjæl og Tanke stundede efter, Kraft til at udtale, hvad jeg følte i mit Bryst, og at naar jeg atter saae Tieck, jeg da maatte kjendes og stattes af ham. — Først flere Aar efter, da mine senere Skrifter bleve oversatte og godt optagne i Tydskland, gjen- saaes vi, jeg følte hans trofaste Haandtryk, han, som udenfor mit Fædeland gav mig blandt Fremmede, syntes jeg, Indvielses- Kysket. — I Berlin skulde et Brev fra H. C. Ørsted skaffe mig Chamisso's Bekjendtskab; den alvorlige, høie Mand med de lange Lokker ned over Skuldrene og de ærlige Dine aabnede selv Døren, da jeg ringede paa, læste Brevet, og jeg veed ikke hvorledes, vi forstode strax saa godt hinanden; jeg følte Tillid til ham, udtalte mig, som jeg var, om endogsaa paa et daarligt Tydsk; Chamisso læste Dansk; jeg forærede ham mine „Digte“, og han blev den Første, der oversatte mig, den Første, der ind- førte mig i Tydskland. I „Morgenblatt für gebildete Stände“ udtalte han sig den Gang saaledes om mig: „Mit Witz, Laune, Humor und volksthümlicher Naivetät begabt, hat Andersen auch tieferen Nachhall erweckende Töne in seiner Gewalt. Er versteht besonders, mit Behaglichkeit aus wenigen, leicht hingeworfenen treffenden Zügen kleine Bilder und Landschaften ins Leben zu rufen, die aber oft zu örtlich-eigenthümlich sind, um den anzusprechen, der in der Heimath des Dichters nicht selbst heimisch ist. Vielleicht ist, was von ihm übersetzt werden konnte, oder übersetzt worden ist, am wenigsten geeignet, ein Bild von ihm zu geben.“

Chamisso blev mig siden altid en trofast, deeltagende Ven; hans Glæde over mine senere Skrifter sees i „Gesammt-Ausgabe“ af hans Værker i de der aftrykte Breve til mig.

Den lille Reise i Tydskland var af stor Indflydelse paa mig, erkjendte mine kjøbenhavnske Venner. Reise-Indtrykkene bleve strax nedskrevne, og jeg udgav dem under Titel af: „Schygebilleder af en Reise til Harzen og det sachsiske Schweiz“, der senere er udkommet i forskjellige Oversættelser paa Tydsk, ligesom ogsaa paa Engelsk. Her hjemme blev det almindeligt sagt, at man i denne Bog sporede Fremgang og Udvikling hos mig, men at slikt erkjendtes, følte jeg ikke i den Maade, man var og blev imod mig. Altid samme smaalige Lyst til at udpille mine Feil og Svagheder, kun dvæle ved disse, samme idelige Opdragen, den jeg var svag nok til at taale og det af aldeles Uvedkommende. En Dag, kort efter at mine „Schygebilleder“ vare udkomne, fandt jeg een af mine Opdragere med et Exemplar i Haanden; han havde fundet nederst, hvor et Ark endte, staae med smaa Bogstaver „hun“ og øverst paa det følgende Ark „den“; det skulde være Substantivet „Hunden“, men dette Ord var ved Afbrydelsen i de forskjellige Ark blevet overseet, og Manden spurgte strængt: „Hvad staaer der? Skriver De Hunden med et lille Bogstav!“ Jeg var i Rune og ærgrede mig ogsaa over, at han kunde troe, det var en Uvidenhedsfeil, svarede derfor spøgende: „Det er en lille Hund, derfor har jeg kun givet ham et lille h“. Men min Spøg kaldtes Overmod, Forsængelighed, aldrig at ville høre fornuftige Folk. — Det var smaa Blager, vil man maaskee sige, men det er Draaberne, der hule Stenen. Jeg omtaler det for at protestere mod den idelige og tankeløse Forsængeligheds-Bestyrrelse, om man, da ingen anden Feil i mit private Liv kunde udpeges, blev baaret om og i mange, mange Aaringer som en gammel Mynt stundom endnu kastedes paa mit Skuebord.

Gjerne læste jeg op for Enhver, hvor jeg kom; læste hvad jeg jensest havde skrevet; thi jeg levede og var glad deri, jeg havde ikke Erfaring nok til at vide, hvor sjældent en Forfatter tør gjøre det, idetmindste her til Lands. — Enhver Herre eller Dame, der kan flimpre paa Claveer eller synge nogle Sange, tør nok i hver Kreds, de komme, føre deres Noder med og sætte sig til Claveret — derover gjøres sjelden Bemærkninger; en Forfatter kan ogsaa læse Andres Digterværker høit, kun ikke sine egne, da er det Forsængelighed; det har man udtalt noksom om Dehlenschläger, der gjerne og smukt læste sine Arbeider i de forskjellige Kredse, hvor han kom. Hvilke Bemærkninger har jeg ikke i den Anledning hørt af Folk, som derved troede at gjøre sig interessante eller Digteren overlegen; kunde man tillade sig det med en Dehlenschläger og tillade sig det i den Grad man gjorde det, hvorvidt turde man da ikke gaar med kun en Andersen.

Enkelte Gange løstede Lunet mig over det Bittre i Omgivelsen, jeg saae dennes Svagheder og ogsaa mine egne; i et saadant Dieblif fremsprang det lille Digt „Pjat, Pjat“, der blev opfattet som en Pamphlet, og jeg derfor i en Mængde Blade og Aviser oversatket med Godtsfolks Vers og Prosa, ja en naadig Frue, i hvis Hus jeg kom, kaldte mig for sig og spurgte strengt inqvistørist „om jeg kom i Guse, hvor dette Digt kunde passe; det kunde det ikke paa hendes Kreds, men at Mennesker nu let, fordi jeg var Gjest der, kunde falde paa ogsaa at nævne det Sted som det, jeg sigtede til!“ og nu fik jeg en ordenlig Straffepreædiken. I Theatrets Forsal traadte en Aften en velklædt, mig ubekjendt, Dame lige hen imod mig, og med et Udtryk af Forbittrelse saae hun mig ind i Ansigtet og sagde „Pjat!“ — Jeg tog Hatten af, — Hosflighed er ogsaa et Svar!

Fra Slutningen af 1828 til 1839 maatte jeg ernære mig ene og alene ved hvad jeg kunde fortjene ved at skrive; Hono-

raret var ikke stort, det var mig haardt at hjælpe mig igjennem, og dobbelt haardt, da jeg maatte see til, nogenlunde at være i Klæder efter de Kredse, hvori jeg kom. Bladliteraturen gav da intet Honorar for Bidrag; producere og altid producere var edelæggende, ja umuligt; jeg oversatte da et Par Stykker for det kongelige Theater: „La Quarantaine“ og „La reine de seize ans“, og skrev et Par Operatexter. Jeg var ved Hoffmanns Skrifter bleven opmærksom paa Gozzis Maskecomedier, og at blandt disse „il Corvo“ var et fortrinligt Sujet til en Operatext; jeg læste Meislings Oversættelse heraf, blev ganske henrykt, og saa Uger efter havde jeg færdig Operatexten „Ravnen“, som jeg gav til en ung Componist, dengang aldeles ubekjendt, men af Kunstnerfuld og Mand, Sønnensøn af ham, som componerede „Kong Christian stod ved høien Mast“. Min unge Componist var nuværende Professor J. B. E. Hartmann, nu, som sig hør og bør, fjendt og hædret. Nu vil vist Mange smile ved at høre, at jeg dengang i mit Brev til Theaterdirectionen maatte ligesom paatage mig Ansvar for Hartmanns Musik, jeg maatte anbefale som Componist ham, der dog nu er den bethdeligste Danmark har og det bethdelig til at være stolt af. Jeg maatte saa at sige skrive hans Skudsmaal, at han var en Mand med Talent, at han vilde præstere noget Godt og Dhygtigt. Min Text til „Ravnen“ er uden Friskhed og Lyrik, og jeg har alt viist denne Selverkjendelse ved ikke at optage den i „Samlede Skrifter“; kun et Chor og en Vise, der siden ved Afbenyttelse i Concerter blev af mig omstrevet, er indlagt mellem „Digte“. Sujettet er som bekjendt en gammel Folkehistorie, smukt behandlet af Gozzi, hvem jeg især afbenyttede. Imidlertid har Hartmann skabt et musikalsk Værk, fuldt af Genialitet og Skjønhed, som vistnok i Tiden igjen vil indtage sin berettigede Plads i det danske Opera-Repertoire, hvorfra det

i mange Aar har været udelukket og er kun derfor nu kjendt stykkevis ved Concerter i Musikforeningen, der har ladet det hele Løneværk med tilhørende underlagt Text udgive.

For en anden ung Componist, Concertmester S. Bredal, behandlede jeg Walter Scotts Roman: „Bruden fra Lammermoor“. Begge Operaer kom paa Scenen, men jeg udsattes, især ved den sidstnævnte, uagtet den i sin lyriske Deel fra min Side neppe kan kaldes uheldig, for den meest skaanselsløse Critik; man bebreidede mig, at jeg havde sønderfkaaret andre Digterværker, og det blev sagt mig med Haan og Spot i de strengeste Udtryk. Fra den Tid har jeg en Grindring om Dehlenschläger, der vel viser hans Pirrelighed, men tillige i høi Grad hans Underlighed og Hjerte. „Bruden fra Lammermoor“ var opført og havde i Theatret vundet Bisald; jeg bragte den trykte Text til Dehlenschläger, der smilede og gratulerede til det store Bisald, jeg havde faaet min Deel af; jeg var nemt kommen til det ved at tage fra Walter Scott og blive understøttet af Componisten. Det bedrøvede mig at høre ham sige det; der kom Taarer i mine Øine; men i det Dieblisk han saa det, saldt han mig om Halsen, kysede mig og sagde: „det er de andre Menneſker, der gjør mig ond!“ og nu var han Hjerteligheden selv, forærede mig en af sine Bøger og skrev sit og mit Navn deri.

Weyse, der først af Alle meest levende havde viist mig Deeltagelse, og hvem jeg jevnlig mødte i Admiral Wulffs Huus, saa første Forestilling af „Bruden fra Lammermoor“ og var i høi Grad tilfreds med min Behandling af Sujettet, kom til mig, fortalte mig, at han i lang Tid havde følt Lyst til at componere, som Opera, Sujettet i Walter Scotts „Kenilworth“; han havde for længe siden anmodet Heiberg om at give ham denne Text, men det var blevet kun ved

Løftet. Nu kunde jo jeg gjøre det, sagde han; vi To kunde jo arbejde sammen. — Ikke anede jeg da, hvilket Uveir der vilde drage op over mig ved at føie Componistens Ønske. — Jeg behøvede Penge for at kunne leve; men det var sandelig ikke det forventede Honorar, som bestemte mig, tør jeg nok sige; nei, jeg følte mig glad og smigret ved at kunne arbejde sammen med Weyse, vor største og herligste Componist; det opfyldte mig med Glæde at tænke paa, at jeg til ham, der i Sibonis Huus først havde følt Deeltagelse for mig, den fattige Dreng, nu traadte i et Slags høiere Forhold, og jeg tog strax fat; men jeg var ikke halv færdig, før det var omtalt i Byen, og der lød haard og skaanseløs Tale mod mig; et Par Blade udtalte, at jeg „sønderlemmede det ene Digterværk efter det andet“. Mismodig opgav jeg derfor at fuldende dette; men Weyse talte med Spøg og Alvor derimod, yttrede en stor Tilfredshed med hvad jeg alt havde bragt ham; bad mig endelig blive ved, og hans Ønske var mig mere end Mængdens Haardhed og Dadel; han tog selv strax fat og componerede først den lille Romance i anden Act: „Hyrden græsser sine Faar“. Snart havde han fra mig den hele Operatext, og da den i al Betydning af Ordet var skrevet for ham, gav jeg ham, da jeg snart efter kom paa Reise, fri Haand over den; selv skrev han hele Vers ind, eller forandrede, eftersom han vilde det, hvad jeg alt havde givet; saaledes stod hos mig:

„Gjennem disse dunkle Gange
Snoer sig Dødens Slange!“

Weyse skrev det om:

„Fra denne sorte Krog
Snoer sig Dødens Snog!“

Og da jeg siden gjorde nogle Bemærkninger derimod, svarede han paa sin comiske Maade: „I dunkle Gange er der altid en sort Krog, og en Snog er en lille Slange — De seer altsaa, at jeg her slet ikke har forandret Deres Billede, men faaet det bedre til at passe for Musikken!“ Det var denne udmærkede Mand eiendommeligt, at han ikke kunde slutte Læsningen af en Bog, naar han kom efter, at den endte sørgeligt. Emmy Robsart i „Kenilworth“ skulde derfor ægte Leicester. „Hvorfor gjøre dem ulystelige, naar man med et Par Pennestrøg kan gjøre dem det saa godt!“ sagde han. „Men det er imod Historien!“ yttrede jeg; „hvad gjør vi desuden da ved Dronning Elisabeth?“ „Hun kan sige: stolte England, jeg er Din!“ svarede han — og saa lod jeg hende ogsaa ende Operaen med disse hans Ord; „Festen paa Kenilworth“ kom paa Scenen, men jeg har kun ladet Sangene deraf trykke; to af disse ere ved Musikken blevene meget kjendte i Hjemmet, nemlig: „Brødre, meget langt herfra!“ og „Hyrden græsser sine Faar“.

Anonyme Angreb, plumpe med Fodposten mig tilsendte Breve, i hvilke ubekjendte Størrelser forhaanede og spottede mig paa den meest raa og drengagtige Maade, hørte til denne min Livs-Periode. Imidlertid vovede jeg dog samme Aar endnu at udgive en ny Digtsamling: „Aarets tolv Maaneder“, der senere af Critiken er bleven omtalt som en Bog, der indeholder flere af mine bedste lyriske Digte, men dengang blev den almindelig forkastet og sparket til.

Da var i sin Blomstren „Maanedsskrift for Litteratur“; H. C. Ørsted troer jeg var Stifteren; det talte imellem sine Medarbejdere flere af Landets hædrede Videnskabsmænd, det var en Aandens Domstol af Betydning, dog, som ogsaa Ørsted indrømmede, skortede det dem i det æsthetiske Gebeet; her maatte de ofte tage, hvem de kunde faae; desværre troe de fleste

Mennesker, at om æsthetiske Arbeider kan deres Mening være lige saa berettiget som Andres; det paastaar man ikke om at sye Støvler og lave Mad; dog er og bliver det vist, at om man end kan skrive en fortræffelig latinist Skolebog, eller flittigt samle til et Lexicon, kan man dog være en udhygtig Dommer i det Skjønnes Rige; derpaa er givet Beviser af „Maanedsskrift for Litteratur“, saaledes bogstaverede dette lærde Selskab dengang, medens det strengt rettede Stil hos mig.

Lidt efter lidt blev det Bestyrelsen mere og mere vanskeligt at finde en Anmelder til en Digers Arbeide; Den, som imidlertid altid var beredt ved sin mærkelige Iver for at skrive og tale om enhver Ting, var Historikeren M o l b e c h, den Gang Justitsraad og Theaterdirecteur. Han har saa tidt udtalt sin Mening om mig, jeg maa nu ogsaa engang udtale mig om ham: Jeg erkjender, at han er en flittig Samler, og at han ved sin Ordbog har særlig bidraget til, som man falder det, „at afhjælpe et Savn i Literaturen“, uagtet dette hans bethdeligste Værk er temmelig ufuldstændigt og besidder en stor Eenfaldighed; han viser ikke der, hvorledes de dygtigste Danskskrivende skrive, men hvorledes hans eget Lune vil, at der skal bogstaveres. Som Dommer over æsthetiske Arbeider er han tidt optraadt partist og eenfaldig, medens hans egen flabende Genius nok alene har bragt i Ungdomstiden: en Vandring igjennem Danmark, skrevet i den Tids Blomster-Sprog, og en Reise igjennem Tydskland, Frankrig og Italien, der synes øst af Bøger og ikke af Livet. Han sad i sin Studeerstue og paa det kongelige Bibliothek og havde, som det almindelig hed, i mange Aar ikke været i Theatret, da han pludselig blev Theaterdirecteur og Censor over indleverede Stykker; — sygelig, eenfaldig og gnaven, man kan da tænke sig Resultatet. — I min tidligste Forfattertid havde jeg hans særdeles Gunst, men

snart sank min Stjerne for en anden opgaaende; det var Balu-
dan, Müller, der fremtraadte med „Dandserinden“ og
siden med „Amor og Psyche“; og da Molbech ikke længer
elskede mig, saa hadede han mig — det er den korte Histo-
rie. — Nu er det sagt, og jeg har ingen Brede mod den gamle
Mand.

Det er et Ordsprog: „Naar Bognen holder, flyde Alle
efter“, og jeg prøvede det dengang; overalt talte man fun om
mine Feil; det er menneskeligt, at man under et altfor haardt
Tryk smmer sig, og det gjorde jeg og efter min Natur udtalte
det for hvad man kalder Benner, og fra disse bragtes det om i
den store Stad, der tidt kan være saa lille. Selv velklædte Folf
traf jeg paa, der i Forbigaaende med grinende Ansigt gjorde en
forhaanende Bemærkning til mig. Der er hos os Danske et
stort Element til at spotte, eller smukkere sagt: vi have Sands
for det Comiske, og derfor eie vi saa mange Lystspildigtere.

Da var det en ny Stjerne gik op i den danske Literatur,
Henrik Hertz optraadte anonym med sine „Gjenganger-
breve.“ Det var, hed det, en Tegen ud af Templet alt det
Urene! den afdøde Baggesen sendte polemiske Breve fra Para-
dis, og de vare ham saa hyperligt afscopierede i Aand og Form,
at man maatte sige: „det er Baggesen, der virkelig har skrevet
dem!“ Heiberg stod her i Glands og Glorie; Dehlen-
schläger og Hauch bleve angrebne, den gamle Historie om
mine orthographiske Feil i „Fodreisen“ kom frem, mit Navn
og min Skolegang i Slagelse bragtes i Forbindelse med „Hellig
Anders“ der, og saa var Vittigheden istand: „Hellig An-
dersen“, der red paa „Musens nattegamle Føl.“ Holberg
havde vist sagt det bedre —! Jeg blev ordenligt revset. — De
anonyme Gjengangerbreve optog Alles Tanke og Interesse; der
rullede en Begeistringens Sø over det hele Land og Rige —

alt Andet var glemt. Jeg har ikke senere oplevet, at nogen Digtning saaledes har betaget Folk; det skulde da være „Clara Raphael“ ved Heibergs Fortale. Det, at man ei kunde udfinde, hvem Forfatteren var, gjorde det endnu mere piquant; man var henrykt, og med Rette! En saadan Digtning kommer ikke hvert Aar. Heiberg undskyldte eller, om man vil, flarede i „den flyvende Post“ for et Par af sine Venner, der vare blevne critisk berørte; for mig havde han ikke et Ord.

Det saaledes offentligt i et Skrift at være udstillet haanende havde da en ganske anden Latterliggjørelse end nu, da lignende er skeet med saa Mange. Forsarens Forgænger, „Raketen“, som Mathias Winther udgav, var formeligt da en Slags Gabestok, der kastede over den Udstillede en Skygge af Betydning hos Publicum, som dengang i Alt, hvad der var trykt, troede maatte være nogen Sandhed. Ingen, uden en Pseudonym, Davieno, tog sig af mig. Det var Student Drejer, Broder til Botanikeren, nu begge døde, et begavet Menneske, hvis efterladte Digte med Biographie er udkommet, uden at der nævnes Dennes større Digtning: „Rimbreve til Knud Sjællandsfar“ — den, han skrev til mit Forsvar.

Der var forresten Intet for mig at sige, jeg maatte lade den store, tunge Søjle gaae hen over mig; at den aldeles vilde bortskyde mig, var en almindelig Mening. Jeg følte dybt Saaret af den skarpe Kniv, og var nærved at opgive mig selv, som jeg nu blev det næsten af Alle. — Der var ingen Allah uden Gjengangerbrevenes Forfatter, og Heiberg var hans Prophet.

Netop i de Dage udkom min Digtsamling: „Phantasier og Skizzer“; paa Titelbladet her satte jeg som Motto nogle Ord af selve Gjengangerbrevene; det var mit eneste Indlæg i denne Livssag! Jeg gjentog Digterens egne Ord:

„Dom maa der til; men den, der dommer,
 Der mindes vel, Geniets Frugt
 Er kun et endeligt Product,
 Der, født af Tiden, med den svømmer,
 Han vaage for Critikens Sag,
 Hvis han et enkelt Værk berømmer;
 Men overveie Nat og Dag
 For han — — fordommer.

„Ihi det er let at rive ned;
 Det er ei heller svært at tage;
 Men vanskeligt i Tabet's Sted
 At give det Forglemtes Mage,
 Og frelse hvad der bli'er tilbage.“

Gjengangerbreve.

Den første roligere Stemme, forstjelligt fra Jubelens, der
 løb, var Digteren, Professor Wilsters i Maanedsskriftet „Pro-
 metheus“:

„Herb's Gjengangerbreve er intet Kunstværk, men et Kunst-
 stykke, og man kan ikke let tænke sig, at en original, begeistret
 Digteraand kan falde paa at skrive et saadant Arbejde af saa
 stort Omfang; neppe vilde en sand Digter besatte sig med Sligt,
 uden parodisk eller ironisk. Den paafaldende Maade, hvorpaa
 han forstod at eftertale Baggesens Sprog i lignende polemiske
 Arbejder, et Sprog, som i sin Tid havde henrevet en stor Deel
 af Folket, skaffede dem ualmindeligt Bisald, hvortil ogsaa Ano-
 nymitetens Kryderi bidrog en Deel. De gjorde Lykke ved en
 Form, som ikke blot i og for sig var tækkelig, men som tillige
 havde den Fortjeneste at være en skuffende Eftergjørelse; derfor
 var den Glæde, de vakte, beslægtet med den, som vi føle, naar
 vi høre En efterligne en Andens Stemme; i slige Tilfælde spør-
 ger man heller ikke meget om hvad der siges, men kun om
 hvordan det siges; derfor bragtes Forfatteren saa at sige af

Selvforvarsdriften til at anprise Formen, som Poesiens eneste lyksaliggjørende Egenskab, da Formen er et saadan Digts ligejom enhver forsættlig og erklæret Efterlignings fornemste Dyd. Men egentlig Poese, Begeistring, Dybde, Tankefylde finde vi ikke i hine Breve, og sandtes de, da lignede jo Digtet ikke, men var forseilet; thi disse Egenskaber savnes selv i Baggesens Satirer."

Efter „Phantasier og Skizzer“ fulgte fra mig endnu en ny lille Bog: „Vignetter til danske Digtere“, hvori jeg i nogle faa Linier søgte at characterisere det Digtige hos hver af de levende og afdøde Forfattere, den vakte Opmærksomhed, et lille Vers til mig læstes i „Dagen“; det lød saaledes:

„Til Forfatteren af Digter-Vignetterne i Digternes Navn.“

En værdig Plads Du Dig berede i vor Sal,
 Mens Musers høie Rald Du freidig lyde! —
 Alt spirer Laurbærgrenen ved Din Pjedefal,
 Som engang skal Din Tinding herlig pryde —
 Frygt Satyr-Rappet ei, ei Fauner og Sileen,
 Ei Momus Haan! Ondt kan kun Ondt fordrive!
 Ved Gld, ved Slag maa Guldet luttret blive,
 Og dobbelt kostbar er den slebne Edelsteen! —

Det var underskrevet „Knud Thybo“; man spottede over denne Beundrer og Sanger, jeg havde faaet; men det vilde man vist neppe have gjort, havde man vidst, som jeg senere fik det at vide af Forfatteren selv, at denne var den hæderlige Gubbe Wegener, Forstander ved Skoleseminariet paa Sonstrup, Udgiver af „Huusvennen“; han var almindelig agtet og hædret. Mine „Vignetter“ bleve efterlignede, men Critiken fandt det ikke passende at omtale dem, ikke et venligt Ord, ikke een eneste mild Draabe sendtes mig, men oftere og senere gav man derimod Opfug af tidligere Dadel. Jeg fik ikke Critiker, men Brettesæt-

teller — og det endnu langt frem i Aarene; dog paa denne Tid stod mine Sager allerslettest.

Herk opgav sin Anonymitet som Forfatter til „Gjengangsbrevene“ og skulde have Reise-Stipendium; om et saadant havde jeg netop ogsaa indgivet Ansøgning. Med sand Befrygt og inderlig Taknemmelighed saae jeg op til Kong Frederik den Sjette, jeg var opvoret i denne Tølelse, det var mig en Trang at udtale dette Sindelag, og jeg kunde det ikke anderledes end ved at bringe ham en Bog, han tillod mig at dedicere sig, „Aarets tolv Maaneder“, og nu sagde en Mand, der meente mig det deeltagende godt og nøie kjendte alle Forhold, at for at virke selv lidt til at erholde Reifestipendium, skulde jeg, naar jeg overrakte Kongen min Bog, fortælle ham kort og klart, hvem jeg var, at jeg efter at have taget Artium selv havde uden al Understøttelse hjulpet mig frem, men at en Reise meer end alt Andet vist vilde bidrage til min Uddannelse; da vilde vistnok Kongen svare, at jeg kunde bringe ham en Ansøgning; denne skulde jeg da allerede have hos mig og overrække ham. Dette fandt jeg ganske forfærdeligt, at jeg, idet jeg bragte Kongen min Bog, skulde strax bede om Noget for den! „Det er nu engang saa!“ blev der svaret mig; „Kongen veed godt, at De giver Bogen for at opnaae Noget!“ Men dette gjorde mig ganske fortvivlet; imidlertid jeg maatte gjøre det, „det var Veien!“ sagde man. — Høist comist har vist min Indtrængelse været; mit Hjerte slog af Angest, og da Kongen saa sin eiendommelige Maade raask traadte hen imod mig og spurgte mig, hvad det var for en Bog, jeg bragte, svarede jeg: „en Cyclus af Digte!“ „Cyclus! Cyclus! hvad mener De?“ Da blev jeg aldeles forknøyt og sagde: „Det er nogle Vers om Danmark!“ Han smilede: „Naa, naa, det kan jo være meget godt! Tak! Tak!“ og nu bukkede han til Afsked; men jeg, der slet ikke havde begyndt paa mit egentlige Grinde, sagde, at

jeg havde saa Meget endnu, jeg skulde sige, og uden videre fortalte jeg om mine Studier, og hvorledes jeg havde staaet mig igjennem. „Det er meget roesværdigt!“ sagde Kongen — og da jeg kom til det, at jeg ønskede at faae Rejsestipendium, svarede han, som der var sagt mig: „Nu, saa bring en Ansøgning!“ — „Ja, Deres Majestæt!“ udbød jeg nu i hele min Naturlighed, „den har jeg allerede med! og det er det, jeg finder selv saa skræffeligt, at jeg skal bringe den tilligemed Bogen; men det har man sagt til mig, at jeg skulde, at det var Maaden; men jeg finder det saa sælt, det er mig saa imod —!“ Taaernerne kom mig i Dinene.

Den gode Konge loe ganske høit, nikkede venligt og tog Ansøgningen; jeg bukkede og foer afsted i største Hast.

Den almindelige Mening var, at jeg havde culmineret; skulde jeg derfor komme til at reise, da maatte det skee nu; jeg følte, hvad siden er blevet erkjendt, at Reiselivet har været mig den bedste Dannelsens Skole; for at jeg imidlertid kunde blive tagen i Betragtning, blev der sagt mig, at jeg maatte see til at skaffe Anbefalinger fra vore bethdeligste Digtere og kyndige Mænd, skaffe en Slags Attest paa, at jeg var Digter; thi i dette Aar just — jeg følte ret Betydningen — var der saa mange udmærkede unge Mennesker, som søgte Rejsestipendium; det vilde være vanskeligt, at jeg mellem disse kunde komme i Betragtning, havde jeg ikke særdeles Anbefaling.

Jeg forskaffede disse Attester, og jeg tør troe, at jeg er den Æneste af alle tidligere og maaskee senere danske Poeter, der her i Hjemmet maatte give Andres skriftlige Vidnesbyrd, at jeg virkelig var Digter. H. B. Holst, Baludan-Müller, Thisted, Chr. Molbech, Alle have de erholdt, saavidt jeg veed, Reise-Understøttelse uden et saadant Vidnesbyrd, og som disse heller ikke trængte til. For mig kom imidlertid det Giendommelige, at de Mænd, som anbefalede mig, hver fremhævede særegne Egenskaber hos mig,

saaledes Dehlenschläger mit Ihrisfe Talent, Ingemann min Opfattent af Folkelivet, og Heiberg erklærede, at han i mine forskjellige Frembringelser troede at see et Rune, som var nær beslægtet med vor berømte Bessfel. H. C. Ørsted gjorde opmærksom paa, at hvor forskjellig Meningen end var i Publicum om mine Arbejder, Alle dog mødtes i det Punct, at jeg virkelig var en Digter. Thiele udtalte sig varmt og begejstret for den Genius hos mig, han saae kjæmpe med Livets Trang og Glendighed; ønskede mine ydre Forhold besejrede, „ikke alene for Digteren, men for Digtetkunsten i Danmark“.

De givne Bidnessbyrd *) havde god Virkning, jeg fik Reise-Stipendium. Her og et større, jeg et mindre.

„Vær nu glad!“ sagde Vennerne, „føl Deres mageløse Lykke! og Diebliffet! thi det bliver rimeligviis den eneste Gang, der gives Dem Leilighed til saaledes at komme ud! De skulde høre, hvad Folk sige, fordi De skal reise! De skulde vide, hvorledes vi maae forsvare Dem, og sommetider kunne vi desværre ikke og maae give de Mennesker Ret!“ Det var Ord, som skar mig gjennem Hjertet. Jeg følte Sjæle-Trang efter at komme bort; jeg huskede ikke paa de Sandheds-Ord hos Horaz, at Sorgen sætter sig op med bag paa Rytterens Hest. Meer end een Sorg thngede mit Hjerte. Der staaer i „Agnete og Havmanden“ en Sang:

„Bag Ellekrattet nede, hvor Mollehjulet gaaer“:

En heel Menneskesjæl kan tidt affspeile sig i et lille Digt. Ved Afreisen just løstede sig Vennerne frem i mit Hjerte, og mellem de enkelte tidligere nævnte stode To, der den Tid virkede betydeligt ind paa min hele Udvikling, paa mit Liv og min Digtning, og som jeg maa omtale.

*) See Bilag I.

Den Ene var Fru Læssøe, Datter af den Abrahamson, som sang os: „Min Søn, vil Du i Verden frem!“ og hvis smukke sølte Qvad ved de Faldnes Grave: „Værer Fred med Eder Alle!“ engang naaede Folkets Hjerter, Moderen til Helten ved Idsted, den herlige, fjæffe, ildfulde Oberst Læssøe; hun, den kjærligste Moder, hun, en af de meest fleersidig aandeligt udviklede Qvinder, havde aabnet mig sit hyggelige Hjem; hun deelte tidt med sin dybe Følelse mine Sorger, dem jeg fandt Trøst i at betroende hende alle; deeltagende, hjælpende, fuld af Opmuntring var hun; mit Blik vendte hun meer og meer mod Natur-Skønheder og det Poetiske i Livets Enkeltheder, i det saakaldte Smaa, og da næsten Alle opgav mig som Digter, holdt hun min Tanke op over de tunge Søer, og dersom der i Noget af hvad jeg har skrevet findes Qvindelighed og Reenhed, da er hun en af dem, jeg især skylder dette.

Den Anden, ogsaa en Character af stor Indvirkning hos mig, var en af Collins Sønner, nuværende Etatsraad E. Collin; opvokset i frie og lykkelige Forhold, Søn af en høit agtet indflydelsesrig Fader, var der hos ham en Kjæfthed, en Bestemthed, som ganske manglede hos mig; jeg havde en Bevidsthed om hans inderlige Deeltagelse for mig; jeg havde endnu aldrig haft en Ungdomsven; blød og med hele min Sjæl bøiede jeg mig mod ham. Det næsten Bigeagtige hos mig stillede han sig imod; han var den Bestindige, den Præctiske, og skjøndt yngre i Aar end jeg, var han den Ældre i Forstand, den Ledende, den Afgjørende, som det ganske laae i Forholdene. Hvor tidt misforstod jeg ham ikke og sølte mig bedrøvet og forkuet, ligesom hans velmeente Iver blev misforstaaet af Andre; det var min Lyst og Lyfsalighed at declamere enten egne eller fremmede Digte; i en Familiefreds, hvor jeg med min unge Ven traf sammen og blev opfordret og var beredt dertil, men hvor han bedre end jeg kjendte Stemningen og

Selskabets Forstaaen af mig — jeg var dem unegtelig kun en
 comist Figur, — traadte han hen til mig med de Ord: at
 declamerede jeg eet eneste Stykke, da gik han bort! Jeg blev
 fortaabt, og Bertinde og Damer overvældede ham med Bebrei-
 delser for hans Opsørsel. Først senere har jeg forstaaet, hvor-
 ledes fra hans Standpunct og med hans Anskuelse af Dieblig-
 het han just viste sig som den ærlige Ven; men dengang
 kostede det mig Taarer, uagtet jeg havde en dyb Erkjendelse af
 hans Interesse for mig. Hans Dnske og Stræben var at
 bibringe mig, der var høielig som et Siv, noget af hans Selv-
 stændighed og Villie. I det practiske Liv stillede han sig virksom
 ved min Side, lige fra Hjelpen i de latinske Stile for Artium
 til igjennem Aaringer, al Ordnen med Forlægger og Bogtrykker,
 ja selv Correcturlæsningen. Igjennem alle Aar under hele min
 Udviklingstid, fra jeg taalmodig maatte høre mig og taale Alt,
 til jeg selv fik en fri Sjæl, Villie og Mening, blev han min
 sande Ven.

Idet man fjerner sig fra Bjergene seer man dem først ret
 i deres sande Skikkelse, saaledes gik det mig med mine Kjære,
 idet jeg drog bort.

Et lille Album med Vers fra Mange, hvis Navne lyst
 for mig, var min lille Skat; de fulgte mig og ere siden vorede
 til en Rigdom.

„Flyv over Rhinen til Paris
 Red til Neapels Paradis,
 Og hør de hulde Toner,
 Som bæve der i Aftnens Lust,
 Og blandes med Drangens Duft
 Høit under Viniens Kroner.

Tilbed Natur og Kunst og Gud,
 Men sluf ei Længslen ganske ud;
 Den er en hellig Kjerte;

Den flammer evig underfuld
 I Elskovs Perle, Venstabs Guld,
 En trofast, venlig Smerte;
 Da veed jeg, kommer Du engang
 Til Ruben her paa Sjællands Bang
 Med Rigdom for din smukke Sang,
 Med uforandret Hjerte.

Christian Winther.

Kjøbenhavn, 19 April 1833.

Lad nu din Digterphantasie
 Omsvæve som en slittig Bi
 Og bringe dygtig Honning,
 Imidlertid os ikke glem!

A. Dehlenschläger.

Kjøbenhavn, 19 April 1833.

— — Det Dybe skal det Heie bære,
 Det største Skib kan ei paa Gladen staae,
 Det dybt maa vandre, hvis det høit skal svinge,
 I Storm og Sky, mod Stjernerne sin Vinge.

Til venlig Erindring

B. S. Ingemann.

Mind Dem og glem ei Danmarks Land
 hist under Sydens varme Himmel,
 glem ikke Danmark, bliv ei svimmel
 ved Arnos eller Seinens Strand!
 modtag et Raad fra den, der ærlig
 har yndet Dem og Deres Pund,
 tro ei, jeg falde vil besværlig
 ved Reisens sidste Afstedstund.

Nyt Phantasten som en Digter,
 men brug Forstanden som en Mand;
 hvor høit man end til Maalet sigter,
 man vandrer som i Taagers Land,
 naar Glid og Kundskab ei ledlage,
 paa Livets Vandring al vor Daad.
 Lev vel, min Ven! reis! kom tilbage
 tilfreds og glad — antag som Plage
 ei mit velmeente lille Raad.

Wulff.

Socadetaacademiet, 20 April 1833.

Eines schickt sich nicht für Alle;
 Sehe jeder, wie er treibe,
 Sehe jeder, wo er bleibe,
 Und wer steht, daß er nicht falle!

Med disse Ord af Gøthe ønsker jeg Dem et heldigt Udbytte af den
 forestaaende Reise.

Kjøbenhavn, den 22 April 1833.

J. L. Heiberg.

Reis ikke saa langt, at De glemmer M o l l e r s Ordbog.

Deres

J. L. Heiberg. *)

Fornusten i Fornusten = det Sande,
 Fornusten i Villien = det Gode,
 Fornusten i Phantasten = det Skjønne.

Mind ved denne Text til mangen Samtale

Deres hengivne

H. E. Ørsted.

Kjøbenhavn, 21 April 1833.

*) Johanne Louise Heiberg.

Sils Mignon i Drangelund
 Fra hendes Ben ved Drefund
 Og siig, at jeg — skjendt her paa Grund —
 Er syblig munter, nordist sund,
 Og at jeg tænker mangenstund
 (Helst naar jeg faaer et lille Blund)
 Paa Mødet i Drangelund!

Saa vil hun studse lidt, men smile,
 Og bryde ud: Aah!

fra

Just Thiele.

Reis og nyd med Appetit
 Glæden under Palmebuer!
 Men forglem ei hvad Du skuer!
 Thi Du seer det paa Credit —
 Hvad Du saae i Aar og Dage,
 — Som Jurist jeg maa forpligte, —
 Giver Du os smukt tilbage
 I et Bind af smukke Digte.

Din Ven

F. J. Hansen.

Mandagen den 22de April 1833 reiste jeg fra Kjøbenhavn. Jeg var uendelig dybt bevæget ved Afskeden, og min Bøn til Gud var saa inderlig den, at jeg ude maatte vinde i Udvikling og Dhygtighed, saa at jeg kunde levere et hæderligt sandt Digterværk, eller at jeg aldrig meer maatte vende tilbage, men bøde i fremmed Land, langt fra Danmark.

Jeg saae Kjøbenhavns Taarne forsvinde; vi nærmede os Møns Klint, da bragte Capitaenen mig et Brev og sagde

spøgende: „det kom netop nu ned gennem Luften!“ Det var endnu et Bar Ord, en kjærlig Hilsen fra Eduard Collin. Under Galster kom et nyt Brev fra en anden af mine Venner, ved Sengetid indtraf et tredje, og i Morgenstunden, foran Trævemunde, kom endnu et fjerde, „alle gennem Luften!“ sagde Capitainen; Vennerne havde venligt og deeltagende forsynet ham til mig med Kommen fuld. „Noch ein Sträußchen! und wieder noch ein Sträußchen!“

V.

I Hamborg levede den danske Digter Lars Kruse, Forfatter til Tragedierne: „Ezzelin“, „Enken“, „Klosteret“, hvilke jeg havde seet givne paa det kongelige Theater; hans Roman „Syv Aar“ var en læst og velomtalt Bog; Tydsklands Musenalmanachen prangede aarligt med hans Fortællinger. Nu er han der, som her, saa temmelig glemt. Jeg fandt i ham en venlig, velvillig Mand af et godmodigt, triveligt Udseende; han udtalte sin Kjærlighed til Hjemmet og i mit Album skrev han:

Bliv hvad De er, Natur og Sandhed tro,
Hold Sjælen reen og Hjertet stedsse fro,
Bliv Dansk, hvor Danskes Sprog ei tales meer,
Og Europæisk, naar De atter Danmark seer.

Hamborg den 25 April 1833.

L. Kruse.

Det var den første Digtningsskilsen, jeg fik i fremmed Land og altsaa hestede den sig i Tanken; det næste ret levende Reises Indtryk var Synet af et Navn i halv udslettede Bogstaver, det var i Gassel; der paa et Gadehjørne trængte gjennem den overstrøgne Farve Napoleons Navn, som Gaden eller Pladsen havde baaren; det greb mig mere end al Pragten paa Wilhelms-Høje med dens kunstige Ruiner og Bunde. Napoleon var jo min Barndoms, mit Hjertes Helt.

Her i Cassel saae jeg for første Gang Spohr og blev venligt modtaget af ham; mange Spørgsmaal gjorde han om Musiken i Danmark og Componisterne der; Noget kjendte han til Weyses og Kuhlau's Compositioner. Et lille Thema af „Ravnen“, hvilket Hartmann havde nedskrevet i mit Album, tiltalte ham særdeles, og jeg veed, at han flere Aar efter satte sig i Brevverling med Hartmann og gjorde sit til, uden at det dog lykkedes, at bringe Ravnen paa Scenen i Cassel. Om sine egne Arbejder spurgte han, hvilke der gaves paa det kjøbenhavnske Theater, og jeg maatte svare „flet ingen“ og fandt desværre sige det endnu. Hans Opera „Semire og Azor“ synes mest at opfylde ham, denne især anbefalede han. Af dansk Literatur kjendte han kun lidt af Baggesen, Dehenschläger og Kruse. Stor Erkjendelse ydede han iøvrigt mit Fædreland, for det meget aandeligt Digtige, som her paa en lille Plet aabenharede sig. Thorvaldsen havde hans høieste Beundring. — Da vi skiltes, blev jeg ganske blød stemt ved, som jeg troede, at sige Leve! for altid, til en Mand, der ved sine Værker vil beundres gjennem Slægter; jeg tænkte, vi aldrig mere mødtes, og dog skulde det skee, mange Aar efter i London, mødes som aldre Venner, men derom senere.

I vore Dage gaaer det let afsted gjennem Tyskland til Paris, men saaledes gik det ikke 1833, da var der ingen Jernbaner, langsomt stentrede det fremad; trættende, støvende Nat og Dag; der sad man stuvet ind i tunge, flodsede Postvogne. Oven paa denne Reise-Prosa, fandt jeg et heelt Stykke Poesi i at komme til Frankfurth, Goethes Fødested, Rothschildernes Barndomshjem, hvor de rige, mægtige Sønners Moder, i from Tro, for sine Børns Lykke, ikke forlod det lille Huus i Jødegade, hvor hun havde født og opdraget de rige, lykkelige Sønner. De gothiske, gamle, gablede Huse, det middelalderlige Raadhuus, dannede et heelt Billed-Blad for mig. Componisten Aloys Schmitt,

hvis Opera „Valeria“ er bekjendt, var her den Første i Udlandet, som bad mig skrive sig en Operatext; thi mine Smaadigte, dem Chamisso havde oversat, gav ham Forvisning om, som han udtrykkede sig, at jeg var den Digter han behøvede. Jeg saae Rhinen! dens Bredder tage sig mindst godt ud ved Foraarstid, Wiinstoffene staae lave op mod Borgruinerne. Jeg havde tænkt mig det Hele langt mere storartet, hvad jeg saae, var under min Forventning, og som det gik mig, gaaer det vist Mange, som komme her, det smukkeste Punkt er unegtelig Loreley ved St. Goar. Donaufloten har mere romantiske Bredder, selv Rhonen har Punkter, der overgaaer Rhinens; Sagnfredsen er Rhinens største Smykke! Sagn og Sange, de deilige Sange, Tydsklands Digtere her have sunget om den havgrønne, herlige Strøm, er dennes bedste Skjønhed.

Fra Rhinen gik det, jeg troer i tre Nætter og Dage, afsted over Saarbrück gjennem den kalkede Champagnestrækning til Paris; jeg stirrede saa længe efter denne „Byernes By“, som jeg dengang kaldte den, spurgte saa længe, om vi dog ikke snart var der, at jeg tilsidst opgav at spørge og foer da over selve Boulevarden, før jeg endnu vidste, at jeg havde naaet den mægtige Stad.

Alle Reise-Indtryk fra Kjøbenhavn hertil ere givne i hvad ovenfor er skrevet, saa lidet mægtede jeg at gribe paa denne Flyve-Fart, og dog var der Mennesker hjemme, som allerede af disse saa Reise-Dage ventede en Udvikling hos mig; tænkte ikke paa, at fordi Forhængen ruller op, har man ikke strax Skuet optaget og klaret inden i sig. Jeg var altsaa nu i Paris, men træt, udaset og søvnig, selv Det at komme vel under Tag havde været en Anstrengelse; endelig var jeg i rue Thomas, Hôtel de Lille, nærved Palais royal, at komme i Seng for at sove, var den første og kjæreste Herlighed, jeg søgte og fandt; men længe

sov jeg ikke der, et frygteligt Bulder vakte mig, Alt lyst rundt-
omkring, jeg sprang til Vinduet; ligeoverfor i den snevre Gade
laa en stor Bygning, jeg saa gennem Vinduerne der, en Stim-
mel af Mennesker stormede ned ad Trapperne, udenfor var en Maa-
ben og Skrigen; det buldrede, rullede og blinkede og jeg, som
endnu halvt sov, troede naturligvis, at hele Paris var i Op-
rør, jeg ringede paa Opvarteren: „hvad er det?“ „C'est le ton-
nerre!“ sagde han, „le tonnerre!“ sagde Bigen og da de paa
mit forundrede Ansigt saa, at jeg ikke forstod dem, rullede de
med Tungen „tonnerre—re—rrrr!“ og viste, hvorledes Lynet slog
ned og imidlertid lignede, buldrede og larmede det. Torden var
det, og Huset lige overfor var Vaudeville-Theatret, hvor netop
Forestillingen var forbi, og Folk myldrede ned ad Trappen. Det
var min første Opvaagnen i Paris.

Nu skulde jeg see dens Herligheder.

Den italienske Opera var allerede luffet, men den store Opera
glimrede med rige Kræfter, Md. Damoreau og Adolph Nour-
rit sang; han var da i sin Kraft og Parisernes Yndling, han
der i Julidagene saa tappert havde kæmpet og ved Barricaderne
saa sjælsfuldt sjunget de Fædrelandske Sange, saa at de Kæmpendes
Begeistring tog til, ham hørte jeg, og Alt var Jubel for ham; fire
Uar efter led det til mig om hans Fortvivlelse og Død. Han
rejste 1837 til Neapel, Modtagelsen der var ikke den forven-
tede, ja endogsaa en Pibe led sig høre, det rystede den altid hyl-
dede Sanger, sjælesyg traadte han endnu engang op i „Norma“,
den ene Pibe led igjen, trods hele det øvrige Publicums stor-
mende Bisald; Nourrit var dybt rystet, han blev oppe den hele
Nat og i Morgenstunden, den 8de Marts, styrtede han sig ud
fra Vinduet i tredje Etage; Enken og sex Børn begræde ham.
Det var i hans Glands og Livslykke under Beundringens Jubel,
som sagt i Paris, at jeg hørte ham som „Gustav den Tredie“.

Denne Opera opfyldte da Alle. Enken efter den virkelige Ankarstrøm levede her og var en gammel Kone; hun gav i en af de meest læste Journaler en Erklæring, at det Kjærlighedsforhold, hvori Scribe stiller Kong Gustav til hende, var aldeles falsk, at hun kun een eneste Gang havde seet Kongen.

I Théâtre français saa jeg Tragedien „Les enfans d'Edouard“; den gamle Mademoiselle Mars spillede de unge Sønners Moder, og uagtet jeg kun lidt forstod det franske Sprog, blev ved hendes Spil Alt mig forstaaeligt, saa at Taarerne kom mig i Dinene; et skønnere qvindeligt Organ har jeg aldrig hørt før eller senere. Hjemme i Kjøbenhavn, i de første Aar jeg der var, optraadte endnu paa den danske Scene, den da høitsejrede Somsfru Astrup, hos hvem Kjøbenhavnerne beundrede og særdeles fremhævede en evig Ungdom! jeg saa hende med Pietetens Følelser, hun optraadte i Tragedien „Selim, Prinds af Algier,“ hvor hun gav Moderen, men for mig var hun en gammel, meget snørt Somsfru, stiv som en Bind, med et ubehageligt, strattende Organ, om Spillet kunde jeg ikke dømme. I Paris, hos Mademoiselle Mars, saa jeg den sande Ungdom, den bestod ikke i Snørlov og Kneisning, her var ungdommelige Bevægelser, Musik i Stemmen, jeg forstod selv, uden at det behøvede at fortælles: hun er en sand Kunstnerinde!

Vi vare en Deel Danske sammen den Sommertid i Paris, vi boede i Hotel sammen, gik paa Restauration, Caffé, i Theater sammen, altid taltes det kjære Hjemmets Sprog, og helst om hvad Enhvers Breve meldte; det var hjerteligt, det var godt — men dog ikke den rette Art at tumle sig ude paa. — Dog dengang syntes jeg inderligt vel derom og ved een af vore danske Festsiddage, frembar jeg Følelser af de Danskes Stemninger dengang i Paris:

Da Danmarks Bøgestov sprang ud,
Saa sprang vi med, men over Scen,

Dg hvor vi kom stod Baaren Brud,
Saa skøn, som i vort Hjem paa Den.

og nu led om Møde og Samliv og dette sidste holdt stadigt ud. Alt blev seet og maatte sees, derfor var man jo taget hjemme fra; jeg erindrer endnu een af de kjære Venner, som i Alvor takkede sin Gud, da han en Aften aldeles udaset kom fra nogle Musæer og Slotte, hvor han særdeles havde kjedet sig, men „det maa sgu sees!“ sagde han, „det vilde jo være en Skam, naar man kom hjem og blev spurgt af de Andre derom, da ikke at have været der; nu har jeg da kun det og det tilbage at see, men naar det er gjort, saa skal jeg ogsaa rigtig more mig!“ Det var Talen, og den vil rimeligviis endnu ofte gjentages.

Jeg var paa denne min første Reise med som de Andre, saae og saae, men det Meste er udvisket igjen af Erindringen. Det mægtige Versailles med dets rige Sale, store Billeder, blev hos mig strax fortrængt af Trianon; med en from hellig Følelse betraadte jeg Napoleons Sovestue, Alt stod endnu der som da han levede; Bæggene vare med guult Betræk, gule Omhæng hang om Sengen, til hvilken en lille Trappe førte op, jeg lagde min Haand paa et af Trinene, som hans Fod havde berørt, og paa hans Hovedpude, havde jeg været alene, jeg havde vistnok tænkt ned; Napoleon var jo min Barndoms og min Faders Helt, jeg saae op til ham, som Catholiken til sin Helgen. I lille Trianons Have besøgte jeg Meieriet, hvor Maria Antoniette havde, klædt som Bondepige, bestyret Melkestue og Alt dertil hørende; jeg tog herfra en Caprifolie-Blomst, der kledede sig op mod Ruden til den uhyggelige Dronnings Værelse; en lille Gaaseurt i sin Ringhed blev, for Contrastens Skyld, glemmt fra det mægtige Versailles.

Af berømte Personer i Paris saae, eller rettere, talte jeg kun med saa; een af disse, til hvem jeg ved et Brev fra Balletmester

Bournonville fik Adgang, var Baudeville-Digteren Paul Dupont; hans Drama „Ovækeren og Dandserinden“ havde vi paa vort Theater, det var der fortræffeligt udført og havde gjort stor Lykke; dette fornøjede ret den gamle Mand at høre; ved Meddelelsen herom og ved Brevet, jeg bragte, syntes jeg ham en velkommen Gjest; der opstod imidlertid strax en ret komisk Scene med os, jeg talte daarligt Fransk, han troede at kunne tale Tydsk, men saaledes, som han udtalte det, blev det mig aldeles uforstaaeligt; nu troede han, at det laae i Valget af Ordene og fik frem et tydsk Lexicon, det laae paa hans Skjød, der søgte han stadigt Ordene, men at tale med Lexicon gaaer noget langsomt, og var hverken for en Franskmand eller for mig.

Et andet Besøg var hos Cherubini, til hvem jeg egentlig sendtes i Grinde fra Weyse. Mange ville endnu erindre, hvor ringe den almene Erkjendelse var herhjemme for den geniale Weyses Opera-Compositioner, og mellem disse var dog de melodiske Værker „Sovedrikken“ og „Ludlams Hule“; udelukkende levede og componerede han dog kun for Hjemmet, hvor han ikke kunde komme i Mode; kun som Kirkecomponist indrømmede man ham en bethydende Plads, og især skattede og omtalte man hans „ambrosianske Lovsang“; denne var det, i Klaveerudtog, han havde overdraget mig at bringe Cherubini, „de to Dages“ uopdelige Componist og Mesteren for saa mange herlige „Requies“. Netop i de Dage var Pariserne Opmærksomhed henvendt paa ham; han havde da, efter lang Hvile og i sin høie Alder, givet et nyt Arbejde for den store Opera: „Ali Baba“ eller „de fyrgetyve Røvere“; Lykke gjorde det ikke, men blev modtaget med Pietetens Hyldest.

Jeg kom til Cherubini; den gamle Mand var meget lig de Portraiter, jeg havde seet af ham; han sad ved sit Klaveer og havde en Kat paa hver Skulder. Om Weyse havde han aldrig hørt, ikke engang hans Navn og bad mig sige sig Noget om den

medbragte Musik; den eneste danske Componist, han vidste eksisterede, var Claus Schall, der har sat Musik til Galeottis Balletter. Schall havde han en Tid levet sammen med, han interesserede ham. Wehse hørte aldrig fra Cherubini og jeg saa ham ikke siden.

En Dag traadte jeg ind i „Europe litteraire“, et Slags Pariser „Athenæum“, hvor Paul Dupont havde indført mig; der kom en lille Mand, af israelitisk Udseende, mig venligt imøde. „Jeg hører, at De er Dansk“, sagde han, „jeg er Tydsk! Danske og Tydske ere Brødre, derfor rækker jeg Dem Haanden!“

Jeg spurgte ham om hans Navn, og han sagde: „Heinrich Heine!“

Den Digter altsaa, der for nylig i den unge erotiske Periode af mit Liv saa ganske havde fyldt mig, saa ganske havde udsunget mine Hølelser og Stemninger. Ingen vilde jeg hellere see og møde, end ham; og Alt dette sagde jeg ham.

„Det er Talemaader!“ smilte han, „havde jeg interesseret Dem saaledes, som De siger, da havde De besøgt mig!“

„Det kunde jeg ikke!“ svarede jeg, „De har saa megen Sands for det Komiske og maatte have fundet det komisk, om jeg, der er Dem en aldeles ubekjendt Digter, fra det lidet kjendte Danmark, kom og presenterede mig selv, som en dansk Poet! jeg veed ogsaa, at jeg vilde have teet mig feitet, og havde De da leet, eller maaskee spottet derover, da, just fordi jeg sætter Dem saa høit, det vilde have bedrovet mig uendeligt, og jeg vilde da heller miste det at see Dem!“

Mine Ord gjorde et godt Indtryk paa ham, han var særdeles venlig og elskværdig; strax Dagen efter besøgte han mig i Hôtel Vivienne, hvor jeg boede, vi mødtes oftere, spadserede nogle Gange paa Boulevarden, men jeg havde dengang endnu ikke ret Tillid til ham, følte heller ikke den hjerteligere Tilnærmelse, som han siden Aaringer efter, ved et følgende Møde, da han

kjendte „Improvisatoren“ og nogle af mine Eventyr, viste mig; nu ved Skilsmisſen, da jeg fra Paris drog til Italien, ſkrev han til mig:

„Ich möchte Ihnen gar, werthester Collega, einige Verse hier auf's Papier kriegeln, aber ich kann heute kaum leidlich in Prosa schreiben.“

Leben Sie wohl und heiter. Amuſiren Sie ſich recht hübsch in Italien; lernen Sie recht gut Deutsch in Deutschland, und ſchreiben Sie dann in Dänemark auf Deutsch, was Sie in Italien gefühlt haben. Das wäre mir das Erfreulichſte.

Paris den 10ten August 1833.

H. Heine.“

Den første franſke Bog, jeg i Original-Sproget forſegte at læſe, var i Paris Victor Hugos Roman: „Notre Dame“; jeg kunde daglig beſøge Kirken ſelv og hele Sceneriet for den givne Digtning; jeg var opſyldt af diſſe effectfulde Skildringer, diſſe dramatiſke Characterer, og hvad blev altsaa rimeligere, end at opſøge Digteren, han boede i et Hjørne af place royal; der var gammeldags Stuer og rundt om i diſſe hang Kobberſtif, Træſnit og Malerier med „Notre Dame“; ſelv var han i Slobrot, Underbeenklæder og elegante Morgenſtøvler, da han modtog mig, og da jeg, ved Afſteden bad ham, den viſtnok af Reiſende plagede Digter, at ſkrive ſit Navn paa et Papir til mig, opſyldte han ogſaa mit Onſke, men ſatte Navnet ſaaledes øverſt i Randen, at den Tanke ſtrar faldt mig ind, han kjender dig ikke og er forſigtig, at der ikke ſkal være Plads ovenfor til at ſkrive een enefte Linie, ſom hans Navn da ſtaaer ſom Underſkrift for, og det gjorde et ilde Indtryk paa mig. Førſt ved et senere Ophold i Paris kom jeg bedre til at kjende Digteren, men derom ſiden.

Under hele Reiſen til Paris og hele den første Maaned her, hørte jeg ikke et Ord fra Hjemmet. Ingen ſkrev mig til. Forgjæves ſpurgte jeg efter Brev paa Poſthuset, der kom intet;

kunde mine Venner maaskee intet Glædeligt melde mig fra Hjemmet, var jeg endnu misundt for den Reiseunderstøttelse, mine mange Attester havde forskaffet mig. Det laae mig tungt paa Hjertet. Endelig kom da et Brev, et tykt, stort ufrankeret Brev, det var noget dyrt, men det var saa deiligt stort, mit Hjerte banede af Glæde og Længsel efter Indholdet, det var det første Brev hjemme fra; jeg aabnede det, men ikke et skrevet Ord saae jeg, kun en trykt Avis, en „Kjøbenhavnspost“ med et Smædedigt over mig^{*)}:

Farvel til Andersen!

„Saa Du vil bort fra Danelund,
 Hvor dog saa Mange for Dig dægged,
 For Du har lagt en varig Grund,
 For ret Du frebet er af Egget.
 „Det er ei godt, at Sonnen gaaer
 Fra Hjemmet bort til sjerne Lande,
 For han sit Modersmaal forstaær
 Og saa lidt meer, det vil Du sande.

Det er ei heller ret, at Du
 Det lille Danmark vil forlade,
 Hvor dog man kjender lidt endnu
 Til dine versbemalte Blade.
 Det var jo dog din største Lyst
 For Folk at læse dine Sange:
 Hvem skal nu lytte til din Røst? —
 Jo, Du vil længes tusind Gange.

Og huser Du, hvormangen Sang
 Du træk af Lommen op og læste
 Paa gammel Torv, i Smedens Gang,
 Paa Gadehjørner, hvor det blæste.

^{*)} Kjøbenhavnsposten, udgivet af M. W. Liunge. Mandagen den 13de Mai 1833.

Dg huffer Du, hvor mangen Thee
 Du hjalp at gjere mere vandet,
 Naar Du opramsed', een, to, tre,
 Din Tyveknegt, din Ravn og Andet!

Dg Du vil bort fra Danelund,
 Nu har jeg aldrig før hørt Mage!
 Jeg vedder, at om stakket Stund
 Du kommer med Protest tilbage.
 Du kan ei Tydsk, Du kan ei Dansk,
 Dg endnu meget mindre Engelsk,
 Dg aabner Munden Du paa Fransk,
 Troer en Pariser, det er Bengelsk. o. s. v. o. s. v.

Trykt sendtes det mig, vistnok af Forfatteren selv; usranferet kom det den lange Vej fra Kjøbenhavn til Paris. Det skulde være min første Hilsen fra Hjemmet. Jeg stod dybt rystet, be-
 drøvet i mit Inderste, det var blodigt ondt! Aldrig har jeg siden
 faaet at vide hvem Forfatteren var, men hans Vers synes at
 være fra en øvet Pen; maaskee en af dem, som siden kaldte mig
 „Ven“ og trykkede min Haand, skrev Digtet. Menneskene have
 onde Tanker, jeg har ogsaa mine!

I Paris blev jeg Julifesten over; denne var da i sin Frist-
 hed, og jeg var den første Fesdag Dievidne til Afsløringen af Na-
 poleons-Spilen paa Vendome-Pladsen. Aftenen forud, medens Arbej-
 derne endnu vare deroppe og Statuen skjultes af Tæpper, Folk
 stod i Rhynger paa Pladsen, hvor ogsaa jeg stod, kom en under-
 lig, spinkel, gammel Kone hen til mig, og med Ratter og et Ud-
 tryk af Banvid, sagde hun til mig: „der har de sat ham op!
 imorgen rive de ham ned igjen, ha, ha, ha! jeg kjender de
 Franske!“ uhyggelig stemt gif jeg hørte. Dagen efter sad jeg i
 Folkevrmlen, høit paa et Stillads ved Hjørnet; Louis Philippe
 med sine Sønner og Generaler holdt foran, Borgergarden drog forbi
 med Musik og havde Blomsterkoste i Geværpiberne; der blev raabt
 Hurra, men ogsaa mangt et vredt „à bas les forts!“ I Hôtel

de Ville var et Folkebal i stor Stiil; alle Glasfer samlede, fra Kongehuset til Gisterfonerne. Trængselen var saa stor, at Louis Philippe med Gemalinde besværligt naaede hen til de for dem bestemte Pladser; og hvad der gjorde et eget uhyggeligt Indtryk paa mig var, at netop idet den kongelige Familie traadte ind, spillede Orchesteret den Dands-Musik af Operaen Gustav den Andie i Scenen hvor Kong Gustav bliver skudt; jeg troede at see paa Dronning Amelies Ansigt et lignende Indtryk der- ved, som det jeg følte; hun var dertil dødbleg og knugede sig op til Louis Philippe, der med et jovialt Smil hilste rundt om og trykkede flere Personer i Hænderne. Hertugen af Orleans, ung og blomstrende, høist indtagende, dandsede med en fattigklædt ung Pige, vist en af de allerringeste Glasfer. I flere Dage var det Fest og Herlighed; om Aftenen brændte Sørgeblus paa de Galdnes Grave, som stode smykkede med Immortelfrandse; Tourneringer i Baade gaves paa Seinen; dansk Dyrehavslystig- hed i stor Stiil saae man i Champs d'Elysées. Alle Theatre i Paris vare aabnede og det midt om Dagen; der gaves Forestillin- ger for aabne Døre, Enhver kunde komme og gaae, som de vilde; midt under Tragedie og Opera faldt Folket pludseligt ind og sang „la Parisienne“ og „allons enfants!“ ved Aftentid flammede i Lusten Raketter og Ildsole; der var stor Illumination, i dens Straaleglands saae man Kirker og offentlige Bygninger. Saa- ledes endte mit første Pariser-Besøg, Finalen kunde ikke være mere glimrende og festlig end den var.

Hvad mit Fransk angik, da havde jeg under dette næsten tre Maaneders Ophold her, ikke gjort noget stort Fremskridt; thi som sagt, vi Danske vare formeget sammen; jeg følte imidlertid, at det var nødvendigt at lære lidt mere af dette Sprog og besluttede derfor at tilbringe nogen Tid i en Pension i Schweiz, hvor jeg nødtes til at tale kun Fransk, men et saadant Ophold vilde blive dyrt, sagde man.

„Kunde De bekvemme Dem til at besøge en lille Stad, høit oppe paa Jurabjergene, hvor der allerede i August falder Snee, da er der ikke dyrt og De vil der finde Venner!“ sagde mig en fransk Schweizer, hvem jeg af hans Slægt i Kjøbenhavn var blevet bekendt med. Ovenpaa Paris vilde just Eensomheden i Bjergene være mig dobbelt behageligt; jeg ønskede der i No at kunne fuldende en Digtning, som opfyldte mig. Reiseplanen blev altsaa lagt, Reisen bestemt over Geneve og Lausanne til den lille Stad Le Rocle paa Jurabjergene.

Mellem Landsmændene jeg forlod i Paris, var To, der hørte til Danmarks navnkundige Mænd; begge vare venligt og hjerteligt komne mig imøde; jeg maa dvæle nogle Dieblkke ved de To; den Ene var Forfatter til de „Bonner og Banner“, til „Laterna magica“, Digteren Peter Andreas Heiberg, der i en Tid, saa forskjellig fra vor, var forviist fra Danmark og havde valgt Paris til sit nye Hjem; hans Historie kjender alle Danske. Jeg søgte ham op, han boede i et af de mindre Hoteller og var en gammel, næsten blind Mand. Sønnen, Johan Ludvig Heiberg, vor nuværende Theaterdirecteur, havde da nylig ægtet Johanne Louise, Danmarks, ja, man kan vistnok sige, en af Tidens meest hædrede og vurderede Skuespillerinder; den gamle Heiberg var levende interesseret for at høre om hende, men jeg forstod, at han levede endnu i gammeldags, eller maaskee parisiske Anskuelse om en scenisk Kunstnerinde. Det, som var ham meest imod, sagde han, var, at hans Sønns Kone skulde kunne commanderes af en Theaterdirecteur; en saadan lod det til, at han betragtede som et Stykke Thran, imidlertid var han glad ved af mig og, som han sagde, af alle Danske at høre, det var en saadan høist respectabel Bige og et virkeligt Talent. Skade, at han aldrig lærte at kjende hendes Genie, hendes Betydning for den danske Scene, hendes høie aandelige Rang! Han følte sig iøvrigt eensom, og det var sørgeligt at see ham hjælpe sig halv

blind frem, i Palais royals bekjendte Buegange. Ved min Afreise skrev han i mit Album:

„Modtag en blind Mands venstabelige Afskedshilsen!

Paris den 10de August 1833.

P. A. Heiberg.“

Min anden navnkundige Landsmand var Etatsraad Brøndsted, hvem jeg kjendte lidt til fra Admiral Wulffs Huus; han kom fra London til Paris, her læste han „Aarets tolv Maaneder“, han havde ikke før læst Noget af mig, mine Vers tiltalte ham, han fik Godhed for mig og blev mig en aandfuld Læder og Dm-gangsvæn; en Morgen, kort før jeg tog bort, gav han mig efterfølgende Digt, han havde skrevet til mig.

„Gav Tak for Maaneders smukke Digt!

Jeg seer, at under hjemlig Himmels Bue,

Kjærminder fandt den kjære Hjemmets Due

Et nordist Amalthæa-Porn saa rigt.

Den flyver nu mod Romas Zone hen

I Alba, Nemis Speile sig at skue,

At have sig ved Etnakæmpens Due:

Og naar vi hilse den med Fryd igjen,

Naar den i Mnemosynes Lund har blundet,

Naar den har Sydens Ild og Klarhed fundet,

Den bringer Laurens Krands til Dem, min Ven!

Paris, Efter Sommer 1833.

Brøndsted.“

I flere Nætter og Dage gik det nu afsted, klemte inde i den propfulde Diligence. Reiselivets Smaa-Eventyr i Arabest rullede op, som vi rullede frem, et Par ere blevne i Grindringen, og af disse vil jeg give eet.

Vi vare komne ud af det flade Frankrig og ind i Surabjergene; her i en lille Landsby, det var seent paa Aftenen, og jeg var den eneste Passagerer inde i Vognen, lod Conducteuren to unge Forpagterdøttre stige ind til mig. „Vod vi dem ikke kjøre med os,“

sagde han, „da maatte de saa seent gaae over to Timers øde Bei!“ der blev en Svigten, en Gnisen mellem dem, en Nysgjerrighed; de vidste at en Herre var i Bognen, men de kunde ikke see mig; endelig tog de Mod til sig og spurgte, om jeg var Fransk, og da de hørte at jeg var fra Danmark, vidste de Besset. Danmark var Norvège huskede de fra Geographien; Copenhague kunde de ikke udtale, men sagde altid Corporal og nu gif de videre i Terten, spurgte, om jeg var ung eller gammel, om jeg var gift, og hvorledes jeg saa ud; jeg holdt mig knuget ind i den mørke Krog og gav dem en Beskrivelse, saa ideal jeg kunde give, og de forstode Spøgen, og da jeg saa spurgte om deres Mdre, skildrede de sande Skønheder. De bad paa det Indstændigste, at de maatte see mit Ansigt ved næste Station, jeg indlod mig ikke derpaa og hver af dem, med Kommetørklædet hængt over deres, steg de ud, leende og lystige rakte de mig Haanden; de vare meget unge, Figurerne smukke. Som et leende Billede i mit Reiseliv staae de to ubekjendte, aldrig seete, lystige Piger.

Veien gif langs dybe Afgrunde, Bønderhusene dernede syntes smaa som Vegetoi, Skovene som Kartoffel-Agere; med Gæt aabnede sig mellem to Bjelde en Udsigt til — ja mig forekom det som et Taagespil, svømmende Skjebjerge — det var Alperne med Montblanc, jeg for første Gang saa; Veien dreiede nedad, bestandig ved Afgrunden, det var, som fløi vi ned igjennem Lufsten, Alt saaes i Fugleperspektiv; der steg en stærk Røg, jeg troede, at det var fra en Kulmile, men det var en Sky, som løftede sig op til os, og da den var over os, laae foran Genf med Genfersøen, hele Alperækken, dens nederste Deel i en blaalig Taage, de øverste Bjergformer skarpe og mørke; Gletscherne skinde i Solglandjen; det var Søndag-Morgen, en hellig Søndags-Andagt fyldte mit Bryst her i Naturens store Kirke.

I Genf, vidste jeg, levede med sin Familie den gamle Burari, der som Emigrant kom til Kjøbenhavn, og længere

Tid der opholdt sig; alle Danske vare hos ham kjærkomne Gæster; jeg spurgte en Mand paa Gaden om Buraris Huus, det var just en af hans Venner og denne bragte mig strax til de hjertelige, venlige Menneſker. Døttrene talte Danſk, kun om Danmark talte vi, om Henrik Herſ, der havde været Buraris Discipel, blev ſpurgt og talt, om den ſærdeles Lykke og Opſigt „Gjengangerbrevene“ havde gjort hjemme. Burari fortalte om ſit Ophold i Kjøbenhavn, hvor han havde ernæret ſig ved at drive Iſentram-Handel og give Informationer i Franſk, talte om Louis Philippe's Ophold der hos Groſſerer de Coninck, under Navn af Hr. Müller, der ſom reiſende Botaniker gik til Nordcap; Burari blev en Dag, ſom Landsmand, indbudt af ham til Middag i Hôtel royal, ingen Tjener var i Stuen, Louis Philippe arrangerede Alt ſelv med hele Anretningen.

Alperne ſyntes mig at ligge ſaa nær ved Vhen, jeg vilde gjøre mig en Morgenvandring derhen; altid var det, ſom Bjergene veg tilbage, jeg gik og gik, det blev Middag, før jeg naaede til Foden af de første Klippehøider, og Aften, før jeg igjen kom tilbage til Genf.

Over Lauſanne og Bevai naaede jeg Chillon, det gamle maleriſke Nord-Slot, ſom ved Byron's Digt, „The prisoner of Chillon“, alt forud havde vaakt min Interesſe. Den hele Egn her gjorde et Indtryk paa mig af Syden, uagtet Savoyens Bjerge ſoran ſkinnede med Snee; men nede ved den dybe grønne See, hvor Slottet laae, ſtraakte ſig Viinagere og Maismarker, prægtige gamle Kaſtanie træer kaſtede Skygge og enkelte heldede i rig Fylde Grenene heelt ud over Søen. Jeg traadte over Bindelsbroen ind i den ſkumle Gaard, ſaae oppe i Muren de ſmalle Abninger, hvorfra ſordum blev heldet Olie og kogende Vand ned over de Angribende. Inde i Kamrene var Faldgruber, ſom, idet de bleve betraadte, vippede omkring, og det ulukkelige Offer ſtyrtede

ned i den dybe Sø eller spiddedes paa Jernspiger, der nedenunder var flaaet fast i Klippen. I Kjælderens rustnede nu Jernringene, hvori Gangernes Kjæder havde været gjort fast; en flad Steen havde været Sovestedet. I en af Søilerne havde Byron 1826 hugget sit Navn, Konen, som førte mig om, fortalte, at hun havde ikke kjendt den Mand og vilde have hindret ham deri, men det kunde hun ikke, og nu saae alle Mennesker paa disse Bogstaver, for „det var en usædvanlig Person, den Herre!“ sagde hun og nikkede med Betydning.

Fra Chillon gik det til Jurabjergene, bestandigt opad og jeg naaede mit nye Hjem, den lille Uhrmagerby: Le Locle.

Den ligger høit paa Jura i en Dal, som i Forverdenens Tid har været Sø, og endnu fremvises der Forsteninger af Fiske; tidt ligge Skyerne under denne Høide, her var en Ro, en Stilhed mellem de mørke Graner, Græsset saa friskt grønt og rundt om fra det skinnede de saftige, violetsfarvede Crocus. Bønderhusene vare saa hvide og nette og hvert af dem opfyldt med Uhre, dem Gølfene her forarbeide; Rønnebærtræerne med deres røde Klaser mindede om Billederne i Abcen — og Bærrene selv vare smukke røde og mindede om Hjemmet. Le Locle selv er en ret anseelig Kjøbstad. Og her var det, jeg fandt et velsignet Hjem hos gode, kjære Mennesker, Familien Houriet; Manden var Svoger til vor afdøde, dygtige Urban Jürgensen. Som en kjær Slægtning blev jeg modtaget, her var ikke Tale om at være i Pension, være paa et Sted, hvor jeg kunde betale, „det er en Indbydelse!“ sagde Mand og Kone, de trykkede venligt mine Hænder, Børnene, selv de smaa, sluttede sig snart til mig, vi bleve just gode Venner. To prægtige, gamle Tanter var der i Huset, Rosalie og Lydia; det blev mig en god Dvælselse i det Franske at maatte fortælle dem om Danmark, om deres kjære Søster der, som de ikke havde seet; siden hun, som ganske ung, drog bort med sin Mand.

Man talte heroppe kun Fransk, kunde kun Fransk, og jeg talte det slet, dog forstod man mig godt og jeg dem. Vi vare i August Maaned, men her blev allerede Morgen og Aften lagt i min Raffelovn, enkelte Dage faldt der Snee, men jeg vidste, at nedenfor Jurabjergene var der endnu varm og deilig Sommer, jeg kunde om et Par Timer komme ind i den. Her var om Aftenen saadan festlig Ro i Naturen, og ovre fra den franske Grændse, hiin Side Floden, led Aftenflokkerne op til os. Et Stykke fra Byen stod et eensomt Huus, hvidmalet og venligt; man gik derind, steg gjennem to Kjældere og stod da, hvor en for Verden usynlig Flod, stød gjennem Bjerget og her dreiede Hjulene for en Mølle. Jeg besøgte oftere dette Sted og det længere derfra smukke Doubfalb. I Romanen „D. T.“ er givet og gjemt Grindringen om disse Steder, om hele det smukke Ophold i Le Rocle.

Dog ogsaa til den lille By, saa høit paa Bjergene, saa omsluttet af Skove, midt i Stilheden-Hjem, var det politiske Røre naaet hen; Cantonet Neuchâtel staaer som bekjendt under Preussien, og nu var der Preussistfjendede og Schweizistfjendede, der fra gamle, gode Naboer med eet stode ivrige mod hinanden, undgik at mødes, og hver sang sine Sange; det gik op i smaa Drillerier, og som et saadant hørte jeg af en ægte Schweizer her, at han i sin Stue havde, under Glas og Ramme, Billedet af Wilhelm Tell som stødte Vædet af Sønnens Hoved, dette var blevet ødelagt af een af de Preussistfjendede; denne havde ved et Besøg trykket Albuen mod Glasset, der var gaaet itu og havde ødelagt Billedet; „det var med ilde Sind, det gjordes!“ sagde han. Alle disse politiske Røstninger gik imidlertid let hen over mig, jeg var i et lykkeligt Familieliv og der en velkommen Gjest, jeg fik Indblik i Huuslivet og Landets Skik og Sæder, bedre end Reisende ellers almindeligvis faae det; foruden dette havde jeg endnu Bestjæftigelse med en ny Digtning.

Paa Reisen hjemme fra og under hele mit Ophold i

Paris opfyldte mig Ideen til en saadan, og alt som den vorte fastere og fastere i Tanken, som alle Enkelthederne klarede, haabede jeg ved dette Arbejde at vinde mine Venner, og af disse at maatte erkjendes som en sand Digter. Den gamle Folkevise om „Agnete og Havmanden“ vilde jeg behandle. I Paris fuldendte jeg første Deel, i Le Pöcle den anden Deel og begge sendtes herfra hjem med et Par Forord, dem jeg nu ikke vilde have skrevet saaledes, men heller ikke Behandlingen af Agnete vilde nu være fremtraadt som dengang; Forordene ere mig characteristiske for den Tid.

„Alt som Barn greb mig den gamle Sang om „Agnete og Havmanden“, dens dobbelte Verden: Jorden og Havet; som Eldre seer jeg det store Livsbillede deri, med Hjertets aldrig tilfredsstillede Længsel, dets forunderlige Higen efter en ny, en anden Væren. Længe var det min Tanke at udtale det, som det lever i min Sjæl. Den gamle Vise fra Hjemmet flang for mit Øre midt i det livsfrode Paris, den fulgte mig paa den lystige Boulevard og mellem Louvres Kunstskatte. Barnet vorte under mit Hjerte, før jeg selv ret vidste det.

Langt fra Paris, høit oppe paa Jurabjergene, i en nordisk Natur, mellem sorte, dødstille Granstove er Agnete født, men Dansk i Sjæl og Sind. Jeg sender det kjære Barn til mit Fædreland, hvor det har hjemme. Tag venligt mod hende, hun bringer min Hilsen til Eder Alle; ude bliver hver Dansk os en Ven og Broder, hun gaaer altsaa til Slægt og Venner.

Sneen falder ved mit Vindue, tunge Vinterstyer ligge paa Skoven, men nedenfor Bjergene er Sommer, Druer og Maissfrugt. Imorgen flyver jeg over Alperne ind i Italien; maa-see drømmer jeg der en smuk Drøm, den sender jeg da til mit Danmark; thi Sønnen maa jo fortælle Moderen sine Drømme. Lev vel!”

Le Pöcle paa Jurabjergene, den 14de September 1833.

H. C. Andersen.

Min Digtning naaede Kjøbenhavn, blev trykt og kom ud, man løe af Fortalen, af den Tirade om Agnete: „Barnet vorte under mit Hjerte, før jeg selv ret vidste det!“ Det Hele blev foldt modtaget og det heed, at jeg for at ligne Dehenschläger, der havde sendt Mesterværker hjem, da han var ude, nu ogsaa uheldigvis vilde efterligne ham. I de samme Dage Agnete udsom, var det netop, at Baludan-Müller udgav sin „Amor og Psyche“, en Digtning, der henrev og opfyldte Alle. Svaghederne i min Bog bleve herved ligesom end mere følte; den anmeldtes i „Maanedsskrift for Litteratur“, roest blev den ikke. Heller ikke paa H. C. Ørsted gjorde Digtet den Virkning, jeg dengang troede at det maatte; i et længere, venstabeligt Brev, dateret den 8de Marts 1834, som jeg modtog i Italien, udtalte han sig aabent og rigtigt, som jeg ikke dengang, men Aringer efter har erkjendt *).

Min Digtning „Agnete“ med alle dens Feil, var dog et Skridt fremad; min reent subjective Digternatur stræbte her efter at aabenbare sig objectiv; jeg stod i en Overgangs-Periode og dette Digt ligesom sluttede mit reent Iyriske Stadium. Aringer efter udtalte Critiken sig anderledes erkjendende, og sagde, at uagtet dette Digt ved sin Fremtræden vakte ringere Opmærksomhed, end tidligere mindre fuldkomne Arbejder,klang dog Poesien her i dybere, fuldere, kraftigere Toner. At det senere i Forkortning og med enkelte Forandringer, blev bragt paa Scenen, var et Forsøg til at bringe Huus, som man kalder det, ved en Sommerforestilling, det blev derpaa givet et Par Gange, jeg var ogsaa da i Udlandet; men uagtet, som man har sagt, at Fru Heiberg gav genialt og rørende Agnetes Rolle, og Niels Gade havde komponeret en deilig Musik til de enkelte Sange og Chor, kunde det ikke holdes oppe.

*) See Bilag II.

Dog alt det her Sagte og Givne laae da i min og min Digtning's Fremtid. „Agnete“ blev sendt hjem, for mig dengang en deilig Statue, kun seet af mig og Gud! Haab og Drømme knyttede sig til denne Digtning, den gif mod Norden, jeg Dagen efter mod Syden, ind i Italien, hvor ligesom et nyt Afsnit i mit Liv skulde begynde.

Bed Afreisen fra de kjære Menneſker i Le Locle var formelig Sorg, Børnene græd, vi vare jo ogsaa blevne Venner, uagtet jeg ikke forstod deres Patois; de skreg det høit ind i mine Øren i den Tanke, at jeg maatte være døv, naar jeg ikke strax forstod dem. Selv Thendet rakte mig med Taarer Haanden, og de gamle Tanter havde strikket mig uldne Muffediſer, til at have paa i Kulden over Simplon.

For mig slutter „Agnete“ og Opholdet i Le Locle et Afsnit af mit Digterliv.

VI.

Netop paa samme Tid, men fjorten Aar efter at jeg som en fattig Dreng kom til Kjøbenhavn, skulde jeg træde ind i Italien, Landet for min Vængsel og Lykke. — Jeg gik gjennem Rhonedalen over Simplon; hvilken Natur-Storhed rundtom! Vor overlæssede Vogn med sit Forspænd af Heste tog sig ud som en Flue paa en mægtig Kæmpeblok; vi ligesom krøb hen ad Klippeveien, der ved Napoleons Bud her er sprængt gjennem Jordens Rygrad; Gletscherne, glasgrønne, skinnede lige over os; det blev mere og mere koldt; Hyrdedrengene kom, svøbte i Kothuder, og i Vertshuset var ordenlig fyrret i Kaffelovnen; det var streng Vinter udenfor, men saa Timer efter rullede Vognen nede under Kastanietræerne, hvis lange, grønne Blade glindsede i det varme Solskin; Domo d'Ossola's Torv og Gader frembød Billedet af Italien med sit Folkeliv paa Gaden; Lago Maggiore lyfte mellem de sorteblaa Bjerge; deilige Der laae som Bouquetter paa Vandet, men Himlen var ikke klar, den havde et Graat som i Danmark, først om Aftenen var det vistet bort, og Luften skinnede gjennemstigtig og klar, den syntes tre Gange saa høi som hjemme; Druerne hang i Guirlander langs Veien, som var det til en Fest; aldrig har jeg seet Italien skønnere.

Milanos Domkirke var det første Underværk Italien viste mig. Jeg saae dette Marmorsjeld, som Kunsten har hulet og formet i Buer, Taarne og Billedstøtter, løfte sig i det klare Maanestien; jeg saae deroppe fra Alperækken med sine Gletscher og hele det frodigt grønne Lombarder-Land. — Porta sempione, som i Folkemunde førte Napoleons Navn, stod da endnu under Ar-

beide. — La Scala gav Operaer og Balletter, Alt blev besøgt og seet, men Milanos Dom var dog Hjertestedet, dér, under Kirke-musikken og i Andagtens Stilhed var opløstende at være.

Med to Landsmænd forlod jeg den herlige By, vi lod Beturinen styre gennem Longobarder = Landet, der laae fladt som Hjemmets grønne Der, men ogsaa frodigt og herligt som det. De rige Maismarker, de smukke Hængepile var noget Nyt, Bjergene, vi skulde over, syntes derimod smaa, efterat vi havde seet Alperne; endelig laae foran os Genua og Havet, det, jeg ikke havde seet, siden jeg forlod Danmark.

Den Kjærlighed, Bjergbeboeren har til sine Bjerge, have vi Danske unægtelig til Havet. Fra min Balcon saae jeg ud over denne nye og dog gamle fjendte, mørkeblaa Glade. Om Aftenen skulde Theatret besøges, det laae i Hovedgaden, den eneste store, Genua har, det maatte jo, som en stor offentlig Bygning, være let at finde, men det var ikke Tilfældet; det ene Palads prægtigere end det andet laae her Side ved Side; endelig viste en mægtig Marmor = Apollo, skinnende hvid som Snee frit i den blaa Lust, at det var Stedet. Der blev givet en ny Opera, og for første Gang, det var Donizettis Elizire d'amore, efter denne fulgte en komisk Ballet „il flauto magico"; ved Fløitens Lyd kom Alt til at dansse, selv tilsidst det høie Raad, ja alle de gamle Billeder paa Væggen i Raadstuesalen. En Idee, jeg senere har indlagt i Eventyr-Comedien Ole Lukøie.

En skriftlig Tilladelse fra Admiralitetet aabnede for os Arsenalet, hvor Galeislaverne, den Gang 600 i Tallet, levede og arbeidede. Vi besaae de indre Fængsler, Sovesalen med store Bræder langs med Væggene, Jernbøiler i Rækker hang her, hvortil Fangerne lænkedes, naar de om Aftenen skulde til Hvile. Selv i Sygeværelser laae Enkelte i Jern. Tre Døende, med guulbrune Ansigter, brustne Dine, gjorde et rystende Indtryk paa mig, man har kunnet see det, thi en af Forbryderne herinde betragtede mig

med et ondt Blik, jeg forstod ham, jeg var jo dog kun kommet af Nysgjerrighed, for at see deres Liden, og han brød ud i en fæl Latter, idet han halv reiste sig i Sengen og ret djævelst fæstede sine onde Dine paa mig. Her laae, ganske betyngtet af Lænker, en blind Olding med sølvhvidt Haar. Nede i Gaarden vare forskjellige Arbeidsstuer; flere af Galeislaverne vare, maaskee for hele Livet, smedet sammen To og To. Jeg saa en af Fangerne, der vel var klædt ganske som de andre, i hvide Buxer og rød Trøje, men Stoffet deri var særdeles fint, han var ung og uden Lænker, man sagde os, at det var en Mand der fra Byen, som havde fort et stort Huus, men stjaalet uhyre Summer og bedraget Staden, nu var han dømt til to Aar paa Galeierne, vel arbejdede han ikke, gif heller ikke om Dagen med Jern, men om Natten blev han lukket inde med de Andre, og som de lænket til Brixen. Fra sin Kone fik han jevnligt sendt store Summer, han levede rigt og overdaadigt herinde, men hvad var det mod dette, altid at være imellem disse Forbrydere og om Natten lænkes i deres Kreds og høre deres Haan og Ondskab?

Den første Dagsreise fra Genua langs Søen, syh paa, er en af de smukkeste, man kan gjøre. Genua selv løfter sig paa Bjergene frem mellem blaagrønne Olieklove. Apelsiner og Pomerantjer hang i Haverne, græsgrønne skinnende Citroner tydede paa Foraar, nu Nordboen stundede paa Winter. Det ene smukke Motiv til et Billede fulgte efter det andet; Alt var mig nyt og blev mig uforglemmeligt; jeg seer endnu de gamle Broer omvorne med Bedbende, Kapucinere kom paa Veien og en Skare af genuinske Fiskere med deres røde Huer paa Hovedet. Den hele Kyststrækning med sine smukke Villaer og Havet med hvide Seilere og rygende Dampskibe skinnede klart; senere øinedes derude blaaende Bjerge, det var Corsica, Napoleons Bugge. — Ved et gammelt Taarn sad under et mægtigt stort Træ tre gamle Koner, med langt sølvhvidt Haar over de gulbrune Skuldre og spandt paa Haandteen. Uhyre Moer vorte tætvæd Veien.

Min Tankedvælen her ved Italiens Natur, idet jeg fortæller et Levnetsløb, vil maaskee bebreides mig, ja man vil maaskee med Ret frygte for, at af mange følgende Reiser maa disse Blade udsteie i Beskrivelser, men det vil vise sig, i den følgende Tid var det Menneskene, jeg kom i Samvirken med, der afspejlede sig dybest; derimod ved dette mit første Besøg i Italien var det ene og alene Naturen og Kunsten der blev det Overvældende, det egentligt Oplevede i denne Periode, og derfor kan dette Livs Afssnit ikke andet end forårsage en længere Dvælen ved Indtrykkene udenfra. Jeg ligesom svælgede i denne Naturryppighed, som Landet her frembød! Hvilken seeagtig Skjønheds-Aften i Sestri di Levante. Vertshuset ligger tæt ved Havet, der rullede i store Dønninger. Himlen straaede med ildrøde Skyer, Bjergene verlede i stærke Farver. Træerne selv dannede her ligesom store Frugtkurve, oversyldte med mægtige, tunge Druer, som Wiinranken løstede herop, og pludseligt her forandrede sig Scenen idet vi kom ind i Bjergene. Alt blev tørt, hæsligt, og det en lang Stræfning. Det var, som om da Phantasten dannede Italien til en stor, deilig Have, netop paa dette Strøg havde henkastet al dens Ufrugt og Affald; de enkelte Træer stode bladløse, her var ikke Klippeland og ikke Vuldjord, nei Grus og Gruus og Steenbrokker, — og atter som ved et Trylleflag, laae Alt i hesperisk Deilighed, det var Speziabugten, vi saae foran os. Deilige blaa Bjerger omsluttede den frodigste, skønneste Dal, den syntes et fyldt Overflødheds-Horn; Vinen hang tung og saftig om de bladfulde Træer, Dranger og Oliver stængede sig frem imellem dem, Ranken hang fra Træ til Træ: saa tunge, saa frodige, og sorte, blankhudede Grise uden Børster sprang som lystige Rid og fik Mselet til at slaae bag ud, skjøndt Kapucineren red det og bar sin kolossale, græsgroenne Paraph.

Netop paa Hertugen af Modenas Fødselsdag kom vi til Carrara; Husene vare pyntede med Guirlander, Sol-

baterne bare Myrtegrene i deres Chacoyer, og Kanonstuddene hundrede. Men det var Marmorbruddene vi vilde besøge, de ligge udenfor Byen, en lille, klar Flod tæt ved Veien løb hen over de skinnende, hvide Marmorbrokker. Det var et stort Steenbrud, med hvidt og graat Marmor, som der findes Krystaller i. Det syntes mig et fortryllet Bjerg, hvori Oldtids Guder og Gudinder sad bundne i Steemblokkene og ventede nu paa en mægtig Magier, en Thorvaldsen eller Canova, der kunde løse dem og give dem atter til Verden.

Uagtet alt det Nye og al den Deilighed i Naturen, var jeg og mit Selskab dog som oftest Nicolaiisk stemt mod Italien; Rejsemaaden her var saa forskjelligt fra hvad vi før kjendte, den evige Brelsen i Vertshusene, den idelige Spørgen om Pas, i saa Dage bleve disse efterseete og beskrevne over en halv Snees Gange, vor Beturin kjendte ikke til Veien, vi forseilede den og istedetfor ved Dag at naae Pisa kom vi først her i den sorte Nat. Efter lang Visitation og Plage fjørte vi ind i de mørke, lygteløse Gader; vor eneste Belysning var et stort, brændende Lys, vor Rudst havde kjøbt sig ved Byens Port og som han nu holdt foran sig, endelig naaede vi da Maalet: Albergo del Ussaro. „Den ene Dag ligge vi som Jeppe paa en Vædding, den anden Dag paa Baronens Slot!“ skrev jeg hjem, her var det Baronens Slot. Vi trængte til Hvile, ret til et dolce farniente, før vi drog ud at see Stadens Mærkværdigheder, Kirken, Daaben, Campo-Santo og det skjæve Taarn. Det er Campo Santo, Theatermaleren sædvanlig giver os i Decorationen til Klosterhallen i „Robert le diable.“ I Buegangen her staae Monumenter og Basreliefs, et af disse er af Thorvaldsen, det forestiller Tobias Helbredelse, og Kunstneren har her i Portraitlighed givet sig selv som den unge Tobias. Det skjæve Taarn var just ikke indbydende at besøge, dog gik vi derop. Det er en Cylinder med Colonner uden om og øverst oppe er flet intet Rækværk; den Side der

vender ud mod Havet, virker Søvinden opløsende paa, Jernet smuldrer, Stenene tabe deres Fasthed; det Hele er skident guult. Jeg saa herfra ud over en flad Egn til Livorno; nu er derhen kun en kort Flugt paa Jernbanen, en saadan var der ikke dengang, det gik med Beturin og Udbyttet der syntes os ikke Reisen værd, vor Fører vidste Intet og viste os Intet, uden hvad vi kunde undvære at vide. „Der“ sagde han „boer en tyrkisk Kjøbmand, men i Dag er Boden lukket! der er en Kirke med et smukt Malerie, men det er taget bort. Den Mand, der gik forbi, er een af de rigeste i Byen!“ og dette var noget af det Interessanteste han meddeelte os, saa førte han os til Synagogen, „den smukkeste og rigeste i Europa;“ den gjorde det Modsatte af et religiøst Indtryk paa os, den lignede indeni aldeles en Børs, og det mig uvante at de Alle her gik med Hatten paa, at de talte høit i Munden paa hinanden, var mig uhyggeligt. Skidne Jødebørn stode op paa Stolene, nogle Rabbi grinede fra en Slags Prædikestol og morede sig over et Par gamle Hebræer; oppe ved Tabernaklet puffede og skød den Ene til den Anden, det var en Trængsel og Bestormelse. Her var ikke Tanke til Andagt og kunde ikke være det. Oven over os Alle, paa et stort Gallerie, sad bag et tæt Gitter Kvinderne næsten skjulte. — Det Skønne i Livorno, det var en Solnedgang, som Ildflammer lyste Skyerne, Havet skinnede, Bjergene skinnede, det var Rammen om den skidne Stad, Indfatningen der gav italiensk Pragt. — Dog snart udfoldede denne sig i sin Kunstherlighed, vi naaede Florents.

Jeg havde ikke tidligere havt Die eller Sands for Sculptur, saagodt som Intet heraf havde jeg seet hjemme, og i Paris var jeg som de Fleste gaaet stirrende forbi; intet Malerie havde endnu ret fyldt og grebet mig, det var i Florents ved Besøgene i de herlige Gallerier, i Kirkerne mellem Monumenter og Herligheder, at med Gæt min Kunstsands ligesom blev vaft. Jeg stod foran „den medicæiske Venus“, det var, som Marmor-Diet havde

Seetraft, jeg følte mig forunderlig andægtig betaget og jeg kunde ikke rive mig løs:

Af Havets Skum, saa hvid og let,
 Skjen, som en Gud kun tænker det,
 Hun evig ung sig hæver;
 Slægt jorder Slægt paa Verdens D,
 Men Kjærlighed kan aldrig døe,
 Gudinden evig lever!

Daglig besøgte jeg Gallerierne, og her var det altid „den medicinske Venus“ og „Niobegruppen“, der længst holdt mig. — Der er en Sandhed, en uendelig Skønhed i denne store Gruppe; og just ved dens enkelt fritstaaende Statuer, som man gaaer ind imellem, er man ligesom midt paa Skuepladsen selv. Den forstenede Moder udbreder sit Bevandt over den sidste endnu levende Datter, man seer paa Barnets Hoved at Pilen kommer, og paa Haandens Stilling, at Pilen maa ramme.

Hvilken Skat af herlige Billeder lod ikke her en ny Aands Verden rulle op for mig; jeg saae Raphaels „Madonna del Seggiola“ og „Madonna del Granducca“; den ene Herlighed aabenbarede sig efter den anden; tidligere havde jeg vel ved Kobberstik og Gipsafstøbninger lært at kjende en Deel af hvad jeg her fandt, men jeg havde intet stort Indtryk modtaget, Intet deraf var aandeligt gaaet over i min Sjæl, jeg følte mig derfor som et nyt Menneske. — De bethydeligste Kirker bleve besøgte og oftest Santa Croce med sine mægtige Marmormonumenter. Sculptur, Malerkunst og Architectur personificerede sidde om Michel Angelos Kiste. Dantes Liig gjemmes i Ravenna, men Santa Croce har hans Monument, Italia peger paa Digterens colossale Statue, medens Boetien græder over hans Sarcophag. Fra Canovas Haand staaer her et Monument for Alfieri, Maske, Lyre og Laurbærkrands pranger her, Italien græder over Graven; mindre storartet er Graven over Galilei og Macchiavel, men Stedet selv lige helligt.

En Dag, vi tre Landsmænd gik for at søge en fjerde, Kobberstikkeren Sonne, og alt var i Qvarteret, hvor han skulde boe, talte vi høit med hverandre, da kom der en Mand i Skjortærmer og med Skjødskind, han spurgte os paa Dansk: „Mine Herrer, hvem søge De efter?“ — Det var en kjøbenhavnsk Kleinsmed, han havde nedsat sig her, giftet sig med en fransk Pige og nu været ni Aar borte fra Danmark. Vi fik hans Historie og fortalte ham igjen om Hjemmet; i det rige Florents gik han og længtes efter „Møntergaden.“

Afreisen kom, vi vilde over Terni for at see Bandsfaldet der og da til Rom; det var en heel Lidelsestreise, om Dagen brændende Sol, om Aftenen og Natten giftige Bluer og Myg, dertil havde vi en mindre heldig Beturin og alle Plager som knyttede sig hertil; de Beundrings-Phraser om Italiens Deilighed og Herlighed, som rundt om i Bertshusene vare skrevne paa Murer og Bægge, fandt vi at være som Travestie; mindst tænkte jeg da, med hvilken Kjærlighed mit Hjerte siden skulde slutte sig til dette Skjønhedens og Mindernes Land.

Alt i Florents idet vi vare stegne ind i den iøvrigt gode Karreet, Beturinen bragte, begyndte vor Qval; ved Bogndøren stillede sig en Skikkelse, der saae ud som Job, da han stræbede sig med Potteskaar, vi rystede med Hovedet, idet han rørte ved Bogndøren, han gik om paa den anden Side, der fik han samme Mindelse om at fjerne sig, og da han igjen kom og igjen bortvistes, traadte Beturinen frem og sagde os, at det var en fjerde Passager, en Nobile fra Rom; det imponerede, og han kom ind, men den Skidenhed, der var i Krop og Klæder ved Mennesket, bestemte os ved første Holdsted til at erklære Beturinen, at vi ikke gjorde Reisen med ham til Rom, dersom denne Herre skulde sidde inde hos os; efter en megen Snakken og Gestikuleren saae vi Nobile frybe op hos Rudsen. — Det blev en skyllende Regn, jeg havde ondt af Stakkelen, men han var rigtig nok ikke til

at være i Stue med, mindre i Karreet, og saa lod vi Regnen vaskе ham. Veien var romantisk deilig, men Solen brændte, Bluerne omjusede os, vi forsvarede os med Myrtegrene, Hestene saae ud som Madsler, saa besatte vare de af Bluemasser. Vi overnattede i et rædsomt Hul i Levane. Vor Nobile saae jeg staae op i Skorstenen der og tørre sig ved Ilden, medens han hjalp Bertinden med at plukke Hønsene, vi skulde spise, og imidlertid udtale sin Brede over os fjætterske Englændere, hvem Straffen nok vilde komme over, og det gjorde den ogsaa allerede samme Nat. Vi lod, for at saae frisk Lust, alle Vinduer staae aabne og bleve da om Natten saa aldeles ødelagte paa Ansigt og Hænder af Myg og Fluer, at vi hovnede og blødte; min ene Haand fremviste alene syv og halvtredstindstyve Stik; jeg følte Smerte og Feber derved. Næste Dag gik det over Castiglione gennem frodige deilige Landskaber med Oliekove og Druer; smukke, halvnøgne Børn og gamle Matroner med solvvidt Haar gik og vogtede fulsorte, hvidblanke Grise; ved Søen Trachmenes, hvor Hannibal stred, saae jeg ved Veien det første fritvorenede Laurbærtræ; vi kom nu ind paa det pavelige Gebeet og efter at have overstaaet ved Doganen Visitationen af vore Pass og Kofferter gik det frem under den deiligste Solnedgang. Jeg saae en Farvepragt, jeg aldrig glemmer, men Bertshuset var strækkeligt; Gulvet sønderbrudt, Krøblinger udenfor Døren, Bertinden, i en slidten Blouse, grinende som en fæl Her, spyltede hver Gang efter at have bragt en Ret Mad til os og gik saa ud ad Døren.

Jeg har tænkt paa dette Sted, da jeg i „Lyffens Galoscher“ gav et Billede af, hvor ilde der ogsaa kan være i „bella Italia.“ Næste Formiddag naaede vi Perugia, Vhen, hvor Raphael var i Lære hos Perugino, vi saae Billeder af Eleven og af Mesteren; saae fra Høiden ud over de udstrakte Oliekove det samme smukke Landskab, der afspeilede sig i Raphaels Dine, som engang i Keiser Augustus, da Triumphbuen af Qvader-

steen her reistes for ham og endnu staaer, som var den fuldendt igaar. Mod Aften var vi i Foligno der frembød Skuet af en faldefærdig By. Næsten alle Huse i Hovedgaden var fra Gjenboe til Gjenboe understøttet ved Bjælker. Her havde fort forud været Jordstjælv; store Revner saae man i Murene, enkelte Huse laae ganske i Gruus; det begyndte at regne og storme; hyggeligt var det slet ikke i Bertshuset, og Maden selv var ikke engang spiselig for os, som led af Sult.

„Kennst Du das Land!“

sang en ung Tydsker parodierende, mens Vind og Regn rustede paa de skrøbelige Vinduer. Nu kommer nok et Jordstød til, tænkte vi, saa falder da den hele Herlighed! men den faldt ikke, og vi sov godt — og næste Eftermiddag var vi ved Terni foran det herlige Bandsald, mellem Laurbær og Rosmarin, høit over udstrakte Oliekove i al Italiens Deilighed; en lille Flod styrter sig fra Bjeldet, det er det Hele, men det er saa uendelig deiligt at see, Bandsløvet stod som en Damp høit op i Luften; Solen belyste Alt med stærke røde Straaler og sank, og det blev pludseligt mørkt; fuldkommen Nat var det, da jeg kom gjennem den sorte Oliekov, som jeg, skilt fra mit Selskab lagde tilbage med en ung livlig Amerikaner, der imens fortalte om Niagara, om Cooper og de store Stepper.

Den følgende Dag var regnfuld, Veien slet, Omgivelserne frembød intet Nytt, vi sølte kun Træthed og Besværlighed; det smudsige Nepi bød os et skident Hotel; kun Aftenvandringen her, hvor Tilfældet førte mig udenfor Byen til nogle Ruiner, hvor et Bandsald bruste ned i en Afgrund, frembød en smuk Grindring, der er voret ind i Romanen „Improvvisatoren“; jeg har ladet Antonio her sidste Gang see Fulvias Ansigtstræk. Endelig kom Dagen, da vi skulde naae Rom; vi rullede afsted i Regn og Rust, kom forbi det af Horats besjunge „Monte Soracte“ og ind paa Roms Campagne, men Ingen af os sølte

dens Skjønhed eller grebes ved Bergenes Farver og deilige Belgelinier, vi tænkte kun paa Maalet, paa Hvilen der, og jeg bekjender, at da vi ved La Storta stode paa den Høi, hvor de, som komme Nordfra, første Gang gine Rom, hvor Pilgrimen knæler i Andagt, og mangen Reisebeskriver fortæller os sin Henrykkelse og Opleftelse af Skuet, var jeg ogsaa glad, men mit Udraab tydede slet ikke paa en Digter: ved første Gang at gine Rom og Peterskirken raabte jeg høit: „Gud skee Lov! nu kan vi snart faae Noget at spise!“

Rom!

Det var den 18de October, midt paa Dagen jeg kom til Rom, den By af alle Byer i Verden, hvor jeg snart følte mig som fød og hjemme. Jeg kom betids netop den Dag til en af de sjeldneste Begivenheder, Raphaels anden Begravelse. — Paa Academia St. Luca gjemte man i mange Aar et Dødninghoved, der udgaves og fremvistes som hans, men da der i de sidste Aar var vaft Tvivl om dets Ægthed, gav Paven, Gregor den Sertende Tilladelse til at Graven i Pantheon, eller som dette Sted nu som Kirke nævnes: Santa Maria della Rotunda, maatte aabnes; man fandt den Døde heel og holdende. Nu skulde Liget igjen bisættes. Da Gravstedet blev aabnet og Benene taget frem, havde Maleren Camuccini faaet Eneret til at male det hele Billed. Horace Vernet, som da levede paa det franske Academie i Rom, vidste Intet herom, tog sin Blyant og gjorde en Skizze; det pavelige Politi, som var tilstede forbød ham det, forundret saae han paa dem, og sagde ganske roligt: „men efter Hukommelsen tør man dog hjemme gjøre sig en Grindring derom?“ det kunde man Intet sige til, og nu, fra Kl. 12 om Middagen til 6 om Aftenen, malede han sig et smukt lignende Oliemalerie og lod derpaa gjøre en Plade til at give det i Aftryk, men denne blev strax af Po-

litiet lagt under Beslag, hvorover *Horace Vernet* skrev et heftigt Brev og forlangte, at man inden fire og tyve Timer skulde levere ham Pladen tilbage, da Kunsten ikke som Salt og Tobak kunde lægges under Monopol; han erholdt den ogsaa, men han brød den itu og sendte Stykkerne af den med et i en bestemt Tone ildfuldt skrevet Brev til *Hr. Camuccini*, og sagde, at han heri vilde vise ham, at det ikke var hans Hensigt at benytte sig af den til hans Skade. — *Camuccini* lod Pladen sætte sammen igjen og sendte den med et høist venligt Brev tilbage til *Horace Vernet*, i det han erklærede, at han opgav ganske at udgive sin Tegning; nu fik Enhver Lov til at tegne Graven, det vrimlede derfor med Afbildninger.

Vore Landsmænd skaffede os Billetter til Festen, og vor første Indtrædelse i Rom blev saaledes at tage Deel i *Raphaels* Jordefærd. Paa en forklædt Forhøining stod den Mahognifiste, bedækket med et gyldent Klæde. Præsterne sang et Miserere, Kisten aabnedes, og de oplæste Efterretninger bleve nedlagte der; et usynligt Chor klang forunderligt smukt, idet Processionen satte sig i Bevægelse Kirken rundt. Alle de betydeligste Kunstnere og Fornemme fulgte; her saae jeg i Rom første Gang igjen *Thorvaldsen*, der som de Andre i Processionen skred langsomt frem med sin Vorkjerte. — Det høitidelige Indtryk forstyrredest imidlertid hos mig ved det jordiske Ufsjønne, da man for at saae Kisten ind i den smalle Abning maatte løfte den saaledes paa Epids, at de i Orden lagte Been og Knokler atter faldt sammen. Man hørte, hvorledes de ramlede.

Jeg var altsaa nu i Rom, og følte mig saa vel der; af alle Landsmænd tog hjerteligst og med meest ungdommelig Glæde *Medailleur Christensen* mod mig; vi havde før ikke personligt kjendt hinanden, men gennem mine lyriske Digte var jeg blevet ham kjær, han førte mig strax til *Thorvaldsen*, der boede paa sit gamle Sted i *Via felice*; han sad just og arbeidede paa sit Basrelief „*Raphael*“; Denne

fiddende paa Ruiner, hvor der i Basrelief sees Gratierner og Harmonien; han tegner efter Naturen, Kjærligheden holder Tavlen for ham, medens den tillige rækker ham Balmuen, en billedlig Gentydning paa Kunstnerens tidlige Død; Genien med Faklen seer veemodig paa ham, og Seiren holder sin Krands over hans Hoved. — Thorvaldsen udtalte saa levende og livlig sin Idee, fortalte om Gaarsdagens Fest, og om Raphael, Camuccini og Bernet; en Mængde herlige Billeder, kjøbte af nulevende Mestere, og som han vilde efter sin Død skænke Danmark, maatte jeg see. Den jevne Ligefremhed, det milde Hjertelige hos den store Kunstner greb mig, der var forunderlig blød, saa at jeg næsten i Taarer forlod ham, uagtet vi nu hver Dag, som han jagde, skulde sees. — Af andre Landsmænd, der smukt og inderligt strax sluttede sig til mig, var Ludvig Bødtker, af hvem vi have flere smukke Digtninger med italiensk Natur; han levede som privat Mand i Rom for Kunst, Natur og et aandfuldt dolce farniente; som gammel Romer havde han tilbragt her mange Aar, vidste Bæst om alt Interessant og Smukt, i ham fandt jeg en Fører med Aand og Kjendskab. Endnu Een sluttede sig ligesaa varm og trofast til mig, det var Maleren Kuchler, dengang endnu legemlig og sjælelig ung, og ikke uden Humor, altid vidste han at sige et spøgende Ord; da anede jeg ikke hvad nu er skeet, at han skulde slutte som Tiggermunk i et lille Kloster i Schlesien; han, den spøgende, hjertensgode, og som jeg da syntes aandelig friske Ungerjend, der malede de skønne italienske Billeder med altid lidt erotisk Skjelmeri ved. Da jeg, flere Aar efter, anden Gang kom til Rom, var Ungdomsindet borte, kun enkelte Gange, slog Lunet lidt op, og 1841, da jeg tredie Gang saae Rom, var han blevet Catholik, malede kun Altertavler og fromme Billeder. — Nu som vi veed, blev han for et Par Aar siden indviet af Pio nono til Tiggermunk, og drog saaledes barsodet gjennem Tydskland op til et fattigt Kloster i de preussiske Stater, ikke

længere Maleren Albert Röchler, men Franciskaneren Pietro di sante Pio. — Gud give ham her den Fred og Lykke, han vistnok, misforstaaende den alkjærlige Gud, paa en forvildet Vej søger og — vil finde! — Han var i vort Mødes Uger og Maaneder den oplivende, kjærlige Ven; jeg husker ham helst fra disse første Tider, der dog, uagtet jeg var i Rom, Stedet for mine Ønskers Maal, bragte mig ogsaa tunge, haarde Timer; men før vi oprulle disse, ligge endnu et Par smukke Dage, med Bjergluftning i den deiligste Natur. Det var endnu som paa den smukkeste Sommertid hjemme, og uagtet Rom var ny for mig, med al sin Herlighed maatte dog det deilige Veir benyttes; en Tour ud i Bjergene blev bestemt, Röchler, Blund, Fearnley og Böttcher, der vare som hjemme der, førte os an; deres Kjendskab til det italienske Folk og Landets Skik og Brug gjorde det ikke blot saare billigt, men jeg fik Alt saa grundigt, saa klart, jeg blev ligesom aandigt climatiseret her, og der nedlagdes hos mig de fleste Spirer til Skildringer af den italienske Natur og Folkelivet, dem jeg siden har givet i „Improvvisatoren“; om en saadan Bog var der endnu ikke Tanke hos mig, ikke engang Tanke om at levere Reiseskildringer; denne Uges Vandretid var ubetinget min lykkeligste, min meest ublandede nydende Tid i dette deilige Land.

Over Campagnen, forbi Oldtids Grave, maleriske Vandledning, Grupper af Hyrder og deres Hjorde, gik det til Albanerbjergene, hvis blaa og deilige Bølgelinier syntes saa nær i den gjennemstgige Luft; i Frascati, hvor vi tog Frokost, saae jeg første Gang et rigtig folkeligt „Ostere“, opfyldt af Bønder og Geistlige. Høns og Kyllinger løb om paa Gulvet, Ilden brændte herinde paa Skorstenen og lige ind til den trak de pjaltede Unger vore Vælsker, som vi satte os op paa, og som nu gik i Trav og i Stadighed, som det selv behagede dem, altid ind i Bjergene forbi Ruiner af Ciceros Villa

hen til det gamle Tusculum, der nu kun frembød brolagte Gader men ingen Huse, ikkun Muurstykker, mellem Laurbær og Kastanier; vi besøgte Monte pozio, hvor der fra en dyb Brønd var en saadan Resonants, som gjemtes der Tonernes Væld, det Tonedyb, Rossini leende og jublende øste fra, og hvor Bellini lod sine Taarer falde, og kun veemodige Melodier flang ud over Verden. Om Aftenen vare vi igjen i Frascati. Maanen lystre straalende over de fløielsorte Cypresser om Borgen Cenci, hvor Beatrice levede og forsvarede sig mod sin dyriske Fader. Mellem „samlede Digte“ under Overskriften Italien, findes et Digt derfra: Beatrice Cenci. I Frascati var Fyrværkeri, Raketterne steg over de mørke Træer, og Byen gjenlød af Jubel.

Lidlig næste Morgen gif vi til Fods op ad Bjergene, Campagnen laae under os, vi øinede Middelhavet, snart naaede vi Grotta ferrata, til hvis Kloster Domenichino flygtede for et Mords Skyld, og her af Taknemlighed malede og gav Klosteret fire hyppelige Billeder; Veien, vi gif, førte tæt forbi et mægtigt Træ, der med sin store Krone hvælvede sig til et Kapel, den øverste Deel af det var tillukket i Form af et Kors med en Krands omkring, de nedre større Grene dannede en mægtig Kuppel, inde i den hule Stamme var ophængt et Skab, bag hvis Glasruder man saae Madonnas Billede. Den hele Vandring var som igjennem en rig, overfyldt Have, og altid verledende Udsigten og Billederne. Vi gif over Ariccia til Genzano, Blomsterfestens By, og først om Aftenen naaede vi Nemi, hvor de store Plataner og Cacter groe hen ad Bjergstrænten, der engang var Krater og nu er et blomstrende Gjerde om den, klare og dybe Nemiø. Hvor deiligt at dvæle her, aande Italiens Luft, høre fortælle om Festen her og Folkelivet; hver Vandredag var et deiligt Natur-Eventyr. En Morgen i graanende

Veir red vi paa Væler langs Strænten af Albanersøen og
 kom der forbi en stor malerisk Hule; dens Vægge vare bedækkede
 med et Tæppe af det deiligste Grønne, de fine friske Venus-Haar,
 en Bregneart af uendelig Fiinhed og Skjønhed, dannede ligesom
 et hængende Drapperi inde i Hulen selv, et eget seeagtigt Lys-
 skjær faldt herind, det turde ikke males, om end Maleren funde
 det, Den, som ikke saae det i Virkelighed, vilde ikke troe paa dets
 Sandhed. Bort Naal var den Dag Klostret paa Monte Cavo,
 her var ganske esteraarsagtigt koldt; Klosterhaven, indhegnet med
 prægtige Laurbær, strækker sig over Grunden, hvor Jupiter Stators
 Tempel stod, og hvor endnu enkelte mægtige Steenblokke findes.
 En stor udstrakt Sky skjulte under os det Mæeste af Campagnen
 og Rom, men pludselig løftede Skyen sig og foran os laae
 Rom, Campagnen og Bjergene; vi saae tæt under os Albaners
 og Nemisøen straale saa klare blaa, som to deilige Pigevine.
 Hvilke Aftener, hvilke drømmende skjønne Vandringer under Spøg
 og Sang i disse Bjerglande, i denne friske Frodighed. Flere Scener
 i Folkelivet, som der nu blive sjældnere, blev ligesom af Tilfældet
 forundt os; vi saae den complete guldgalonerede Dulcamara selv
 paa sine Medicament-Bogne, med masterade-udstafferet Tjenerstab,
 holde sin Markstriger-Tale. Vi mødte Røvere lænkede til den
 af Orer trukne Vogn og omgivne af Genød'armer; vi saae Be-
 gravelse, med Liget ubedækket paa Baaren, hvor Astenrøden skin-
 nede paa de hvide Kinder, og Drengene løb med Kræmmerhuse,
 i hvilke de opsamlede Boret, der dryppede fra Munkenes Kjerter.
 Klokkerne klang, Sangen lød, Karlene spillede Morra, og Pigerne
 dandsede Saltarello til Tambourinens Klang; saa festlig, saa
 smuk saae jeg aldrig siden Italien, det var Bignellis Billeder
 lyslevende; jeg saae disse Blade i Natur og Virkelighed.

Vi vendte igjen tilbage til Rom, til Kirkenes Storhed,
 de herlige Gallerier og alle Kunstskattene, men den vedvarende

deilige Sommertid, skjendt vi vare inde i November, faldte os igjen til Bjergene, og denne Gang var det til Tivoli.

Morgenstunden begyndte dog at aande Efteraarsfulde over Campagnen; Bønderne tændte Blus, som de varmede sig ved; vi mødte ridende Landsbyfolk i store sorte Gaarestinds Velse, som var det i Hottentotternes Land; men da Solen kom høit, straaede den varm; Alt var grønt og friskt om Tivoli, Byen, ovenover stjørtende Bæde, mellem Olivenskovene, der prangede med Bouquetter af Gypreser og rødt Viinløv. De store Bædefald stjørtede sig som hvide Skymasser ned i det Grønne; det blev en varm Dag, og vi kunde Alle have Lyst og Trang til at tage Stjørtbæde under Fontainen i Villa d'Este. — Her trives Italiens stærke Gypreser, mægtige som de i Orienten. — I den mørke Aften steg vi ned ved Foden af det stejle Bædefald; vore Fødder lyste forvirrende ind i de tætte Laurbærhække; Dybden tæt ved, hvor vi hørte det tordnende, stjørtende Bæde, syntes langt dybere, langt nærmere. Nogle Knipper Halm blev paa et Signal antændt over os, og belyste det gamle Sibylle-Tempel, der i den bævende Flamme traadte frem med sin Søilerække.

Vi vendte atter igjen tilbage til Rom, hvor endnu Folkelivet rørte og viste sig som i Goethes Tid, og hvor Kunstnerne sluttede sig saa beslægtede, saa smukt sammen, som jeg ikke siden har seet det.

Skandinaver og Tydskere dannede een Kreds, Franskmændene, der havde deres eget Academie under Forsæde af Horace Bernet, dannede et andet Hold. Ved Middagen i Osteriet „Lepre“ havde hvert Landsmandskab sit eget Bord; om Aftenen kom Svenske, Norske, Danske og Tydskere sammen til eet Aag, og her traf man endnu Størrelser fra en ældre Tid; her kom de to gamle Landskabsmalere Reinhard og Koch, ligesom ogsaa Thorvaldsen. Reinhard, der med Digterøje havde opfattet Italiens Natur, var voret fast til dette Land, det han

for altid havde ombryttet med „Bavaria“; gammel og dog saa ung sad han her med funklende Dine og sølvhvidt Haar; han loe, saa det rungede; en Bløiels Trøie, en rød Uldhue paa Hovedet var det Characteristiske i hans Klædning; Thorvaldsen bar en gammel Grakke, hvori hang Bajokordenen, den man her erholdt ved at træde ind i Forsamlingens „faste Stof“. — Den Indtrædende gav som oftest eengang for alle en Aften Drikkevarer til hele Forsamlingen; det kaldtes at gjøre „Ponte molle“, og den Indtrædende fik Bajokordenen, en Kobberstilling, som altid ved lignende Leiligheder blev baaret i Knaphullet. Der var da stor Udflædning og dramatiske Scener; den valgte General, dengang en ung tydsk Kunstner, mødte i en Slags Militair-Uniform, med Guldpapirs-Stjerne paa Brystet, ledsaget af Skarpretteren, som bar en Dre og et Bundt Pile; et Tigerkind hang ham ned over Ryggen; dernæst kom Minnesangeren, der til Guitarren sang tidt en extemporeret Vise om Aftenens „Ponte molle“. I tidligere Tider havde det været Skik, naar en Landsmand første Gang kom til Rom, at modtage ham ude ved Pons Aemilius, der i daglig Tale kaldes „Ponte molle“, og da i Vertshuset derude at drikke Velkomst; nu var dette fært over i Kneipe-Livet, og inde i Rom selv var Modtagelsens Fæst.

Der bankedes paa Døren, som Commandanten i Don Juan banker; den forventede Gæst kom, og nu begyndtes en Duet imellem Generalen indensfor og Solo med Chor udenfor. Den Fremmede fik derpaa Lov til at træde ind, og var da iført et Slags Blouse, bar lange Lokker og paaflinede store Papirs-Negle, dertil malet og udstafferet paa det meest Forvildede; de lange Haar og Negle bleve nu skaarne bort, den forrevne Blouse trukket af, og han blev pudset og pyntet til at træde i Kreds med de Andre, men først læstes op for ham Lovens 10 Bud, blandt hvilke var, at „han maatte ikke begjære sin Næstes Wiin, og at han skulde elske sin General og tjene ham alene“. En stor,

hvid Kane med en Viinflaske paa og Indskrift „Vive la fogliette!“ Ordspil paa Lafayette, vaiede over ham. Nu gik Processionen, altid med den samme Sang om „en Reisemand“, rundt om Bordene, og saa fulgte Sange i alle Nationers Sprog, en lystig „Snitzelbank“, der begyndte med „Monte Cavo“ og „Kleiner Bravo“, blev givet; stundom fulgte en og anden aftalt lystig Spas, som den, at en af Bønderne ude fra Gaden kom ridende paa sit Uffel midt ind i Stuen, til stor Forstyrrelse for det Hele, — eller at de virkelige Gensdarmere, efter Aftale, brød ind og lod som de vilde arrestere en eller anden Hædersmand, hvorved der blev Forvirring og lystige Grupper, der endte med, at Soldaterne ogsaa fik deres Fogliette.

Julen var vor smukkeste Fest; jeg har i „En Digters Bazar“ omtalt samme, men saa festlig, saa frisk og lys som 1833 var den neppe nogensinde siden; vi maatte ikke paa denne hellige Aften juble og gjøre Løier inde i Staden, men vel udenfor, og vi fik dertil i Villa Borghese's Have et stort Huus tæt ved Amphitheatret. Blomstermaler Jensen, Medailleur Christensen og jeg vare derude fra den tidlige Morgen, og i varmt Solskin gik vi i Skjortecærmer og bandt Krands og Guirlander. Et stort Orangetræ med Frugterne paa var vort Juletræ; den største Gæst, et Sølvbæger, med Indskrift: „Juleaften i Rom 1833“, var jeg den Heldige, der vandt. Hver af Gæsterne gav en Present, og det var en Betingelse, at vælge et eller andet Morsomt eller ved Indpakning og Devise see at gjøre det dertil. Jeg havde fra Paris et Par gulle, gule Flipper, der kun var at bruge til en Carnevals-Spas; disse vilde jeg anvende, men det tog en Vending, som man vil see, der kunde have endt Aftenen med Strid og Brede. Det faldt mig ikke ind, at der kunde være anden Mening, end den, at Thorvaldsen her var den Betydeligste, og at jeg altsaa nok kunde give ham, fremfor Nogen, Krandsen. Flipperne, der bar Mis-

undelsens Farve, kom altsaa med i Spøg; jeg vidste ikke, hvad vi nu kan læse i Thieles „Thorvaldsens Levnet“, at der mellem Bystrom og Thorvaldsen engang havde været en Strid om deres gjensidige Dygtighed. Bystrom meente, at Thorvaldsen overgik ham i Basreliefs, men ikke i Grupper; da blev Thorvaldsen heftig og udbød: „Du maa binde mig mine Hænder, og jeg skal med mine Tænder bide Marmoret bedre, end Du kan hugge!“

Ved vor Julefest var baade Thorvaldsen og Bystrom tilstede; jeg havde for min store Landsmand bundet en Krands og skrevet et lille Vers med den; Foræringen gjaldt ham, men ved Siden laae de gule Flipper, og dem skulde Den have, der tilfældigviis ved Lodtrækning fik Pakken; Loddet vilde, at den tilfaldt Bystrom, og Indholdet af Verset til den Vindende var: „Du kan beholde Misundelsens gule Flipper, Krandsen skal Du række Thorvaldsen!“ Diebliffelig kom Alt i Bevægelse over denne Mangel paa Tact eller daarlige Vittighed, men snart, da man indsaae, at det jo ganske tilfældigt var faldet i Bystroms Hænder, og man hørte, det kom fra mig, hvem man ikke tiltroede nogen Braad, jevnede sig Alt, og det gode Lune kom igjen.

Jeg havde skrevet en Sang — den var min egentlige første skandinaviske Vise. I Rom var Julen en naturlig skandinavisk Fest, men skandinaviske Sympathier var der ikke Spor af. Til Overskrift havde jeg sat: „Skandinavernes Julefang i Rom 1830“; den var skrevet til Melodien: „Ung Adelssteen paa Thinge stod“.

Sødt duster Juletræets Blad,
Det stod igaar i Laurbærlunden!
Lad os, som Barnet, være glad,
Vi er' jo Alle Børn i Grunden,
Den ene Forstjæl kun jeg seer,
Een veed lidt mindre, Een lidt meer.

Hust, hvor det hjemme dog var smukt
 Ved Juletid, da vi var mindre,
 Vi stod ved Deren, der var lust,
 Saae gjennem Sprækken Lyset tindre,
 Lidt Nabobørnene var med —
 Her finder nu det samme Sted.

Dansk, Svensk og Norsk, et Kloverblad,
 Med Sundheds-Kraften, Trostabs-Flammen,
 De Brødre tre, der skiltes ad,
 I Roma knyttedes atter sammen!
 Eet Sprog, eet Hjem os Himlen gav,
 Og Broder er hver Skandinav!

Ei Drot og Hjem vor Sjæl forlod,
 Hvad Hjertet elsker, maa det prise,
 Held Danmarks Fred'rik Eiegod,
 Held Sverrigs Carl Johan den Bise,
 Den Skaal gjensidigt temmes maa,
 Thi Brødre her hos Brødre staae!

Saa selsomt skifter Livet om,
 Saa mangt et deiligt Billed svinder,
 Dog denne Julefest i Rom,
 Vil staae blandt vore skjønne Minder,
 Thi grib og nyd med Barnets Sjæl
 Vor lykkelige Juleqvæl!

Sangen var sjungen, der blev en Pause, Enhver vilde have sin Konges Skaal først udbragt; endelig bleve de forenede udbragte. Jeg havde af en naturlig Tact, uden Tanke om Politisk, vidst valgt det Rette; men jeg fik over Bordet Bebreidelse for „de mange Konger“, og siden lød det til mig fra Kjøbenhavn, at høitstaaende Folk havde fundet det underligt, at jeg, der reisste for danske Penge, besang den svenske Konge. Det ferekom mig, at det vilde have været høist upassende, om ikke i en Kreds af Danske, Svenske og Norske, begge Konger, ligesom

de tre Folk her, ogsaa stillede sig sammen; vi vare Nabobørn fra Norden, og hver af Gæsterne var tillige Vært. — Men min Mening var, som sagt, dengang ikke alle de Andres; det har siden rigtigt og smukt forandret sig, men jeg fik mine Skjend — fordi jeg kom for tidlig, og dog i rette Tid, paa rette Sted.

Da jeg med Thorvaldsen og nogle af Selskabet ved Midnat forlod Festen, og vi bankede paa Rom's Port, var det for mig som i „Ulisses von Ithacia“, hvor Chilian banker paa Trojas Port; „Chi è?“ spurgte de; „Amici!“ svarede vi, og nu aabnedes en saa lille Laage, at vi næsten maatte krybe igjennem den. — Det var et deiligt Veir, som en Sommernat i Norden. „Det er anderledes end hjemme!“ sagde Thorvaldsen, „Rappen bliver mig ordenlig for tung!“

Fra Hjemmet modtog jeg sjældent Breve, og de, der kom, paa et Par Undtagelser nær, vare altid opdragende, smaalige, ubetænksomt skrevne; de maatte bedrøve mig, og Virkningen af disse var altid saa stærk paa mig, at de af Landsmændene, jeg her i Rom holdt af og holdt mig til, altid udbød: „Har De nu igjen faaet Brev hjemmefra? Jeg vilde ikke læse de Breve, og jeg vilde faste saadanne Venner fra mig, der kun pine og plage!“ Jeg trængte jo til at opdrages, og man opdrog mig, men haardt, ufjærligt; man tænkte ikke over, hvor tungt det døde Ord kan fra det Skrevne lægge sig paa Hjertet. Naar Gjender slaa med Svøber, slaa Venner med Skorpioner.

Om „Agnete“ havde jeg endnu Intet hørt; den første Udtalelse om den var fra en „god Ven“. Hans Dom over Digtet giver os et Billede af den Andersen, jeg dengang var.

„Du veed din, jeg kunde næsten sige unaturlige, Følsomhed og Barnlighed er meget forskjellig fra mig — — og jeg maa sige Dig, at jeg havde ventet noget Andet her — en anden Aand, andre Ideer og Billeder, allermindst en Character som

Henning; kort sagt: Agnete synes mig aldeles lig dine Digte (NB. de bedste af dine Digte), skjøndt jeg havde haabet i Gæt og Andet at see Spor af en aandelig Forandring hos Dig, som en Virkning af Reisen; herom har jeg talt med **, og han er enig med mig, og da han, som baade er din Ven og paa en Maade Mentor, har skrevet Dig en Deel til desangaaende, skal Du blive fri for Raad og Paamindelser fra min Side; — — — Kjære Ven, jag de Bengebefymringer og hjemlige Tanter paa Døren, og drag den fulde Nytte af Din Reise! lidt mere Mandighed og Kraft, lidt mindre Barnlighed, Overspændthed og Sentimentalitet, lidt mere Studeren og Trængen til Bunds — og jeg skal gratulere Andersens Venner til hans Hjemkomst og Danmark til sin Digter!" —

Det var fra et Menneske, jeg holdt af, En af dem, som var mine sande Venner, yngre i Aar, men i lykkelige Forhold og af Dygtighed, En af dem, som mildest vilde udtale sin Mening, da jeg jo var „saa sølsom, saa barnlig“. Forunderlig, at han og andre fornuftige Folk kunde tænke at see en stor Forandring hos mig i „Agnete“, indvirket af Reisen, der, som tidligere er sagt, bestod i at seile med Dampskib til Kiel, gaae med Diligence til Paris og senere til Schweiz, og derfra alt i den fjerde Maaned at hjemsende Digtet. Reisens Resultat kunde ikke vise sig før efter Aar og Dag, og da bragte jeg „Improvvisatoren“.

Men dybere rystede mig, hvad en anden af Vennerne, en af de, jeg meest kunde stole paa, skrev:

„Jeg har ikke Haab om, at der ved denne Subscription til tilfalde Dem nogen ordentlig Fordeel. De veed ikke, Andersen, jaaledes som jeg og de Andre, der mene Dem det godt og holde oprigtigt af Dem, hvorledes Folk, — ja næsten Alle — det er forstræffeligt med hvor saa Undtagelser — hvorledes

Folk yttre sig: „Har han nu igjen smurt Noget sammen?“ — „jeg er for længe siden kjed af ham“ — „det er altid det samme, han skriver!“ — kort sagt: det er utroligt, hvor saa Wenner Deres Musa nu har. Hvad er Grunden dertil: De skriver formegget! Naar det ene Arbeide er under Trykken, er De halv færdig med Manuscriptet til det andet; ved denne rasende, denne beflagelige Productivitet nedsætter De Deres Arbeider i den Grad, at ingen Boghandler tilsidst vil have dem for Intet. Tænker De nu ikke — efter Deres Brev til — igjen at skrive en Reise“ — (det var „Improvvisatoren“, der begyndtes i Rom) — „hvem, troer De, vil købe en Bog i flere Bind, som handler om Deres Reise, en Reise, som Tusinde have gjort, og to tusinde Dine have vel ikke forbigaaet saa Meget, at De kan fortælle to Bind Nytt og Interessant. Det er dog i Grunden en umaadelig Egoisme af Dem at tiltroe Folk den Interesse for Dem. Skylden maa være Deres egen; thi Publicum, idetmindste Recensenterne, have sandelig ikke givet Dem Anledning dertil. Dersom jeg kjender Dem ret, Andersen, saa vil De ganske rolig og med Selvtilfredshed svare mig: „Ja! men naar Folk nu faae min „Agnete“ at læse, saa vil de nok forandre deres Tænker, saa vil de see, hvorledes min Reise har virket til det Bedre, gjort mig modnere o. s. v.“ Dette er omtrent Indholdet af Deres sidste Brev. Men De tager Feil, Andersen, De tager sørgeligt Feil. „Agnete“ er saa aldeles den gamle Andersens, saavel i de smukt barnlige Steder, som i hvad vi kjende fra hans tidligere Arbeider; jeg har tidt været grædesfærdig over de mange Bekjendte, jeg traf i „Agnete“ og som jeg ikke ønskede at træffe; som oftest kvaltes min Graad af Uergrelse. Naar De har læst dette, siger De, at jeg er urimelig o. s. v. Jeg vil derfor meddele Dem Følgende: En Mand, som har megen Interesse for Dem, og som De har

megen Agtelse for, hvis Dom De stoler meget paa, betroede jeg mine Sorger med Hensyn til Correcturen, og anmodede ham om tilligemed mig at gennemsee Manuscriptet til foreløbig Gjennemlæsning, og erholdt følgende Svar fra ham: „Jeg havde hørt i Sinde at tilbringe denne Aften med Andersens „Agnete“, men kan ikke døie det! det pincer mig at læse et saa maadeligt Product af ham, og jeg beder Dem om Pardon; thi det er mig ikke muligt ved Gjennemlæsningen at tænke paa at rette Smaafeil, hvor det, jeg endnu har læst, kun yderst sjældent frembyder et enkelt Rygpunct. Er Talen om at gavne vor fraværende Ven, saa er der intet Andet at gjøre, end at holde det Hele tilbage; det vil efter min Mening være et sandt Venstabsstykke mod ham. Ulykken er, at Dehlenschläger engang har sendt Mesterværker hjem fra Paris; derfor er formodentlig dette over Hals og Hoved smurt sammen. Jeg sender Dem Manuscriptet tilbage og vasker mine Hænder; gjør De ligesaa! Det vilde maaskee angre os engang i Tiden at have staaet Gadder til det Barn.“ — Deraf vil De for det Første see, at det Foranstjorte ikke er min Mening alene; De vil desværre tidsnok faae at see, at det er næsten Alles. For Guds Skyld, for Deres Digterares Skyld, lad være at skrive i nogen Tid, i det mindste i et halvt Aar; tilbring den ene Halvdeel af Deres Reise med at studere og more Dem, og den anden Halvdeel med det Samme. Derved mener jeg ikke, at De skal studere Historie efter Millots Verdenshistorie, som De skriver, at De gjør. De svarer mig, at De maa skrive, for at leve, for at have Penge. Velan, det indrømmer jeg, hvor tungt det end er; men er der nogen Tid, at De kan undvære at skrive, da er det dog vistnok i de to rimeligvis eneste Aar, at De har en Understøttelse af 600 Rbd., skjøndt jeg vel indseer, at De kun med Nød kan komme ud af det med disse!“

Nu meldes om, at jeg ikke kan vente nogen yderligere Understøttelse af Fonden og heller ikke haabe at erholde det saakaldte „Læssenske Legat“, og Brevets Slutning lyder:

„Hermed ende Ubehagelighederne. I næste Brev, De faaer fra mig, skal jeg beslitte mig paa en venligere og roligere Tone; thi i dette har jeg været lidt arrig. Derfor vil jeg ikke meddele Dem noget Vidtløftigt om en Recension om Deres „Samlede Digte“, som for nylig har staaet i Maanedsskriftet, hvor De i Sammenligning med Herx, Hansen, Holst, Christian Winther og „Kjærlighed ved Høffet“, bliver noget nedrigt behandlet; den er vel af Molbech; den er foruden, som sædvanlig, arrig, tillige vittig paa hans Maneer. Men, i Sandhed, De taber ikke ved at critiseres paa den Maade!“ — Critiken var af Molbech.

Man vil forstaae, hvilken Smerte dette Brev vakte hos mig; nu, mange Aar efter, hvor Alt er klaret, og jeg selv roligt seer paa det og det Hele, forstaaer jeg saa godt den inderlige Deeltagelse for mig! Man seer, hvorledes selv Den, der helst holdt paa mig, blev betaget af den almindelige Haan og Forskættelse, hele Hjemmet kastede paa mig. Jeg blev saa overvældet af dette Brev, at jeg i Fortvivlelse nær havde glemt min Gud, opgivet ham og Menneskene. Jeg tænkte paa Døden, som en Christen ikke bør gjøre det. Men, spørger man maaskee, var der ikke en Gæst, som alt dengang sagde et venligere, mere opmuntrende Ord om „Agnete“, den Digtning, der var sprunget ud af mit Hjerte og ikke, som man skrev, „over Hals og Hoved smurt sammen“. Jo, Gen, og det var Fru Læssøe. Kun et Par Ord fra hende vil jeg anføre:

— — „Jeg tilstaaer, „Agnete“ har vel ikke gjort stor Lykke, men at den skulde nedrives saadan, som De har hørt, det er vist kun Ondskab, der kan sige det. Der er store Skjønheder, men jeg troer, det var Feil at behandle dette Stof; jeg troer

ogsaa, jeg meente det, før De begyndte. „Agnete“ er en Sommerfugl for os Danske, som vel maa sees paa, men ikke rores ved. De har behandlet hende selv saa lustig, men De har givet hende tunge Omgivelser og gjort hendes Kreds for lille til at slagre bort i.“

Afstet i Sjæl og Sind af Sorg ved Hjemmets Dom over mig, samt Forkastelsen af hele min Virken, kom Efterretningen om min gamle Moders Død. Collin meldte mig det, og mit første Udbrud var: „Gud, jeg takker Dig! nu har hun Ende paa sin Nød, som jeg ikke kunde lindre!“ Jeg græd, men kunde dog ikke ret vænne mig til den Tanke, nu ikke at eie en Æneste i Verden, der efter Blodet og Naturen maatte elske mig. Dette nye Indtryk gav mig Taarer; jeg kom ret til at græde ud, og havde en Fornemmelse af, at hende var skeet det Bedste; jeg vilde jo aldrig kunde komme til at gjøre hendes sidste Dage sorgfrie og lyse; hun var død under en glad Tro om min Lykke, og at jeg var Noget. — Fru Læssjøe skrev derom:

„Det maa have været haardt, blandt Fremmede at faae en saadan sorgelig Efterretning: — Deres Moders Død! — Med Guds Hjelp er hun nu et bedre Sted, et Sted, hvor Hjertets Ret faaer sin fortjente Plads, og da vil hun sikkert, saavidt jeg kjendte til hende, komme til at staae om ikke høit, (det er et slet jordisk Udtryk) saa dog godt og sikkert, det fortjente hendes Kjærlighed. Fred med hendes Støv! Men at „her Ingen er, der meer holder af Dem“, er ikke sandt, jeg maa holde moderligt af Dem; jeg kan ikke andet end regne Dem blandt Sønerne. Det maa De taale!“

Hvor velsignede jeg ikke disse trøstende, kjærlige Ord, hvor holdt de mig ikke oppe i min uendelig bittre Liden; ogsaa Landsmandene vare alle saa hjertelige, saa deeltagende, dog meest med Hensyn til, at min Moder var død; det forstod de bedst. Mellem de senest Indtrufne var Digteren Henrik Herx, min

strenge Angriber i „Gjengangerbreve“. Collin havde skrevet mig til, at Herk kom, og at det vilde glæde ham at høre, at vi venligt mødtes. Jeg sad i Caffé Græco, da Herk første Dag traadte ind; han rakte mig venlig Haanden; jeg havde stor Glæde af at omgaaes ham, og snart, da han saa min Sorg, hørte og forstod, hvad jeg led, talte han trøstende og beroligende. Han talte til mig om mine Arbejder, om sine Anstuelser, berørte „Gjengangerbreve“ og — forunderlig nok — bad mig ikke lægge ubillig Critik paa Hjertet, meente, at det romantiske Gebeet, hvori jeg bevægede mig, forlede mig til Udskeielser, syntes derimod, at mine Skildringer af Naturen, hvor mit Gemyt eiendommeligt aabenbarede sig, vare meget gode og havde tiltalt ham meest; iøvrigt meente han, at det maatte være mig en Trøst, at vist alle sande Digtere havde gennemgaaet den samme Crisiss, som jeg, men at deres Arbejder da ikke vare blevne bekjendte, og at jeg efter denne Skjærsild vilde komme til Sandhedens Erkjendelse i Kunstens Rige!

Med Thorvaldsen havde Herk et Par Dage forud, hjemme hos mig selv, hørt „Agnete“, og da hittede han, at ved at høre den læse kunde han ikke ret samle den hele Digtning, men fandt de lyriske Steder velskaffede, og troede, at hvad man hjemme kaldte Feil her i Formen, bestod i, at Romancen tabte ved at behandles dramatisk; saaledes havde Dehlenschläger flaaet „Aage og Elise“ ihjel i sin „blege Ridder“. Vel kunde jeg indvende, at „Arel og Valborg“ dog var en smuk Tragedie; men denne gik ogsaa, ved sin uhyre Længde, udenfor Romancernes Gebeet. — Thorvaldsen udtalte sig ikke meget her, men med alvorligt klogt Ansigt sad han og hørte opmærksomt til, medens jeg læste; mødte mit Blik, da nikkede han venligt og glad. Han trykkede min Haand, roste Harmonien, Musiken i det Enkelte og Hele — „og saa er det saa Dansk“, sagde han; „det er fra Skoven og Søen derhjemme“.

Her i Rom var det saaledes, at jeg først lærte at kjende Thorvaldsen. Da jeg som Dreng 1819 kom til Kjøbenhavn, var Thorvaldsen just der; det var hans første Hjemkomst efter den Tid, han som fattig Kunstner drog bort; vi mødte hinanden paa Gaden; jeg vidste, at det var en for Kunststen betydelig Mand; jeg betragtede ham, hilsede, og han gik forbi, men vendte pludselig om, kom hen til mig og sagde: „Hvor har jeg seet Dem før? Jeg synes, at vi to skulle kjende hinanden!“ og jeg svarede da: „Nei, vi kjende slet ikke hinanden!“ Jeg fortalte ham nu her i Rom denne Historie, og han smilede, trykkede min Haand og sagde: „Ja, jeg har maattet kunne mærke det paa mig dengang, at vi skulde blive Venner!“ Hvad der i hans Dom over „Agnete“ glædede mig, var hans Uttring: „det er fra Skoven og Søen derhjemme!“ Da han en Dag mærkede, hvor bedrøvet jeg var, tog han mig om Halsen, kyssede mig og bad mig samle Mod, og da jeg fortalte om det Smædedigt, der sendtes mig i Paris, da Dommen der lød til mig i Breve, bed han heftig Tænderne sammen og sagde i øieblikkelig Brede: „Ja, ja, jeg kjender dem hjemme! mig var det ikke gaaet bedre, om jeg var bleven der! Jeg havde maaskee ikke engang faaet Lov til at sætte en Modelfigur! Gud ske Lov, at jeg ikke trænger til dem! gjør man det, da veed de at pine og plage!“ og han bad mig have Mod; det vilde og maatte blive godt, og da fortalte han mig Skyggesider af sit Liv og sin Ungdom, hvorledes han var blevet frænklet og dømt hjemme i Danmark.

Carnevalet begyndte i sin hele Herlighed; i tre Aar havde det ikke været saa folkeligt og frit; denne Gang var atter Festen med Lysene: „Moccoli“, blevet tilladt; jeg saa det i Glands og Pragt, som jeg i „Improvvisatoren“ har gjengivet det, men selv nød jeg det ikke; mit Humeur var ødelagt, mit Ungdoms-Sind ligesom skullet hen ved de tunge Søer hjemmefra. Under Car-

nevals-Jubel og Glæde ligger min Stemning udtalt i nedskrevne Digt.

Du er i Rom, i Verdens gamle Stad,
 Hvor Oldtids Skatte, Oldtids Guder bygge,
 Du drifter Sydens Lust i Laurens Skygge;
 O, vær dog glad! — — —
 Høst, denne Tid gjenkommer aldrig meer,
 Dog smertefnuust jeg mod mit Norden seer,
 Et Brev fra Vennerne! — kom dog et Brev! —
 Men intet Ondt, ret modent Ondt, som dræber,
 Er sendt og samlet end fra Bennelæber,
 Man ellers skrev!

Her er saa smukt — o skræm ei Drommen bort,
 Forund mig den — den er jo dog saa kort!
 Jeg vandrer snart jo til mit Fødested,
 Og om ei mine Fjender jeg forsoner,
 De sikkert dog vil lægge Svøben ned,
 Thi Vennerne — de slaae med Skorpioner!

Efter Carnevalet gik Rejsen fra Rom til Neapel. Her og jeg reisste sammen. Hans Omgang havde været mig til Lære, og jeg turde troe i ham nu at have en mildere Dommer, end han var det før.

Over Albanerbjergene og Sumpene, i deiligt Foraarsveir, naagede vi Terrazina, hvor Orangerne groe, hvor de første Palmetræer sees i Havenne nær ved Veien; den indiske Figen vælter sine tunge Blade hen over Bjeldet, der bærer Ruinerne af Theodoriks Borg; cyclopiske Mure, Laurbær og Myrter blev snart Hverdags-Skue; Hesperiens aabne Have viste sig fra Ciceros Villa i Mola di Gaeta! Jeg gik i den varme Lust under de store Citron- og Bomerantstræer, kastede den gule, skinnende Frugt ud i det deilige, blaa Hav, der straaledede og gyngede. Et heelt Døgn blev vi her og kom til Neapel, just som Besuv var fuld Virksomhed; som lange Ildrødder fra Røg-Pinien flød Lavae

ned om det mørke Bjerg. Med Herk og et Par andre Nordboer besøgte jeg Eruptionen; Veien op gaaer igjennem Viinhaver og udenom eensomme Bygninger; snart svandt Vegetationen ind i svagtige Værter, Astenen var saa uendelig smuk, henrivende at se;

Mellem lilla Bjerge drømmer,
 Klædt i Hvidt, Neapels By,
 Ischia paa Havet svømmer
 Som en purpurfarvet Sky.
 Sneen mellem Bjergets Kløster
 Ligger som en Svaneslof;
 Sort Vesuv sit Hoved løfter
 Med den røde Flammelof *).

Fra Gremithytten gik det til Fods op ad Bjerget i dyb Afke, jeg var i et lykkelig Humeur, sang høit en af Weyses Melodier og var den Første der naaede øverst op; Maanen stod pludselig lige over Krateret, hvorfra steg en fulsort Røg, gloende Stene fastedes i Heiden og faldt næsten lodret tilbage igjen; Bjerget rystede under os. Ved hver Eruption blev Maanen skjult af Røg, og da var det den mørke Nat, saa vi maatte staae stille og holde os ved de store Lavablokke; efterhaanden mærkede vi Varmen, som kom op under os. Den nye Lavastrøm brød hen af Bjerget ud mod Havet, derhen vilde vi og for at kunne det maatte vi gaae over en nylig størket Lavastrøm; kun den øverste Skorpe af den var ved Rusten hærdet; fra Revnerne, der vare sprungne i den, stinnede den røde Ild; vi traadte, med Føreren foran, ud paa denne Glade, den varmede os gjennem Støvlesaalene, var Skorpen bristet, da vare vi sunkne ned i et Ilddynd; Ildløse skred vi frem og naaede de henslængte Lavablokke, hvor vi traf en Mængde fremmede, og med dem saae ud over den frembrydende, nedad-

*) See Digtet „Vandring paa Vesuv“, Digte, anden Deel Side 24.

væltende, grødede Ildstrøm. Svovldampen var meget stærk, Heden under vore Fødder neppe til at udholde og kun faa Minuter holdt vi ud at blive her; men Skuet i disse var ligesom brændt os for alle Tider ind i Tanken. Rundt om saae vi Ild-Svælg, det susede fra Krateret som naar en mægtig Skare Fugle flyve op fra en Skov. Reglen selv kunde vi ikke bestige, da de gloende Stene bestandigt regnede ned over den. Omtrent en Time havde vi brugt til den korte, men tunge Vandring opad Afstefedelen til det Sted, hvor vi stod, Nedsarten varede neppe ti Minuter, vi fløi afsted, maatte bestandig sætte Hælene imod for ikke at styrte paa Anstigtet, men heller paa Ryggen i den bløde Aske; Nedsarten var en lystig Falden gennem Lusten. Det var deiligt stille Veir; Lavaen skinnede fra den sorte Grund som kolossale Stjerner; det var ved Maanestien langt lysere, end det er hjemme i Norden ved Middagstid paa en graa Esteraarsdag. Huse og Døre vare lukte i Portici, da vi kom derned, ingen Menneſter saae vi, ingen Bogn var at saae og saa gif, i det smukke Veir, hele Selskabet tilfods hjemad, men i hurtigere Marsch, end at Herk, der ved Bjergstigningen havde stødt sin Fod, kunde følge med, jeg blev da hos ham, vi gif langsomt, og snart vare vi To ganske ene. De fladtagede, hvide Huse skinnede i det klare Maanestien, ikke et Menneſte mødte eller saae vi, Herk sagde, „at det var ham, som om vi gif i den uddøde Stad i Tusinde og een Nat.“ Vi talte om Poesie og om — Mad; ja vi vare saa inderlig sultne, og hvert Osteria var lukket, vi maatte holde det ud, til vi naaede Neapel. De store Bølgelinier brødes i Maanestien som en blaa Ild, Besuv kastede sin Ildsoile, Lavaen affpeilede en mørke-rød Stribe i det rolige Hav. Flere Gange stode vi stille i Beundring, men altid vendte vor Samtale tilbage til at saae et godt Maaltid, det var i den sildige Nat Bouquetten af den hele Herlighed.

Senere besøgteſ Pompeji, Herculanium og de græſte

Templer ved Pæstum; der saae jeg en fattig, blind Pige, hun var i Pialter, men et Skjønheds-Billede, en levendegjort Billedstøtte, næsten Barn endnu; hun hestede nogle blaa Violer i sit fulsorte Haar, det var hendes eneste Pynt; hun gjorde et Indtryk paa mig, som var det en Aabenbarelse fra Skjønhedsverdenen, jeg kunde ikke give hende Penge, stod forunderlig ærbødig og beskuede hende, som var det Gudinden selv for det Tempel, paa hvis Trin hun sad mellem de vilde Figen. I Lارا lever Erindringer om hende.

Det var som smukke Sommerdage i Norden, og vi vare i Martis Maaned. Søen laae saa indbydende, og jeg med Selskab seilede i aaben Baad lige fra Salerno til Amalfi og Capri, hvor da den blaa Grotte, nogle Aar forud, var blevet opdaget, eller rettere besøgt og nu Maalet for alle Reisende her. Hereshullet, som den kaldtes, var blevet en Heernes underfulde Grotte. Jeg er Een af de første, der har beskrevet den; Aaringer ere gaaede siden; Italien og Capri har jeg igjen besøgt, men Storm og Bolgegang har siden altid hindret mig fra at gjensee atter denne Herlighed, dog eengang seet, glemmes den aldrig.

Iscchia var den af Derne, som greb mig mindst; gjentagne Besøg har ikke kunnet hæve den i Rang med Tibers Ø, det trælsomme Capri.

Malibran var i Neapel, jeg hørte hende i „Norma“, „Barberen“ og „la prova“. Ogsaa fra Toneverdenen aabenbarede Italien mig et Under; jeg græd og loe, sølte mig opløstet og revet med; midt i Henrykkelsen, midt i Jubelen hørte jeg ogsaa mod hende hvislede en Pibe, een eneste Pibe. Lablache traadte op, sang selv „Zampa“ Partie i Operaen „Zampa“, men

uforglemmeligst blev han som Figaro, uforglemmelig denne Livslighed, denne Munterhed.

Den tyvende Marts reiste vi igjen til Rom, for Paaskefestens Skyld. Bjergene laae med Snee, det var med Tet blevet vinterlig; vi gik over Caserta, for at see det store kongelige Slot der, med sine Pragtsale og Billeder fra Murats Tid, see Amphitheatret ved Capua, med dets Hvælvinger under Gulvet, de mægtige store Abninger, der have været brugt til Maskineri, saa at der kunde stiges op og ned; Alt blev seet.

Paaskefesten holdt os i Rom. Ved Kuppelbelysningen kom jeg i Trængselen fra mit Selskab, den store Folkemasse rev mig med sig over Engelsbroen, midt paa den følte jeg mig en Afmagt nær, en Gysen gik gjennem mig, mine Fødder vaklede og kunde ikke bære mig; Mængden trængte paa, det sortnede for mine Dine, jeg fornam, at jeg maatte blive traadt ned og med Sjæls og Legems Anstrengelse holdt jeg mig oppe, det var skræffelige Secunder, de leve mere i min Tanke, end Festens Glands og Herlighed.

Jeg naaede imidlertid over Broen, og følte mig mere vel; Blundts Atelier laae tæt herved og derfra, med Engelsborg lige for, saae jeg, som til Afsted, det herlige storartede Girandola, der overgik alt andet Fyrværkeri, jeg nogensinde havde seet; Julifestens Ildsole i Paris vare ringe mod Rom's glimrende Ildcascader. I Ofteriet drak Landsmændene min Skaal til Afsted og sang Reisevisen; Thorvaldsen trykkede mig i sine Arme og sagde, at vi saaes igjen i Danmark eller — i Rom.

Ludvig Bødtcher, Bennen, Digteren, sang til mig:

Har Sydens Flamme ei Dit Brøst med Sødhed tændt,
Saa digt og syng til Straf en Serenade hjemme,
Gaa Ryd om Dagen af en ijskold Recensent
Dg Bægtersavnetag om Natten for Din Stemme!

Min anden April feirede jeg i Montefiascone, hvor jeg

drak est, est, est. Et italiensk, elskværdigt Ægtepar var mit Reiseselskab, den unge Kone var meget bange for Røvere, Egnen gjaldt for usikker; de afbrændte Skovstrækninger, med deres sorte Stubbe, lavede just ikke op, Bjergveiene vare snevre, med sorte, dybe Guler; og snart blev det en Orkan, saa voldsom, at vi flere Timer maatte holde i et lille Vertshuus ved Novella.

Stormen susede, Regnen pidskede, hele Sceneriet var indrettet til en Røverhistorie, men Røverne manglede, og Historien er, vi naaede Siena og siden i god Behold Florents, der jo nu var mig en gammel Bekjendt, med Alt hvad den eiede, lige fra Metalsvinet til Kirker og Gallerier.

Digteren Philippo Berti, der har skrevet Lystspillet „gli amanti sessagenari“, førte mig til sine Venner mellem de betydeligste Kunstnere; Billedhuggeren Bartolini havde da netop fuldendt sin „Bacchantinde“, der nu eies af Hertugen af Devonshire. Udstrakt paa sin Marmorpude ligger den kraftige Qvinde, holdende Tambourinen i Haanden, en Slange snoer sig om hendes Arm, og fra Hovedet hænge Epheuranter; vi besøgte Santarelli, saae hans skønne Basreliefs med Silens og med Bacchi Triumph.

I Directeuren for Cabinet litteraire, Wieuksseur, fandt jeg en Mand, der for færtten Aar siden havde været i Danmark, og der i Forfatterinden Fru Bruns Huus; han kjendte Dehlenschläger og Baggesen, om disse To talte han, om Kjøbenhavn og Livet der; man føler ret ude, naar der tales om Hjemmet, at man der er groet fast; Hjertet hænger ved Fødelandet; dog Hjemvee sølte jeg ikke, havde ikke under hele Reisen kjendt den, jeg havde en Angest for Hjemkomstens Tid, som om jeg skulde vaagne op fra en smuk Drøm til en tung Virkelighed, til at leve og at lide.

Og hjemad gik det. Foraaret fulgte med, det prangede her ved Florents med Laurbærtræer i Blomster; Foraaret fulgte rundt om, men det turde ikke aande ret indeni mig. Mod Norden

gif det, over Bjergene til Bologna; Malibran sang her, Raphaels hellige „Cæcilia“ skulde jeg see og da, da igjen paa Flugt over Ferrara til Benedig, Havsladernes afblomstrede Lotus. Har man seet Genua med sine Pragtpaladser, Rom med sine Mindesmærker og vandret i det solbelyste, leende Neapel, da bliver Benedig Stedbarn; og dog er den By saa eiendommelig, saa forskjellig fra alle andre Byer i Italien, den bør sees, men først, ikke som et triste vale ved Udgangen af Italien. Allerede Goethe omtaler det Begravelssyn, den venetianske Gondol frembyder, det er en piilsnar, svømmende Dødningbaare, fulsort med sorte Fryndser, sorte Dvaer og nedhængende sorte Gardiner; ved Fusina steg vi i en saadan og mellem en eviglang Bælerække, mellem dyndet Vand og klarere Vand, kom vi ind i den lydlose Stad; kun Marcuspladsen foran den brogede, orientalt byggede Kirke og det eventyrlige Dogepalads med sine mørke Grindringer, Fængsler og Sukkenes-Bro, var levende. Græker og Tyrker sad med deres lange Piber og dampede, Duer i hundredvis fløi om Seiersstængerne, hvor de mægtige Flag vaie. Jeg følte mig som paa Braget af det spøgelseagtige Rjæmpestib, især ved Dagen; det maa være Aften, Maanen skinne, da synes først den hele By at leve op; Paladserne træde mægtigere og mere betydnende frem; Adrias Dronning, Venezia, ved Dagen en død Svane paa det muddrede Vand, faaer Liv og Skjønhed. Et Skorpionstik i Haanden gjorde mig her Opholdet legemlig pinefuldt, alle Arer heelt op ad Armen svulmede paa mig, jeg var i Feber, heldigvis var Veiret koldt, Stiffet mindre giftigt og i den sorte, liigbaareudseende Gondol forlod jeg uden Bedrøvelse Benedig, for at naae en anden Gravenes By, der hvor Scaligerne hvile, og hvor Romeo og Julies Kiste findes: Verona. Min Landsmand Maleren Bendz, ogsaa som jeg født i Odense, hvor jeg i min Barndom havde seet ham, reiste ung og kraftig Hjemme fra Danmark, hans Talent erkjendtes der, han eiede en trofast

Brud, lyffelig fløi han mod Italien, kom over Alperne, Kunstens
 Ganaan laae foran ham og pludseligt døde han i Vicenza.
 Jeg søgte hans Grav, Ingen kunde give mig Bested om den.
 Hvor levende trængte sig her frem hver Grindring om denne
 Bred-Broder, om jeg tør kalde ham saa. Jeg fandt hans Lod
 saa lyffelig: jeg kunde ønske mig den! mit Sind blev mere og
 mere tungt, som jeg kjørte op ad Alperne, mod Norden, hjemad.
 En ung Skotlænder Jameson fra Edinburgh, reiste jeg med, han
 fandt i Tyrols Bjerge stor Lighed med sit Hjemlands Høider,
 han sit Laarer i Dinene derved, sølte Hjemvee; jeg kjendte den
 ikke, jeg sølte kun en tiltagende Angest for, idet jeg tænkte mig
 al den bittre Ralf, jeg vistnok gif at tømme, hvor meget Tungt
 jeg skulde og maatte bære. Jeg var dertil forviiset om, at jeg
 aldrig mere gjensaae disse skønne Lande, jeg nu forlod, og i denne
 Stemning skrev jeg paa Alperne:

Farvel til Italien.

Jeg saae det Land, hvis Luft har himmelsk Lyst,
 Hvor under Pinien Skjønheds Born os møde,
 Hvor Ilden sprudler frem af Bjergets Bryst,
 Og Dittids Byer opstaae fra de Døde.

Der klædt i Marmor høie Guder staae,
 Der Duft og Toner i hver Lustning viste,
 Mens Havet er en Dlie, azurblaa,
 Og Bjergene med tusind Farver skifte.

Der Alt er Maleri ved Maleri,
 Der klart Guds Skaber-Kjærlighed man skuer,
 See Bondens Gjerde: Laurbær groer deri,
 Den høie Cactus, Ranken tung med Druer.

Der blev mit Hjerte Barn, men Tanken Mand,
 Der lærte jeg Natur og Kunst at kjende.
 Du Farvernes og Formens skønne Land,
 Farvel — min smukke Drom er nu tilende.

Alperne laae bag ved, og den udstrakte baierste Høislette foran mig. Den sidste Mai kom jeg til München.

Hos en stikkelig Kammager paa Carlsplassen fik jeg et Bærelse. Bekjendte havde jeg ingen af, men disse kom snart som af sig selv. Paa Gaden mødte jeg strax min Landsmand Birch, gift med den, som Forfatterinde og Skuespillerinde, bekjendte Charlotte Birch-Pfeiffer; hun var paa den Tid i Zürich Directrice for det derværende „Stadttheater“, jeg lærte saaledes ikke dengang at kjende hende. Birch havde jeg tidligere og ofte seet i Sibonis Huus, han kjendte mig, og var i høi Grad opmærksom og venlig imod mig. Vi mødtes nu oftere og han var aaben og meddelelig. Philosophen Schelling levede da i München; af H. C. Ørsted havde jeg hørt om ham. Endnu en Slags Tilfæktningsspunkt kan jeg tilføie, idet min Bertinde i Kjøbenhavn havde fortalt mig, at Schelling, under sit Ophold der, havde boet hos hende, og at den Seng jeg sov i, havde været hans. Jeg havde i München intet Anbefalingsbrev, Ingen, der kunde føre mig til ham, saa gik jeg uden videre til hans Huus, lod mig melde og blev meget venlig modtaget af den gamle Mand, der længe underholdt sig med mig om Italien; jeg talte ikke godt Tydsk, den ene Danisme fulgte paa den anden, men just det især interesserede ham, det danske Element skinnede igjennem, sagde han, det flang ham saa fremmed og dog saa gammelt beslægtet. Velvilligt indbød han mig i sin Familiefreds og indlod sig smukt og hjerteligt med mig. Flere Aar efter, da jeg havde vundet et Navn i Tydskland, mødtes vi i Berlin som gamle Venner.

I mit Album nedskrev han de Ord:

Was sich stets und immer hat begeben,
Das allein veraltet nie!

Opholdet i München var lidt efter lidt blevet hjemlig godt, men imod det virkelige Hjem: Kjøbenhavn, pegede Dagene meer og meer; jeg søgte ved streng Deconomi at drage Tiden ud, idet jeg følte Angest ved, igjen at vore fast hjemme og bære de rullende Søer. Breve sagde mig, hvor aldeles jeg som Digter var opgivet og udslettet; „Maanedsskrift for Litteratur“ havde givet sit offentlige Manifest derpaa, skrevet af Moltbech. Det var mine samlede Digte, udfomne under min Fraværelse, og som tidligere spredte ad havde vundet stort Bifald, der nu, ligesom „Aarets tolv Maaneder“, fremlagdes til Beviis paa min aandelige Død. En reisende Ven bragte mig Maanedsskriftet, det var jo godt, at jeg selv læste Sligt.

Der stod deri en Anmeldelse om „den nyeste danske Poesi“; jeg stillede sammen med de andre unge Digtere, nemlig K. J. Hansen, H. B. Holst, Christian Winther og Baludan-Müller; som et Ufrud reves jeg fra disse sunde Planter, og fastedes hen; ved „Aarets tolv Maaneder“ udbryder Anmelderen, at det er ham „umuligt at fatte, hvad Resultat for Kunst og Poesi, der skulde komme ud af en saa formløs og hensigtsløs Sammenblanding af umodne Elementer.“ Det er en „Risingrod, som man snart bliver kjed af!“ det er et — „Non-sens“ — „det mangler den ordnende Fornuft“, og! at det „overgaaer al Taalmodighed, Nar ud og ind, at maatte see dette Erogjasteri“; der tales om, at jeg har „staaet Skoleret“ i Gjengangerbrevene, og at det vilde blive et aandsfortærende Arbejde, paa denne Maade, at gennemgaae mine lyriske Boester; han siger, at jeg har ladet mig stusse ved det Bifald, mine Digte have vundet i min „Omgangs-kreds“; om det jeg har vovet at benævne „humoristisk“, siger han, „her maa tages i en mere physiske Betragtning, end den Ordet pleier at have i Æsthetik,“ og ender saa med det Raad til mig: „herefter at studere mere, at flakke mindre“ &c.

Nu omtales de andre Forfattere. Hos F. J. Hansen erkjendes dog „en vis Art Vittighed og Lune“, der gives Prøver derpaa, han „er en Digter, med Spor af et umiskjendeligt Talent.“

H. B. Holst er — „mere alvorlig i sin poetiske Virken, og viser en, hos den unge Begynder i Kunsten, roesværdig Bestræbelse for idetmindste at danne og polere den ydre Form.“

Derpaa gaaer Anmelderen over til en „sprogdannet, correct og urbanlyristisk Muse“: Christian Wint her, men kommer i sand dithyrambisk Flugt ved Paludan-Müller, det er Dandserinden der omtales; Molbech gjør en lang Undskyldning, for at han nu ikke kan være kold nok, og fortæller: „da jeg første Gang læste dette „Digt, virkede det paa mig, som om jeg, ved Phantasieens Magt, „blev henført til en Himmelegn, hvor sydlige Blomsters Duft „blandede sig med vore Bøgelundes friske Morgenluftninger, og med „den styrkende Kjølning fra de danske Strandbredder, og medens jeg „føjte denne Styrkelse udgyde sig over min Aand, hørte jeg be- „kjendte Toner, der, fra den pludseligt fremtryllede poetiske Verden „uden om mig, fandt Veien til mit inderste Væsen. Det var en „Klang, som Vaarens og Sommerens Sangere blandede deres „smeltende Triller med flagende Naturtoner, som man undertiden „hører dem i Skovene ved Høstvindens Susen i afløvede Trætoppe. „Snart igjen løb det, som en fjern, dæmpet Bruslen af Havets „Brede, naar Stormen med Ratter pidsker det til at løfte sig i „høie Bølger“ o. s. v. o. s. v.! Her har man en Prøve paa Molbechs Stil og Kritik, den søde og den bittre, jeg fik den sidste, fik Skaalen saa den strømmede over, og dog havde den samme Kritiker, omtrent to, tre Aar før, skrevet netop om mine „Digte“ — at her var „Bræg af et eget Digterliv“ — „en ungdommelig Friskhed“ — og at jeg havde: „Sands for den humoristiske Spøg, og en Evne til at frembringe den, som Ingen vilde

falde almindelig, der veed, hvor sjelden overhovedet den er, og hvor langt sjeldnere den allerede i den tidligere Ungdom ytrer sig!"

Det var Dommen dengang, Manden havde glemt den, min Omgivelse glemt den; nedtraadt, udvasket var jeg blandt danske Digtere; — som en rusten, stumpet Kniv gif hvert nedskrevet Ord gennem mit Sind, gennem Sjæl og Nerver, man vil da forstaae min Angest for Hjemkomstens Time, at jeg drog den ud, og lod Reiselivets Afverling, saavidt det kunde, sprede Tanterne fra den Fremtid, der snart vilde komme, endnu een Maaned kunde jeg blive ude; fra München vilde jeg over Salzburg gaae til Wien og derfra endelig hjem.

Jeg forlod München. Jeg havde faaet Plads med en „Hauderer"; i Vognen var en livlig Mand, der skulde til Badet Gastein; ved Porten kom Digteren Saphir og rakte ham Haanden, og sagde Vittigheder om Thor=Schein und Schein der Thoren; Badegjæsten var høist underholdende, snart kom vi paa Tale om Theatret og om den seneste Forestilling af „Göz von Berlichingen", hvor Esclair spillede Hovedrollen og var flere Gange kaldt frem; mig behagede han ikke, jeg udtalte det og sagde, at den, jeg af Dem Alle syntes bedst om, var ham, der udførte „Selbig" Rolle, nemlig Hr. Wespermann! „jeg takker for Complimenten!" udbød den Fremmede i Vognen, det var Wespermann selv, jeg havde ikke kjendt ham, og min Glæde over at være sammen med den dygtige Kunstner drog ham nærmere til mig, Reisen gjorde os til Venner.

Vi naaede den østerrigske Grændse. Mit Pas fra Kjøbenhavn var paa Fransk, Grændse-Soldaten saae deri, spurgte om mit Navn, og jeg svarede: „Hans Christian Andersen!" Det staaer der ikke i Deres Pas, der hedder De Jean Chretien Andersen; De rejser altsaa under et andet Navn, end Deres eget? Nu blev der en Gramineren, som faldt ud i det Komiske, jeg alene, som hverken førte Cigarrer eller nogen Slags Contrebande hos mig, fik hele min

Koffert vendt, og jeg selv blev strengt undersøgt; alle mine Breve hjemmesfra saae man igjennem, og spurgte mig paa Samvittighed, om de indeholdt Andet end Familieanliggender; dernæst hvad min Chapeaubas var for en Ting, jeg svarede: en Selskabshat, „hvad Slags Selskab?“ spurgte de, „dog intet hemmeligt?“ min Bedbendes Krands fra Julefesten i Rom var saare mistænkelig. „Har De været i Paris?“ spurgte man, „Ja!“ og nu lod man mig vide, at Alt var, som det skulde være i Østerrige, at man ikke der skulde have Revolutioner og man var tilfreds med Keiser Franz; jeg forsikrede dem, at det var jeg ogsaa, at de kunde være aldeles rolige, jeg var en Fader af Revolutioner og i høieste Grad en god Undersaat; det hjalp ikke, jeg fremfor alle de Andre blev paa det Strengeste undersøgt og det ene og alene, fordi det kjøbenhavnske Politi havde oversat det danske Hans Christian ved Jean Chretien.

I Salzburg, tæt ved hvor jeg boede, laae et gammelt Huus med Billeder og Indskrift paa, det havde tilhørt Doctor Theophrastus Bombastus Paracelsus, derinde var han død. Den gamle Pige i Bertshuset fortalte, at hun ogsaa var født i det Huus og vidste om Paracelsus, at det var en Mand, der kunde helbrede for den Sygdom, som kun de Fornemme have og som kaldes Podagra; men derover bleve de andre Doctores vrede og gav ham Gift, men han mærkede det og var flog nok til at kunne drive den ud, lukkede sig derfor inde, efter at have befalet sin Tjener ikke at aabne Døren, før han hørte ham kalde, men Tjeneren var gruelig nysgjerrig, aabnede Døren før Tiden, og da havde hans Herre endnu ikke faaet Giften høiere op end til Halsen og da saa Døren gik op, styrtede Paracelsus død om. Det var den folkelige Fortælling, jeg fik. For mig har Paracelsus altid været en romantisk tiltrækkende Personlighed, og maatte kunne benyttes i en dansk Digtning, idet hans Vandreliv fører ham her til Danmark. Vi høre om ham, som Felt-Ræge for de fremmede Tropper her; han nævnes under Christian den Anden, hvor han i

Kjøbenhavn giver Mo'er Sigbrith en Slags Galgemand i en Flaske, der, da denne gaaer itu, flyver ud under et stort Lørdensbulder.

Staffels Paracelsus! han kaldtes en Charlatan, var dog et Genie, gik i sin Kunst forud for sin Tid; men hver, som gaaer foran Tidens Bogn, bliver sparket eller nedtraadt af dens Heste.

Er man i Salzburg maa man til Hallein, rutsche gennem Saltværket der, gaae hen over Laaget paa den saltfogende, uhyre Jernpande. Bandsaldet ved Golling bruser over Steenbloffene, men jeg har glemt Indtrykket deraf og kun beholdt et Barne-smil: det var en ganske lille Dreng jeg havde faaet til Fører, han havde i forunderlig høi Grad den Eldres Alvor, den enkelte Børn tidt kunne have; der var en Forstandighed, en ganske egen Alvor udbredt over Hyren, ikke et Smil kom over hans Ansigt; først da vi stod lige foran det skummende, styrte Vand, der gav sine Drøn, da lyste hans Dine, da smilede den Lille saa lykkelig, saa stolt: „det er Golling-Fald!“ Vandet bruser og bruser endnu, jeg har glemt det, men ikke Drengens Smil.

Som her, saaledes andre Steder, er det ofte Noget, Mange vil kalde uvæsentligt eller tilfældigt, man opfatter og Grindringen gemmer; det prægtige Kloster Mølk ved Donau har af al sin Marmerpragt, af sin ophøiede Udsigt, hos mig kun eet vedvarende friskt Minde og det er en stor, sort, brændt Plet i Gulvet. Det var i Krigen 1809, Østerrigerne laae paa den nordlige Donau-Bred, Napoleon havde taget sit Qvarteer i Klosteret; en Depeche, som han i Harmen tændte og kastede hen, har brændt et Hul i Gulvet.

Endelig ginede jeg Stephans-Taarnet, og snart stod jeg i Keiserstaden; her var i den Tid, for alle Danske, det Sonnenleitetste Huus et sandt Hjem og Tilhold, her traf man Landsmændene og denne Gang var her en Deel dygtige Folk, Capitain Tscherning, Lægerne Bendz og Thune, Nordmanden Schweigaard; om Aftenen samlede Kredsen, jeg vorte ikke fast her, da

Theatret drog mig til sig. „Burgtheater“ var saa ganske fortræffeligt, jeg saae Anschütz som „Göz von Berlichingen“, Fru von Weisenthurn som „Madam Herb“ i „Amerikaneren“, det var Comediespil! I de Dage deputerede en ung Pige, der senere har faaet et Kunstnernavn, Mathilde Wildauer, jeg saae hendes Debut som „Gurli“ i „Indianerne i England“. Flere af Kzebues Stykker bleve her fortræffeligt givne. Kzebue havde Forstand, men ikke stor Phantasi, han var sin Tids Scribe, han kunde skrive udigteriske Stykker, men hans Forstand gav dem alle en glimrende Dialog. I Hising saa og hørte jeg Strauß, han stod der midt i sit Orkester, som Hjertet i det hele Balse-Positiv, det var, som om Melodierne strømmede gennem ham ud af alle Lemmer, hans Dine lyfte, han var Livet og Lederen her, det var tydeligt. I Hising var det Fru von Weisenthurn havde sin Sommerbolig, her gjorde jeg denne interessante Kones Bekjendtskab; jeg har senere i „en Digters Bazar“ givet en Slags Silhouet af denne elskværdige, begavede Dame. Paa den danske Scene er med stort Bisald optaget hendes Lystspil: „Hvilken af dem er Bruden“ og „Godset Sternberg“. Den yngre Slægt hos os troer jeg ikke kjender Johanne von Weisenthurn, hun var Datter af en Skuespiller og allerede som lille Barn optraadt paa Scenen. 1809 spillede hun for Napoleon i Schönbrunn, „Phædra“, og fik af ham en Gave af 3000 Francs. 25 Aar gammel, foranlediget ved et Veddemaal, skrev hun i 8 Dage Sørgeespillet „die Druzen“, senere har hun leveret henved 60 dramatiske Stykker, efter 40 Aars Virksomhed fik hun af Keiser Franz „die goldene Civilehrenmedaille“, som endnu ingen Skuespillerinde her havde faaet, denne forskaffede hende den preussiske gyldne Medaille for Kunst og Videnskab, hun forlod 1841 Theatret, døde i Hising den 18de Mai 1847. Hendes Skuespil ere udkomne i 14 Bind.

Ude i Hising, paa hendes Landsted, talte vi første Gang sammen; hun var en stor Beundrer af Dehlenschläger: „der Große“, kaldte hun ham altid; da han, som Ungre, var i Wien, havde hun lært at kjende og skatte ham. Hun kunde ikke blive træt af at høre mig fortælle om Italien. Hun syntes, at mine Ord gjorde hende dette Land beskueligt og levende, hun var der med mig, sagde hun; i mit Album skrev hun:

Länder hast Du geschaut, erforscht die Tiefen der Menschen!

Doch aus dem eigenen Born, schöpfe jetzt Weisheit und Licht.

Hising, 6ten Juli 1834.

Weissenthurn.

I Sonnenleitners Huus lærte jeg at kjende Grillparzer, der havde skrevet „die Ahnfrau“ og „das goldne Blies“, paa ærlig Wienervis rakte han mig Haanden og hilsede mig som Digter med:

Gleiches Stam erkennt sich wieder,

Läg in Mitten eine Welt;

Gleiche Treue, gleiche Lieder,

Männer Dän' und Deutsche Brüder,

Leugnet's murrend gleich der Welt.

Castelli saae jeg oftest. Han er unegtelig en Typ for en ægte Wiener, alle dennes fortræffelige, særegne Egenskaber findes forenede her: Godmodighed, en fornøielig Humor, Trofasthed og Kjærlighed til sin Keiser. „Den gode Franz!“ sagde han, „jeg har skrevet et Bønnskrift til ham, et lille Vers, om, at naar vi Wienerere møde ham og hilse, han da vil lade være igjen at tage Hatten af i det kolde Veir!“ Jeg saae alle Castellis Snurrepiberier, hans Samlinger af Snustobaksdaaser, en af dem, i Form af en Snegl, har været Voltaires! „bøi Dem og kys den!“ sagde han. Jeg har i „kun en Spillemand“ hvor Naomi træder op i Wien, ladet Castelli være en af de deeltagende Personer, Verset, som indleder Capitlet, skrev Digteren til mig før vi skiltes ad.

Es ist eine seltsame Sache:

Ich sprach Deutsch und Dänisch Du,
Und doch verstanden wir uns im Nu.

Sa Freund! im Aug' liegt die Sprache
Und im Herzen der Schlüssel dazu.

Efterat have været en Maaned i Wien, gik Reisen hjemad over Prag; og her manglede ikke „Reise-Livets Poesie“, som man kalder det, seet i Afstand og vel overstaaet. Vi vare stuede sammen en Mængde Menneſker, Bognen stødte og skrumpede, men Tilfældet havde gjort sit til at hjælpe herpaa, bragt Humor i Bognen, det vil sige endeel komiske Personligheder. Saaledes havde vi en gammel Herre, misfornøiet med Alt, et Offer for Brelleri og i stadig Regnen efter, hvormeget han havde givet ud, og altid for Meget, snart for en Kop Kaffe, som ikke var det værd, snart i Uergrelse over Nutidens fordærvede Ungdom og den altfor store Rolle, den nu spillede i Alt, selv i Verdens Skjæbne. En fliden Diosait sad hos ham og sladdrede i et Bæk, en sand Geert Westphaler, han fortalte over ti Gange sin Reise til Ragusa i Dalmatien! han vilde ikke, sagde han, være Konge, det var saa svært, men nok en Konges Kammertjener, ligesom En han havde kjendt, der var blevet saa tyk, at han ikke kunde gaae, men maatte atter holde sig igjen en Kammertjener. Som sagt, han saae temmelig grisset ud, lige til Neglene, og talte dog idelig om Reenlighed; det oprørte ham at vide, at i Ungarn hedede man Bagerovnene med Romøg! han opvartede os med gamle Anecdoter; pludselig blev han takkesfuld, trak et Papir op af Lommen, vendte Dinene i Hovedet og skrev. Det var Ideer han fik! sagde han og bad mig læse det Skrevne op.

I Bognen var ikke bestemte Pladser, man maatte selv enes om disse, de to bedste bleve imidlertid ranede fra os, af to nye Reisende, som traadte til i Sglau og klogelig steg ind, imedens

alle vi Andre, trætte og sultne, søgte Aftensbordet. Det var en ung Dame med sin Mand, han sov allerede, da vi kom og steg ind igjen, hun var vaagen for dem begge og Snakksomheden selv, talte om Kunst og Literatur, om en fin Dannelse, om at læse en Digter og forstaae ham, om Musik og Plastik, om Calderon og Mendelssohn, imellem standsede hun med Suk til Manden, der hvilede sit Hoved paa hende: „Løst dit Engle- hoved, det knuser mit Bryst!“ sagde hun. Og nu talte hun om sin Faders Bibliothek, om Gjensynet hos ham, og da jeg spurgte om behøiig Literatur, stod hun i Bekjendtskab med alle Landets dygtige Forfattere, de kom til hendes Fader, i hans Bibliothek fandtes al den nyere Literatur o. s. v. — Ved Daggrø saa jeg, at hun og Manden var et blondt Jødepar, han vaagnede, drak Kaffe og sov igjen, lagde sit Englehoved til Konens Bryst og aabnede der kun eengang Munden, for at sige en ældgammel Vittighed, saa sov han, den Engel! Hun vilde af os Alle vide vor Stilling og Vilkaar og da hun hørte, jeg var Forfatter, blev jeg hende saare interessant, men ikke længere, end til vi ved Brags Porte opgav vore Navne og en gammel, døv Herre der sagde sit „Profesor Zimmermann!“ da gav hun et Skrig „Zimmermann om Gensomhed! Er De Zimmermann?“ Hun tænkte ikke paa, at Forfatteren, hun meente, længst var død, den Døve gjentog sit Navn, nu brød hun ud i Beklagelse over, at hun først i Skilsmisens Stund hørte, hvem hun havde fjørt med. Jeg havde sagt, at jeg strax næste Morgen reiste videre ad Dresden til, hun beklagede det, thi ellers vilde hun have indbudt mig til at besøge sig hos hendes Fader, see hans Bibliothek og maa- ske „træffe en Landsbeslægtet!“ „Vi boe i den største Gaard paa Pladsen!“ hun viste mig den, jeg saa hende og Manden gaae derind, og ved Afsteden fik jeg hans Kort. Næste Morgen tog jeg den Bestemmelse at blive to hele Dage i Prag, da vilde jeg ogsaa kunne gjøre mit Reiseselskab Bisit, og see Bibliotheket der med

den bøhmiske Literatur. Jeg gik til den store Gaard, hvor jeg havde seet Ægteparret træde ind. I Stuen vidste Ingen om denne Familie, paa første Sal ikke heller; da jeg kom op paa anden talte jeg om det store Bibliothek, Faderen skulde eie! nei, Ingen kjendte det! jeg kom op paa tredje, men heller ikke der, og man sagde, at der fandtes ingen flere Familier end dem, jeg nu alt havde været hos; rigtignok levede her en gammel Jøde, der havde et Bar smaa Tagkamre øverst oppe, men ham kunde det jo aldeles ikke være, imidlertid gik jeg derop; Bæggene ud til Trappen havde høvlede Bræder, der var en lav Dør med en Lapp Papir paa, jeg bankede, en gammel Mand i en snævsæt Slobrok aabnede Døren til en lav Stue, midt paa Gulvet stod en stor Klædefurv, fuld af gamle Bøger. „Her boer ikke," sagde jeg, „denne Familie!" og jeg viste Kortet. „Mein Gott!" raabte det fra et lille Sidekammer, det var Damens Stemme, jeg saa derhen og i dyb Negligé, balancerende med sin fine, sorte Silke-Reisefjole høit paa Hænderne over Hovedet, for at saa den paa, stod hun der, og i Kamret ligeoverfor gabede Manden saa søvnigt, og heldede med sit „Englehoved." Jeg stod forbauset, Damen kom ind med aaben Kjole i Ryggen, løs Kappe paa Hovedet, blussende rød ved Overraskelsen. „Bon Andersen!" sagde hun og bad om Undskyldning, Alt var i Orden, hendes Faders Bibliothek — hun pegede paa Klædefurven — saaledes opløste sig den hele Skvalder fra Reisevognen, et „Tagkammer og en Sæk fuld af Bøger!"

Fra Prag gik det over Tøplitz og Dresden hjem til Kjøbenhavn.

Det var en blandet Følelse jeg steg i Land med, og ikke alle mine Taarer vare Glædestaarer. Men Gud var med mig.

Egentligt havde jeg ikke havt Sind og Dine for Tydskland; mit Hjerte hang ved Italien, som et for mig tabt Paradies, hvorefter jeg aldrig mere skulde komme; med Skræk og Angest saa

jeg imøde den kommende Tid hjemme. Jeg ligesom drev afsted, altid nærmere Kjøbenhavn. Min Sjæl var opfyldt af Italiens Natur og dets Folkeliv, efter det Land følte jeg Hjemvee. Det ligesom smeltede sammen med mit eget Jeg, og ganske improvisatorisk fremstod en Digtning, der vorte og vorte, jeg maatte nedskrive den, uagtet jeg var overthydet om, at den vilde bringe mig mere Sorg end Glæde, dersom Nøden hjemme engang bragte mig til at lade den trykke. Alt i Rom var skrevet de første Capitler og senere i München havde jeg fortsat disse, det var min Roman „Improvisatoren“. Et Brev jeg modtog i Rom, blev sagt mig en Uttring af J. L. Heiberg, han betragtede mig som en Slags „Improvisator“, de Ord var den Gnist, der gav mit nye Digt Navn og Person.

Da jeg, som lille Dreng, i Odense en af de første Gange kom i Theatret, var, som jeg alt har sagt, Forestillingerne der tydeligst: jeg saae „das Donauweibchen“, Publicum jubledo for hende, der udførte Hovedrollen; hun blev hyldet og hædret, og syntes for mig at være det lykkeligste Væsen paa Jorden. Da jeg senere, mange Aar efter, som Student, kom i Besøg til Odense og der ind i Hospitalet, saae jeg i en Stue, hvor fattige Enker boede, hvor, som i Bartou, Seng stod ved Seng med et lille Skab, et Bord eller en Stol, som hele Bohavet, var ophængt over een af Sengene et qvindeligt Portrait i en forgyldt Ramme: Lessings „Emilie Gallotti“, der plukker Rosen itu; men Billedet var Portrait, det stak selsomt af til al den Fattigdom rundt om. „Hvem forestiller det?“ spurgte jeg. „O,“ svarede en af de gamle Koner, „det er den tyske Madames Ansigt!“ og nu kom en mager, lille, fin Qvinde, med rynkede Kinder og i en fattig Silkefjole, der engang havde været sort, det var den hædrede Sangerinde, hende jeg havde seet som „das Donauweibchen“, hvem dengang Alle tiljubledo. Det gjorde et uforglemmeligt Indtryk paa mig, og kom ofte i mine Tanter. I

Neapel hørte jeg første Gang Malibran; hendes Stemme og Spil stod over Alt, hvad jeg før havde hørt, og dog huskede jeg i det samme paa min stakkels Sangerinde i Odense Hospital; begge Skikkelser smeltede sammen til Annunziata i Romanen jeg skrev; Italien var Baggrunden for det Oplevede og det Digtede.

Min Reise var endt; det var i August 1834 jeg kom til Danmark, og snart, under et Besøg hos Ingemann ude i Sorø, paa et lille Kvistværrelse, mellem dustende Linde, med Udsigt til Sø og Skov endte jeg første Deel, sidste Deel sluttedes i Kjøbenhavn.

Selv mine bedste Venner vare ved at opgive mig som Digter: „Man havde taget Feil af mit Talent!“ hvor almindelig var ikke denne Talemaade blevet. Nær havde jeg ikke faaet en Forlægger til min Bog; endelig af Godhed mod mig, vovede Boghandler Reitzel det, men der maatte indbydes til Subscription, og jeg maatte selv see, at faae mine Venner til at tegne sig; i Planen fortæltes, at det ikke var om min Reise, hvortil jeg bød Læseren, men et Slags aandigt Resultat af en saadan; naturligviis erholdt jeg et utroligt ringe Honorar, thi der var aldeles ingen Udsigt til, at Bogen vilde blive kjøbt og læst.

„Conferentsraad Collin og hans ædle Hustru, i hvem jeg fandt Forældre, hans Børn, i hvem jeg har fundet Søskende, Hjemmets Hjem, bringer jeg her det Bedste, jeg eier!“ Det var Tilsegnelsen.

Bogen blev læst, udsolgt og atter oplagt; Critiken taug, Bladene sagde Intet, men rundt om hørte jeg, at der var Interesse for min Digtning, og at Mange glædede sig over den; endelig skrev Digteren Carl Bagger, der da var Redacteur for Søndagsbladet en Anmeldelse der, den begyndte med:

„Digteren Andersen skriver nu ikke mere saa godt som før: han er udtømt, ja, det har jeg saamænd længe ventet!“ saaledes er Digteren bleven omtalt hist og her i nogle af Hoved-

stadens Girkler, netop maaskee der, hvor han ved sin første Fremtræden allermeeft forfjæledes og næsten forgubedes. Men at han ikke er udtømt, og at han nu tvertimod har svunget sig til en før ukjendt Høide, har han ved sin „Improvisator“ nylig paa en glimrende Maade lagt for Dagen.“ — —

Man lee nu af mig, men det er saa, jeg græd mig ud, jeg græd mig glad og sølte Taknemlighed mod Gud og Menneffene.

VII.

Mange, som før havde været mine Modstandere, skiftede nu Mening, og mellem disse vandt jeg Een, som jeg tør troe, for hele Livet. Det var Digteren Hauch, en af de ædleste Naturer, jeg kjender. Han var efter flere Mars Ophold i Udlandet vendt hjem fra Italien, netop da Kjøbenhavnerne levede og aandede fun i Heibergs Vaudeviller. Min „Fodreise“ gjorde Lykke, og han traadte, som tidligere er berørt, polemisk op mod Heiberg og sparkede lidt til mig; Ingen havde da, som han senere har sagt mig, gjort ham opmærksom paa mine lyriske bedre Sager; man omtalte mig for ham som et forkjælet, overgivent Lykkebarn; han fandt i „Fodreisen“ en huul, tom Legen; nu havde han læst „Improvvisatoren“ og fornam, at der var Poesie og Dybde hos mig, som han ikke havde troet; han følte, at noget Bedre rørte sig i mig, end han havde tænkt, og det var ham derfor naturligt, at han strax skrev mig et hjerteligt Brev til, sagde, at han havde gjort mig Uret, rakte mig Haanden til Forsoning, og fra den Tid bleve vi Venner; med Iver søgte han at virke for mig, med Inderlighed har han fulgt hvert af mine Skridt fremad; men saa lidt have Flere villet forstaae det Fortræffelige hos ham, det ædle Forhold mellem os, at da han senere skrev sin Roman „Slottet ved Rhinen“ og i den skildrede et Brængbillede af en sand Digter, der gaaer til Galehuset af Forsængelighed, fandt man her hjemme, at han havde handlet høist uretfærdigt og haardt mod mig ved saaledes at fremstille mig i alle mine Svagheder; man troe ikke, at det var en Enkelts Uttring, nei,

det gik saa vidt, var saa almindelig antaget, ja udtalt, at Hauch selv felte sig kaldet til i denne Anledning at skrive en Afhandling over mig som Digter, for at vise, paa hvilken Maa-
dens Plads han stillede mig. Den findes aftrykt i Schouws „Ugeskrift“.

Om Sibbern, hvem Alle stattede og hvis Genrykkelse over Baludan-Müllers „Amor og Psyche“ lagdes til Beviserne for dette Digts Fortræffelighed, var sagt mig, at han strengt badlede hele min Virksomhed, ikke led mig som Digter; jeg var derfor blevet glad overrasket ved at see i en lille Bog, han skrev til Forsvar for Ingemann, at han just var mig godt findet, idet han udtalte det Ønske, at Nogen ogsaa maatte sige mig et venligt Ord. Han læste „Improvisatoren“, og ud af sit Hjerte skrev han mig et Brev til, det eneste Skrevne, med Undtagelse af Carl Baggers korte Anmeldelse, der var givet i Erkjendelse og Kjærlighed; det var ham saa ligt, som hørte man ham tale. Sibbern skrev:

„Jeg har læst Deres „Improvisator“ og har læst den med sand og stor baade Fornøielse og Glæde — Fornøielse over den selv, Glæde over, at De netop havde skrevet den. Atter et opfyldt Haab, atter en sand Akquisition! Sammenlignede jeg den i Tankerne med hvad jeg kjendte af Deres tidligere Poesie, da forekom Forskjellen mig liig Forskjellen imellem hiin unge Aladdin, vi saae lure bag Søren og tumle sig paa Torvene, og den Aladdin, der, ældet og forhyndet paa eengang, træder ud af Badet. Jeg læste Deres „Improvisator“ til Enden med det Samme: „det er godt, det er meget godt!“ hvormed jeg læste de første 24 Sider. Og Dagen efter, jeg var kommen til Ende, gad jeg intet Andet læse. De maa vide, hvad det vil sige. Det viser, at man har følt sig fyldt.

„Og hvad der fyldte mig var baade Glæde over Bogen og over Dem. Vi kjende Dem som, hvad Tydskten kalder: „eine

„gute Seele“; med Glæde vidste jeg nu, at De ogsaa er en „grundig Sjæl. De er i Selstabsfredse hos Andre aaben, godmodig, velvillig, livlig, let bevægelig. Jeg seer, at De hjemme formaaer at være dyb, varm, inderlig og af en fast fjærnefuld Phantasie. Bevar Dem selv i begge Henseender. Og for at kunne det, fæst ikke Sind og Hjerte til Critik, eller hvad der kalder sig saa. Læs helst ingen. Lad Ingen komme Dem nær. De har en Muse, en Guddom, som er Dem nær. Skram hende ikke bort, og lad det ikke skee, at Andre gjøre det.

„De har været i Italien; De har levet i Italien for at være deri, ei for at male det. Maleriet kom siden af sig selv, og i stor Stiil er det Maleri, De lader træde frem for os.

„Der vil komme en Tid — eller er den maaſkee kommen? — da De vil begive Dem ud i en anden stor Region — Historien. Jeg glæder mig ved Tanken om, hvad De da vil bringe hjem og bringe os.

„Da vil der senere endnu komme en anden Tid, da De vil drages ud i et andet stort Rige og leve i det — Philosophiens. Ogsaa da haaber jeg, De vil bringe os Gjenbilleder, vidnende om, at Musen har været Dem nær.

„Jeg skriver disse Linier af et oprigtigt Hjerte. Jeg vil Dem inderlig vel, og vil det ei ved andet, end ved Oprigtighed. Men skulde disse Linier just komme til Dem i det Dieblik, da det er helligt i Deres Sind og i Deres Stue, da lad mit Brev ei anfægte Dem, men læg det stille hen. Og er det nu saa, da gid det snart maa blive helligt i Deres Sind og i Deres Hjem; og kommer da Noget, som vil indgribe forstyrrende eller forlokkende, da sli: Abitote, nam heic Dii sunt.

„Og nu hilses De af Hjertet af Deres hengivne

Sibbern.

Kjøbenhavn, d. 12 Sept. 1835.

„Til Digteren Andersen.“

Men til „Improvisatoren“ igjen. Denne Bog reiste mit faldne Huus, samlede igjen Bennerne, ja forøgede endogsaa dets Antal. Første Gang følte jeg nogen sand tilkjæmpet Erkjendelse.

Bogen blev strax af Professor Kruse oversat paa Tydsk under den lange Titel: „Jugendleben und Träume eines italienischen Dichters“. Jeg yttrede mig imod denne Titel; men han paastod, hvad jeg nu veed, han havde Ret i, at en saadan Titel var nødvendig for at vække Opmærksomhed, hvilket den simplere, „Improvisatoren“, ikke vilde kunde. — Carl Bagger havde, som vi veed, anmeldt Bogen; egentlig Critik udeblev, til der var talt og atter talt; da endelig kom En, jeg troer i Literaturtidenden, vel høfligere end jeg her var vant til, men man gled hen over det Gode: „Det var jo noksom bekjendt“, hed det, og holdt sig til Manglerne, opsummerede alle de italienske feilstrevne Ord og Udtryk; ja, da paa samme Tid Nicolai bekjendte Bog „Italien wie es wirklich ist“ udkom, der stiller Italiens Natur under Tydsklands og i Capri kun seer et „Meerungeheuer“ og forkaster al Skjønhed hiin Side Alperne, paa den nar, som den medicæiske Venus eier, hvis Skjønhedsformer Nicolai derpaa opgiver efter egen Opmaalning med Seglgarn, saa blev der her hjemme høit talt om, at nu kunde man see, hvad det var for Noget Andersen havde skrevet, — nei, Nicolai var en ganske Anden, hos ham fik man det sande Begreb om Italien.

Jeg bragte Christian den Ottende, dengang Prinds Christian, min Bog; i Morgemakket traf jeg en af vore Smaa-Poeter, der i Statscalenderen staaer som en meget fornem Mand; han var saa naadig at tale til mig; vi dreve jo Haandværket, vi vare begge Poeter, og nu holdt han for mig til en høitstaende Herre et Foredrag over det Ord „Colosseum“; det stod i Bogen stavet anderledes end hos Byron, hvor det feil-

agtig skrives „Coliseum“, — det var forfærdeligt! det var igjen dette Sprogjasteri, man glemte over det, hvad Talent der ellers viste sig i Bogen. Foredraget blev lydeligt holdt for den hele Forsamling. Jeg søgte at bevise, at jeg just havde skrevet det rigtig, men det havde Byron ikke, og den ophøjede Herre trak med Smil paa Skuldrene, rakte mig min Bog og beklagede „den flemme Trykfeil i den smukt indbundne Bog!“ — „O, den handler jo bare om Dem selv!“ hed det rundt om i de mange Kredse, hvor „man fordærvede Andersen med evige Lovtaler“. „Maanedsskrift for Litteratur“, det, hvilket alle for intelligent ansete Ledere saae op til, og som var det Skjønnes Høiesteret, talte om mangen lille, nu glemt Brochure og Comedie, men værdigede ikke „Improvvisatoren“ et Ord, maaskee fordi den havde vundet et stort Publicum, et andet Dylag af Bogen var udkommet; jeg havde, styrket ved det Gudsfæste, jeg havde fundet, skrevet en ny Roman „D. T.“, og da først, det var i Maret 1837, omtalte Maanedsskriftet denne og „Improvvisatoren“; men hvorledes jeg blev revset, skolemestreret — derom siden.

Fra Tydskland lod den første stærke Erkjendelse eller maaskee Overvurderen af min Digtning, og jeg bød mig, som en Syg, efter Solskinnet, taknemmelig glad — thi mit Hjerte var taknemmeligt! jeg var ikke, hvad det danske Maanedsskrift nedlod sig til at underskrive og saa omtrent sagde i dets Kritik over „Improvvisatoren“: et utaknemmeligt Menneske, der i min Bog viste Mangel paa Tak mod Belgjørerere; jeg var jo selv den fattige Antonio, der ommede sig ved Trykket, det jeg skulde taale, burde taale! jeg, den fattige Dreng, man havde givet Naadsens Brød!

I Sverrig udkom ogsaa en Oversættelse, og i alle svenske Blade, der kom mig for Die, gjenlød Roes og Lovtale over mit Arbeide; fra Svenskt kom en russisk Oversættelse ud i Petersborg; ogsaa i England blev Bogen oversat af Døckerinden

Mary Howitt, og hvad der var af Betydning blev bemærket og yndet.

„This book is in romance what „Childe Harold is in poetry“ — saaledes anmeldtes den der, og da jeg omtrent tretten Aar efter første Gang kom til London, hørte jeg om en hadrende Kritik i „foreign review“, den man tillagde Walter Scotts Svigersøn, den dygtige, kritisk strenge Lockhart. Jeg vidste Intet om den; tidligere læste jeg ikke Engelsk, og uagtet den stod i et af de meest læste og i London udbredte Reviews, der kom her til Kjøbenhavn, omtaltes det ikke af et eneste dansk Blad, der ellers om enhver anden dansk Digter melder, naar i England Navnet paa hans Bog nævnes. Min Anmelder siger:

„Improvvisatoren“ er et dansk Værk, digtet i det danske Sprog, det, i hvilket Hamlet, den sorgfulde Prinds af Danmark, talte og tænkte. En Ven har sagt, at Corinna var Improvisatorens Bedstemoder; maaskee, der ere Træk, men Improvisatoren er en elskeligere Ledsager.“

Den tydske Kritik har sagt om Improvisatoren:

„Es wäre nicht uninteressant, zwischen Andersens Improvisator und der Corinna von Madame Staël eine Parallele zu ziehen. Beide Verfasser haben sich in der Gestalt von italienischen Improvisatoren zu Helden ihrer Romane gemacht; beide haben eine Schilderung der Herrlichkeiten Italiens damit zu verschmelzen gesetzt. Aber der Däne ist naiv, die Französin sentimental; Andersen giebt Poesie, die Staël Rhetorik!“

„Dansk Maanedsskrift for Litteratur“ nævnede ogsaa „Corinna“, men her klang det anderledes:

„Det er sandsynligt, at Fru Staël-Holsteins Roman

„Corinna“ har været Forfatteren et vildledende Forbillede o. s. v.“

Hvor forskjellig seer man lyder ikke saaledes tydskt og engelsk Sammenstilling af „Corinna“ og „Improvisatoren“ mod den Affærdigelse i samme Punct, det danske Maanedsskrift giver mig.

Ogsaa i Nordamerika udkom senere et Par engelske Oversættelser, og efter det Svenske fulgte i Petersborg, dog først 1844, en russisk Oversættelse, en lignende i Bøhmisk; ogsaa i Holland vakte denne Bog stor Opmærksomhed; i det der meget udbredte Tidsskrift „de Tijd“ stod en anbefalende Critik over den. 1847 udkom den paa Fransk, oversat af Mad. Lebrun og blev særdeles rosende anmeldt, og hvor især dens „Reenhed“ fremhævedes. — I Tydskland findes en syv à otte forskellige Udgaver af denne Roman og dertil flere Oplag; jeg maa derhos henvise til den bekjendte Gitzigs Udgave af Chamisso's Bærker, hvor, i et af dennes aftrykte Breve til mig, Digteren udtaler sin Glæde over min Bog, den, han fremhæver for Bærker, som: Nôtre dame de Paris, La salamandre, o. s. v. *)

Udenfra kom saaledes strax og gjennem Alaringer, som sagt er, den lydeligste Erkjendelse, der aandeligt holdt mig oppe. Har Danmark i mig en Digter, da har man ikke herhjemme opelsket mig dertil. Medens Forældre tidt kjæle for og sætte i Dribshuus enhver lille ankydende Spire af hvad de troe der kan føre til et Slags Talent, have de Blevne saa godt som gjort Alt for at kvæle det hos mig; men saaledes vilde nu Vorherre det til min Udvikling, og derfor sendte han Solstraaler ude fra og lod hvad

*) See Bilag III.

jeg havde skrevet selv bane sig Vej. Der er derhos en Magt i Publicum, stærkere end alle Critiker og de enkelte Partier, — jeg havde dog ved „Improvvisatoren“ vundet Godsfæste herhjemme, jeg havde hos Nogle her tilkjæmpet mig en hæderlig Plads; mit Lune solte Dieblikke, hvori det løstede Bingerne; kun saa Maaneder efter at „Improvvisatoren“ kom ud, traadte jeg op med det første Hefte af mine Eventyr; men man maa ikke troe, at disse bleve dieblikkelig vel modtagne; Folk, der sagde sig at mene mig det godt, beklagede, at jeg, der nylig i „Improvvisatoren“ havde givet Haab om at levere „Noget“, pludseligt faldt tilbage i „Barnagtighed“. „Maanedsskrift for Litteratur“ værdigede aldrig at omtale disse, og i „Dannora“, et dengang læst kritisk Skrift, blev der lagt mig paa Hjertet, ikke at spille min Tid med at skrive Eventyr. Man savnede hos mig den sædvanlige Form for denne Digteart, og man opgav mig Mønstre at studere; det vilde jeg jo ikke, sagde de — og saa opgav jeg at skrive Eventyr, og bragte i den Tid, verlende mellem Mismod og Lune, min anden Roman „D. L.“ Der var hos mig en aandelig Trang til at producere, og jeg troede i Romanen at have fundet mit rette Element. Lige efter hinanden udkom saaledes „Improvvisatoren“ 1835, „D. L.“ 1836 og „Kun en Spillemand“ 1837. Mange syntes godt om „D. L.“, især H. C. Ørsted, der havde stor Sands for det komiske Element. Han opmuntrede mig til at vedblive i denne Retning, og hos ham og i hans Kreds fik jeg Glæde og Erkjendelse.

Hos Sibbern, med hvem jeg efter at have modtaget Brevet om „Improvvisatoren“ havde gjort personligt Bekjendtskab, læste jeg „D. L.“ Poul Møller, der var kommen herved fra Norge, og der ikke havde yndet „Godreisen“, var tilstede ved en af disse mine Aftenlæsninger og hørte til med stor Deeltagelse; Scenerne ovre i Thyland, paa Heden og ved Vester-

havet interesserede ham, og han udtalte sig varmt og inderligt. Et Par Oversættelser af „D. T.“ paa Tydskt bleve senere gjen- givne paa Svensk, Hollandsk og Engelsk. Mine kjøbenhavnske Landsmænd havde ved „Improvvisatoren“ opholdt sig over nogle italienske Ord's Feilskreven og Correcturfeil. For at fjerne en lignende Anke, tilbød mig, da „D. T.“ skulde udkomme, en af Universitetets Professore at læse Correctur; „jeg er øvet deri“, sagde han, „og har altid erholdt Roes for min Correct- hed, saa skal man ikke have den mindre bethdelige Ting, Bog- stavering, at dvæle ved, naar man recenserer Dem!“ — Han læste Ark for Ark; to dygtige Mænd foruden ham saae ogsaa disse nøiagtigt igjennem; Bogen kom ud, og Critiken, jeg fik her- hjemme, endte med, at „de sædvanlige grammatikalste Skjodes- løsheder, som altid hos Andersen, findes ogsaa i denne Bog“. — „Nei, nu er det for galt!“ sagde Professore, „jeg har an- vendt samme Flid, som i mine egne Bøger! man gjør Dem vir- kelig Uret!“

„D. T.“ blev læst og atter læst, mit Publicum tog til, men Blad- og Journal-Critik viste mig endnu ikke stor Opmun- tring; ja man glemte, at med Aarene bliver Drengen til Mand, og at man ogsaa udenfor den almindelige Bei kan erhverve sig Kundskaber; man hang ved gamle Paastande og Bestyldninger; Mange, der maaskee aldrig havde læst mine senere større Arbej- der, udtalte sig allerstrengest, men vare ikke saa ærlige som Hei- berg, der, da jeg spurgte ham, om han havde læst disse Ro- maner, spøgende svarede: „jeg læser aldrig store Bøger!“ — Hvorledes den Tone var, man tillod sig i Maanedsskriftet, sees benyttet som Anke mod dette Selskab af Paludan-Müller, der, da han, den erkjendte og flattede unge Digter, fik af samme Maanedsskrift ogsaa en streng Dom, skrev sit pole- miste Digt: „Trochæer og Jamber“, og anførte der i en

Note, hvorvidt Maanedsskriftet vovede at gaae mod en Digter; jeg giver Baludan-Müllers Ord:

„I hvilken agtværdig Journal — den være sig inden- eller udenlandsk — har man seet en Recensent tillade sig flige Friheder mod den recenserede Forfatters Person? Forfatterens Mangel paa Forstand, høiere Dannelselse og egentlige Studium gjøres nemlig ikke alene til Gjenstand for Dmtale, men hans Ulyst til det sidste paaankes; gode Raad gives til fremtidig Flid og Studering; Trudsel med Critik anvendes, og endelig gives der Forfatteren Haab om at kunne præstere noget Tilfredsstillende, naar han vil lægge Recensentens Raad paa Hjerte. Disse og mange flere de anmeldte Skrifter („Improvisatoren“ og „D. L.“) uveedkommende og derimod deres Forfatter høist graverende Uttrinnger, hvoriblandt endog en indirecte Bestyldning for Utafnemmelighed mod Belgjorere, tilstøder Redactionen af Maanedsskriftet en navnløs Recensent aldeles ugeneert at fremsføre og unddrager ham paa samme Tid, ved at faste Anonymitetens Slør over ham, den fortjente Revselse af den Fornærmede!“

Characteristisk er det, da senere af Maanedsskriftet største Delen af Anmelderne til de forskjellige Critiker bleve opgivne, Forfatteren siden ikke har vovet at navngive sig.

Aaret efter (1837) kom Romanen „Kun en Spillemand“, der saa ganske er en aandig Blomst, fremsprungen af det Tryk, jeg led i denne mægtige Kamp mellem min Digternatur og den blodig haarde Omgivning, og dog var jeg kommet et Skridt fremad, forstod mere mig selv og Verden, men jeg var ved at opgive Tanken om nogen Slags sand Erkjendelse her af Det, Gud havde givet mig; i en anden Verden maatte det komme til Klarhed, deri søgte jeg min Trøst. Var „Improvisatoren“ en virkelig Improvisator, da var „Kun en Spillemand“ den forstaaede Kamp og Liden; denne Digtning var i sin Heelhed

gjennemtænkt og, seet udenfra, som den i hver Enkeltbed var født og næsten oplevet; den gjærende Opposition mod Ubilligheden, Taabeligheden, Prosaen og Trykket af den hele Omgivelse gav Stemninger, der aabenbarer sig i Charactererne Naomi, Ladislaus og Gudsaderen i „Hulgaden“.

Ogsaa denne Bog brød sig Bei herhjemme; men ingen Tak eller Opmuntring lød; Critiken indrømmede kun, at jeg tidt blev forunderlig heldig ledet af Instinctet, — man valgte det Udtryk, man bruger for Dyret, men som i Menneskeverdenen, i Poesiens Verden ellers kaldes Genialiteten; hos mig skulde den stemples som Instinct. Det var en vedvarende Træden ned af alt Godt hos mig. En enkelt Begavet yttrede vel mundtligt til mig, at jeg blev for haardt og ubilligt behandlet, men Ingen traadte op og udtalte det. Romanen „Kun en Spillemand“ opfyldte en kort Tid en af vort Lands unge, høitbegavede Mænd, det var Søren Kierkegaard; paa Gaden, hvor vi mødtes, sagde han mig, at han vilde skrive en Critik over den, og at jeg vilde vist blive mere tilfreds med den, end de tidligere, thi, indrømmede han, man opfattede mig ganske urigtigt! — der gik lang Tid hen, han læste Bogen om igjen, og det første gode Indtryk udvirkedes; og jeg maa troe, at jo alvorligere han drøftede Digtningen, des seilfuldere blev den, og da Critiken kom, kunde jeg ikke være glad ved den; den kom som en heel Bog; den første, troer jeg, Kierkegaard skrev, noget besværlig at læse, med den hegel'ske Tungthed i Udtrykkene; man sagde ogsaa i Spøg, at kun Kierkegaard og Andersen havde læst Bogen ud; det var „Af en endnu Levendes Papirer“. Jeg fik dengang det ud af den, at jeg var ingen Digter, men en digterisk Figur, der var løbet ud af min Gruppe, og at det var en tilkommende Digter givet at stille mig i den, eller at benytte mig som Figur i en Digtning, hvori han skabte mit Supplement! Senere forstod jeg bedre

denne Forfatter, der i min Fremstriben er kommet mig imøde med Venlighed og Skjønsonhed.

Jeg fandt ikke og vandt ikke hjemme nogen offentlig Beskytter eller Anmelder for mine Romaner, og hvad dertil satte dem i Skygge var den almindelige Begeistring for netop de af Heiberg udgivne beundrede „Hverdagshistorier“. Sproget i disse, Indholdet og fremfor Alt den Heibergske Anbefaling og Beundring for disse Værker, gav dem hos den danske Læseverden den høieste Rang i Nutidens Literatur.

Dog, i hvor haanligt jeg end blev affærdiget, jeg blev læst, og saavidt havde jeg imidlertid bragt det, at Mange herhjemme nu ikke tvivlede om min poetiske Gyde, den man før min Reise til Italien aldeles opgav hos mig. Men ingen dansk Anmeldelse udtalte sig om Ideen, om Friskheden, om Lunet, om hvad der kunde være eiendommeligt i mine Romaner; først da de udkom paa Svensk, gik med godt Sind et Par svenske Blade lidt dybere ind, læste og opfattede med god og ærlig Villie, og i Tydskland var det samme Tilfældet; herfra styrkedes mit Mod til at vedblive.

Om „O. T.“ og „only a fiddler“ udtalte sig „London literary Gazette“:

„Dette er et af de interessanteste Værker, som i en Række af Aar har forladt Pressen; dets Skildringer af det danske Liv er naturlig og beundringsværdig, dets Skildring af Scenen, hvor det foregaaer, er sand og træffende, dets udmærkede Fremstilling af Børn og Børns Tanker, dets Naivitet og livlige Sprog, dets Verdenskundskab og Indbildningskraft, kort, Alt er sat saa klart i Lyset for os og besidder en saadan Vnde, at vi ikke tage i Betænkning at sige, at dette er en Bog, som vil tiltale enhver Klasse af Læsere og fortjener Plads blandt de meest udmærkede romantiske Værker, som nogensinde er fremkommet.“

Først flere Aar efter udtalte i Danmark en Mand af Betydning, Digteren Hauch, i sin tidligere nævnte Afhandling i Schouws Ugeskrift sig hjerteligt over mig som Digter, udtalte sig om Romanerne og i saa Træk fremhævede der det Characteristiske:

„Hovedgjenstanden“, siger han, „i Andersens bedste og meest gennemarbejdede Skrifter, i dem, hvori den rigeste Phantaste, den dybeste Følelse, den meest bevægede Digtersjæl kommer frem, er et Talent eller idetmindste en ædlere Natur, der vil kæmpe sig frem af snevre og trykkende Kaar. Det er saaledes Tilfældet i hans tre Romaner, og i denne Retning har han jo ogsaa virkelig et betydningsfuldt Liv at fremstille, en indre Verden, som Ingen bedre kjender, end den, der selv har druffet af den bittere Kalk: Lidelser og Savn, smertelige og dybe Følelser, som ere nær beslægtede med dem, han selv har gennemgaaet, og hvori Grindringen der, efter den gamle betydningsfulde Mythe er Musernes Moder, Haand i Haand med disse træder ham imøde. Hvad han her kan fortælle Verden, fortjener da sikkert med Opmærksomhed at høres; thi uagtet det paa den ene Side kun er den Enkeltes inderste personlige Liv, saa er det dog tillige Talentets og Geniets almindelige Lod, idetmindste naar det befinder sig i ringe Kaar, der her føres os for Die. Forsaavidt han nemlig i sin „Improvisator“, „D. L.“ og „Kun en Spillemand“ ikke blot fremstiller sig selv i sin affondrede Particularitet, men tillige den betydningsfulde Kamp, som Mange have gennemgaaet, og som ogsaa han kjender, fordi hans Liv har udviklet sig der igjennem, saa gengiver han jo slet ikke Noget, der tilhører Illusionernes Verden, men kun det, der vidner om Sandheden, og der, som ethvert slikt Vidnesbyrd, har en almindelig og varig Gyldighed. Ja, han forsøger saaledes ikke blot Talentets og Geniets, men, som sagt, tillige den frænkede

og uretfærdigt behandlede Menneſkehedſ Sag; og da han ſelv ſaa ſmerteligt har ſølt denne ſvære Kamp, hvori Raokoonsſlangerne knuge de opadſtræbende Hænder, da han ſelv har været nødt til at drikke af det malurtſyldte Bæger, ſom den ligegyldige og overmodige Verden ſaatidt rækker den, der befinder ſig i en undertrykt Stilling, ſaa er han ogſaa iſtand til at give ſin Fremſtilling i denne Henſeende en Sandhed og Alvor, ja en tragisk og ſmertesvækkende Pathos, der vanſkeligt paa det ſøende Menneſkehjerte forſeiler ſin Virkning. — — — Hvo kan i hans „Spillemand“ læſe hiint Optrin, hvori den „fornemme Hund“, ſom Digteren udtrykker ſig, med Foragt vender ſig bort fra den Gode, hvormed den fattige Dreng maa tage til Takke, uden tillige at erkjende at dette ikke er en Leeg, hvori Forfængeligheden ſøger ſin Triumph, men at det tvertimod er den i ſit Indreſte dybt frænkede Menneſkenatur, der her udtaler ſin Smerte.“

Saaledes lød det en ni à ti Aar ſenere om mig i Danmark; ſaaledes lyder en Mandſ, en ædel hædret Stemme. Det er gaaet mig med Critiken, ſom det gaaer med Vinen, jo flere Aar, der gaae, før den ſkjænkes, deſto fortræffeligere ſmager den. Samme Aar, ſom „Spillemanden“ udkom (1837) beſøgte jeg første Gang Nabolandet, gjorde Canal-Reiſen til Stockholm. Da kjendte man ikke, hvad man nu kalder ſkandinaviſke Sympathier; fra gamle Krige med Naboen var endnu nedarvet en Slags Miſtillid; de kjøbenhavnske Gadedrenge glemte ikke om Vinteren, naar Iſen bandt Landene ſammen, og Svenske kom i Kane over til os, paa en raa og faad Maade at ſkrige efter dem; meget lidt kjendtes af ſvenſk Literatur, og det faldt kun ſaa Danſke ind, at man med ringe Ovelſe let kunde læſe og forſtaa det ſvenſke Sprog. Tegnérſ „Frithiof“ og „Arel“ var kjendt og det kun i Overſættelſe. Tiderne forandres.

Jeg havde læſt et Par ſvenſke Forfattere og af diſſe tiltalte mig iſær den afdøde, ullykkelige Stagnelius; hans Digtninger

fyldte mig endnu mere end Tegnér, der da repræsenterede Digtekunsten i Sverrig. Jeg, som kun havde reist syd paa, hvor altsaa Afskeden fra Kjøbenhavn er Afsked med Modersmaalet, følte mig nu halvt som hjemme gjennem hele Sverrig, kunde tale mit danske Sprog, og hørte i Landets Tunge kun som en Dialect af det Danske; jeg syntes, at Danmark udvidede sig, det Beslægtede i Folket traadte mig saa levende frem, jeg begreb, hvor nær Svensk, Norsk og Dansk stod til hinanden. Jeg mødte hjertelige, venlige Mennesker, og det er min Natur at slutte mig snart til disse. Denne Reise var og er mig endnu een af mine gladeste. — Det maleriske svenske Land, med sine udstrakte Skove, store Søer, den brusende, storartede Trollhätta, de maleriske Skjærgaarde, hele denne Natur var mig ny, og nu Stockholm selv hvis Beliggenhed næsten nærmer sig Constantinopels og maaler sig med Edinburghs, overraskede mig i høi Grad. — Canalfarten selv flinger jo halv eventyrlig for den Uindviiede, naar man fortæller, at Dampskibet seiler der fra Søerne op over Bjerghøiderne, hvorfra man seer under sig de udstrakte Gran- og Birkeskove. Gjennem dristige Sluser løfte og sænke sig Skibene, mens den Reisende gjør sine Skovvandring. Fra denne Reise, og navnlig fra den mægtige Venersøe, knytter sig et Bekjendskab af stor Interesse og ikke uden Indflydelse paa mig, det er med den svenske Romanforfatterinde Fredrika Bremer.

Paa Canalen mellem Trollhätten og Venersborg havde jeg just spurgt Capitainen ombord og nogle af de Medreisende, om hvilke svenske Forfattere der levede i Stockholm, og udtalte min Lyst til at see og tale med Frøken Bremer. „Ja, hende træffer De ikke!“ sagde Capitainen, „hun er for Diebliffet i Besøg i Norge!“ — „Hun kommer vel, maa komme tilbage, medens jeg er her!“ sagde jeg i Spøg og tilføiede: „paa Reise har jeg altid Lykken med, saa at det Meeste, jeg ønsker, bliver opfyldt.“ — „Men neppe denne Gang!“ sagde Capitainen. Tre

Timer efter, da vi skulde bort fra Venersborg, hvor vi laae og tog Barer og Passagerer ombord, kom han leende med Listen over de ny tiltraadte Reisende og raabte høit: „Lykkelige Menneſke! jo De har Lykken, Frøken Bremer er her og seiler med til Stockholm!“ jeg antog det for Spøg, han viste mig Navnet paa sin Liste, men jeg var dog ikke overthydet, om det var Forfatterinden selv. Mellem dem, jeg opdagede gaae ombord, saae jeg Ingen, der forekom mig at kunne være hende. Aftenen faldt paa og ved Midnat vare vi paa den store vidtudsirakte Venersøe.

Klokken Tre om Morgenen stod jeg op for at see Solopgangen, foruden mig kom endnu fra Kabinetterne Gen, det var en Dame, ikke ung, ikke gammel, indhyllet i Shawl og Raabe, — ogsaa hun vilde see Solen staae op. Jeg tænkte: er Frøken Bremer her ombord, saa maa det være hende! jeg begyndte en Samtale, hun svarede høfligt men fremmed, og da jeg spurgte hende, om hun ikke var Forfatterinde til de bekjendte Romaner, gav hun et undvigende Svar og spurgte nu om mit Navn, hun kjendte det, men tilstod, at hun ingen af mine Skrifter havde læst, spurgte, om jeg intet Exemplar af disse eiede hos mig, jeg havde just „Improvisatoren“, som jeg havde bestemt for Beskow, jeg laante hende den og hun gik ned i sin Kabin og kom ikke frem hele Formiddagen, men da jeg igjen saae hende, var hendes Ansigt klart og fuldt af Hjertelighed, hun trykkede min Haand, sagde, at hun havde læst det Meste af første Deel af Bogen, og nu kjendte hun mig. Skibet fløi med os over Bjerger, gjennem stille Indsøer og Skove ud i Østersøens Skjærgaarde, hvor Klippeværne ligge strøede og danne de mærkeligste Overgange fra den nøgne Steen til Grønsværs Den og den, hvor Træer og Buske sætte sig; det gik gjennem Brænding og over Strudel, to Steder maatte alle Passagerer stille sidde paa sin Plads, medens Lodsens hele Opmærksomhed var hestet paa eet Punkt, man følte

i Fartøiet Naturkraftens Haand, der et Secund greb og slap det. Frøken Bremer fortalte mangt et Sagn, mangen Historie, der knyttede sig til een og anden D og til den og den Gaard oppe i Landet. Reisen blev rigere og glædeligere.

I Stockholm fortsattes Bekjendtskabet, og Mar have knyttet det fastere ved Breve; hun er en ædel Kvinde, Religionens store trøstende Sandheder, det Poetiske i Livets stille Enkeltheder have dybt gennemtrængt hende, og hun eier en Genius til at udtale det.

Endnu var ingen af mine Romaner udkommen i svensk Oversættelse, jeg var i Stockholm som Digter kun kjendt af Enkelte, der havde læst „Fodreisen“ og mine Iyriske Digte, og disse Enkelte vare meest litteraire Folk, hvilke ogsaa paa det hjerteligste og med svensk Forekommenhed og Opmærksomhed modtog mig; den for sine humoristiske Digte kjendte og hædrede Geistlige, Dahlgreen, som nu længst er død, skrev en Sang til mig; jeg fandt Gjestfrihed og Venlighed, Sverrig og de Svenske fik jeg kjær. Af H. C. Ørsted var jeg anbefalet til den berømte Berzelius, hvis Bekjendtskab jeg nu første Gang gjorde, ved ham fik jeg en god Modtagelse i Upsala, hvorhen jeg drog nogle Dage og af den da levende Professor Rudberg førtes til Upsalshøien, hvor vi af det store Sølvhorn, Kong Carl Johan der havde givet, drak i Champagne Nordens Skaal. — Land og Folk fik jeg kjær og syntes, som sagt, at mit Hjemts Grændse vorte, først nu forstod jeg ret, hvor beslægtet Svensk, Dansk og Norsk vare, og i denne Følelse skrev jeg strax efter min Hjemkomst Sangen:

„Vi er eet Folk, vi kaldes Skandinaver!“

Ved dette Digt var ikke Tanke af Politik, den er mig fremmed. — Digteren skal ikke arbejde i Politikens Tjeneste, men rolig gaar foran Bevægelserne, som en Seer. Den skandinaviske Sang blev til, da der ikke taltes om Skandinaver; den fremsprang i

Kølelsen af det Beslægtede hos de tre Folk, den Kjærlighed, jeg følte og ønskede de i Aand og Hjerte med mig maae eie for hinanden, og ikke uvenligt og misforstaaende staae stille som de stride Strømme.

„Man kan see, at de Svenske have gjort af ham!“ var det Første, jeg hørte hjemme om min Sang. Et Par Aar gif, Naboerne forstode bedre hinanden; Dehlenschläger, Tegnér og Fredrika Bremer bragte dem gjensidig til at læse hinandens Literatur, og Slægtskabet blev følt og forstaaet; den taabelige gamle Rest af Uvenskab, fordi de ikke kjendte det gjensidige Gode hos hinanden, forsvandt, der kom et smukt og hjerteligt Forhold mellem Svensk og Dansk.

Skandinavismen satte imidlertid Blomst i Kjøbenhavn, maaskee ogsaa i Sverrig, i Norge troer jeg ikke det ret er steet, vi fik et „Skandinavisk Selskab“, det vil sige en Forening i Kjøbenhavn, hvor man holder broderlige Taler om Nordens tre Folk, giver historiske Foredrag og faaer skandinaviske Concerter, med Sange af Bellman og Rung, Lindblad og Gade, og det er jo ganske fortræffeligt! — nu kom min Sang til Væge, og man sagde mig, at denne Sang vilde overleve Alt af hvad jeg havde skrevet! ja een af vore betydelige offentlige Characterer, forsikrede og i Alvor, at dette var det eneste Digt, der gjorde mig til dansk Digter. Nu sattes det saa høit, for eet Aar tilbage var det kun Productet af smigret Forsængelighed.

Saa vel i Sverrig som i Danmark havde min Vise Componister og er blevet Concertvise, men den er ikke bleven populair.

Efter min Hjemkomst fra den svenske Tour begyndte jeg flittig at læse Historie, gjorde mig mere bekjendt med fremmed Literatur; dog den Bog, jeg læste meest i, og fra hvilken jeg fik de stærkeste Indtryk, var, som altid, Naturens. Ved Som-

merlivet paa fynske Herregaarde, især det tæt ved Skoven romantisk beliggende „Lykkesholm“, Kai Lykkes gamle Gaard, og paa det grevelige Glorup, hvor den mægtige Valkendorph, Tycho Brahes Tjende, havde boet, og hvor nu den ædle gamle Grev Moltke-Hvitfeldt levede, fandt jeg den venligste Modtagelse, det hyggeligste Hjem og læste her paa mine stille Vandringer vistnok mere, end Skolen kunde give mig af Reflexions Viisdom.

I Kjøbenhavn var allerede da, som til den seneste Tid, Collins Huus blevet mig „Hjemmets Hjem“, som jeg alt foran i „Improvvisatoren“ havde betegnet det; her fandt jeg Forældre og Sødsfende. Det Lune, den Livsmunterhed der findes i Romanen „D. L.“, og i de i disse Aaringer skrevne dramatiske Arbejder, f. Ex. den Uhyrlige paa Sprogø, har sin Kilde fra det Collinske Huus, der i denne Retning virkede sundt ind paa mig, saa at mit Sjæle-Sygelige ikke fik Herredømmet; Collins ældste Datter, Fru Ingeborg Drewsen, var med sit frække Lune, sit Bid og Humor, især af en stor Indvirkning; naar Sindet er blødt og elastisk, som Havsladen, og det var mit, da afspeiler det, som den, sin Omgivning.

Jeg var ret productiv, og mine Skrifter hørte til dem hjemme, som altid bleve kjøbt og læste; for hver ny Roman erholdt jeg et høiere Honorar, men man vil huske paa, hvor langt danske Bøger kjøbes, og at jeg ikke fra Heibergs og Maanedsskriftets Slotsaltan var erklæret for Tidens betydnende Digter, saa blev Honoraret ringe, — imidlertid jeg levede — naturligtvis ikke som man i England tænkte sig det, naar man der nævnede Improvisatorens Digter; — jeg erindrer Charles Dickens, Forhaufelse senere ved at høre mit Honorar for denne Bog. „Hvad har De faaet, spurgte han; jeg svarede, „19 £!“ „for Arket?“ gjentog han. „Nei“, sagde jeg, „for hele Bogen.“ „Ja, vi misforstaae vist hinanden“, blev han ved, „De kan ikke for det hele Værk,

Improvisatoren, have faaet 19 £, det har De erholdt for Arket!" — jeg maatte beklage at det ikke var Tilfældet, Arket blev omtrent kun $\frac{1}{2}$ £ „Du min Gud!" udbød han „det er jo ikke til at troe, fortalte De det ikke selv." — Vistnok kjendte Dickens ikke danske Forhold, maalte Indtægten efter den, han fik i England; men rimeligt er det, at min Oversætterinde der vandt mere, end jeg som Forfatter, men nok om det, jeg levede — rigtig nok under en Deel Savn.

Producere og altid producere, følte jeg, vilde være ødelæggende, de Forsøg, jeg gjorde for at skaffe mig en Slags Stilling eller andet hæderligt Hverv mislykkedes. Jeg søgte om en Ansættelse ved Kongens Bibliothek, H. C. Ørsted understøttede paa det varmeste min Ansøgning hos Bibliothekets Chef, Overkammerherre Hauch; Ørsted sluttede sit skriftlige Vidnesbyrd efter at have omtalt H. C. Andersens „Fortjenester som Digter" — „at han ogsaa udmærker sig ved Retsindighed og ved en Orden og Nøiagtighed, som Mange ikke troe, at man kan vente af Digteren, men som man unægtelig, naar man kjender ham, maa tilstaae ham!" Disse Ord om mig af Ørsted udrettede dog Intet, Overkammerherren affærdigede mig med den største Arlighed, idet han sagde, at jeg var for talentfuld til at han kunde anstille mig ved et saa trivielt Arbeide, som Bibliothekets var. — Jeg søgte at sætte mig i Forbindelse med Trykkesfrihedsselskabet idet jeg havde lagt Plan og givet Udkast til en dansk Folkekalender, lig den meget udbredte tyske af Gubitz, den Gang fandtes endnu ingen dansk. Jeg troede ved Naturstikdringerne i „Improvisatoren" at have vlist Dygtighed for Fremstillinger af denne Art, et Par Smaa-Hester af mine Eventyr var da allerede ude, de maatte vise, at jeg nok kunde fortælle. Ørsted var meget tilfreds med den givne Plan, og ogsaa denne understøttede han paa det Bedste, men Skriftcomiteens Medlemmer fandt, at dette Arbeide vilde være forbundet med for mange og

store Vansteligheder til, at Selskabet kunde indlade sig paa samme. Det vil sige, man tiltroede mig ikke Dygtighed dertil; senere udkom under en anden Redacteur en saadan Kalender, understøttet af Selskabet.

Altid maatte jeg saaledes, for at leve, tænke paa den Dag i Morgen; eet gjestfrit Huus endnu var paa den Tid aabnet mig; en gammel Dame, hvis Eiendommelighed lettere opfattedes af Enhver end hendes mange andre fortræffelige Egenskaber. Hun fandt Glæde i at læse mine Skrifter, og med moderligt Sind viste hun mig sin Velvillie, det var den gamle, nu afdøde, Enkesfru Bügel fød Aldzer. Conferentsraad Collin var isøvrigt i den Tid min Hjælp, min Trøst og Støtte, som jeg dog beskedent, kun i de tungeste Tilfælde tryede til. Jeg prøvede Trang og Armod — som det her ikke lyster mig at fortælle om. Dog, som jeg tænkte det i Barndoms-Marene, naar det er ret haardt, da hjælper vor Herre! Jeg har en Lykkestjerne, og den er Gud.

En Dag, jeg sad i min lille Stue i Nyhavn, dengang paa Charlottenborgs Side, bankede det paa Døren, en fremmed Mand, med et fint, venligt Ansigt, jeg havde aldrig seet ham før, traadte ind, det var nu afdøde Grev Conrad Rantzau-Breitenburg, en Holstener og daværende Statsminister, han elskede Poesie, var opfyldt af Italien og vilde aflægge et Besøg hos Improvisatorens Forfatter. — Min Bog havde han læst i Originalsproget, og følte sig levende opfyldt af den; han havde ved Hoffet og i sin Kreds paa det varmeste erklæret sig for den; han stod i stor Anseelse, var erkjendt som en Mand med Smag og Kjendskab til Literatur, et ægte ridderligt Sind; i sin Ungdom havde han reist meget, opholdt sig længe i Spanien og Italien, hans Dom blev saaledes af stor Betydning; ham var det, der opsogte Digteren, stille traadte han ind i min lille Stue, udtalte sin Tak og Kjærlighed for min Bog, bad mig

beføge sig, spurgte mig uforbeholdent, om der Intet var, hvori han kunde virke til Gavn for mig. Jeg antydede, hvor tungt det var at maatte skrive for at leve, ikke at kunne, sorgløs for det Nødvendige, udvifle sig og virke, og han trykkede kjærligt min Haand, lovede at blive mig en virksom Ven, og det blev han. Collin og H. C. Ørsted troer jeg, have vistnok ogsaa i Stilhed virket med som mine Talsmænd hos Kong Frederik den Sjette.

Alt i flere Aar under denne Konges Regjering var anordnet, at en Sum af Finantserne anvendtes til Reise-Understøttelse for unge Videnskabsmænd og Kunstnere, ja Enkelte, der endnu ikke var i fast Embede, havde en Slags aarlig Gage, eller om man vil „Understøttelse“, saaledes mellem Digterne, Dehlenschläger, tidligere Ingemann, Heiberg &c. Netop i de Dage havde Hertz erholdt en aarlig tilstaaet Sum, hans Fremtid var derved nogenlunde blevet betrygget, det var mit Haab og Ønske at samme Held maatte forundes mig, og det skete, Kong Frederik den Sjette tilstod mig fra nu af aarligt 200 Species.

Jeg var oplyst af Taknemlighed og Glæde! jeg behøvede nu ikke, som jeg saa tidt tidligere nødtes til, at maatte skrive for at leve; jeg havde nu, i mulige Sygdoms Tilfælde en sikker Hjælp; jeg var mindre afhængig af Menneskene om mig!

Et nyt Afsnit i mit Liv begyndte!

VIII.

Det var fra denne Dag, som om der kom et mere stadigt Forsaars-Solskin ind i mit Liv; jeg følte en større Sikkerhed, idet jeg, ved at see tilbage over mine Livs Dage, saae mere klart, at et kjærligt Forsyn vaagede over mig, at Alt, som ved en høiere Styrrelse var ledet til det Bedste for mig, og jo fastere en saadan Overbeviisning bliver, des mere sikker føler man sig.

„I den engelske Marine gaaer der gjennem alt Lougværket, smaat og stort, en rød Traad, der viser, at det tilhører Kronen; gjennem det menneskelige Liv, i Smaat og Stort, gaaer der en usynlig Traad, der viser, at vi tilhøre Gud.“ Denne Overbeviisning, som jeg har følt og nedskrevet i Romanen: „de to Baronesser“, er og lever hos mig, jeg er gennemtrængt af den.

Et Barndoms-Liv havde jeg levet, et Ungdoms-Liv begyndte egentligt nu først fra denne Tid, før var det kun en Svømmen mod Bølgerne, en Kæmpen mod tunge, store Søer, i mit fire og tredivte Aar begyndte mit rette Livs Forsaar, men Forsaaret har ogsaa sine graa Dage, sine Storme, før det bliver klar, varm Sommer, og de maa til, for at udvikle, hvad der skal modnes.

Vi ville see lidt hen til de saakaldte graa Dage og Storme

der jo rigtignok bagefter, i en lysere, stille Tid, vække et Smil hos os, at vi ogsaa let kunne gys. — Men til Sagen!

Hvad en af mine kjæreste Venner skrev til mig, paa en senere Rejse i Udlandet, kan tjene til Indledning for hvad jeg her vil fremføre. Han skrev i sin eiendommelige Stil:

„Det er Deres udsøgte Indbildningskraft, der strax laver Historier, at De er foragtet i Danmark, det er jo Usandhed. De og Danmark forlignes fortræffeligt, og vilde forlignes endnu bedre, dersom der ikke var et Theater i Danmark: hinc ille lacrimæ! dette forbandede Theater! er det da Danmark, og er De ikke andet end Theaterfribent?“ — —

Der ligger en Kjerne-Sandhed heri, Theatret var i en Række af Aar det Sted, hvorfra mit Liv i høi Grad blev mig forbittret. Det er, siger man, almindeligt i hele Verden, at Theater-Folket er et eget vanskeligt Folkesæd; som oftest, fra første Statist op til første Elsker, sætter hver Enkelt sig i den ene Vægtstaa og lægger hele den øvrige Verden i den anden. Parterrets Væg er denne Verdens Grændse, Blad-Critiken er Girkjerner i Universet, lyder nu fra hele dette Rum kun Bravo og Beundring, ofte kun sødt Eftersmag og tankeløs, nedarvet Beundring, saa er det menneskeligt at svimle udover sin sande Betydning.

Paa den Tid da Politiken aldeles ingen Rolle spillede hos os, var Theatret „det Offentlige“, det som var Dagens og Aftenens betydeligste Conversationsthema; den kongelige danske Skueplads kunde da vistnok ogsaa henregnes til een af de første i Europa, den eiede da betydelige Talenter; Nielsen var i ungdommelig Kraft, og foruden sin Tænksomhed som Kunstner eiede han et Organ, der, som en sand Musik har Ordene og kunde bedaare. Den danske Scene havde da Dr. Nyge, der ved Person, Geni og Organ var født til at være Bæreren for Dehenschlägers Tragedier. Scenen havde i Frøydendal en sjelden Repræsentant for Lunet og Humoren,

gjennemstraalet af Dannelse og Fiinhed; Stage var en complet Cavaleer, en for Diet sand Gentleman, og havde dertil i det komiske Rollesag et dristigt Lune. Desuden var allerede da Talenter, som vi endnu besidde, Fru Heiberg, Fru Nielsen, Rosenkilde og Whister. Vi eiede dengang en Opera, og Balletten begyndte under Bournonville sin Blomstren.

Som sagt, vort Theater var da eet af de første i Europa, men at derfor alle udøvende Kræfter der skulde være Tidsalderens Bærere, gaaer ikke an at paastaae, men som saadanne optraadte nogle, idetmindste for mig, da de ikke stort vurderede Forfatteren. Jeg troer, at det danske Theater altid formeget har manglet Disciplin og den hører til, hvor mange Individuer skulde danne et Hele, og netop just et kunstnerisk Hele. I det Par Generationer, jeg alt har levet, har jeg gjort den Erfaring, at der altid har været omtrent den samme Puffen paa Directionen fra Publicums Side, især med Valg af Stykker og samme følgende Stemning mellem Direction og Personale; det ligger vist saaledes i hvad der menneskeligt ikke kan være anderledes, og altsaa vil maaskee rimeligviis enhver ung Forfatter, der ikke har Diebliffets Gunst, anderledes end jeg da havde den, have det samme at lide under og kjæmpe mod. Selv Dehlenschläger led ofte i høi Grad, blev overseet, eller i det Mindste ikke altid, synes mig, værdigt nok behandlet, Skuespillerene fik Bisaldsklap, var en Erfaring, ham peeb man ud. Hvorledes har jeg dog hørt mine Landsmænd tale om denne Genius! dog det er vel saa i alle Lande, men hvor sørgeligt! Dehlenschläger fortæller selv, at hans Børn, i Skolen, maatte fordi de havde en Fader som han, høre Ondt af de andre Drenge, der talte, som de hørte deres Forældre tale.

De Skuespillere eller Skuespillerinder, der ved Talent, ved Blad-Venskab eller Folkegunst, staae som de Første, stille sig som

ofteft over Directionen *) og over Forfatteren, denne maa see at staae sig godt med dem, da de kunde forkaste en Rolle, eller hvad der tidt er ligesaa slemt, før Stykket kommer paa Scenen, udbrede i Publicum deres mindre gode Mening derom; man har Kaffehuuscritik for Noget endnu skulde vide et Ord om det nye Arbejde. Det er ogsaa characteristisk for Kjøbenhavneren, at naar et nyt Stykke skal spilles, siger han ikke: „jeg glæder mig dertil!“ — men han siger: „det duer nok ikke! skal der pibes?“ Pibning spiller en stor Rolle, det er en Morstab, som giver fuldt Huus! aldrig er endnu en slet Skuespiller blevet udpebet, nei, kun Digter og Componist ere de to Syndere, for hvem Skafottet reises. Og i de fem Minuter, Piberne tør risle gjennem hele Rummet, seer man Damerne, de smukke og de stygge, smile og glæde sig ligesom Spanierinderne ved deres blodige Tyrefægtninger. I en Række af Aar var det altid den farligste Tid for et nyt Stykke, at komme i November og December; thi i Maaneden forud blev de unge Skoledisciple gjort til Studenter, slap over Artiums-Gjerdet og var meget strenge Dommere.

Alle vore betydeligste dramatiske Forfattere ere, som bekjendt, udeblevne ud, Dehlenschläger, Heiberg, Herx og. have været udpebne, ikke at tale om fremmede Classikere, f. Ex. Molière.

Theatret er og var imidlertid den Virkeplads, der for enhver dansk Forfatter er den meest indbringende; da jeg stod aldeles uden Hjelp og Understøttelse, havde jeg søgt at bringe mit Talent til Virksomhed paa denne Vej, jeg havde skrevet de tidligere omtalte Operatexter, som bleve saa strengt bedømte, og forsøgte mig i Vaudevillen. Forfatter-Honoraret, der dengang ikke var af den Betydning, som senere Collin ved sin sidste Tiltræden som Directeur fik bragt det til, blev dengang,

*) Dette er nedskrevet 1836 og findes aftrykt i „das Märchen meines Lebens.“

næsten maa jeg sige, sat komist tilbage; jeg maa berøre det, der er Noget som hedder Facta, de kunne ikke udslettes. Der var en bekjendt, dygtig Contoirmand, som blev gjort til Theater-Directeur, man ventede god Orden i Tingene, thi han var en god Regnskabsfører, man glædede sig ogsaa til Operaens Fremgang, han havde Sands for Musik, sang selv i musikalske Kredse, man ventede energiske Forandringer, og disse kom ogsaa, i Regulativet for at betale Stykkerne; dissees Værd var vanskelige at afgjøre, det blev nu bestemt, at de skulde betales efter deres Længde, skulde afmaales i Qvarteer. Ved første Forestilling stod altsaa Regisseuren med Uhret, og opstrev hvormange Qvarteer; disse adderedes sammen, og efter deres Sum bestemtes Honoraret; det der manglede i det sidste Qvarteer, Stykket endte, tilfaldt Theatret, og dette er jo meget embedsdygtigt og vel udtænkt; Enhver er sig selv nærmest, det var ogsaa Tilfældet med mig og da jeg trængte høilig til hver Skilling, saa følte jeg ret Tabet, idet min Vaudeville: „Skilles og mødes“, der var i to Afdelinger, med særskilte Titler, blev betragtet som to Vaudeviller, der — efter Directionens Mening — ogsaa kunde gives hver for sig. Men „man skal ikke tale Ondt om sin Dyrighed,“ og Theaterdirectionen er den dramatiske Digters Dyrighed, derimod et Par af Personalet — ja, dem vil jeg lade selv tale!

„Det er ingen Sag at faae sine Arbeider til at gjøre Lykke, naar de første Talenter skal forgyalde dem!“ sagde til mig Een af de første Talenter, der da ikke havde Lyst til at give sin Rolle. „Jeg spiller ikke Karle-Roller!“ blev jeg mindet om af en Kunstnerinde, jeg vovede at tildele en Rolle, hun fandt for mandhaftig. „Siig mig een eneste morsom Replik jeg har!“ tordnede høit paa Proven, ved et af mine første Stykker, Een af Skuespillerne; da jeg bedrøvet herover siden stod i en Krog, kom samme Stormagt og sagde: „tager De Dem det saa nær! troer De jeg

finder Rollen daarlig? Nei, saa spillede jeg den ikke! men jo mindre jeg gjør den fra Deres Haand, des større bliver den fra min! men siger De til Nogen, jeg har sagt det, saa siger jeg, det er Løgn!" denne Replik sagde Kunstneren fortræffelig, uden at tænke paa Publicum, der nu hører den; man leer deraf, siger maaskee: det er Stof for Humor, men som ganske ung Forfatter tager man det ikke saaledes. Til Skibs gjelder jo de stærke Udtryk under Commandoen ikke bogstavelig, saaledes skal man heller ikke tage det paa Theaterstibet, men det gjorde nu jeg. Men hvorfor gav jeg mig da derhen; fordi Theatret var det Sted, hvor det betalte sig bedst at faae en Digtning frem, og uden Benge kan man ikke leve, dernæst er Scenen en mægtig Talerstol, hvorfra, som Carl Bagger siger: „der forkyndes for Hundrede, hvad der neppe læses af Ti!"

Gollin var ikke længer Theaterdirecteur; Mølbech, var af Censur-Magten den meest skrivende, meest haarde; jeg vil troe, at i Tidens Løb, de skrevne Censur-Bøger, som Theatret opbevarer og hvori Mølbech har udtalt sig over forkastede og antagne Stykker, vil give den mærkeligste Characteristik, og læser man saa, hvad han senere skrev og lod trykke, da han ikke længer selv var Theaterdirecteur og Heiberg forfattede et Arbeide af hans Søn, hans Uttringer der om Bligter mod det unge Talent, saa har man den Stemme, der i høieste Grad kunde og burde have lydt til ham selv, i hans Vilkaarligheds Dage. At han brød Staven over Alt, hvad jeg skrev, maatte jeg vente, kun at det skete paa den sædvanlige, og vistnok fra Theaterdirectionens Side rigtige Maade; naar et Arbeide forkastes, er den Form, at Directionen „ikke finder sig foranlediget til at antage vedlagte Arbeide!" den indlader sig ikke paa Grunde, og det vilde ogsaa i mange Tilfælde blive høist vidtløftig; jeg derimod fik et langt Brev, der umuligt

andet end maatte være dicteret af Molbech, ret, con amore, sat sammen for at sige mig — ikke Venligheder, som han kunde det; for nu at faae et Stykke paa Scenen, var der ikke andet for, end at give dette til Skuespillerne's Sommer-Forestillinger. Til en Decoration, malet til Hertz's Vaudeville „Flugten til Sprogø“, som ikke gjorde Lykke, skrev jeg i Sommeren 1839 Vaudevillen „den Ushynlige paa Sprogø“. Den overgivne Lystighed i Stykket tiltalte, det vandt saaledes Publicum's Undest, at det foranledigede Directionen til at optage det i Repertoiret, og det let skizzerede Arbeide fløi med Bisald over Scenen, og opnaaede en Række Forestillinger, jeg aldrig havde anet*), men dette Bisald hjalp mig ikke det mindste hos Directionen, og jeg havde den Uergrelse, at hvert nyt dramatisk Arbeide blev forkastet; desuagtet opfyldt af Ideen og Handlingen i den lille franske Fortælling „les epaves“, besluttede jeg at behandle samme dramatisk, og da tillige at vise, hvad man saa ofte havde villet negte mig, at jeg dog besad Stadighed til med Flid at gjennemarbeide et Stof; jeg skrev derfor et fem Act's Stykke paa rimede Vers, ja enkelte Steder deri paa Baludan-Müllers Maade i Iyriske Flugt tre fire Riim; jeg troede ogsaa nok at kunne, som en Fugl i Luften, bevæge mig i Sproget. Det var et fremmed Stof, en rig dramatisk Handling laae deri, og min Lyrik behang det saaledes med friskt Grønt, at det næsten ganske syntes fra min Urtegaard, og kan der i Vers lægges Musik, saa idetmindste forsøgte jeg her at underlægge Stoffet Sprogets Musik, og lade en Andens Digtning ved denne i ny Form omplante paa Scenen; jeg følte, at den givne Fortælling var gaaet over i mit aandelige Blod, før jeg gav den for Scenen, jeg antog, at man skulde ikke paa den Maade, som før, da jeg benyttede Walter Scott's Romaner, kunne sige, at

*) I Vinteren 1855 er det, paa Casino's Theater, givet med stort fornøyet Bisald i gjentagende Forestillinger.

det kun var „tilskaaaret“ eller „forſkaaret“ for Scenen. Stykket blev ſkrevet, og læst for flere ældre Venner, dygtige Mænd, ſom gav det ſtort Biſald, et Par af de Skueſpillere, ſom jeg ønskede ſkulde optræde i det, hørte mig læſe det og fik ſtor Interesſe derfor, især Hr. Wilhelm Holſt, hvem jeg ønskede ſkulde udføre Hovedrollen; han var en af de Scenens Kunſtnere, ſom venlig og deeltagende kom mig imøde, og ſom jeg ſkylder at udtale min Tak og Erkjendelſe.

I Frederik den Sjettes Borgemaſ udtalte en af vore højere Embedsmænd fra Veſtindien ſig mod Stykket, hvis Indhold han havde hørt om, at det var ikke af dem, man burde give paa et kongeligt Theater, da det vilde være af ſkadelig Indflydelse paa de Gorte paa vore veſtindiſke Der; „men det ſkal heller ikke opføres paa de veſtindiſke Der!“ ſvarede man ham.

Stykket blev nu indleveret og naturligviis forkaſtet af M o l = bech; vel var det beſkjendt nok i Publicum, at hvad han op = ſkede for Scenen, viſnede ſnart, men hvad han ſmed ſom Ufrud = hen i Gangen, tidt blev en Blomſt for Haven; hans Forkaſtelse havde ſaaledes ingen ſkadelig Betydning, det var altid en Trøſt. Meddirecteuren Geheime = Statsraad Adler, en Mand med Smag og Billighed blev mit Arbeides Beſkytter, og da der, ved de Flere der havde hørt mig forelæſe det, allerede var en ſærdeles gunſtig Dom om det i Publicum, blev det efter nogen Tiden frem og tilbage, beſteemt til Opførelſe. Dog før dets fuldkomne Antagelſe kom, var en lille Scene, ligesaa characteriſtiſk ſom komiſk, og ſom jeg her vil opbevare.

Der var en Mand, meget brav, men ikke æſthetiker, dog, hans Dom over Stykket vilde bethdeligt gjøre Udſlaget — han jagde mig, at han meente mig det Godt, men havde endnu ikke læst mit Stykke, der ere ſaa Mange, der tale for det, men M o l = bech har ſkrevet et heelt Arf imod det — og nu maa jeg ogsaa

ſige Dem, det er jo ſkrevet efter en Roman, De ſkriver ſelv Romaner, hvorfor opfinder De da ikke ſelv en Hiſtorie til Deres Stykke. Dernæſt maa jeg ſige, at Det er at ſkrive Romaner, et Andet Comedier, i dem maa der være Theater=Effect, er der nogen i Mulatten og nogen, ſom er ny. Jeg ſøgte at gaae ind i Mandens Fordringer og Ideer, og ſvarede, „der er et Bal!“ „Ja, det er meget godt, men det har vi i „Bruden“, er der noget ganſke Nyt?“ — „Der er et Slave=Marked!“ ſagde jeg, „Slave=Marked, det har vi nok ikke! ja det er Noget, jeg ſkal være retsfærdig mod Dem. Det Slave=Marked tiltaler mig!“ — og jeg troer, at dette Slavemarked lagde det ſidſte nødvendige Ja til Mulattens Antagelſe.

Efter Læſeproven paa Scenen ſendte Skueſpiller Holſt mig efterfølgende ſnuſke Digt til Takſigelſe.

Til Digteren Andersen.

Jeg hørte — og endnu for Dret toner
 En ſælſom Raſlen, ſom da hiſt jeg ſad,
 Hvor lette Luſtſtrom gjennem Palmens Kroner,
 Kun Flippen løſte kan af brede Blad.
 Jeg ſaae den yppige Natur i Skovens Skygge,
 Paa Marken det af Solen brændte Straa,
 Jeg Papegoien hiſſet ſaae at bygge,
 Og her Kaninen, ſom bag Sukkerøret laae.
 Jeg Hytten ſaae, ſom ſorte Brødre huſer,
 I Pjalter laae de — — dog, for Hytten Døren Iuf! —
 Jeg hørte Møllens Klappren, naar den Røret knuſer,
 Bombaiens Vidſkeſlag og Slavens Suk.
 Jeg følte hvad jeg ikke kan forklare,
 Mit Hjerte blødte ved de Armes Red,
 Mens et uſynligt Vingepar mig bare,
 Og Harpetoner for mit Dre Iøb;
 Hvad var det da? — Kan man med Belyſt dvæle
 Paa Steder, ſom kun Rædsler kalde frem?
 Hvor Solens Hede maa hver Livslyſt qvæle,

Hvor Skovens Skygge er kun Slangens Hjem
 Jo — thi hvor Poesiens Almagt troner,
 Der vige maa det Grelle i Natur,
 Der hæves Sjælen op til Palmens Zoner,
 Og skjønne Taager er selv Fængslets Muur!
 Du gode Digter! her et Bærf fremtrylte,
 Bed Kræften Gud har nedlagt i din Barm,
 Med gamle Minder det min Sjæl her fyldte
 Og atter tropisk Sol mig gjorde varm.
 Men Solen var din Digter-Ild, som flammed,
 Bar din Begeistrings-Funke, som slog ned,
 Og hvad af Hverdags-Livets Tant var lammet,
 Nyt Liv, nyt Lys og Næring fik derved.
 Hvad Livets Verden mig har viist, Du tænkte,
 Og stolt og djærv og sand var Tankens Flugt.
 Og skjon og fastfuld er den modne Frugt,
 Som Du dit Fodeland til Smykke skjænkte.

W. Holst.

To Aftener før Opsførelsen var bestemt, nød jeg den Gæ-
 at forelæse Stykket for daværende Prinds Christian og Ge-
 malinde, der milde og elskelige modtog mig, og hos hvem jeg
 fra den Tid har modtaget Beviser paa Naade og Hjertelighed.

Dagen kom, det var den tredie December 1839. Placaten
 var udbængt, hele Natten havde jeg af Uro og i Forventning
 ikke lukket et Øie. Folk stod alt i Række foran Theatret for at
 erholde Billet. Da joge Stafetter gjennem Gaderne, alvorlige
 Grupper samlede sig, Sørgebudskabet lød, at denne Morgen var
 Kong Frederik den Sjette død. Fra Amalienborg Slots
 Allan forkyndtes det og for Christian den Ottende lød et
 Hurra; Byens Porte bleve lukkede, Armeen toges i Ed. Freder-
 rik den Sjette hørte endnu til Folkenes patriarchalske Tid; den
 optorede Slægt havde ikke endnu mistet en Konge, Sorgen og
 Alvorret var stor og stærkt afpræget.

I to Maaneder var Alt som i et Sørgehuus, først efter den

Tid aabnedes Theatret første Gang under Kong Christian den Ottendes Regjering med mit Drama „Mulatten“. Min Bog havde jeg tilegnet Kongen, der jo alt kjendte den og havde givet den sit Bifald:

„Med Mildhed lytted Du til denne Sang,
Om Aandens Kamp og Seier høit den klinger;
Du hylber Aanden, som fra Gud udsprang,
Og derfor, Konge, Dig jeg Sangen bringer.

Stykket blev godt spilt og modtaget med det meest jublende Bifald, men jeg kunde ikke strax rumme Glæden derover, jeg følte mig kun befriet fra den Spænding hvori jeg havde gaaet og lidt, jeg aandede lettere. Mit Stykke modtoges med samme Bifald i en Række af Forestillinger. De fleste stillede dette Arbejde høit over Alt, hvad jeg nogensinde havde skrevet, og meente, at fra nu af begyndte min egentlige Digterbane; ingen af mine Digte, eller „Improvvisatoren“, „Spillemanden“ o. s. v. havde Betydning mod dette Værk, fort, det fik af en stor Mængde Mennesker en Roes, stor som jeg kun havde faaet ved min første Optræden med „Fodreisen“. Denne og „Mulatten“, var indtil da de to første Burderings, vistnok Overburderings, Momenter i mit Digterliv. Stykket blev snart oversat paa Svensk og opført med Bifald paa det kongelige Theater i Stockholm; den svenske Digter Ridderstad skrev et Slags Efterspil dertil, i hvilket Baléme søger Hevn over sin Herre. Reisende Skuespillere gav mit Drama i de mindre Stæder i Nabolandet, en dansk Troupe, Hr. Werlighs Selskab, spillede det paa Danskovre i Malmø, og en stor Skare af Studenter fra Lund modtog det med Jubel. Over Sundet klang til mig venlige Hilsener i Vers og Prosa:

Du Danmarks unge svan, du Nordens Lyra,
I velljud dränk en rå forbistrings tid,
Bygg åter upp ett ljusande Palmyra,
Men på Parnassen — fullt af sol och frid.

Fyll oss med skönhet! Likasom du ville
 Från mörkrets makter återföra oss;
 Och bada dig i morgonrodnan, snille!
 Och skrif i den vår Nords apotheos.

C. Adlersparre.

Jeg var just Ugen forud i Besøg hos Baron Wrangel's i Skaane; de svenske Naboer modtog mig saa hjerteligt, saa inderligt velvilligt, at Erindringen herom aldrig er udslettet i mit Byst, da modtog jeg ude den første offentlige Hædersbeviisning, der har gjort et dybt, uforglemmeligt Indtryk paa mig. Fra de Studerende i Lund blev jeg indbudt at komme til deres gamle By, her var et Festmaal tid arrangeret for mig, Taler bleve holdte, Skaaler udbragte, og da jeg ud paa Aftenen var i en Familiefreds, underrettede man mig om, at de Studerende vilde bringe mig en Serenade. Efterretningen alene overraskede mig i den Grad, at jeg skjælvede over alle Lemmer. Jeg kom ganske i Feber-Tilstand, da jeg saae den tætte Skare, Alle med deres blaa Natter paa Hovedet, Arm i Arm at nærme sig Huset; ja, jeg havde en Udmagelses-Følelse, en saa levende Erkjendelse af mine Mangler, at jeg ligesom følte mig trykket til Jorden, idet man hævdede mig; da de Alle blottede deres Hoveder, idet jeg traadte frem, havde jeg min hele Kraft nødvendig for ikke at bryde i Graad. I Følelse af at være en saadan Hyldest uværdig, speidede mit Øie, om ikke hos Noget gik Smil om Munden, men jeg saae kun velvillige Ansigter, ellers vilde i dette Dieblif et tvivlsomt Smil have flaaet mig den dybeste Bunde. Man gav mig Hurra og af Taler der blev holdt, husker jeg levende, at der sagdes: "Naar Deres eget Fædreland og Europas Lande bringer Dem Hyldest, vil De ikke glemme, at den første der bragtes Dem var af de lundske Studenter." Naar Hjertet er varmt, veies ikke det stærke Udtryk, det erkjendte jeg dybt og svarede, at fra dette Dieblif følte jeg, at jeg maatte hævde

et Navn, for at gjøre mig værdig til den Hædersbeviisning. Jeg trykkede de Nærmeste i Hænderne, takkede dem saa dybt, saa inderligt, som vist nogen Tak er givet, og da jeg kom ind igjen i Stuen, søgte jeg hen i en Krog for at græde ud denne Spænding, denne Overvælden af Følelsen.

„Tænk ikke mere paa det! vær glad med os!“ sagde et Par af de svenske Venner; de vare Alle saa muntre, men der var kommet en Alvor i min Sjæl; tidt er Grindringen om denne Aften vendt tilbage, og intet ædelt Menneske, der læser disse Blade, vil see Forsængelighed i, at jeg har dvælet saalænge ved dette Livs-Moment, der mere udbrændte Hovmodens Rødder, end nærrede dem. Mit Drama „Mulatten“ skulde derpaa opføres i Malmö, Studenterne vilde see det, men jeg ilede med min Afreise for ikke at være i Theatret da. Med Tak og Glæde flyver min Tanke til den svenske Universitetsstad, men jeg selv har aldrig siden været der; de unge, fra hiin Festdag for mig begejstrede Venner, ere nu spredte over hele Landet, min Hilsen naaer til dem, som min smukkeste Hyldest knytter sig til den gamle Universitetsstad.

I svenske Aviser omtales den mig viste Hæder, og „Dagen“ af 30te April 1840 giver et Referat fra „Malmö nya Allehanda“ om Andersen, der paa en for ham og den danske Nation smigrende Maade blev modtaget af de Studerende i Lund, Långfredag, om den paa Raadhuussalen arrangerede Dinér. Den svenske Anmeldelse slutter med:

„Vi kjende vel de hære Stemmer, som af Misundelse og Kammeratskab hæve sig i det gode Naboriges Hovedstad mod en af dets ypperste Sønner; men disse Røster maae forstumme, Europa lægger sin Opinion i Vægtstaaalen, og dets Dom er endnu aldrig forkastet. Andersen tilhører som Digter ikke blot Danmark, men hele Europa, og den Hyldning, som den svenske Ungdom, ved Sverrigs søndre Universitet, bragte ham, turde vel — saa haabe vi — gjøre den Braad ufsadelig, hvormed Smaalighed

og Misundelse i hans eget Fædreland søger at gjøre hans Laur-
bær til en Tornekrands. Og hermed sige vi den elskelige Skjald
et hjerteligt Farvel, og forsikre ham om, at sand Beundring og
broderlig Trofasthed altid skal komme ham imøde, hvorsomhelst
han sætter sin Fod paa vort Fædreland, det gamle Sverrigs,
Jordbund."

Da jeg kom hjem igjen til Kjøbenhavn, mødte jeg hos en-
kelte af mine ældre, prøvede Venner, den inderligste Deeltagelse,
jeg saae Laarer i deres Dine; de sagde mig, at især glædede det
dem, at see Maaden jeg optog den nydte Hæder paa; for mig
er der kun een Maade, netop i Glæden flyver jeg med Tak til
Gud, blød og ydmyg, bedende ham om Kraft og Dhygtighed til
at fortjene Sligt.

Enkelte smilte over Enthusiasmen, Een og Anden vilde
gerne have draget det over til den lystige Side. Digteren Hei-
berg sagde ironiserende til mig: „naar jeg reiser til Sverrig,
maa De være med mig, for at ogsaa jeg kan saae lidt saadan
Gjæst!" jeg syntes ikke om Spøgen og svarede: „Reis der-
over med Deres Kone! og De vil komme til det meget lettere."

Fra Sverrig lød kun Enthusiasme for Mølatten,
medens her hjemme et Par Stemmer hævede sig mod den; Stoffet
var laant, hvilket ikke stod nævnt paa det trykte Titellblad; Tilfælde
var Skyld heri; jeg havde skrevet det paa Manuscriptets sidste
Blad, men da Dramaet selv sluttede et trykt Ark, maatte et nyt
begyndes for at give denne Note, man spurgte mig fra Trykke-
riet, om den ikke kunde falde bort; en af vore Digtere, jeg raad-
førte mig med herom meente, at det var aldeles overflødig, da
Novellen „les epaves" var meget læst; Heiberg selv havde,
da han omdigtede Tiecks „Alferne", ikke med et eneste Ord
omtalt sin rige Kilde. Paa mig tog man nu fat her; den
franske Fortælling blev nøiagtig gennemgaaet og sammenlignet
med Stykket; en Oversættelse af „les epaves" sendtes til Ud-

giveren af „Portefeullen“ med paatrængende Forlangende, om at den optoges, Redacturen lod mig det vide, jeg bad ham naturligvis om at optage den. Paa Scenen vedblev Stykket at gjøre stor Virkning, men Critiken forringede mit Arbeides tildeelte Værd; den alfor store Roes, jeg havde faaet, gjorde mig omstændet for den, som jeg ansaae, ubillige Dadel, jeg kunde mindre taale den end før, og meente, at det ikke var Interesse i det Skjønnes Tjeneste, men kun Lyst til at ærgre mig, og at sætte mig som Forfatter ned igjen i Middelmaadighedens Digter-Sump. Ogsaa i den udfomne ny Novelle af Forfatteren til „en Hverdagshistorie“, var Begeistringen for „Mulatten“ gjort latterlig, Ideen om Aandens Seier, som jeg havde udtalt der, betragtet som Pjæt. Det var som bekjendt J. L. Heiberg, der besørgebe Udgivelsen af disse Noveller, næsten Alle antog, at de bleve til i hans Huus, og i nær Forhold maatte han staae til Forfatteren; vi saa, at ved første Forestilling af Dramaet „Magt og List“*), satte Heiberg paa Placaten sit Navn som Forfatter, men da Stykket ikke behagede, traadte han tilbage og erklærede at det var af Forfatteren til en Hverdagshistorie, mellem hvis Skrifter det ogsaa senere er optaget; det Sidehug, her var gjort imod mig, optog jeg da, som om det udgik eller idetmindste adopteredes af Heiberg; meer og meer blev det mig en Bidsked, at han slet ikke syntes om mig, og jeg tog mig det nær; jeg, som saa gjerne sluttede mig til ham, erkjendte det Døgtige hos ham og desuden i den Omgivning, jeg levede, ofte sortes sammen med ham. Beskeden og med Inderlighed nærmede jeg mig ham, der var Dagens Stjerne her hjemme, men jeg følte mig koldt stødt tilbage. Det forekom mig i det Mindste saa, og da jeg eengang var blevet mistænkelig, hvor let sammensætter man da ikke hvert let henkastet umildt Ord, seer det med det vred

*) 13de Januar 1832.

Dies Mikroskop; maaskee var jeg den, der gjorde meest Uret. Den Beundring, min nærmeste Omgivning nærede for Heiberg som Digter og Smagsdommer, havde naturligviis Indvirkning paa deres Dom over mig, — og jeg var tidt nær ved at slippe mig selv, idet jeg troede, saa godt som Ingen holdt paa mig. Det er ikke Misundelse og Forsængelighed, men det er et Saar, der bløder, naar kun Gens Uvenner stadigt citeres og opløstes.

Mit Sind var isvrigt friskt og elastisk, jeg fik just den Tid Ideen til: „Billedbog uden Billeder“ og udførte den; en lille Bog kun, men dog vistnok den af alle mine Bøger, ja selv mere end Eventhyrene, der efter Anmeldelser og Oplag i Tyskland, synes meest at have gjort Lykke og faaet en utrolig Udbredelse. En af dem, som der først omtalte den, tilføiede: „Mange af disse Billeder frembyde Stof til Fortællinger og Noveller, ja, en begavet Phantasie vil herfra kunne skabe Romaner;“ en saadan er senere virkelig hentet herfra, idet den aandsfulde Fru von Göhren, har til sin første Roman: „die Adoptivtochter“ laant, som hun selv vedkjender sig, Stoffet fra: „Billedbog uden Billeder“, den tredie Aften, hvor Maanen fortæller om sin „Rose fra Præstegaardens Have“.

Ogsaa i Sverrig blev min Bog oversat, hvor den ved en tilføiet „Aften“, er dediceret mig; her hjemme blev den mindre bemærket, og saavidt jeg erindrer, var det alene Hr. Siesby, der i „Kjøbenhavns Morgenblad“ forundte den nogle venlige Ord.

I England udkom et Par Oversættelser, og den engelske Kritik hævdede den lille Bog meget, kaldte den

„en Iliade i en Røddestak!“

Fra England har jeg seet et Prøveblad paa samme Bog

som Pragtværk, den blev derved rigtignok, ligesom senere i Tydsk-
land, „Billedbog uden Billeder“ med Billeder.

Her hjemme, som sagt, lagde man ikke stort Mærke til den lille Bog, derimod talte man endnu om „Mulatten“, dog meest derom, at Stoffet var laant, Noget, som jo ogsaa er Tilfældet baade med Dehlenschlägers „Aladdin“ af „Tusind og Een Nat“ og Heibergs „Alferne“ efter Tiecks Eventyr, men Tieck kjendte man meget lidet til, og Heiberg critiserede man dengang ikke.

Den bestandige Begen paa, at jeg ikke havde selv opfundet Stoffet, fik mig til at udtænke et, og nu skrev jeg Tragedien „Maurerpigen“, idet jeg haabede, ved denne, at bringe alle mig ondtvillende Tunger til Taushed, og hævde min Plads som dramatisk Digter. Det var tillige min Plan, at jeg da ved Indtægten for dette nye Arbejde, i Forening med den lille Sum, jeg havde samlet og holdt paa, af Honoraret for „Mulatten“, vilde gjøre mig det muligt endnu en Gang at komme til Udlandet, ja gjøre der en større Reise, ikke blot til Italien, men til Grækenland og Tyrkiet; min første Reise havde jo, mere end alt Andet, virket til min aandelige Udvikling, det var saa temmeligt blevet erkjendt; jeg følte, at Livet og Verden var min bedste Skole; jeg var fuld af Reise-Lyst, fuld af Stræben efter at tilegne mig mere Kjendskab til Naturen og Menneskene. I Tanker og Følelser var jeg endnu aldeles ung.

Heiberg, der var blevet Theater-Censor, syntes ikke om mit nye Stykke, og i det Hele slet ikke om min dramatiske Værd. Fru Heiberg, hvem jeg troede at have skrevet Rollen for, afsløg at spille den; og jeg vidste, at Publicum ikke brød sig om at komme i Theatret, naar hun ikke optraadte, Honoraret vilde altsaa blive ringe, og jeg ikke kunde udvide min Reise. Jeg udtalte det, tænkte ikke paa høiere Kunsthensyn, hun kunde have — hun affløg

det, og ikke mildt. — Dybt saaret gif jeg bort og beklagede mig for Entelte; hvorledes nu denne Beflagelse er gjengivet, eller en Beflagelse mod Publicums Vndling er en Forbrydelse, nok, fra dette Dieblif i en Række af Aar — nu troer og haaber jeg, Forholdet er anderledes — blev Heiberg min Angriber, naturligviis kun i smaa Smæk, jeg var jo, i det danske Publicums Dine, ham ingen værdig Kjemper; saaledes optog og bar jeg det; snart fik jeg tydelige Tegn paa hans uvillige Stemning imod mig, hos Fru Heiberg derimod aldrig, og har jeg paa dette Sted udtalt, at jeg eengang var mindre glad ved hende, saa er det mig en Trang, en Bligt, her ikke at misforstaaes af hende eller af Nogen, ogsaa at udtale min levende, vedvarende Erkjendelse, at jeg anseer hende for en saa udmærket Kunstnerinde, at var det danske Sprog udbredt som det tyske eller franske, hun vilde have et europæisk Navn. I Tragedien bliver hun ved den Forstand og Genialitet, hvormed hun opfatter hver Rolle, høist interessant, og i Lyftspillet er hun ved Sandhed og Natur uovertræffelig. I en senere Tid har jeg tillige lært at skatte i hende een af de ædleste og bedste Kvinder, og hun er kommet mig saa hjertelig og deeltagende imøde, at jeg kun, da Ovenansførte alt er sagt i „das Märchen meines Lebens“ og det hører saa ganske til det „Dplevede og Brøvede“, her har givet det. Men nu tilbage igjen i min Stemning hiin Tid.

Uretten være nu paa min Side eller ei; et Parti var imod mig, Publicum ikke for mig, jeg var i Bevidstheden om stadig at oversees og behandles ilde, jeg følte mig frænket, der mødte flere sammenstødende Ubehageligheder; Hjemmet blev mig uhyggeligt, jeg var halv syg — kunde ikke længer udholde det — og overgav mit Stykke til sin Skjebne, lidende og nedstemt ilede jeg med at komme bort. I denne Stemning skrev jeg til „Maurerpigen“ en Fortale, der altfor tydeligt viser mit syge Sind; og den blev der naturligviis gjort Nar af!

Satte jeg her ud fra hinanden de æsthetiske Eliquer, vi da havde, det vilde være at rulle op for mange Mysterier, jeg maatte fremhæve enkelte Personer, der ikke høre Offentligheden til, skulde jeg gjøre dette Ufsnit mere klart og bestueligt. Mangen En i mit Sted vilde være bleven syg, som jeg, eller rasende vred, det Sidste havde nu været det Fornuftigste. Det Bedste var at komme afsted, mine Venner ønskede mig det.

„Vær ved godt Mod og see at kom snart ud af det Brøvl.“ skrev Thorvaldsen mig til fra Nysøe. „Jeg seer Dem nok her, før De reiser, hvis ikke saa sees vi i Rom!“

„I Guds Navn, reis bort!“ sagde ærlige deeltagende Venner, der følte, hvad jeg led; ogsaa H. C. Ørsted og Collin styrkede mig i mit Forsæt, Dehlenschläger sendte mig i et Digt sin Hilsen til Reise:

Den gamle Kleist har ofte sagt:
 Han gik paa „poetisk Billedjagt“.
 Paa slig en Jagt Du Dig ogsaa begiver,
 Jeg haaber, at Byttet rigeligt bliver;
 At, naar Du kommer til Grækenland,
 Af græske Himmel og Jord og Band,
 Du bringer en mægtig Ladning fuld.
 Men glem dog ei, Du er danskt af Kuld!
 Du gjerne som Væring bort maa drage,
 Hvis Du som Væring kommer tilbage,
 Du ei behøver, hvis Kampen bli'er haard,
 At slaae for Drotten i Mylllegaard;
 En Digter Laurbær faaer om sin Tinding
 Uden legemlig Seirvinding;
 Han kæmper aandeligt for sin Sag:
 Den høie Følelse, skjønnne Smag.
 Saa viis Din Kraft! og staae Livet bi
 Med vederqvægende Poesi!

Min Ven, Digteren H. P. Holst, skulde ogsaa til Udlandet; hans Digt „O Fædreland, hvad har Du tabt!“ opfyldte Alle

der var i saae hjertelige, simple Ord sagt, hvad Alle følte; Kong Frederik den Sjettes Død var en Landesorg, en Familiorg, og det første naturlige, smukke Ord, der udtalte den, greb derfor Alle. Holst var Diebliffets lykkelige Digter, uden Banfelighed, uden Attester — dette er ikke sagt med Bitterhed mod ham, — beholdt han Reifestipendium; hans mange Venner i Studenterforeningen arrangerede en Afskedsfest for ham, dette gav Anledning til, at et Par af mine yngre Venner samlede en Kreds for mig, og gav ogsaa mig et Festmaal; det var unge Studenter og nogle ældre Mænd, mellem disse var min Forlægger, Boghandler Reigel, Conferentsraad Collin, Adam Dehlenschläger og H. C. Ørsted; det var lidt Solfin i mit mørke, fattige Digterliv; Sange af Dehlenschläger og Hillerup bleve afssungne og jeg fandt Hjertelighed og Venfkab her, idet jeg bedrøvet forlod Hjemmet. Det var i October 1840. Jeg vilde for anden Gang til Italien og derfra til Grækenland og Constantinopel, en Reise, jeg paa min Maade fortalte i: „en Digters Bazar.“

Paa Udreisen blev jeg nogle Dage i Holsteen hos Grev Rantzau-Breitenburg, hvis Fædreneborg jeg nu første Gang besøgte; jeg saae den rige holsteenske Natur, Hede og Marskland. Skjøndt seent paa Høsten var det smukke Dage, paa en af disse besøgte vi den nærliggende Landsby, Münsterdorffs Kirkegaard, hvor Siegfried von Lindenberg's Forfatter ligger begravet, Müller von Sæhøe, som han ogsaa kaldtes, Lydslands meest læste Romandigter i det forrige Aarhundrede, der skrev: Romische Romane aus den Papieren des braunen Mannes; tængang den meest læste Romandigter og dog som Ældre næsten glemt af sin Tidsalder, han havde imidlertid fra Kongen af Danmark en Pension til sin Død (den 23de Juni 1828), kunde altsaa leve og — lide, dersom han var, hvad vi kalde: „af en søljom Natur.“

Mellem Magdeburg og Leipzig var, Jernbanen aabnet, det var første Gang, jeg saa og prøvede en saadan, det var mig en Livsbegivenhed at see og kjende denne Flugt, man vil i „Bazaren“ læse om det mægtige Indtryk, den gjorde paa mig.

I Leipzig levede Mendelssohn-Bartholdy, jeg skyldte ham et Besøg. Collins Datter og Svigersøn Etatsraad Drewsen havde netop Aaret forud hjembragt fra Mendelssohn en Hilsen til mig; paa Rhintouren hørte de, at han var ombord, og da de kjendte og elskede ham som Componist, talte de til ham, han hørte, at de vare fra Danmark, og da var et af hans første Spørgsmaal, om de kjendte den danske Digter Andersen? „Jeg betragter ham som min Broder!“ sagde Fru Drewsen, og nu var der et Tilfnytningspunkt. Mendelssohn fortalte dem, at da han laae syg, havde man læst høit for ham: „Kun en Spillemand“, Bogen havde høilig interesseret ham og vaft hans Interesse for Forfatteren, han bad dem bringe mig en hjertelig Hilsen og tilføiede, at jeg endelig, naar jeg engang kom gjennem Leipzig, maatte besøge ham. — Nu kom jeg her, men kun for at blive et Døgn. Jeg søgte derfor strax Mendelssohn, han var paa Prøve i „Gewandhaus“, jeg sagde ikke mit Navn, men at en Reisende særdeles ønskede at hilse paa ham, og han kom, men ærgerlig saa jeg nok, fordi han blev forstyrret i sine Forretninger. „Jeg har megen lidt Tid, og kan egentligt her ikke tale med Fremmede!“ sagde han. „De har selv indbudt mig!“ svarede jeg, „jeg maatte ikke rejse gjennem Deres By uden at fremstille mig for Dem —!“

„Andersen!“ raabte han nu, „Dem er det!“ og hele hans Ansigt straaledede, han omfavnede mig, drog mig ind i Salen, jeg maatte høre Prøven med, det var Beethovens syvende Symphonie. Mendelssohn vilde beholde mig til Middag, men jeg skulde til min ældre Ven Brockhaus, og strax efter

Middag gif Diligencen til Nürnberg, hvorhen jeg vilde. — Jeg maatte da give det Løfte, at jeg paa Tilbageveien vilde blive et Par Dage her i Leipzig, og jeg holdt, hvad jeg lovede. Nu gav Mendelssohn mig Papir og Blæk, bad mig om min Haandskrift og jeg skrev:

Gjennem Kirken Orgeltoner runged:

Et Barn var født og Felix blev det kaldt,

Sa „Felix“ havde Herrens Engle sjunget,

Ehi Tonekunstens Scepter ham tilfaldt.

I Nürnberg saae jeg første Gang Daguerreotyp-Billeder, i ti Minuter, sagde man, blev disse Portraiter til, det forekom mig, som en Trolddom, Kunsten vare ny og endnu langt fra, hvad den er i vore Dage. Daguerreotyp og Jernbane, disse Tidsalderens to nye Blomster vare allerede et Udbytte for mig af Reisen; med Banetoget fløi jeg til München til gamle Bekjendte og Venner.

En Mængde Landsmænd var her, Blunck, Kiellerup, Wegener, Dyrnaler Holm, Marstrand, Storch, Holbech og Digteren Holst, med hvem jeg herfra skulde gjøre Reisen ind i Italien; vi To bleve nu et Par Uger i München og boede sammen; han var en sand god Kammerat, omgængelig og deeltagende; jeg besøgte med ham nogle Gange Kunstner-Kneipen, en bairisk Afspælling af Romerlivet, men det var Ol og ikke Vin, der stummede, jeg sølte mig heller ikke ret i Stemning ved denne Munterhed, og af Landsmændene var der Ingen, der ret drog mig til sig; og hvad mig som Digter angik, da holdt deres Dom over mig nok kjøbenhavnske Grademaal. For Holst derimod var man anderledes velvillig stemt, jeg gif derfor meest min egen eensomme Gang, stundom fuld af Livslyst, oftere mistvivlende igjen om mine Kræfter. Jeg havde et eget Talent til at dvæle ved Livets Skyggesider, opsoge det Bittre og just smage

derpaa, ganske udsøgt vidste jeg at pine mig selv. — Et Par Uger blev jeg i München, og mødte jeg ikke Interesse hos Landsmændene, saa fandt jeg den i høiere Grad hos Fremmede; „Improvisatoren“ og „Kun en Spillemand“ vare kjendte af Flere; den berømte Portraitmaler Stieler opsogte mig, aabnede mig sit Huus, og jeg traf i Kredsen her Cornelius, Pachner og Schelling, hvem jeg tidligere kjendte. Snart stode flere Familiers Huse mig aabne. Mit Navn naaede Theater-Intendantens Ore, og jeg fik en fri Plads i Theatret, netop ved Siden af Thalberg. I „Bazaren“ har jeg omtalt mit Besøg hos Kaulbach, den Kunstner, som andre Kunstnere dengang satte saa lavt, og hvem Verden nu med Rette har lært at sætte som stor. Jeg saae da i Carton hans herlige „Jerusalem's Ødelæggelse“, Skizzer til „Hunnenschlacht“; han viste mig de deilige Tegninger — dem vi senere Alle have seet — til hans „Reinecke Fuchs“ og til Goethes „Faust.“

Jeg glædede mig som et Barn over at jeg skulde med min Ven H. P. Holst reise ind i Italien, vise ham det deilige Land og al den Herlighed der, men Landsmændene i München, især Blunck og Storck, vilde ikke slippe ham, hans Portrait blev malet, Tiden drog bestandig ud, og da han selv tilsidst ikke endnu kunde bestemme Afreisen, maatte jeg afsted alene, og opgive den Glæde at reise med Digteren i det Land, jeg elskede og kjendte som Kunstens skønne Land; imidlertid aftalte vi at boe sammen i Rom, naar han kom der, og at vi derfra vilde følges ad til Neapel.

Den anden December forlod jeg München og gik gjennem Tyrol over Innsbruck og Brenner ind i Italien, min Vængsels og kjæreste Tanke Land. Jeg skulde altsaa dog komme her igjen, det skulde altsaa ikke blive „den rimeligviis eneste Gang, den Lykke forundtes mig!“ som man eengang sagde mig det. Jeg var glad bevæget, et Dieblis fortrængte det ganske de Sorger, som knugede mit Sind, og jeg bad med Alvor og Underlig-

hed til Gud om aandelig Sundhed og Kraft til som Digter at virke.

Den nittende December naaede jeg Rom, Reisen er i Billeder og Begivenheder givet i „en Digters Bazar“; strax samme Dag, jeg kom, fik jeg et godt Logis hos skikkelige Folk omme i Via purificatione, en stor Leilighed, en heel Etage til mig og Holst, snart vilde han jo komme.

Men der gik lang Tid, før det skete; jeg maatte længe vandre ene om i den store, tomme Bopæl, den, jeg havde faaet billig, da der denne Vinter opholdt sig kun saa Fremmede i Rom, hvor Veiret var flet, og ond Feber grasserede.

Til min Leilighed hørte en lille Have med et mægtigt Drangetræ, der hang fuldt af Frugt; op til Muren blomstrede Maanedsrøser i rig Fylde, og festlig lød her over til mig Munkenes Sang fra Kapucinerklostret, just det, hvor jeg har henlagt „Improvvisatorens“ Barndoms Aar.

Jeg besøgte igjen Kirker og Gallerier, gjenfaae alle Kunstskatte; traf flere gamle Venner og tilbragte igjen en Juleaften, om ikke saa festlig, som den første, dog en Jul i Rom; Carneval og Moccoli fulgte, men ikke blot var jeg legemlig syg, det laae i mig, det laae ogsaa i Luften, her var ikke den Ro, den Friskhed, som da jeg første Gang levede her. Jorden rystede, Tiberen løb op i Gaderne, man seilede der med Baade, Feber rykkede mange Mennekter bort; i saa Dage mistede saaledes Tyrsten af Borgheze sin Hustru og tre Sønner; det var Slud og Blæst, der var ikke hyggeligt; mangen Aften sad jeg i min store Stue hvor det traf fra Vinduer og Døre, de tynde Dviste blussede i Kaminen, og Heden fra dem brændte min ene Side, mens den anden følte den kolde Luft, halv i Kappe og med varme Reifestøvler inden Døre, og dertil i Nætter og Uger den voldsomste Tandpine, den, jeg siden har søgt at spøge over i Fortællingen „mine Støvler.“

Først ind i Februar kom Holst, kort før Carneval, jeg

var legemlig og sjælelig syg; hvor var han dog en hjertelig Kammerat, godmodig og mild, det var en Belgjerning, thi jeg var lidende; og i den Sjæls-Tilstand dukke tidt gamle Minder op, mangt et lille Digt fra de Dage er veiret hen, jeg eier kun saa af disse:

Jeg gav mit Hjerte, mit Ungdoms-Blob,
Saa sagde hun: „D, han er saa god!“
Men smuk nok var jeg dog ikke!

Tungt var det vist for min bedste Ven,
Han samlede al Gift og gav mig den,
„Det styrker! Det maa Du drikke!“

Jeg sang hvad jeg følte, naturligt og sandt,
Men alle de critiske Dannede fandt:
„D, det har han taget fra Heine! — —“

Raat og vaadt var det hver Dag, nu kom Brevene hjemme fra, — ikke stort forskellige fra dem, jeg fik under mit forrige Romertog. — Det var ikke glædeligt, hvad man havde at melde: „Maurerpigen“ var opført og stille gaaet nogle Gange, men, som jeg havde forudseet, da Fru Heiberg ikke udførte Hovedrollen, kom der ingen Folk, og Directionen havde derfor lagt Stykket hen; Honoraret for de Aftener, det var blevet givet, vilde rimeligviis blive forringet, efter det nye System, at kun et Stykke, der heelt fyldte tre Timer, var et Aftenstykke. En af Landsmændene fik Brev, deri stod at „Maurerpigen“ var udpebet, hvilket var aldeles Usandhed, men Efterretningen fik jeg, og den gjorde sin ubehagelige Virkning paa mig, saa var jo det udrettet; senere hørte jeg for vist, at Stykket var blevet vel optaget, men som sagt, havde ikke skaffet Huus. — Hovedrollen var smukt og varmt givet af Madam Holst, Hartmanns Musik høist characteristisk, men at Scenearrangementet havde været til reent at slaae Alt ihjel; slet, smagløst og forstyrrende; ja den dramatiske Deel i Alhambra aldeles flodset og latterlig, hvilket Mængden naturligviis

lod gaae paa Forfatteren. Hr. Bihster som Razon, meldte man mig, havde været saa udmærket kunstnerisk, saa overstrømmende af Lune, at Alt maatte drages ned i Latterens Strøm. Man maatte lee til det Yderste.

Værst af Alt for mig var imidlertid, at Heiberg vilde mig til Livs, han, der da i Kjøbenhavn var baade Allah og Propheten i dansk Literatur, og i de Dage havde han netop udgivet et nyt Værk, der opfyldte ganske og aldeles Alle. Det var: „En Sjæl efter Døden“, og deri, det skrev man til en Landsmand, blev „Andersen ordenligt ført til Bands.“ Selv meldte en af mine meest deeltagende Venner: Bogen var fortræffelig og jeg til Latter; det var Alt hvad jeg hørte, Alt hvad jeg vidste; Ingen satte ud fra hinanden, hvad Satiren egentligt havde sagt om mig, og hvori det Morsomme og Latterlige laae. „Andersen bliver ordenligt ført til Bands!“ hed det. — Det er dobbelt pinligt at spottes, naar man ikke veed, hvad det er hos os, vi er til Spot for. Efterretningerne bleve som smeltet Bly tildryppede i en aaben Bunde.

Hele min Reise kom til at ligge imellem, før jeg fik Bogen at see, først ved min Hjemkomst til Kjøbenhavn læste jeg den, og fandt da, at det Sagte mod mig var i sig selv Intet at tage sig saa nær. Det var en Spasen over, at jeg fra „Skaane til Hundsrück“ var berømt, det Heiberg slet ikke syntes om; fra „Skaane til Hundsrück“, altsaa omtrent saa langt som Heibergs Reiser gik, havde han erfaret, at jeg var berømt — det led han ikke og lod saa mig gaae ad Helvede til. Digtningen selv fandt jeg imidlertid saa fortræffelig, at da jeg havde læst den, jeg nær havde strax skrevet ham til og bragt min Tak for Nydelser af dette Digterværk; men jeg sov paa den gode Stemning, og da jeg vaagnede, var jeg reflecterende og frygtede for, at min Tak kunde misforstaaes af ham. Hvad iøvrigt min Nedstigning i Heibergs Helvede

angaaer, da er der sagt mig af Folt, som tidligere hørte ham læse Digtet, at jeg dengang ikke fandtes deri, jeg maa altsaa senere være blevet fordømt af ham og stuet derind.

I Rom, som sagt, kjendte jeg endnu ikke Bogen, jeg hørte kun Pilene susse og sølte dem saare uden at kjende Giftenes Magt, der kunde være lagt i dem. — Og saaledes blev ogsaa dette mit andet Besøg i Rom forbittret mig; jeg havde en Tanke om, at Verdens-Byen, som jeg saa inderligt elskede, og hvor saa Meget tiltalte og opfyldte mig, var ingen lykkebringende Grund for mig. Mørke og bittre vare Dagene, som kom og gik, ingen af dem stort bedre end under Besøget i 1833. Jeg sølte mig legemlig syg og ilede med at komme bort.

Bed Carnevals-Tiden var Holst indtruffet og med ham vor fælles Ven Conrad Rothe, nu Præst ved Gruekirke, vi Tre til sammen reiste i Februar til Neapel. Det er et Sagn, en Folketro hos de Fremmede i Rom, at man Aftenen før sin Afreise derfra skal gaae til Fontane del Trevi og drikke af dens Vand, saa er man sikker paa endnu engang at komme til Rom igjen. Da jeg første Gang reiste herfra, blev jeg om Aftenen hindret i at komme til Kilden, jeg tænkte paa det hele Natten, og nu kom et Bud at hente mit Tøj, jeg fulgte med og tilfældigvis kom vi forbi Fontane del Trevi, jeg dyppede Fingeren i Vandet, smagte derpaa og troede: „jeg kommer her igjen!“ og jeg kom; denne Gang før Afreisen opgav jeg denne Overtro, vi kjørte afsted, pludselig dreiede Vognen fra il Corso, vi skulde fra et Munkeløster afhente en Geistlig, og vi kom til Fontane del Trevi, og tredje Gang kom jeg ogsaa til Rom. — Den Geistlige vi tog med var Capelmester, en lystig Mand, der ved Albano fastede den geistlige Dragt og blev en morsom syngende og beleven Herre; H. B. Holst har i sine „italienske Skizzer“ indført ham fra dette vort Bekjendtskab.

Det var koldt i Neapel, Vesuv og Bjergene rundt om laae med Snee; der var Feber i mit Blod, jeg led aandelig og legemlig; en flere Uger vedvarende Landpine havde dertil bragt mig i høi nervøs Tilstand; jeg tog mig sammen, saa godt jeg kunde, fjørte med Landsmændene til Herculaneum, men, medens de vandrede om i den opgravede By, sad jeg febersyg og det var mig et af Lykkens Tilfælde, man tog Feil af Banetogene, saa at vi istedetfor at gaae til Pompeji foer afsted hjem til Neapel, dødsyg kom jeg her, kun ved en hurtig Aareladning, som min neapolitaniske, omhyggelige Vert nødte mig til usfortøvet at underkaste mig, undgik jeg Døden. Ugen efter følte jeg mig mærkelig bedre og afgik med et fransk Krigsdampskib „Leonidas“ fra Neapel til Grækenland. Ved Strandbredden sang Folket „eviva la gioia!“ Ja, Glæden leve! kunde man kun gribe den.

Et nyt Liv skulde gaae op for mig, og i Sandhed det skete, staaer det ikke læseligt i mine senere Skrifter, det rører sig da i mine Livs Anstuelser, i min hele indre Udvikling. Det var om Eftermiddagen den femtende Marts, jeg forlod Neapel, Byen jeg kjendte, hvor jeg havde Venner, og det var mig, som om jeg nu lod mit europæiske Hjem bagved mig; jeg følte mig ung og let i Sindet, det var, som gik der en Forglemmelsesstrøm mellem mig og alle bittre, sygelige Minder; jeg følte Sundhed i mit Blod, Sundhed i min Tanke, karst og modig løftede jeg mit Hoved.

Neapel laae solbelyst, Skyerne hang om Vesuv ned til Eremitens Hytte, Havet var næsten blifstille; Natten som fulgte blev jeg kaldt op at see Stromboli give Ild, Vandet lyfte derved; om Morgenens passerede vi Charibdis, saae Brændingen ved Scylla, Sicilien med sine lave Klipper, og det ryggede Vtna med sin Snee løftede sig foran os.

Jeg har i „Bazaren“ talt om Kystreisen, om det korte

Ophold paa Malta og de deilige Nætter og Dage paa det blifstille Middelhav, der om Natten lyfte i sin Døning, og Stjernernes Pragt, hvis Glans forbausede mig: Straalerne fra Venus var som Maanens i Norden, den lod Gjenstandene kaste Skygge; i Havsladen tumlede sig store Delphiner; paa Skibet selv var Selskabs- og Salon-Liv, der blev musiceret, sjunget, dandsset, spillet Kort og livligt ført Conversation; Amerikanere, Italianere, Asiater, mellem hverandre. Biskopper og Munkke, Officerer og Tourister. — Faa Dages Samliv paa Havet knytter saaledes hverandre fast; jeg var blevet som hjemme, og det var derfor en heel tung Skilsmisse ved Syra at forlade dette Fartøi. Den franske Dampskibslinie fra Marseille til Constantinopel, skærer ved Den Syra Dampskibslinien mellem Alexandrien og Piræus, jeg maatte altsaa her paa et Skib fra Egypten og var, med Undtagelse af en Perser fra Herat, den Eneste der paa Syra forlod „Leonidas.“

Byen her, saae ud som en Stad af Telte, som en heel Leir, idet her fra Huus til Huus mod Solstraalerne vare spændte store Seil. Strandbredden skinnede hvid og rød, det var en Mennekkemasse der stod, Grækere i røde Trøier og hvide Gostaneller. Det græske Dampskib der sædvanligviis gik herfra til Piræus var under Reparation, og jeg tog derfor Plads i det fra Alexandrien, som netop var indtruffet og kun skulde tilbringe et Par Dage med os i Dvarantainen, naar vi naaede Piræus, iøvrigt henviser jeg til „Bazaren“, hvor jeg har givet Reisens Billedrække og kan altsaa her hurtigere gennemflyve Landene.

I Havnen ved Piræus, hvor vi laae for Anker og holdt vor Dvarantaine, kom strax op ad Dagen en Baad med Landsmænd og Lydsfere, „Allgemeine Zeitung“ havde sagt dem, jeg kom, de lagde an foran Skibet for at hilse paa mig, og da Dvarantainen var endt, afhentede de mig i Piræus, hvorfra

vi med en græst klædt Leietjener rullede afsted gjennem Oliekøven op til Athen, hvis Lykabetto's og Akropolis jeg alt længe havde øinet. — Den hollandske Consul Travers var ogsaa dansk Consul og talte Dansk. Hofpræsten Luth, en Holstener, gift med en ung dansk Dame fra Fredensborg var mellem de nye Venner. Luth sagde mig, at han havde lært Dansk ved at læse i Originalsproget min „Improvisator.“ Vor Landsmand Røppen, Architecterne, Brødrene Hansen og Holsteneren, Professor Ross mødte jeg her; det danske Sprog klang i Grækernes Kongeby, Champagnen knaldede for Danmark og for mig.

En Maaned blev jeg i Athen; man havde villet arrangere det saa, at jeg paa min Fødselsdag den anden April skulde have besøgt Parnas, men Vintertiden kom, der faldt megen Sne, og jeg tilbragte min Fest meest oppe paa Akropolis. — Blandt de fjæreste og interessanteste Bekjendtskaber, jeg gjorde i Athen, var Profesch-Osten's, den derværende østerrigske Minister, alt den Gang os bekjendt ved hans Grindringer fra „Ægypten og Lilleasien“ og „hans Rejse i det hellige Land.“

Consul Travers forestillede mig for Kongen og Dronningen. — Flere høist interessante Udflugter bleve gjorte. Jeg var her netop til Grækernes Paaske og til „Friheds-Festen“, af hvilke jeg har søgt at give et Billede.

Som et Schweiz med en høiere og klarere Himmel end Italien, laae Grækenland for mig. Naturen gjorde et dybt alvorligt Indtryk paa mig; jeg havde Følelsen af at gaae paa Verdens store Valplads, hvor Nationer havde kæmpet og var gaaet til Grunde. Ingen enkelt Digtning kan omfatte en saadan Storhed; hvert udbændt Flodleie, hver Høi, hver Steen havde store Grindringer at fortælle, hvor smaat bliver ikke paa et saadant Sted Hverdagslivets Ujevnheder? En Rigdom af Ideer

gjennemstrømmede mig og i en saadan Fylde, at ingen heftedes paa Papiret. Den Tanke, at det Guddommelige har paa Jorden sin Kamp at kjæmpe, at det her forkastes og forstødes men dog gennem Secler gaaer seirende frem, havde jeg Lyst at udtale og fandt i Sagnet om den evige Jøde Motiv herfor. I den Betydning han da optraadte forekom mig Sandhed og det Hele blev dog forskjellig fra de mange andre Digteres Behandling af samme Stof, idet de ikke, affrækket af, at Goethe, som han fortæller det i „Dichtung und Wahrheit“, opgav det. Den tydske Digter M o s e n, Hollænderen L e n K a t e, Franskmændene E u g e n S u e, og hos os I n g e m a n n have alle behandlet Sagnet; i mindre Digtninger har vi det af S c h u b a r t, L e n a u, K a r l W i t t e, B a l u d a n M ü l l e r &c. I et Par Aar havde dette Stof opfyldt mig, men jeg mægtede aldrig ret at forme det i Digtning; det gik mig tidt, som man fortæller om Skattegraverne, at de troe at have hævet Skatten og da pludselig synker den dybere; jeg tvivlede om nogensinde at hæve Guldets frem for Lyset. Jeg søgte hvilken Mængde Kundskaber jeg i forskellige Retninger maatte tilegne mig og læste virkelig flittig og med Balg.

Paa en Tid da der almindelig af Critiken tilraabtes mig Mangel paa Studium, var jeg just flittig, men den Gne skrev og snakkede efter den Anden og hver havde nok Sit at kalde Studium, saaledes som jeg erfarede det hos en belærende Dame, der engang sagde til mig, at Folk havde Ret i at jeg ikke studerede nok. „De har jo ingen Mythologie!“ sagde hun, „der er i alle Deres Digte ikke en eneste Gud eller Gudinde! De skal læse Mythologie, C o r n e i l l e og R a c i n e!“

Jeg havde læst og optegnet en Deel til min Digtning „A h a s v e r u s“, den samlede sig først her i Athen, hvor jeg begyndte den. Snart lagde jeg den igjen hen, men altid kom Lysten tilbage, og jeg trøstede mig med, naar den noget længe

hvilede, at det gik med Mandens Børn som med de jordiske, medens de sove, vore de!

Den een og tyvende April seilede jeg igjen fra Piræus til Syra, hvor jeg med det franske Dampskib „Rhamfès“ fra Marseille tog Plads til Constantinopel; vi havde et stormende Veir i Archipelagus, jeg tænkte paa Skibbrud og Død, og da jeg naaede den Overbeviisning, at det nu var forbi, følte jeg mig forunderlig rolig, lagde mig i min Køje, medens Folk rundt om jamrede og bad, Alt knagede og bragede, men jeg faldt i Sovn, og da jeg vaagnede, vare vi i god Behold i Bugten ved Smyrna. — En anden Verdensdeel laae for mig. Og i Sandhed, ved at betræde den følte jeg en Andagt, som da jeg som Barn kom ind i Odense gamle St. Knuds Kirke. Jeg tænkte paa Jesus Christus, der blødte paa denne Jordbund, jeg tænkte paa Homer hvis Sange herfra lød evigt ud over Verden. Asiens Kyst holdt sin Prædiken til mig, maaskee mere gribende, end nogen Prædiken har gjort det i den murede Kirke.

Smyrna tog sig storartet ud, men med spidse røde, nordiske Tæge og kun enkelte Minareter, Gaderne selv ere smalle som Venedigs; her kom just en Struds og en Kameel forbi, for begge maatte Folk træde afveien ind i de aabne Huse. — Paa Gaderne var en vrimlende Folkemasse, Tyrkinder, som man kun saae Dinene paa og Næsetippen; Jøder og Armenianere med hvide og sorte Hætte, nogle i Form af en omvendt Jydepotte. Foran alle Consulernes Huse vaiede deres Landes respective Flag; i Bugten laae et rygende tyrkisk Dampskib, med Halvmaanen i sit grønne Flag.

Mod Aften forlod vi Smyrna, Røyet stod tændt over Achilles Gravhøi paa Trojasletten. — Kloffen Ser om Morgenens seilede vi ind i Dardanellerne; paa den europæiske Side laae en rødtaget By med sine Veirmøller og en smuk Fæstning, paa asiatisk Side en mindre Fæstning, Afstanden mellem de to

Verdensdele forekom mig, at være som Sundet mellem Helsingør og Helsingborg, Capitainen opgav den for 2 $\frac{3}{4}$ Lieus. Gallipoli, ved hvilken By vi kom ud i Marmorhavet, har ganske et nordist fort Udseende, gamle Huse var der med Karnapper og Træaltaner, Klipperne rundt om, lave, men af et nøgent, vildt Udseende; vi havde stærk Søgang, og mod Aften Regn. Det blev et graat nordist Veir og i det laae foran os næste Morgen det herlige Constantinopel, et Venedig, som Phantastien kan lade det reise sig af Havet; den ene Moskee traadte frem herligere end den anden; Serailet laae lyst og svømmende foran. Solen brød frem og beklønnede Aftens Kyst, de første Cypresskove og Scutaris Minareter; det var et underdeiligt Syn! der var et Raaben og Skrigen med Folk i de smaa ghyngende Baade, som her vrimlede med; stikkelige Tyrker bar Tøiet for os.

I Constantinopel opholdt jeg mig elleve interessante Dage; vor Minister Baron Hübsch boede paa sit Landsted i Bujukdereh, flere Mile fra Constantinopel, han indbød mig at komme der, men jeg blev hellere i Staden, hvor Italieneren Romani, dansk Consul, tog sig af mig; mit sædvanlige Rejseselskab forlod mig ikke, just under mit Ophold her indtraf Mohameds Fødselsdag (den fjerde Mai); jeg saae Abdul-Meschid drage til Moskeen, Tropperne paraderede, alle Gader og Pladser vare opfyldte med Mennesker i deres østerlandske brogede Dragt og den Aften var der stor Illumination, alle Constantinopels Minareter belyste, og over dem og hele Staden spændte sig ligesom et Næt med Lamper, der straaede omkap med de blanke, blinkende Stjerner; alle Skibe, alle Baade laae i Ildcontourer. Det var en orientalsk stjerneklar Aften, Bjerget Olymp i lille Aften glædede i den nedgaaede Sol, det var den meest seeagtige Stund, jeg har oplevet.

Hos den græske Minister Chrystides, til hvem jeg fra

Athen var anbefalet og hos den østerrigste Internuntius Baron Stürmer blev jeg paa det Hjerteligste modtaget, hos denne herlige Mand fandt jeg et tydskt Hjem og tydske Venner.

Hjemreisen havde jeg tænkt at gjøre over det sorte Hav og op ad Donau, men en Deel af Rumelien og Bulgarien var i Oprør, det hed, at flere tusinde Christne vare myrdede; alle mine Medreisende i Hotellet, hvor jeg boede, opgav aldeles deres Reiseplan paa Donau, som jeg havde den inderligste Lyst til at prøve; Alle raadede mig at gjøre som de og gaae tilbage igjen over Grækenland og Italien. Jeg var i en svær Kamp med mig selv. Jeg hører ikke til de Modige, det er tidt sagt mig og jeg troer det selv, dog maa jeg erklære, at det kun er smaa Farer, som ret ængste mig, derimod under de større, og naar der virkelig er et Udbytte, da har jeg en Villie, der trænger igjennem, en Villie, der Aar for Aar er blevet fastere, jeg skjælever, jeg frygter, men jeg gjør dog det, jeg anseer for at være det Rigtige; og jeg skulde troe, at naar man har medfødt Feighed, og dog af egen Drift bekjemper denne, saa har man gjort Sit og kan nok være sin medfødt Svaghed bekendt. — Det var min inderligste Lyst at kjende lidt til det Indre af Landet, see i hele sin Udstrækning Donaufloden og dens af Fremmede dengang saa lidt seete Ryster. Jeg var virkelig i en stor Sjæle-Kamp; min Phantaste udmalede mig de frygteligste Begivenheder, jeg tilbragte en tung, søvnløs Nat, men om Morgen gik jeg til Baron Stürmer, bad ham raade mig, og da nu han meente, at jeg kunde vove det, især da to af hans militaire Landsmænd, der, da de toge alle Depescher med sig til Wien, vilde paa Veien selv, om det gjordes nødvendig, kunne erholde Hjelp og Eskorte, besluttede jeg mig til Donaureisen og fra det Dieblif, jeg havde bestemt mig, var ogsaa Frygten borte og min Tro og Hengivelse i Guds Villie aldeles Betryggelse.

Den fjerde Mai om Aftenen gif jeg ombord i Skibet, der laae ud for Serailens Havn; da vi i den tidlige Morgenstund løstede Anker, fik vi den sørgelige Efterretning, at det forventede store østerrigiske Dampskib, som skulde møde os, netop i denne Nat, i taaget Veir var stødt paa en Klippe i det sorte Hav og totalt forliist; derud gennem det underlige Bosporus fløi vi nu afsted, prøvede Sø og Laage, laae et Døgn i Byen Kostendische tæt ved Trajans forfaldne Vold, og førte saa i store Kurvesvogne trukne af hvide Oser, hen over den øde Landstrækning, hvor vilde Hunde drev om, og hvor kun de omstyrtede Gravstene af to Kirkegaarde viste her havde staaet Byer, dem, Russerne afbrændte i Krigen 1809. Det var Dobrudscha. Den hele nu mærkelige Krigs Skueplads for Russerne og Tyrkerne tilbagelagdes i et Par Dage. I mine Tanker har jeg saaledes det bedste Kort over Donaustrækningen, den klareste Forestilling om de usle Smaabyer, de forfaldne Fæstninger, idetmindste viste de sig saaledes dengang, jeg saae hele Ruiner eller Fæstningsværker af Jord med Kurvesletning.

— Til Urolighederne i Landet hørte vi først, da vi nærmede os Rustschuk med dets mange Minareter. Strandbredden var opfyldt med Mennesker, to frangkist klædte unge Mænd bleve kastede ud i Donau, de svømmede mod Land, den En kom op, den Anden, som Mængden kastede Stene paa, svømmede ud mod os og raabte: „Hjelp, de myrde mig!“ vi laae stille midt i Floden, fik ham op, Signaler med Skud bleve givne ombord og besvarede i Land, Byens Pascha kom ombord og tog den stakkels Franker under sin Beskyttelse. — Næste Dag saae vi fra Skibet de snebedækkede Balkanbjerge, mellem dem og os rasede Oprøret; vi hørte derom i den paafølgende Nat, en væbnet Tartar der fra Widdin gennem Landet førte Breve og Depescher til Constantinopel var blevet overfaldet og dræbt, en anden, troer jeg, var det ikke gaaet bedre. Den Tredie havde seet sin Eskorte splittet

og dræbt, selv var han undsluppet, og kommet ned til Donau, hvor han skjult i Rørene havde oppebiet vort Dampskibs Komme; Mennesket, i sine Gaarestinds Klæder, kommende op af Dyndet, og dernæst væbnet, som man siger til Tænderne, saae ganske forfærdelig ud, da vi ved Lampelys saae ham hos os ombord, han fulgte omtrent en Dagsreise med os op ad Donau. I Widdin, Tyrfernes stærke Fæstning, var vi i Land, efter først at blive vel gjenemrøgede for ikke at bringe dem Bestimitte fra Constantinopel. Hussein Pascha, som residerede her, sendte os alle de nyeste Nummere af „Allgemeine Zeitung“, saa at vi fra tydsk Side fik vore bedste Meddelelser om Landets Forfatning.

Som et Ur-Skovland aabnede sig Servien; vi passerede, paa smaa Baade, den mange Mile styrte og brusende Donau, det var gjennem Jernporten som den et Par Dagsreiser lange Strækning kaldes; jeg har søgt at give et Billede heraf i „Bazaren.“ Ved Gammel-Orsova forestod Ovarantainen; Bygningen var kun indrettet til at tage mod walachiske Bønder og ikke bedre vante Reisende, næsten alle Stuer var med Brolægning; Jøden aldeles forfærdelig, Binen endnu værre, om den kunde det; jeg deelte Stue med Englænderen Minsworth *), der da vendte hjem fra sin Reise i Kurdistan.

Da senere „En Digters Bazar“ udkom i London, skrev Minsworth i „The literary Gazette“ af tiende Octbr. 1846, paa Opfordring af Redactøren, en Notice om vort Samliv i Ovarantainen, hvor hans Opfatten af min Personlighed viser det hjertelige Sindelag, der sætter mig i et altfor godt Lys; han fortæller dernæst, at jeg var „— wery shulful in cutting out paper. The drawings of the Mewlewis, or turning dervishes, in my Asiatic travels, are from cuttings of his.“

*) En Broder til Digteren.

Efter endt Quarantaine gik det gennem Militairgrændsen, under prægtige Castanietræer, forbi Minder fra Romernes Tider, Ruiner af Broer, Taarne og den storartede „Trajans Table“ i Klippemuren; maleriske Grupper af wallachiske Bønderfolk verlede med østerrigste Soldater i Mængde og Zigeuner-Bander leirede i Klippehuler, Billed paa Billed fulgte, men da Dampskibet igjen optog os, overskyldtes dette i en saadan Grad, at man neppe kunde røre sig; det var det største Marked i Pesth, Alle strømmede derhen; det var en besværlig, søvnløs lang Tour, men frembød Skuet af det ungarske Folkeli; Egnen blev imidlertid mere og mere flad og havde ikke længer sin tidligere rige Afverling eller som den siden igjen frembød op imod Pressburg. When Theben stod i Glammer, da vi seilede forbi. Een og tyve Dage ialt havde vi været paa Donaufoden, da vi ved Brateren steg i Land og fjørte ind i Keiserstaden. Gamle Venner besøgte, og snart over Prag og Dresden gik det mod Hjemmet. Characteristisk forekom det mig, at medens paa den hele Reise fra Italien over Grækenland og Tyrkiet til Hamborg min Koffert kun to Gange var efterseet, nemlig ved den østerrigste og ved den tyske Toldgrændse, blev den det ikke mindre end fem Gange før jeg kom i min Stue i Kjøbenhavn, først eftersaae man den ved Indtrædelsen i Holsteen, derpaa ved Arøsfund, og nu igjen da jeg steg i Land i When, derpaa i Slagelse, idet jeg forlod Diligencen, og endelig, da jeg med Dagvognen kom til Kjøbenhavn; det var den Tids Skik og Brug.

Ved min Ankomst til Hamborg var just den store Musikfest; en Mængde Landsmænd traf jeg ved Table d'hôte, idet jeg der til Vennerne ved Siden af mig talte om det deilige Grækenland, om det rige Orient, henvendte sig en gammel kjøbenhavnske Dame til mig med de Ord: „Har De nu, Hr. Andersen, paa Deres lange og mange Reiser seet Noget ude, der er saa deiligt, som

vort lille Danmark?" — "Ja, det veed Gud jeg har!" svarede jeg, "jeg har seet meget smukkere!" — "Hy!" udbrød hun, "De er ikke Patriot!"

Jeg kom gennem Odense netop ved St. Knuds Marked. "Det var kjønt af Dem", sagde en skikkelig syenskt Dame, "at De har indrettet Deres store Reise saaledes, at De ogsaa fik Markedet med; ja De holder dog af Odense, det har jeg altid sagt!" — See der saae jeg ud som Patriot!

Sært greb det mig, da jeg udenfor Slagelse, min gamle Skoleby, overraskedes ved et gammelt Møde. Medens jeg var Discipel der i Skolen, saae jeg den værdige Pastor Bastholm med sin Kone stadigt hver Aften gaae samme Vandring; fra Baglaagen af deres Have hen ad Stien over Kornmarken og hjem ad Landeveien. Nu kom jeg, flere Aar efter, fra Grækenland og Tyrkiet, og idet jeg kjører paa Slagelseveien seer jeg det gamle Egtepar gaae den sædvanlige lille Vandring gennem Kornmarken; det greb mig forunderligt; de gik endnu der Aar ud og Aar ind den lille Vej, og jeg havde fløiet saa langt, saa vidt omkring; den store Modsætning mellem os lagde sig forunderlig i min Tanke.

Det var midt i August, jeg kom til Kjøbenhavn, og denne Gang uden Angest og Lidelse, som Tilfældet var ved min første Hjemkomst fra Italien; jeg glædede mig ved at see alle mine Kjære, og det var mig et naturligt Udbrud: "Hjemkomstens første Dieblis er Bouquetten af den hele Reise!"

"En Digters Bazar", som snart udkom, er deelt i forskjellige Afdelinger: Tydskland, Italien, Grækenland o. s. v.; paa de forskjellige Steder, saavel som i Hjemmet, havde jeg Enkelte, jeg følte mig taknemlig forbundne, og hvis Navne særlig knyttede sig til disse Egne. En Digter er som en Fugl, han giver hvad han har, den giver en Sang, jeg vilde give en saadan til hver af disse Kjære; det var en pludselig opstaaet

Tanke, født ene og alene af et taknemmeligt Sind. — I den samlede Udgave af mine Skrifter har jeg udeladt alle tidligere Dedicationer, og saaledes ogsaa de mange i „Bazaren“, uagtet disse, som man vil forstaae, havde deres Betydning.

Rantzau-Breitenburg, der havde levet i Italien, elskede dette Land, og var ved min „Improvisator“ blevet mig en Belgjører, en Ven, dedicerede jeg den Deel af Bogen, der handlede om Italien; den Lærde, Digteren, Minister i Grækenland Prokesch-Osten, og Archæologen Professor Ross i Athen, de to Mænd mellem de Mange, som der gjorde mig mit Ophold kjært, bragtes den Afdeling, som omfattede Grækenland. Til hvad jeg havde givet om Orienten var Dedicationen: „til den østerrigske Internuntius Baron von Stürmer i Constantinopel, ved hvis Gjæstfrihed jeg i Orienten fandt mit Norden og Skandinaviens store Digter Adam Dehlenschläger i Kjøbenhavn, ved hvis „Aladdin“ og „Ali og Gulhyndy“ jeg tidligt i mit Norden fandt Orienten, bringer jeg med taknemmeligt Hjerte disse Billeder“. Foran „Donaufarten“ skrev jeg: „Biancoets Fyrster, mine Venner, Østerrigeren Thalberg og Ungareren List, foredrager og indvier jeg dette „Donau-Thema med Ryst-Variationer“. „Hjemreisen“ var bragt „den elskværdige Forsatterinde til Teckningar ur hvardagslivet Fru Fredrika Bremer i Stockholm og min Belgjører Conferentsraad Collins aandrige Datter Fru Ingeborg Drewsen i Kjøbenhavn, hvis ægte søsterlige Sindelag og Deeltagelse for mig ofte drog mine Tanker til Hjemmet“.

Man vil vistnok nu let forstaae min Tanke med disse Dedicationer, men da Bogen kom ud, vilde man det ikke; disse Tillegnelser dvælede man især ved og havde her et fornyet Beviis paa Forsængelighed; jeg vilde, sagde man, prale med Navne og Forbindelser, nævne betydelige Personer som Venner. Bogen blev imidlertid læst, men nogen egentlig Critik over den kom der

ikke; kun et Par Dagblade udtalte sig; man havde iøvrigt meest at anke over, at Bogen var for rig; „den Bog skulde have udgaaet i mindre Afdelinger, saa at den langsommere kunde forbrøies!“ sagde en klog, beregnende Forfatter til mig, „den vilde da anderledes have behaget“.

Med Hensyn til „En Digters Bazar“ var Blad-Critiken i Kjøbenhavn uendelig dum; man fandt det overspændt og stræffeligt, at jeg kunde sige, at jeg ved Smyrna havde seet, da Nøet var tændt, den hele blaa, runde Maaneregule. Bore danske Critikere have sædvanlig ikke aabent Die for Naturen; selv det høist fornemme „Maanedsskrift for Litteratur“ dadlede mig engang, fordi jeg i et Digt havde talt om en Regnbue ved Maanestien; det skulde ogsaa være min Phantastie, som drev mig saa vidt; jeg beklagede mig herover for Ørsted; en nuværende Provst, hvem jeg antager havde skrevet Critiken, hørte til og udbød: „Det er ogsaa dristigt af Dem at skabe saadan en Maaneregnbue!“ — „Ja, men jeg har jo selv seet den!“ — „Hvor?“ spurgte han. — „En Aften ude paa Vesterbroe!“ svarede jeg. — „Paa Vesterbroe!“ loe han høit, „ja paa det Theater med Pantomimer og Trylleri!“ — Menneket tænkte sig, at jeg meente Casortis Theater. — „Nei, oppe paa Himlen selv, paa Vor Herres Himmel, har jeg seet den!“ — og nu tog Ørsted mit Parti.

Hvor jeg har maattet høre megen Dumheds-Klogskab, mundtlig og paa Tryk; jeg alene var Syndebukken, hvor man ikke kunde eller vilde forstaae. Naar jeg i „Bazaren“ ved at skildre Nürnberg sagde, for at bringe Afverling i Stilen: „var jeg Maler, vilde jeg tegne denne Broe, dette Taarn“, og derved tog Anledning til at give Billedet, og derpaa, for at have ligesom en ny Tilfnytningsstraad, vedblev: „men jeg er ikke Maler, jeg er Digter“, og søgte nu mere lyrisk at variere

Stilen, saa hed det: „Han er saa forfængelig, at han selv fortæller, at han er en Digter!“ — Der er noget saa Jammerligt, saa Bjaltet i sliq Critik, at man ikke saares, men føler Lyst til, selv om man er det meest fredssommelige Menneſke, at banke saadanne vaade Hunde, der træde ind i vor Stue og lægge sig der paa de bedste Steder. Der kunde skrives en heel „Marrenbuch“ over alt det Laabelige og Uforſtammede, jeg har maattet høre fra min første Optræden indtil da.

„Bazaren“ blev imidlertid meget læst og gjorde hvad man kalder Lykke. Kun en eneste Gang i mit Liv har jeg talt med den historisk dygtige Professor Finn Magnussen, personlig kjendte vi aldeles ikke hinanden; han standsede mig en Dag paa Gaden; den ellers alvorlige Mand var Venligheden og Hjerteligheden selv, han takkede mig paa det Inderligste for „Bazaren“, som han stillede høit, og som, sagde han, det ærgrede ham, at Publicum ikke gav mig Paastjønneſe nok for. Og han var ikke den Eneste; Flere af Landets Dygtige, blandt Andre H. C. Ørsted og Dehlenschläger, udtalte sig med Varme og Glæde over dette Arbejde og gav mig al Tak og Opmuntring.

Paa Tydſk er senere kommen flere Udgaver af denne Bog, ligesom den ogsaa findes paa Svensk og i særdeles smuk Udgave paa Engelsk, hvor Critiken med stor Erkjendelse har omtalt den. Den engelske Udgave i tre Bind med mit Portrait udkom hos Richard Bentley i London, og blev meget rosende anmeldt i engelske Blade og Tidſkrifter. Fra den engelske Forlægger sendtes til Christian den Ottende et smukt udstyret Exemplar af denne Bog og mine tidligere udfomne Skrifter; lignende var skeet fra Tydſkland, og Kongen glædede sig over den store Erkjendelse, jeg nød ude; han udtalte den, veed jeg, for H. C. Ørsted og Flere, idet han tillige yttrede sin Forundring over den Modstand, jeg endnu mødte herhjemme, denne

idelige Stræben, der vistes i at fremhæve mine svage Sider og udviske Indtrykket af det Dydige; den Lyst, der var til at spotte og forringe min Virksomhed. Det gjorde mig vel at høre det, og det af H. C. Ørsted, den eneste Mand i hele min nærmere, deeltagende Omgivelse, som klart og bestemt udtalte Erkjendelsen af mine digteriske Evner og med Overbeviisning gav mig Mod, idet han dertil forudsagde, at der maatte og vilde komme en bedre Tid for mig herhjemme, hvor jeg vilde blive erkjendt og føle mig tilfreds med Hjemmets Dom, som jeg nu kunde være det med Udlandets; vi samtalede oftere om, hvori det egentlig kunde ligge, at jeg maatte kæmpe saa meget og saa længe, og vi mødtes i Erkjendelse af flere sandsynlige Aarsager. Nogen Skyld kom vel fra min første Armod, min Afhængighed af Menneskene; de kunde ikke, det der ogsaa i Udlandet er blevet bemærket, glemme, at de havde seet mig som fattig Dreng løbe om og styde op; nogen Skyld laae vel ogsaa i, som min Biograph i „Dansk Pantheon“ bemærker, at jeg ikke vidste og ikke brugte de Midler, flere Forfattere tidt benyttede, for at vinde ved Kammeratskab; dernæst, hvad H. C. Ørsted beklagende indrømmede, det meget ansete Maanedsskrifts Strenghed og Mangel paa al Velvillie mod mig, endelig Gjengangerbrevenes Haan, Bladcritiken, der fulgte Tidens Strømninger, kort sagt, den trykte offentlige Dom, som øvede endnu sin Magt hos os, der bøjede os for Authoriteter; til alt dette kom ogsaa det, at vi have Alle stor Modtagelighed for det Morfomme, Latterlige, og jeg havde den Skjæbne ved flere leitede, ellers høist velmeente Artifler at blive udstillet saaledes; der var en Tid, at Avisen fra Odense, min Fødeby, altid nævnede mig: „vort Byes Barn“ og gav om mig Efterretninger, der aldeles ikke kunde være af nogen Interesse for Publicum. Af mine private Breve fra Udlandet udreves Steder, som, stillede ind i Avisen, bleve latterlige; saaledes, da jeg en Gang havde skrevet hjem fra Rom, at jeg der i det sirtinste

Capel havde seet Dronning Christine og tilføiede, at hun i sit Ødre mindede mig om Componisten Hartmanns Kone, refereredes det i den svenske Avis, for at undgaae det private Navns Nævnelse, at „Dronning Christine ligner en vis Dame i Kjøbenhavn!“ Heraf maatte man lee. — Hvor tidt prøvede jeg ikke, at feitet Venstab gjør Fortræd.

Jeg fik fra den Tid indtil nu en Angest for at tale om nogen Slags Ting med en tankeløs Bladudgiver, og dog undgik jeg det ikke. — Her var jeg nu, uden min Brøde, igjen lat-terliggjort.

Paa en Reise, idet jeg med Diligencen en halv Time op-holdt mig paa Odense Postgaard, spurgte en Redacteur mig der: „Reiser De nu udenlands?“

„Nei!“ svarede jeg.

„Tænker De slet ikke derpaa?“

„Det afhænger af, om jeg faaer Penge. Jeg skriver nu et Theaterstykke; gjør det Lykke, saa først kan jeg tænke paa at komme afsted.“

„Hvor vil De saa hen?“

„Det veed jeg ikke endnu! Jeg tager enten til Spanien eller Grækenland.“

Og samme Aften stod der i Avisen omtrent saaledes: „at H. C. Andersen arbejdede paa et Stykke for Theatret, og gjorde dette Lykke, saa reiste han udenlands, enten til Spanien eller Grækenland.“

Heraf loe man naturligviis, og i et kjøbenhavnskt Blad skrev man meget rigtigt, at det havde lange Udsigter med den Reise: Stykket skulde skrives, antages, gjøre Lykke, og saa vidste man endnu ikke, om min Reise blev til Spanien eller Grækenland. Man loe, og Den, man leer af, har tabt sin Sag. Jeg var blevet aandelig ømskindet og brugte ikke den Forstigtighed at skjule det. Naar Drengene kaste Stene efter en stakkels Hund, der

svømmer mod Strømmen, da er det ikke reent af Ondskab, nei, det morer dem, og man havde en lignende Morstab med mig. Ingen tog mig i Forsvar, til ingen Clique hørte jeg, ingen bladskrivende Venner havde jeg, og saa maatte jeg prøve det, som jeg gjorde; og imidlertid blev der sagt og skrevet, og det er senere gjentaget: at jeg levede i et Par Kredse af kun Beundrere af mig! hvorlidt veed man Bested. Hvad jeg her maa fremsætte, er ingen Beflagelse; jeg vil ikke, at der falder Spor af Skygge over de Mange, jeg inderlig holder af, forviiset om, at var jeg geraadet i en stor Nød og Ulykke, man havde sat Alt i Bevægelse for, at jeg ikke skulde forkomme, men der er en Deeltagelse af en anden Art, der er en Digters Natur nødvendig, og den har jeg saa temmelig savnet; man har i min fjæreste Omgivnings Kredse ligesaa høit udtalt sin Forundring over Udlandets Erkjendelse over mine Arbeider som nogen streng Critiker. Fredrika Bremer fik et Indblik deri, som sært overraskede hende; vi vare sammen her i Kjøbenhavn paa et saadant Sted, hvor Folk sagde, jeg kun forkjæledes; hun troede her at sige noget Behageligt idet hun fortalte: „Det er ganske overordenligt, hvor elsket Andersen er i Sverrig fra Skaane og heelt op i Nordland; næsten i hvert Huus findes af hans Bøger!“ — „Bild ham dog ikke Noget ind!“ blev der svaret hende, og det i Alvor.

Der stiges og tales saa meget om, at det at være af Adels af Fødsel, ikke længer har Betydning, den Tale er Mundsvair; den dygtige, fattige Student har oftest i gode Huse, som de kaldes, ikke den Høflighed, den Modtagelse, som ydes et godtflædt Adelsbarn eller en mægtig Embedsmands Søn. Jeg kunde belyse det med mange Exempler, men vil kun give eet, der maa gaae for dem alle, eet ud af mit eget Liv. Den Skyldige er det ikke her om at nævne, han er eller var — for at styde det mere tilbage — en høist hædret Personlighed.

Da Christian den Ottende første Gang som Konge

befogte Theatret, opførtes „Mulatten“; jeg sad i Parquettet ved Siden af Thorvaldsen, der ved Tæppets Fald tilhvijsede mig: „Kongen hilser ned til Dem!“ — „Det maa være til Dem!“ svarede jeg, „mig kan det umuligt gjælde!“ Jeg saae op til den kongelige Loge, Kongen hilsende igjen, og det var til mig; men jeg følte, at en mulig Misforstaaelse fra min Side vilde hos Folk skrækkeligt lade det gaae ud over mig; jeg blev derfor roligt siddende, og næste Dag gik jeg til Hans Majestæt for at bringe min Tak for den usædvanlige Naade, og han spøjte over, at jeg ikke paa Stedet havde taget imod den. — Nogle Dage efter skulde paa Christiansborg Slot være et stort Bal parée for alle Classer af Samfundet; jeg havde erholdt Indbydelseskort.

„Hvad skal De der?“ spurgte mig en af vore ældre Videnskabsmænd, idet jeg i hans egen Stue talte om denne Fest. — „Hvad skal De paa saadanne Steder!“ gjentog han.

Jeg svarede i Spøg: „Det er jo i den Kreds, jeg er meest vel optaget!“

„Men der hører De ikke hjemme!“ sagde han vred.

Der var for mig kun at svare let og leende, som om jeg ikke følte nogen Braad derved:

„Kongen selv har i Theatret hilset fra sin Loge ned til mig, saa kan jeg ogsaa nok komme paa Bal parée!“

„Hilset fra sin Loge!“ udbød han, „men det giver Dem ikke Ret til at trænge Dem frem!“

„Men paa dette Bal komme jo Mennesker af den Klasse, hvortil jeg hører!“ tilføjede jeg nu alvorligere; „der komme Studenter!“

„Ja, hvilke?“ spurgte han.

Jeg nævnede en ung Student af Mandens egen Familie.

„Ja det troer jeg nok!“ svarede han da, „det er jo en Søn af en Etatsraad! Hvad var Deres Fader!“

Da brændte det mig i Blodet. — „Min Fader var en

Haandværksmand!" sagde jeg, „jeg har med Gud og ved mig selv skaffet mig den Plads, jeg nu har, og det troede jeg, at De maatte agte —!"

Der blev mig aldrig siden gjort nogen Undskyldning for det Sagte.

Det er meget vanskeligt, naar man ugjerne vil gjøre Noget Uret, eller saare en Anden, der vel kan have saaret os, men ikke med ond Villie, da at omgaae eller opgive at fortælle, hvad der er gaaet bittert En gennem Hjertet; jeg har i disse, i hele denne Bog følt det Vanskelige, og derfor bortkastet mangen bitter Skaal og kun ladet blive her enkelte Draaber. Denne Stillestaaen paa disse Blade vil tjene til at belyse Gæt og Andet i mine Skrifter, som her bør have Plads, fordi der netop efter Hjemkomsten fra hiin større Reise og „Bazarens" Udgivelse var, om ikke en Slags Stillestaaen i Critikens Hovmestreren, dog en Slaaen om i de udtalte Domme over mig. Der fulgte endnu tunge Smerter, men det gik fra den Tid dog stadigt frem mod smult Blande, frem mod den Erkjendelse, jeg kunde ønske og forlange herhjemme, saaledes som Drsted fortrøstende forudsagde.

IX.

Det politiske Liv var paa den Tid i Danmark i en høiere Udvikling med sine gode og sine slemme Sider. Veltalenheden, der før halv ubevidst havde øvet sig paa Philosophens Viis med at tage Smaasteen i Munden, Hverdagslivets Smaasteen, bevægede sig nu friere med de større Interessers. Jeg følte imidlertid ingen Evner og ingen Nødvendighed til at blande mig i Sligt, ligesom jeg troer, at i vor Tidsalder Politiken er en stor Ulykke for mange Digtere. Fru Politica er den Venus, som loffer dem i sit Bjerg, hvor de gaae til Grunde. Det gaaer med disse Digteres Sange som med Døgnblade, de gribes, læses, opløstes og — glemmes. I vor Tidsalder ville Alle regjere, Subjectiviteten gjør sin Magt gjældende; men de fleste huske ikke paa, at Meget, der lader sig theoretisk tænke, lader sig derfor ikke practisk udføre; man glemmer, at det seer anderledes ud seet oppe fra Træets Top, end nedefra dets Rod. Hvo, som drives af en ædel Overbeviisning, Hørsten saavel som Manden af Folket, hvo, som kun vil det Bedste og har Evnen dertil, for ham bøier jeg mig. Politisk er ikke min Sag, der kan jeg Intet udrette; Gud har givet mig en anden Opgave; jeg følte og føler det.

Jeg mødte hos, hvad man kalder Landets første Familier, endeel venlige, hjertelige Mennesker, der skattede det Gode hos mig og toge mig i deres Kreds, lod mig i deres rige Sommerliv tage Deel i deres Lykke; jeg kunde der uafhængig ret overgive mig til Naturen, til Skov-Tensomhed og Herregaards-Liv; der levede jeg først ret ind i dansk Natur, der digtede jeg de fleste af mine Eventyr og senere Romanen „De to Baronesser“. Ved de stille Søer

inde i Skovene, paa de grønne Græsmarker der, hvor Bildtet sprang forbi og Storken gik paa sine røde Been, hørte jeg ingen Politik eller Polemik, hørte Ingen tale efter Hegel; Naturen om mig og indeni mig prædikede mig min Mission. Ved Baronesse Stampe paa Nysø blev jeg indført hos Familien Danneskjold paa Gisselsfeld. — Julefesten her paa den gamle, klosterlige Gaard var saa nordisk herlig, den gamle Grevinde Danneskjold en kjærlig, fortræffelig Dame; jeg var ikke her et fattigt Barn af Folket, nei, en venlig modtaget Gjest; — nu flyggede Bøgetræerne over hendes Grav derude ved Skoven i den venlige Natur, hvormed hendes Hjerte var beslægtet. Fra Gisselsfeld kom jeg til det prægtige, hyggelige Bregentved, hvor daværende Finansminister Grev Wilhelm Moltke og hans afdøde kjærlige, velsignede Hustru indbød mig. Den Gjestfrihed, jeg her har fundet, det lykkelige Huusliv, jeg her har levet ind i, har fastet Solskin i mit Liv. Under forskjellige og længere Besøg paa Nysø førte jeg et lykkeligt Samliv med Thorvaldsen, for hvem et Atelier var bygget der i Haven; jeg lærte ret at kjende ham som Kunstner og Menneske; det var mig en høist interessant Tid, den, jeg nærmere vil komme til at omtale.

Hele denne Leven ind i forskjellige Kredse blev af stor Indvirkning paa mig; hos Fyrsterne, hos Adelen og hos den Fattigste i Folket har jeg fundet det ædle Menneskelige beslægtet; i det Gode, i det Bedste ligne vi Alle hverandre.

Den meste Tid tilbragtes imidlertid i Kjøbenhavn i Excellencen Collins Huus; hos hans gifte Sønner og Døttre, hvor en Børnefreds vorte op, groede jeg ogsaa fast; med den geniale Hartmann blev Venskabet fastere, hans sjæl- og livsfulde Kone tryllede et Hjem der, saa velsignet, saa solbelyst; selv var hun en ildfuld, genial og dertil forunderlig naiv elskelig Natur. Excellencen Collin var i det practiske Liv min Raad-

giver, Ørsted blev det ved ethvert nyt Arbeide, og meer og meer nærmede vi os og forstode hinanden; hans Indflydelse paa min Natur og hans Betydning for mig vil jeg senere faae Leilighed til endnu mere at udtale. Imidlertid var Theatret hver Aften, om jeg tør kalde det saa, min Klubsal; der søgte jeg stadigt hen. Netop dette Aar havde jeg faaet min Plads i det da saakaldte „Hosparquet“, der da kun ved en Jernstang skiltes fra det øvrige første Parquet; dengang var den Lov, at hver Forfatter, som gav eet Stykke for Scenen, fik derved Triplads i Parterret, to Stykker gav ham andet Parquet, og tre førte ind i Hosparquettet, naturligviis maatte det være tre hele Aftenstykker eller saa mange smaa, at de, lagt sammen, kunde udfylde hele tre Aften-Forestillinger; og saa fik man Afgang til den Deel i Parquettet, hvor Kongen gav Pladser til sine Cavalerer, Diplomater og første Embedsmænd. Man fortæller, at da en Digter, som dengang var Skuespiller, men ved sine dramatiske Arbeider fik Rettighed at komme her, blev der sagt til ham: „Ja De maa jo have den Plads, men vær nu besejdet, der kommer saa mange fornemme Folk!“ — Jeg opnaaede ogsaa denne Ære; her var dengang Thorvaldsen, Weyse, Dehlenschläger og Blere. Thorvaldsen vilde gjerne, at jeg skulde sidde hos ham, tale med ham og give ham Besejdet om Gæt og Andet, og jeg var, medens han levede, gjerne der ved hans Side; ogsaa Dehlenschläger blev tidt min Naboe, og mangen Aftenstund — Ingen drømte vist derom — gif, naar jeg sad hos disse Store, en from Odmhyghed gennem min Sjæl; mit Livs forskjellige Perioder foresvævede mig, fra den Tid, jeg sad paa bageste Bænk oppe i Figurantindernes Røge i tredje Etage, fra den Tid, jeg barnagtig overtroist knælede i Mørket deroppe paa Scenen og læste mit „Fadervor“, netop ud for den Plads, hvor jeg nu sad blandt de første, de betydeligste Mænd. Dersom nogen

Landsmand da fra sit Sæde har tænkt og dømt, „der staaer han tæt ved de to Store og er hovmodig og stolt“, han vil nu af min Bekjendelse see, hvor urigtig han har dømt mig. Idmyghed gjennemtrængte mig, og fra mit Hjerte løstede sig til Gud Bønnen om Kraft til at fortjene min Lykke; Gud, lad mig altid beholde disse Følelser! Thorvaldsen og Dehlenschläger saae jeg her hver Aften, begge have viist mig Vensteb, begge høre til de betydeligste Stjerner paa Nordens Horizont; deres Afspælling i og om mig kan jeg her fremhæve.

Der var i Dehlenschlägers Personlighed, naar man ikke mødte ham i en stor Kreds, hvor han var stille og tilbagesættende, noget saa Aabent, saa Barnligt, at man maatte slutte sig til ham. Hans Betydning for Nationen, for hele Norden, er bekjendt; han var en af de ægte fødte Digtere, evig ung syntes han og overgik selv som Ældre alle de Unge i Productivitet. Med venligt Sind lyttede han til mine første Iyriske Udbrud, fulgte mig med Deeltagelse, og om han end i lang Tid aldrig udtalte sig som henrevet, naar Critiken og Mængden haardt og skaanseløs dømte mig, saa var han den, som da, med Et heftig og inderlig udtalte sig herimod. En Dag, han sandt mig dybt høiet over altfor streng og bitter Behandling, trykkede han mig til sit Hjerte. „Bryd Dem ikke om de Skraalere!“ sagde han, „jeg siger Dem, De er en sand Digter!“ Da udtalte han sin Dom heftig og varmt om Poetie og Poeter, om Dommene herhjemme, idet han gav mig sin fulde Erkjendelse. Med Alvor og Hjerte erkjendte han høit Digteren, der fortalte Eventyr, og jeg veed, at da En en Dag vilde ned sætte mig ved at tale om hvad han ansaae for orthographiske Synder, han havde fundet i en Bog af mig, udbrod Dehlenschläger levende: „Men de skal være deri, det er characteristiske Smaating, som nu hører ham til; det er jo ikke Hovedsagen. En saadan lille Synd: „„Lad det Bestie staae!““ sagde den store Goethe, og vilde ikke engang rette den!“ Jeg vil senere endnu

komme til at give et Par Træk af hans Personlighed og vort Samliv i hans sidste Leveaar, hvor vi endmere nærmede os hinanden. Min Biograph i „Dansk Pantheon“ har givet mig et Berørelsespunkt med Dehlenschläger; han siger der i sin Indledning:

„Det bliver i vore Dage meer og meer et Særshyn, at
 „Nogen fremtræder som Kunstner eller Digter alene ifølge en
 „medfødt Drift, som yttres sig tidlig og med uimodstaaelig Kraft.
 „Oftere dannes de ved Skjæbnen eller Forhold, end de synes
 „af selve Naturen fødte og baarne til denne Virksomhed. Hos
 „de fleste af vore Digtere træde ofte et tidligere Bekjendtskab
 „med Lidenstaberne, tidligere indre Erfaringer eller ydre Anled-
 „ning istedetfor det primitive Naturkald, og et saadant kan i vor
 „Literatur neppe med den afgjorte Bestemthed paavises Nogen
 „som hos Dehlenschläger og Andersen. Heraf kan man for-
 „klare den Kjendsgjerning, at den Første saa ofte her hjemme
 „har været Gjenstand for critiske Angreb, og at den Sidste egen-
 „ligt først har vundet fuldstændig Anerkjendelse som Digter i
 „Udlandet, hvor en ældre Civilisation allerede har hidført Afsmag
 „for Skoletvangen og en Reaction tilbage mod det Naturlige og
 „Friske, medens vi Danske endnu nære en from Respect for
 „Skolens nedarvede Aag og udlevede Reflections-Viisdom.“

Thorvaldsen, hvem jeg, som tidligere er fortalt, første Gang lærte at kjende i Rom 1833 og 34, ventedes i Efteraaret 1838 til Danmark, og store Forberedelser gjordes; paa Nicolai Taarn skulde vaie et Flag, naar Skibet, der bragte ham, var under Opseiling. Det var en Nationalfest. Baade, pyntede med Blomster og Flag, ghyngede mellem Langelinie og Trefroner. Malere, Billedhuggere, hver havde deres Emblemer i Flaget, Studenterne førte en Minerva, Digterne havde en gylden Pegasus. Det sees endnu antydet i den malede Frise paa Thorvaldsens Museum; i Digterbaaden der, kjendes Dehlenschläger,

Heiberg, Herx og Grundtvig; jeg staaer op paa Moersbænken, holder mig til Masten og svinger med Hatten. — Paa Ankomstens Dag var det et taaget Veir, og man øinede først Skibet, da det var ganske nær Byen. Signalerne lød, Folk strømmede ud til Toldboden; og de indbudte Digtere, der vare sammenkaldte af Heiberg, som da var den Ledende og Afgjørende, stode ved deres Baad, der laae ved Larsens Plads, men endnu var Dehlenschläger og Heiberg selv ikke komne, Poeterne ventede, Kanonskuddene lød fra Fartøiet, der allerede fastede Anker; Thorvaldsen vilde været steget i Land, før vi kom, indsaae jeg; allerede bar Binden Sangtonerne til os, den festlige Modtagelse var begyndt, jeg vilde være med og sagde derfor til de Andre: „Lad os roe afsted!“ — „Uden Dehlenschläger og Heiberg?“ udbød de Andre. — „Men de komme jo ikke, og Alt er snart forbi!“ — En af Poeterne yttrede, at naar disse To ikke vare med, vilde jeg vel ikke seile ud under dette Flag?“ og han pegede paa Pegasus. — „Den kaste vi ned i Baaden!“ sagde jeg og tog Flaget af Stangen; de Andre fulgte nu med mig, og vi kom netop derud, idet Thorvaldsen seilede mod Land. Heiberg og Dehlenschläger mødte vi derude i en Baad, de havde taget sig; nu kom de ombord til os. Solen skinnede, der stod en deilig Regnbue spændt over Sundet:

„En Ereport for Alexander!“

og det var isandhed et Alexandertog! prægtigere end det i „Dansk Folkeblad“ staaer beskrevet. Jubelen lød fra Strandbredden, hvor Folket spændte sig selv for Thorvaldsens Bogn og trak ham over Amalienborg til hans Bolig; derhen strømmede Alle, og ind til ham trængte da Alle og Enhver, der havde om kun det fjerneste Bekjendtskab til ham eller en Vens Ven, der kunde føre dem. Paa Torvet stod Dag og Aften bebtuende Grupper, ene og alene for at see paa de kjendte røde Mure af

Charlottenborg, thi derinde var Thorvaldsen. Om Aftenen bragte Kunstnerne ham en Serenade; Fakkeltalet lyste i botanisk Have under de store Træer. Unge og Gamle strømmede ind ad de aabne Døre, og den hylkede, venlige Gubbe trykkede dem han kjendte til sit Bryst og gav dem Kys og Haandtryk. Der var for Alle da en Nimbus om Thorvaldsen, der holdt mig skjult tilbage. Mit Hjerte bankede af Glæde ved at see ham, som trøstende og mild havde mødt mig i Udlandet, som der havde trykket mig til sit Hjerte og sagt: „Vi to skulle altid blive Venner“. Men her i denne Hyldest, denne Jubel, hvor Tusinder betragtede hver Bevægelse af ham, hvor jeg af alle disse vilde blive bemærket og dømt — ja dømt, som et forfængeligt Menneske, der vilde vise: „jeg er ogsaa kjendt af Thorvaldsen! — mig er han ogsaa venlig og god!“ — jeg traadte fløgelig og stille tilbage, holdt mig skjult i den tætte Skare, undgik at blive seet af ham. — Først flere Dage efter, en tidlig Morgen, da Ingen saae det, Ingen var hos ham, aflagde jeg mit Besøg og fandt i ham den uforandrede jevne, fjærlige, aabne Natur, Bennen, der glad trykkede mig i sine Arme og udtalte sin Forundring over, at han først nu saae mig.

Der var til Thorvaldsens Høje arrangeret et Slags musikalsk-poetisk Academie, hvor hver af Digterne havde skrevet og oplæste et Digt til den Hjemkomnes Hæder; hver Forfatter, paa Heiberg nær, oplæste Sit, jeg havde skrevet om Jason, der gik at hente det gyldne Skind, Jason — Thorvaldsen, der gik at vinde den gyldne Kunst. Et Festmaal og lidt Dands endte den smukke Fest, der var livlig og folkelig; med straalende Ansigt traadte Thorvaldsen selv i Polonaise med den unge Frøken Buggaard, der siden blev gift med Orla Lehmann og nu er død. Aftenen her var en Fest hvori første Gang her hjemme jeg saae et Folkeliv, en stor Interessé i Kunstens Rige afspeile sig.

I Studenterforeningen blev Thorvaldsen optaget som Væresmedlem, ogsaa jeg skrev ved denne Leilighed en Sang, der blev optaget med Jubel og hører nu til de af mine Digte, man synes at erindre:

Du blev Student og Du kan troe,
 Just i October maa det være.
 Du hugged' Dig igjennem jo,
 Saa Talemaaden kom til Være.
 „Hvad giver op Du af Homer?“
 Blev spurgt, og man jo ventede Blade;
 Da formed' Du til Liv i Leer
 Den hele Iliade!“ *)

Fra denne Tid saa jeg daglig Thorvaldsen i Selskabs-Livet og i hans Atelier. Flere Uger ad Gangen levede jeg ganske med ham ude hos Baron Stampe paa Nyse, hvor han ligesom vorede fast og som en kjær Gjest, ja som en nær Beslægtet, blev pleiet, moret og drevet til Virksomhed; de fleste af hans Værker her i Danmark ere der blevne til. Han var en sund Natur, og ikke uden Humor, derfor var Holberg den Digter, han holdt meest af. Verdens Smerte og Sønderrivelse gik han slet ikke ind paa, og derfor syntes han heller ikke ret om Byrons Personlighed. En Morgen paa Nyse, han arbeidede just paa sin egen Statue, traadte jeg ind til ham i det lille Atelier, Baronesse Stampe havde ladet opføre for ham nede i Haven, tæt ved den gamle Slotsgrav. Jeg hilsede god Morgen, han syntes ikke at ville bemærke mig, han var saa ivrig i sit Arbeide, traadte imellem et Skridt tilbage og bed sine friske, kraftige Tænder sammen, som hans Maade var, naar han ret saa paa sit Værk; jeg listede mig stille bort. Ved Frokostbordet var han endnu mere ordknap end sædvanlig, og da

*) See „Digte“ anden Deel Side 132.

man bad ham dog tale lidt, sagde han paa sin tørre Maade: „Jeg har talt hele Morgenstunden, meer end i flere Dage, men Ingen har hørt paa mig. Der mærker jeg Andersen staaer bag ved mig, thi han sagde god Morgen, og saa fortæller jeg ham en lang Historie jeg havde med Byron; jeg troede, at det nok var et Ord værd igjen, jeg dreier mig om, og saa har jeg staaet over en Time og snakket høit for tomme Bægge.“ Vi bad Thorvaldsen Alle at fortælle Historien igjen, men nu fik vi den meget kort: „O, det var i Rom“, sagde han, „da jeg skulde gjøre Byrons Statue, satte han sig for mig, men begyndte strax at stille et ganske andet Ansigt op end han pleiede; „Nu, vil De ikke sidde rolig!“ sagde jeg, „De maa ikke gjøre de Miner.“ „Det er mit Udtryk!“ sagde Byron, „saa!“ sagde jeg og saa gjorde jeg ham, som jeg vilde, og alle Mennesker sagde, da det var færdigt, at det lignede, men Byron saae paa det: „Det ligner slet ikke!“ sagde han, „jeg seer mere ullykkelig ud!“ — „Han skulde nu altid være saa ullykkelig!“ tilspøiede Thorvaldsen med humoristisk Udtryk.

Det var den store Kunstner en Nydelse efter Bordet med halv tillukkede Dine at høre Musik, og hans største Glæde, naar Baronessen om Aftenen tog Gnawpojen frem, og Lotterispillet begyndte; hele Nysø Omegn lærte Lotterispil; det var kun Glasstykker, der spillede om, og derfor kan jeg fortælle det, han vilde vinde, man lod ham vinde, og dette kunde have den store Mands hele Interesse. Mig kjedede i Længden dette Lotterispil, og mangen en maaneflar Aften løb jeg ad Skoven til, uagtet jeg hørte dem raabe paa mig til Lotterispillet.

Med Varme og Hestighed kunde Thorvaldsen tage Partie for dem, han troede led Uret; Ubillighed, Drilleri, naar det spillede over i det Ondskabssfulde, var Noget han opponerede imod, uden Persons Anseelse. Baronesse Stampe, født Dalgas, var det, som ved datterlig Sind for den store Kunst-

ner gjorde ham det godt og hyggeligt der; hele hendes Tanke og Stræben gik ud derpaa.

I hans Selskab paa Nysø skrev jeg et Par af mine Eventyr, saaledes: „Ole Lukøie“ og han hørte til med Lyst og Interesse; dengang havde isvrigt Eventyrene endnu ikke synderlig Betydning her hjemme. Tidt i Tusmørke, naar Familien sad i den aabne Havestue, kom Thorvaldsen stille og klappede mig paa Skulderen: „faae vi Smaa et lille Eventyr!“ — Med sin egne Naturlighed gav han mig den skønneste Roes over Sandheden i mine Digtninge. Det morede ham at høre og atter at høre de samme Eventyr, tidt under et af hans meest poetiske Arbejder stod han med Smil om Munden og lyttede til Historien om „Toppen og Bolden“ „den grimme Elskling“ o. s. v.

Jeg har et Slags Talent for at kunne improvisere smaa Digte og Sange, dette Talent morede Thorvaldsen meget, og da han paa Nysø havde formet i Leer Holbergs Buste og man stod henrykt om den, blev det overdraget mig at sige ham paa Vers nogle Ord for hans Arbejde, og jeg gav ham da følgende Improptu:

— „Nei Danmark skal ei have Holberg meer,
Jeg bryder Leret, som hans Aand omfatter!“
Saa talte Døden. „Af det kolde Leer“,
Sagde Thorvaldsen, „skal Holberg fødes atter“.

En Morgen, da han formede i Leret sit store Basrelief „Gangen til Golgatha“, som nu smykker True Kirke, traadte jeg ind i hans Atelier. „Siig mig“, sagde han, „finder De, at jeg har klædt Pilatus rigtig paa!“ „De maa ikke sige Noget til ham!“ raabte Baronesse Stampe, som stadig var hos ham. „Det er rigtigt, det er fortræffeligt! gaae Deres Vej!“ Thorvaldsen gjentog sit Spørgsmaal; „nu vel!“ svarede jeg, „da De spørger mig, saa maa jeg sige Dem, at jeg rigtignok

synes, at Pilatus der, mere er klædt paa som en Ægypter, end som en Romer!" „Synes jeg det ikke selv!" sagde Thorvaldsen, og greb med Haanden ind i Leret og sønderrev Figuren. „Nu er De Skyld i, at han har ødelagt et udødeligt Værk!" raabte Baronessen. „Saa kan vi gjøre et nyt udødeligt Værk!" sagde han i muntert Lune og formede Pilatus, saaledes som han nu staaer paa Basreliefet i True Kirke.

I Sommertiden derude gif han daglig til det et Stykke fra Gaarden og langt ude i Stranden liggende Badehuus; „Idag kunde jeg nær være blevet borte!" sagde han muntert, da jeg paa Hjemveien derfra mødte ham, og han fortalte, at han havde dukket sig ned under Vandet, derpaa reist sig, men netop lige under Badehuusdøren, saa at han med sit Hoved næsten løftede den fra Hængslerne, „det sortnede lidt!" sagde han, „men det gif strax over, var jeg besvimet, saa kunde De maaſkee have fundet mig derude drive om paa Vandet!"

Hans sidste Fødselsdag blev feiret ude paa Nyssø, Heibergs Vaudeville „Aprilsnarrene" og Holbergs „Julestuen" blev opført, jeg havde skrevet en Sang til Bordet, men foruden denne endnu improviseret en anden; alt i den tidligste Morgenstund lod Baronessen mig kalde, sagde, at Thorvaldsen endnu ikke var oppe, men at det kunde være ham morsomt, om vi med Gongon, Ildflemme, Glaster, Gasler og Knive bragte ham en Morgen-Musik, men at der hørte en Vise til, det var det samme, hvordan den var, kun lystig; og som sagt, jeg maatte bogstavelig improvisere ned paa Papiret, fra hvis vaade Skrift jeg sang Solo og alle de Andre i Chor til det støiende Accompanement under Melodien: „Hvad siger Hr. Baronen vel".

En lille Sang, — o hør dog den!

Thi nu er vi saa glade!

Det ere vi for Thorvaldsen,

Og saa for — Chocolade.

Hæver nu Stemmen,
 At han kan fornem'en!
 Som paa Svanevinge
 Den klinge!

Alverden sang om hans Genie,
 Det har han hørt saa ofte,
 Thi vil vi gjøre Narreri,
 Men i anstændig Kofte!

Klinke med Koppen,
 Synge os rød i Toppen,
 Dersom det kan more
 Den Store!

Før Bisen bliver altfor mat
 Vi standse vil vor Lire,
 Gid Skjæbnen aldrig slaae en Klat
 Paa Thorvaldsens Papire!

Dandse og trampe,
 Saa vi Alle dampe,
 Thorvaldsen skal leve,
 Den Gjæve!

Og vi trampede, slog med Ildflemmen og gned Rorketollen opad Glasfen. Thorvaldsen, i Slobrok, Løfler og Underburer, kom frem, fvingende fin raphaelske Mütfe, dandfede rundt i Stuen og fang med Omqvædet:

Dandse og trampe,
 Saa vi Alle dampe!

Liv og Humor var der i den fraftige Gamle. —

Jeg sad ved hans Side ved Middagsbordet, den ffdste Dag han levede. Stampes havde Vinterværelfer i Kjøbenhavn, onime i Kronprindsessegaden; foruden Thorvaldsen var her Dehlenschläger, Sonne og Constantin Hansen. Thorvaldsen var ufædvanlig oprømt og fortalte nogle Bittig-

heder af „Gorsfaren“, der havde moret ham; talte om den Reise han i Sommeren vilde gjøre til Italien. Det var netop Søndag og om Aftenen skulde, i det kongelige Theater, første Gang gives Halm's Tragedie: „Griseeldis“; Dehlenschläger vilde blive hos Stampes og forelæse Noget, Thorvaldsen havde mere Lyst til at gaae i Theatret og spurgte mig om vi skulde følges ad, men da jeg den Aften ikke havde min fri Entrée, og Stykket, troer jeg, alt var ansat til Opførelse næste Dag, sagde jeg ham, at jeg vilde vente saa længe; jeg rakte ham Haanden til Afsked; da jeg gik ud ad Døren, sad han i en Rænestol, tæt op til Sophaen, havde lukket Vinene for at blunde lidt, jeg listede mig sagte, men da jeg vendte mig om, slog han Vinene op, smilede og nikkede til mig, det var det sidste Farvel.

Jeg blev hjemme hele Aftenen, om Morgenens sagde Opvarteren i Hotel du Nord, hvor jeg boede: „det var dog mærkeligt med Thorvaldsen, der saaledes lige med Gæt døde igaar!“

„Thorvaldsen!“ raabte jeg forbauset; „han er ikke død, jeg spiste med ham igaar!“ — „Man siger, han er død iafte's ovre i Theatret!“ sagde Karlen. „Han er blevet syg!“ sagde jeg og troede, at dette maatte være Tilfældet, men følte dog en selsom Angest, tog strax min Hat og ilede over i hans Bolig. Der laae hans Liig udstrakt paa Sengen, Bærelset var opfyldt af fremmede Mennesker, der havde trængt sig ind; Gulvet var vaadt af Sneevandet deres Fodtøi havde bragt med, Luften qvalm, Ingen sagde et eneste Ord; Baronesse Stampe sad ved Sengen kanten og græd dybt. Jeg stod rystet og bevæget.

Thorvaldsens Jordefærd var en Landets Sørgefest; sorte klædte stode Mænd og Kvinder i Binduer og paa Gader, alle blottede uvilkaarlig Hovedet, da Kisten bares forbi; der var en Stilhed, selv de vildeste Drenge, de fattigste Børn stode og holdt hinanden i Hænderne og dannede Rækker, som det store Tog gik

igjennem fra Charlottenborg til Frue Kirke, her kom Kong Christian den Ottende Toget imøde. Fra Orgelet bruste en Sörgemarsch af Hartmann, det var saa mægtige Toner, at man ligesom fornam de usynlige store Vænder slutte sig til Toget. Et „sov vel“ jeg havde skrevet, og som ogsaa Hartmann havde givet Musik, blev af Studenter affjunget ved Thorvaldsens Riste.

Træd hen til Risten her! kom, fattig Mand!

I din Kreds fødtes han, og Du tør sige:

Han blev en Stolthed for vort Folk og Land,

En Glands han kasted over Danmarks Rige!*)

Dødes Dig Sorg i Sang ved Ristens Fjel!

I Jesu Navn, sov vel!

*) See „Digte“ anden Deel Side 189.

X.

I Sommeren 1842 gav jeg til de danske Sommerstuespil et lille Stykke: „Fuglen i Bæretæet“, det blev der modtaget med saa meget Bifald, at Theaterdirectionen optog det i det kongelige Theaters Repertoire, ja Fru Heiberg viste det lille Stykke den Interesse, at hun deri overtog Elskerindens Rolle. Man havde moret sig, fundet Musik=Valget fortræffeligt, jeg vidste Stykket havde udstaaet sin Prøve, da pludselig ved en af Vinter=Forestillingerne blev det udpebet. Nogle unge Mennesker, som dengang førte Ordet, pebe; de skulde selv have sagt til Andre, der spurgte dem om Grunden: „at den Bagatel gjorde for megen Lykke, og at Andersen fik for meget Mod!“ — Jeg var ikke selv i Theatret den Aften, de peb, og havde ikke Anelse derom; Dagen efter kom jeg i en Familiefreds, jeg havde Hovedpine, saae noget alvorlig ud, og da Husets Frue var fuldkommen vis paa, at Udtrykket i mit Ansigt hidrørte fra Aftenens Begivenhed, traadte hun mig imøde, tog deeltagende min Haand og sagde: „er det at tage Dem det nær! der var jo ikke uden to Piber, og hele Huset tog deres Partie!“ — „Piber! mit Partie!“ raabte jeg. „Er jeg udpebet!“ og nu blev der en stor Skræk over at være den Første, som bragte mig Efterretningen derom.

Ved næste Forestilling blev jeg hjemme, og da Stykket var ude, havde jeg i min Stue en ganske morsom Scene med deeltagende Venner. — Den Første, som indsandt sig, forsikrede at den Pibning, der havde været i aften, havde, som han udtrykte sig, været en sand Triumph for mig! Alle havde de jublet Bifald, og der havde kun været een eneste Pibe. Nu kom en

anden Mand til, jeg spurgte ham om Pibernes Antal. „To!“ sagde han; den næste sagde: „Tre, bestemt ikke flere!“ da kom en af mine ærligste Venner, den dygtige, naive, prægtige Hartmann; han vidste slet ikke hvad de Andre havde sagt, og da jeg nu paa Samvittighed bad ham sige mig hvormange Piber, han havde hørt, lagde han Haanden paa Brystet og sagde: „I det allerhøieste var der fem!“ — „Nei, nei!“ udbød jeg, nu spørger jeg ikke Flere, Antallet vorer jo ligesom hos Falstaf! her staaer En, der endogsaa paastaar, at der kun var een eneste Pibe!“

For nu at gøre Sit godt igjen, sagde Hartmann ganske pudsig i al Ærlighed: „Ja det kan gjerne være at det ogsaa kun var een — men det var een forbandet Pibe.“

Balletmester Bournonville sendte mig Dagen efter et smukt Digt af ham selv, „Digterens Træ“, der staaer aftrykt i Bilaget til hans Erindringer, Digtets Slutning lyder saaledes om mit Digtertræ.

— I Somrens Hede læbsked' dine Pærer,
 Nu lastes de, som overmodne hen,
 Ad Aare maaskee Træet Druer bærer,
 Og quæger ved sin Frugt os mildt igjen.
 Derfor lad Mismod ei Dit Hjerte nage,
 Lad Sorgen ei astvinge Dig et Af!
 Hvormange troer Du, som Guds Gaver smage,
 Betænke sin Belgjører vel med Tak?
 Vær selv ei utaknemlig mod din Skaber!
 Du har modtaget Meget af hans Haand,
 For Digteren sig ingen Idræt taber,
 Han kan ei døe, thi alt hans Værk er Aand!

Rimbrev til min Ven H. C. Andersen fra hans
 hengivne og oprigtige
 August Bournonville.

Kjøbenhavn den 13de November 1842.

I flere Blade blev „Bætræet“ latterliaggjort, ogsaa „Bazaren“ blev igjen draget frem for at spottes; ved den Leilighed erindrer jeg, at Dehenschläger da hjerteligt roste og hævede begge. Heiberg derimod skrev i sit Intelligentsblad om min dramatiske Bagatel.

— „Den hører til den Art af Smaafreature, hvis Indlemmelse i vort Theaterbuur det vilde være pedantisk at modsætte sig, thi man kan sige om den, at gjør den ikke Godt, saa gjør den heller ikke Ondt; dertil er den for lille, for ubetydelig og for uskyldig. Som en Aftens Gjyldefalk, hvortil et Theater ofte trænger, kan den maaskee more Mange, men visseelig ikke forbitte Nogen. Ja, den er endog ikke aldeles blottet for enkelte naive og lyriske Skjønheder!“

Uagtet Heiberg dengang ikke var en Ven hverken af mig eller mit Arbeide, kom der dog som hos hver Angriber, der er af Dygtighed, Noget han lod vederfares Ret, og det var; at jeg dog egentligt led kun ved Partiesag: han skrev i samme sin Anmeldelse, „Fuglen i Bætræet“, mod hvilken „Fugl Publicum, dog først ved tredie eller fjerde Forestilling, har viist en Haardhed, som havde været retfærdigere anvendt paa de af Herren seete Beie (som Herren neppe nedlader sig til at see), og paa den Medgift, som er given den ulykkelige Suzette, men som er saa fattig og saa plump, at den ikke kan skabe nogen Biges Lykke. Fuglen i Bætræet er nemlig en saa uskyldig lille Fugl, at den umuligt kan bringe et nogenlunde sindigt og sagtmodigt Menneſke i Harnisk, selv ikke Den, som forresten ikke finder Behag i dens Sang. Den voldsomme Hysen og Biben, som under Gongongens Tordenslag gjorde Ende paa dette stakels Dyrſ svage Liv, en Opposition, saa voldsom, som om den gjaldt et Principsspørgsmaal, maa derfor betragtes som et af Udbruddene af den danske, tamme Fanatisme.“

Li Aar efter gav Heiberg, som Directeur for det kongelige Theater, hvis Eiendom det henlagte Stykke var, Casino Tilladelse

til at opføre det, jeg var da voret ind i en mig velvilligere Slægt end før. Det lille Arbejde blev optaget med stort og levende Bifald, og er siden tidt og ofte der blevet givet.

Den ottende October 1842 døde Weyse, han, min første ædle Beskytter, vi mødtes vel i tidlig Tid ofte hos Bulffs, arbejdede sammen med „Kenilworth“, men vi bleve dog ikke ret fortrolige Omgangsvenner; hans Liv var eensomt som mit, og dog saae man ham gjerne, som jeg tør troe, Mange saae mig; men jeg har Trækfuglenes Natur og flyver ud over Europa, hans længste Udflugt var til Roeskilde, hvor han i en bestemt Familiefreds følte sig hjemme, hvor han paa Domkirken Orgel kunde phantasere, ved Roeskilde er endnu hans Grav. Det at tage længere bort kunde han slet ikke gaae ind paa, jeg husker hans Humor, da jeg efter min Hjemkomst fra Grækenland og Constantinopel besøgte ham. „See nu er De dog ikke længer end jeg!“ sagde han. „De er kommet til Kronprindsessegaden og seer ud over Kongenshave, det gjør jeg ogsaa, og De har kastet de mange, mange Penge ud. Vil De reise, saa reis til Roeskilde, det er nok, vent til der reises til Maaner og Planeter!“ — Fra den første Tid at „Kenilworth“ blev opført, har jeg endnu et characteristisk Brev fra ham, det begynder:

„Carissime domine poeta!“

„De tungnemme Kjøbenhavnere kunne ikke forstaae, hvorledes det hænger sammen med anden Actes Finale i vor Opera ic.“

Til Sørgefest i Theatret blev bestemt, at „Kenilworth“, skulde gives; det var Weyses sidste og maaskee derfor kjæreste Arbejde, selv havde han jo valgt sig Sujettet, selv skrevet enkelte Stykker ind i Texten, jeg er forvisset om, at dersom hans u dødelige Sjæl endnu i en anden Verden havde sit Jordlivs Tanke som før for sine Compositioner, den vilde have følt meest Glæde ved at see dette i hans Liv noget tilfjedesatte Værk

bragt ham som Hædersblomst, men det blev opgivet og man valgte Shakespeares Tragedie „Macbeth“, hvortil Weyse har leveret en Musik, der idetmindste forekommer mig ikke at være den meest characteristiske af hans Compositioner.

Paa Begravelsesdagen var, forunderlig nok, Riget endnu ikke ganske koldt i Hjertefulen; da jeg med Folget kom til Sørgehuset, hørte jeg dette og bad Lægerne for Himlens Skyld undersøge og gjøre Alt til hans Gjenoplivelse, men man forsikrede efter den nøieste Undersøgelse, at han var og blev død; denne Slags Varme var intet Ualmindeligt, jeg bad dem da endelig hellere overskjære hans Pulsåarer, før Kisten blev slaaet til; det skete ikke; Dehlenschläger hørte derom og kom hen imod mig: „hvad er det, vil De have ham sønderlemmet!“ sagde han med sin i enkelte Tilfælde egne Hestighed. „Ja, det er da bedre end at han skal vaagne i Graven, og det vil De vel ogsaa have, naar De dør!“ — „Jeg!“ udbrød Dehlenschläger og traadte tilbage. Desværre Weyse var død. Ved hans Grav led min Sang:

Hans trætte Stov er bragt til Gravens Ro,
Hans stærke Aand i Kraft end meer opheiet —
Han stod i denne Verden eensom jo,
Og eensom luffed' han i Døden Diet
Alene var han; naar da Hjertet led,
Med Melodier Smerten han indlulled',
I Toner staaer hans Ungdoms Kjærlighed,
Den lyder i: „de klare Bølger rulled'!“

Han sad ved Orglet, og en egen Magt
Da løftede vor Tanke høit fra Jorden;
En Skat af Sange har han Folket bragt,
I Toner udtalt Aandens Dyb i Norden.
Hans Tale var et Væld, saa sundt og rigt,
Hans Sjæl var ung; nu har han Himlens Glæde!
Al, død er Weyse! Hvilket Sørgebidt
Har Kraft som disse Ord! og dybt vi græde!

Ved de sidste Arbejder og en fornuftig Deconomie havde jeg samlet en lille Sum, som jeg bestemte at anvende til en Reise til Paris; sidst i Januar 1843 forlod jeg da Kjøbenhavn.

For Vårstidens Skyld gik Veien over Tysen, gjennem Slesvig og Holsteen. Winterreise, flette Landeveie og deres Boeste, som man saa meget beklager at have tabt ved de velsignede Jernbaner, fik jeg meer af, end jeg ynder; det var en trættende besværlig Fart, før jeg naaede Tzehoe og derfra det kjære Breitenburg. — Excellensen Rankau tog saa glad, saa kjærligt mod mig, jeg tilbragte igjen nogle deilige Dage hos ham i det gamle Slot; Foraarsstormene rustede, men Solen brød frem med varme Straaler, Lærkerne sang over Marskens Grønne, jeg besøgte alle mig bekjendte Stæder i Omegnen. Middag og Aften gik som en Fest.

Jeg, som altid levede uden at tænke paa Politisk og politiske Forhold, mærkede nu første Gang og det her hos Enkelte en Slags Spænding mellem Hertugdømmerne og Kongeriget; jeg havde saa lidt tænkt over disse Landes Forhold til hinanden, at jeg uden videre i „Bazaren“ skrev Dedicationen: „min Landsmand Holsteneren Professor Ross“; men med dette Landsmandskab, mærkede jeg nu, var det ikke, som jeg havde tænkt mig. „Unsern Herzog“ hørte jeg en Dame sige, idet hun meente Kongen. „Hvorfor kalder De ham ikke Konge!“ spurgte jeg i politisk Uvidenhed. „Han er ikke vor Konge, men vor Hertug!“ svarede hun; der kom smaa politiske Rivninger, Grev Rankau, der elskede Kongen, Danmark og de Danske, dertil var den opmærksomste Bert, gled spøgende og venligt hen over hvad der blev sagt. — „Es sind närrische Leute!“ hvisttede han til mig og jeg tænkte, det var et Par Originaler, jeg var stødt paa og ikke den sig udbredende Stemning, jeg fornam.

Ilden havde, som vi veed, raset i Hamborg, den hele Strækning af Byen henimod Alsteren var brændt ned til Grunden; enkelte nye Bygninger begyndte vel at reise sig, men det Meeste laae endnu i Gruus, med forfullede Bjælker, Taarnene vare i Ruiner. Paa „Jungfernstieg“ og „Esplanaden“ stod opført Rækker af smaa murede Boutiker, hvor de mange Handlende, det var brændt for, nu havde deres Udsalg. — Det blev vanskeligt for Fremmede at komme under Tag. Jeg kom imidlertid just derved under det hyggeligste og bedste; Grev Holck, som var dansk Postmester, modtog mig i sin Familie som en kjær Gjest.

Jeg levede smukke Timer med den geniale Specter. Til mine Eventyr begyndte han just paa Billeder saa hyperlige, saa geniale, saa fulde af Humor, de findes i en af de engelske Udgaver og i en mindre heldig af de tyske Oversættelser, hvor „grimme Ulling“ er gjort til „grüne Ente“ og derfra spadseret over i fransk Oversættelse, som „le petit Canard vert.“

Der var endnu ingen Jernbane over Lyneborg-Hede, Nat og Dag gik det, i den langsomme Postvogn, ad daarlige Veie fra Haarburg over Osnabrück til Düsseldorf, hvor jeg netop kom den sidste Carnevalse-Dag og saaledes saae i tydst Skikkelse, hvad jeg før kun kjendte i romersk; imidlertid skal Köln, blandt tyske Steder, være den Stad, hvor man har de meest pragtfulde arrangerede Tog i Gaderne; i Düsseldorf blev Rystigheden, som det vilde hedde i Avis-Anmeldelsen, begunstiget af det skønneste Veir; jeg saae et morsomt Optog, et Cavalerie af Dreng, der, paa deres egne Been, førte Hesten, de syntes at ride paa; en komisk „Marhalle“, Modsatning til „Walhall“, der stod aaben for Besøgende, man sagde at Fest-Arrangementet var af Maleren Achenbach, hvem jeg ogsaa lærte at kjende og skatte; mellem den Düsseldorfske Skoles Mestere gjenkjendte jeg flere gamle Bekjendte fra mit første Ophold i Rom.

Jeg traf en Landsmand, et Bysbarn fra Odense, det var v. Benzon; hjemme hos os, strax da han begyndte at male, havde han gjort mit Portrait, der havde aldrig været noget før, men dette første var ganske skræffeligt, det jaæ ud som Skyggen af et Menneske stærkt illumineret, eller En der Aar og Dag har ligget i Presse mellem Folianter, og nu musmietør er taget ud og stillet op; Boghandler Reigel afkjøbte ham det; her i Düsseldorf havde Benzon hævet sig til Kunstner, og nylig fuldendt et smukt Billede, Knuden Hellige, der dræbtes i St. Albani Kirke i Odense; jeg savnede imidlertid deri een Figur der characteristisk hører til og maa kunne give en malerisk Skygge, nemlig „falske Blake“, forunderlig nok at han ikke kjendte den i selv det tyske Sprog til Talemaade blevne Person, men nu var det for seent at anbringe ham.

Over Köln og Lüttich, snart med Diligence, snart paa Jernbane, der kun stykkeviis var fuldendt, naaede jeg Brüssel, hvor jeg hørte Alizard i Donizettis „La favorita“, kjedede mig i Galleriet ved Rubens fede, blonde Fruentimmer med de simple Ansigter og afblegede Klæder, sølte mig søndagsstemt i de herlige Kirker, og dvælede i Skue og Grindringer foran det gamle Raadhuus, i hvis Skygge her paa Pladsen Egmont blev halshugget. — Taarnet løfter sig med Snirkler og Spidser, en eventyrlig storartet Brüsler-Knipling.

Paa Jernbanen herfra til Mons hældede jeg mig op til Dørvinduet for at see ud, Døren var ikke lukket, den sprang op, og havde ikke min Naboe seet det og øieblikkelig grebet mig og med al Kraft holdt fast, da var jeg styrtet paa Hovedet ud, nu slap jeg med Skrækken; der var Foraar inde i Frankrig, Markerne grønne, Solen varm; jeg ginede St. Denis, kom forbi de nye Forstæandsninger udenfor Paris, og snart sad jeg i min egen Stue i Hotel Valois i Rue Richelieu, ligeover for Bibliotheket.

I „Revue de Paris“ havde Marmier tidligere skrevet en Artikel om mig: „La vie d'un Poète“; Martin havde oversat paa Fransk et Par af mine Digte, ja beæret mig med et Digt, der stod trykt i ovennævnte Revue, mit Navn var altsaa, som en Klang, gaaet forbi nogle af den litteraire Verdens Dren, og jeg fandt derfor denne Gang i Paris hos disse en overraskende venlig Modtagelse. Hos Victor Hugo var jeg flere Gange og nød Venlighed, den, Dehlenschläger i sit „Levnet“ beklager sig over ikke at have fundet her, jeg maa altsaa være smigret; paa Victor Hugos Indbydelse og Billet saae jeg i Theater français hans da nyeste og særdeles forfulgte Tragedie „Les Burggraves“, der hver Aften blev pebet og paa de mindre Theatre parodieret; hans Kone var meget smuk, havde dertil den franske Dames Elskværdighed, der er saa vel for den Fremmede; et lille Digt af mig, skrevet paa Dansk og oversat, jeg troer af Marmier, var dengang endnu det eneste hun kjendte af mig, som Digter.

Til Digteren Victor Hugos Kone.

En lille Flugt herfra, kun nogle Dage,
 Der ligger Danmark, Bøgens, Kornets Land,
 Som lod en Lycho Brahe fra sig jage,
 Som eier Thorvaldsen og — Skov og Strand;
 Det Lyren er for Skandinaviens Riger; —
 Der blev jeg født, det danske Sprog er mit,
 Der sang jeg tidt for unge danske Piger,
 Der svang min Musa sig mod Himlen frit,
 Der kom som Gjest tidt i min lille Stue,
 Din Victors Sange, „Notre Dame“ jeg saae,
 Hernani, Angelo og „Høstens Svale“; *)
 Jeg elsker ham, han er mig stor og kjær,
 Hans Musa kjender jeg paa Blik og Tale,
 Hun, som min egen, er mit Hjerte nær.

*) feuilles d'automne.

For Dig, hans Liv, hans unge Kjærlighed,
 For Dig jeg lægger Sang-Bouquetten ned,
 Igjennem den og Dig han smukt erfare,
 At han i Nord vandt mig — og vist en Skare!

Hr. og Madame Ancelot aabnede mig deres Huus, hvor jeg traf ikke blot franske Kunstnere og Forfattere, saaledes Louis Blanc, men ogsaa fremmede, den tyske Forfatter og Critiker Mellstab, og Spanieren Martinez de la Rosas; med denne Sidste havde jeg længe talt uden at vide, hvem han var, hele hans Personlighed og det Indtryk, hans Conversation havde gjort paa mig, bragte mig til at spørge Madame Ancelot hvem denne Herre var; „har jeg ikke presenteret dem for hinanden,“ sagde hun, „det er Statsmanden, Digteren Martinez de la Rosas!“ hun førte os igjen sammen, sagde hvem jeg var, og han spurgte til gamle Grev Møldi i Kjøbenhavn og fortalte for Kredsen her, hvor smukt og deeltagende Kong Frederik den Sjette havde taget sig af Spanieren, da Denne havde bedet ham om Raad, til hvilket Partie hjemme han skulde slutte sig, og da det, han da holdt sig til, blev det tabende, fandt han Ansættelse og Hjem hos den danske Konge. Snart dreiede Samtalen sig ganske om Danmark, og da her just nu var en ung Diplomat, der havde været hos os i Grinde ved Christian den Ottendes Kroning, fik vi en, for mig som Dansk, eiendommelig, men velmeent, begejstret Skildring af Frederiksborg og Fæsten der; han talte om de mægtige Egestove, det gamle gothiske Slot midt i Vandet, den luesforghyldte Kirke og — hvad derklang komisk, da det syntes, som om han antog det for daglig Skik og Brug — at alle høie Embedsmænd gif i gule og hvide Silkeflæder, med Fjer i Baretten og med lange flæbende Fløielskaaber, dem, de i Gaderne maatte faste over Armen. Han havde selv seet det! og jeg maatte tilstaae, at ved Kroningstiden var det Tilfældet.

Lamartine forekom mig i sit Hjem og i hele sin personlige Fremtræden, som Fyrsten blandt dem Alle; og da jeg undskyldte, at jeg talte hans Modersmaal saa daarligt, svarede han smukt og med fransk Høflighed: at han burde dables, fordi han ikke forstod de nordiske Sprog, i hvilke der, som han havde lært, var en Literatur frisk og fremblomstrende, hvor den poetiske Jordbund var saa mærkelig, at man kun behøvede at bøje sig ned, saa tog man et gammelt Guldhorn op. Han spurgte mig om „Trollhätta-Canalen“, udtalte sin Lyst til, over Danmark, at besøge Stockholm; han erindrede sig vor da regjerende Konge, Christian den Ottende, hvem han havde gjort sin Opvartning i Castellamare; han viste iøvrigt et Navne-Bekjendtskab til Personer og Stæder i Danmark, som hos en Franskmand overraskede mig. Hans Kone syntes en af disse hjertelige og dog bestemte Characterer, man snart og tillidsfuldt slutter sig til; der var noget trofast og klogt i hendes Dine. Før min Afreise fra Paris skrev Lamartine til mig, efterfølgende lille Digt.

Cachez vous quelquefois dans les pages d'un livre
une fleur du matin cueillie aux rameaux verds
quand vous rouvrez la page après de longs hyvers,
aussi pur qu'au printemps son parfum vous ennyvre,
après les jours bornés qu'ici mon nom doit vivre
qu'un heureux souvenir sorte encore de ces vers!

Paris 3 Mai 1843.

Lamartine.

Den joviale Alexander Dumas fandt jeg sædvanlig i Sengen, om det endogsaa var langt over Middag, her laae han med Papir, Pen og Blæk og skrev paa sit nyeste Drama: „Gabrielle de Belle-Isle“; een Dag fandt jeg ham saaledes, han nikkede venligt og sagde: „sid ned et Minut, jeg har just nu Bisit af min Musa; hun gaaer strax!“ og han skrev og talte høit; raabte derpaa et viva, sprang ud af

Sengen og sagde: „tredie Act er færdig!“ Han boede i Hôtel des Princes i Rue Richelieu, hans Kone var i Florents, Sønnen, den unge Dumas, der senere er traadt i Faderens litteraire Fodspor, havde sin egen Leilighed i Byen. „Jeg lever ganske som Garçon,“ sagde Dumas, „saaledes maa De tage tiltakke med mig!“ En Aften førte han mig om paa forskjellige Theatre, for at jeg kunde see der Livet bag Couliſſerne; vi vare i Palais Royal, talte med Dejazet og Anais, vandrede saa Arm i Arm ad den brogede Boulevard hen til théâtre St. Martin; „nu er de just i de korte Skjorter!“ sagde Dumas, „skal vi gaae derop!“ det gjorde vi, og bag Couliſſer og Tæpper, ſtrede vi igjennem Havet i „mille et une nuits“; der var en Brimmel af Menneſker, Maſtinfolk, Chorſtinder og Dandſerinder, Dumas førte mig midt ind i den ſurrende Mængde. Paa Boulevarden, da vi gik hjem igjen, mødte vi en ganske ung Mand, som ſtandsede os, „det er min Søn!“ sagde Alexander Dumas, han havde jeg alt, da jeg var atten Aar, og han er nu i ſamme Alder og har ingen Søn!“ Det var den senere nokſom bekjendte „Dumas ſils“.

Alexander Dumas ſkyldte jeg mit Bekjendſkab med Rachel; jeg havde endnu ikke ſeet hende spille, da han en Dag ſpurgte mig, om jeg havde Lyſt til at gjøre hendes Bekjendſkab. Det var mit høieſte Ønſke. En Aften, hun optraadte i „Phædra“, førte han mig op paa Scenen i théâtre francais. Paa de andre Theatre havde han uden videre ſtrar taget mig med ind bag Couliſſerne, her bad han mig vente lidt udenfor, og kom derpaa tilbage for at føre mig til Scenens Dronning. Stykket var begyndt; han gik med mig frem til en af de første Couliſſer, bag hvilke var, ved et Skjærmbræt, indrettet ligesom et Bærelſe, hvor der ſtod et Bord med Forfriftninger og nogle Tabouretter, her ſad den unge Pige, der, ſom en franſk Forfatter har ſagt, veed at hugge levende Statuer ud

af Racines og Corneilles Marmorblokke; hun var særdeles mager, fint bygget og saa meget ung ud; her, og senere i sit Hjem, forekom hun mig et Billede paa Sorgen, hun syntes en ung Pige, der netop har udgrædt sin Smerte og nu lod Tanken stille hvile over det Forbigangne. Hun tiltalte os venligt; det var en dyb, mandig Stemme. I Samtalens Løb med Alexander Dumas glemte hun mig, det var, som om han følte det og vendte sig mod mig, idet han sagde til hende: „det er en sand Digter og en sand Beundrer af Dem! veed De, hvad han sagde til mig, da vi gik opad Trappen: „jeg er ved at faae ondt, saaledes banker mit Hjerte, ved at jeg nu skal tale med Den, som taler smukkeste Fransk i Frankrig!““ hun smilede, sagde nogle venlige Ord, og jeg tog Mod til at blande mig i Samtalen, jeg sagde, at jeg havde seet meget Interessant og Herligt i denne Verden, men at jeg ikke havde seet Rachel! og at det meget var for hendes Skyld, jeg havde foretaget Reisen her til Paris, den, jeg anvendte hele Indtægten til af et af mine seneste Arbejder. Jeg undskyldte imidlertid mit daarlige franske Sprog — hun smilede og sagde: „naar De siger en fransk Dame noget saa Galant, som det De, der siger mig, saa finder hun altid, De taler vel!“ Jeg fortalte hende, hvorledes hendes Navn lod til Norden. „Kommer jeg engang“, sagde hun, „til Petersborg og Kjøbenhavn, til Deres By, da maa De være min Beskytter, De er nu den Eneste, jeg kender der, dog for at vi mere kunne kendes, og da De, som De siger, meget er kommet til Paris for min Skyld, saa maa vi oftere sees! De vil være velkommen hos mig! jeg seer altid mine Venner hver Torsdag! men — Pligten kalder!“ udbød hun, rakte os Haanden, nikkede venligt og stod nu nogle Skridt fra os inde paa Scenen, større, ganske anderledes, med et Udtryk, som den tragiske Musa selv. Det jublende Bisfald for hende lod op til os.

Jeg kan, som Nordboe, ikke vænne mig til den franske Maade at spille Tragedie paa; Rachel spiller ligesom de Andre

der, men hos hende synes denne Maade at være Natur, det er, som om de Dvrigे kun stræbte at efterligne hende! hun er den franske tragiske Musa selv, de Andre ere kun stakkels Menneſker. Naar man ſeer Rachel spille, troer man, at al Tragediespil maa være ſom hendes. Der er Sandhed, der er Natur, men i en anden Aabenbarelse, end vi oppe i Norden kjende den.

I hendes Bolig fandt jeg Alt rigt og prægtigt, maaskee lidt for arrangeret; det forreste Værelſe var blaagrønt med matte Lamper og Statuetter af franske Skribenter; i den egentlige Salon var Purpuret det fremherſkende i Betræk, Gardiner og Bogſtabe; ſelv var hun klædt i Sort, omtrent ſom paa hendes Billede i det bekjendte engelske Staalſtik. Selskabet beſtod af Herrer, meeſt Kunſtnere og Videnskabsmænd, ogſaa et Par Titler hørte jeg; rigklædte Tjenere opraabte de Fremmedes Navne. Der blev drukket Thee, givet Forſkriftninger, mere paa tydſk end paa fransk Maade. Jeg hørte hende ogſaa tale Tydſk; Victor Hugo havde ſagt mig, at han havde hørt hende tale det med Rothſchild, jeg ſpurgte hende ad, og hun ſvarede paa Tydſk: „jeg kan læſe det! jeg er født i Rothringen, jeg har tydſke Bøger; ſee her!“ og hun viſte mig Grillparzers „Sappho“, men fortsatte derpaa ſtrar Samtalen paa Fransk. Hun yttrede Lyſt til at spille Sapphos Rolle; talte derpaa om Schillers „Marie Stuart“, hvilken Rolle hun havde udført. Jeg ſaae hende deri og ufor-glemmelig er mig iſær den kongelige Storhed, hun næſten blev høiere og mægtigere derved, idet hun i Scenen med Eliſabeth ſagde:

„Je ſuis la reine! — tu es — tu es — Eliſabeth!“
den Haan, der laae i Betoningen af Ordet Eliſabeth, var mere end lange Vers og Ord kunne udmale. Iøvrigt var det iſær hendes Fremſtilling i ſidſte Act, ſom overraſkede mig, hun gav denne med en Sandhed, en Ro, ſom en nordiſk eller germaniſk ægte Kunſtner-

inde vil give den, men just i denne Act behagede hun mindre Franskmændene. „Mine Landsmænd,“ sagde hun til mig, „ere ikke vant til denne Maade, og dog kun paa den alene kan den gives; man kan ikke være en Masende, idet Hjertet er ved at briste af Sorg, og man for evig tager Afsked med sine Venner!“

Hendes Salon var meest decoreret med Bøger, og disse vare alle prægtigt indbundne opstillede i rige Glas skabe. Paa Væggen hang et Maleri, der forestillede det Indre af Theatret i London, hvor hun stod forrest paa Scenen, og Blomster og Krands blev hende tilfaste; under dette Maleri hang et smukt lille Bogskab med, hvad jeg kalder „den høie Adel blandt Digterne“, der var Goethe, Schiller, Calderon, Shakespearer c. Hun gjorde mig mange Spørgsmaal om Lydsland og Danmark, om Kunst og Theater, og med et venligt Smil omkring den alvorlige Mund og et hjerteligt Nicken, opmuntrede mig, naar jeg, i min Klattren i det franske Sprog, et Dieblis holdt op for at samle mig og finde Udtrykket. „Bliv kun ved!“ sagde hun. „De taler ikke godt Fransk! jeg har hørt Fremmede tale mit Sprog bedre, men det har tidt ikke interesseret mig saameget som her; jeg forstaaer hos Dem fuldkommen Sjælen, og den er Hovedsagen, den interesserer mig just hos Dem.“

Da vi sidste Gang skiltes, skrev hun i mit Album:

L'art c'est le vrai.

J'espère que cet aphorisme ne semblera pas paradoxal à un écrivain aussi distingué que Monsieur Andersen.

Rachel.

Paris le 28 Avril 1843.

En elstelig Personlighed aabenbarede sig for mig i Alfred de Vigny; gift med en engelsk Dame, syntes i hans Hjem og hos ham alt det Bedste fra begge Nationer at aabenbare sig. Den sidste Aften, jeg var i Paris, kom næsten ud mod Midnat han, der ved aandelig Rang og jordisk Formue bedst maatte paa

den Tid være at søge i de rige Saloner, hen til mig, op ad de mange Trapper i Hotellet Balois, heelt op under Taget, selv bærende under Armen alle sine Bærker, som han bragte mig til Afsted og Grindring. Der laae saa megen Inderlighed i hans Ord, lyfte saa megen Hjertelighed ud af hans Dine, at jeg ved Skilsmisfen kom i Taarer.

Ogsaa Billedhuggeren David saae og talte jeg oftere med, der var Noget i hans Natur og Vigesfremhed, der mindede mig om Thorvaldsen og Bissen. Det var i den sidste Tid, under mit daværende Ophold i Paris, at vi lærte at kjende hinanden, han beklagede, at det var fleet saa seent og spurgte, om jeg ikke kunde blive længere, han vilde da gjøre min Buste i Medailon. „Men De kjender mig ikke som Digter, veed ikke, om jeg fortjener en saadan Ære!“ Han saae mig stift ind i Ansigtet, flappede mig paa Skulderen: „Jeg har læst Dem selv, før jeg læste Deres Bøger!“ sagde han smilende: „De er en Digter!“

Hos Grevinde Bocarmé, hvor jeg traf sammen med Balzac, saae jeg første Gang en ældre Dame, hvis Afsyn, om jeg kan kalde det sjælelige Udtryk saa, tiltrak sig i høi Grad min Opmærksomhed; der var hos hende noget saa opvakt, saa hjerteligt, hendes Portrait, der den Saison var paa Udstillingen i Louvre, havde ogsaa været mig paafaldende. Alle sluttete sig om hende, Grevinden presenterede os for hinanden, det var Madame Reybaud, Forfatterinden til „les epaves“, den lille Fortælling, jeg netop havde benyttet til mit Drama „Mulatten“, jeg fortalte hende det, fortalte hende om, hvad Virkning Stykket havde gjort, det interesserede hende saameget, at hun fra den Aften blev min særdeles Beskytterinde. Vi gik en Aften sammen og udverlede Ideer for hinanden, hun rettede mig i Frans, lod mig gjentage, hvad der ikke flang hende correct, og var mig ganske moderlig god; hun er en høit begavet Dame med et klart Blik for Verden.

Balzac hvent jeg, som sagt, samtidigen gjorde Bekjendtskab med, saae jeg i Grevinde Bocarmés Salon, som elegant, finflædt Herre, de forreste Tænder skinnede hvide frem mellem de røde Læber, han syntes jovial, men kun lidet talende, i det mindste i denne Kreds; en Dame, der skrev Vers, hang sig fast ved ham og mig, drog os hen til en Sopha og satte sig imellem os, idet hun balancerende i Beskedenhed talte om, hvor lille hun blev mellem os To, jeg vendte Hovedet tilbage og mødte nu bag hendes Ryg, Balzacs satiriske, leende Ansigt, med halv aaben Mund, som han kunstigt fordreiede mod mig, det var egentligt vort første Møde.

En Dag gaaer jeg igjennem Louvre og møder her en Mand, der i Figur, Gang og Ansigtstræk ganske er Balzac, men Manden er i aldeles daarlige, forslidte Klæder, ja disse ere endogsaa ganske slidne, Støvlerne ubørstede, Beenklæderne med tørt Gadesnavs neden om, og Hatten bulet og slidt, jeg studsede, Manden smilede til mig, jeg gik forbi, men det var mig altfor utrolig en Lighed, jeg vendte om, løb efter ham og sagde: „De er dog ikke Hr. Balzac!“ han loe, viste de hvide Tænder, og sagde blot: „imorgen reiser Monsieur Balzac til Petersborg!“ han trykkede min Haand, hans var blød og fin, han nikkede og gik. Det maatte være Balzac, maaskee havde han i denne Klædning været paa Forfatter-Opdagelser i Paris's Mystrier, eller var Manden jeg saae en ganske anden, der, da han i saa høi Grad lignede Balzac, oftere var blevet antaget for ham og nu morede sig ved denne Mystification for den Fremmede. Da jeg et Par Dage efter talte med Grevinde Bocarmé, bragte hun mig en Hilsen fra Balzac — han var reist til Petersborg.

Med Heinrich Heine traf jeg igjen sammen, han var blevet gift her i Paris, siden jeg var her sidst; jeg fandt ham noget lidende, men saa fuld af Energi, og saa hjertelig mod mig, saa naturlig, at jeg denne Gang ikke følte Frygt for, hos

ham, at være som jeg er. En Dag havde han fortalt paa Frank, for sin Kone, mit Eventyr: „den standhaftige Linsoldat,“ og ved at sige, at jeg var Forfatteren, førte han mig til hende. „Udgiver De Deres Reise hertil?“ spurgte han først, og da jeg sagde Nei, vedblev han, „ja, saa skal jeg vise Dem min Kone!“ hun var en livlig, net, ung Pariserinde; en Børneslof, „vi have laant den hos Naboen, for vi have selv ingen!“ sagde Heine, legede om hende i Stuen. Hun og jeg legede med, medens Heine i Sideværrelset skrev:

Ein Lachen und Singen! Es blizen und gaukeln
Die Sonnenlichter. Die Wellen schaukeln
Den lustigen Rahn. Ich saß darinn
Mit lieben Freunden und leichtem Sinn.

Der Rahn zerbrach in eitel Trümmer,
Die Freunde waren schlechte Schwimmer,
Sie gingen unter im Vaterland;
Mich warf der Sturm an den Seinestrand.

Ich hab' ein neues Schiff bestiegen,
Mit neuen Genossen; es wogen und wiegen
Die fremden Fluthen mich hin und her —
Wie fern die Heimath! mein Herz wie schwer.

Und das ist wieder ein Singen und Lachen —
Es pfeift der Wind, die Planken krachen —
Am Himmel erlischt der letzte Stern —
Mein Herz wie schwer! die Heimath wie fern!

Diese Verse die ich hier, in das Album meines lieben Freundes Andersen, schreibe, habe ich den 4ten Mai 1843 zu Paris gedichtet.

Heinrich Heine.

Ved de Mange, jeg her har nævnet, og hvortil endnu en Række kunde føies, som Componisten Kalkbrenner og Gatty, Medudgivere af Gazette musicale, Ampère, der har bereist Danmark, Norge og Sverrig, blev Opholdet i Paris mig rigt og opmuntrende, jeg følte mig der ikke som en Fremmed; jeg fandt hos de Største og Bedste den venligste Modtagelse, det var som gav man en Forudbetaling paa Værker af mig, man ventede paa, og i disse at see, at man ikke havde taget feil af mig. Hertil kom, at jeg, under dette Ophold, levede sammen med en Kreds af høitbegavede, unge Landsmænd, hvem jeg Alle forud kjendte, saaledes Læssøe, (der siden faldt ved Idsted) Orla Lehmann, Krieger, Bungen, Schiern, og een af de daglige kjære Omgangs-Benner fra Hjemmet Th. Collin.

Fra Tydskland, hvor allerede da flere af mine Skrifter vare oversatte og læste, modtog jeg ogsaa her i Paris et glædeligt, opmuntrende Beviis paa Interesse for mig som Digter. En tydsk Familie, der hører til en af de meest dannede og elskværdigste, jeg har lært at kjende, havde med stor Glæde læst mine oversatte Skrifter, og dertil min korte Biographie foran i „nur ein Geiger“, de fattede den hjerteligste Interesse for mig, hvem de personlig slet ikke kjendte, skrev mig til, udtalte deres Tak og Glæde over mine Arbeider, og bad mig, som en kjær Gjest, at lægge Hjemreisen over deres By, og der en Tid finde et Hjem, dersom jeg fandt mig vel i det. Der var noget saa inderligt, saa naturligt i dette Brev, det første jeg paa denne Reise fik, og som i Paris, og strax ved min Ankomst naaede mig, og en mærkelig Modfætning er det til hiint Brev, jeg her modtog 1833, som det første fra mit Fædreland. Hertil var ogsaa hentydet i Brevet, man kjendte Hjemmets første Hilsen til mig den Gang ude, og skrev, „denne Gang haabe vi, at denne hjertelige og velmeente Skrivelse skal, fra tydsk Grund, bringe Dem en glædeligere Hilsen.“ Jeg modtog Indbydelsen, og fandt

saaledes ved mine Skrifter, i Tydskland, mig ligesom adopteret i et Huus, hvor jeg siden gjerne flyver hen, og hvor jeg veed, at det nu ikke blot er Digteren, men Mennesket de have faaet kjær.

Hvor mange lignende Beviser har jeg ikke siden ude modtaget! Get vil jeg fremhæve formedelt dets Eiendommelighed: der lever i Sachsen en riig, veltænkende Familie, Husets Frue læste min Roman: „nur ein Geiger“, og Indtrykket af denne Bog var, at hun lovede, at traf hun paa sin Livs-Bei et fattigt Barn med et stort musikalsk Anlæg, det skulde ikke gaae tilgrunde, som hos den stakkels Spillemand. Musikerens Wieck, Clara Schumanns Fader, havde hørt hende sige det, og kort Tid efter bragte han hende, ikke een, men to fattige Dreng, der vare Brødre, han udpegede deres Talenter, og erindrede hende om hendes Løfte, hun talte med sin Mand derom — og holdt sit Ord, begge Drengene kom i hendes Huus, fik en god Opdragelse, sendtes i Musikconservatoriet, den Yngste har spillet for mig, jeg har seet et glad, lykkeligt Ansigt. Jeg troer, at de nu ere i Theatrets Orchester i en af Tydsklands største Steder. Man kan vel med Ret sige, at det samme vistnok var blevet gjort for disse to Børn, og det af samme fortræffelige Dame, uden at min Bog behøvede at have været til, eller blive læst af hende, men det er dog nu skeet, og saaledes et Factum, og altsaa et Led med i Rækken af hvad der har voldt mig Glæde.

Paa Hjemreisen fra Paris gik jeg nedad Rhinen; jeg vidste, at i en af Byerne der boede Digteren Freiligrath, hvem Kongen af Preussen dengang havde givet en Pension. Det Malende i hans Digte havde levende tiltalt mig, jeg ønskede at tale med ham Ansigt til Ansigt; jeg standsede derfor ved et Par af Rhinbyerne og spurgte efter ham. I St. Goar viste man mig et Huus, hvor man sagde mig, at han boede. Jeg traadte derind, han sad ved sit Arbeidsbord og syntes at blive utilfreds ved at forstyrres af en Fremmed. Jeg sagde ikke mit Navn, sagde kun,

at jeg kunde ikke tage forbi St. Goar, uden at have hilset paa Freiligrath. „Det er meget venligt af Dem!“ sagde han i en noget kold Tone, spurgte, hvem jeg var, og da jeg svarede: „vi have begge een og samme Ven, Chamisso!“ sprang han jublende i Veiret: „Andersen!“ raabte han, „det er Dem!“ og han fløi mig om Halsen, hans ærlige Dine Høste. „Nu bliver De nogle Dage hos os!“ sagde han; jeg fortalte, at jeg kun blev to Timer, idet jeg var i Selskab med Landsmænd, som reiste videre. „De har mange Venner i det lille St. Goar!“ sagde han, „jeg har nylig her for en stor Kreds læst Deres „D. L.“; een af Vennerne maa jeg dog have herhen, og min Kone maa De see! ja, De veed nok ikke, at De har nogen Deel i vort Giftermaal!“ og han fortalte nu, hvorledes min Roman „nur ein Geiger“ havde bragt dem i Brevverling, og hvorledes de tilsidst da virkelig vare blevne Mand og Kone. Han kaldte paa hende, nævnede mit Navn, og jeg var som en gammel Ven hos dem; før vi skiltes, tog han frem et Manuscript; „det var bestemt for Dem, før vi saae hinanden!“ sagde han, „jeg hørte dengang, De var paa Reise, og jeg vilde have sendt Dem det, men der kom Forhindringer, og Digtet lagdes hen!“ nu skrev han deraf paa et Blad:

(Erste Strophe eines unvollendeten Gedichtes an H. C. Andersen, als er am Ende 1840 seine Reise in der Orient antrat.)

St. Goar 18. Mai 1843.

F. Freiligrath.

Du bist gewiß die Störche nachgegangen;
 Daß Du sie liebst, ich wußt' es lange schon.
 Sie schwirren auf, sie sind davon geflogen;
 Auf und davon — das ist ein lust'ger Ton!
 Du sahst empor: die weißen Federn wallten;
 Sie bligten flockig in der Sonne Strahl;
 Da stand es fest! „Was laß ich hier mich halten?
 Fort in den Süden wiederum einmal!“

I Bonn, hvor jeg overnattede, besøgte jeg næste Morgen den gamle Moritz Arndt, der senere blev os Danske „saagram“; jeg kjendte ham da kun som Digteren til den skønne kraftige Sang:

„Was ist des Deutschen Vaterland!“

Jeg traf en kraftig, rødmsjet Gubbe med sølvhvidt Haar, han talte Svensk med mig, det svenske Sprog havde han lært, da han, som Flygtning for Napoleon, gjestede vort Naboland; der var Ungdom og Raskhed i Gubben; jeg var ham ikke ubekjendt, og det lod til, at det, at jeg var fra et af de skandinaviske Lande, gav ham større Interesse for mig. Under Samtalens Løb blev en Fremmed meldt, Ingen af os hørte ret Navnet; det var en ung, smuk Mand med et solbrændt, kjæft Ansigt, han satte sig stille ned indenfor Døren, og først idet Arndt fulgte mig ud, og Manden reiste sig, udbød den Gamle fornøjet: Emanuel Geibel! — ja, det var ham, den unge Digter fra Lübeck, hvis friske, deilige Sange i kort Tid klang gjennem de tyske Lande, og hvem ogsaa Kongen af Preussen havde givet en Slags Pension ligesom Freiligrath; til ham, i St. Goar, vilde just Geibel, og der tilbringe flere Maaneder. Nu kom jeg ikke strax bort, det nye Digterbekjendtskab blev gjort. Geibel var saa smuk, kraftfuld og frisk; saaledes som han der stod, ved Siden af den kjernefunde Digtergubbe, saae jeg i de To, den unge og gamle lige friske Poeste. Rhinstvein blev hentet fra Kjeldereren, den grønne Bofar svømmede dæri, det var „Maitrank“ og til Mai, til Vaarens Priis, gav den gamle Skjald mig et Vers med paa Veien.

Drum mein Lenz sollst Du nicht schweigen,

Klinge, Mai, mit Freudenschall!

Klingt mit Pfeifen, Flöten, Geigen,

Ruf, Lerch und Nachtigall!

Deutschlands Frühling, er wird kommen!

Für die Wälschen klingt Schaff ab!

Allen Guten, Tapfern, Frommen,
 Leg' ich diesem Wunsch auf's Grab.

Mit diesen meinen letzten Vers grabe ich einem
 frommen, kindlichen, nordischen Mann meine
 Erinnerung ein.

E. M. Arndt aus Rügen.

Bonn den 19. Mai 1843.

„The child of fortune“, har engang en engelsk Forfatter kaldt mig, og taknemlig maa jeg erkjende det meget Glædelige, jeg har modtaget i mit Liv; det Held at mødes med og kjende til de Bedste og Bedste i min Tid; jeg fortæller dette, som jeg tidligere har fortalt om det Fattige, det Udmlygende, det Trykkende jeg har prøvet; denne Meddelelse om Glæde og Hæder have Nogle kaldt hos mig Hovmod, Forsængelighed, hvor aldeles urigtig er det at lægge det hen under disse Benævnelser.

Det er udefra, at al den omtalte Erkjendelse og Hæder er bragt mig, man vil maaskee spørge herhjemme, om jeg da aldrig blev angrebet i Udlandet? Og jeg maa svare „Nei!“ egentligt Angreb havde jeg dengang endnu aldrig truffet paa, man havde herhjemme Intet viist mig, og saa maa der vist endnu Intet have været, et eneste undtagen, vel givet i Tydskland, men født i Danmark, netop født, medens jeg den gang var i Paris. En Tydsker, Hr. Boas, bereiste da Skandinavien og skrev en Bog derom, han gav i den en Slags Udsigt over dansk Literatur og lod samme ogsaa aftrykke i „Grenzboten“, deri er jeg som Digter og Menneske blevet, syntes det mig, temmelig haardt medtaget. Flere danske Forfattere, f. Ex. Christian Winther, havde ogsaa Ret til at beklage sig. Af Smaalivets Snik-Snak i Kjøbenhavn havde Hr. Boas øst; hans Bog vakte Opmærksomhed her, men Ingen vilde gjælde for at have været hans Meddeler; ja, Digteren H. P. Holst, med hvem man af hans Bog seer, at han har reist i Sverrig, og som i Kjøbenhavn modtog ham, gav i denne An-

ledning i „Fædrelandet“ den Erklæring, at han ikke havde nogen Forbindelse med Hr. Boas. Denne unge Mand skal her i Kjøbenhavn, er der sagt mig, have sluttet sig til nogle af de unge Mennesker, som dengang hørte til en bestemt Clique, og hvad de i muntert Lag snakkede, Løst og Fast, om danske Digtere og deres Skrifter, har Hr. Boas gaaet hjem, skrevet op og fortalt i sin Bog; imidlertid er der dog nogen Sandhed heri, han giver et Udtryk af, om ikke alle Danskes, saa dog Mængdens Dom over mig dengang, den er noget ukjærlig og haard, ikke blot over mig som Digter, men som Menneske. At det i Udlandet ogsaa var Landsmænd, som først gjorde mig opmærksom paa det, Hr. Boas havde sagt, er jo ganske characteristisk; Tydske, mellem disse Ludwig Tieck, søgte derimod at udviske den ilde Stemning det Skrevne satte mig i: man forsikrede, at jeg alt havde et stort Publicum i Tydskland, og at den opfattede gode Mening om mig ikke kunde lide ved at Hr. Boas nedsatte mig med Attester fra Kjøbenhavn. Jeg har i „das Märchen meines Lebens“ udtalt mig herom og der tilføiet, hvad jeg ogsaa her kan gjentage, at jeg er vis paa, var Hr. Boas kommet et Aar senere til Kjøbenhavn, da vilde maaskee hans Dom om mig lydt anderledes. I et Aar verler Meget, just Aaret efter steg min Bølge, da udgav jeg „nye Eventyr“, der bragte en, indtil dette Dieblif, fast og hædrende Mening om mig i mit Fædreland, ja fra den Tid at regne, har jeg Intet særligt at beklage mig over, jeg har efterhaanden faaet og faaer al den Erkjendelse og Gunst, jeg kan fortjene, ja maaskee lidt Mere endda.

Det er mine „Eventyr“, der ubetinget i Danmark sættes øverst af Alt, hvad jeg har leveret. Jeg maa derfor dvæle lidt ved disse Digtninger, der ved deres første Fremtrædelse slet ikke her blev opmuntrende modtaget, men først siden, som sagt, erholdt deres store Erkjendelse.

I „Harzreisen“ findes egentlig mit første „Eventyr“

under Afdelingen Braunschweig, hvor det fremtræder ironiserende med Dramaet „drei Tage aus dem Leben eines Spielers“; i samme Bog sees ligeledes Elementerne til „den lille Havfrue“; Beskrivelsen af „Alferne paa Lyneborgs hede“ hører ganske til Eventyrdigtningen, Noget Anmelderen i „Jahrbücher der Gegenwart 1846“ alt bemærker og fremhæver.

Kun et Par Maaneder efter at „Improvvisatoren“ 1835 udkom, fulgte det første Hefte „Eventyr“, der ikke blev stort anseet, ja man, som sagt, beklagede endogsaa, at en Forfatter der nylig havde gjort endog et Slags Skridt fremad i „Improvvisatoren“, strax igjen sank tilbage og kom med Noget saa barnagtigt som disse Eventyr. Her hvor jeg vistnok fortjente Roes, Erkjendelse og Opmuntring, idet min Productivitet brød frem i en ny Retning, fik jeg kun Dadel; Flere af mine Venner, hvis Dom jeg satte Priis paa, raadede mig ogsaa aldeles fra at skrive Eventyr, man sagde almindeligt, at jeg ikke havde Talent derfor, og at det ikke var Noget for vor Tid, Andre meente, at vilde jeg forsøge mig deri, burde jeg studere de franske Eventyr-Mønstre. „Maanedsskrift for Litteratur“ omtaler aldeles ikke mine Eventyr og har aldrig nogenstinde gjort det, Tidsskriftet „Dannora“, for Kritik og Antikritik, redigeret og udgivet af Joh. Nik. Høst, var 1836 det eneste, som gav en Anmeldelse, der nu lyder ganske morsom, men dengang naturligviis bedrøvede mig; Anmelderen siger, „at disse Eventyr ville kunne more Børn, men det er saa langt fra, at disse deri ville kunne finde nogen Opbyggelse, at „Anmelderen end ikke tør indestaae for denne Læsnings Ustadelighed. Idetmindste vil vist ingen paastaae, at Barnets Tact for „Sømmelighed skærpes, naar det læser om en Brindsesse, der „sovende rider paa en Hunds Ryg hen til en Soldat, som kysser „hende, hvorefter hun selv, Ihsvaagen, fortæller denne smukke Til- „dragelse som — en underlig Drøm; o. s. v.“ Eventyret „Brindsessen paa Gerten“ finder Anmelderen savner Saltet og det

forekommer ham, — „ikke blot udelicat, men endog uforsvarlig, „forfaavidt Barnet deraf kan indsuge den falske Forestilling, at „saa høi en Dame altid maa være forstræffelig omstindet.“ Anmelderen slutter med det Ønske, at Forfatteren „ikke fremdeles vil „spilde sin Tid paa at skrive Eventyr for Børn.“ Disse paatrængte sig mig imidlertid saa levende, at jeg ikke kunde opgive det. Jeg havde i det først udfomne Heste ligesom Musæus, men paa min Maade, givet gamle Eventyr, hvilke jeg havde hørt som Barn; den Tone, hvori de endnu flang for mig, var mig den naturligste, men jeg vidste nok, at den lærde Critik vilde hadle dette Sprog; for altsaa at stille disse paa et Standpunkt, kaldte jeg dem „Eventyr, fortalte for Børn“, uagtet min Mening var, at de skulde være baade for Børn og Vædre; det første Heste sluttedes med eet originalt: „lille Lises Blomster“, dette havde man mindst at udsætte paa, uagtet det dog er temmelig beslægtet med Hofmann, og har allerede ogsaa sin Rod i „Fodreisen“.

Min Lyst og Trang til at skrive Eventyr tog til, jeg kunde ikke lade det være; det lille Glimt Venlighed, Enkelte viste ovennævnte selvopfundne Eventyr, fik mig til at forsøge mine Kræfter i saaledes at digte flere; Maret efter udkom et nyt lille Heste og snart et tredje, hvori var det største endnu af de opfundne, nemlig „den lille Havfrue“. Ved dette Eventyr især blev Opmærksomheden vakt, denne tiltog ved de følgende Hester, hver Juletid udkom eet og snart hørte det næsten til, at paa et Juletræ maatte mine Eventyr ikke savnes. Hr. Bister og Somfru Jørgensen gjorde endogsaa Forsøg paa at fortælle enkelte af Eventhyrene fra Theatret, det var noget Nyt og en Afverling for de til Overmættelse hørte Declamationsnumere. Det tog sig ud, og blev især i den seneste Tid særdeles vel optagen, derimod ikke strax. En af Lydslands bethdeligste Æsthetikere talte engang med mig om disse Fortællinger for Scenen og skattede det høit, idet han derhos tilføiede, at det danske Publicum maatte være et meget dan-

net, smagfuldt Publicum, som saaledes kunde nyde Kjernen uden al Glimmer-Skal; jeg kunde have svaret, men gjorde det ikke: det er neppe Eventhyrene, man der giver Bisald, men den høit-skattede Kunstner eller Kunstnerinde, der fortæller dem.

For at stille Læserne paa deres rette Sted havde jeg, som sagt, betitlet de første Hester: „Eventyr, fortalte for Børn“; jeg havde sat mine Smaafortællinger paa Papiret ganske i det Sprog, med de Udtryk, i hvilke jeg selv mundtlig havde fortalt dem for de Smaa og var kommet til den Erkjendelse, at de meest forskjellige Aldere gif ind derpaa; Børnene morede sig meest ved, hvad jeg vil kalde Staffagen, den Ældre interesserede sig derimod ved den dybere Idee. Eventhyrene bleve en Læsning for Børn og Borne, hvilket jeg troer, i vor Tid, er Opgaven for Den, der vil skrive Eventyr. De begyndte at finde aabne Døre og aabne Hjerter; og nu udslattede jeg: „fortalte for Børn“ og lod følge tre Hester „nye Eventyr“, hvilke jeg alle selv havde opfundet og som bleve optagne herhjemme med al Erkjendelse, jeg kunde ikke ønske en større, og følte ordenlig Angest derved, en Frygt for, ikke at kunne ved hvert nyt Heste hævede en saa opmuntrende Dom. Det var „Fædrelandet“, der først af alle danske Blade og Skrifter, gav mig en hædrende, erkjendende Anmeldelse, idet første Heste af nye Eventyr, med „den grimme Ælling“, „Rattergalen“ ic. udkom, det var „Fædrelandet“ som senere drog frem Udlandets store Velvillie for disse mine Digtninger; saaledes meddeelte det 1846 — „I det londoniske Blad, „The Atheneum“, der er bekjendt for Upartiskheden af sine Critiker over engelske Skrifter, anmeldes Oversættelsen af Andersen's Eventyr paa følgende Maade: „Skjøndt det vel vilde synes en Grille, kunde vi dog nok forsvare den Paastand, at den meest passende Form for en Anmeldelse af dette Værk vilde være en Alfemelodi, saadan som Weber digtede for Havfruerne i hans Oberon, eller som Rist improviserende kan hviste i en mild, begejstret Stemning. En almindelig

„Cheapside-Anmeldelse er for fiirkantet, for skarp, for ugracieuſ, til at indbyde fiintsøgende Læſere til Blade, der ere ſaa fulde af Fortryllelſe, ſom diſſe. Kan Verden blive gammel, kan Digteren (ſom nogle klage over) være udartet til et Maaneſkinsvæſen, der ſpilder ſin Tid med at rode i Forfædrenes Grave efter deres ſkjulte Rigdomme, naar Skatte, der ere ſaa udføgte ſom diſſe, endnu fra Tid til anden komme frem for Dagens Lyſ.“ o. ſ. v.

Hvilken Modſætning, mellem den første Dom hjemme og den første Dom ude! Det var den dygtige B. L. Møller, ſom her i Danmark varmt og levende udtalte ſig om Eventhyrene, ja var ſaa godt ſom den Eneste, der paa den Tid, vovede paa Tryk at udtale ſig roſende over mig ſom Digter; i danſk Pantheon, hvortil han ſkrev de fleſte Biographier, ſtillede han mig høit og hæderlig; men hans Dom i det Hele, og over mig, var ikke den gang ſtort respecteret, man var ham imod, ſom han i mange Anſkuelfer ſlet ikke fulgte Diebliffets Strømning; imidlertid, det var en offentlig Stemme for og ikke imod! om mine „Eventyr“ taltes godt hjemme og ude, og derved efterhaanden vandt jeg Kraft til at modſtaa de Saar, der kunde komme, jeg havde ſaaet faſt Fod. Der ſtrømmede et vederqvægende Solſkin ind i mit Hjerte; jeg følte Mod og Glæde, opſyldtes af en levende Trang efter endnu mere at udvikle mig i denne Retning, trænge ind i Eventhyrets Natur, end mere at lægge Mærke til den rige Kilde i Naturen, jeg havde at ſøe af, og man vil viſt, følger man den Orden, hvori mine Eventyr ere ſkrevne, føle en Fremadſtriden, ſee en mere klar fremtrædende Idee, en større Maadehold i at benytte Midlerne, og om jeg tør ſige det, mere Sundhed og Naturfriſthed.

Som naar man Skridt for Skridt hugger ſig en Bei opad en ſteil Klippe, havde jeg i Hjemmet fra en Side hugget mig fremad, og ſaae mig nu indrømmet og erkjendt en beſtemt, ſikker Plads i mit Fædrelands Literatur. Denne Erkjendelse og Mild-

hed hjemme udrettede mere hos mig end al haard skaanseløs Kritik. Inden i mig selv blev det klar Dag, der kom en Ro, en Erkjendelse af at Alt, selv det Bittre i Livet, havde været nødvendigt for mig til min Uddannelse og Lykke.

Eventhyrene gik over i de fleste europæiske Sprog, flere Udgaver og Oplag paa Tydsk, ligesom ogsaa paa Engelsk og Fransk, fulgte og ere vedblevne indtil den sidste Tid; Oversættelser ere udkomne ogsaa paa Svensk, Flamsk, Hollandsk o. s. v., og det har saaledes viist sig, at jeg ved at gaae den mig af vor Herre viiste Vej, er gaaet rigtigere end ad den Critiken anviste mig, „at studere franske Mønstre“; havde jeg fulgt disse, var jeg neppe blevet oversat paa Fransk og som Tilfældet er, i en af de franske Udgaver, stillet sammen med Lafontaine og mine Eventyr med hans „fables immortelles“; „— nouveau Lafontaine, il fait parler „les bêtes avec esprit, il s'associe à leurs peines, à leurs „plaisirs, semble devenir leur confident, leur interprète, et „sait leur créer un langage si naïf, si piquant et si naturel qu'il ne semble que la reproduction fidèle de ce qu'il „a véritablement entendu;“ heller ikke vilde jeg have opnaaet i det mindste i een Retning, at øve nogen Indflydelse paa mit Fædrelands Literatur, hvilket jeg haaber at have gjort; Udlandet selv til lægger mine Digtninger et saadant Værd for dets Literatur, jeg siger her fornemlig til den dygtige Critiker Julian Schmidts: „Geschichte der deutschen Nationalliteratur, Leipzig 1853,“ hvor han omtaler det og særlig fremhæver „Eventhyrene“ og „Billedbog uden Billeder“. Ved den nyere Tids Stræben efter. — siger han — at gjengive den reelle Verden i bestemte og tiltrækkende Omrids, var det naturligt, at Poesien kastede sig i den phantastiske Verden, for i den at finde en Natur, man kunde have Glæde af og fordybede sig i Detaillen, i Det, der var Smaat i Naturen og Menneskene. „Diese Freude am Detail,

„dieses sinnige und geistvolle Auge für das Kleinleben der Natur
 „und der Seele ist es, was Andersen eine berechtigte und werth-
 „volle Stellung in der Entwicklung der neueren Literatur giebt.
 „In der Regel finden Dichter, deren Virtuosität in's Kleine geht,
 „bei einer fremden Nation schwer Eingang, weil in ihrem Detail
 „eine Menge von Beziehungen vorkommen müssen, die dem Frem-
 „den nicht verständlich sind. Andersen aber hat in Deutsch-
 „land so viel Wohlwollen gefunden, daß er hier fast ebenso zu
 „Hause ist, wie in seinem Vaterland, Dänemark. Seine Poesie
 „kam gerade zur rechten Zeit für Deutschland, um zu zeigen, daß
 „man noch Freude an den Gegenständen haben könne. Seine
 „Märchen sind mit Recht in alle Kreise des Volks eingedrungen.
 „Ihre humoristisch-phantastische Färbung ist ganz frei von aller
 „Geziertheit, und nur sehr selten wird der Dichter sentimental, die
 „Einfälle sind überall ebenso zierlich als überraschend; seine zahl-
 „reichen, bunt ausgeführten Figuren haben ebensowenig von dem
 „bittern Ernst der wirklichen Lebens, als von dem farblosen Idea-
 „lismus eines aus Modejournalen copirten Märchenbildes. Allerliebste
 „ist es, wie der Dichter mit dem Pantheismus einer gemüthvollen
 „Kinderseele die ganze Welt humanisirt, von der Sonne und den
 „Planeten bis herab zu einem Pantoffel und einer schmutzigen
 „Gaslaterne. Es ist nicht die bequeme Manier, einem beliebigen,
 „belebten oder unbelebten Gegenstand, Worte in den Mund zu
 „legen und wohl oder übel einen Dialog zwischen vernunftlosen
 „Wesen hervorzuspinnen; wir werden ernstlich in die Seele der
 „Tische, Stühle, Violinen, Elfen, Kobolde versetzt, wir fühlen der
 „Dichters psychologischen Blick bis in die alte abgebrochene Stopf-
 „nadel hinein; wir empfinden lebhaft, wenn dieser Kater, dieser
 „Contrabaß, dieses Immergrün Gedanken hätte, so müßten sie so,
 „und nicht anders denken. Selbst dem alten Peter Schlemihl und
 „seinem verloren gegangenen Schatten weiß Andersen eine neue
 „humoristische Seite abzugewinnen. Andersen ist eine ächte Dich-

„ternatur, welche die verkehrte Welt der Romantik mit Anmuth
„und Grazie zu einem harmonischen Bilde umschafft.“ o. s. v.

Fra 1834 til 1852 fulgte „Eventyr“ i forskjellige Hefter
og flere Oplag, da udkom de samlede i en illustreret Udgave, den
senere nye Række er fremtraadt under Benævnelsen „Historier“,
et Navn, der ikke vilkaarligt er valgt, men herom, ligesom om
„Historier“ og „Eventyr“, senere endnu nogle Ord.

Forfatteren til „Neapel und die Neapolitaner“, Dr.
C. A. Mayer har, allerede 1846, i en temmelig omfangrig
Anmeldelse i „Jahrbücher der Gegenwart“, September og October
Heftet, under Overskrift: „Andersen und seine Werke,“ med
stor Interesse udtalt sig om mine Eventyr; denne Afhandling,
der i alle Tilfælde er hædrende for dansk Literatur, synes ikke be-
mærket eller kjendt herhjemme, den slutter med at stille mine
Eventyr-Digtninger paa deres Blads i den tydske Literatur.

„Das Märchen Andersens in seiner vollsten Entfaltung
„füllt die Kluft zwischen den Kunstmärchen der Romantiker und
„den Volksmärchen, wie es die Brüder Grimm aufgezeichnet
„haben!“

Den Blads, Anmelderen her saaledes indrømmer mine Even-
tyr, er saa stor, saa hædrende, at jeg kunde ønske, at den i Tiden
maatte hævde sig som sand, dog det tør jeg troe, man vil altid
indrømme, at der, hvor han peger hen, stræbte jeg efter. *)

*) Bilag IV.

XI.

Fra dette Tidspunkt knytter sig et Venstabs af stor aandelig Betydning; tidligere har jeg alt omtalt enkelte Personer af offentlig Character, som have været af Indvirkning paa mig som Digter, Ingen har i ædlere Betydning været det mere end Den, jeg her vil vende til, Den, ved hvem jeg lærte ligesom end mere at glemme mit eget Jeg og føle det Hellige i Kunsten, erkjende den Mission, Gud har givet mig som Digter.

Jeg gaaer tilbage til 1840. En Dag, i Hotellet i Kjøbenhavn, hvor jeg boede, saae jeg paa Tavlen antegnet mellem Fremmede fra Sverrig: Jenny Lind. Jeg vidste allerede dengang, at hun var Stockholms første Sangerinde; jeg havde samme Aar været i Nabolandet, nydt Hæder og Belvillie, jeg troede, at det ikke var upassende at gjøre den unge Kunstnerinde min Opvarming. Hun var dengang udenfor Sverrig aldeles ubekjendt, ja jeg tør troe, at selv i Kjøbenhavn kun meget faa kjendte hendes Navn; hun modtog mig høfligt men dog fremmed, næsten koldt; hun var, sagde hun, paa Reisen i den sydlige Deel af Sverrig med sin Fader taget et Par Dage herover til Kjøbenhavn for at see denne Stad. Vi skiltes igjen fremmede for hinanden, og jeg havde Indtrykket af en ganske almindelig Personlighed, der snart igjen udslattedes. 1843 i Høsten kom Jenny Lind igjen til Kjøbenhavn, min Ven Balletmester Bournonville, hvis elskværdige Kone er en svensk Præstedatter og Veninde med Jenny Lind, fortalte mig at Denne var her i Byen, at hun venligt erindrede sig mig, og at hun nu havde læst mine Skrifter, det vilde fornøie hende at see mig; han bad mig følge med sig til hende og da, med

ham, anvende min Overtalelse til, at hun gav nogle Gjesteroller paa det kongelige Theater; jeg vilde, sagde han, blive ganske henrykt ved hendes Sang.

Vi kom op til Jenny Lind, og ikke som en Fremmed blev jeg nu modtaget, hjerteligt rakte hun mig Haanden, talte om mine Skrifter og om Fredrika Bremer, ogsaa hendes deeltagende Veninde; Talen kom snart paa Optrædelse i Kjøbenhavn, og Jenny Lind yttrede en stor Angest derfor: „udenfor Sverrig har jeg endnu aldrig sunget“, sagde hun, „i mit Hjem ere de Alle saa milde og gode mod mig, og om jeg nu optraadte i Kjøbenhavn og blev pebet ud! — jeg tør ikke!“ — Jeg sagde, at jeg naturligviis ikke kunde dømme om hendes Sang, den jeg aldrig havde hørt, vidste heller ikke, hvorledes hendes dramatiske Fremstilling var, men det var jeg forvisset om, at saaledes som for Diebliffet Stemningen var i Kjøbenhavn, vilde hun med en nogenlunde Stemme og lidt dramatisk Spil gjøre Lykke! jeg troede, at hun turde vove det!

Bournonvilles Overtalelse bragte Kjøbenhavnerne en af de største Nydelser de have erholdt. Jenny Lind traadte op som „Alice“ i „Robert“; det var en Alabenbarelse i Kunstens Rige! den ungdomsfriske deilige Stemme trængte til alle Hjerter! her var Sandhed og Natur, Alt fik Betydning og Klarhed. I en Concert sang Jenny Lind sine svenske Sange. Det var noget saa eiendommeligt, saa henrivende, man tænkte ikke paa Concert-Salen, Folkemelodierne øvede deres Magt, frembaarne af en saa reen Dwindelighed med Geniets udødelige Bræg; der var stor Henrykkelse i Kjøbenhavn; at mange fornemme Kredse forsømte Jenny Lind for at besøge Italienerne, der var i Mode, og ikke gik til hende, der ingen Berømmelse endnu havde, var jo ganske menneskeligt; men stor Begeistring vakte hun dog hos Alle, som hørte hende. Jenny Lind blev den første Kunstnerinde, hvem de danske Studenter bragte en Serenade. Fra

Hotellet flyttede hun hjem til Bournonvilles, hvor hun som en kjær Slægtning og Veninde levede i Familien, med denne var hun en Eftermiddag fulgt ud til Instructeur Nielsens, der dengang boede i Frederiksberg Allee, og her i den dæmrende Aften overraskedes hun ved Fakkeltjær og Sange, een af dem var af F. L. Høedt og een af mig. — Hun udtalte sin Tak ved atter at synge et Par af sine Sange, og jeg saa hende da skynde sig hen i den mørkeste Krog og græde sit Hjerte ud: „Ja, ja!“ sagde hun, „jeg skal arbejde, jeg skal stræbe! jeg skal blive dygtigere, end jeg er, til jeg atter kommer til Kjøbenhavn!“

Paa Scenen var hun den store Kunstnerinde, der overstraaede hele sin Omgivning, hjemme i sin Stue en bly, ung Pige med hele Barnets Sind og Fromhed. Hendes Optrædelse i Kjøbenhavn gjorde Epoke i vor Operas Historie, hendes Optræden og Personlighed viste mig Kunsten i sin Hellighed; jeg havde seet en af dens Bestaler. Hun reisste til Stockholm og derfra skrev fort efter Fredrika Bremer til mig om hende: „som Kunstnerinde ere vi fuldkomment enige om Jenny Lind, hun staaer saa høit, som nogen Kunstnerinde i vor Tid kan staae, men De kjender hende dog ikke nok i hendes hele Betydning; tal med hende om hendes Kunst, og De skal forstaae hendes Forstand, see hendes Ansigt straaale af Begeistring; tal dernæst med hende om Gud og Religionens Hellighed, og De skal see Taarer i de uskyldige Dine; hun er stor som Kunstnerinde, men endnu større som Menneske!“

Aaret efter var jeg i Berlin; en Dag da Componisten Meyerbeer besøgte mig, kom vi til at tale om Jenny Lind; han havde hørt hende synge de svenske Sange og var forbauset derved, „Men hvorledes spiller hun, hvorledes siger hun en Replik?“ spurgte han mig, og jeg udtalte min Henrykkelse, fortalte ham et Par Træk i hendes „Alice“, og han sagde mig, at det maaskee var muligt at han fik hende til Berlin, men at Sagen endnu stod under Forhand-

ling. Det er bekjendt nok, at hun optraadte der, forbausede og henrykkede Alle, vandt i Tydskland først et europæisk Navn.

I Efteraaret 1845 kom hun igjen til Kjøbenhavn og Enthusiasmen var utrolig og almindelig, Rygtets Glorie gjør jo, at Geniet bliver anskueligt for Alle, Folk bivouaquerede formelig udenfor Theatret for at faae en enkelt Billet, Noget, som gjentog sig siden gjennem Europas og Amerikas Stæder. Jenny Lind traadte op hos os, og forekom selv hendes tidligere Besundrere endnu større end før, thi man fik Leilighed at see hende i flere og høist forskjellige Partier. Hendes „Norma“ er plastisk! hver Stilling kunde være den skønneste Model for en Billedhugger, hvad der kunde synes et dybt tænkt Studium er her Dieblikkets Indskydelse, og ikke det studerede for Speilet, altid nyt og altid sandt. — Jeg har seet Malibran, Grisi, Madam Schrøder-Devrient give „Norma“, og ihvor genial og gribende Enhver vidste at fremstille samme, Jenny Lind har dog meest fyldt og henrevet mig. Hendes Opfatning forekommer mig gribende og sand. Norma er ingen rasende Italienerinde, hun er den frænkede Qvinde, Qvinden, der har Hjerte til at opoffre sig for en uskyldig Medbeilerinde; Qvinden, hos hvem i Dieblikkets Hestighed Tanken kan opstaae at dræbe en troløs Elsters Børn, men naar hun seer de Uskyldige ind i Diet er afvæbnet. „Norma, du hellige Præstinde!“ synger Choret og dette „hellige Præstinde“ har Jenny Lind opfattet og viser os i Sangen: „casta diva!“ — I Kjøbenhavn udførte Jenny Lind alle sine Partier paa Svensk, de øvrige Syngende gave deres paa Dansk og de to beslægtede Sprog smeltede smukt sammen, der føltes Intet, som forstyrrede, selv i „Regimentets Datter“, hvor der er megen Dialog, fik det Svenske noget Characteristisk, noget husligt Klædeligt; og hvilket Spil! ja, Ordet selv er en Modsigelse! det var Natur! Noget mere Sandt er aldrig gaaet over en Scene! hun viser os ganske det ægte Naturbarn op-

voret i Reiren, dog den medfødte Unde, den medfødte Adel gaaer gjennem hver Bevægelse. „Regimentets Datter“ og „Søvn-gjængerken“ ere vistnok Jenny Linds uovertræffeligste Partier, ingen Anden vil i disse kunne stilles ved Siden af hende. Man leer, man græder, man har godt deraf som af en Kirkegang, man bliver et bedre Menneske! man føler, at Gud er i Kunsten, og hvor Gud staaer Ansigt til Ansigt for os, der er en hellig Kirke. „I Aarhundreder“, sagde Mendelssohn til mig om Jenny Lind, „fødtes ikke en Personlighed som hendes!“ og hans Ord er min Overbevisning; man føler ved hendes Fremtrædelse paa Scenen, at den hellige Drif rækkes os i et reent Kar. „Hun vilde være en Fremstillerinde for min Valborg!“ udbrød Dehlenschläger med lysende Bine, og skrev et smukt, dybt følt Digt til hende. Thorvaldsen erkjendte Geniets Glorie hos hende alt ved første Optræden, og da jeg i Parquettet dengang presenterede dem for hinanden, bøiede han sig ned og kyssede hendes Haand, hun blev som et Blod, og vilde kysse hans igjen, og jeg stod forstræffet, da jeg kjendte Publikum, det har mere Critik end Gemt.

Intet kan udslutte Jenny Linds Storhed paa Scenen, uden — hendes egen Personlighed hjemme; et klogt, et barnligt Sind øvede her sin forunderlige Magt; hun var lykkelig ved ikke længere ligesom at tilhøre Verden! et fredeligt eensomt Hjem var dengang hendes Tankers Maal og dog elskende med hele sin Sjæl Kunsten, folte hun sin Mission i den og var beredt at følge den. Et ædelt fromt Sind som hendes bliver ikke fordærvet ved Hyldest! — En eneste Gang hørte jeg hende udtale Følelsen af sit Talent, og Glæden over det. Det var under dette hendes sidste Ophold i Kjøbenhavn. Næsten hver Aften optraadte hun i Operaen eller Balletten, hver Time var optaget; da hørte hun om „Foreningen til forsømte Børns Frelse“, dens Virken og Fremgang, Midlerne vare da endnu meget ringe; jeg var Een af dem der

talte med hende herom: „Men har jeg da ikke een fri Aften!“ sagde hun, „lad mig give en Forestilling til Indtægt for disse Børn, men saa ville vi have dobbelte Priser!“ — Dette var Noget, hun dengang ellers holdt strengt paa, der ikke maatte stee, naar hun her sang. En Forestilling blev givet, hun gav Scener af „Tægerbruden“ og af „Lucia di Lammermoor“, den sidste især var noget saa mægtigt gribende, at selv Walter Scott neppe i sin Tanke har seet et skønnere, mere tro Billede af den ulykkelige Lucia. En bethdelig Indtægt kom ind ved denne Forestilling, jeg næv- nede hende denne Sum, sagde hende, at ved den var nu et Par Aar de stakkels Børn hjulpe. Da lyste hendes Ansigt, Taarerne stode i hendes Dine: „det er dog deiligt, at jeg saaledes kan synge!“ udbrød hun.

Med en Broders hele Sind skattede jeg hende, var lykkelig ved at kjende og forstaae en saadan Sjæl. Under hele hendes Ophold her saae jeg hende daglig; hun var i Bournonvilles Huus, og der kom jeg min meeste Tid. Før sin Afreise gav hun i Hôtel Royal en stor Middagsfest, hvortil Alle, som havde, hvad hun kaldte, gjort hende Tjenester, vare indbudne, og jeg troer Alle, paa mig nær, fik en lille Grindring om hende; Bournonville overrakte hun et Sølvbæger med Indskrift: Til Ballet- mester Bournonville, der har viist sig som en Fader imod mig, i Danmark mit andet Fædreland; i de Taksigelsens Ord Bournonville udtalte led det, at nu vilde alle Danske være hans Børn for at blive Jenny Linds Broder! „Det blev mig for Mange!“ svarede hun spøgende, „jeg vil saa hellere vælge een for dem Alle som Broder! vil De, Andersen! være min Bro- der?“ og hun nærmede sig mig, klinkede med det fulde Cham- pagnerglass, og Broderens Skaal blev druffet. Hun forlod Kjø- benhavn, Brevduen fløi stundom mellem os, hun var mig uens- delig kjær — og vi mødtes igjen, som de følgende Blade ville for- tælle; i Tydskland og England saae vi hinanden — der funde

skrives derom en Digtning, en Hjertets Bog, jeg mener mit, og det tør jeg udsige: at ved Jenny Lind har jeg først forstaaet Kunstens Hellighed, ved hende har jeg lært, at man maa glemme sig selv i det Høieres Tjeneste! Ingen Bøger, ingen Personer have bedre og mere forædlende, for en Tid, virket ind paa mig som Digter end Jenny Lind, og det er derfor naturligt, at jeg saa længe og levende maa dvæle ved Erindringer om hende.

Den lykkelige Erfaring har jeg gjort, at alt, eftersom Kunsten og Livet er blevet mig klarere, desmere Solskin er der udenfra strømmet ind i mit Bryst; hvilken Velsignelse er ikke opgaaet for mig efter tidligere mørke Dage. Ro og Forvisning er kommet i min Sjæl; en saadan Ro lader sig imidlertid godt forene med det verende Reiseliv; der var en Tid, jeg følte mig saa haardt trykket og forpiint herhjemme, at det at være ude var idetmindste en Ophør af at lide — det Fremmede fik herved en Fredens Glæde, jeg fik det kjær, og da min Natur er at slutte sig let til Menneskene, der da igjen give Tillid og Hjertelighed, saa følte jeg mig ude vel og kom der gjerne.

„At reise er at leve!“

I Sommeren 1844 besøgte jeg igjen Nordtyskland, en aandrigh, elskværdig Familie i Oldenburg, den nuværende Minister von Eisdenecker og hans Frue havde bedet mig tilbringe nogen Tid i deres Huus; Grev Rantzau-Breitenburg gjentog i sine Breve, hvor velkommen jeg var ham, at jeg dog maatte komme til ham i det smukke Holsteen, og jeg reiste; det blev om ikke en af mine længste, saa vistnok meest interessante Reiser.

Jeg saae det rige Marskland i sin Sommersylde; til høit op paa Boven gik i Græs Kærne med Klokker om Halsen, som i

Schweizes Dale. Alt var en Idyl. Breitenburg selv ligger midt i Skoven ved Floden Stör, før den løber forbi Igehoe; Dampstibsfarten herfra til Hamborg gav Liv paa den lille Flod; Stedet selv havde udenom saa meget malerisk og i Slottet var hjemligt og godt, jeg kunde her ret hengive mig til at læse og digte, jeg var fri som Fuglen i Luften og her var sørget for mig, som for en kjær Slægtning, der var til Gjest. Med Grev Rankau gjorde jeg flere interessante smaa Udflugter og lærte at kjende den holsteenske Natur. Hans Sundhedstilstand var imidlertid meget aftaget, det var hans sidste Sommer, der rullede op; det var sidste Gang, jeg skulde komme til det hyggelige, venlige Breitenburg. Selv havde han Forudsølelsen om sin nære Død. Een Dag, vi mødtes i Haven, greb han min Haand, trykkede den hjerteligt, udtalte sin Glæde over min Erkjendelse i Udlandet som Digter, sit Venskab for mig, og sagde tilsidst: „ja, min unge Ven, Gud vil vide det, men jeg har den visse Tro, det er i Aar sidste Gang, vi To samles her! min Tid vil snart være omme!“ Han saae paa mig med et saa alvorligt Blik, det gik mig til Hjertet, jeg havde intet Ord at sige; vi vare just nær ved Kapellet; han aabnede en Laage mellem nogle tætte Hækker, og vi stode i en lille Have med en græsbegroet Grav foran en Bænk. „Her vil De finde mig, naar De næste Gang kommer til Breitenburg!“ sagde han, og hans sørgelige Ord bleve sande, han døde Vinteren efter i Wiesbaden; jeg mistede en Ven, en Beskytter, et ædelt, fortræffeligt Hjerte.

Da jeg 1831 første Gang reiste til Tyskland og besøgte Harzen og det sachsiske Schweiz, levede endnu Goethe; det var mit inderligste Ønske at see ham. Fra Harzen var ikke langt til Weimar, men jeg havde intet Anbefalingsbrev til ham, dengang var endnu ikke en Strophe af mig oversat. Flere havde beskrevet mig Goethe som en meget fornem Mand, mon han

vel vilde modtage mig? Jeg betvivlede det og besluttede først at komme til Weimar, naar jeg havde leveret et eller andet Arbeide, der kunde bære mit Navn ind i Tydskland, — det lykkedes ved „Improvvisatoren“, — men da var Goethe død; hans Svigerdatter Fru Goethe, født Bogwisch, havde jeg senere paa Hjemreisen fra Constantinopel lært at kjende hos Mendelssohns, hun var, som hun sagde, for min Skyld taget med Jernbanetoget fra Dresden herhen, og med stor Hjertelighed kom denne aandfulde, hædrede Dame mig imøde; hun fortalte mig derhos, at hendes Søn Walther havde i flere Aar været min Ven, at han som Dreng havde gjort et heelt Drama af min Roman Improvisatoren, og at dette Stykke var spillet i Goethes Hus, at Walther een Tid var aldeles opsyldt af den Tanke at reise til Kjøbenhavn for at besøge mig; en dansk Rejsende, han havde truffet i det sachsiske Schweiz havde endogsaa givet ham Brev til mig, men ikke videre varmt talt om mig og været forbauset over den Betydning, den unge Goethe gav mig som dansk Digter.

I Weimar altsaa havde jeg jo nu Venner! En forunderlig Lyst drev mig til at see denne By, hvor Goethe, Schiller, Wieland og Herder havde levet, hvorfra saa meget Lys var strømmet ud over Verden. Jeg kom ind i det lille Land, der er helliget ved Luther, ved Sangerfesten paa Wartburg, ved ædle og store Grindringer. Den 24de Juni, den nu regjerende Storhertugs Fødselsdag, kom jeg til den venlige By. Alt tydede paa den Fest, der var, og i Theatret, hvor en ny Opera blev givet, modtoges den unge Fyrste, Arvestorhertugen, med sand Jubel. Mindst tænkte jeg da paa, hvor fast alt det Herligste og Bedste, jeg her saae for mig, skulde vore fast til mit Hjerte, hvor mange tilkommende Venner her sad omkring mig, hvor kjær denne By skulde blive mig, ja i Tydskland mit andet Hjem. —

Unbesalet Goethes værdige Ven, den fortræffelige gamle Cantsler Müller, fandt jeg hos ham den hjerteligste Modtagelse; tilfældigt, ved første Besøg her, mødtes jeg med Kammerherre Beaulieu de Marconnay, hvem jeg kjendte fra Oldenborg, han var for nylig ansat i Weimar og levede ugift; han indbød mig, at jeg hellere end at boe i Hotellet, skulde flytte ind hos ham og være hans Gjest under hele mit Ophold her, og saa Timer efter var jeg indlogeret hyggeligt og godt. — Der er Mennesker, man ikke behøver uden Dage til at kjende og elske; en Ven, jeg vil troe det, for alle Tider, vandt jeg i disse Dage i Beaulieu. Han førte mig omkring i alle de første og bedste Familier; den elskværdige Cantsler Müller tog sig ligesaa hjertelig af mig, og jeg, der ved min Ankomst troede mig ganske forladt, idet at Fru von Goethe og hendes Sønner vare i Wien, stod nu bekjendt og vel optaget i alle Kredse i Weimar.

Den da regjerende Storchertug og Storchertuginde modtog mig med en Naade og Hjertelighed, der gjorde et dybt Indtryk paa mig; efter at jeg var forestilt, blev jeg tilsagt til Taffels og snart efter af Arvestorchertugen kaldet til ham og hans Gemalinde, født Prindsesse af Nederlandene; de opholdt sig paa Jagtslottet Ettersburg, der ligger høit tæt op til den udstrakte Skov. — Jeg kjørte derud med Cantsler Müller og Goethes Biograph Eckermann; lidt fra Slottet standsede Bognen, en ung Mand med et aabent Ansigt og prægtige, milde Dine standsede os og talte ind til os; „bringer De Andersen med?“ spurgte han, og da han blev glad ved at see mig, trykkede jeg hans Haand; „det var prægtigt, at De kom!“ sagde han, „jeg skal snart være hos Dem deroppe!“ — „Hvem var den unge Mand?“ spurgte jeg, da vi igjen kjørte. „Det var Arvestorchertugen!“ sagde Cantsler Müller, jeg var altsaa allerede presenteret. — Paa Slottet mødtes vi snart, her var og er saa hjemligt godt;

milde Dine, Glæde og Livlighed lyfte rundt om. — Efter Taffelet gik det hertugelige Par og alle Gjæster ud i Landsbyen tæt ved Slottet; Byens og den nærmeste Omegns unge Folk havde samlet sig her, for at fejre den kjære Arvestorhertugs Fødselsdag, nu han var vendt til Ettersburg. Mats de Cocagnes med Tørflæder og flagrende Baand vare opreiste; Violinerne klang og Dandsen gik lystigt under det store Lindetræ. Der var en Søndagsglæde over det Hele, en Tilfredshed, en Lykke. Det unge nysgiste Hrsstepar syntes ved sand inderlig Følelse at være forbunden. Skal man i længere Tid føle sig lykkelig ved et Hof, da maa Stjernen glemmes for Hjertet, der slaaer bag ved den; eet af de ædleste og bedste, der slaaer, er Carl Alexander af Sachsen-Weimar. Aar og Dage, glade og alvorfulde Tider have forundt mig den Lykke at grundfæste denne min Tro. Jeg kom, under dette mit første Ophold, allerede flere Gange til det smukke Ettersburg; i Parken her, hvorfra man øiner Harzbjergene, viste Arvestorhertugen mig et gammelt Træ, i hvis Stamme Goethe, Schiller og Wieland havde skaarer deres Navne; ja, Jupiter selv havde villet tilføie sit, hans Tordenkile havde fløvet det i een af Grenene. Den aandrige Fru von Groß (som Forfatterinde bekjendt under Navnet Amalie Winter), den elskværdige gamle Cantsler Müller, der levende vidste at op- rulle for os Goethes Tid, og udvikle os hans Faust med lyfende Commentarer, den barnligtsindede, grundtrofaste Eckermann, hørte til Kredsen paa Ettersburg, hvor Aftenerne gik som en aandfuld Drøm; skifteviis forelæste Enhver, ogsaa jeg vovede her i det tyske Sprog at læse et af mine Eventyr: „den standhaftige Tinsoldat“. Cantsler Müller førte mig til „die Fürsten-Grust“, hvor Carl August hviler ved Siden af sin herlige Gemalinde, ikke imellem Schiller og Goethe, som jeg troede, da jeg skrev: „Fyrsten har skabt

sig en Regnbue-Glorie, idet han her staaer imellem Solen og den brusende Fos". Tæt ved Kisterne, som indeslutte Carl August og Gemalinde, det Fyrstepar, der forstode og skattede det Store, hvile de udødelige Benner; visne Laurbærfrandsø laae paa de simple brune Kister, hvis hele Pragt er de udødelige Navne: „Goethe" og „Schiller". I Livet gif Fyrsten og Digterne med hinanden, i Døden hviler deres Støv under samme Hvælvning. Et saadant Sted udslættes ikke af Tanken, men et saadant Sted holder man sin stille Bøn, som kun Gud alene faaer at vide!

Før min Afreise skrev jeg foran i et Album til den lille Prinds Carl August:

(Weimar.)

I Thüringerskoven ligger et Slot,
Derinde Hjerterne bygge,
Der er saa hjemligt, der er saa godt,
Der saae jeg Huuslivets Lykke!
Rundtom var Marmor og Farve-Pragt,
Dog husker jeg bedst en Stue,
Et Thronkammer just for Hjertets Magt,
Der saae jeg det yndigste Skue.

Fyrstinden, Moderen, uskyldsglad,
I Legen sprang med sin Lille,
Som Rytter paa hendes Ryg han sad,
I Galop, i Galop han vilde.
Saa yndig, saa mild, saa moderglad,
Hun smilte; det var en Glæde! —
Hvad stille et trofast Hjerte bad,
Vil eengang Englens kvæde.

Du venlige Barn med de Dine blaa,
Med det yndige Smil om Læben,
Din Faders hjærlige Hjerte Du saae,
Hans aabne Sind og hans Stræben.

Dig Videnskabens straalende Fyr
 Skal lyse med evige Kjæter;
 Naturen sin Bog med Eventyr
 Dig aabnes og alle Hjerter.

O Thüringerskov! dit Navn har en Klang,
 I den er en Verdens-Stemme,
 Hvor Luther talte, hvor Goethe sang,
 Der hører det Herlige hjemme!
 Gud signe den Slægt, som i Stort og Godt
 Vil fremad til Held og Lykke,
 I Thüringerskoven ligger et Slot,
 Derinde Hjerterne bygge!

Det var mig, da jeg forlod Weimar, som om jeg tidligere havde levet i denne By, som var det et kjært Hjem, jeg nu skulde fra. Idet jeg kjørte ud af Porten, hen over Broen ved Vandmøllen og sidste Gang saae tilbage paa Byen og Slottet, greb en dyb Veemod min Sjæl, det var, som et smukt Afsnit i mit Liv her var sluttet; jeg syntes, ved at forlade Weimar, at Reisen ingen Blomst mere kunde bringe mig. Hvor tidt er ikke siden Brevduen fløiet til dette Sted og endnu oftere Tanken. Fra Weimar, Digterbyen, er Solskin strømmet ind i mit Digterliv.

I Leipzig, hvorhen jeg kom, ventede mig en smuk, ægte poetisk Aften hos Robert Schumann; den geniale Componist havde Aaret forud overrasket mig med den Hæder, at tilegne mig sin Musik til de fire af mine Digte, Chamisso havde oversat paa Tydsk; disse bleve her om Aftenen sungne af Fru Frege, hvis sjælsfulde Sang har glædet og henrevet saa mange Tusinde; Clara Schumann accompanerede, og kun Componist og Digter vare Tilhørere; et lille festligt Maaltid og gjensidig Udverling af Ideer gjorde, at Aftenen var altfor kort.

I et Brev fra Robert Schumann, i April 1845, gjenkalder ogsaa han hiin for mig saa smukke Aften:

„— Ein Zusammentreffen, wie das an dem Abend, wo Sie bei uns waren, — Dichter, Sängerin, Spielerin und Componist zusammen — wird es sobald wieder kommen? Kennen Sie „das Schifflein“ von Uhland:

„— wann treffen wir
An einem Ort uns wieder —?“

Jener Abend wird mir unvergeßlich sein.“

I Dresden fandt jeg gamle Venner med Ungdomsfind; min geniale, halve Landsmand, Nordmanden Dahl, der forstaaer paa Lærredet at lade Fossen bruse og Birken vore, som i Norges Dale. Vogel von Vogelstein, der hædrede mig med at tegne og optage mit Billede i den kongelige Samling af Portraiter. Theaterintendant Rüttichau gav mig Plads hver Aften i Directions-Logen og hos den høithædrede Fru Baronesse Decken, en af de ædlestes Damer i Dresdens første Kredse, blev jeg modtaget, som en Søn modtages af en Moder, og i denne Erkjendelse er jeg altid senere vendt tilbage til hendes Huus og hendes elskelige Børnefreds. Hvor dog Verden er lys og smuk! hvor Menneskene ere gode! det er en Lyst at leve! Det følte og erkjendte jeg her. — Beaulieus yngre Broder Edmond, Officeer i Armeen, kom en Dag fra Tharand, hvor han tilbragte nogle Sommermaaneder; paa hans Indbydelse fulgte jeg med ham derud, og tilbragte lykkelige Dage i den milde Bjergnatur. — Overalt knyttedes nye Bekjendtskaber, man saa kun mine gode Sider og holdt af mig. Hos den berømte geniale Tegner Retsch, der har givet de kjække Omrids til Goethe og Shakespear, indførtes jeg ved Baronesse Decken. Ud mod Meissen, mellem de lave Binnbjerge, idyllisk smukt, har Retsch sit hyggelige, venlige Baaningshuus. Hvert Aar bringer han sin Kone paa hendes Fødselsdag en ny Tegning, og altid en af hans bedste. Samlingen er i en Række af Aar voxet til et rigt Album, som hun, hvis han dør før hende, skal give ud og have Indtægt

af. Mellem de mange herlige Ideer her, greb mig især een, det var Flugten til Ægypten. Det var Nat, Alt sov paa dette Billede, Maria, Joseph, Træer og Buste, selv Åsenet der bar hende, kun Jesusbarnet, med det aabne, runde Ansigt, vaagede og lyfte over det Hele. For et af mine Eventyr jeg fortalte ham, fik jeg en smuk Tegning; en ung Pige, der skjulte sig bag en gammel Qvindes Maske; saaledes skal den evig unge Sjæl med blomstrende Skjønhed titte frem bag Eventyrets gamle Maske. Ketschs Billeder ere alle Tanke-Figurer, fødte af Skjønhed og Genialitet.

Hos Major Serre og hans elskværdige Kone nød jeg det tydske Landliv i deres rige Eiendom i Maren ved det sachsiske Schweiz; her er Steenbrud, Kalkovne, stor Drift og Birken, gjeftfrit og godt; Saa i Verden kunne vise mere Gjeftfrihed, end disse to hjertelige Mennesker, der altid samle om sig en Kreds af interessante aandfulde Personligheder; jeg blev her i over otte Dage, lærte at kjende Kohl, der har skrevet de beskuelige, levende Reiser; ogsaa i Besøg var her Forfatterinden, Grevinde Ida Hahn-Hahn, hvis Romaner og Reiser den Tid var meget læste, hun selv er siden, ved sin Overgang til Catholicismen og hendes: „Von Babylon nach Jerusalem“, igjen kommet meget i Omtale; hendes Fader er blevet bekjendt, fortælles der, ved sin ubegrændsede Kjærlighed for Skuespil, saa at han tilsidst næsten altid var borte fra sine Godser og fulgte sit Skuespiller-Selskab omkring; hun giftede sig med sin Fætter, den rige Grev Hahn-Hahn, men der fulgte Skilsmisse, og fra den Tid optraadte hun med Digte, Romaner og Reiser; der er fremhævet, dabledet og talt nok om det fremherskende aristocratiske Element i hendes Romaner, om den der fremtrædende Fornemhed; man har beskylدت hendes Personlighed for det samme, men det Indtryk gjorde

den aldeles ikke paa mig. I de Dage vi vare sammen i Maren, aabenbarede sig for mig hos hende sand Ovindelighed, Gemytlighed og i det Hele en Natur, der indgjød Tillid. Hun reisste og boede altid i Huus med Baron Bystram, en høist elskværdig Mand; Alle erklærede høit og vare forvissede om, at de vare gifte, og saaledes bleve de optagne i alle og de allerhøieste Selskaber. Da jeg engang spurgte Nogen om Grunden, hvorfor dette Giftermaal skulde holdes skjult, anførte man den Rime- lighed, at naar hun giftede sig, vilde hun miste den store Pen- sion, hun nu havde fra sin første Mand, og uden denne Sum kunde hun ikke leve. — Hun er som Forfatterinde blevet haardt og spottende angrebet, hendes Fremtræden som skrivende Monne, eller om man vil catholisk propaganda-virkende Kvinde har meget Usandt og Usundt, men en ædel Natur er hun, og en sjelden begavet Kvinde, Skade, at de Gvner hun fik fra Gud, ikke her paa Jorden alt have bragt de Blomster og Frugter, som de maa- stee under andre Forhold kunde have bragt. Mig var hun deel- tagende og god; det var gjennem det mørke Glas i „Kun en Spillemand“ og Eventyr-Berdenen hun betragtede mig som Digter, og det har hun udtalt i nedenstaaende Strophe, hun en Morgenstund skrev til mig.

A n d e r s e n.

Solch ein Gewimmel von Elfen und Feen
Blumen und Genien im fröhlichen Scherz,
Aber darüber viel — geistiges Wehen,
Aber darunter — ein trauriges Herz.

Ida hahn=hahn.

D r e s d e n, den 14ten Juli 1844.

Hvor man optages vel, der bliver man gjerne; jeg følte mig usigelig lykkelig paa denne lille Reise i Tydskland, og jeg overthydes om, at jeg der var ingen Fremmed; det var Hjertet og Na-

tur-Sandheden i mine Skrifter man skattede, og i hvor fortræffelig og anpriselig Form-Skønheden er, hvor imponerende Reflexions-Klogskab er i denne Verden, Hjerte og Natur blive dog gennem Aar det, som mindst forandrer sig og bedst forstaaes af Alle.

Hjemveien lagde jeg over Berlin, hvor jeg ikke i flere Aar havde været; men den fjæreste af Vennerne der, Chamisso, var død;

„Den vilde Svane, som fløi vidt om Jorden,

Dg lagde Hoved i den Vilde Skød,“ —

var fløiet til en herligere Verdensdeel. Jeg saa hans Børn, der stode uden Fader og Moder. Det er paa Ungdommen om mig, jeg seer, at jeg selv ældes, inden i mig føler jeg det ikke; Chamisso's Sønner, dem jeg sidst saa som Dreng, barhalsede, legende i den lille Have, kom nu med Hjelm og Sabel, de vare Officerer i preussisk Tjeneste. Jeg følte et Dieblif, hvor Aarene rulle hen, hvor Alt forandres og hvor man mister:

— „Dog det er ei saa tungt, som man har sagt,

At miste hvad man elsker her i Brimlen,

Hos Gud vi vinde Kjære, der blev lagt

Ved dem en Bro imellem os og Himlen.

En ny Familiefreds blev aabnet mig, det var hos Ministeren Savigny; her fandt jeg den hjerteligste Modtagelse og lærte at kjende den geniale, eiendommeligt begavede Fru von Arnim, eller for at nævne hendes mere bekjendte Navn: Bettina, Goethes Bettina, hun og Fru Savigny ere Søstre til Clemens Brentano. Bettinas smukke, aandfulde Døttre, den yngste har skrevet det poetiske Eventyr „Mondkønigs Døchter“, gjorde jeg først Bekjendtskab med, de førte i Salonen Moderen til mig: „nu, hvad siger Du om ham!“ var deres Spørgen? Bettina betragtede mig, lod sin Haand glide over mit Ansigt: „passable!“ sagde hun, gik snart bort, men kom igjen original og elskværdig tilbage; een Times Samtale med Bettina, hvor

hun førte Ordet, var saa rig, saa interessant, at jeg blev stum ved at lytte til denne Veltalenhed, dette Fyrværkeri af Ideer.

Da Selskabet om Aftenen brød op, lod hun sin Vogn føre tom hjem, vi fulgtes ad „unter den Linden“, Brindsen af Würtemberg havde raft hende Armen, jeg gik med de unge Piger; ved Meinhardts Hotel, hvor jeg boede, bleve vi staaende, Bettina stillede sig foran Trappen, satte paa militairvis Haanden til Panden og sagde: „Gute Nacht, Kammerat! schlafen Sie wohl.“ Da jeg et Par Dage efter besøgte hende i hendes Hjem, aabenbarede hun sig anderledes, her ligesaa aandfuld vel, men ikke overfladisk spøgende, dyb og hjertelig forekom hun mig.

Hendes Bøger kjender Verden, men eet Talent af hende er mindre kjendt, det er hendes Genialitet i Tegning, det vil sige, det er atter Ideen her, som overraster os; saaledes havde hun i en Skizze givet, hvad nyligt var skeet, en ung Mand var dræbt af Biinaand. Halv nøgen lod hun ham flige ned i Hvælvingen, hvor rundtom Biinsfadene laae, som Uhyrer; Bacchanter og Bacchantinder dansede frem, greb deres Offer, omslyngede og dræbte det. Jeg veed, at Thorvaldsen, hvem hun viste engang alle sine Tegninger, var i høieste Grad overrasket.

„Da haben Sie mein letztes Buch, lieber Andersen!“ skrev hun foran i „Brentanos Frühlingskranz“ og gav mig med paa Reisen.

Det gjør saa vel ude, naar man finder et Huus, hvor idet man træder ind, Vinene lyse som Festlamper, et Huus, hvor man seer ind i et stille, lykkeligt Familieliv, og et saadant Huus fandt jeg hos Professor Weiß, hos hvem et Brev fra H. C. Ørsted havde indført mig; det var kjære, hjertelige Mennesker; dog hvor mange maa jeg ikke nævne af nye Bekjendtskaber, der sluttedes, af ældre, der fornyedes: jeg traf igjen Cornelius fra

Rom, Schelling fra München, min norske Landsmand Steffens, Tieck fra Dresden, ham, hvem jeg ikke havde seet siden min første Udflugt til Tyskland; forandret var han blevet, men de kloge, milde Dine vare de samme, Haandtrykket var det samme, jeg følte, han var mig kjærlig og god. Jeg maatte søge ham ude i Potsdam, hvor han boede smukt og rigt; ved Middagsbordet der lærte jeg at kjende hans Broder, Billedhuggeren; jeg erfarede, hvor naadig og god Kongen og Dronningen af Preussen vare mig, at de havde læst min Roman: „Run en Spillemand“, der ret havde tiltalt dem, og at de derfor havde spurgt Tieck om mig; Majestæterne vare i disse Dage afreiste; jeg var netop kommet til Berlin Aftenen før deres Afreise, da det affædelige Attentat var øvet.

I Afreisens sidste Dieblig klang som tyske Benner's Hilsen til mig en Sang, en Digtning; det var fra den barnesindede, folkelige Digter Kletke, der alt Aaret forud havde hædret mig med at dedicere til mig anden Deel af „Deutsche Märchen“, medens første Deel var bragt Tieck; jeg gjemmer den givne Sang her som en Grindringsblomst fra Berlin.

An H. C. Andersen.

Dir haben liebliche Elfen zur Nacht
Ihr schönstes Lied gesungen;
Der Berg, der Strom und die Waldespracht
Sind Dir in Lust erklungen.

Wie schimmert die goldne Märchenwelt!
Palläste, marmorne, steigen
Aus dunklem Grunde — am Königszelt
Tanzen die Elfen den Reigen.

Du bist der Zauberer, der sie ruft,
 Dir müssen sie alle dienen;
 Du bist ihr König, in Wald und Luft,
 In Gold und Silberminen.

Ich stehe von fern und lausche bang
 In die duftige Welt der Träume,
 Raum daß ein leiser Sehnsuchtsklang
 Durchzittert die rauschenden Bäume.

Und weht zu dir solch einsamer Klang,
 Mit den Blättern, sturmgetrieben;
 So nimm es als ein deutschen Dank
 Vom Herzen, die Dich lieben!

Over Stettin gik det i et stormende Veir til Kjøbenhavn. Livsglad saae jeg alle mine Kjære og reiste atter nogle Dage efter til Grev Moltke-Hvidtsfeldt i Tysen, for paa det kjære Glorup endnu at nyde nogle smukke Sommerdage, her fik jeg Brev fra Ministeren Rantzau-Breitenburg, der med Kong Christian den Ottende og Dronning Caroline Amalie var ved Badet paa Föhr. — Han havde hos Majestæterne talt om mit lykkelige Ophold i Tydskland, om den høist naadige Modtagelse, jeg havde fundet ved Hoffet i Weimar, og da min Konge og Dronning vare mig venlige og gode, vilde de ogsaa forunde mig nogle lyse, afverlende Dage i deres Omgivelse paa det eiendommelige Föhr; det var Rantzau overdraget at melde mig deres allernaadigste Indbydelse.

Den fremmede Natur der og paa de lave Halliger, som Biernatki saa bestueligt har skildret i sine Noveller, ligesom ogsaa Amrom med sine Sandflitter, har jeg søgt at male i Romanen: „De to Baronesser“, den Bog hvis bedste og meest særegne Naturskildringer saaledes skyldes min Konge og Dronnings Indbydelse. Jeg var meget lykkelig over den Naade, der vistes mig, og glædede mig

til at være sammen igjen med den kjære, humane Grev R a n t z a u = Breitenburg, det blev den sidste Gang, vi mødtes.

Det var netop fem og tyve Aar siden, at jeg som en Dreng, ene og hjælpeløs reiste til Kjøbenhavn, netop fem og tyve Aars Dagen skulde saaledes feires, jeg skulde være hos min Konge og Dronning, hvem jeg trofast hænger ved, og som jeg da fik Leilighed til end mere at kjende, og just da ret med hele min Sjæl at holde af. Den hele Omgivning, Menneffene og Naturen, afspeilede sig uforglemmeligt i mig, jeg følte mig ligesom ført hen paa et Høidepunkt, hvorfra jeg end klarere kunde skue tilbage over de fem og tyve Aar, med al den Lykke og Glæde, der i dem havde udfoldet sig for mig, og hvorledes Alt var skeet og gaaet frem til det Bedste. Virkeligheden overgaaer tidt de smukkeste Drømme.

Jeg var fra Byen reist til Glensborg, hvis Skove og Banker med den maleriske Fjord jeg første Gang saae, jeg prøvede den langsomme Fart paa Heden, hvor kun Skyerne have Flugt; eensformigt gik det i det dybe Sand, eensformigt peb en ensfelt Fugl i Lyngen, det var til at sove ind ved; og dog blev det langsommeligere og besværligere endnu, ja næsten halsobrækkende, idet Heden slap, og det ved Regnen dyndbløde Marskland tog fat. Det vedvarende Regnskyl havde forvandlet Enge og Kornmarker til store Søer; Digerne vare som Mosgrund, Hestene sank dybt i, og paa flere Steder maatte den lette Vogn understøttes af Bønderne, for ikke at vælte ned paa de lave Huse nedenfor Digerne; hver Miil tog et Par Timer, endelig naaede jeg Dagebüll og foran laae Vesterhavet med dets Der langs Kysten her, denne er selv et Dige, kunstigt gjort, belagt milelangt med Halmfletninger, over hvilke Bølgerne brydes. Jeg indtraf til Flodtid, Binden selv var gunstig, og neppe en Time var gaaet, før vi naaede Föhr, der efter den besværlige Reise syntes at være et heelt Heeland. Byen Wyck, den største paa Den, hvor Badene

findes, er ganske hollandsk bygget, alle Husene kun een Etage med Straatag og Gavlen udad, det Hele saaledes smaat og ringe kun, men de mange Fremmede her i Badetiden, det hele kongelige Hof med Alt hvad der sluttede sig hertil, gav en Livlighed, en Søndags-Festlighed, der især pulserede i Hovedgaden. Næsten i hvert Huus vare Fremmede indquarterede, fra alle Vinduer i Stuen og i Gavlen tittede bekjendte Ansigter; de danske Flag vaiede, Musiken klang; det var, som jeg kom midt under en Fest; Matroserne fra Skibet bar mit Løi til Bade-Hotellet; ikke langt fra Landingsstedet, i Nærheden af den een Etages Bolig, hvor Kongeparret boede, saae vi i et stort Blankehuus ved de aabne Vinduer, Damer bevæge sig, de saae ud og raabte: „Andersen! Velkommen! Velkommen!“ Matroserne hørte sig dybt, tog Huerne af, jeg havde længe været dem en ubekjendt Gjest, de havde sluttet paa deres Wiis om Stand og Vilkaar, nu blev jeg dem en Person af Betydning, thi de mig velkommen bydende Damer var de unge Brindsesser af Augustenborg og deres Moder Hertuginde. Jeg havde netop i Hotellet faaet min Plads ved Table d'hôte, og var som ny Gjest Gjenstand for Nysgjerrigheden, da en kongelig Laquai kom og kaldte mig til Taffellet, der var begyndt, men Kongen og Dronningen havde hørt om min Ankomst, og en Plads ventede mig. „Nu blev jeg først interessant!“ sagde en Landsmand mig, som ogsaa var ved Bordet i Hotellet. Paa det kongelige Herskabs Befaling var der blevet sørget for mig med Bopæl; Frokosttiden, Middag og Aften tilbragte jeg under hele Opholdet sammen med det høie Herskab og Rantzau-Breitenburg. Det var deilige, lyse digteriske Dage, som aldrig saaledes kunne komme igjen. — Det gjør saa vel at see ædle Mennesker aabenbare sig der, hvor man ellers kun seer Kongekrone og Purpurfaabe. Saa Mennesker kunne i deres private Liv være elskeligere, end det da regjerende danske Kongepar; Gud unde dem Glæde for det Solskin, de fastede i mit Hjerte!

Om Aftenen læste jeg sædvanligt et Par Eventyr; „Nattergalen“ og „Svinedrengen“ syntes at være Kongen de to kjæreste og bleve derfor flere Aftener gjentagne; mit Talent til at improvisere kom frem ved, at en Aften en af Hofcavaliererne i Spøg sagde et Slags Tanke-Rim for de unge Brindsesjer af Augustenborg; jeg stod derved, og tilføiede i Spøg: De siger ikke Deres Vers rigtig, jeg kjender det bedre, De maa sige: og nu lavede jeg et Impromptu; man spøjte og loe, det hørtes ind i Stuen tæt ved, hvor Kongen sad ved Spillebordet, han spurgte, hvad det var, og jeg gjentog mit Impromptu jeg havde tillagt en Anden. Nu vilde de Alle improvisere, og jeg skulde hjælpe dem, jeg forsøgte det, eftersom jeg havde opfattet hver. — „Og har da jeg alene ikke gjort et Digt!“ spurgte General Ewald, der spillede Kort med Kongen; „vil De ikke sige for mig eet af mine bedste?“ „Ewalds Digte kjender Kongen og hele Landet!“ sagde jeg og snoede mig derfra, da sagde Dronning Caroline Amalie, „husker De Intet, jeg har tænkt og følt!“ — Jeg ønskede at sige nogle værdige Linier og svarede, „jo, Deres Majestæt! jeg har det opskrevet, gemmer det og skal i Morgen“ bringe Afskriften; „De erindrer det vist!“ gjentog hun — man trængte ind paa mig, og jeg improviserede efterfølgende Strophe, der er aftrykt mellem Smaaaversene i mine Digte:

Bøn.

Han, som i Stormen er vor faste Borg,
Hvis Sollys spreder dette Jordlivs Skygge,
Han styrke Kongens Hjerte i hver Sorg,
Han give altid Danmark Fred og Lykke!
Han hænge Seierskrandsen om vort Flag,
Om Kjærligheden, om hver ædel Villie;
Naar alle Riger demmes paa hiin Dag,
Gid Danmark staae i Havet, som en Lilie!

Jeg gjorde i Kongens og Dronningens Følge Touren med til den største af Halligerne, disse Græsruner i Havet, der melde om et sjunket Land; de stærke Bølger have forvandlet Fastlandet til Der, igjen sønderrevet disse og begravet Mennesker og Byer; Aar for Aar rives Stykker bort og vist er det, at om neppe halvtredsfindstyve Aar er her kun Havet. Halligerne ere nu flade Holme med en mørk, skarp Grønsvær, hvor nogle Faarehjorder græsse; stiger Havet, da drives disse op paa Husets Loft, Bølgerne vælte over det lille Land, der ligger milevidt fra Kysten.

Biernatki har i sine Fortællinger fortræffeligt gjengivet denne Natur; her paa selve Stedet læste jeg hans Skildringer, de vare saa troe, saa sande, de syntes næsten Stykker af mine egne Optegnelser her, af hvad jeg havde for Die. Det vil ikke kunne gjøres bedre eller sandere; at jeg imidlertid i Romanen: „De to Baronesser“ har tegnet samme Sted og Natur, er at betragte som et Bilag kun, den samme Naturasspeiling hos en anden Digter.

Oland, som vi besøgte, har en lille By; Husene staae tæt op til hinanden, som ville ogsaa disse i Nøden slutte sig sammen, de ere alle reiste paa et Bjælfelag, og have smaa Vinduer som Skibsfahytter; her i den panelede, lille Stue sidder halv-aarsvils eensomt ved deres Spinderok Koner og Døttre; her er altid en lille Bogsamling, jeg fandt tyske, danske og frisiske Bøger; og medens de herinde læse og arbeide, stiger tidt Havet rundt om Husene, der da ligge som henkastede Brag; stundom, i Natten, driver et Skib herhen, støder paa og strander. I Stormfloden 1825 bortskylledes Huse og Mennesker, halvnøgne sad de i Nætter og Dage paa Tagene, til disse sank; Ingen fra Föhr eller Fastlandet kunde bringe Hjælp; Kirkegaarden er halv bortskyllet, Rister og Liig stikke nu i Brændingen, det er et rystende Syn, og dog elske Halligebeboerne deres lille Hjem, kunne

ikke udholde at blive paa Fastlandet, de drives derfra tilbage, lidende af Hjemvee.

Med de kongelige Herskaber besøgte jeg Den; Dampskibet, som førte os, blev liggende langt ude, kun et Par Baade var der at føre os i Land; jeg havde bestemt holdt mig saa længe tilbage, at jeg nær ikke selv var kommet med den sidste Baad, og naaede saaledes netop Oland, idet Kongen vendte tilbage. „Først nu kommer De?“ sagde han venligt, „men iil ikke, see Dem ret omkring, lad Baaden kun vente! see den gamle Kirkegaard og gaae ind i Huset der og see en smuk, ung Kone.“ — Alle Beboerne vare netop da paa Søfart til Grønland og Holland, ifkun Piger og Koner modtog os; det eneste Mandfolk paa Den var nylig steget fra Sygeleiet. Foran Kirken havde de reist en Vreport af Blomster, hentede fra Föhr, men den var saa lille og lav, at man maatte gaae uden om den; men den gode Villie saae man. Dens eneste Træ, en Rosenhæk, havde de skaaret af for at lægge den over et jumpet Sted, hvor Dronningen skulde gaae; det rørte den gode Dronning dybt. — Smukke ere Pigerne, og halv orientalske klædte; de regne sig ogsaa i Slægtlinie fra Grækerne. Ansigterne ere næsten halvt tilhullede og under Pinet bære de en rød græst Fæg, om hvilket Haaret er lagt i Fletning.

Jeg saae Kirkegaarden, saae den smukke Kone i sit Huus, og da jeg igjen naaede Dampskibet, gik vi til Tasselet; da det var endt, og vor Seilads gik mellem et Archipelagus af Øer, blev, ved den deilige Sol-Nedgang, Skibsdækket ihast indrettet til Dandsesjal. Gamle og Unge dandsede; Rakaierne bevægede sig med Forskiftninger mellem de Dandsende, Matroser stode paa Hjulkassen og loddede, og raabte, i eensformigt Raab, hvor mange Fod dybt Vandet var; Maanen gik op saa rund og stor, Sandflitterne paa Amron syntes at løfte sig som en sneebedækt Alperække.

Disse øde Sanddyner besøgte jeg senere. Kongen tog derover paa Jagt efter Kaniner, der i tusindevis opfyldte Den, og det

kun nogle Aaringer efter at denne Slægts Adam og Eva kom her, de to eneste fra et strandet Skib. — Brindsen af Noer var foruden mig den Eneste, som slet ikke tog Deel i Jagten, vi To vandrede om mellem Klitterne, ved hvis Udseende man kommer til at tænke paa Besuvs Afstetop; ogsaa her synker man ved hvert Skridt; det stride Marehalm mægter ikke at holde sammen det løse Lag. Solen brændte mellem de hvide Banker, det var som en Vandring i Afrikas Sand; i Dalsene mellem Klitterne vorte en egen Slags Roser; Lyngen blomstrede; andre Steder vare aldeles uden Vegetation, og tæt ved i det vaade Sand havde Bølgerne efterladt Aftryk, Havet havde, ved sin Bortgang, skrevet selsomme Hieroglypher.

Brindsen og jeg sad paa en af de høieste Klitter, det var i Ebbetiden; vi saae ud over Nordsøen, den var i Ebben gaaet over en Mil længer ud, og Skibene laae som døde Fisk paa Sandet og ventede Floden; enkelte Matroser gik langt derude paa Sandbunden, bevægelige sorte Punkter syntes de; hvor Havet selv endnu stille rørte den hvide Sandflade, hævede sig en lang Banke, „den danske Rods“ melder om den, vi pinede dens opreiste høie Bjælketaarn, der giver den Strandede et Rum at være i, og gemmer til ham en Tønde med Vand, en Kurv med Brød og Brændeviin, saa at han dog i nogle Dage midt i den svulmende Sø kan friste Livet til det bliver muligt at bringe ham Hjælp. — Ind mod Amrom og Föhr var nu ganske landfast, fra den ene Ø til den anden fjørte Folk over den vaade Sandbund; en heel Række Bogne saae vi, de fremtonede paa det hvide Sand og mod den blaa Horizont meer end dobbelt saa store; det var som om de gled gennem Luften. — Men rundt om i Sandet viste sig, som Traadene i et Net, smalle Vandrevner, det var, som om de holdt fast paa Sandbunden, der tilhørte Havet og snart skulde overfylles af dette.

At vende fra en saadan Natur tilbage til et kongeligt Taffel,

en smuk Hofconcert og Bade-Salonens smaa Baller, gaae i Maanestinnen paa den med Badegjester opfyldte Promenade, en Boulevard i det Smaa, havde noget eventyrligt, selsomt afverlende.

Kan gau-Breitenburg vidste, hvilken Betydning den sjette September havde for mig, at just denne Dag, jeg oplevede her, var, som sagt, fem og tyve Mars-Dagen efter at jeg første Gang kom til Kjøbenhavn. Da jeg sad ved det kongelige Taffel om Middagen, rullede i mine Tanker hele mit Liv op for mig, jeg maatte samle al min Kraft, for ei at bryde i Taarer; der ere Dieblikke fulde af Taknemslighed, i hvilke vi ligesom have Trang til at trykke Gud til vort Hjerte; hvor dybt følte jeg ikke mit Intet, at Alt, Alt var fra ham.

Efter Tasselet lyfkonstede Majestæterne mig — naadigt er for fatigt et Ord — saa hjerteligt, saa deeltagende. — Kongen lyfkonstede mig til, hvad jeg havde overstaaet og vundet, spurgte mig om min første Optræden, og jeg fortalte ham et Par characteristiske Træk fra hiin Tid; i Samtalens Løb spurgte han mig, om jeg ikke havde noget Bist aarligt; jeg sagde ham denne Sum: 200 Species.

„Det er ikke Meget!“ udbød han.

„Men jeg behøver heller ikke Meget!“ svarede jeg, „og mine Skrifter forskaffe mig jo ogsaa Noget!“

Kongen gik deeltagende ind i min Leven og Virken. „De skulde nu have det lidt bedre end før!“ var hans Ord, og han endte Samtalen med: „Kan jeg nogen Tid være Dem til Gavn ved at fremme Deres litteraire Virksomhed, saa kom til mig!“

Om Aftenen ved Hofconcerten fortsatte Kongen denne Samtale, mit Hjerte var dybt bevæget.

Siden var der et Par af dem, som havde hørt Kongens Uttringer denne Dag til mig, som bebreidede mig, at jeg uflog ikke havde benyttet det mig gunstige Dieblif, „Kongen lagde dem jo lige i Munden“, sagde de, „at De skulde udbede Dem af ham noget

Mere at leve af; han sagde jo selv tydeligt, at det var for Lidet, De havde, og at De nu skulde have det mere godt og beqvemt."

"Hvor kunde jeg", svarede jeg dem, "i det Dieblif, jeg her behandles, om jeg tør bruge det Udtryk, som Gjest, i det Dieblif Kongen og Dronningen ere saa deeltagende, saa hjertelige mod mig, hvor kunde jeg da gribe et venligt sagt Ord og benytte mig deraf! det er maaskee ikke klogt, jeg bærer mig ad, men jeg kan ikke handle anderledes! finder Kongen, jeg behøver lidt mere, end jeg har, saa vil han ogsaa af sig selv give mig det!"

Det var mig en Fesstdag den sjette September, og foruden min Konge var det de tydske Badegjester, der den Dag gav Bevillig paa Deeltagelse. I Badesalen, ved Middagsbordet, medens jeg sad ved Kongens Taffel, udbragte de en Skaal for den danske Digter, hvis Skrifter de kjendte fra deres Hjem, men nu ogsaa selv havde lært at kjende; en af mine Landsmænd reiste sig og takkede i mit Navn for Skaalen. Saa Meget kan let fordærve et Menneske, gjøre ham forsængelig — men nei, man fordærves ei derved, bliver ikke forsængelig, Sligt gjør just god og bedre, det lutttrer Tanken, og man føler Trang og Villie til at blive det værd.

Med Afskeds-Audiensen skænkede hendes Majestæt Dronningen mig, til en naadig Erindring om disse Dage paa Föhr, en kostbar Ring, Kongen udtalte sig atter saa velvilligt, ædelt og deeltagende. — Med hele mit Hjerte sluttede jeg mig til de oplyste To.

Hertuginde af Augustenborg hvem jeg daglig saae og talte med i det kongelige Hjem, indbød mig paa det Naadigste og Hjerteligste at lægge min Vej hjem over Augustenborg og blive der nogle Dage. Selv Kongen og Dronningen gjentog det for mig.

Jeg reiste altsaa fra Föhr til Als, vist en af de smukkeste Der i Østersøen, det lille Land er som en blomstrende Have;

de frodige Korn- og Kløvermarker staae indhegnede med Rødderhækker og vilde Roser; ved Bønderhusene strække sig store Æblehaver, Skov og Banker verle; snart har man det aabne Hav med Angelns Skovhøider, snart det smalle, en Flod lignende lille Belt, og fra det smukke Slot strækker sig Haven ned til den bugtede Fjord. Jeg fandt den hjerteligste Modtagelse, fandt et smukt Familie-Liv; der taltes kun Dansk og det med dansk Tunge, ikke en Tanke om de kommende onde, mørke Tider, der skulde opgaae, vantes hos mig. Hele fjorten Dage, under Afverling af Kjøretoure og Vandringer i den rige Natur, blev jeg der og begyndte paa Romanen: „De to Baronesser“. Hyggelige Aftener tilbragtes, de fleste ved Musik; Kellermann opholdt sig her i flere Dage og spillede sine bløde, vuggende Phantasier, Romanesca og Alpemelodier. Hertugindens Fødselsdag feiredes, „Liedertafel“ bragte under Taffeltog deres Sang, paa Slottet var Bal og Festsligheder; de augustenburgske Veddeløb, der altid vare satte i Forbindelse hermed og varede tre Dage, havde samlet, i Slot og By, en Mængde Mennesker; saa godt som hele den holsteenske Adels var her; ved Taffellet reiste Hertugen sig og udtalte den danske Litteraturs Betydning for Diebliffet, den Dygtighed og Sundhed, som viste sig der ligeover for den nyere tyske, og tog derved Anledning til at udbringe min, den tilstædeværende danske Digters Skaal. — Jeg saa da paa Augustenborg kun venlige, glade Mennesker, et lykkeligt Familieliv, fandt alt saa dansk og syntes her hvilede en Fredens Aand over dette smukke Sted, og det var i Høsten 1844. — Hvor snart saa jeg ikke Alt anderledes!

XII.

I Foraaret 1844 havde jeg fuldendt det dramatiske Eventyr „Lykkens Blomst“, i hvilket jeg vilde vise, at det er ikke Kunstnerens udødelige Navn, ikke Kongekronens Glands, der gjør Mennesket lykkelig, Lykken findes, hvor man glad i Lidet elsker og er gjenelsket. Scenen er ganske dansk, et idyllisk solbelyst Liv, paa hvis Himmel som i en Drom to mørke Billeder afspeile sig, den ulykkelige Ewalds Liv og den i Kjempeviserne tragisk besjunge Brinds Buri. — Jeg vilde, i Sandhedens Navn og til Ære for vor Tid, vise, at den Tidsalder, som mange Digtere fremstille os i kun det skønne Lys, var mørk og elendig. —

Jeg indleverede mit Stykke til den kongelige Theaterdirection. Her var J. L. Heiberg blevet ansat som æstetisk Dommer og vist med Rette Een af største Betydning; men jeg var, som man veed, slet ikke dengang i hans Gunst. Efter at han i „en Sjæl efter Døden“ havde brugt „Maurerpigen“ og „Mullatten“ til i Helvede at pine de Fordømte med, fik jeg i hans poetiske „Dansk Atlas“ og „Intelligensblade“ endnu et Par Snert, og da jeg, af Høielighed mod een af Skuespillerne, for at skaffe denne et Stykke til en Sommerforestilling, efter hans Ønske indrettede „Agnete og Havmanden“ for Scenen, betegnede Heiberg det som: „transporteret umiddelbart fra Bogladen op paa Scenen, dette Arbeide, hvorpaa Gade har ødslet sin følelsesfulde Musik!“ — og vedblev dernæst at tale om Forfatterens „sædvanlige Mangel paa egen Opfindelse og paa Evne til at bringe fornuftig Sammenhæng i sine Characterer og Klarhed i den fremstillede Idee (?). Alle Modsetninger, som skulle

staae i organisk Bestemthed imod hinanden, røres her sammen til en jevn Bælling, hvori hverken den ene eller den anden er fjendelig." —

Jeg tør troe, at den Ugunst, jeg da stod i hos denne Digter og Smagsdommer, stillede mine Arbeider i et strengere Lys, end det vist ellers havde været Tilfældet; jeg troede, at personlig Uvillie ledede ham, og dette var mig piinligere, end at, som jeg snart erfarede, ogsaa dette Stykke blev forkastet; at staae i et spændt Forhold til en Digter, hvem jeg i saa Meget saa op til, og mod hvem jeg, efter min Overbeviisning, havde gjort Alt for at blive i venligt Forhold til, var mig ubyggelig. Ikke for at saae mit Arbeide frem, men for at komme i det Klare med vort Forhold, at nærme mig ham, skrev jeg Heiberg til, udtalte mig aabent og jeg tør troe hjerteligt, jeg bad ham erklære mig tydeligt Grunden, hvorfor han maatte forkaste mit Stykke „Lyffens Blomst“, og om han var Uvillie mod mig; efter at have modtaget mit Brev, afslagde han mig strax et venligt Besøg, som, da han ikke traf mig hjemme, jeg Dagen efter gjengjældte. Han boede paa Frederiksberg, jeg blev der paa det allervenligste modtaget. Besøget og Samtalen hører vistnok til det Giendommelige, men den bragte en Forklaring og, som det viste sig, en bedre Forstaaen; han fremsatte mig klart sine Grunde, hvorfor han forkastede dette Stykke, og disse vare fra hans Udgangspunkt meget rigtige, men ganske forskjellige fra mine, og vi kunde altsaa deri ikke mødes. Han erklærede, at han aldeles ingen Uvillie nærede mod mig, at han erkjendte mit Talent; jeg pegede tilbage paa hans tidligere Angreb paa mig, f. Ex. i hans Intelligensblade, at han nægtede mig „Opfindelse“ og jeg meente, at denne dog viste sig i Romanerne. „Men af dem har De ingen læst!“ sagde jeg, „De har selv sagt mig det.“ — „Ja, det er Sandhed“, sagde han, „jeg har endnu ikke læst dem, men nu vil jeg!“ — „De har

senere", vedblev jeg, „i Deres „Dansk Atlas" spottet over mig i min Bazar og talte om mit Sværmeri for de deilige Dardaneller*) — men jeg har just i min Bog omtalt Dardanellerne som ikke smukke; det er derimod „Bosporus" jeg var henrykt ved at see, men det synes De ikke at have lagt Mærke til, eller maaskee har De heller ikke læst den, De læser jo ikke store Bøger, sagde De engang til mig!" — „Naa, det er Bosporus!" sagde han med sit særegne Smil, „ja det huskede jeg ikke, og seer De, det husker Folk ikke heller, og her var det kun om, at jeg vilde give Dem et Hip!" — Tilstaaelsen flang saa naturlig, saa eienommelig for ham, jeg maatte smile, og da jeg saa saae ham ind i de kloge Dine, huskede paa, hvormegget Smukt han havde skrevet — kunde jeg ikke bære Nag eller Brede. Samtalen blev nu livligere og friere; han sagde mig nogle venlige Ord, stillede mine Eventyr høit, bad mig oftere besøge sig, jeg skulde være velkommen. — Jeg har mere og mere forstaaet denne Digternatur, jeg vil troe, at han forstaaer min, vi ere høist forskellige, men gaae dog mod samme Maal.

De sidste Aaringer, i hvilke jeg har vundet og opnaaet saa meget Godt, har endmere bragt mig venlig Anerkjendelse af denne

*) Man vil erindre Digtet der, om Kronborg:

Muligt er Du slig en Nar,
 At hvad Andersen fortæller
 Om de skjøne Dardaneller
 I sin tyrkiske Bazar
 Du med Andren grebet har,
 Mens Du tung af Inertie,
 Gik vort eget Sund forbi,
 Som ei mindre Bliffet fryder,
 Og hvor ingen Klage lyder
 Fra det misfjendte Genie!

begavede Genius; men for at blive i Tidssfølge: Eventyr-Comedien kom paa Scenen og oplevede i Saisonens Lob syv Forestillinger og lagdes derpaa hen til Hvile, i det mindste under den Theaterregjering.

Lidt gjorde jeg mig det Spørgsmaal, er det mine dramatiske Arbeiders særdeles Svaghed, eller er det fordi jeg er Forfatter til dem, at de bedømmes saa haardt og angribes ved hver Leilighed; for at komme efter dette, kunde jeg jo indlevere anonymt et Arbeide og lade dette gaae sin egen Gang; men var jeg istand til at tie stille? Nei, det var Alle enige om, at jeg ikke kunde, og den Mening kom mig til Gavn. Ved et kort Besøg paa Nysse skrev jeg: „Kongen drømmer“, Ingen uden Excellensen Collin vidste, at jeg var Forfatteren; Heiberg, som netop paa den Tid i Intelligensbladene var streng mod mig, hørte jeg, interesserede sig særligt for det anonyme Stykke, ja, saa vidt jeg mindes, satte han det i Scene, dog maa jeg tilføie, at senere gav han det ogsaa en smuk hædrende Anmeldelse i de nyse nævnte Intelligensblade, og det efter at han, som det synes, havde Tanken om, at det var af mig, Noget, næsten Alle betvivlede.

Et nyt Forsøg skaffede mig endnu en større Glæde og Morstæb ved de Situationer, jeg kom i, de Domme og Udtalelser, jeg hørte; netop paa samme Tid som jeg havde min Nød med at faae „Lyffens Blomst“ paa Scenen, skrev og indleverede jeg: „Den nye Barselstue“. — Dette lille Lystspil blev dengang ganske udmærket spillet; Fru Heiberg var som „Christine“ fuld af Liv og Lune, der gif en Friskhed, en Vnde ud over det Hele; det gjorde, som bekjendt, særdeles megen Lykke. Her var det ogsaa Collin der var indviet i Hemmeligheden, og ligesaa H. C. Ørsted, for ham, hjemme hos mig selv, læste jeg Stykket, og han glædede sig da og siden over den Roes, den, i sig selv for stærke Beundring, dette lille Arbeide vandt; ingen

Mennesker anede, at det var af mig. Da jeg efter første Forestilling gik hjem om Aftenen, kom en af vore unge, dygtige Critikere op til mig, han havde været i Theatret og udtalte nu paa det Stærkeste sin Glæde over det lille Lystspil; jeg var i stærk Bevægelse og frygtede ved Ord eller Mine at forraade mig, derfor sagde jeg strax: „jeg veed, hvem Forfatteren er!“ — „Hvem er det!“ spurgte han. „Det er Dem!“ sagde jeg, „De er i saadan en Bevægelse, og Meget hvad De siger, forraader Dem! gaae ikke til Nogen i Aften og tal, som De taler nu, saa er De robet!“ — Han blev ganske rød og overrasket, lagde Haanden paa Hjertet og forsikrede, at han ikke var Forfatteren. „Jeg veed, hvad jeg veed!“ sagde jeg leende, og undskyldte nu, at jeg maatte afsted; det var mig virkelig umuligt, længere at holde det ud, jeg maatte derfor tale, som jeg talte, og han anede ingen Svig. Hos Theaterdirecteur, Geheimeraad Adler kom jeg just i de Dage for at høre om „Lyffens Blomst“; „ja“, sagde han, „det er et meget poetisk Arbejde, men det er ikke af den Slags vi ret kunne have Gavn af, nei, kunde De skrive et Stykke som: „Den nye Barselstue“, det er fortræffeligt, men det er nu ganske udenfor Deres Talent, De er Lyriker, og har ikke det Lune, den Mand har!“

„Nei desværre, det har jeg ikke!“ svarede jeg, og nu roste ogsaa jeg „Den nye Barselstue“. Nar og Dag gik det lille Stykke med samme levende Bisald, Ingen vidste Forfatteren, der blev gjættet paa Højstrup, og det var mig ikke til Skade, senere nævnte Gen og Anden ogsaa mig, men det blev ikke troet; jeg har selv været Bidne til; hvorledes de, som sagde Sligt, bleve viste til Rette, og eet af de Argumenter, man kom med, var: „Andersen kunde ikke tie stille, da Stykket gjør saa megen Lykke!“ — „Nei, det vilde være mig umuligt!“ sagde jeg og gjorde stille det Løfte, at jeg ikke vilde nævne mig som Forfatter, før det efter Aaringer var udspilt og ikke længere havde den Interesse, et saa-

dant lille Arbejde i sin Nyhed kan have, og jeg har holdt Ord, først ifjor vedkjendte jeg mig det, ved at optage det i de samlede Skrifter, ligesom ogsaa „Kongen drømmer“. Flere Charakterer i Romanen „D. L.“ ligesom enkelte i „Kun en Spillemand“, f. Ex. Peter Wik, maatte kunde ledet paa Spor, at jeg var Forfatteren; i selve mine „Eventyr“ troede jeg, man maatte finde nogen Humor, men det har man da ikke gjort, man fandt denne kun i „Den nye Barselstue“. Det morede især H. C. Ørsted, der iøvrigt af Alle var Den, som først udtalte og gjorde mig selv opmærksom paa Humorets Gyne hos mig; han saae det i flere af mine tidligste Arbejder og i enkelte Træk ved min Personlighed. Da jeg 1830 fremtraadte første Gang med en Samling „Digte“, af hvilke flere før havde været trykte spredte ad, vilde jeg give hele Samlingen et Motto, men jeg kunde intet ret betegnende finde, saa lavede jeg selv et:

„Vergessene Gedichte sind neue!“

Jean Paul.

Og siden havde jeg den Morstab, at see andre Forfattere, Mænd af Ræsoning, citere samme af Jean Paul; jeg vidste, hvorfra de havde det, og Ørsted vidste det ogsaa. — Paa en Tid, hvor jeg virkelig led bitterlig under en altsor haard og næsten personlig Critik, saa jeg tidt var ved at opgive mig selv, kom der Diebliske, hvor Lunet, om jeg tør kalde det saa, løstede mig over den Bedrøvelse og Unfelighed, jeg sank ned i, jeg saae vel mine egne Svagheder og Mangler, men ogsaa det stundom Laabelige og Komiske i den ofte fæde Heglen og Hovmestereren; i et saadant Dieblisk skrev jeg en Critik over H. C. Andersen som Forfatter, den var meget skarp og endte med Opfordring til Studium og Taknemlighed mod mine Opdragere; jeg havde ikke blot gjengivet de sædvanlige Indvendinger mod mine Arbejder, men tillige omtalt et Par endnu, som jeg selv følte nok kunde gøres, naar man vilde mig ret til Livs. Jeg tog det Skreyne

med til H. C. Ørsted's en Middag, en Kreds var der samlet, jeg sagde, at jeg bragte med en Afskrift af en uforskammet haard Recension og læste den op; man kunde ikke begribe, at jeg vilde skrive Sligt af, men man indrømmede, at den ogsaa var haard. — „Det er den“, sagde Ørsted, „man er for streng mod Andersen, men dog, jeg sidder og tænker paa, der er Noget i denne, et Par Indvendinger, som virkelig ere ganske flaaende, de vise et Blik ind i Dem!“ — „Ja!“ svarede jeg, „for den er ogsaa af mig selv!“ og nu blev der en Overraskelse, en Latter og Spøg, de fleste undrede sig over, at jeg selv kunde skrive Sligt. — „Han er en sand Humoristiker!“ sagde H. C. Ørsted, og det var første Gang, at det gik op for mig selv, at jeg havde Noget af denne Evne.

Alt som man bliver ældre, ihvor meget man end tumler sig om i Verden, bliver dog eet Sted det egentlige Hjem, selv Trækfuglen har sit bestemte Sted, hvorhen den altid søger, mit var, foruden hos H. C. Ørsted, Wulffs og Fru Ræssøe, det Collinske Huus, det var og bliver det egentlige Hjem i Hjemmet. Behandlet som Søn, næsten opvoren med Sønerne og Døttrene, er jeg blevet et Led i Familien; et inderligere Sammenhold, end i dette Huus har jeg aldrig kjendt; eet Led brast i denne Kæde, og just i Tabets Time følte jeg, hvor fast jeg var voxet her, at jeg blev betragtet som een af Børnene. Skulde jeg nævne et Exempel paa en Huusmoder, der ganske hengav sit eget Jeg i sin Mand og sine Børn, da maa jeg nævne Collins Hustru, Søster til Botanikeren Hornemann og Enke efter Tænkeren Birckner.

I de sidste Aare var hendes Hørelse aftaget, og hun havde den Ulykke, snart at blive næsten blind; en Operation blev foretaget, den faldt lykkelig ud, hun kunde alt i Vinteren begynde igjen at læse en Bog og var taknemmelig glad derover, længtes forunderlig efter at see det første Foraarsgrønne, og hun saa det i sin lille Have. En Søndagsten forlod jeg hende glad

og sund, om Natten blev jeg kaldt op, Collins Tjener bragte mig et Brev, Collin skrev: „Min Kone er meget syg, alle Børnene ere samlede herude!“ Jeg forstod det, jeg fløi afsted, hun sov stille, uden Smerte, ja som det syntes uden at drømme, det var den Godes Søvn, det var Døden, som nærmede sig saa stille, saa venligt; paa tredie Dag laae hun endnu saaledes i uafbrudt rolig Slummer, da gik der en Blegghed hen over Ansigtet og hun var død.

Du lusked' Diet for at samle ret
Med Tanken i een Sum din hele Lykke,
Vi saae et Blund, som Barnets blod og let,
O Død, Du er jo Glands og ikke Skygge!

Aldrig havde jeg tænkt mig at det at forlade denne Verden kunde være saa smertefrit, saa lykkeligt. Der kom en Andagt i min Sjæl, en Forvisning om Gud og Evigheden, som løftede dette Dieblif til et Moment i mit Liv; det var den første Dødsfeng, jeg som Eldre havde staaet ved. Børn og Børnebørn vare samlede; i et saadant Dieblif er det helligt rundt omkring os. Hendes Sjæl var Kjærlighed, hun gik til Kjærlighed og Gud!

I Slutningen af Juli skulde ved Skanderborg Monumentet for Kong Frederik den Sjette afløres, jeg havde efter Komiteens Anmodning skrevet Fests-Cantaten*), Hartmann satte den i Musik, og Studenter-Sangforeningen vilde udføre den; de Syngende ligesom Componist og Digter bleve naturligviis indbudne.

I smukke Bugter mellem de høie Banker med høie Bøge strækker sig Indsøen, hvor Christian den Fjerde i sine Barnsdomsaar legede Somand, paa Slots-Ruinen er Kirken reist og

*) Digte 1ste Deel Side 127.

foran den staaer Monumentet, et Arbeide af Thorvaldsen. Der var meget Gemyt, vil jeg troe, i det Hele, men meget lidt Orden, Folk brød ind over Sranken for bedre at høre, ingen Ting hørte man, Vinden bar Musik og Sang bort fra det egentlige Centrum, Talerens Stemme forsvandt i Luften; det egentlige, for mig, smukkeste Moment var om Aftenen efter Afslørelsen af Monumentet; rundt om dette vare Beegfrandsøe tændte, de kastede deres vaklende Skjær ud over Søen; inde i Skoven glimrede tusinde Lys, og Dandses Musikken klang fra Teltene; rundt om paa alle Banker, mellem Skovene og høit over disse bleve i et Nu Festsblus tændte, der lyst i Natten, som røde Stjerner. Der laae over Sø og Land en Fred, en Sommerdust, som Norden i sine deiligste Sommer-nætter eier. Skyggerne af hver, som gik mellem Monumentet og og Kirke, glede svævende, store, hen ad dens røde Muur, som var det Mander, der toge Deel med i Festen.

Et kongeligt Dampskib var givet til at hjemføre Studenterne, og før Afreisen beredte Aarhus Borgere os, hjerteligt og velmeent, en Balfest, vi kom i lang Vognrække til deres By, men tidligere end de havde ventet os, og da vi skulde festligt modtages, bleve vi varede ad om at vente lidt; vi maatte i den hede Sol holde lang Tid udenfor Byen, Alt for Grens Skyld, og da vi saa kom ind og paa Torvet, opstilledes vi i Rækker; de gode Borgere toge hver sin Student for at beværte ham og give ham et Hjem, Hartmann havde alt tidligt en Indbydelse, jeg stod mellem de Opstillede, et Par Borgere, een efter anden, kom, bukkede, vilde vide mit Navn, og da jeg sagde det, spurgte de: „det er dog ikke Digteren?“ jeg sagde „jo!“ de bukkede igjen og gik, de gik Allesammen, ikke en eneste vilde have Digteren, eller maaskee, skal jeg tro, som man bagefter høflig har sagt, de undte mig saa god en Vært, den allerbedste, saa at jeg tilsidst fik slet ingen; jeg stod forladt og ene, som paa Slaves

markedet en Sort, hvem Ingen vil kjøbe; jeg alene maatte tye til et Hotel udi den gode Stad Aarhus.

Hjem over Rattegattet gik det med Sang og Klang, Ungdoms Sind og Ungdoms Mod; Kullen løftede sine sorte Klipper, de danske Kyfter stode saa friske og grønne med deres Bøgeskove, det var en Sangfart, en Vennefart for Componist og Digter. — Jeg vandrer hjem igjen til literair Virksomhed.

I Begyndelsen af Aaret var min Roman „Improvvisatoren“ blevet oversat paa Engelsk af den bekjendte Forfatterinde Mary Howitt og, som før sagt, optaget med stort Bifald; „D. T.“ og „Spillemanden“ fulgte efter under den fælles Titel: „the life in Denmark“, jeg var blevet en læst Forfatter i det store England; dersfra vare Skrifterne gaaet over til Amerika. Paa Tydsk og Svensk var tidligere de eneste Oversættelser af mine Skrifter; nu fulgte foruden disse nævnte ogsaa en hollandsk af Romanerne, og i Petersborg udkom paa Russisk, efter svensk Oversættelse: „Improvvisatoren“. Hvad jeg aldrig dristigt havde vovet at tænke mig muligt opfyldtes, mine Skrifter syntes at staae under en Lykkestjerne, jeg kan ikke forklare det anderledes; de toge Flugt ud over Vandene og fandt overalt Venner og mildere Dommere end i mit eget Fædreland, hvor de dog vare skrevne og læstes i Originalsproget. — Der er noget Døleligt og tillige Skrækkende i, at see sine Tanker gaae vidt omkring og ind i Menneskene; det er næsten ængsteligt saaledes at tilhøre Mange. Det Gode og Bøde bliver en Belsignelse, men vore Bildfarelser, det Onde, have ogsaa deres Spirer i sig, og uvilkaarligt paatrænger sig Tanken: Gud, lad mig aldrig nedskrive et Ord, hvorfor jeg ikke hos Dig kan gjøre Regnskab. En egen Følelse, blandet af Glæde og Angest, fylder mig ved hver Gang min Lykke-Genius bærer min Digtning til et fremmed Folk.

Som et styrkende Bad for Aanden, som den Medea-Drif,

der altid forhynger igjen, er for mig Det at reise. Jeg føler en Trang dertil, ikke for at søge Stof, som en Recensent har troet og sagt, da han omtalte min „Bazar“, og som siden er blevet eftersnakket af Andre; der ligger en Rigdom af Stof i mit eget Indre, dette Liv er for kort til at tømme dette Væld, men der hører Aands-Frisfhed til at bringe det sundt og modent paa Papiret, og for mig er Reiselivet, som sagt, dette forfriskende Bad, hvorfra jeg ligesom yngre og stærkere vender tilbage. Ved fornuftig Deconomie og ved Indtægten af mine Skrifter har jeg i de sidste Aaringer flere Gange været paa Reise. Erkjendelse, maaskee Overvurdering, men især Hjertelighed, Lykke og Glæde er i fuldeste Maal strømmet til mig derude, det kunde jeg dengang desværre ikke sige om Hjemmet, og ved det hænger Hjertet; derude fik jeg et Solskin, som kun i enkelte Straaler kom til mig i mit Fædreland, hvor man meest havde Die for mine Svagheder, idelig tillod sig at opdrage mig og forkuede mangen dygtig Spire hos mig, ja havde ødelagt den om ikke fremmed Kjærlighed havde pleiet den, givet mig Selvstændighed og endelig, ved sin Udtalelse, Medfølelse og Vurdering overrasket og tiltvunget Hjemmets Folk til at agte min Digternatur. — Det er gaaet mig som Den, der i Hjemmet er Skumpelskud og Syndebuk, ude et forkjælet afholdt Barn, der løftede sig vel Sindet lidt, men indenfor Hjemmets Mure følte det da Haardheden og Lidelsen større.

Dog til Reisen igjen; den jeg her omtaler hører til een af de, paa hvilke Gud forundte mig den største Erkjendelse og Glæde.

Jeg vilde igjen besøge Italien, det var for tredie Gang; jeg vilde kjende Syden ogsaa i sin varme Tid og det var min Plan, dernæst at gaae til Spanien og hjem over Frankrig.

Sidst i October 1845 forlod jeg Kjøbenhavn; altid før naar jeg reiste ud, tænkte jeg: „Gud, hvad vil Du paa denne Reise lade ssee for mig!“ Denne Gang var min Tanke: „Gud,

hvad skeer med mine Venner her hjemme i den lange Tid, jeg er borte?" Og jeg følte en Angest; i eet Ør kan Liigvognen mange Gange føre ud af Porten, og hvilke Navne skulle skinne fra Risterne! — Vi have den Talemaade, naar man pludselig føler en kold Gysen: „nu gik Døden over min Grav!" — Det er et foldere Gys, naar Tanken gaaer over vore bedste Venners Grave.

Jeg blev nogle Dage hos Grev Moltke paa Glorup; Landlivet her holdt mig fast, og dette har selv i det sildige Efteraar noget poetisk smukt; naar Løvet er af Træerne, men Solen skinner paa det grønne Græs, og Fuglene qviddre, kan man tidt bilde sig ind, at det er en Foraarsdag; saaledes har vist den ældre Mand Diebliffe i sin Høst, hvor hans Hjerte endnu drømmer Foraar.

I min Fødeby, det gamle Odense, blev jeg kun een Dag, jeg føler mig mere fremmed der, end i nogen af Tydsklands store Byer; som Barn var jeg eensom, har derfor ingen Barndomsvenner her; de fleste Familier, jeg her havde kjendt, ere døde, ganske nye Slægter gaae om i Gaderne, der ogsaa ere forandrede. Mine Forældres fattige Grave findes ikke mere, andre Døde ere igjen her nedlagte; Alt er forandret. — Jeg gik en af mine Barndoms-Vandringer ud til Maria-Høi, der havde tilhørt den Iversenske Familie, denne selv var spredt ad, ubekjendte Ansigter viste sig for mig bag Ruderne. Hvor mange Ungdoms-Tanker bleve ikke verlede her; en af de unge Piger, Henriette Haack, som stille med lysende Bine dengang lyttede her til mine første Digte, da jeg som Discipel fra Slagelse og senere som ung Student kom her, sad nu langt mere stille i det larmende Kjøbenhavn og havde derfra alt sendt sine første Skrifter ud i Verden, Romanerne „Tante Anna" og „En Skribentindes Datter". Begge vare alt udkomne i Tydskland; den tydske Forlægger troede, at et Par Ord fra mig kunde være dem til Gavn og jeg.

den Fremmede, den maaskee alt for vel Modtagne, har indført den bestedne Piges Skrifter i Tydskland *). Hendes Barndoms Hjem ved Odense Canal, her hvor den første lille Kreds havde givet mig Hyldest og Glæde, besøgte jeg; Alt var mig nu der fremmed, jeg selv en Fremmed; heller ikke hende skulde jeg mere see, da jeg Aaret efter vendte hjem fra Reisen naaede mig Efterretningen, at hun i Juli (1846) var død; hun blev sine Forældre en kjærlig Datter, var et dybt poetisk Genmæt, og jeg har i hende mistet en trofast Veninde fra Barndomsaarene, som med Interessse og søsterligt Sind fulgte mig i onde og gode Dage.

Hertugen af Augustenborg havde holdt sit Sølvbryllup, mellem de flere Danske man hædrede med Indbydelse var ogsaa jeg; der havde imidlertid da tydeligt viist sig en Gjæring, en Spænding, der stillede det hertugelige Huus i en Slags vaklende Stilling til dansk Interessse; uagtet min hele Virken laae og er udenfor det politiske Liv vilde jeg dog helst undgaae at være Vidne til mulige Ord eller Uttringer, der kunde komme i Collision med min Danskhed, det laae mig ogsaa bekvemmere paa min Reise-Udflugt senere at tage over Gravensteen og udtale min Tak for den venlige naadige Indbydelse, end at reise hen, atter tilbage og senere ud igjen. Jeg kom saaledes nu for første Gang til det smukt beliggende Jagtslot Gravensteen, og blev som tidligere naadigst og hjerteligt modtaget, Intet mærkede jeg, der kunde støde dansk Sind og Hjerte, at de om Aftenen mellem andre Sange istemte „Schleswig-Holstein meerumschlungen“, antog jeg betydningsløst; i Familielivet taltes kun Dansk og der udtaltes og fremhævedes for mig, hvor dansk just Hertugen var, hvilken Uret Kjøbenhavnerne i deres feilagtige Dom gjorde ham. — Mindst anede jeg da, hvor snart Uveiret vilde

*) See: Samlede Skrifter, XVIII, Side 117.

bryde løs. — Jeg blev her hele fjorten Dage, det var, som om disse vare en Forberedelse paa al den Lykke og Velsignelse, der skulde møde mig, naar jeg kom til Tydskland. Eggen ved Flensborg Fjord er unegteligt en af de meest maleriske i det Slesvigske; her er store Skove, bjergagtige Høider og altid Afverling med den bugtede Fjord og de mange stille Versvands-Søer. Selv Efteraarets svævende Taager gav Landskabet noget end mere malerisk, noget fremmed for Øboeren, der kun i mindre Maalestok seer hos sig en saadan Natur. Der var smukt ude, der var velsignet inde; og her i festlig og fyrstelig Overflødighed blev til et af Eventhyrene, der skildrer Savn og Nød: „den lille Pige med Svovlstikkerne“. Udgiveren af en dansk Folkekalender sendte mig tre forskjellige Træsnit og bad mig om jeg til eet af disse vilde skrive ham en lille Historie og jeg valgte Billedet med den fattige lille Pige, der sidder med Svovlstikkerne i Forklædet og holder et Bundt i Haanden.

Med Indbydelse til oftere at vende tilbage til Gravensteen og Augustenborg forlod jeg et Sted, hvor jeg havde nydt lykkelige Dage; en tung, blodig Tid skulde gaae op herover; jeg har ikke haft Hjerte til at see disse Egne igjen — de sidste Toner der klang for mig derfra, vare „Lotte ist todt!“ — Brindsesøerne af Augustenborg spillede den i ungdommelig Munterhed, Erindrungen om hiin Tid og dens Efterklang er et smerteligt Echo — „todt! — todt!“ — Men igjen til Reisen.

Til de gamle Venner i Hamborg, der besøgte, sluttede sig en ny, det var Maleren den geniale Speckter; han overraskede mig med sine kjække, herlige Tegninger til mine Eventyr, han havde alt en heel Samling, og de ere senere komne i een af de tydske og i en engelsk Udgave; disse ere unegtelig de genialeste Billeder til Eventhyrene. Det samme kjække Naturfriske, der aabenbarer sig i hvert af hans Arbeider og gjør det til et lille Kunstværk, udtaler sig i hele hans Personlighed. Han var da

ikke gift, men Familiehjemmet, han var i, syntes mig et patriar-
chalst Hjem; her var en gammel, hjertelig Fader, og begavede Søstre,
som med hele deres Sjæl elskede Broderen. Speckter syntes op-
fyldt af mine Eventyr og gennem disse at være mig inderlig
god. Fuld af Liv og Spøg gif han en Aften med mig, jeg
vilde i Theatret, og der var neppe meer end et Kvarteerstid til,
at Forestillingen skulde begynde, vi kom forbi et rigt Huus.
„Der maae vi først op, kjære Ben“, sagde han, „der boer en
rig Familie, Venner af mig, Venner af Deres Eventyr; Bør-
nene vilde blive lykkelige!“ — „Men Forestillingen begynder i
Theatret!“ sagde jeg. „Kun to Minuter!“ svarede han og trak
mig ind i Huset, nævnede mit Navn, Børnefredsen flokkede sig
om mig. „Og nu fortæller De et Eventyr, kun et eneste!“
Jeg fortalte eet og skyndte mig afsted for endnu betids at naae
Theatret. „Det var et underligt Besøg!“ sagde jeg. „Fortræf-
feligt!“ jublede han, „ganske udmærket. Børnene ere opfyldte af
Andersen og hans Eventyr, pludseligt staaer han midt i Fred-
sen, fortæller selv eet og — er borte, forsvundet! det er for de
Smaa som et Eventyr selv! det vil just blive levende i deres
Erindring!“

I Oldenburg, Storhertugdømmet, ventede mig min egen
lille Stue, hvor Alt var gjort hjemligt og hyggeligt for mig.
Den nuværende Minister von Eiseindecher og hans aandfulde
Kone, hvem jeg blandt alle Vennerne i Udlandet kunde regne
blandt de meest deeltagende, ventede mig, hos dem havde jeg lo-
vet at blive en fjorten Dage, men Opholdet her drog endnu lidt
længere ud. Et Huus, hvori alle de bedste og meest Aandsfulde
i en Stad mødes, bliver altid et behageligt Opholdssted, og et saa-
dant fandt jeg her. I den lille Stad er en stor Selskabelig-
hed, og Theatret, hvor der da hverken gives Opera eller Bals-
let, hørte idetmindste dengang til de allerfortræffeligste i Tydsk-
land. Gall var da Theaterintendant, hans Dygtighed er nok-

som bekjendt og af en stor og heldig Indflydelse viste sig Digteren Julius Mosens Kaldelse til Medvirken. Mosens, der for endeel ligner Alexander Dumas, har et noget afrikansk Ansigt med brune, sunklende Dine, var, uagtet hans legemlige Liden, Liv og Mænd; snart forstode vi hinanden og mødtes tidt. Sam skilder jeg, at jeg fik eet af Tydsklands classiske Stykker at see: Lessings Nathan der Weise, hvis Titelrolle udførtes af Kaiser, en lige saa fænkende og fortræffelig Skuespiller, som Forelæser.

Ogsaa Mayer, der saa interessant har skrevet om „Neapel und die Neapolitaner“ traf jeg her atter, at han gjorde sig bekjendt med mine øvrige paa Tydsk udfomne Skrifter og skrev Aaret efter i: „Jahrbücher der Gegenwart“, September og October Hefterne, en udsørlig gennemgaaende Artikel: „Andersen und seine Werke“, der aander Kjærlighed, og viser Indsigt og Tænkning ved det Læste; det Hele tør vistnok kaldes en Roes for dansk Literatur, som det var af en stor Betydning for mig, men det synes ikke, at Nogen her hjemme har lagt Mærke til dette ellers meget læste Skrift; aldrig er Anmeldelsen blevet nævnet, og jeg skulde troe, alene for Sammenligning der mellem Heine, der havde den høieste Erkjendelse og mig, der kun havde den i ringe Grad, det kunde her have været nævnet, som Forunderligt, og jaaledes har det vist ogsaa klinget for Læseren her om Heine og Andersen, at nævne de To sammen, men det var nu Tilfældet: „Beide Dichter haben ein Verhältniß zur deutschen Romantik; „aber Heine steckt aus der Romantik, in deren Kranz er in „guten Stunden mit den schönsten Blüthen geflochten, in der Prosa „des Witzes herab; Andersen dagegen nimmt der substantiellen „Inhalt, den die neueste Schule, im Gegensatz zu der selbstsüchtigen „Romantik fordert, in die beiden Dichtungsarten die er vorzugs- „weise kultivirt, in den Romanen und das Märchen, auf, ohne „jedoch die franke Seite dieser Schule: das philosophische Con- „struiren und den politische Tendenz zu adoptiren; er weiß nicht

„von Hegel, will auch Nichts von ihm wissen, weil die
„graue Theorie, seiner kindlichen, ächten Dichternatur wider-
„strebt; — —

Capelmesteren Pott og min Landsmand, Maleren Jern-
dorf, hørte til mine tidligere Venner, hver Dag knyttedes iøv-
rigt nye Bekjendtskaber; ved den nuværende Minister v. Eise-
nacher, i hvis Kreds jeg havde mit Hjem, aabnedes mig alle
Huse; Storhertugen modtog mig med Deeltagelse og Naade, alt
Dagen efter min Ankomst blev jeg indbudt her til Hofconcert og
senere flere Gange til Taffels.

I v. Eiseachers Hus og hos Geheimeraad Beau-
lieus havde jeg et Par Gange læst paa Tydsk mine Eventyr,
og idet jeg lagde min danske Sjæl i Udtrykket, og ved Even-
tyret den bløde Udtale i min Mund maaskee bidrog til at for-
høje det Naive, som idetmindste er søgt at gjengives i Oversæt-
telserne, fandt man en særegen Interesse i at høre mig selv
foredrage disse. For Storhertugen i en udvalgt Kreds, men dog
den største, jeg endnu ude havde læst for, gav jeg, som een-
gang tidligere ved Hoffet i Weimar, i et fremmed Sprog
mine Eventyr; og overalt siden hos Vennerne i Tydskland
vovede jeg det oftere og altid sølte man, tør jeg troe, Interesse
ved at høre mig selv forelæse disse smaa Historier. Den fremmede
Udtale kan bedst tillades ved Læsningen af et Eventyr, det
Fremmede grændser her til det Barnlige, der giver Forelæsnin-
gen en for denne Digtning naturlig Colorit. Jeg saae over-
alt de betydeligste Mænd, de meest aandfulde Qvinder med In-
teresse følge mig.

Anmelderen i „Jahrbücher der Gegenwart“ siger:

„Man hat Andersen Eitelkeit vorgeworfen, weil er nicht
„müde wird dieselben Märchen immer wieder vorzulesen und von
„seinen Poesten zu sprechen. Allein gutmüthig, wie er ist, mag
„er einerseits den vielfachen Bitten, die allerwärts an ihn er-

„gehen, selbst auf Gefahr großer Ermüdung nicht entgegen sein;
 „ein Märchen erzählen oder lesen ist ja ein so Kleines und
 „Leichtes; wie ein artiges Lied immer wieder zu singen wird,
 „will ein Märchen immer wieder erzählt sein und kommt erst
 „eins an die Reihe, so folgen leicht noch ein Paar nach.
 „Andererseits hören andere Dichter sich auch gern lesen, zumal
 „wenn sie, wie Andersen, gut vortragen und Beifall finden;
 „dichleibige Manuscripte finden aber nicht leicht ein so williges
 „Publicum. Auch andere Dichter reden sehr gern von ihren
 „Werken, und für Alles, was außer ihrem Kreise liegt, nur
 „wenig Sinn zeigend, kehren sie gern im Gespräch zu ihrem Ich
 „zurück; sie sind nur flüger und wissen besser den Schein der
 „Eitelkeit zu meiden.“

Jeg var endnu i Oldenburg, og det var allerede blevet
 Vinter. Engene der stode under Vand og dannede store Søer
 om Staden, bar tyk Is, Skøteloerne fløi hen over den, og
 jeg var som voret fast i den kjære Stad Oldenburg hos de
 gæstfrie Venner, Dage og Aftner glæde saa hurtigt hen i
 aandsfuldt Selskabsliv, ved Læsning, Musik, Skuespil og Samta-
 ler; en lille Anecdote, vist ikke før optegnet, jeg hørte her og
 som rørte mig og knytter sig til den ulukkelige danske Dronning
 Caroline Mathildes Historie, maa jeg vedlægge disse Blade.
 En ældre Dame ved Storhertugens Hof fortalte, at hendes
 Fader havde været med i Ambassaden, der afhentede fra Eng-
 land Caroline Mathilde, Christian den Syvendes
 Dronning; ombord paa Skibet fik de i Nordsøen en Storm;
 det danske og engelske Flag der forenet i eet vaiede paa Skibet
 blev ved et Vindstød revet af Stangen og flenget i to Stykker,
 hvert Flag for sig; det var som et ondt Bærsel, og Taarerne kom
 Caroline Mathilde i Dinene, men saa greb hun i Hast de ad-
 skilte Stykker, fik Naal og Traad og satte sig ned paa Dækket, me-

dens Søn sprøitede derop og selv syede hun Flagene sammen til eet.

Et Træk af Mosen's lille Søn rørte mig; han havde med stor Opmærksomhed hørt mig læse et Eventyr, og da jeg derfor Dagen før min Afreise kom at sige Levvel, og Moderen sagde, at han skulde give mig Haanden: „der gaae maaskee mange Tider, før Du seer ham igjen!“ brast Drengen i Graad, og om Aftenen da Mosen kom i Theatret til mig, sagde han: „min lille Erik eier to Linsoldater, han har givet mig den ene til Dem at tage med paa Reisen!“ og den fulgte med; i Historien om „det gamle Huus“ har jeg tænkt paa lille Eriks Linsoldat. Mosen skrev til mig, foran i sin: „Johan af Østerrige:“

Kam ein Vogel einst herüber,
Von der Nordsee wüsten Strand,
Singend zog er mir vorüber,
Märchen singen durch das Land;
Fahre wohl! bring deine Lieder
Und dein Herz den Freunden wieder.

Afrejsen kunde nu ikke længere udsættes, Julen nærmede sig og denne vilde jeg i Mar tilbringe i Berlin; men hvad er Afstanden i vor Tid, fra Hannover til Berlin gif jo Dampvognen i een Dag! Jeg maatte affled fra Oldenburg, fra alle Kjære der.

Da jeg forrige Gang var i Berlin blev jeg, som Forfatter til „Improvvisatoren“, indbudt i „det italienske Selskab“, hvor kun de, som havde været i Italien kunde faae Afgang, her saae jeg første Gang Rauch, der ved sin kraftige, mandige Skikkelse og sit sølvhvide Haar ligner noget Thorvaldsen, dengang blev jeg ikke forestillet ham, og jeg vovede ikke selv at presentere mig; heller ikke i hans Atelier, hvilket jeg som andre Fremmede besøgte, fik jeg talt med ham; men da han, i Selskab med Musæets Directeur Olfers, gjestede Kjøbenhavn, mødtes vi

der i den preussiske Gesandts Huus og lærte at kjende hinanden; nu altjaa i Berlin gik jeg strax til ham, han havde siden vort Møde læst de fleste af mine Skrifter og var især opfyldt af mine Eventyr; han trykkede mig i sine Arme, udtalte en altfor høi Roes over mig som Digter, men ærligt meent, tør jeg troe; et saadant Diebligs Burdering eller Overvurdering hos Geniet udsletter mange mørke Skygger i Sindet. Af Rauch fik jeg mit første Velkommen i Berlin, han sagde mig, hvilken stor Kreds af Venner jeg havde i Preussens Hovedstad, og jeg maatte snart erkjende Sandheden; det var de ædleste i Sindet, som de første af Rang i Kunst og Videnskab der kom mig imøde: Alexander Humboldt, Fyrst Radziwil, Savigny og saa mange Uforglemmelige. Alt forrige Gang jeg var her, havde jeg søgt Brødrene Grimm, men var dengang ikke kommet vidt med Bekjendtskab; jeg havde da intet Anbefalingsbrev bragt med, idet man sagde mig, og jeg selv troede det, at kjendte Nogen mig i Berlin, saa maatte det være Brødrene Grimm; jeg opsogte deres Bopæl; en Tjenestepige spurgte mig, hvem af de To jeg vilde tale med. „Den, som har skrevet meest!“ sagde jeg, idet jeg dengang var uvidende om, hvem af dem der havde været meest virksom ved Udgivelsen af Folke-Eventyrene. „Jacob er den Værdeste!“ sagde Pigen; „ja, saa før mig til ham!“ — Jeg kom ind i Stuen; og Jacob Grimm med det fløge, karakteristiske Ansigt stod for mig.

„Jeg kommer til Dem uden Anbefalingsbrev, idet jeg haaber, at mit Navn er Dem ikke ganske fremmed!“

„Hvem er De?“ spurgte han. Jeg sagde det og Jacob Grimm sagde halv forlegen: „Jeg veed ikke, at jeg har hørt Deres Navn. Hvad har De skrevet?“

Nu blev jeg forlegen, nævnede mine Eventyr.

„Jeg kjender dem ikke!“ sagde han; „men siig mig et andet af deres Skrifter, saa har jeg vist hørt det nævne!“

Jeg nævnede „Improvisatoren“ og endnu et Par af mine Bøger, han rystede med Hovedet, jeg følte mig ganske ilde ved det. „Hvad maa De troe om mig!“ begyndte jeg, „saaledes, som vildfremmed at komme ind til Dem, saaledes selv at regne op, hvad jeg har skrevet! — men De maa kjende mig! jeg veed en dansk Samling Eventyr af alle Nationer, udgivet af Mølbach og dediceret Dem, i den staaer i det mindste eet Eventyr af mig!“

Godmodig, men forlegen, som jeg selv var det, sagde han: „Ja, den Bog har jeg ikke læst! Men det glæder mig at kjende Dem; maa jeg føre Dem til min Broder Wilhelm!“

„Nei, Tak!“ sagde jeg og ønskede bare at komme bort, det var gaaet mig galt nok hos den ene Broder, saa jeg ikke havde lyst at prøve det samme hos den anden; jeg trykkede hans Haand og skyndte mig afsted; nogle Uger efter i Kjøbenhavn, idet jeg der netop pakkede ind i min Koffert for at rejse til Provindserne, traadte Jacob Grimm i Rejseklæder ind til mig, han var kommet til Kjøbenhavn, netop steget i Land og paa Veien til Hotellet, da han kom forbi min Bopæl, var han strax gaaet op til mig, for: „nu kjendte han mig!“ sagde han; hjerteligt trykkede han min Haand og saae mildt paa mig med sine kloge Dine; Postkarlen, der skulde hente mit Tøj, traadte i det samme ind, jeg havde kun faa Minuter og Sammentræffet i Kjøbenhavn blev saaledes lige saa kort, som det i Berlin; men nu kjendte vi hinanden, nu vare vi gamle Bekjendte, der atter mødtes.

Jacob Grimm er een af de Personligheder, man maa elske og slutte sig til; ogsaa hans Broder lærte jeg nu at kjende og skatte. En Aften hos Grevinde Bismarck-Böhlen læste jeg eet af mine Eventyr; i Kredsen her lyttede Een især med synlig Deeltagelse, udtalte sig klogt og eiendommeligt, det var Wilhelm Grimm.

„Jeg havde dog nok fjendt Dem, dersom De var kommet ind til mig, sidst De var her!“ sagde han.

Senere samlede jeg næsten daglig med begge disse to begavede, elskværdige Brødre; de Kredse, i hvilke jeg kom, syntes ogsaa at være deres, og det var mig en Lyst og en Glæde, at de lyttede til mine Eventyr, at de med Deeltagelse fulgte mig, de, hvis Navne ville evigt staae, saalænge „tydske Folke-Eventyr“ læses. — Det havde under mit forrige Ophold i Berlin forstemt mig, at Grimm slet ikke kjendte mig, og naar derfor den Tid Noget stærkt udtalte, hvor fjendt og vel optaget jeg var i Berlin, rystede jeg med Hovedet og gav min Tvivl med de Ord: „Grimm kjendte mig aldeles ikke!“ — Nu var det opnaaet!

Lieck var syg, kunde Ingen see hos sig, sagde man, men da han fik mit Kort, sendte han mig strax Brev og ordnede et lille Festmaal, hans Broder, Billedhuggeren Lieck, Historikeren Raumer samt Steffenss Enke og Datter vare med mig de eneste Gjæster. Det var sidste Gang, vi samlede; et Par glade, levende Timer fløi; aldrig glemmer jeg siden den Musik, der laae i hans Tale, den Inderlighed, der straaede ud af hans kloge Dine, hvis Ald ikke ved Alderen slukkede, men vandt i Glæde. — „Alferne“, et af de skønneste Eventyr, der er digtet i vor Tid, formaaer, om Lieck ikke havde skrevet Andet, at bære hans Navn til U dødeligheden. — Som Eventyrfortæller bødte jeg mig for ham, den Ældre, Mesteren, han, som var den første tydske Digter, for mange Aar tilbage, der først trykkede mig til sit Bryst, som var det en Indvielse, at vi skulde vandre de samme Veie.

De ældre Venner maatte alle besøges, Antallet af de nye vorte hver Dag, Indbydelser fulgte; der hører ordenligt legemlige Kræfter til at udholde saa megen Belvillie! Senved tre Uger blev jeg i Berlin, og Tiden syntes ligesom at flyve hurtigere ved hver Dag, der gik, men jeg overanstrengedes, jeg var tilsidst legemlig og aandelig træt; jeg kunde kun vente

No og Hvile ved igjen at komme paa Jernbanen, idet jeg fløj gjennem Landene. —

Og dog midt i denne Suus og Tummel, i al dette Overmaal af Godhed og Interesse for at gjøre mig mit Ophold her behageligt, stod een Aften tom, ubesat, een Aften, hvor jeg pludseligt følte Eensomheden i sin trykkende Stikkelse. Det var Juleaften. Netop den Aften, jeg med Barnets Sind saae i Festglands, hvor det hører til, at jeg maa see Juletræet, glæde mig over Børnenes Glæde, see de Ældre blive Børn igjen. — Netop denne Aften, som jeg siden hørte af de Mange, der gjesfrit og gjerne saae mig, troede Enhver, at jeg forlængst havde taget Indbydelse, hvor jeg helst vilde være, sad jeg ganske alene i min Stue i Hotellet og tænkte paa Hjemmet i Kjøbenhavn. Jenny Lind var i Berlin, Meyerbeer havde, som han tidligere udtalte for mig, sat igjennem, at hun var optraadt her, hyldet og beundret, lød overalt hendes Nøis, ikke blot Kunstnerindens men Qvindens, begge i een forenet vakte en Begeistring, en Enthusiasme, saa Theatret formeligt bestormedes, naar hun sang. I alle Byer, paa alle Steder, hvor jeg kom, taltes om hende, dog denne Tale behøvedes ikke, hun var dybt i min Tanke, og det havde længe været min deiligste Phantasie, at tænke mig Juleaften tilbragt hos hende, jeg var forvisset om, at var jeg paa den Tid i Berlin, skulde jeg denne Festaften være i hendes Selskab. Det var mig en saadan fir Overbevisning, at jeg afflog alle Indbydelsers af Vennerne i Berlin, og da saa Aftenen kom, — var jeg ikke indbudt af Jenny Lind, og sad ganske eensom i Hotellet, følte mig saa forladt, aabnede Vinduet, saae op i Stjernehimlen, den var mit Juletræ; jeg var saa blød i Sindet, Andre ville maaskee kalde det sentimental, de kjende Navnet, jeg kjender Stemningen. Morgenen derpaa var jeg ærgerlig, barnagtig ærgerlig over min spildte Juleaften, og jeg sagde

Jenny Lind, hvor trist jeg havde tilbragt den. „Jeg troede, De var hos Brindser og Brindsesser!“ sagde hun; da fortalte jeg hende, at jeg havde afflaaet alle Indbydelsler for at være hos hende, og at Det havde jeg glædet mig til i lang, lang Tid, ja derfor var jeg netop i Julen kommet til Berlin.

„Kind!“ sagde hun smilende, strøg sin Haand hen over min Pande, loe af mig og sagde, „det faldt mig aldrig ind, jeg var desuden budet ud, men nu maae vi gjøre Juleaften om, nu skal jeg lade Træet tænde for Barnet! Nytaarsaften staaer Juletræet hos mig!“ Og netop Aarets sidste Aften stod for mig alene hos hende et lille Træ med Lys og Stads; Jenny Lind, hendes ledsagerinde og jeg vare hele Kredsen. Vi tre Børn fra Norden vare samlede Sylvester-Aften. Jeg var Barnet, for hvem Juletræet var tændt; det var som Børns Legen „komme Fremmede“, vi fik alle Anretninger som ved stort Selskab, Thee, Sis og endelig Aftens-Bord; Jenny Lind gav en stor Arie og et Par svenske Sange, det var en ganske festlig Soirée, og jeg fik alle Juletræets Præsenter. Vor stille festlige Aften rygtedes og blev omtalt i Avisen, de to Børn fra Norden, Jenny Lind og Andersen, begge under Juletræet, stod der omtrent.

En lille Historie, et Bidrag til hendes Triumph, blev jeg indviet i. En Morgenstund saae jeg fra mit Vindue, „Unter den Linden“, stod, halv skjult af Træet nærmest Huset, en Mand, noget fattigt klædt, han tog en Kam op af Lommen, satte sit Haar, glattede Halsdugen og børstede Kjolen med Haanden. Jeg kjender den undseelige Armod, der trykkes af de fattige Klæder; min Interesse var alt vakt for ham. Et Dieblif efter bankede det paa min Dør, og samme Mand traadte ind til mig; det var Naturdigteren B —, der kun er en fattig Skrædder men et ægte poetiskt Gemyt; Kellstab, Kletke og flere Forfattere i Berlin havde i Bladene hæderligt omtalt ham, sagt, at der i hans Digte var noget Sundt og religiøst Inderligt. Han

havde læst, at jeg var i Berlin og kom derfor at besøge mig. Vi sad i Sophaen sammen og han udtalte en saa elskværdig Nøisomhed, et saa ufordærvet godt Gemyt, at det gjorde mig ondt at jeg ikke var rig, for ret at kunne gjøre Noget for ham. At han i al sin Nøisomhed var trængende, saae jeg, Penge skulde han have, men det Videt, jeg kunde give, skammede jeg mig ved at byde ham, det maatte idetmindste derfor komme under en modtagelig Form. Jeg spurgte ham, om jeg turde indbyde ham til at høre Jenny Lind.

„Jeg har hørt hende!“ sagde han med et Smil. „Ja, jeg havde jo ikke Penge til at kjøbe Billet, men saa gif jeg hen til Formanden for Statisterne og spurgte, om jeg ikke en Aften kunde blive Statist i „Norma“, og man antog mig; jeg blev klædt som romersk Kriger, fik et stort Sværd ved Siden og kom ind paa Theatret, hørte hende bedre end alle Andre, jeg stod tæt ved hende, af, hvor sang hun! hvor spillede hun! jeg kunde ikke lade være, jeg maatte græde derved, men det maatte man ikke, Formanden forbød det, han blev vred og vil ikke oftere lade mig komme med, thi man tør ikke græde paa Theatret.“

Jenny Lind førte mig til Madam Birch-Pfeiffer. „Hun har lært mig Tydsk“, sagde hun, „hun er mig som en god Moder! De skal lære at kjende hende!“ Jeg glædede mig dertil. Paa Gaden satte vi os op i en Droschke; den verdensberømte Jenny Lind i en Droschke, vil Enkelte sige som det blev sagt i Kjøbenhavn, da man engang mødte hende saaledes kjørende med en ældre Veninde; „det er upassende for Jenny Lind at kjøre i Droschke, det Gne maa dog svare til det Andet!“ Hvor underligt tidt Begrebet om det Passende fremstiller sig, saadanne Hverdagslivets Smaaligheder falde aldrig den sande Storhed ind. — Thorvaldsen sagde engang paa Nysøe, da jeg derfra vilde tage ind til Byen med Dagvognen: „jeg tager med Dem!“ og nu lød: „det passede sig ikke, Thorvaldsen med

Dagvogn!" — „Men Andersen fjører jo ind med den!" sagde han uskyldig i sin Tanke; „det er noget Andet!" maatte jeg sige ham, Thorvaldsen med Dagvogn, det vilde forarge; det havde det allerede, at Jenny Lind sad i en Droschke; dog nu i Berlin førte hun med mig i en saadan, som vi tog paa Gaden, og kom til Madam Birch-Pfeiffer. Jeg vidste om denne Kunstnerindes Dygtighed som Skuespillerinde, kjendte hendes næsten Sribeske Talent til at gjengive i dramatisk Form, hvad der er voret frem paa Romanens Grund, vidste den Haardhed, Critiken havde næsten altid øvet mod den høitbegavede Kone, det forekom mig ogsaa i det første Dieblis, som om dette — og ganske naturligt — havde givet hende et lille Bitterheds-Smiil, jeg fornam det i hendes Hilsen. — „Jeg har endnu ikke læst Deres Bøger, men jeg veed Critiken er altid Dem saare gunstig! det kan jeg ikke glæde mig ved!"

„Han er mig som en god Broder!" sagde Jenny Lind, og lagde min Haand i hendes, og Madame Birch-Pfeiffer bød mig hjertelig og ærligt velkommen, hun var Liv og Lune, da jeg næste Gang kom til hende sad hun midt i Læsningen af „Improvvisatoren", og jeg følte, at jeg havde een Veninde mere.

Under mit Ophold i Berlin nød jeg den Lykke flere Gange at modtages af Prindsessen af Preussen, Søster til den nuregjerende Størhertug af Weimar, hun boede saa hyggeligt og dog som i et Fæe-Palads; den blomstrende Winterhave, hvor Kilden pladsede mellem Mossen foran Statuens Fod, førte ind til Værelserne, hvor de venlige Børn og den aands- og hjertefulde Fyrstinde tidt modtog mig. Een Formiddag læste jeg hos hende et Par af mine Eventyr, hendes kongelige Gemal lyttede til, ogsaa Semilasjos Forfatter, Fyrst Bücker-Muskau, var tilstede.

Et smukt i Fløiel indbundet Album, paa hvis første Blad

findes Billedet af den Fløi i Palaiet, hvor jeg her havde været og med hendes nedskrevne Navn til Grindring, skjænkede hun mig ved Afskeden; det er ikke blot det Givne, der har en Betydning, men det er Naaden, det gives paa, som hæver dens Værd.

Strax ved min Ankomst til Berlin, nød jeg den Ære at blive tilfagt til det kongelige Taffel; jeg fik Plads ved Siden af Humboldt, hvem jeg kjendte bedst, og ikke blot ved hans aandelige Betydning og hans elskelige jevne Væsen, men ved hans uendelige Velvillie mod mig, fik endnu mere kjær; Kongen modtog mig høist naadig, sagde, at han under sit Ophold i Kjøbenhavn havde spurgt efter mig og hørt, at jeg var bortreist; han udtalte en stor Interesse for min Roman: „Run en Spillemand“ og tilføiede, at han, efter at have læst denne Bog, altid naar han saae Storken, tænkte paa den stakkels Christian; Episoden med Storkens Død havde dybt rørt ham; ogsaa Dronningen udtalte sig med samme Mildhed og Naade; senere havde jeg den Lykke en Aften at blive indbudt til Slottet i Potsdam, en Aften for mig saa rig og uforglemmelig; her var, med Undtagelse af de to opvartende Hofdamer og Kammerherrer, alene Kongen, Dronningen, Humboldt og jeg; ved samme lille Bord, hvor de sad, fik jeg Plads, netop den samme, sagde Dronningen, hvor Dehlenschläger havde siddet og forelæst sin Tragedie Dina; jeg læste fire Eventyr: Grantræet, den grimme Velling, Toppen og Bolden og Svinedrengen; Kongen var saa livlig, saa deeltagende, udtalte sig saa klogt og aandfuldt; fortalte ogsaa, hvor smuk han havde fundet den danske Skov-Natur, hvor fortræffelig i Kjøbenhavn Udførelsen havde været af Holbergs „politiske Randsstøber“. Der blev saa gemtligt, saa godt i den kongelige Stue, milde Dine saae paa mig, jeg følte, man var mig god, ja alt for god! — Da jeg ud paa Natten kom til mit eget

Kammer, var min Tanke saa opfyldt af denne Aften, mit Sind saa bevæget, at jeg ikke kunde sove; Alt forekom mig eventhyrligt; hele Nattenklang fra Taarnet Klokkespillet, den liflige Musik sluttede sig til mine Tanker; i Lykke bliver man god og from.

Endnu et Beviis paa Kongen af Preussens Naade og Godhed mod mig modtog jeg Aftenen før min Afreise. Jeg erholdt Ridderordenen af den røde Drn, tredie Klasse. Sligt Hæderstegn glæder Enhver, der faaer det, jeg tilstaaer ærligt, at jeg i høi Grad følte mig glad derved; jeg saae deri et tydeligt Tegn paa den ædle, oplyste Konges Godhed for mig; mit Hjerte var opfyldt af Taknemmelighed. Det var den første Orden, der tildeeldes mig, og jeg fik den just paa min Belgjører Collins Fødselsdag, den sjette Januar; denne Dag har nu en dobbelt festlig Betydning for mig. Jeg var usigelig glad og bad: Gud glæde det kongelige Sind, der saaledes vilde glæde mig.

I en hjertelig Kreds, meest af unge Venner og Veninder tilbragtes den sidste Aften, min Skaal blev drukkert, et Digt: „Der Märchenkönig“ fremsagt; seent paa Natten kom jeg hjem for i den tidlige Morgen at være paa Jernbanen. — I Weimar skulde jeg igjen samles med Jenny Lind.

I „das Märchen meines Lebens“, der blev skrevet og sluttet paa denne Reise, hvor altsaa Indtrykkene vare friske, min Følelse endnu stærkt vibrerende, siger jeg ved Afreisen herfra, og jeg maa gjentage Ordene: jeg har her fortalt en Deel af de utallige Beviser paa Naade og Godhed mod mig i Berlin og føler mig som Den, der fra en stor Forsamling modtager til et vist Diemed rige Summer, det bliver en Trang da, at aflægge Regnskab for det Modtagne, sige hvad man har faaet; Gud give mig Kraft til at kunne det nu jeg har modtaget Opmuntringens Sum i saa rig Fylde.

Efter et Døgn's Reise var jeg alt i Weimar hos den ædle Arvestorhertug. Den uendelige Naade, jeg under dette mit Ophold daglig modtog af det weimarske storhertugelige Huus, har jeg ikke Ord for at udtale, men hele mit Hjerte er fuldt af Hengivenhed. Ved Hoffesterne, ved det hyggelige Familieliv, lærte jeg at skatte det ædlestes Sind mod mig, det var en maanedlang Søndagsfest; Beaulieu hyggede om mig med en Broders Sind; uforglemmelig bliver mig de stille Aftentimer hos ham, hvor Bennen udtalte sig for Bennen; den fløge, dygtige Schöll som ogsaa Schöber sluttede sig til disse. Den aandfriske, værdige, gamle Fru von Schwindler, en trofast Veninde af Jean Paul fra hans Ungdomstid, mødte mig med Deeltagelse, moderlig Hjertelighed og de kjære Ord: at jeg mindede hende om denne store Digter! Hun fortalte saa Meget om ham, der for mig var fremmed og nyt; Jean Paul, eller, som han egentlig hed Friederich Richter, var i de unge Aar saa fattig, at han for at faae Papir til at skrive sit første Værk paa, maatte fortjene Pengene til det ved at affkrive Exemplarer af „Dorfzeitung“ for Bønderne i Landsbyen, hvor han boede; det var Digteren Gleim, sagde hun, der først blev opmærksom paa ham og skrev til hende om denne unge, begavede Mand, som han havde indbudt til sig og sendt 500 Thaler, som han nok kunde behøve. — Fru von Schwindler havde levet her i Weimar i dens Glories Dage; ved Hoffet her om Aftenen samlede hun da med Wieland, Herder og Musäus; om disse, om Goethe og Schiller i Samlivet her havde hun en Rigdom at fortælle. — Et af Jean Pauls Breve til hende, forærede hun mig og tilføiede de Ord:

„— Nach der Richtung, welche die Tages-Literatur meistens jetzt in Deutschland genommen hat, erwartete ich kaum auf meinem Lebenswege noch einer so schönen geistigen Verwandtschaft

„zu begegnen, als die ist, welche Hr. Andersen unbestritten mit „Jean Paul hat.“ — —

Jenny Lind kom til Weimar, jeg hørte hende ved Hofconcert og i Theatret, besøgte med hende de Steder, der ved Schiller og Goethe ere blevne hellige; vi stode ved deres Kister, hvorhen Gantsler Müller havde ført os; den østerrigske Digter Mollet, som her første Gang mødte os, skrev siden et smukt Digt herom, der bliver mig et synligt Tegn om denne Time og dette Sted; man lægger jo kjære og smukke Blomster ind i sine Bøger, som en saadan lægger jeg her hans Vers.

Weimar am 29. Juni 1846.

Mährchenrose, die Du oftmal
mich entzückt mit süßem Duft,
Sah Dich ranken um die Särge
in der Dichtersfürstengruft!

Und mit Dir an jedem Sarge
in der todtenstillen Hall,
Sah ich eine schmerzentsüchte
träumerische Nachtigall.

Und ich freute mich im Stillen
war in tiefster Brust entzückt,
Daß die dunklen Dichterssärge
spät noch solcher Zauber schmückt.

Und das Dufte deiner Rose
wogte durch die Todtenhall,
Mit der Wehmuth, der in Trauer,
stummgewordnen Nachtigall.

I en Aftenfreds hos den aandfulde Frøierp mødtes jeg første Gang med Berthold Auerbach, Forfatteren til „Schwarzwälder Dorfgeschichten“; han opholdt sig just paa den Tid i Weimar. Hans „Dorfgeschichten“ havde i høieste Grad opfyldt mig, jeg betragter dem som det meest Poetiske, det Sundeste og Glæde-

ligste, den nyere Literatur har frembragt. Hans Personlighed gjorde det samme velsignede Indtryk paa mig; der er Noget saa aabent, saa klogt og ligefremt i Auerbachs hele Fremtræden, han seer ud, næsten kunde jeg sige, selv som en „Dorfgeschichte“, kjernejund paa Sjæl og Legeme, Ærligheden lyser ud af hans Dine; vi bleve snart Venner, han var aaben og fortrolig, foreslog mig, om vi skulde sige Du til hinanden, og juleende tilføiede han: „Men De veed, jeg er en Jøde!“ — Jeg loe, som om det at høre til det ældste Folk, eet af de interessanteste, kunde gjøre nogen Forandring.

Mit Ophold i Weimar drog bestandig længere ud, det blev mig næsten vanstelig at rive mig løs. Efter Storherzogens Fødselsdag, efter at have overværet alle Festsighederne, hvortil jeg naadigst blev indbudt, reisste jeg; jeg maatte og vilde være i Rom før Paasken. Endnu engang i den tidligste Morgenstund saae jeg Arvestorhertugen og med bevæget Hjerte sagde jeg ham mit Farvel; aldrig vil jeg for Verden glemme den ophøiede Stilling, hans Fødsel giver ham, men sige tør jeg, som jo den fattigste tør sige om Fyrsten: jeg har ham kjær, som dem, der ere mit Hjerte kjærest. Gud glæde og velsigne ham i hans ædle Stræben! et ægte Hjerte banker her bag den fyrstelige Stjerne.

Beaulieu fulgte mig til Jena og her ventede mig et gæstfrit Huus, der fra Goethes Tid har kjære Erindringer; jeg blev et Par Dage hos Boghandler Frommann, hvis geniale, gemhytfulde Søster, under mit Ophold i Berlin, havde viist mig megen Deeltagelse. Ogsaa Arvestorhertugen saae jeg endnu engang, han kom til Jena, vi mødtes til Afsked hos Schillers Svingerinde, Fru von Wolzogen, den aandfulde Forfatterinde til Romanen „Agnes von Lilien“.

Holsteneren Professor Michelsen samlede hos sig i en festlig Aften en stor Skare af min Muses Venner, og i en

smuk, hjertelig Toast for mig, udtalte han den danske Litteraturs Betydning i dette Dieblif, det Gunde og Naturlige der trivedes i den. Mellem de Indbudne interesserede mig især den berømte Theolog Professor Hase, Forfatteren til „Jesu Liv“ og „Kirkehistorien“. Han havde ved en Afstien forud at høre mig læse et Par af mine Eventyr fattet stor Godhed for mig; hvad han i Hjertets og Interessens varme Dieblif, om mine Eventyr, nedskrev paa et Grindingsblad til mig, vidner derom.

„Was Schelling, nicht der jetzt in Berlin wohnt, sondern „der ein unsterblicher Heroß lebt im Reiche des Geistes, einst „sagte: „„Die Natur ist der sichtbare Geist““, der Geist, die unsichtbare Natur ist mir gestern Abend wieder recht anschaulich „geworden über Ihren Märchen. Wie die auf der einen Seite „so tief hineinlauschen in die Heimlichkeit der Natur, die Sprache „der Vögel verstehen und wissen wie's einem Tannenbaum oder „einem Gänseblümchen zu Muth ist, so daß Alles um seiner „selbst willen da zu sein scheint, und wir sammt unsern Kindern in „Freude und Sorge daran Theil nehmen, so ist auf der andern „Seite doch alles nur des Geistes Bild und das Menschenherz in „seiner Unendlichkeit zittert und schlägt durch alles hindurch. „Mag dieser Quell aus dem Dichterherzen, das Gott Ihnen verliehen hat, noch eine Weile so erquicklich fortsprudeln, und diese „Märchen werden in der Erinnerung der germanischen Völker „zu Volksagen werden!“

Hvad jeg som Eventyr-Digter har at stræbe efter, ligger i disse sidste Linier! Det var ogsaa Hase og den geniale Improvisator Professor Wolff i Jena, jeg for en Deel skylder, at en tydsk Udgave af mine Skrifter bragte mig en Indtægt. De overraskedes ved at høre, at jeg endnu af de mange Oversættelser, der alt fandtes i Tydskland, ikke havde beholdt mindste Honorar, jeg havde været glad ved, at mine Bøger fik Oversættere og

Læsere og følt mig Udgiveren forbunden, naar han sendte mig et Par Exemplarer. Hase og Wolff udtalte, at jeg burde og maatte gjøre lidt indbringende for mig den Blads, mine Skrifter alt indtog i Tydskland, og de viste hertil virksomt Sind; ved min Ankomst til Leipzig fik jeg saaledes et Tilbud fra Berlin og i Leipzig selv foreslog Brockhaus, ligesom ogsaa Härtel og dernæst min Landsmand, Boghandler Rorck, at de vilde være Forlæggere og eengang for alle, for de alt udfomne Skrifter, give mig et Par hundrede Daler i Honorar; jeg sluttede mig til min Landsmand og vi have begge haft Gavn og Glæde af dette Foretagende. Under mit Ophold i Leipzig blev det bragt i Orden, Reiselivet fik et Par Forretningstimer, Boghandlernes By bragte mig ogsaa sin Bouquet, et Honorar, dog den bragte mig ogsaa mere, jeg samlede igjen med Familien Brockhaus, tilbragte lykkelige Timer hos den herlige, geniale Mendelssohn; jeg hørte ham atter og atter spille; hans ijsælfulde Dine saae mig ind i Sjælen, syntes jeg; saa Mennesker havde mere Bræget af den indre Glæmme end netop Mendelssohn; en blid, venlig Hustru og deilige Børn gjorde hans rige, velindrettede Huus velsignet og godt at være i. Det morede ham at skjemte med mig over Storken og dennes hyppige Fremtræden i mine Skrifter; i „kun en Spillemand“, havde han faaet den kjær, glædede sig over den i Eventhyrene og derfor skjemtende nikkede han tidt over Bordet: „fortæl os nu et Eventyr om Storken!“ „skriv mig en Sang om Storken!“ der lyfte da et Skjelmeri ud af hans floger, geniale Dine, noget barnligt overgivent! Efter min endte Reise mødtes vi igjen og da aldrig meer paa Jorden; ogsaa hans Hustru er fulgt ham, de smukke Børn, sande Modeller til de raphaelske Drengene ved Dresdner-Madonnaen, ere spredte om i Verden.

Auerbach, som jeg atter traf her, førte mig i flere behagelige Kredse, jeg mødtes med Componisten Kalliwoda, med

min dygtige Landsmand Gade, Mendelssohns Vndling, som rundt om i Leipzig var som Barn i Huset.

Strax ved min Ankomst til Dresden ilede jeg hen til den elskværdige, gamle Baronesse Deeken, der alt med moderligt Sind tog Deel i min Lykke; det var en jublende, hjertelig Modtagelse; en ikke mindre inderlig fandt jeg hos Maleren Dahl og gjenstaae min romerske Ven, Digteren med Ord og Farver, Reineck, som ogsaa nu er mellem mine Døde: „Schwanenlied“ var hans sidste Sang; jeg samlede med den geniale Bendemann, hvis „sørgende Tøder“, er en sand Digting i Farver; Psalmens Ord: „ved Babylons Floder vi sørgende sad“, er her levendegjort for Diet, værdigt alle Tider.

Maleren Grahl malede mit Portrait, et af de smukkeste opfattede, og som er givet i Staalstik foran i „Gesammt-Ausgabe“.

Blandt ældre Venner savnedes een, Graven gjemte ham, det var Digteren Brunnow: „Troubadourens“ Forfatter. Med Liv og Inderlighed modtog han mig sidste i sin Stue, hvor de smukke Blomster stode, nu vare de plantede paa hans Grav. Det vækker en egen Følelse, saaledes paa Livets Reise at mødes een eneste Gang, forstaae hinanden, faae hinanden kjær, og da skilles for altid — indtil Reisen er endt for begge.

En for mig høist interessant Aften tilbragte jeg i den kongelige Familie, der med overordenlig Naade modtog mig; ogsaa her syntes at herske det meest lykkelige Familieliv. En Skare elskværdige Børn, alle Prinds Johans, vare tilstede; den mindste af Prindsesserne, en lille Pige, som vidste jeg havde skrevet Historien om „Grantræet“, begyndte fortrolig sin Tale til mig med: „vi havde ogsaa et Grantræ sidste Juul, og det stod her i denne Stue!“ da hun, tidligere end de andre Børn skulde til Sengs, blev fulgt bort og havde sagt god Nat til Forældrene og til Kongen og Dronningen, vendte hun sig endnu engang i den

halv tillukkede Dør, hvor kun jeg kunde see hende, nikkede saa venlig, bekjendt til mig, kyskede paa Fingeren og gav mig den sidste Hilsen, jeg var hende „der Märchenprinz!“

Jeg læste et Par af mine Eventyr, eet af disse, „Følger Danske,“ førte Conversationen over paa den rige Skat af Sagn, Norden eier; jeg fortalte et Par, fremhævede det Eiendommelige i den danske Naturskønhed; hvorledes Bøgestovene saagodtsom i een Nat sprang ud og stod i deres friske Deilighed; de duftende Kløvermarker med Rjæmpehøje og Bautaftene ved det aabne Hav. Heller ikke i dette kongelige Slot følte jeg Tryk af det Ceremonielle; milde, venlige Dine saae paa mig.

Min sidste Middag i Dresden tilbragtes hos Ministeren Könnert, hvor jeg paa det venligste følte mig optaget. Et Par Timer efter sad jeg i Diligencen, der, da Jernbane endnu ikke fandtes fra Dresden til Prag, skulde bringe mig afsted; Venner og Veninder vare paa Posthuset, Fru v. Serre bragte mig deilige Blomster; „Herren har stor Familie her!“ sagde Conduc-teuren, da vi rullede afsted; min Tanke samlede i een Sum alle de Mange, som havde gjort mig Opholdet saa rigt og lykkeligt. Solen skinnede varmt; det var Foraar uden om mig og Foraar inde i Hjertet!

I Prag havde jeg ingen Bekjendte, et Brev fra Dr. Carus i Dresden aabnede mig gjestfrit Grev Thuns Huus; Arvestorhertugen af Weimar havde givet mig Brev med til Erkehertug Stephan, i hvem jeg fandt en aandsfuld og hjertelig Mand. Jeg besøgte Gradschin og Wallensteins Palais, men disse Herligheder fortrængtes alle af — Jødekvarteret — det var skrækkeligt: her vimlede med Qvinder, gamle Mænd og Børn, leende, skrigende, handlende, og ved hvert Skridt herinde blev Gaden mere snever, den ældgamle Synagoge, i Form af Jerusalems Tempel, ligger der indknebet mellem Husene, Tiden havde lagt et Jordlag op om dens Muur, jeg maatte nogle Trin

ned for at træde derind og her var Loft, Binduer og Bægge sorte af Røg; en Stank af Røg og sæle Dunster kom mig imøde, saa at jeg maatte ud deraf, paa en aaben Plads, det var Kirkegaarden, der løfter sig paa Slægter af Døde; Steen ved Steen med hebraiske Indskrifter staae og ligge chaotisk her under en Skov af Hylde træer, saa pygmæiske lave, saa sygelige, næsten iastløse; Vedderkoppens Spind hang som Sørgeslors Bjalter mellem de døde, sorte Grave.

Afrejsen fra Prag var just paa et interessant Tidspunkt; det Militair, som i en Række af Aar havde ligget her, reiste paa Jernbanen bort for at komme til Polen, hvor Uroligheder vare udbrudte; den hele Stad syntes i Bevægelse for at tage Afsted med deres militaire Benner; Gaden ud mod Banegaarden var opfyldt med Mennesker, det var en heel Besværlighed at trænge sig derhen, flere tusinde Soldater skulde afsted; endelig satte Toget sig i Bevægelse. Det var et storartet Skue at see denne Menneskevrimmel, der opfyldte hele Bjergsiden, den syntes som belagt med et af de rigeste, brogede Tæpper, men Bævnngen var Mænd, Kvinder og Børn; Hoved bevægede sig ved Hoved, Hatte og Lørklæder svingedes; en saadan Menneskemasse har jeg aldrig overskuet før, det var en storartet Gruppering, Slikt lader sig ikke arrangere paa Scenen eller i sin Udstrækning fremstille paa Tæppet; det var her Masserne, som imponerede; overalt, Mile vidt, langs Jernbanen, saae vi Folk samlede for at see og hilse paa de Bortdragende. Vi fore hele Natten gjennem det store Bøhmerland; udenfor alle Byer og Stæder havde store Skarer af Mennesker flokket sig; det var, som om hele Omegnens Folkemængde havde samlet sig; de brune Ansigter, de lasede Klæder hos Mange, Fakkelselvsnningen og det for mig uforstaaelige bøhmiske Sprog gav det Hele et eget Præg, og fremad fløi vi, gjennem Tunneler og over Viaducter, Binduerne raslede,

Signalpiben lød, Damphesten pustede — jeg heldede mit Hoved mod Vognen og sov under den beskyttende Gud.

Bed Olmütz, hvor vi fik nye Vogne, nævnede Nogen mit Navn, det var Walthar Goethe, vi havde reist sammen den hele Nat uden at vide det. I Wien mødtes vi oftere; ædle Kræfter, sandt Genie lever i Goethes Sønnesønner, hos Componisten og Digteren, men det er, som om Storheden af deres Bedstefader trykkede dem.

Lidt var i Wien, han indbød mig til sin Concert, til hvilken der var stor Bæmselighed ved at erholde Billet; jeg hørte igjen hans Phantasier over Themaer i „Robert“, hørte ham igjen som en Storm-Vand lege med Strængene. Han er en Tone-Songleur, der forbauser Phantasten. Ogsaa Ernst var her, hans Concert var først ansat til en af Dagene efter min Afreise, jeg havde aldrig endnu hørt ham, og det var uvist, om vi oftere mødtes; ved et Besøg hos ham greb han Violinen, og den sang gjennem Taarer et Menneskehjertes Hemmelighed. Flere Aar efter, hjemme i Danmark, i Krigens første Aar, bleve vi i Kjøbenhavn Venner. Det var især „das Märchen meines Lebens“ som drog ham til mig, og Læsningen af „Billedbog uden Billeder: „Ihre Bilder ohne Buch, so sollen Sie „das Werk eigentlich nennen, denn man vergift dabei ganz, daß „es ein Buch ist!“ — skrev han en Dag til mig.

Jeg saae igjen den herlige Grillparzer, var oftere sammen med den gemhytliche Castelli, som just i de Dage af Kong Christian den Ottende var udnævnt til Ridder af Dannebrogen; han var fuld af Glæde derover, og bad mig sige mine Landsmænd, at hver af dem, der vilde komme til ham, og sige: „jeg er Dansk!“ skulde paa det hjerteligste være velkommen. Der er hos Castelli noget saa aabent, saa ærligt, blandet med en godmodig Humor, man maa holde af ham; han er mig Billedet paa en ægte Wiener, saaledes, som de Bedste der fødes og trives; han

har ved sine Skrifter skaffet sig en Formue, kjøbt sig et Landsted; jeg fik af ham, til en Grindring, hans veltrufne Billed og neden under skrev han følgende lille Vers, der er ham ganske eieendommelig.

„Dies Bild soll Dir stets mit liebendem Sehnen
Von ferne zurufen des Freundes Gruß,
Denn Du, lieber Däne! bist Einer von denen
Die man immer achten und lieben muß!“

Castelli førte mig til Seidl og Bauernfeld, Ingen af dem er bekjendt i Danmark, uagtet den Første fortjente at være det for sine ægte og hjertelige Digte, den Sidste for sine gode Lystspil, af hvilke flere burde bringes paa den danske Scene, saaledes Lystspillet: „Bürgerlich und Romantisch“, „das Liebesprotokoll“ &c.; følgende lunefulde Linier skrev han i mit Album:

„Der Eine treibt's
Der And're schreibt's.
So leben wir ein Jeder:
Der von der Gans, der von der Feder.“

De fleste lysende Stjerner i østerrigsk Literatur saae jeg glide mig forbi, som man paa Jernbanen seer Kirkeetaarne; man kan sige, at man har seet dem, og for at blive i Billedet af Stjerner, kan jeg sige, at i Selskabet Concordia saae jeg den hele Melkevei, her var en Skare af unge Kræfter, som vore, her var Mænd af Dygtighed og Betydning.

Hos Grev Szechenyi, der gjeftfrit indbød mig, mødtes jeg med Broderen fra Pesth, hvis ædle Virksomhed i Ungarn Alle kjende; dette korte Sammentræf regner jeg til de interessanteste dengang i Wien; i hele hans Personlighed aabenbarede sig Manden, hans Dine sagde, at man kunde have Tillid til ham. *)

*) Stephan, Greve af Szechenyi, Stifter af Nationalmusæet i Ungarn,

Da jeg forlod Dresden, havde Hendes Majestæt Dronningen af Sachsen spurgt mig, om jeg var anbefalet Nogen ved Hoffet i Wien, og da jeg maatte svare: Nei, var Dronningen saa naadig at skrive et Brev og give mig til sin Søster Erkehertuginde Sophie af Østerrig. Hendes keiserlige Høihed lod mig, gjennem Grev Szechenyi, falde en Aften, og modtog mig paa det Naadigste; ogsaa Keiserinde-Moderen, Franz den Førstes Enke, var tilstede, mild og venlig; jeg fandt her Prinds Basa og hans Søster, saae Hertugen og Hertuginde af Hessen-Darmstadt og flere Prindsjer; en af disse, som indlod sig venligt i Samtale med mig, Erkehertuginde Sophies ældste Søn, var den nu regjerende Keiser.

Prindsens Hovmester spurgte til sin danske Familie Bruns, det var Grev Bombello jeg talte med, hvis Broder blev gift med Ida Brun, og hvem Baggesen og Dehlenschläger i deres Skrifter oftere omtale. Efterat have drukkert Thee, læste jeg et Par Eventyr: „Toppen og Bollen, den grimme Velling og de røde Skoe“; da jeg skrev disse, drømte jeg mindst om at skulle læse dem her. Fra Keiserens Slot til Bondens Stue, kan jeg sige, man har været hjertensgod imod mig.

En smagfuld Brystnaal, som jeg før min Afreise fik af Erkehertuginde Sophie, vil, med Erindringen om denne Aften i Keiserborgen, blive mig kjær og interessant.

Endnu før jeg forlod Wien, havde jeg et Besøg at aflægge hos den aandfulde Fru von Weisenthurn, hun var nylig kommet op

en af de øverste Ledere for de hydrauliske Arbeider ved „Eisernethor“, væsenlig Grunder af Donau-Skibsfarten. Har skrevet om „Hestevæsenet“, „Donau-Skibsfarten“, „om det ungarske Academie“ og flere Bøger, der vise hans Dygtighed, fædrelandske Sind og Virksomhed; han blev født i Wien den 21de September 1792.

fra Sygesengen, endnu noget lidende, mig vilde hun see, men, som stod hun alt paa Tærskelen til de Dødes Rige, trykkede hun min Haand, udtalte, at vi aldrig mere mødtes, at det var sidste Gang her, vi saae hinanden. Moderligt mildt saae hun mig ind i Diet, hendes Blik fulgte mig gjennemtrængende til Døren, da vi skiltes, som var det isandhed for sidste Gang.

Og det blev det.

Jernbanen til Triest gik endnu kun til Grätz, og over Simringen maatte der kjøres; hvor stræffeligt efter en Dags Jernbaneflugt at snegle frem Nat og Dag og atter Nat, for vi naaede Triest; endelig laae Byen og Adriaterhavet under os; det italienske Sprog klang for Øret, men Italien, Landet for min Længsel, havde jeg dog endnu ikke naaet. Kun saa Timer stod jeg i Triest som en Fremmed, vor danske Consul von Desterreicher, den preussiske og oldenborgske, til hvem jeg ligeledes var anbefalet, modtog mig paa det Bedste, flere interessante Bekjendtskaber knyttedes, Grev D'Donnels, Gouverneuren Stadion, Grev Waldstein, hvilken Sidste før mig som Dansk havde en særegen Interesse, da han er Descendent af Gorfis Ulfeldt og Eleonore; deres Portraiter hang i hans Stue, danske Grindringer, fra hiin Tid, vistes mig. Det var første Gang, jeg saae Eleonore Ulfeldts Billede, det veemødige Smil om Munden syntes at sige til mig: „syng de Skygger bort, en haard Tidsalder kastede over ham, for hvem det var min Lykke at leve og lide!“ Alt før Dehlenschläger tænkte paa at skrive sin „Dina“, bestjæftigede dette Stof mig, jeg vilde behandle det for Scenen og havde alt samlet en Deel historiske Materialier dertil, da der blev sagt mig, at det laae vor Tid for nær, og at Kong Frederik den Sjette ikke tillod, at nogen af hans Forsædre, senere end Christian den Fjerde turde bringes paa Theatret; ved Grev Rangau-Breitenburg fik jeg Visshed om, at det forholdt sig saaledes, Christian den Ottende, som da var Prinds, op-

muntrede mig imidlertid til at udarbejde Digtningen, „den kan jo læses!“ sagde han, men jeg opgav den. Da Kong Christian den Ottende kom paa Thronen, faldt disse Hensyn bort, og en Dag sagde Dehlenschläger til mig: „Nu har jeg skrevet en Dina, som De jo engang tænkte paa!“ Hans Drama var i Planen og Characteren ganske forskjellig fra mit. Man vil heraf forstaae, at Alt om Ulfeldt og hans Slægt maatte opfylde og interessere mig. Grev Waldstein fortalte, at paa hans Faders Slot, i Ungarn eller Bøhmen, det erindrer jeg ikke nøie, fandtes en Mængde Breve og Papirer endnu Corfiz og Eleonore vedkommende. En anden Green af Ulfeldts Slægt har jeg lært at kjende i Skaane, nemlig Grev Beck-Friis; Billedet af Christian den Fjerde, som Familiens Stamfader, hænger der i Spisesalen. Om denne Familie og om alle Erindringerne i Kjøbenhavn lige fra „blaa Taarn“, til Skjændselsstøtten paa Ulfeldtsplads, maatte jeg fortælle; netop i de sidste Dage var Støtten herhjemme, paa Kongens Bud blevet skaffet bort, Noget som man veed der tidligere strengt var holdt paa ikke maatte skee. Jeg skrev:

Til Danmarks ædle, oplyste Konge,

Christian den Ottende,

da han lod Ulfeldts Skamstøtte tage ned.

Man opskrev Ulfeldts Feil, hans Dyd man dulgte,

Om denne dog de danske Hjerter veed;

Den ædleste af Dvinder tro ham fulgte,

Hans Monument er hendes Kjærlighed,

Det stande vil —! hvad Jordens er, maa svinde,

Hiint mørke Tegn sees ikke meer i Nord;

Fred i sin Grav fik hun, den bedste Dvinde,

Du gav den, Konge! ved dit milde Ord.

Hav Tak for det! — nu sees kun Trostabs Minde.

Bed Adriaterhavet levede min Tanke ganske tilbage i Ulfeldts Tid og paa de danske Der. Mødet med Grev Waldstein, Stammoderens Portrait her, bragte mig ind i min Digterverden, saaat jeg næsten glemte, at næste Dag skulde jeg være midt i Italien.

I smukt, mildt Veir gik jeg til Ancona med Dampskibet Maria-Dorothea; paa sexten Timer fløi vi over det klare, skulmende Vand, det var en stille, stjerneklar Nat; i den tidlige Morgenstund laae Italiens Kyster for os, de deilige, blaa Bjerger med den skinnende Snee, Solen var varm, Græs og Træer saa lifligt grønne at see; iastes i Triest, nu i Ancona, midt inde i Italien, pludselig i en af Pavestatens Byer, det var en Trolddom, som vor Tid mægter den.

Igen aabnede Italien hele sin maleriske Herlighed for mig; Foraaret havde kysset alle Frugttræerne, saa at de vare sprungne i Blomster, hvert Straa i Kornmarkerne vare fyldte med Solskin, Elmetræerne stode som Charpatider med opbundne Viinranke, der skjøde de grønne Blade, og over Fjlden af det Grønne hævede sig de bølgeformede, blaa Bjerger med deres hvide Sneelag. Med Grev Wenceslaus Paar fra Wien, en af de fortræffeligste Rejsekammerater, jeg endnu er truffet paa, og en anden ung Adelsmand fra Bøhmen gik det med Beturin i saa Dage fort. Bøhmeren, der som alle Reisende, naar de første Gang komme til Italien, vente Overfald, hvilket jeg ogsaa tidligere havde frygtet, førte Vaaben og Pistol med: „Jeg har dem dobbelt ladte!“ sagde han, og „hvor“ spurgte jeg, da jeg ikke kunde opdage dem. „Jeg har dem i min Badsæk!“ og denne laae under mig, hvor jeg sad; da jeg ikke holdt af det, og tillige kunde forsikre, at Røverne neppe ventede, til jeg havde reist mig, han saaet Badsækken aabnet og de morderiske Vaaben frem, saa bleve de nu tagne op og heftedes oven over os i Vognen, og foran os i alle Vertshuse paa Veien. Vi besøgte Loreto, saae de Fromme knæle der i det hellige Huus, som Engle skulle have baaret gjennem Lufsten; vi kom gjennem

vilde, romantiske Egne, her midt inde i Alpeninerne; Røvere saae vi ikke til, uden lænkede paa en Vogn og eskorterede af Soldater.

Endelig laae foran os Campagnen med sit tankevækkende Ude. Det var den 31te Marts 1846, jeg skulde gjensee Rom; for tredje Gang i mit Liv komme til den rige Verdensby; jeg følte mig saa lykkelig, saa gjennemtrængt af Luf og Glæde; hvor Meget gav ikke Gud mig, fremfor Tusinde og atter Tusinde! og selv i at føle dette ligger en Velsignelse; naar Glæden er uendelig stor, har man, som i sin dybeste Sorg, kun Gud ret at holde sig fast ved! det første Indtryk, jeg veed intet andet Ord derfor, var Andagt, og alt som Dagen oprullede i mit kjære Rom, følte jeg, hvad jeg ikke fortære og bedre kan sige, end jeg skrev i et Brev til en af mine Venner:

„Jeg vover her fast i Ruinerne, jeg lever med de forstenede Gader og altid blomstre Roserne og altid ringe Kirkeklokkerne, og dog er Rom ikke Rom, som for tretten Aar siden, da jeg første Gang var her, det er, som om Alt var moderniseret, selv Ruinerne; Græs og Buske ere lugede bort, Alt er gjort nettere, Folkelivet synes traadt tilbage; jeg hører ikke Tambourinen klinge i Gaden, seer ikke de unge Piger, der dandse deres Saltarello; selv paa Campagnen er Forstanden paa usynlige Jernbaner fløiet ind; Bonden troer ikke længere saaledes som før; ved Paaskefesten saae jeg store Skarer af Folket staae foran Peterskirken, staae, som den protestantiske Fremmede, da Paven gav sin Velsignelse. Det var min Følelse imod, jeg følte Trang til at knæle for det usynlige Hellige. Da jeg var her for tretten Aar siden, knælede de Alle, nu har Forstanden overvundet Troen. Om ti Aar, naar Jernbanerne rykke Byerne endnu nærmere sammen, vil Rom være endnu mere forandret. Dog det Bedste kommer ud af Alt hvad skeer, man maa og vil altid elske denne Stad; Rom er som en Eventyr-Bog, man opdager der stedse nye Under og lever i Phantastien og Virkeligheden!“

Da jeg første Gang reiste til Italien, havde jeg endnu ikke Die for Billedhuggerkunsten; i Paris drog de rige Billeder mig fra Statuerne; først, som tidligere er sagt, da jeg kom til Florents, foran den medecæiske Venus gif der en ny Kunstverden op for mig, jeg kan bruge Thorvaldsens Ord: „Sneen tæde mig fra Dinene!“ og nu ved det tredie Ophold i Rom, ved de gjentagne Vandringer i Vaticanet, kom jeg til at elske Statuerne langt høiere end Malerierne; men i hvilke andre Stæder end i Rom og tildeels Neapel træder denne Kunst mere storartet ind i Livet! man bliver revet med, man lærer i Kunstværket at beundre Naturen, Formskjønheden bliver sjælelig.

Iblandt det meget Dygtige og Skjønne jeg saae paa den romerske Udstilling og i de unge Kunstneres Værksteder, blev ogsaa i Sculptur et Par Arbeider de, som meest fæstede sig i min Erindring, og det var hos vor Landsmand Jerichau; da jeg forrige Gang var her i Rom, sygnede han hen, det var hans tungeste Tid, Ingen kjendte ham, han kjendte sig ikke selv, nu var han i sin Erkjendelses Opgang, jeg saae hos ham Gruppen „Herkules og Hebe“ og dernæst hans seneste Arbeide: Pantherjægeren, paa disse fik han netop, i de Dage jeg var her, Bestilling af en russisk Thyse. Dr. Stahr fra Oldenburg opholdt sig paa den Tid i Rom, han havde i „Allgemeine Zeitung“ især vaakt den almindelige Opmærksomhed for Jerichaus Genie; Erkjendelsen deraf opfyldte mig, jeg saae i ham en ny Hæder for vort Fædreland; jeg havde kjendt ham som Dreng, vi bleve begge fødte i Thyen, vi mødtes i Kjøbenhavn i Fru Læssøes Huus, Ingen, ikke engang han selv, vidste da, hvad der rørte sig i ham, og halv i Spøg halv i Alvor talte han om sin Kamp med sig selv, enten at gaae til Amerika for at leve mellem Huronerne eller reise til Rom og blive Kunstner; Penselen havde han lagt hen og formede

i Leret; min Buste var det sidste Arbeide af ham her i Kjøbenhavn, han vilde have en Fortjeneste af den, jeg skulde sende ham Pengene, men det gik ikke, Ingen brød sig naturligviis dengang om, at have et Arbeide af Jerichau, dertil en Buste af Andersen.

Nu, som sagt, var hans Sol i Opgang, og han var lykkelig, idet han var gift med den tydske fødte Elisabeth Baumann, den hjertefulde, geniale Kunstnerinde, hvis skjæffe Billeder erkjendtes og beundredes; netop i de Dage arbejdede hun paa sit store Stykke „italienske Qvinder ved Brønden,“ som Baron Hambro i London købte. Bestillingen paa „Pantherjægeren“ satte Jerichau istand til med sin Kone at tilbringe Sommermaanederne i Danmark; hans Sundhed trængte dertil, og saa Dage efter vare de paa Reisen derhen.

Jeg sad igjen hos den gemtfulde Kuchler, og saa de naturoe Billeder springe frem fra Lærredet; jeg levede ikke blot med Landsmænd og Svenske, men ogsaa med de tydske Kunstnere, der hjertelig modtog mig, som en halv Landsmand. Jeg sad igjen med Romerfolket i det morsomme Duffetheater og hørte Børnenes Jubel; der var Balletdands med Been-Spræt, som svarede til Personerne. Min Fødselsdag, den anden April, blev smukt fejret; Fru Goethe, som var i Rom og tilfældigviis boede i det Huus (Hjørnet af via felice og piazza barbarina) hvor jeg har ladet min „Improvisator“ fødes og tilbringe sine Barndomsaar, sendte mig derfra en stor ægte romersk Bouquet, et heelt Blomster-Mosaik, med Tilskrift: „fra Improvisatorens Hæve.“ Danske, Svenske og Norske indbød mig om Aftenen til et muntert Lag, hvor man drak min Skaal, som den svenske Mæler Södermark smukt og hjerteligt udbragte. En af mine Landsmænd viste ved denne Leilighed Forundring og Uvenlighed over, at man gjorde saameget af Andersen, det kunde han ikke forstaae, og Södermark, som hørte det, svarede høit, at han som Svensk forstod, hvorfor man gjorde af den danske Digter; jeg fik et

Var smukke Billeder og venlige Grindringer fra Vennerne i Rom; Billedhuggeren Kolberg formede min Buste; der blev gjort et Par Tegninger af mit Ansigt, men som sædvanlig uden Held, kun Daguerreotypen og Photographien ere de eneste, som give det rette Udseende.

Beständig i Bevægelse, altid ligende efter at benytte hver Time, see Alt, følte jeg mig under den idelige Scirocco tilsidst meget angrebet; den romerske Luft var mig ikke god og derfor strax efter Paaske, da Kuppelbelysningen og Girandola var seet, skyndte jeg mig afsted over Terracina til Neapel; Grev Paar gjorde Reisen med, vi flyttede ind paa St. Lucia, Havet laae foran, Besuv lyste; det var deilige Aftener, maaneclare Nætter, det var, som Himlen var løftet høiere, Stjernerne gaaet endnu længere bort. Hvilken Lys-Effect! — I Norden strøer Maanen Solv paa Vandet, her var det Guld; Fyrtaarnets dreierende Vasterne viste snart sit brændende Lys, snart syntes det ganske at være slukt. Fiskerbaadenes Blus kastede deres obeliskartede Skjær hen over Vandfladen, eller ogsaa skjulte Baaden dem, som en sort Skygge, under hvilken da Vanddybet blev belyst, man troede at see til Bunden, hvor Fiske og Planter rørte sig. Paa Gaden selv brændte tusinde Lys foran de Handlendes Boutiker; nu kom en Skare Børn med Lys og gik i Procession til St. Lucias Kirke; et Par af de mindste faldt over deres egne Been og laae og væltede om med Lysen og imedens, over det Hele, som en Heros i det store Lys-Drama, stod Besuv med sit blodrøde Blus og de belyste Røgskyer.

Solvarmen blev meer og meer trykkende, Sciroccoen blæste tørre, hede Luftbølger; jeg tænkte som Nordbo at kunne for kommende Tider have godt af al Varme, kjendte ikke til dens Magt, og naar Neapolitaneren klogeligt holdt sig inde eller sneg sig langs Husets smalle Skygge, løb jeg dristig omkring til Molo, til Mus-

sæo Bourbonico, men een Dag, midt paa Largo di Castello, var det, som Aandedrættet med Gæt veg bort, som om Solen sank glødende ned i mine Dine, dens Straaler gif mig gjennem Hoved og Ryg og jeg sank besvimet om; da jeg kom til mig selv, var jeg bragt ind i en Café, man havde lagt mig Is paa Hovedet, jeg var som lammet i alle Lemmer, og fra den Tid vovede jeg mig kun om Aftenen ud, den mindste Anstrengelse angreb mig, kun Aftnerne hos den preussiske Gesandt, Baron Brockhausen, paa hvis store, lustige Terrasser ved Søen, eller en Promenade til Vogns op paa Camaldoli kunde jeg udholde; Capri og Ischia havde jeg besøgt; min Landsmandinde, Dandserinden Jomfru Bjeldsted, besøgte der Badene og var ved disse bleven saa vel, at hun om Aftenen under Orangetræerne med de unge Piger dandsede Saltarello, til saadan Henrykkelse for Ungdommen at den bragte hende en Serenade; Ischia har imidlertid aldrig i den Grad tiltalt mig, som andre Reisende, her brændte Solen ogsaa altfor hedt, Alle raadede mig til at søge Hvile og Skygge i Sorrent, Lassos By. Med en engelsk Familie, jeg havde lært at kjende i Rom, leiede jeg et Par Værelser udenfor Sorrent i Casmella, tæt ved Havet, der rullede sine Bølger ind i Hulerne under vor lille Have. Hele Dagen maatte jeg for Barmens Skyld være inde, her skrev jeg flittigt paa „das Märchen meines Lebens“; i Rom, ved Neapels Bugt og inde i Pyrenæerne skrev og endte jeg de første Gang nedskrevne Livsbilleder, der skulde belyse mine Skrifter i den tydske Udgave; i Breve gif Ark for Ark til Kjøbenhavn, hvor en af mine dygtigste Venner havde fri Haand over det Nedskrevne og efter at have læst samme, sendte det til min Boghandler i Leipzig, og ikke et Blad forkom paa den lange Reise.

Opholdet i Casmella var hyggeligt og Udsigten smuk fra Binduer og Loggia, jeg saae Besuv og hele Havet foran, men der var ingen anden Spadseregang end den lange, smalle Bei mellem høie Mure, der indeslutte og saa godt som skjule

Steenhaverne; man maatte i Solvarmen der, være en Giirbeen for at kunne aande vel, og man maatte anskaffe sig Stylder, skulde man see sig lidt om over Murene, jeg flyttede derfor ind i Sorrent selv, hvor Componisterne, den svenske Josephson og den hollandske Verbulst, begge To mine Venner, levede og holdt deres Sommer Villagiatura. — Dagen jeg kom paa var her netop stor Festlighed: tre unge Piger, Døttre af en rig Kjøbmand, bleve indviede til Nonner. Kirken var paa det meest brogede pyntet, et Orchester herinde opførte Musik, og det Opera Buffa, vi fik af „Barberen i Sevilla“ hele Don Baziles Aria om Bagtalelse og imedens knaldede Kanonerne udenfor. Det overveiende Grelle forstyrrede den fromme Stemning, jeg havde medbragt! en gammel, komisk Officeer, der havde saa besværligt ved at knæle, gjorde mig ikke høitideligere; først da Messen læstes af en af de unge Piger, og Stemmen flang skjælvende og blød, kom jeg igjen i Kirke-Stemning.

Hos Josephson var der, foruden hans personlige Elskværdighed, endnu Et, som drog os nærmere, vort fælles Venskab for Jenny Lind; hun havde, da han som Israelit gik over til den christne Tro, staaet Gadder til ham, og siden altid vist ham sand Deeltagelse og Venskab; paa hans Reise til Udlandet havde han i Berlin besøgt hende og var daglig kommet i hendes Huus; han blev kaldet „en svensk theologisk Candidat“ og snart fik man deraf „ein Landprediger“; Rygtet forlovede ham med den svenske Matteredgal; hvem har ikke læst og hørt den Historie! det var ham, den var om, reent grebet ud af Lusten; vi spøjte tidt over Rygtets Geni og Opfindsomhed.

Et Par Uger gik og den bekjendte neapolitanske Fest for „Madonna del Arco,” den, Bournonville forskjønnethar givet os i sin Ballet „Napoli“ kaldte mig igjen til Neapel; det var tillige min Bestemmelse, nu jeg følte mig lidt stærkere, at gaae herfra over Marseille til Barcelona, besøge Alhambra

og Sevilla; om et Creditiv derhen havde jeg alt skrevet hjem og kunde hver Dag vente det i Neapel. Jeg kom hertil og flyttede ind i et Hotel midt i Byen, nær Toledogaden; jeg havde tidligere, men i Vintertiden, boet her, nu fik jeg Neapel i al sin Sommerhede og i al sin Larmen, Noget saaledes over al Grændse Skrækkeligt havde jeg ikke tænkt mig! Solen skinnede med sine brændende Straaler ned i den snevre Gade, ind ad alle Vinduer og Døre; Alt maatte lukkes til, ikke en Luftning fornam man. Hvert lille Hjørne, hver Plet i Gaden, hvor der faldt Skygge, blev oversyldt med Arbeidere, der fladdrede lystigt og høit; Vognene rullede forbi, Udraaberne skreg stærkere, end det var til at udholde, Folkelarmen i Gaderne brusede som et oprørt Hav, Kirkeklokkerne ringede uden Hvile! min Gjenbo, Gud ved hvem det var, spillede fra Morgen til Aften Scala, det var til at blive gal over! Scirocco'en blæste sin foghede Lust, jeg var ødelagt. Paa St. Lucia, i mit gamle Logis, vare alle Bærelser optagne, jeg maatte altsaa blive, hvor jeg var. Sæbadene gave ingen Kjølning, de syntes mere at svække end at styrke; hvad fik jeg ud af alt dette, — et Eventyr! jeg digtede her Historien om Skyggen, men jeg var saa dvast, saa mat, at jeg først hjemme i Norden bragte den paa Papiret. — Sollyset laae som en Mare paa mit Bryst, en Vampyr, der vilde dræbe mig. Jeg søgte igjen ud paa Landet, men de samme Solstraaler brændte, og de brændte med samme Kraft som inde i Byen; vel var Luften herude mere elastisk, den var mig dog en Herkules Gift-Kaabe, der ligesom sugede Kraft og Marv ud af mig; jeg, som havde troet, at jeg just var et Solbarn, saa fast hang mit Hjerte ved Syden, maatte erkjende, at der var Nordens Snee i mit Regeme, at Sneen smeltede, og jeg blev mere og mere elendig. De fleste Fremmede gif det som mig i denne usædvanlige hede Sommer, Neapolitanerne sagde ogsaa, at i mange Aaringer havde de ikke kjendt en saadan, som denne. De fleste Fremmede reiste derfor bort, jeg vilde gjøre det samme,

men mit Creditiv var endnu ikke indtruffet; Dag for Dag spurgte jeg forgjæves derom. Ingen Breve vare nogensinde, paa alle mine Reiser, gaaede feil, den af mine Venner i Kjøbenhavn, som skulde besørge Creditivet, var en af de meest practiske og nøiagtigste, men der kom intet Creditiv, og tre Uger var allerede gaaet over den Tid det maatte indtræffe.

„Her er intet Brev!“ sagde altid den mægtige Rothschild, til hvem det først skulde komme, og en Dag, kjed af min stadige Spørgen, trak han noget heftig Skuffen ud, i hvilken laae alle Breve til de Fremmede, som havde Creditiv der til Huset. „Her er intet Brev!“ og i det han halv ærgerligt stødte igjen Skuffen tilbage, faldt et Brev til Gulvet, det var forseglet med Lak, der i denne varme Tid var smeltet og havde klæbet sig fast bagest ved Skuffen, Brevet var til mig og med Creditiv, alt i en heel Maaned havde det ligget her og maaskee havde det kommet til at ligge endnu længere, var det ikke voldsomt blevet rystet fra sit Bræt; — jeg kunde altsaa nu reise!

Med Dampskibet „Castor“ tog jeg Plads til Marseille. Da jeg gik ombord, lod man fra Hotellet Camerieren følge med ned til Havnen, hvor jeg ud til Skibet skulde leie Baad, og hvor Roerkarlene gjaldt for paa det allergroveste at presse de Reisende; omtrent to Carlin bleve vi enige om, men da Camerieren var borte og jeg med Karlene et godt Stykke fra Land, lagde de Marerne og spurgte, om jeg vilde give en Scudo, ellers gjorde de ikke et Slag i Vandet, Dampskibet kunde seile, naar det vilde! — jeg erklærede det for uærligt, vi havde jo sluttet Accord, de svarede ikke; den yngste Roerkarl var særdeles smuk, han loe og det flædte ham prægtigt, men bedre end den anden var han dog ikke; jeg var i deres Vold, og maatte love dem det Forlangte; de vilde have Pengene strax, det sagde jeg nei til paa det Bestemteste. Da vi saa kom til Skibet, fortalte jeg høit deres Færd, men gav dem

den belovede Scudo, jeg havde givet dem mit Ord derpaa. — Det var den sidste neapolitanske Grindring.

Dampskibet var aldeles oversfyldt med Reisende, hele Dækket besat med Reisevogne og under en af disse lod jeg min Seng gjøre istand, thi nede i Kabinen var der allerede ikke til at aande, Flere fulgte mit Exempel og snart var Dækket til begge Sider saa godt som een eneste lang Søsterseng. — En af Englands første Adelsmænd, Marquis Douglas, formælet med Prindsessen af Baden, var med sin Gemalinde ombord, vi kom i Samtale, han hørte jeg var Dansk, men vidste ikke mit Navn, vi talte om Italien, og hvad der var skrevet om dette Land, jeg nævnte Fru Staël-Holsteins Corinna, han afbrød mig med: „De har en Landsmand, som endnu fortræffeligere har skildret os Italien!“ „Det troe ikke vi Danske!“ svarede jeg. Han talte høist rosende om „Improvvisatoren“ og dens Forfatter. „Det er Skade“, sagde jeg, at Andersen havde været der saa kort, da han skrev den Bog!“ — „Han har været der i mange Aar!“ svarede Marquis Douglas, „o nei“, forsikrede jeg, „kun i ni Maaneder, jeg veed det vist!“ „Jeg gad kjende den Mand!“ sagde han; „det kan let skee!“ vedblev jeg, „han er her ombord!“ og nu sagde jeg, hvem jeg var.

Veiret blev imidlertid haardt, Vinden tog til, jeg maatte til Røis; det blev i Nætter og Dage Regn og Storm, Marquien og jeg mødtes ikke mere; den anden og tredie Nat blæste det fuldkommen en Storm, Skibet kastedes til alle Sider som en Tønde i aaben Sø; Bølgerne kom os paa Siden, løftede deres brede, skummende Top op, høiere end Relingen, ligesom om de vilde see ind til os. Der var en Knagen og Bevægelse i Skibet selv og i Vognene, vi laae under, som om disse skulde synke og knuse os. Der var en Jamren; jeg laae stille og saae op paa de drivende Skyer, tænkte paa Gud og mine Kjære. Da vi endelig naaede Genua, gik de fleste Passagerer videre over Land, og jeg havde gjerne fulgt den

almindelige Bestemmelse at holde sig til Landjorden, gaae over Milano til Schweiz og denne Gang opgive Spanien, men mit Creditiv løb paa Marseille og nogle spanske Havne; jeg opsogte den danske Consul, for hos ham at løse en Sum af mit Creditiv, men han kjendte ikke til det kjøbenhavnske betydelige Huus, der havde udstedt det, han kjendte ikke mit Navn, kunde ikke indlade sig paa Pengesager, og saa blev jeg nødt til, at seile idetmindste til Marseille. Veiret blev særdeles smukt; Luften var saa forfriskende, og alt, som jeg aandede lettere, kom igjen Længselen efter at see Spanien. Dette Land, skulde som min første Reiseplan var, blive Bouquetten af Reisen; dette, at jeg maatte med Skibet til Marseille, betragtede jeg som et Fingerpeg: Du skal dog denne Gang see Spaniernes Hjem! og jeg optog igjen Villien at reise derhen. — Vi naaede Marseille, men een Dag senere end Bestemmelsen, og kom saaledes for sildigt til at kunne gaae til Barcelona med Dampskibet, det gik kun hver tiende Dag, det blev mig for længe at vente. Søreisen havde styrket mig noget, jeg meente at have Kræfter nok til at kunne gjøre Reisen over Land, gjennem Syd-Frankerige, saa fik jeg dog det at see tilligemed de pyrenæiske Bjerger.

Før jeg forlod Marseille bragte Tilfældet mig et kjært Møde, en af mine Venner fra Norden, Ole Bull; han kom fra Amerika og var i Frankrige blevet modtaget med Jubel og Serenader. Vi boede i Marseille begge i Hôtel des Empereurs; ved Table d'hôte mødtes vi, fløi hinanden imøde, vi talte om hvad vi havde seet og oplevet; han fortalte mig, hvad jeg da ikke vidste, ja ikke engang tænkte, at jeg i Amerika havde mange Venner, at disse paa det meest deeltagende havde spurgt ham om mig, at de engelske Oversættelser af mine Romanser vare eftertrykte der og ved Godtjobs-Udgaver vidt udbredte i Landet. Mit Navn var fløiet over det store Verdenshav! —

jeg følte mig ganske lille ved Tanken herom, men glad, inderlig lykkelig! hvorfor fik dog jeg fremfor saa mange Tusinde saa meget Held. Jeg havde en Følelse herved, som var jeg en fattig Bondefnøs, man kastede en Kongefaabe omkring; men lykkelig derved var jeg og er jeg. Mon dette er Forsængelighed, eller ligger denne i, at jeg udtaler min Glæde?

Om Aftenen efter at jeg var til Ro, hørte jeg Musik udenfor, det var en Serenade til Gre for Ole Bull, Dagen derpaa reiste han til Algier, jeg gik til Pyrenæerne.

Veien førte gennem Provence; Roser saa jeg ikke mange af, men blomstrende Granattrær, forresten havde Landskabet i sin grønne Friskhed, i sine bakkede Høider, noget beslægtet med Danmark; i Reisebogen staaer, at Qvinderne i Arles høre til de skjønneste, og er Afkom fra Romerne, og Bogen har Ret; til Overraskelse vare her selv de fattigste Piger deilige; de havde ædle Skikkelser, deilige Former, Dine, som straalende med Sjæl og Udtryk; hele Reiseselskabet i Diligencen var i Overraskelse og Genrykkelse og Pigebørnene forstode det meget godt, de flugtede ikke som Gazellen, men de havde dennes lette Bevægelser, dennes straalende Dine. Ja Mennesket er rigtignok det Skjønneste, der er skabt.

I Nîmes var mit første Besøg det prægtige romerske Amphitheater, dets Storhed mindede om, hvad Italien frembyder. Om Syd-Frankrigs Oldtids Minder havde jeg saa godt som slet Intet hørt, og blev derhos i høi Grad overrasket; alene „det firkantede Huus i Nîmes“ staaer i en Pragt som Theseus Templet i Athen; Rom har ikke Noget saa vel bevaret. — I Nîmes boer Bageren Reboul, der skriver de smukke Digte; hvo, som ikke kjender ham fra disse, kjender ham vel fra Larmartines Reise til Orienten. — Jeg fandt Huset, traadte ind i Bageriet, der stod en Mand, med Skjorte-Ærmer, han satte Brød ind i Ovnen, det var Reboul selv. Et ædelt Ansigt, der

udtrykker Characteren af en Mand, hilsede mig; jeg sagde ham mit Navn og han var saa høflig at sige, at han kjendte det fra et Digt til mig i „Revue de Paris“, det, den franske Digter Martin der havde skrevet, bad mig dernæst, dersom min Tid tillod det, at besøge sig i Middagsstunden, saa skulde han bedre modtage mig. Da jeg paa den bestemte Time kom til ham igjen, modtog han mig i et lille, næsten elegant Værelse; det var pyntet med Malerier, Statuer og Bøger, blandt disse ikke blot den franske Litteratur, men ogsaa Oversættelser af de græske Klassiker. — Et Par Billeder paa Væggen vare Foræringer, sagde han, de forestillede hans berømteste Digt: det døende Barn; han vidste af Marmiers Bog: „Chansons du Nord“, at jeg havde behandlet det samme Thema og jeg fortalte ham, at jeg havde skrevet det, da jeg endnu gik i Skole. — Havde jeg i Morgenstunden seet ham, som den driftige Bager, var han nu ganske Poeten; han talte livligt om sit Fædrelands Litteratur, yttrede det Ønske at see Norden, hvis Natur og aandrige Liv særdeles interesserede ham.

Med stor Agtelse forlod jeg en Mand, hvem Muserne havde givet en ikke ringe Gave og som havde Forstand til, under den Hyldest, der bragtes ham, at blive ved sit hæderlige Haandværk, foretrække at være den mærkelige Bager i Nîmes, for en fold Hyldest og derpaa Forsvinden i Paris mellem hundrede Poeter.

Paa Jernbanen gik det over Montpellier til Cette med den Flugt et Jernbanelog har i Frankrige! man flyver som gik det omkap med „den vilde Hær“; jeg husede uvilkaarlig paa en Indskrift i Basel paa Gadehjørnet til Jernbanen; netop paa Pladsen, hvor eengang den berømte Dødningdands var malet paa Muren, staaer med store Bogstaver skrevet: „Dødningdands“, men lige over denne Indskrift staaer en anden: „Bei til Jernbanen“; disse to, netop paa Grænsen af Frankrige giver Spil for Phantasten; i den susende Flugt kom den mig i Tanken, „Dødningdands og Jernbane“, det var som Signalpiben gav

Tegn til Dandsen! paa de tydske Jernbaner og paa den til Roeskilde har man ikke saa vilde Phantaster.

Oboeren elsker Havet, som Bjergboeren sine Bjerge, det veed jeg fra mig selv! hver Søstad, den være nok saa lille, faaer for mig, ved Havet, en egen Nimbus. Var det Havet i Forening maaskee med det danske Sprog, som fra to Huse klang mig imøde i Gette, der gjorde mig denne By saa hjemlig; jeg veed ikke, men jeg havde mere Følelsen af at være i Danmark, end i Syd-Frankerige. Naar man langt fra sit Fædreland træder ind i et Huus, hvor Alle, fra Herstkabet til Tjendet, taler vort Lands Sprog, som Tilfældet var for mig i Gette hos Casalis-Lutein, da har disse hjemlige Toner en Trolddoms Kraft, de bære, som en Faust-Kappe, os med Huus og Alt derinde, i et Nu til Hjemmet; ogsaa vor danske Consul, Jansen, var et Kjøbenhavns Bysbarn; Gette blev mig med Gæt som et Stykke Danmark. Dog Nordens Sommer var her ikke, men Neapels Sol-Døning, Lusten mægtede at forbrænde Faustkappen; Varmen væltede ned, Solstraalerne lammede alle Kræfter; i Maringer havde man heller ikke her kjendt en saadan Sommer; rundt om fra Landet løb Efterretninger om Folk, der af Heden faldt døde om; Natten selv var heed. Man forudsagde mig, at jeg ikke holdt Reisen ud i Spanien, jeg følte det selv, men Spanien var nu eengang Maalet, jeg øinede jo alt Pyrenæerne, de blaa Bjerge loffede — og en tidlig Morgen var jeg paa Dampskibet og foer over l'étang de Thau. Solen kom høiere, den brændte fra oven, den brændte fra Vandfladen; Myriader Medusaer, i deres geléeagtige Bævren, fyldte Vandet rundt om; det var som om Solstraalerne fordunstede Søvandet og efterlod kun en ghygende Dyreverden; aldrig før eller siden har jeg seet Sligt. Ved Languedoc-Canalen kom vi Alle fra Dampskibet over i et stort Trækfartøj, der mere syntes indrettet for Gods, end for Passagerer; Dækket blev overspyldt med Ros-

ferter og Rister, disse igjen besat med Mennesker, som under udspændte Paraplyer søgte Skygge; det var ikke muligt at bevæge sig heroppe, og intet Rækværk omgav denne Koffert- og Menneskestabel, som tre, fire Heste, ved lange Louge flæbte afsted; nede i begge Kabytter saae det ligesaa bepakket ud; Side ved Side sad man som Fluer i en Sukkerstaal; et af Hede og Tobaksrøg afmægtigt Fruentimmer blev baaret ind til os i første Kabyt og lagt paa Gulvet, den eneste Plet der for et Dieblif var tom; hun skulde trække Luft, dog den syntes ikke at være der, i hvor mange Bister, der end bevægede sig. Ingen Forfriskninger fandtes, ikke engang en Drik Vand var det muligt at bringe tilveie uden det gule, lunkne Vand, Canalen frembød. Med over Lugerne hang fra Dækket bestøvlede Been, der ved Ryset, de luffede ude, ligesom gav den trykkende Luft Legeme; indeluffet i dette Rum havde man endnu den Qual at maatte høre paa en Mand, der bestandigt vilde sige noget vittigt, bestandigt synes interessant, Ordstrømmen squlpede ham om Munden, som den eensformige Kløven af Vandet squulpede om Fartøiet forude. Det var ikke til at døie. Jeg brød mig Bei op mellem Kofferter, Mennesker og Paraplyer og stod i en foghed Luft; og til begge Sider, fremad og tilbage, Time for Time, var der evig eet og det samme at see: grønt Græs, grønt Træ, en Gluse — grønt Græs, grønt Træ, en Gluse, og saa igjen det samme. Det var til at blive vanvittig over.

En halv Times Bei fra Béziers bleve vi satte i Land; jeg følte mig næsten afmægtig, og ingen Bogne var her, Omnibusføreren havde ikke ventet os saa tidligt. Solen brændte ganske forfærdeligt, de smaa Træer havde vist solgt deres Skygge, der var ikke engang Contur af den. Man siger, at Sydfrankrige er et Stykke Land fra Paradiset, mig forekom det, under de Omstændigheder hvori jeg saae det, at være et Stykke skudt op fra Helvede selv med al sin infernalske Hede.

I Béziers ventede Diligencen. Alle de bedre Pladser vare optagne, jeg kom, for første og jeg vil haabe for sidste Gang, ind i det bageste Afslukke af en saadan Vogn; ved Siden af mig derinde tog Plads en skræffelig tyk Madame i Løfler og med et alenhøit Hovedtøj, det hun imidlertid strax tog af og hængte lige foran mig; nu kom en lystig Matros, der vist forud havde druffet for mange Skaaler, saa et Par slidne Karle, hvis første Manoeuvre var, at de traf deres Støvler og Trøier af og sad der hede og stinkende af Løg, medens de tykke Støvstyer væltede ind og Solen brændte og blendede; det var ikke muligt at holde dette længere ud, end til Narbonne; syg og lidende søgte jeg Hvile; nu kom Gensd'armer og spurgte om Pas; nu skulde der just ved den begyndende Nat bryde Ild ud i den nærmeste Landsby, Alarmen lød, Sprøiterne rullede afsted; det var, som om alle Plageaander vare slupne ud. Hersra og til Byrenæerne fulgte en gjentagen trættende Pasvisitation, som jeg ikke engang i Italien har kjendt; der blev som Grund hertil angivet den nære spanske Grændse, de mange Flygtninge derfra og nogle i Egnen her stedfundne Mord. Alt var til at gjøre Reisen til en Plage; og kun for hvad der var en saadan havde jeg Tanke og Nerve.

Jeg naaede Perpignan, Solen havde her ligesom feiet alle Menneſter af Gaderne, først ved Natten kom de frem, men de kom som en brusende Strøm, som et heelt Oprør, der vilde ødelægge Staden. Menneſtemaſſen bølgede under mine Vinduer, høie Skrig lød, det gik gjennem mit syge Legeme. Hvad var det! Hvad betød det. Kunde Feberen ſaaledes brænde i mit Hoved, jeg vaklede hen til Altandøren, aabnede den, og Pladsen var fort af Menneſter, de ſaae lige op, hvor jeg ſtod, de ſkrege, ſvingede med Hattene, raabte: Leve! Leve! „Min Gud“, tænkte jeg, „det er Vanvid! det er Altsammen Noget, jeg bilder mig ind, her er ſlet intet Menneſte, jeg hører ſlet Ingen ſkrige, men jeg

phantaserer det Altsammen; det er jo frygteligt!" jeg var nær ved at segne, jeg bøiede Hovedet til Siden, tæt ved paa Altanen stod en Mand, han talte ned til Folket, ham var det, Hilsener bragtes; idet han traadte ud. „God Aften, Hr. Arago!" lød den stærkeste Stemme, tusinde gjentog det, og Musikken flang. Det var den berømte Arago, som var min Nabo, Folket bragte ham en Serenade. Feberen fremgjøgledede det altsaa ikke, det var dog en Trøst; men denne Tummel, disse Skrig, var en fornyet Qual; jeg kjender saa Aftener i mit Liv, jeg som da har følt mig saa legemlig lidende. Den smukke Sang, som fulgte, kunde ikke husvales. Arago holdt igjen Tale; det var hans Fødeby, han efter mange Aar besøgte; Folkejublen rungede gjennem Gaderne; den rislede mig igjennem alle Nerver. Jeg var syg; hver Tanke om at reise til Spanien blev opgivet; jeg følte, det var mig umuligt at reise længere; og selv denne Luft her, denne Varme, hvorledes skulde jeg udholde den, kunde jeg dog naae tilbage til Schweiz! jeg gruede for den lange Tilbagevei derop, indsaae ikke hvorledes jeg skulde kunne udholde den. Man raadede mig paa det hurtigste først at søge ind i Pyrenæerne og der indaande den styrkende Bjergluft; Badet Bernet, hiin Side Prades, anbefalede som kjøligt og godt; man gav mig Anbefaling til Commandanten i Etablissementet, og jeg bestemte mig til dette Ophold, der var intet Andet at gjøre; Natten, som den eneste kjølige Tid, blev bestemt til Fart og i en Nat og nogle Morgentimers angribende Reise naaede jeg derhen. Bernet ligger paa den franske Side, lidt inde i Bjergene. Luften var saa frisk, saa styrkende, som jeg i Maaneder ikke havde aandet den. Efter et Par Dages Ophold her, syntes jeg at føle mig igjen frisk og vel.

Tankerne fløi igjen ind i Spanien, som jeg var saa nær, kun nogle Timer fra; en lille Bjergtour kun, jeg gjorde den,

og stod som Mose's og saae for mig Landet, som jeg ikke skulde betræde. — Min Tanke, mit Haab var, Gud vil forunde mig, at jeg en Vintertid flyver fra Norden herhid igjen og da ind i det rige, skjønnne Land, hvorfra nu Solen holder mig borte ved sit Glammesværd.

Bernet hører endnu ikke til de bekjendteste Badesteder, uagtet det har det særegne, at det besøges hele Aaret; den Tid var den berømteste Gjest, Stedet havde havt, Ibrahim Pascha, Vinteren forud havde han været der. Hans Navn var da endnu Etablisementets Glands og Glorie, Ibrahim Paschas Navn var paa Læberne af Bertinden og af alle Opvarterne; hans Bærelse blev strax, som noget høist interessant viist frem; de to franske Ord, han kunde sige: „merci og très-bien!" i deres forkeerte Udtale vare staaende Anecdoter. — Bernet gjorde i Smaat og Stort det Indtryk, at det mellem Badesteder endnu var i en Slags Ukyldigheds Tilstand; kun i at skrive Regninger, det fortalte Gjesterne mig strax, havde Commandanten hævet Etablisementet i Række med de første i Europa.

Man lever her i en Genjsomhed, en Afsondren, som ved intet andet Bad, og det kan være ganske fortræffeligt; forlanger man derimod Udspredelse, ja, saa er her aldeles Intet gjort til Gjesterne's Underhold, jeg taler naturligviis om den Tid, jeg var der, jeg veed ikke hvad der i senere Aar kan være skeet. — Ved mit Ophold var Gjæsterne's eneste Underholdning den, enten til Fods eller paa et Hjel at gjøre Vandring i Bjergene; men en saadan frembød ogsaa noget saa eiendommeligt, saa afverlende, at man slet ikke savnede de sædvanlige arrangerede Badesteder's Forlystelser. — Det er rundt om Bernet, som om de meest forskjellige Naturer laae kastede mellem hverandre, Norden og Syden, Bjerg- og Dal-Vegetation. — Fra eet Punkt seer man ud over Wiinshaver op ad et Bjerg, der synes at vise et Prøvemønster paa

Kornmarker og grønne Enge, hvor Høet staaer i Stakker; fra et andet har man kun de nøgne, metalagtige Klipper, med selsomme fremspringende Steenblokke, smalle og lange, som vare de sønderbrudte Statuer eller Søiler; snart gaaer man under Poppeltræer i smaa Enge, hvor Krusemynterne groe, en saa ægte dansk Natur, som var den skaaret ud af Sjælland selv, snart staaer man i Rø af Klippen, hvor Cypresser og Figen skyde frem mellem Vinløvet, det er et heelt Stykke af Italien. Dog Sjælen i det Hele her, de Pulse, som utallig banke lydeligt i Byrøerne, ere Kilderne; der er et Liv, en Gladdren i det evigt fortbrusende Vand. Overalt vælder det frem, pibler i Mossen, bruser over de store Stene; der er en Flugt, et Liv deri, som Ordet ikke kan gjengive, man hører en evig brusende Accord fra de Millioner Strænge; over, under og rundt omkring fladdrer Flodnymphen.

Høit paa Klippesiden, ved den steile Afgrund ligger Ruiner af et maurisk Slot, Skyerne hænge, hvor Balconen hang; Gangstien, hvor Uselet traver, fører gjennem Ridder salen; heroppe fra og paa Veien, som leder til Badestedet, har man Skuet over hele Dalen, der lang og smal synes en Flod af Træer, der bugter sig mellem de røde, udbændte Klipper; og midt i denne grønne Dal, hæver sig paa et Bjerg terrasformigt den lille By, Vernet, der kun mangler Minareterne for at synes en bulgarisk-tyrkisk By; en udsel Kirke med to lange Guller som Vinduer og tætved et forfaldet Taarn, danner den øverste Deel, nedenunder komme de mørkebrune Tage, de smudsiggraa Huse med aabne Træluger istedetfor Vinduer, men malerisk er det! kommer man imidlertid ind i selve Byen, hvis Apothek tillige er dens Boghandel, da er Totalindtrykket: Udselhed. Næsten alle Husene ere opført af Kampestene, men ikke store og tilhugne Steen, nei allesammen ligesom de kunde være samlede op fra en gammel Bro-

Iægning, de synes stablede op paa hinanden; et Par mørke Gul-
ler danne Dør og Vinduer; Svalerne flyve ud og ind, de have
deres Rede i Stuen under Bjælkerne; gjør man selv en Visitt
derinde, i det mindste, hvor jeg gjorde det, da har man fra første
Stokværk transparente Gulve under sig; gjennem de slidte Bræder
seer man ned i chaotisk Mørke. Paa Bæggen hænger sædvanlig
et Stykke fedt Kjød med haaret Side; man forklarede mig, at det
brugtes til at gnide Støvler og Skoe med, naar disse skulde
pudses. Sovestammeret er paa det Grelleste malet al fresco med
Helgenbilleder, Engle, Krands og Kroner, som i Malerkunstens
allerufuldkomneste Lider. Menneffene selv usædvanlig stygge,
endogsaa Børnene, sande Dverge = Ansigter, det barnlige Udtryk
mildner ikke de plumpe Træk og kun saa Timers Vandring paa
Bjergenes modsatte Side ned i Spanien, da blomstrer Skjønheden,
lyse de flege, brune Dine. Som det eneste poetiske Billede,
Bernet frembød for mig, var et Skue paa Torvet: under et
prægtigt, stort Træ havde en vandrende Bispefræmmer udbredt alle
sine Varer, Lørklæder, Bøger og Billeder, en heel Bazar, men
Jorden selv var Disken; hele Byens uskjønne Ungdom, gjennem-
barfet af Solen, stod forsamlet om disse Herligheder; et Par
gamle Mo'rliller flottede derhen fra deres aabne Luge; til Hest og
til Væsel drog en lang Skare af Badegjester, Herrer og Damer,
forbi, medens to Smaabørn halvskjulte bag en Brædestabel age-
rede Haner og ideligt raabte „Kyffelisy!“

Langt mere Kjøbstad, beboelig og vel indrettet, er den et
Par Timer herfra liggende Fæstning Villefranche med sit Slot
fra Ludvig den Fjortendes Tid. Landeveien fører her igjennem
Dlette ind i Spanien og her er altsaa nogen Færdsel; flere
Huse frappere ved deres smukke mauriske Vinduer hugne i Mar-
mor; Kirken selv er halv maurisk bygget, Altrene som i de spanske
Kirker; Gudsmøderen staaer med Barnet heelt i Guld og Sølv.

Jeg besøgte Villesfranche allerede en af de første Dage under mit Ophold; alle Gjester fra Etablissementet vare med paa dette Tog, til hvilket Væler og Heste maatte drives sammen fra alle Kanter; Commandantens ærværdige Carosse blev forspændt, og uden og inden fyldt, som var det et fransk Træksfartøj; en høistelskærdig Holstener, den bedste Rytter af dem Alle og Alexander Dumas Ben, den bekjendte Maler Dauzats førte Toget an; Fort, Casematter og Klippehuler bleve seete, den lille Stad Cornelia med sin interessante Kirke blev ikke forbigaaet; overalt Spor af Maurernes Magt og Kunst. Alt i disse Egne tyde mere paa Spanien end Frankrige, Sproget selv svæver mellem begge. Og der i den friske Bjergnatur, ved Grændsen af et Land, hvis Skjønhed jeg ikke da skulde kjende, sluttede jeg til den samlede tydske Udgave af mine Skrifter: „Das Märchen meines Lebens“, „the true story of my life!“ falde Englænderne denne Bog. Slutningsordene der lyde saaledes: „Før jeg forlader Byrenæerne, flyver dette Skrevne til Tydskland, dette, et stort Afsnit af mit Liv, jeg selv følger efter og et nyt, et ubekjendt Afsnit begynder. Hvad mon ruller op? Hvad skal jeg udrette? Mon den virksomste Deel af mit Liv endnu ligger for mig? Jeg veed det ikke! men taknemlig, trøstlig seer jeg fremad. Hele mit Liv, de lyse og de mørke Dage førte til det Bedste. Det er som en Søreise, mod et bestemt Maal, jeg staaer ved Roret, jeg har valgt min Vej, jeg gjør mit, men Gud raader for Storm og Hav, han styre det anderledes og skeer det, da er dette det Bedste for mig, den Tro er fast i mit Bryst, og den gjør lykkelig! Naar Juletræet tændes, naar som man siger: de hvide Bier sværme, er jeg, vil Gud, i Danmark, hos mine Kjære der, med Hjertet fuldt af Reiselivets Blomsterflor, med styrket Legem og Sjæl, da springe nye Arbejder paa Papiret, Gud lægge sin Velsignelse i dem! han vil det! — En Lykkestjerne

lyser over mig, Tusinde fortjente den vel bedre end jeg, selv begriber jeg tidt ikke, hvorfor just jeg fik saa megen Glæde fremfor Utallige! den lyse! men gaaer den ned, maaskee idet jeg her slutter disse Linier, den har lyst, jeg har modtaget min rige Deel, den gaae ned — ogsaa her fremspringer det Bedste. Gud og Menneskene min Tak, min Kjærlighed!"

Bernet, (Distrikterne) i Juli 1846.

XIII.

Vi Aar ere gaaet siden, rige Aar i Tidshistorien, alvorlige og store Dage for Danmark, sorgfulde og ogsaa glade for mig, de have bragt mig al Erkjendelse i mit Fædreland, de have gjort mig ældre og dog bevaret mig ung, de have bragt mig Ro og Klarhed, de nye Ufsnit, de danne, ville vi her rulle op!

Fra Bernet, hvor Bjerglusten havde styrket mig, og jeg troede at have gjenvunden Kræfter til Hjemreisen, vilde jeg gaae til Schweiz; men uagtet jeg indrettede det saaledes, at kun Matten blev anvendt til Diligencefarten, og jeg den varme Dag blev i Perpignan og Narbonne, var det dog, som jeg fra den livsnærende Luft var kommet ind i et Element, hvor Livsstoffet manglede; en tung, stille glohed Luft omgav mig, det var en Dval, og snart var jeg som gjennembrændt i hver Nerve! Matten selv bragte ingen Friskhed, undtagen for Gluerne, som nu fik Kræfter til deres Runddands. — Et Par Dage, eller rettere et Par Nætters Ro i Cette, hvor jeg ude paa Husets Altan lod lægge min Madratts og sov under stjerneklar Himmel, gav mig Luft nok til at holde ud; af Montpellier's Skjønhed veed jeg kun, at den laae i Solstraaler, som gjennembrændte mig. I min Stue, med tæt tillukkede Vinduesstodder, flædt paa som til at gaae i Bad, holdt de Fremmede sig. Paa Jernbanen, midt i dens piilsnare Flugt, bragtes Efterretningen om den skræffelige Ulykke, der var indtruffet paa Frankrigs Nordbane, det vilde, havde jeg været frisk og sund, paa enhver anden Tid sat min Phantaste i Bevægelse, men jeg var saa betaget af Sydfrankrigs Sol, at jeg, som den Søsyge ombord, synker hen i en Tilstand, saa at man er ligegyldig for

hvad der steer. Ved Nimes endte da Banen, og man maatte i den fuldproppede støvslugende Diligence for at naae Avignon.

Mandeltræerne stode med modne Frugter, Mandler og Figen bleve næsten det eneste, jeg ret nød; hvile og altid hvile bag tilfukte Vinduesflodder er et daarligt Reiseliv! Bavernes Slot her saae ud som en Fæstning, det var forvandlet til Caserne, Domkirken ligger som en lille Øi deraf. I Musæet stod Bernets Buste af Thorvaldsen, Ordet „danois“ ved hans Navn havde et fløgtigt Hoved streget over med Blyant; to Billeder forestillende Mazeppa, noget forskellige fra Kobberstikkene, hang her af Bernet og „given den gode Stad Avignon“; om Aftenen blev der Liv og Røre i Gaderne, en Markstriger til Hest, med Trommen foran, udraabte som en anden Dulcamare sine Varer. — Ud over Vinduet hang fyldigt og stort Viinløvet som udspændte Marquiser mod Solstraalerne.

Jeg var Vacluse saa nær, men havde til denne lille Reise ikke Kræfter, alle dem, jeg eiede, maatte jeg, som den Forsigtige, gjemme for at vinde til Schweiz, hvor Bjergene havde Røling. — Det besjungne Vacluse skulde jeg ikke see, Strømmen, der har baaret Lauras Billede, det Petrarcas Vers beholder og bærer evigt om i Verden. — Rhonefloden har en saadan rivende Fart, at Dampskibet med Strømmen bruger kun een Dag mellem Lyon og Marseille, derimod, omvendt mod Strømmen op til Lyon hele fire Dage. — Jeg foretrak for det smudsige Dampskib den rast rullende Diligence, der isandhed her foer som med Leonore = Balladens vilde Heste. Det antike romerske Theater i Orange løstede sig frit over alle de andre nye Bygninger! Triumphbuen for Septimius Severus, alle de rige Romerherligheder, hvormed Rhonens Bredder er besaaet, førte Tanken til Italien; ikke havde jeg vidst og kjendt til al den Storhed af romerske Levninger, Sydfrankrig her frembyder.

Flodbredden blev altid mere afverlende, jeg saaer Byer med smukke gothiske Kirker og paa Bjergene gamle Borge, de laae som uhyre Flagermuus deroppe; smukke svævende Hængebroer hang udspændt over den piilsnare Strøm, som vort skidne Fartøi arbeidede sig op imod.

Endelig var jeg i Lyon, hvor Rhonefloden optager Saronen i sig; der, fra en af de høistliggende Gader, vinede jeg mange, mange Mile borte mod Nordost, at der hæve sig over den flade grønne Slette en hvid skinnende Sky, det var Montblanc, der laae Schweiz, saa nær var jeg nu det Sted, hvor jeg igjen haabede at kunne drikke Lust og friere løfte Legeme og Sjæl, — men den schweizeriske Consul vilde ikke visere mit Pas, før Politiet i Lyon havde givet sin Visa, og Politiet erklærede, at Pasjet ikke var i Orden. Jeg, som paa Reise lever næsten for meget for Pas og Visa, saa at det grændser til det Komiske med min Uengstelighed for at have Alt i Orden, jeg er af tusinde Reisende altid Den, der møder det værste Pasvrøveri, snart kan man ikke læse, snart skriver en underordnet Skriver et galt Nummer paa det, saa at det ikke er at finde, snart opholder en italiensk Grændsebetjent sig over Navnet Christian og trøer, det er en Religionssect, der kalder sig særegent den Christne, i Lyon var det ikke mindre eller meer, end at Pasjet, som de sagde, fra Grændsen skulde være sendt til Paris og der af Indenrigsministeren viseret. Hele Dagen maatte jeg løbe til og fra Préfectur de Police, til jeg fastede mig i Armene paa en af de høiere Politiembedsmænd, hvem jeg erklærede, at Ingen havde forlangt eller sagt før, at jeg for at reise fra Pyrenæerne til Schweiz over Lyon skulde sende Pas til Paris, hvorhen jeg ikke vilde; det var nødvendigt, at jeg gik tilbage til Marseille, blev der sagt mig, for der af den danske Consul at saaer Pasjet i Orden for Schweiz, jeg erklærede, at jeg ikke taalte at gjøre Reisen, ikke heller kunde

ligge i det glohede Lyon, jeg maatte til Bjergene! det var en høflig dannet Mand, jeg havde henvendt mig til; med Passet i Haanden examinerede han mig om Tid og Sted, jeg havde været paa de forskjellige Steder, hvor hver Visa var sat, og han kom snart efter, at her Intet kunde være til Hinder for min videre Afreise, ordnede Alt paa det Bedste, og næste Dag kunde jeg flyve afsted. Om Aftenen sad jeg da med roligt Sind i Operaen, denne var for Diebliffet tydsk, et Selskab fra Zürich var her og gav, som man siger, Smæk for Skillingen, paa een Aften Glotows: „Stradella“ og Webers „Der Freischütz“; med Hensyn til Tiden kunde det vel bæres, thi af „Freischütz“ fik man ene og alene Musikken, Dialogen blev sprunget over, Franskmændene forstode den jo dog ikke, meente de, men komist tog det sig ud, lige efter Caspars Drifkevise, at see Mar tage sin Hat, nikke og gaae, og Caspar synge Triumph ligesom om han havde vundet Spillet ene og alene ved den Vise.

Jeg naaede Schweiz, ogsaa her tryffede Barmen, Sneen paa Jomfruen, selv paa Montblanc var mindre end i mange Aar, lange, sorte Fjeldstriber viste sig; men her var dog friskere Lust og Kølning om Aftenen; jeg søgte strax til Vevey; her ved Søen, med Savoyens sneebedækkede Bjerger, var det en Velsigelse at aande og leve! som røde Stjerner paa den sorte Bjerggrund skinnede om Aftenen de store Blus, som Hyrder og Kulbrændere tændte hiin Side Søen. Jeg var igjen i Chillon; Byrons Navn, som han selv havde hugget ind i Støilen, havde siden jeg var her sidst, lidt Overlast, der var fradset stærkt hen over det for at faae det bort. En Englænder havde gjort det, men var blevet forhindret deri; havde han ogsaa udslettet her Byrons Navn, i Verden var det dog ikke blevet udslettet. To nye Navne vare her komne til, det var Victor Hugo og Robert Peel.

I Freiburg saae jeg den dristigste, meest mægtige Hæn-

gebro, jeg endnu har seet, høit over Dal og Flod svæver den i Luften og ghynger med den tunge Bogn; i Midelalderen havde Sligt hørt til Eventyrenes Verden, Videnstaben har løftet vor Tid ind i det før Overnaturlige. Endelig naaede vi Bern, der hvor Baggesen har levet saa længe, hentes sig en Hustru og været lykkelig. Som han saae det, saaledes lyfte Alperne med samme Jldglands, idet Solen gik ned! Jeg tilbragte nogle Dage her og i Interlaken; jeg gjorde Udflugter til Lauterbrunnen og Grindelwald; den forfriskende Støvregn, som Vinden bar fra Staubbachsfald, den iiskolde Luft i Grindelwalds Gletschehuler var Paradisisk efter en Skjærsildsreise. De brune Schweizerhuse paa de fløielsartede grønne Enge op ad Bjergsiden, den venligste og rigeste Natur op til den meest storartede og vilde, er det Eiendommelige ved Schweiz. „Wetterhorn“, „Silberhorn“ og „Jomfruen“ lyfte i Aftenens Jldglands, der kunde være saa helligt, stille og godt, men overalt forfulgtes man af Tiggere, de jodlede og jodlede, det var deres Præludium til Tiggeriet; men frisk og livsbringende var Opholdet i det kjære Bjergland; jeg gik til Basel og her paa Jernbanen gjennem Frankrig til Straßburg. Rhindampskibsfarten begyndte først her; Luften laae tung og varm over Floden, hele Dagen varede Farten, Skibet blev tilsidst overshyldt, meest af Turnere, de sang og jubilerede; mod Danmark og alt Dansk var Stemningen: Christian den Ottende havde udstedt det aabne Brev. Jeg erfarede det først her; i det Badenske var slet ikke behageligt for en Dansk at reise; Ingen kjendte mig, jeg indlod mig med Ingen, men sad syg og lidende paa den hele Flodsfart.

Over Frankfurt naaede jeg det kjære Weimar, og her hos Beaulieu blev jeg pleiet og fik udhvilet; smukke Dage tilbragtes paa Sommerflottet Ettersburg hvorhen Arvestorhertugen indbød mig; i Jena selv arbeidede jeg sammen med

Profesor Wolff for at bringe istand en tydss Oversættelse af flere af mine lyriske Digte; men min Sundhed var stærkt angrebet; jeg, som elsker Syden, maatte erkjende, at jeg var en Nordens Søn, hvis Kjød, Blod og Nerver har Rod i Snee og kolde Vinde; med langsom Fart vendte jeg hjemad. I Hamborg modtog jeg fra Kong Christian den Ottende Dannebrogssordenen, den havde været mig bestemt, før jeg reiste, sagde man, og derfor skulde jeg have den, før jeg igjen naaede Fædrelandet, der kom jeg to Dage efter. I Kiel mødte jeg den landgrevelige Familie samt Brinds Christian, siden Brinds til Danmark og Gemalinde, et kongeligt Dampfskib afhentede de høie Herstaber, man forundte mig den Behagelighed og Bequemmelighed at følge ombord med hjem, men Søreisen blev høist besværlig, først efter to Nætters Fart, i Taage og Storm, traadte jeg i Land ved Kjøbenhavns Toldbod.

Hartmanns Opera „Liden Kirsten“, hvortil jeg havde leveret Texten, var under min Graværelse bragt paa Scenen og havde vundet stort Bisald, skrev man mig til; Musikken var erkjendt, som den fortjener det, en ægte dansk Bouquet, saa eiendommelig, saa gribende; Texten havde selv Heiberg syntes godt om, jeg glædede mig til at høre og see det lille Arbeide og det traf sig saa, at netop den Dag, jeg kom hjem, opførtes „Liden Kirsten“. „Ja, nu skal Du faae Fornøielse!“ sagde Hartmann, „Folk er meget veltilfreds med Musik og Text!“ Jeg kom i Theatret, man bemærkede mig, jeg saa det, og da „Liden Kirsten“ var endt, blev der klappet, men tillige meget stærkt hyset. „Det er aldrig fleet før!“ sagde Hartmann, „jeg begriber det ikke!“ — „Men jeg forstaaer det nok,“ svarede jeg, „bryd Du Dig ikke derom, Dig gjaldt det ikke, det var mine Landsmænd, som saa, at jeg var kommet hjem, og nu hilse de paa mig!“

Jeg var forresten endnu legemligt lidende, Sommeropholdet i Syden kunde jeg ikke forvinde, kun den forfriskende Vinterfulde holdt mig sammen, jeg var i en nerveus kraftløs Tilstand, medens Sjælen derimod var virksom i høi Grad; jeg fuldendte paa den Tid Digtningen *Ahasverus*. H. C. Ørsted, for hvem jeg i de sidste Aaringer læste Alt, hvad jeg skrev, virkede ved sin levende Deeltagelse, sin aandfulde Tale, meer og meer mægtig ind paa mig. Saa stærkt som hans Hjerte slog for det Skjønne og det Gode, saa gjennemtrængt søgte hans Tanke altid deri det Sande. Klart og bestemt udtalte han dette og i ethvert Digt var Sandheden Digtningens Sjæl. En Dag bragte jeg til ham en dansk Oversættelse jeg havde leveret af Byrons Digt „*Det mørket*“; jeg var da ganske opfyldt af det store Phantastiske-Maleri, Digteren har givet her og overraskedes derfor, da Ørsted erklærede det for et aldeles forseilet Digt, thi det var heelt igjennem Usandhed, den ene Tilfætning blev taabeligere end den anden. Ørsted beviste det, og jeg forstod og erkjender hans sande Ord. „Digteren tør nok tænke sig“, sagde han, „at Solen forsvandt fra Himlen“, men han maa vide, at der kommer da ganske andre Resultater, end dette Mørke, end denne Kulde, disse Begivenheder, dette er en Vanvittigs Phantastie!“ Og jeg sølte Rigtigheden deri, optog i min Anskuelse allerede da de Sandheder, han i „*Anden i Naturen*“ udtaler for sin Tidsalderes Digtere. At hvor de selv, som Høidepunkter i deres Tid, udtalte sig, skulde de fra Videnskaben og ikke fra en forsvunden Tids poetiske Rustkammer bringe Billeder og Udtryk; skildrer Digteren derimod en svunden Tid, naturligviis da er dens Forestillinger og Begreber om Verden de, som der maa bruges af de fremtrædende Characterer; dette saa Sande og Rigtige, som Ørsted siden i sit Bærk udtalte, blev til min Forundring ikke forstaaet, selv af en Mynstre. Flere af de tankerige Afhandlinger

vi finde i det omtalte Værk, læste han da for mig; vi samtalede siden derom, og med sin uendelige Kjærlighed og Bestendighed hørte han endogsaa paa en Indvending af mig, den eneste jeg havde at gjøre, at Dialogformen, der minder om Campes Robinson var nu forældet, den blev her, hvor der ikke var Leilighed til Character-Tegning, kun Navne-Overskrift, og man vilde uden denne kunne forstaae det Hele ligesaa klart. — „De har maaskee Ret!“ svarede han med al sin milde Inderlighed; — „men jeg kan ikke strax ret bestemme mig til en Forandring med hvad der nu i Alaringer hos mig har stillet sig frem under denne Form, men jeg vil overveie Deres Ord og tænke derpaa, naar jeg nedskriver noget Mere.“

Det var et Bæld af Kundskab, Erfaring og Snille, der udsprængte fra ham og dertil en elskelig Naivitet, noget uskyldigt, ubevidst, som hos Barnet; en sjelden Natur, med Guddoms-Præget af hvad den var, aabenbarede sig her, og dertil kom hans store Religiositet; gennem Videnskabens Glas saae han den Guds Storhed, det er christeligt smukt at erkjende selv med tillukte Dine. — Om Religionens dybe, velsignende Sandheder talte vi oftere; første Mose-Bog gjennemlæste vi jaaledes sammen, og jeg hørte den barnlig religiøse og dertil som Mand udviklede Tænkens Afspæiling i sig om Oldtids Mythe og Sagn om Verdens Skabelse. Jeg vendte altid saa klar i Tanken, saa rig i Sindet fra den elskelige og herlige Drøst og i Misgjendelsens og Mismodets tungeste Timer var han, som jeg maa gjentage, Den der holdt mig oppe og forjettede en bedre Tid. — En Dag jeg sjælelig lidende, ved Uret og Haardhed mod mig udenfra, var gaaet bort, havde han ingen Ro, før han, den ældre Mand, endnu engang og det seent paa Aftenen havde søgt mig i mit Hjem, og der igjen udtalt Deeltagelse og Trøst; det greb mig saa dybt, at jeg glemte al min Sorg, min Smerte, ret græd mig ud i Tak og

Belsignelse over hans uendelige Godhed; jeg vandt igjen Kræfter og Mod til Digtning og Arbeide.

I Tydskland blev ved „Gesammelte Werke“ og de forskjellige Oplag af mine enkelte Skrifter, jeg mere og mere kjendt og mødte megen Velvillie; „Eventhyrene“ og „Billedbog uden Billeder“ læstes meest, de første fandt endogsaa Efterlignere. Mangen Bog og Digtning sendtes mig og smukt og venligt lod især „Herzlicher Gruß deutscher Kinder dem lieben Kinderfreunde in Dänemark H. C. Andersen“.

Udefra kom Solstraaler, ogsaa i Hjemmet lyfte fleer og fleer, — Tanken var frisk, Hjertet blev ungt — med sine Erindringer og Stemninger. I Livets store Cirkel, den man gennemgaaer, har Glæden og Smerten hver deres Radier, den sidste har tidt forskjellige og mange, den Verden ikke faaer at kjende.

Der er i det menneskelige Hjerte Aflukker, som Ingen, selv vore Kjæreste, faae Lov at see ind i, hos en Digter klinge tidt dybe Toner derfra; man veed ikke, om det er Digtning eller Virkelighed; ogsaa gjennem mit Livs Eventyr tone saadanne Melodier, de tilhøre mig selv saa lidt, at kun Boesten har her Ord om, hvad der maaskee bevægede uendeligt dybt og var Dage og Nætters Liv og Tanke.

I.

Hvil sødt,
Som var Du lagt i Dødens Skrin,
Du min Erindrings Rose, saur og fin!
Du er ei Verdens meer, Du er kun min,
For Dig jeg synger, mine Taarer trille —
Natten er smuk, Natten er stille; —
Dødt! — Alt er dødt.

II.

Chor.

Du Vebersvend! vor Sang Du veed:

„Gaae Du iseng, træk Nathuen ned,

„Speil Du Dig ret i Drommenes Elv,

„Du seer helst Dig selv og drømmer Dig selv!“

Den Ensomme.

Ja, i mig selv ligger gjemt en Skat,

Hvad veed Verden om den derinde,

Hvad veed den om Tankerne mangen Nat,

Om Taarer, som lenligt rinde,

Den lydløse, bittre Taarernes Elv,

Der ruller saa tungt, uden Bove.

— En Vebersvend tænker kun paa sig selv,

Lad ham sove!

I Marets Løb var flere af mine Skrifter, saaledes „Bazaren“, „Eventyr“ og Billedbog uden Billeder“ udfomne i England og havde der nydt samme venlige Modtagelse hos Publicum og Critiken, som tidligere „Improvvisatoren“. Breve fra mangen ubekjendt Ven og Veninde, jeg der havde vundet, sendtes mig. Kong Christian den Ottende havde, fra den bekjendte londonske Boghandler Richard Bentley, modtaget mine Skrifter, smukt indbundne; der er fortalt mig af en af vore betydelige Mænd, at Kongen ved denne Leilighed har udtalt sin Glæde over min Erkjendelse, men tillige sin Forundring over, at medens jeg saaledes paastjønnedes ude, blev jeg saa ofte her hjemme angrebet og nedsat. Den Velvillie, Kongen følte for mig, blev endnu større, da han læste: „das Märchen meines Lebens!“ — „Nu kjender jeg Dem først ret!“ sagde han hjerteligt til mig, idet jeg just traadte ind i Audiensværelset, for at bringe ham min nyeste Bog. „Jeg seer Dem saa sjældent!“ vedblev han, „vi maae oftere tale lidt sammen!“ „Det beroer paa Deres Majestæt!“ svarede jeg. „Ja, ja, De har Ret!“ svarede

han og nu udtalte han sin Glæde over min Erkjendelse i Tyskland og især i England, talte om mit Livs Historie, smukt og fjærligt opfattede han den, og før vi skiltes spurgte han: „hvor spiser De til Middag imorgen?“ — „Paa Restauration!“ svarede jeg. „Saa kom heller til os! spis med mig og min Kone, vi spise Klokken Fire!“

Jeg havde, som før er omtalt, fra Brindsessen af Preussens et smukt Album, hvori var flere interessante Haandskrifter, Majestæterne saae det, og da jeg fik det tilbage, havde Kong Christian den Ottende selv skrevet deri de betydningsfulde Ord:

„Med sit velanvendte Talent at skaffe sig selv en hædret Stilling er bedre end Gunst og Gave.“

Disse Linier skulle minde Dem om Deres
velvillige

Christian R.

Det var dateret „den anden April“, Kongen vidste, den var min Fødselsdag. Ogsaa Dronning Caroline Amalie havde skrevet hædrende, dyrebare Ord — ingen Gaver kunne glæde mig mere end netop denne Skat i Aand og Ord.

En Dag spurgte Kongen mig, om jeg dog ikke ogsaa skulde see England. Jeg svarede: jo, og at jeg netop i den tilstundende Sommer tænkte paa at komme der. „De kan jo faae Penge hos mig!“ sagde Hans Majestæt.

Jeg takkede og sagde: „jeg behøver det ikke! jeg har for den tyske Udgave af mine Skrifter faaet 800 Rdlr., de Penge vil jeg anvende!“

„Men,“ vedblev Kongen smilende, „De repræsenterer nu i England den danske Literatur, og De maa derfor leve nogenlunde smukt og godt!“

„O, det vil jeg ogsaa kunne, og naar Pengene ikke længere strække til, reiser jeg hjem!“

„De kan skrive directe til mig om, hvad De behøver!“ sagde Kongen.

„O nei, Deres Majestæt, nu behøver jeg det ikke, jeg kunde en anden Gang maaskee bedre trænge til Deres Majestæts Naade, nu maa jeg ikke tage Sligt, man skal ikke altid plage! og det er mig saa ukjært at tale om Penge! men tør jeg skrive Deres Majestæt til, uden at bede om Noget, skrive — ikke som til Kongen — for saa bliver det jo et formelt Brev, men tør jeg skrive som til En, jeg ret har kjær!“

Kongen tillod det, og syntes glad ved den vistnok rigtige Naade, jeg havde mødt hans Velvillie paa.

Midt i Mai 1847 gik jeg over Land fra Kjøbenhavn, det var deiligt Foraar, Storken saae jeg flyve med udbredte Vinger fra Røden. Pintsedagene feirede jeg paa det gamle Glorup, saae i Odense Skytelaugs-Blæden, som i min Barndom var den deiligste Dag; en ny Drengeslægt kom, som i hiin Tid, da jeg var lille, bærende den gennemskudte Skive; hele Brimlen svingede grønne Grene, som Birnam's Skov, der nærmede sig Macbeth's Borg; den samme Jublen, den samme Trængsel — hvor ganske anderledes saae jeg det nu. — Dybt Indtryk gjorde paa mig en stakkels halvskjullet Knøs, udenfor mine Vinduer; hans Ansigt var ædelt formet, Dinene glandsfulde, men der var noget Forstyrret i den hele Person, og Drengene drillede og jagede ham. Jeg tænkte derved paa mig selv, min Barndomstid, min sinds- svage Bedstefader, om jeg var bleven i Odense, sat der i Være, om ikke Tid og Forhold havde sløvet de Phantasiens Kræfter, som da saa mægtig fyldte mig, eller jeg ikke havde lært at smelte sammen med hele min Omgivelse, hvorledes var jeg maaskee da blevet betragtet? — Jeg veed ikke, men Synet af denne ullykkelige, jagede Skjellede udenfor mit Vindue, fik mit Hjerte til at banke stærkt, min Tanke og Laf fløi mod Gud for hans Naade og Kjærlighed mod mig.

Reisen gik over Hamborg, der gjorde jeg Bekjendtskab med Forfatteren Glasbrenner og hans geniale Hustru, den fortræffelige Skuespillerinde Peroni-Glasbrenner; et kjøbenhavnske Blad har sagt, at den lystige Satiriker Glasbrenner, har givet mig et Hip som Eventyr-Digter, jeg har ikke kunnet finde det, derimod har jeg fra ham et Digt:

An

H. C. Andersen.

Verstünden wir, was bunte Vögel singen,
Die Düfte, die aus Blumen zu uns bringen,
Verstünden wir, was in den Gräbern lebt,
Und was das kalte Leben oft begräbt, —
Und könnten die Geheimnisse erlauschen
Aus Waldesweh'n und Meeresrauschen,
Verstünden wir was holde Kinderaugen sagen:
Wir brauchten Deine Werke nicht zu übertragen!

A. Glasbrenner.

Dette tyder ikke paa, at Manden har saa meget imod mig! Efter et Besøg hos kjære Venner i Oldenburg, gik Reisen ind i Holland. Hen ad den murede Landevei, glat og reen som Gulvet i en Melkestue, rullede Diligencen med os. Huse og Byer frembød et Billed af Velstand og Reenlighed. I Fæstningen Deventer var just Marked, der var en Brimmel af Menesker i deres pyntelige Dragter; paa Torvet stod Vassalboutiker, som jeg fra gamle Dage saae dem herhjemme paa Dyrehavsbakken, Klokkespillene klang fra Kirkeetaarnene, det hollandske Slag vaiede. Fra Utrecht naaede jeg, paa Jernbanen, i en Time Amsterdam

„Hvor man jo som Amphibier

Boer halv i Vandet —!“

saa fremt er det da ikke, og det minder aldeles ikke om Venedig, Bæverbhyen med de døde Paladser. Den første Mand, jeg traf paa Gaden og spurgte om Bei, svarede saa forstaaeligt, at jeg

tænkte som saa, det hollandske Sprog er da let at forstaae! men det var Dansk, han talte, det var en fransk Haarstjærersvend, der længere Tid havde været hos Friseur Gausse i Kjøbenhavn, lært noget Dansk, kjendte mig igjen, og paa min franske Tiltale svarede mig i det Danske, han kunde.

Skryggesfulde Træer heldede ud over Canalerne, brogedmalede, flodsede Træk=Baade, med Mand og Kone, hele Familien, gled stille forbi, Konen stod ved Roret, Fatter sad med sin lange Pibe. I Folkemængden var det mig paafaldende at see et Par ganske smaa Dreng, hvis Klæder vare deelte ved to Farver, det halve Rygsstykke sort, det andet halve rødt, og ligeledes Beenklæderne, hver Been havde sin Farve; nu kom nogle Smaapiger, de vare ogsaa saaledes farvedeelte, ganske som det er Brug med Slaverne herhjemme; jeg spurgte hvad det betød og hørte, det var Waisenhuusbørn, saaledes blive de her flødte paa. I Theatrene blev given Comedie paa Fransk; Nationaltheatret var desværre under mit Ophold lukket, ellers havde jeg der faaet at see ægte hollandsk Skif: under hele Forestillingen smøges, og Jan, som alle Opvartere i Holland altid kaldes, gaaer om, tænder Piberne og bringer Thee, der drikkes af store Skaaler; Comedien gaaer imidlertid lige fort endda, Coupletterne synges og Tobakspiberne dampe, saa Røgen breder sig ud over Tilskuerplads og Scene. Flere Hollændere fortalte mig det, og jeg tør troe, at det ikke var Overdrivelse.

Min første Indtrædelse i Amsterdam var i en Boglade, hvor jeg vilde kjøbe en Bog med hollandske og flamske Digte; Manden, jeg talte med, saa forundret paa mig, gjorde en hurtig Undskyldning og løb bort, jeg vidste ikke, hvad det skulde bethyde og vilde gaae, da kom to Mænd fra nærmeste Bærelse, saa ligeledes stift paa mig og den Ene spurgte, om jeg ikke var den danske Digter Andersen! mit Portrait, der hang i Stuen, viste de mig, efter dette havde man kjendt mig; de hollandske

Blade havde alt længe sagt, at jeg var ivente. En dansk Mand, Hr. Nyegaard, der mange Aar har levet i Holland og der nævnes van Nieuwenhuis, havde alt længe oversat paa Hollandsk alle mine Romaner; kort før jeg kom, var „das Märchen meines Lebens“ og flere af Eventhyrene: „Sprookjes“ gjen-givne og udfomne i Amsterdam. Udgiveren af „de Tijd“, den nylig afdøde van der Bliet havde med stor Kjærlighed og Interesse fremhævet og omtalt min Virksomhed, mit Portrait var fulgt med Ugeskriftet.

Jeg hørte og fornam saaledes snart, at jeg havde mange Venner i Holland. H. C. Ørsted havde givet mig et Brev med til Professor Frøhlich i Amsterdam, og ved ham indførtes jeg hos den bekjendte hollandske Digter van Lennep, Forfatter til „De Roos van Dekama“ og „Haarlems Verlossing“, der regnes til de fortræffeligste Romaner i den hollandske Literatur. Jeg fandt i van Lennep en smuk, venlig Mand i et hyggeligt, velhavende Hjem; jeg var ikke der som en Fremmed, men en kjærkommen Gjest i Familien; smukke, venlige Børn flokkede sig om mig, de kjendte Eventhyrene, især „de roode schoentjes“ havde gjort et dybt Indtryk paa een af Drengene, dette havde saa forunderlig opfyldt ham, ganske taus stod han længe og betragtede mig, senere viste han mig Bogen, hvori det stod, der var et Billede til, hvorpaa Skoene vare malede røde, hele det øvrige Billede var derimod uillumineret. Den ældste Datter, Sara, en voren Pige, høist elskværdig og livlig, spurgte strax om de kjøbenhavnske Damer vare smukke, og jeg svarede hende, „ja, de ligne Hollænderinderne!“ hun vilde høre mig tale Dansk og jeg maatte opskrive hende et Par Ord af dem, som behagede hende bedst. Ved Middagsbordet spurgte van Lennep mig, om jeg troede at kunne læse Hollandsk, han leverede mig da et beskrevet Blad. Det var af ham et Digt til mig; han læste det høit i Kredsen, det begyndte saaledes:

Den Dichter

H. C. Andersen

Onbekend, gesmaad, verstooten,
 Dwaalde een halploos Kieken rond
 Over Funens vrucht'ren grond
 Rijk van stroom en beek doorvloten o.s.v.
 det findes, troer jeg, aftrykt i „de Tijd“.

Fra Amsterdam gik det til Harlem paa Jernbanen, den løber her et Sted, som var den Dæmningen mellem den aabne Nordsøe og Harlemer-Havet, og jeg saae det dristige Foretagende, den store Virken der med at udpumpe et Hav; det var allerede sjunket betydeligt. Harlems mægtige Orgel, det største i Verden, lod just sine 8000 Metalpiber lyde under den smukke bjælkesatte Hvælving, idet jeg traadte ind under denne mægtige omvendte Skibskjøl. Underligt, halv tydsk, halv dansk, klang Sproget rundt om, og Indskriften paa flere Huse: „hier gaat man uit porren!“ stod der; man gik ud at purre op, vække Folk. Altid klang Klokkespillene fra Kirkerne; det hele Land syntes mig en stor engelsk Park. Dette det første Indtryk af Holland nedlagde jeg i et lille Vers, det jeg skrev, da i Leyden Professor Schlegels Hustru bragte mig sin Stamtbog:

Saa Søndags-festligt hele Landet staaer!
 Saa Søndags-festligt lød for mig Din Stemme!
 En Have Holland er, let Hjertet slaaer,
 Og her man strax sig føler glad og hjemme.

Fru Schlegel forstod det danske Sprog og kjendte Danmark, hun havde været i Kjøbenhavn og var netop hos Dehlenschläger, idet jeg der en Dag traadte ind i Stuen, hun huskede det saa godt; med hende, hendes Mand og Professor Geel, gik nu Veien til Leidens Seeværdigheder, hvortil da hører Skandsen, der reistes af Angelsaxerne, da de under Hengist og Horsa droge til England.

I Ventefalen paa Banegaarden hang endeel Billeder og Placater, den største af disse var een, der anmeldte van der Bliets „de Tijd“, mit Navn og mit Portrait var tilfældigviis derpaa; Folk lagde Mærke til Billedet og mig, jeg følte mig ganske forelegen derved, skyndte mig at komme i en Vogn, jeg havde taget Billet til Haag og læste nu paa Papiret, man havde givet mig, „s'Gravenhage“, det hollandske Navn for Byen, jeg kjendte det ikke, Toget foer afsted, og jeg troede at komme et ganske andet Sted, end jeg vilde.

Det første Menneske, jeg fra mit Vindue i Haag opdagede nede paa Gaden, var en Bekjendt, en Ven fra Rom, den hollandske Componist Verhulst, hvem jeg, om ikke i Ansigtets Form, saa dog i Gang og Bevægelser, gjalt for at ligne; jeg nikkede ned til ham, han kjendte mig ikke, drømte ikke om, at jeg var i Haag; da jeg derpaa en Timestid efter gik ud for at see mig om i den fremmede By, var igjen mit første Møde Verhulst, det var en Glæde! der blev en Tale om Rom, om Kjøbenhavn, jeg maatte fortælle om Hartmann og Gade, hvis Musik Verhulst kjendte. Han prisste Danmark, der havde en dansk Opera. Hollænderne, troer jeg, have kun fransk og italiensk Musik. Jeg fulgte ham til hans Hjem i en Udkant af Byen; fra Vinduerne saae man ud over frodige, grønne Marker og Enge, saa ægte hollandsk, og Klokkespillene i de nære Kirker klang i det samme — en Flok Storke, og her høre de hjemme, en Stork er endog Haags Baaben, fløi i hilsende Flugt forbi.

Van der Bliet, kjendte jeg ikke personlig, men han havde tidligere flere Gange skrevet mig til, sendt mig Oversættelser og Anmeldelser af mine Skrifter; jeg traadte ind i hans Stue, han var en ung, godmodig Mand, med Præg af et sandt Naturbarn, der med varmt Hjerte omfattede Alt, hvad jeg havde skrevet, han blev ved mit uventede Besøg saa

overrasket, næsten overvældet; han havde ventet forud at faae at vide, naar jeg kom, havde indrettet det saaledes i sit Huus, at jeg skulde boe hos ham; hans unge Kone kaldte han til, hun var ligesaa glad og hjertelig, men hun talte kun Hollandsk, dog hvor vi ikke forstode hinanden, nikkede vi venligt og trykkede hinanden i Hænderne. De gode Menneſker vidste ikke alt det Gode, de vilde gjøre mig; deres eneste Barn, en ganske lille Dreng endnu, var, sagde Faderen, kaldt op efter mig og efter den stakkels Spillemand: „Christian. Den overordenlige Glæde, min Nærværelse syntes at volde dem, rørte mig, det var et lille Hjem fuldt af Kjærlighed, dog, da jeg kun blev faa Dage i Haag, og Hjemmet her laae meget affides, foretrak jeg hellere at blive i Hotellet, der laae midt i Byen; Mand og Kone fulgte mig til min Dør, for at vi endnu saameget længere kunde være sammen. Det gjør godt i fremmed Land saaledes at finde Hengivenhed og Inderlighed. Mit Komme var dem, som Overbringelsen af det glædeligste Bud og i livlig Stemning, leende og fladdrende, gik det affted. Vi skiltes og paa Trappen i Hotellet, hvor jeg boede, stod foran mig en sørgeklædt Mand, han nævnede mit Navn, jeg kjendte ham, hvor forskjelligt fra de leende Glade, jeg nylig forlod. Taarerne kom i Mandens Dine, det var Hensel, Svoger til Mendelssohn = Bartholdy; han var nylig taget fra Berlin, Lægerne vilde, at han skulde reise for at lede Tankeerne fra sin Sorg; den syntes han at synke under. Hans herlige, geniale Hustru, Mendelssohns Søster, der i saa Meget lignede Broderen, et sandt Musik-Genie og i sit Udre eiede hans beslægtede Træk og Udtryk var pludselig død. I Berlin havde jeg mødt hende og Manden i Selskaber, hun var Genialitet og Livlighed, havde Broderens Mand og Kjæfthed, spillede som han med en Færdighed, et Udtryk, der henrev. Nylig, da hun frisk og munter, efter Middagsbordet, havde sat sig i Lyſthuset, udstødte hun et Skrig og var i det samme død; hendes Mand, der

er berømt som Portraitmaler, tidligere var han Officeer, havde malet hendes Billede, som hun saae ud i Døden, han førte det store Stykke med, det var opstillet paa Bordet inde i hans Værelse, det greb mig, som kom fra Glæden og de Glæde, at see den kraftige Mand saa dybt rystet og i Taarer.

Maret efter, som vi nu veed, døde Mendelssohn ligesaa pludselig og fulgte sin aandfulde, herlige Søster.

Jeg havde været i Haag fire Dage, det var Søndag, jeg vilde besøge den franske Opera, men mine Venner bad mig opgive det, og komme i en Kreds, der havde samlet sig i Hôtel de l'Europe. „Her er nok Bal iaften!“ sagde jeg, da vi gik op ad Trappen, „hvad Stads er her?“ spurgte jeg, „her seer saa festligt ud!“ Min Vedsager smilte og svarede: „her er en Fest for Dem!“ Jeg traadte ind i den store Sal og overraskedes ved den forsamlede Mængde. „Det er,“ blev der sagt, „nogle af Deres hollandske Venner, som glæde sig ved at være sammen med Dem i Aften!“

I den korte Tid, jeg havde været i Haag, var der sendt Breve rundt om i Landet til min Musas Venner, med hvilke van der Bliet og Glere havde aftalt, at der skulde gives dem Underretning om, naar jeg kom; selv høit oppe fra Zuydersøen indtraf, alene for min Skyld, den lange Reise uagtet, Forfatteren til „Opuscles de jeunesse“, van Kneppehout, en rig Mand. Jeg fandt her en Mængde Kunstnere, saavel litteraire Personligheder, som Malere og Skuespillere. Under Maaltidet, ved det blomstersmykkede, store Bord udbragtes Skaaler og holdtes Taler. Især greb mig en Skaal van der Bliet udbragte for: „Faderen Collin i Kjøbenhavn, den ædle Mand, der havde optaget Andersen som Søn.“ To Konger,“ sagde han og vendte sig dernæst mod mig, „Kong Christian den Ottende og Frederik Wilhelm af Preussen, have hver givet Dem en Orden, naar disse engang blive lagte paa Deres Kiste, da give

Gud Dem, for Deres fromme Eventyr, den skønneste Orden, det u dødelige Livs Hæderskrone." *)

En talte om Hollands og Danmarks Forbindelse i sproglig og historisk Betydning. En af Malerne, der havde tegnet smukke Billeder til min „Billedbog“, udbragte en Skaal for mig som Maler. Kneppelhout gav paa Fransk en Skaal for Frihed i Form og Phantasi. Der blev sunget Sange, reciteret humoristiske Digte, og da jeg endnu ikke havde Begreb om hollandske Skuespil og Tragedier, gav Haags berømte Tragiker Beeters hele Fængsels-Scenen af Schrauwenwerths „Tasso“. Jeg forstod ikke et Ord, men jeg følte Sandheden, hvormed den blev given, og jeg har ikke hos nogen seet en fortræffeligere Mimik; det var som om Kunstneren blegnede og blussede rød; selv over Blodet i sine Kinder syntes han at have Magt; hele Forsamlingen brød ud i et jublende Bisald. Deilige Sange bleve assungne, især greb mig Melodie og Begeistring ved National-Sangen: „Wien Neérlands bloed!“ Det var en af de mig meest hædrende Aftener i mit Liv. I Sverrig og Holland culminerede, syntes mig, Udtrykket af den største Hyldest, jeg har mødt; Gud, som kender Hjerterne, veed, hvor ydmygt mit var. Det er en Betsignelse at kunne græde ud af Tak og Glæde. Næste Dag tilbragtes i det Frie; Kneppelhout førte mig „in Bosch“, hvor der var Brome-

*) I Amsterdams Handelsblad er i Referatet om denne Fest fremhævet, at dette der blev sagt: „dat wanneer eenmaal die ridderordens op zijne lijkist werden gelegd, de Koning der Koningen hem dan voor zijne godsdienstige en vrome sprookjes de schoonste orde zou schenken, de eerekroon des onsterfelijken levens.“ Samme Tidende opbevarer flere Navne af de berømteste Kunstnere, som vare der, foruden dem, jeg alt har nævnet, saaledes Bergholt, Beeters, Baldorph, Bles, Rodhussen, Cornet, van Dam van Josselt, Calisch, Bosboom, Bergh &c. &c.

nade og Musik; forbi smukke, grønne Engpartier, ad idylliske Beie ved rige Landhuse kom vi og saae „Leyden“ udstrakt for os. Vi nærmede os den og kjørte saa til Landsbyen Scheveningen, der bag høie Sanddyner og Dæmninger bestjærmes mod Nordsøen. Her ved Table d'hôte i Badehuset udbragte igjen en lille Vennekreds Skaaler for Kunst og Poesi, for Danmark og Holland. Fiskerskibe laae langs med Kysten, Musikken klang, Søen rullede, her var saa hjemligt, det var en deilig Aften.

Da jeg næste Morgen skulde forlade Haag, bragte Vertinden mig en Mængde Aviser, hvori allerede Festen for mig stod omtalt. Til Jernbanen fulgte mig et Par af Vennerne, jeg her havde faaet kjær, og som jeg med Beemod skiltes fra, uvis om vi nogensinde oftere i denne Verden mødtes.

Rotterdam var mig den første ret levende hollandske By, langt mere, end Amsterdam er det. Mange og store Fartøier laae i de brede Canaler; smaa hollandske brogetmalede Jagter, hvor Konen stod ved Roret, om ikke med Tøfler og Sporer, ligesom i Bisen om „den unge Hr. Pedersen“, men dog ved Roret og Fatter laae og røg sin Pipe. Alt syntes her Handel og Wandel. Et af de ældste hollandske Dampskibe, en sand Dampsnegl, „Batavier“, gik næste Morgen til London, jeg tog Plads med; Skibet var stærkt ladet og høit op over Relingen stod opstablet store Kurve fulde af Kirsebær; en Mængde Udvandrende til Amerika vare Dækspassagerer, Børnene legede nok saa glade; her gik en Tydsker, tyk som Galstaff op og ned med sin tynde, allerede saagodt som søsyge Kone, der gruede for det Dieblif, vi skulde udaf Maasfloden i den store Nordsø, hendes Mynde skjælvende ligesom hun og havde dog et Dækken over sig, bundet fast med store Sløiser; Ebben var indtraadt, der gik hele otte Timer, før vi kom ud i Nordsøen; det lave Holland syntes at

synke dybere og dybere i den graagule Sø, og idet Solen sank, gik ogsaa jeg til Røis. Da jeg i Morgenstunden kom op paa Dækket igjen, kunde jeg sene den engelske Kyst; ud for Themsens Munding laae i Tusindevis Fiskerbaade som en uhyre Kyllingeskole, som sønderrevne Papirstykker, som et heelt Marked eller en Leir med Telte. Themsen forkynner rigtignok, at England er Havets Behersker, her flyve dets Tjenere ud, hele Skarer af tallose Skibe; hvert Minut kommer der som Staffet, Dampskib paa Dampskib, en Løber var det med tungt Røg-Flor i Hatten, hvor øverst den røde Ildblomst blussede. Brystende sig som en Svane gled det ene store Seilskib os forbi efter det andet; Lystjagter med rige, unge Gentlemen viste sig, Fartøi fulgte paa Fartøi, jo høiere vi kom op paa Themsen, tog Brimlen til; jeg havde begyndt at tælle, hvormange Dampskibe vi kunde møde, men jeg blev træt af at tælle Mængden. Ved Gravesend saae det ud, op ad Themsen, som skulde vi ind i en stor rygende Røsebrand, og det var kun Damp af Dampskibe og Skorstene, som laae foran os. Et stærkt Tordenveir stod over Landet, det blaa Lyn gnistrede mod den begsorte Skygrund, et Jernbanetog jog forbi, dets blaa Røg bølgede og som en Salve af Kanoner rungede Tordenbraget.

„Man veed, De er her og hilser Dem Velkommen!“ sagde i Spøg en ung Englænder til mig. „Ja,“ tænkte jeg, „vor Herre veed det!“

Themsen blev, man skulde ikke troe, det var muligt, endnu mere et Røre af Dampskibe, Baade, Seilfartøier, en med Trængsel overfyldt Gade, jeg begreb ikke, hvorledes disse Masser bevægede sig mellem hverandre uden at støde paa; snart sporedes Ebben, den dyndede, slimede Bund kom frem ved Bredderne, jeg tænkte paa Quilp i Dickens „Nelly and his grandfather“, tænkte paa Maryatts Skildringer af Livet her paa Floden.

Ved „Custom-House“, hvor vi landede, tog jeg en Cap og kjørte og blev ved at kjøre, det holdt ikke op i denne uendelige By; større og større blev Trængselen, Vogn ved Vogn i to Rækker op og ned, alle Kjørearter: Omnibusser fyldte uden paa og indeni, store Vogne, egentlig Kasser kun til at fremvise paaflinede Placater med Dagens Nyheder, Mænd med store Skilte paa Stænger, som de løftede over Brimlen, og hvorpaa man kunde læse sig til Gæt og Andet, der var at see eller tilkjøbs. Alle vare i Bevægelse, som strømmede det halve London til den ene Side af Byen, det andet til den anden Side. Hvor Gader krydse hinanden er midt imellem disse et ophøiet Sted, med store Stene om, derhen styrtede Folk fra det ene Fortog ind imellem den nærmeste Vognrække og ventede saa paa Fristedet, til der paa den anden Side var Leilighed til at slippe mellem Vognene der og op paa det modsatte Fortog. London, Byernes By! ja, det følte jeg øieblikkelig den var, det lærte jeg Dag for Dag siden at erkjende. Her er Paris i en høiere Potents, her er Neapels Liv, men ikke dets Larm. Alt suser travlt, halvt stille, forbi, Omnibus paa Omnibus, 4000 siger man der er, Arbeidsvogne, Pakvogne, Caps, Droscher og stadselige Equipager rumle, slæbe, rulle og jage afsted, som var der en vigtig Begivenhed i hver Ende af Staden, de alle maatte til. Og altid gaaer denne Sø! Altid! naar engang alle disse Mennesker, vi nu see færdes, ere i deres Grave, rører sig endnu her den samme Travlhed, altid de samme Bølger med Omnibus, Caps, Karrer, de vandrende Mænd med Skilter for og bag, Skilter paa Stænger, Skilter paa Vogne med Annoncerne, Luftballonerne, Bustmænd, Baurhall, Panoramaer og Jenny Lind. Endelig naaede jeg Hôtel de Sabloniere i Leicester Square, som H. C. Ørsted havde anbefalet mig, og fik et Værelse, hvor Solen skinnede lige ind paa min Seng, for ligesom strax at vise mig, at der nok kan være Solskin i London, men det var lidt rødguult, som faldt det

gjennem Glasjet af en Ølflaske, men da siden Solen var nede, blev Luften deilig klar, og Stjernerne blinkede ned i de ved Gas straalende Gader, hvor Brimlen stadigt bølgede, brusede og stille summede. Træt sov jeg ind uden endnu at have seet nogen Bekjendt. Aldeles uden Anbefalingsbrev var jeg kommet til London, den Æneste, jeg havde henvendt mig til her hjemme om et saadant, en høifornem Mand, der havde engelske Forbindelser, og ved hvem jeg ønskede, for en enkelt Gang at gjøre et Indblik i Londons high life, havde intet sendt mig. „De behøver ikke noget Anbefalingsbrev her!“ sagde vor danske Gesandt, Grev Reventlow, som jeg strax næste Morgen besøgte, „De er kjendt og anbefalet i England ved Deres Skrifter. Netop i aften er en lille udsøgt Kreds hos Lord Palmerston, jeg vil skrive til Lady Palmerston, at De er her, og jeg tør troe, at De vil faae en Indbydelse!“ en saadan erholdt jeg saa Timer efter, og med Grev Reventlow førte jeg da om Aftenen derhen. Englands høieste Adelsamlet, Damer i de rigeste Toiletter, der var at see Silke med Blonder, funklende Diamanter, og deilige Blomster-Bouquetter; saavel Lord Palmerston som Lady Palmerston tog meget venligt imod mig, og da den unge Hertug af Weimar, som var her med sin unge Gemalinde, hjertelig hilsende mig, og førte mig frem for, jeg troer, Hertuginde af Suffolk, der udtalte sig levende om „Improvvisatoren“: „Den første Bog over Italien!“ som hun behagede at udtrykke sig, blev jeg snart omringet af Englands høifornemme Ladys, alle vidste de om den danske Digter, kjendte „Toppen og Bølden“, „den grimme Ulling“ o. s. v.. Mange venlige Ord bleve sagt mig. Jeg syntes ingen Fremmed. Hertugen af Cambridge talte til mig om Christian den Ottende; den preussiske Gesandt Bunsen, der i en tidligere Tid har vilst de Danske i Rom mange Tjenester og var Reventlows Ven, kom mig med sin Gemalinde saa hjerte-

ligt imøde; Mange gave mig deres Kort, de Fleste indbøde mig. „De har iasten," sagde Grev Reventlow, „gjort et Spring ind i den høie Verden, som Mange bruge Mæringer til! kun vær ikke altfor besejret, her maa man træde frem, vil man frem!" og nu med denne Mand's frække Humor, vedblev han paa Dansk, som jo ingen af Selskabet forstod, „imorgen see vi Kortene efter og vælge de bedste!" — Nu har De talt rigeligt med Denne, herhenne er en Anden, De vil have endnu mere Gavn af at føres til; hos Denne finder De et godt Bord, hos Denne et udsøgt Selskab, ja her give endogsaa Mange Ansøgninger om at faae en Indbydelse!" og saaledes gik Talen fremdeles; jeg var tilsidst saa udmattet af at bevæge mig paa det blanke bonede Gulv, flattere aandelig i forskjellige Tungemaal, jeg ikke kunde; Heden var trykkende, jeg maatte tilsidst rive mig løs og søge ud paa Gangen, for at aande og hvile, idetmindste støtte mig op til Rækværket — og som denne Aften gik det nu fremdeles i hele tre Uger, det var Saison, den varme Sommer-Selskabstid, som vi kun kjende om Vinteren; indbudt blev jeg til hver Middag, til hver Aften, og efter dem til Baller om Natten; overalt Trængsel i Sale og paa Trapper, og da hele Ugen forud var besat med Udvalg af Indbydelsene, maatte jeg ud ogsaa til Frokost; det var ikke til at holde ud, en festlig Summen, Surren og Brusen, een eneste lang Nat og Dag fast i tre Uger; jeg har derfra kun endnu Momenter, enkelte Partier flart i Grindringen. Næsten overalt var det de samme Hoved-Figurer, som traadte frem i verlende Guld, Atlast, Blonder og Blomster. Smukt til Decoration i Værelserne var især Roser anvendt, med disse vare som bedækkede hele Vinduer, Borde, Trapper og Nicher; de stode alle i Vand, baade i Glas, Staal og Kopper, men det saae man ikke uden ved Undersøgelse, for Diet dannede de hele Tæpper, saa duftende og friske. Jeg boede, som sagt, i Reice-ster Square i Hôtel de Sablonière, hvor H. C. Ørsted

havde boet og anbefalet mig Stedet, men det var, sagde Grev Re-
 ventlow, ikke fashionabelt nok, og her gik alt efter Fashion; han
 paalagde mig ikke at nævne Leicester Square, det vilde være, sagde
 han, som om en Fremmed i Kjøbenhavn vilde sige i fornemt
 Selskab, „jeg boer i Peermadsens Gang,“ jeg skulde svare, at jeg
 boede hos ham. Og dog boede jeg tæt ved Piccadilly, paa
 en stor Plads, hvor Grev Leicesters Marmor-Statue stod mellem
 grønne Træer, ligeud for mine Vinduer; for sex à otte Aar siden havde
 her ogsaa været Fashion at boe, nu var det ikke. „Ritter“ Bunsen,
 Grev Reventlow og flere af Gesandterne besøgte mig dog her,
 men det var ikke Fashion. Alt er i England Etikette, selv Dron-
 ningen er bundet til den i sit eget Huus. Man fortalte mig, at
 hun en Dag var ude i en af de deilige Parke og maaskee gjerne
 var blevet der lidt længere, men præcis Klokken 8 var Middagstiden,
 og da maatte hun være hjemme, man vilde ellers i hele England
 opholde sig derover. I Frihedens Land kan man være nærved at
 døe af Etikette; dog det er en ringe Sag kun, her hvor saa meget
 Dyrerligt findes. Her er man hos en Nation, der i vor Tid
 maaskee er den eneste ret religiøse; her er en Afgtelse for Sæderne,
 her er Moral, der kan ikke dvæles ved enkelte Udværter og Af-
 strømninger, som altid findes i en stor By. — London er Høf-
 lighedens By, og Politiet foregaaer den med sit Exempel, man
 behøver kun at henvende sig paa Gaden til en af dets Betjente,
 de ledsage En, vise En til rette; i hver Boutik faaer man det
 venligste Svar. Og hvad det angaaer, om Londons evige graa Luft
 og Steenfulsdamp, da har man overdrevet dette; vel findes deraf i
 enkelte tæt beboede gamle Qvarterer, men den meest udstrakte Deel
 er lustig og fri, saa godt som Paris er det. Jeg har i London
 seet flere smukke Solstinsdage og mange stjerneklare Nætter. Det er
 iøvrigt høist vanskeligt, naar man er Fremmed i et Land og i en
 By, at give et sandt, tro Billede af den, efterat have været der en

fort Tid. Det erkjender man bedst ved at læse andre Forfattere's Skildringer og Opfatten af vort eget Hjem, hvor vi ere inde i det Mæste og fortrolige dermed. Touristen nedskriver, hvad enkelte Individier fortælle, opfattet fra deres interesserede Standpunkt, selv seer han igjennem Reiselivets zittrende Briller; han tegner Landskaber, og Figurer som paa Jernbane-Flugt og ikke engang Enkelthederne saa tro. For mig er London Byernes By, Rom usfortalt; Rom er et Verdens-Basrelief af Natten, hvori selv Carnevalets Lyst dog kun er en brusende, lystig Drøm, Pius den Niende selv kun en stor Tanke i Drømmen, London er Verdens-Basrelief af Dagen, den travle Virksomhed, den lynflyvende Livets Bæver-spole. Dagens Thema her var isørigt: Jenny Lind og kun Jenny Lind. For nogenlunde at undgaae hyppigt Besøg og for at boe i den meest friske Luft i London havde hun leiet sig et Huus i Old Bromton; det var Alt, hvad jeg kunde erfare i Hotellet, hvor jeg boede, og hvor jeg strax spurgte om hende. For at finde Stedet søgte jeg strax hen til „den italienske Opera“, hvor hun sang, ogsaa her var Gadepolitiet min sikreste Hjælp, det førte mig til Theaterkasseren, men hverken han eller de forskiellige Portiers der, vilde eller kunde give mig Oplysning, jeg skrev da paa et af mine Visitkort nogle Ord til Jenny Lind, skrev, at jeg var kommet til London, sagde hvor jeg boede, og bad hende usfortøvet om hendes Adresse, og næste Morgen havde jeg en glad, hjertelig Skrivelse til „Broderen“. Jeg orienterede mig paa Kortet, saa i hvilket Kvarteer af London Old Bromton laae, og satte mig saa i en Omnibus, hvor Conducteuren gav mig god Bæstid om, hvor langt jeg kunde kjøre med ham, hvor jeg skulde dreie af, og hvilket Huus jeg da havde at gaae til, for at finde „den svenske Nattergal“, som han med et Smil kaldte hende. Et Par Dage efter kom jeg, mellem de Tusinder af Omnibusser London har, ind i een, det var netop den samme, jeg kjendte

ikke Conducteuren igjen, men han kjendte mig og spurgte, om jeg saa fandt „Nattergalen Jenny Lind.“ Det var langt ude i et Hjørne af Byen, hun boede i et lille, nysjeligt Huus, med en lav Hække foran ud til Gaden, her stod udenfor, og det næsten altid, en Flok Mennesker og saae paa Huset, i Haab om at faae Jenny Lind at see; i Dag vare de heldige, thi da jeg ringede paa, og hun fra Vinduerne kjendte mig, løb hun ud til Vognen, tryk- kede begge mine Hænder, saae med søsterligt Sind og Glæde paa mig, og glemte de mange Mennesker rundt om, der trængte paa; vi maatte skynde os ind i Huset, og der var nydeligt, rigt og hyggeligt; en lille Have aabnede sig med en stor Græspet og mange Løvtræer, her boltrede sig en lille bruun, langhaaret Hund, der sprang op paa sin Hersterindes Skjød, blev klappet og kysset. Paa Bordet laae elegant indbundne Bøger, hun viste mig min „true story of my life“, som Mary Howitt havde dediceret hende; der laae paa Bordet et stort Blad, det var en Caricatur over Jenny Lind, en stor Nattergal med et Pigeansigt, Lumley stod og stræde hende Sovereign paa Halsen, for at hun skulde synge. Vi talte om Hjemmet, om Bournonvilles og Collins, og da jeg fortalte hende om Hollændernes Fest for mig, hvorledes de der havde udbragt den gamle Collins Skaal, klappede hun i Hæn- derne og raabte: „det var bra!“ hun lovede mig derpaa, at jeg skulde faae Billet til Operaen, hver Gang hun sang, men jeg maatte ikke tale om at betale den, det var for naragtigt dyrt, sagde hun, „lad mig der synge for Dem, De kan siden hjemme læse et Even- tyr for mig igjen!“ Kun to Gange tillod mine mange Indbydelsler mig at benytte den tilsendte Billet, jeg saae hende først i „la Sonnambula“, der vistnok er hendes Pragtrolle. Den Somfrue- lighed, den Reenhed, der ligesom gennemstraalede hende, gav Scenen noget Helligt. Den Maade, hvorpaa hun i sin Søvns vandring, i sidste Act, tager Rosen af sit Bryst, løfter den i Beis- ret og uvilkaarligt taber den, havde en Unde, en Skjønhed, noget

saa forunderligt Gribende, at man fik Taarer i Dinene; der var ogsaa en Jubel, et Bisald, som jeg ikke har hørt stærkere hos de heftige Neapolitanere. Blomster regnede ned til hende; Alt saa saa festligt ud; man veed, hvor pyntelig Enhver maa være i den store Opera i London; alle Herrerne paa Gulvet og i første Rang møde med hvide Halstørklæder; Damerne sidde der i største Selskabs-Pynt, hver med en stor Bouquet i Haanden. Dronningen og Prinds Albert vare her, ligesom ogsaa Arvestorhertugen af Weimar og Gemalinde. Det italienske Sprog klang mig fremmed fra Jenny Lind's Læber, og dog sagde man, at hun heri, ligesom i Tydsk, var correctere end mangen Italiener selv, dog Munden var den samme, som naar hun sang i sit smukke Modersmaal. Af Componisten Verdi var for denne Saison og for Jenny Lind componeret en ny Opera „I Masnadieri“, Terten efter Schillers „die Räuber“; jeg hørte den engang, men selv Jenny Lind's Spil og Sang kunde ikke løste denne døde Tonedigtning. Amalies Partie ender med, at hun tilsidst i Skoven dræbes af Carl Moor, idet Røverbanden er omfluttet. Lablache udførte den gamle Moor, og det blev i højeste Grad komisk at see den colossale, tykke Mand komme ud af Taarnet og sige, at han segnede af Sult, hele Huset loe da ogsaa deraf. Ved samme Forestilling var det, at jeg for første Gang saa den berømte Dandsjerinde Taglioni, hun traadte op i „le pas des déesses“; før hun traadte ind, havde jeg formelig Hjertebanken af Forventning, som jeg altid faaer det, naar Forventningen hos mig er stærkt spændt efter noget Herligt og Stort. Hun kom, — det var en ældre, noget stærkt bygget, ret smuk Kone, hun vilde være en nydelig Frue i en Selskabsal, men som ung Gudinde — fuimus Troes! — tænkte jeg og sad kold og ligegyldig ved denne gratiøse, ældre Dames Dands. Ungdom maa der være, og denne havde Gerrito! det var mageløst stjont, det var Svale-

flugt i Dandsen, Psyche's Leg, Flyven! den saae man ikke hos Taglioni; fuimus Troes! Vor Landsmandinde, Zomfru Grah, var ogsaa her i London, og af Alle høit beundret, men hun dandsede ikke, hun var syg i Foden. En Aften under „Elisire d'amore“ lod hun mig kalde op til sig i sin lille Voge, hvor hun med Liv og Lystighed udviklede for mig Verden bag Couliſſerne, fortalte om hver især; hun syntes ikke at høre til Beundrerne af Jenny Lind; naturligviis, under Dagens Jubel for denne Gne, blandede sig ogsaa lidt Modstand, den alt Stort og Godt maa prøve. Jenny Linds Fremstilling af „Norma“, den frænkede, ædle Dvinde, som i høi Grad tiltalte mig, og som jeg har udtalt mig tidligere om, behagede i Almindelighed ikke Englænderne, der tidligere ved Grisi og hendes Efterlignerinder, havde opfattet den som en lidenskabelig Medea; Forfatteren til „Oberon“ og flere Textbøger, Blanche, var en ivrig Antagonist; men disse smaa Bust forsvandt i Jubelens og Erkjendelsens Herlighed, og lykkelig var hun i sit stille Hjem under de skyggefulde Træer; jeg kom en Middag der, træt og ødelagt af de idelige Indbydelser, den overvældende Hyldest! „Ja, nu kan De prøve, hvad det er at gøres af!“ sagde hun, „man bliver som slidt op! og hvor tomt, hvor uendelig tomt er det med alle de Talemaader, som siges En!“ Da jeg siden fjørte hjem i hendes Vogn, trængte Folk sig tæt op til den, de troede, at Jenny Lind sad deri, og de fandt kun mig, der var dem en fremmed, ubekjendt Herre. Gamle Hambro havde ved mig indbudt Kunstnerinden til en Dinée paa sit Landsted, men hun var ikke at bevæge til at tage derimod, ikke engang, da det overlodes hende at bestemme de Indbudnes Antal, ja selv at være sammen kun med den gamle Mand og mig, hun vilde ikke forandre sin Maade at leve paa, men tillod mig at bringe den gamle, hæderlige Mand ud til sig, det gjorde jeg, og de To kom hyppeligt ud af det sammen, de talte endogsaa om

Penge og Ioe af mig, der forstod mig saa lidt paa disse og paa at omsætte mit Talent i Guld.

En ung Billedhugger, Durham, ønskede at modelere hendes og min Buste, Ingen af os havde Tid at sidde længe for ham; ved et Par Ord fra mig fik den unge Mand imidlertid Tilladelse, en halv Time at komme til hende og omforme den Leerbuste, han, efterat have seet hende i Theatret, alt havde udkastet; jeg gav ham dobbelt saa lang Tid, og i denne ene Time frembragte han en, efter Tiden, mærkelig god Buste. Den har, med Jenny Linds, været paa Udstillingen i Kjøbenhavn, hvor begge bleve meget for strengt bedømte; thi der var Lighed og aandelig Opfatten i begge, og hvilken dansk Kunstner havde vel i saa kort Tid som Durham kunnet frembringe mere, end hvad her er givet. Siden ere Maringer gaaede, før jeg igjen saae Jenny Lind, hun forlod, som vi vide, under Triumph og Jubel, England og gik til Amerika.

Grev Reventlow førte mig til Lady Morgan; han havde alt et Par Dage forud sagt mig, at den gamle Dame ventede os, men at hun havde udsat det til en bestemt Dag, da hun, betroede han mig, nok kjendte mig af Navn, men aldrig havde læst Noget af mig, og nu i Hast først vilde gjøre sig bekjendt med Improvisatoren, Eventhyrene o. s. v. Hun beboede et Huus med smaa, brogede Værelser, fulde af Rococo, Alt havde et fransk Anstrøg, og især den gamle Dame, hun var Liv og Munterhed, talte Fransk, var selv ganske Fransk og uhyre sminket; hun citerede af mine Bøger, som jeg vidste, hun havde læst i Hast, men altid dog af en stor Høflighed mod mig; paa Væggen hang en Gaandtegnning af Thorvaldsen, det var „Natten og Dagen“, som vi have dem i Basrelief, og som hun i Rom havde faaet af ham. Hun sagde, at hun til Ære for mig vilde indbyde alle Londons berømte Forfattere, da skulde jeg lære at kjende Dickens, Bulwer o. s. v.; og strax om Aftenen førte hun mig til

Lady Duff Gordon, der havde oversat mit Eventyr „den lille Havfrue“, og er en Datter af Forfatterinden Fru Austen; her skulde jeg træffe en Mængde Berømtheder, og det var ogsaa Tilfældet; men en endnu større udvalgt Kreds modtoges jeg i hos en anden engelsk Forfatterinde, til hvem min Ven Jerdan, Udgiver af „Literary Gazette“ førte mig, nemlig til Lady Blessington. Hun boede i en Udkant af London i sit Palais „Gore house“. Hun var en blomstrende, noget corpulent Dame, særdeles elegant klædt og med glimrende Ringe paa Fingrene. Hun tog saa hjertelig imod mig, som var jeg en gammel Bekjendt, trykkede min Haand, talte om „en Digters Bazar“, og sagde, at deri var en Skat af Poesie, som der ikke fandtes i mange Bøger tilsammen, at hun i sin sidste Roman havde nævnet den; vi gik ud paa den store Altan til Haven, den var rigt omvoret med Epheu og Vinløv, en stor sort Fugl fra van Diemens Land og to hvide Papegøier ghyngede derude, den sorte Fugl blev klappet og maatte slaae sine Triller for mig; under Altanen vorte mange Roser, der var deilig Grønsvær, og to prægtige hængende Grædepile, lidt længere henne paa et Stykke Eng, græssede til Stads en Ko, det Hele saa saa landligt ud. Vi gik sammen ned i Haven, hun var den første engelske Dame, jeg ret forstod, men hun talte ogsaa med Blid saa langsomt, holdt mig dertil fast om HaandleDET, saa mig bestandigt ved hvert Ord lige ind i Dinene, og spurgte da, om jeg nu forstod hende. Hun fortalte mig Ideen til en Bog, den hun gjerne vilde, at jeg skulde skrive, en Idee, hun syntes vorte ind i mit Rige. Det var om en fattig Mand, som kun eiede Haabet, og en rig, som eiede det Reelle, men ikke Haabet, og da viste hvor ulykkelig han var, medens den Fattige var lykkelig. Hendes Svigersøn Grev d'Orsay kom til, Londons eleganteste Herre, der, som man sagde mig, ved sit Toilet bestemte Englands Mode-drugt. Vi traadte ind i hans Atelier, hvor i Leer stod forfær-

diget af ham en næsten færdig Buste af Lady Blessington, ligesom der ogsaa var et Oliemaleri af Jenny Lind, som „Norma“, malet af Grev d'Orsay efter Hufommelsen. Han syntes en meget talentfuld Mand, ligesom han ogsaa var høist høflig og elstværdig. Lady Blessington førte mig derpaa gennem alle sine Værelser, Napoleons Buste eller Portrait fandtes næsten i de fleste. Tilslidst kom vi i hendes Arbeidsværelse, her laae paa Bordet en Mængde Bøger opslagne, og, som jeg saae, alle om Anna Bolshyn. Vi talte om Poesie og Kunst, og med Kjendskab og stor Kjærlighed berørte hun mine Arbeider, i hvilke, sagde hun, fandtes Meget af det, der især greb hende hos Jenny Lind, en hvis Indderlighed og Natur. Hun talte om denne Kunstnerindes Fremstilling af „la Sonnambula“, den Reenhed og Somfruelighed, som her aabnede sig, og Taarerne stod hende i Øinene ved Talen derom. To unge Piger, jeg troer hendes Døttre, bragte mig en Haandfuld af de deiligste Roser; Derdan og jeg indbødes til een Dag at tilbringe en Middag her, da vilde hun føre mig sammen med Dickens og Bulwer. Da vi til den Tid kom, fandt jeg det hele Huus i festlig Pragt; Tjenere i Silkestrømper og med puddret Haar stode paa Gangen, Lady Blessington selv var i Glæde og Herlighed, men med det samme milde, straalende Ansigt, hun sagde mig, at Bulwer ikke kom, han levede i denne Tid kun for Valgene og var ude at samle Stemmer; hun syntes ikke særlig stemt for denne Digter som Menneske, sagde ogsaa, at han stødte fra sig ved sin Forsængelighed, og var dertil temmelig døv og meget vanskelig at underholde sig med; om hun saae gennem et falskt Glas, veed jeg ikke, anderledes varmt talte hun, og det gjorde Alle, om Charles Dickens; ogsaa han havde lovet at komme, ham skulde jeg lære at kjende. Jeg sad just og skrev mit Navn og et Par Ord foran i „True story of my life“, da Dickens traadte ind, ungdommelig, smuk, med fløgt, venligt Udtryk og et stort fjønt Haar, der faldt

til begge Sider. Vi trykkede hinandens Hænder, saae hinanden dybt ind i Dinene, talte og forstod hinanden. Vi vare komne ud paa Verandaen, jeg var saa bevæget glad ved at see og tale med den af Englands nu levende Digtere, jeg elskede høiest, Lærerne traadte mig i Dinene. Dickens forstod min Kjærlighed og Beundring. Blandt mine Eventyr nævnede han „den lille Havfrue“, som Lady Duff Gordon havde oversat i Bentleys Magazine, ogsaa „Bazaren“ og „Improvisatoren“ kjendte han; ved Bordet fik jeg Plads nær ved Dickens, kun Lady Blessingtons unge Datter sad imellem os. Han drak et Glas med mig, det gjorde ogsaa den nuværende Hertug af Wellington, dengang Marquis af Duero; for Enden af Bordet var et stort Billed, Napoleon i Legemsstørrelse, det hang stærkt belyst af mange Lamper. Her var Digteren Milnes, her var Postchefen for hele England, Forfattere, Journalister og Adelsmænd, men for mig var Dickens den Fornemste. En stor rig Kreds af de hæderligste Mænd saae jeg, men foruden de to Døttre kun Mænd; ingen Andre kom i Lady Blessingtons Huus, disse søgte det ubetinget, mig blev det af Grev Reventlow og Flere indpræget, at jeg i de store Saloner ikke maatte sige, at jeg kom til Lady Blessington, det var ikke Fashion, hun var i højeste Grad der i Miscredit. Grunden man gav, om den er sand veed jeg ikke, var den, at Svigersønnen Grev d'Orsay fandt sig hellere i sin Svigermoders, end i sin Kones Selskab, og at den unge Kone, iøvrigt Steddatter af Lady Blessington, derfor havde forladt Mand, Huus og Hjem, og levede hos en Veninde, medens Gemalen blev tilbage. Paa mig havde Lady Blessington gjort et høist behageligt Indtryk, og jeg kunde ikke lade være i de store Kredse, naar om Aftenen en Flok af de høie Damer spurgte mig, om hvem jeg havde besøgt, jeg da nævnede Lady Blessington; da blev der altid en Pause, spurgte jeg saa om Grunden, hvorfor man

ikke kunde komme der, eller hvad der ikke var, som det skulde hos hende, fik jeg kun en kort Affærdigelse, som ikke god; en Dag talte jeg om hendes personlige Elskværdighed og om hendes Gemt, fortalte, hvorledes hun var grebet ved at omtale Jenny Linds Fremstilling af „Sonnambula“, hele den Qvindelighed, hun derved aabenbarede; jeg havde seet hende fælde Taarer derved! „Skabning!“ udbrød indigneret en gammel Dame, „Lady Blessington græde ved Jenny Linds Ustyld!“ Et Par Aar efter læste jeg om Lady Blessingtons Død i Paris, Grev d'Orsay var den, som sad ved hendes Dødsleie. Blandt andre litteraire Damer i London maa jeg nævne Kvækerinden Mary Howitt, ved hvis Oversættelse af „Improvisatoren“ jeg blev indført og kjendt i England. Ogsaa hendes Mand, Charles Howitt, er bekjendt som Forfatter, de udgav paa den Tid i London „Howitts Journal“; netop i Nummeret, der udkom Ugen før min Ankomst her, var leveret en Slagt Berømmelses-Tale over mig, samt mit Portrait, der stod rundt om i Vinduene i flere Bogudsalg. Jeg blev strax den første Dag, jeg kom, opmærksom derpaa og gik ind i en lille Boutik og købte det; „ligner det nu Andersen?“ spurgte jeg Madamen, som solgte det; „o, det er ganske frappant!“ sagde hun, „De vil kjende ham efter Billedet!“ — Men hun kjendte mig ikke, uagtet vi længe talte sammen om Ligheden. — „True story of my life“, en Oversættelse af „das Märchen meines Lebens“, havde Mary Howitt nylig udgivet paa Brødrene Longmanns Forlag, Bogen var som sagt dediceret Jenny Lind og er ogsaa senere udkommet i Boston. Strax ved min Ankomst havde Mary Howitt med sin Datter besøgt mig og bedet mig ud til sig i Clapton udenfor London; det var vistnok to danske Mænd derud, jeg foer med Omnibus, den var belæsset ude og inde, Veien fik aldrig Ende. Howitts boede godt, her var Male-

rier og Statuer, en net Have. Alle toge venligt imod mig. Nogle Huse derfra boede Freiligrath, den tydske Digter, som jeg engang havde besøgt i St. Goar ved Rhinen, da sang han de varme, malende Sange; Kongen af Preussen havde givet ham en aarlig Livrente, og den stødte han igjen tilbage, da Herwegh spottede ham som pensioneret Digter; skrev derpaa Friheds-Sange, gik til Schweiz og derfra til England, hvor han ernærede sin Familie ved at være paa et Handelscontoir; en Dag inde i London havde jeg mødt ham i Trængselen, han kjendte mig, jeg ikke ham, thi det tykke sorte Skjæg, jeg før havde seet ham med, var raget af. — „Vil De ikke kjendes ved mig?“ sagde han og loe, „jeg er Freiligrath!“ og da jeg havde draget ham fra Trængselen hen mod en Dør, sagde han i Spøg: „De vil ikke tale i Mængden med en mig, De, Konge-Ben!“ — Der var venligt i den lille Stue, mit Portrait hang paa Væggen, Maleren Hartmann, der engang paa Gravensteen havde tegnet det, traadte just ind i Stuen, vi talte om Rhinen, om Poeste, men jeg var lidende af Livet i London, af Touren herud, imidlertid stolede jeg paa, at Aftenen blev kjelig og tog igjen Plads i Omnibus'en, men før jeg var vel ude af Clapton, sank alt mine Lemmer sammen, jeg følte mig syg, mat i en Grad, som jeg havde været det i Neapel, jeg var nær ved at besvime og altid blev Omnibus'en fuldere og mere varm, hvert Dieblif holdt den og fyldtes nu ogsaa ovenpaa; bestøblede Been hang ned for de aabne Vinduer. Flere Gange var jeg ved at sige til Conducteuren: „Før mig ind i Huus, hvor jeg kan blive, thi jeg holder det ikke ud.“ Vandet sprang mig ud af alle Porer. Det var rædsomt! og altid langsomt fremad, mig forekom det tilsidst, som Alt flød bort omkring mig. Da jeg endelig naaede Banken, steg jeg ud i en Droschke og nu, jeg sad ene og fik det mere lustig, kom jeg til mig selv og naaede

Hjemmet, men en mere qvalfuld Fart, end den fra Clapton, har jeg sjelden prøvet. — Imidlertid havde jeg dog lovet at komme derud igjen og blive der et Par Dage, det var dette længere Ophold der, som gav mig Mod til at begynde samme Reise igjen og i Omnibus. Det skulde være stille, nydende Dage derude, men Benner ville tidt gjøre det mere end godt. Man skal altid føres fra det Nære til det, der er længere borte, og saaledes allerede den første Dag gik det efter Middag afsted i en Genspænder, fem Personer indeni, tre udenpaa, vi skulde til et Landssted hos en gammel Frøken; det var en rædsom Hede, den hele Udflugt var complet til et Capitel i en af Dickens Romaner.

Endelig naaede vi da til den gamle Frøken, der nok var literair; midt paa Græsplainen foran Huset legede en Mængde Børn, det saae ud som en heel Skole eller Pensjonsanstalt, de dansede rundt om en stor Bøg midt paa Marken og havde Alle Krands af Bøg eller Ephen om Hovedet. De sang og sprang. Man kaldte dem hen til mig, sagde dem, at jeg var den Hans Christian Andersen, der havde skrevet Eventhyrene, som de kjendte, og de trængte dem Alle omkring mig og rakte mig Haanden; sprang og sang saa igjen paa den grønne Mark. Der var rundtom smukke Høie og store Træpartier, der kastede deilig Slagtskygge; jeg skottede derhen, for vi maatte sidde i den lille Have i et solhedt Lysthuus; her kom en døv Forfatterinde, som skrev politisk, en Mængde Digtere, hvis Navne jeg ikke kjendte, jeg blev mere og mere udmattet og maatte tilsidst søge Hvile, hele Eftermiddagen ligge stille hen i en eensom Stue, jeg mægtede ikke at røre mig. — Da Solen gik ned og det lustedes lidt, blev jeg glad ved at kunne igjen aande; paa Hjemtouren til Clapton saae vi det belyste London udstrakt under os, det var som en storartet Illumination, som et transparent Grundrids i det Gigantiske; man saae i Ildcontour ved

de mange Gaslygter flere bugtede Gader, nogle strakte sig lige ud mod den fjerne Horizont, et phosphorist Hav med tusinde Ildfyrr. — Næste Dag var jeg igjen i London. —

„High life“ har jeg her seet og — „Armod“, disse ere de to Poler i min Grindring. — „Armod“ saae jeg personificeret i en bleg, udhungret ung Pige, i slidte, elendige Klæder, skjule sig i Hjørnet af en Omnibus, „Elendigheden“ saae jeg, og dog sagde den ikke et Ord i al sin Jammer, det var den forbudt; jeg huster Tiggerne, Mænd og Qvinder, de bare paa Brystet et stort, stivt Papir med de skrevne Ord: „Jeg døer af Sult! Forbarmelse!“ De tør ikke tale, det er dem ikke tilladt at betle, og saa glide de som Skygger forbi. De stille sig foran En, og stirre med Hungerens og Sorgmodets Udtryk i det blege, magre Ansigt; de stille sig udenfor Cafféer og Conditorier, vælge een mellem Gæsterne, som de uafladelig stirre paa med et Blik, o et Blik, som Elendigheden kan have det; hun peger paa sit syge Barn og paa det skrevne Blad paa sit Bryst, der staaer: „Jeg har ikke spist i to Dage.“ Jeg saae Mange, og man sagde mig, at i mit Qvarteer var kun Faa, i de Riges aldeles Ingen, det var lukket for den stakkels Varias Slægt. Alt i London bliver Industri, ogsaa Betleriet, det gjælder om bedst at kunne drage Opmærksomheden hen paa sig, og jeg saae et Arrangement, hvorved det tilfulde opnaaedes. Her stod midt i Rendestenen, thi paa Gade og Fortog vilde han have spærret Passagen, altsaa midt i Rendestenen, en reenligklædt Mand med fem Børn, det ene Barn mindre end det andet, alle i Sorg, med et langt Sørgeflor fra Hat og Kasket, alle reenligklædte i Rendestenen, og hver holdt et Knippe Svovlstikker til Salg, betle maatte de jo ikke. — En anden meget hæderligere og høist indbringende Industri er at være Gadefeier, og paa de fleste Hjørner seer man en saadan med sin Koft; han feier stadigt Overgangsstedet fra Gade til Gade eller

en vis Deel af Fortoget, og hvem der vil, giver ham en Penny; der skal være Qvarterer, hvor disse i Ugens Løb opsummere sig til en Formue; det er Bulwer, troer jeg, som har skrevet en lille Fortælling om en saadan Mand, hvis Haandtering Ingen i hans Qvarter kjender, han forlover og gifter sig med en hæderlig ung Pige, hver Dag er han borte fra sit Huus, Ingen veed hvor, og derpaa hver Løverdag bringer blanke Sølvstykker hjem; Familien er i Angest og Uro, troer han er Falskmyntner, passer ham op og opdager da, at han er Gadefejler. Jeg saae selv et af Afrikas Børn, en Neger med Turban paa, øve her den ædle Feiefunst. — Det var Livet i London, jeg saae; jeg fik et Indblik i „high life“, i de rige Sale og Trængselen paa Gaderne, Jubelen i Theatrene og, hvad der er en Deel af Nationen, Kirkerne; dog Kirker skal man see i Italien. Paulskirken i London seer bethdeligere ud udenfra end indeni; den er lille imod Peterskirken, har ikke det Høitidelige som Maria Maggiore og Del Angeli i Rom. Den gjorde det Indtryk paa mig, som et herligt Pantheon, med rige, marmorne Monumenter. Over dem alle, over hver Statue herinde laae ligesom et sort Slør, det var et Slør af Kulrøgen, der var trængt herind og gav hver Statue et eget sülkeagtigt Overtræk. — Paa Nelsons Monument staaer en ung Figur, den strækker Haanden hen mod een af de fire Seiersindskrifter, netop mod „Kjøbenhavn“; som Dansk havde jeg den Følelse, at det var, som om han vilde flette den ud af sin Triumph. — Westminster gjorde paa mig et ganske anderledes storartet Indtryk, og det i sit Udre, som i sit Indre, det er en Kirke! Skade, at der, for Englændernes Comfort, inden i den store Kirke er bygget en mindre, hvor Gudstjenesten holdes. Da jeg første Gang, gjennem en Sidedør, traadte ind i Westminster, stod jeg netop i „the poets corner“, det første Monument, mit Øie faldt paa, var Shakespeares; øieblikkelig glemte jeg, at hans

Støv ikke hvilte her, en Andagt, en Alvor fyldte mig og jeg hældede Panden mod det kolde Marmor, ved Siden er Monument eller Grav for Thomson, til Venstre for Southey, og under Gulvets brede Stene ligge Garrick, Sheridan og Samuel Johnson. — Som bekjendt har Geistligheden ikke tilladt, at Byrons Monument fik Plads herinde. „Jeg savnede det her!“ sagde jeg en Aften til een af Englands Bisper og lod, som jeg ikke vidste Grunden, „hvor kan det være, at et Monument af Thorvaldsen gjort for Englands største Digter ikke opstilles der?“ — „Det har andetsteds en fortræffelig Plads!“ svarede han undvigende. — Mellem de mange andre Monumenter i Westminster over Konger og Mægtige var der især eet, jeg altid maatte standse ved, idet jeg der paa een af Marmorskiffelserne, saae, forunderligt ligt, bedre end endnu nogen Billedhugger eller Maler har givet det, mit eget Ansigt. Ja, det var mærkeligt ligt min Buste. En Skare Fremmede, som en Dag tilfældigviis, da jeg ogsaa stod der, saae paa den og mig, studsede og betragtede mig med Forundring; det var dem, som om den høie Herre i Marmoret gik levende i Kjød og Blod gennem Kirkens Gange i min Skikkelse.

Allerede tidligere har jeg sagt, at det netop var i Valgtiden, at jeg opholdt mig i London, den var Skyld i, at jeg ikke traf sammen med Bulwer, Valgtiden, med alle dens Arrangementer og Udskielser, dem vi i vort Land nok ogsaa komme efter, er første Gang seet ganske folkelig og broget. — Paa flere Pladser og Gader vare Tribuner for Talerne opreiste. I Trængselen gik Folk med Valglister paa Bryst og Ryg, for at man kunde læse Navnene; Faner vaiede, Faner bares i Tog omkring; fra Vogne, opfyldte med Vælgere, vaiede Tørklæder og store Flag med Indskrifter. Syngende og skrigende kom mange daarligtklædte Folk i elegante Vogne, tidt med meget pynteligt Tjenerskab; det var, som Herskaberne havde ladet deres ringeste Tyende hente,

som var det den gamle hedenste Fæsttid, hvor Herskabet selv opvarter sine Slaver. Om Tribunen er der en Trængsel, en Murren, her flyve stundom fordærvede Appelsiner, ja endogsaa Nadsler i Hovedet paa Taleren. — Jeg saa i et af de elegantere Qvarterer to unge, velklædte Mænd nærme sig Tribunen, men idet den Ene vilde stige op, sprang der Mogle til, trykkede dem begge hver Gatten ned over Dinene, dreiede dem om og nu bleve de af hele Folkemassen, fra den Ene til den Anden, puffet og stødt fra Tribunen, ja ud af hele Gaden, saa at de slet ikke fik Lov at stille sig. — Ude i Londons Omegn, flere Mile bort, hvor jeg til Bogns gjorde et Par Udflugter, var dette Dieblikkets Opgave endnu mere fremtrædende og ene raadende. I hele Optog, saa jeg, kom de forskjellige Candidat-Partier, med stor Bane foran sig og paa hver de meest stærke Indskrifter. De Fleste vare for en Hr. Hodges, hans Navn især prangede rundtom; det ene Partie havde mørkeblaae Faner med Orange, det andet lyseblaae, og Indskrifter som: „Hodges for evig!“, „Rothschild, de fattiges Ven!“ o. s. v. Der var Musik med hvert Tog og al mulig Pøbel. En gammel syg, rystende Mand blev ført paa en Trillebør hen for at give sin Stemme. Paa Torvet samlede Stemmer; der var ved denne Leilighed ligesom heelt Marked, med Træ og Lærredstelte, hvori fandtes alskens Ting tilkjøbs; et heelt Theater blev reist op, jeg saa dem bære Skov-Gouliiserne over Gaden ind i den store Theatris-Halle. — Hvad her imidlertid tog sig pynteligt ud og var som Hjem til en heel Digtning, var de nydelige vandrende, eller rettere fjørende Bissekræmmer-Huse. Den hele Huusholdning paa en Karre, med to Hjul, trukket af een Hest. Det var complet et Hus med Tag og Skorsteen; det Hele deelt i to Rum, hvoraf det bageste dannede en Slags Stue eller Kjøkken, med Talerkener og Kasseroller; her midt i Døren, udad, som paa en Omnibus, sad Konen og spandt paa sin Rok; for det aabne Vindue hang et lille rødt Gardin. Man-

den og Sønnen red, men styrede tillige Hesten foran det vandrede Huus.

Nuværende Baron Hambro havde udenfor Edinburgh ved Stirling-Bugten leiet et Landsted, hvor han tilbragte Sommeren, for at hans syge Kone kunde nyde Strandbade; han skrev til sin Fader, at han maatte overtale mig til at komme til ham, da jeg i Skotland eiede saa mange Venner, som der glædede sig til at see mig; jeg frygtede for at gjøre den lange Reise, da jeg ikke talte godt nok Engelsk til saaledes ene at vove mig ud i Landet; en fornyet Indbydelse og Brev til Faderen om, at han skulde følge med, bestemte mig, og i gamle Hambros Selskab gik det nu paa Jernbanen fra London til Edinburgh; vi deelte Rejsen i to Dage og gjorde York til vort Nattequartier. Det var „expres train“; i flyvende Flugt, uden Rast eller Hvile, der var ikke paa hele Farten Tid at komme ud af Vognen. Før sang man: „Gjennem Dale, over Bjerger“, her maatte man synge: Over Dale, gennem Bjerger! vi fløi som den vilde Hær; Landskaberne rullede sig ud om os og under os, Egnene ligne Syen og Als, stundom gik det ind i Jorden, i uendelige, milelange Tunnel'er, hvor der for Lufts Skyld flere Steder ovenover var gjort Abning; vi mødte uendelig mange Tog, der susede som Raketter forbi, og atter kom nye Landskaber, af mere Bjergnatur, med Teglbænderier, hvor Ilden lyste ud af Skorstenene. — Paa Banegaarden i York hilste en Herre paa mig og præsenterede to Damer, det var nuværende Hertug af Wellington, som kjendte mig, han kom med sin Brud. — I „Black Swane“ i York blev overnattet; jeg saa den gamle By med sin prægtige Kirke; saadanne maleriske Huse, med udskåret Bjælkeværk i Gavle og Karnapper, som her, havde jeg endnu ikke seet. — Svalerne fløi i store Skarer omkring i Gaderne og over mit Hoved min egen Fugl, Storken. — Fra York gik vi med Banetog næste Dag til Newcastle, der laae

nede i en Dybde i Røg og Damp. Viaduct og Bro ved Byen vare ikke færdige endnu, vi maatte derfor Alle i Omnibus og gennem Staden til Jernbanen hiinsides Byen. — Her var en Trængsel og Uorden. — Man faaer ikke i England, som i andre Lande, et Tegn for sit Tøj, dette maa man selv passe paa, og det var ved de forstjellige Steder, hvor der skulde ompakkes, en heel Plage. — Trængselen her var netop den Dag meget stor, vi vare saa mange Reisende og tidligt om Morgenstunden var her just gaaet et Expresstog for Gentlemen, der med deres Hunde droge paa Jagt i Skotland; alle Bogne til første Klasse vare tagne, vi kom Een og Hver ind i anden Klasse, der er saa flet den kan være, med Træbænke og Træstodder, som man i andre Lande har dem for fjerde Klasse. Over to forstjellige dybe Dale var Veien ikke færdig, men dog istand til at fjøres paa, her var Broernes Bjælkeværk lagt paa de mægtige Colonner, og Skinnerne flaaet paa, men for Diet var det, da al Brædeværket manglede, som foer vi hen ad et Bro-Gelændere, man saae gennem hele det aabne Bjælkeværk ned i Dybet under sig, hvor Folk gik og arbejdede ved Flodbredden. — Endelig var vi ved Floden, der gjør Grændsen mellem England og Skotland, Walter Scotts og Burns Rige laae for os, Landet begyndte at blive bjergigt, vi saae Havet, Jernbanen løber langs Kysten, en Mængde Baade laae derude og endelig naaede vi Edinburgh. Ved en smal dyb Dal, som var det en udtørret Voldgrav i stor Stil, deles den i den gamle og den ny Stad og nede i denne Dal gaaer Jernbanen fra London lige til Glasgow. Det nye Edinburgh har lige Gader, moderne kjedelige Bygninger, den ene Linie skjærer den anden eller løber parallel med den, den har intet andet stotsk, end at den som Skottens Plaid har, sine regelmæssige Kvadrater, men det gamle Edinburgh er en Stad saa male-

riktig prægtig, saa gammel, saa skummel, saa elendommelig. Husene, som i Hovedgaden have en to à tre Etager, vende Bagsiden ud til den Dybde, der skiller den gamle og den nye By og her faa de samme Huse ni til elleve Etager; naar nu om Aftenen Lykene der ere tændte hos de forskjellige Beboere, Etage over Etage, og de og det stærke Gaslys straalet over Tagryggen af de andre Huse i den høitliggende Gade, da er det et eget, næsten festligt Skue, med Lyset høit op i Luften, der just maa sees nede fra Jernbanevognen idet man ruller ind under Edinburgh. Ud paa Aftenen kom jeg med gamle Hambro hertil; Sønnen holdt med sin Vogn i Banegaarden; glad og jublende var Modtagelsen, og i Gallop gik det igjen ud af Staden til det Lyststed i „Mount Trinité“, hvor jeg nu hos Hambros Familie skulde finde mit Hjem i Walter Scotts Land, i Burns Bjerger! en Mængde Breve laae som Bouquet til mig, Alt var rigt, hyggeligt og med den Comfort et engelsk godt Hjem kan byde; kjære, venlige Mennesker faa jeg, deltagende og hjertelige stemte for mig. Det var en lykkelig Aften i mit Liv.

Vort Hus laae midt i en Have, omgivet med lave Mure; Jernbanen fra Edinburgh løb tæt derved ud til Havbugten. Fiskerleiet her er en anseelig By, men meget lig de sjællandske Fiskeres. De skotske Fruentimmers Klædning var endmere malerisk end de Danskes; et bredstribet Skjort var nok saa pynteligt altid heftet op og man faa det brogede Under skjort.

Alt næste Dag var jeg som levet ind i Familien; hvor man veed, man er en kjær, velkommen Gæst, der bliver man snart hjemme. — Livlige, elskværdige Børn fandt jeg der, den gamle Bedstefader var glad i dem; atter var jeg igjen traadt ind i et lykkeligt Familieliv, var imellem

fjærlige, dygtige Mennesker. Husets Skif og Brug var i Alt ganske engelsk; om Aftenen samlede Familie og Lyende til Huusandagt, en Bøn blev holdt, et Stykke af Bibelen læst for, som jeg siden saa det overalt i Familier, hvor jeg kom; det gjorde et smukt og godt Indtryk paa mig.

Hver Dag var rig paa Afverling paa Nyheder for mig; allerede den første Formiddag begyndte det med Besøg og med at see og kjende Alt rundt om; jeg trængte vel til legemlig Ro og Hvile, men hvor kunde man hengive sig til den her, hvor der var en saadan Mængde at tilegne sig.

Med Banetoget gik vi i nogle saa Minuter til Edinburgh; Toget standsede foran en Tunnel under Bjerget opad hvilket ligge flere af ny Edinburghs Gader, de fleste steg ud, „er vi alt ved Maalet“, spurgte jeg. „Nei“, sagde min Ledsager, idet vi alt fattedes i Bevægelse igjen, „men kun saa gaar længere med, man har Frygt for, at Tunnel'en her ikke er stærk, at den med hele Gaden ovenpaa kan styrte sammen, og saa stige de fleste hellere ud her; den styrter ikke, medens vi kjøre, tænker jeg!“ og vi foer ind i den lange, mørke Hvælving — og den styrtede ikke dengang, men hyggeligt var det ikke; dog gjorde jeg altid Farten med frem og tilbage, hvergang jeg med Banetog besøgte Edinburgh.

Udsigten fra den nye By til den gamle er imponant og prægtig, og frembyder et Skue, der stiller Edinburgh i male-rist Gruppering sammen med Constantinopel og Stockholm; den lange Gade, næsten kan den kaldes Quai, hvis Kløften, hvor Jernbanen løber, betragtes som et Blodleie, har hele Panoramaet af den gamle By, med sit Castel og Heriots Hospital; hvor Byen helder ned mod Havet, staae Bjerget: „Arthur's Seat“ bekjendt fra Walter Scotts Roman „Fængslet i Edinburgh“; den hele gamle By selv er som en stor Commentar til disse mægtige Digtninger for alle Lande; derfor staaer ogsaa

Walter Scotts Monument smukt, her hvor man fra den nye Deel af Byen seer Panoramaet af det gamle Edinburgh, det er i Form af et mægtigt gothisk Taarn, under dette sees Digterens stidende Portrait-Statue, hans Hund Maida ligger ved hans Fødder og i Taarnets øverste Buer vise sig de nu verdenskjendte Skikkelser fra hans Skrifter, Meg Merillees, the last Minstrel, o. s. v.

Hen over Kløften, hvor dybt nede Jernbanen er lagt mellem den gamle og nye Stad, fører en mægtig Bro, der mod Gaden berører de øverste Etager af de dybt nedefra reiste Bygninger. — Den berømte Læge, Dr. Simpson, var min Fører herinde; Hovedgaden løber hen ad en Bjergryg; de mange Sidegader fra den ere smalle, stidne og med ser Etages Huse; af svære Kampesteene synes de ældste reist; man maa tænke paa de italienske smudsige Byers mægtige Bygninger; Fattigdom og Elendighed syntes at kige ud ad de aabne Ruger, der som oftest tjene som Vinduer, Låser og Klude hang ud for at tørres; i eet af disse Stræder viste man en mørk, skummel, en Hestestald lignende Gaard, det havde eengang været Edinburghs eneste og betydelige Hotel, hvor Konger toge ind, og hvor Samuel Johnson lang Tid havde boet. — Jeg saae Huset, hvor Burke havde levet, hvor de ullykkelige Offere bleve loffede ind og qvalte for at sælges som Cadavere. — I Hovedgaden stod endnu, men faldefærdig, Knox's lille Hus, hans Billed udhugget, talende fra en Prædikestol pranger paa dets Hjørne. — Forbi det gamle „Fængsel i Edinburgh“, der ikke ved sit Ordre men ved Walter Scotts Digtning drager Dinene til sig, gaaer det ned mod Holyrood House, der ligger i den vestlige Udkant af Byen. — En lang Ridderfal med flette Portraiter, kjedelige Bærelser at gaae igjennem, og hvor Carl den Tiende har boet, saae jeg her; først i Maria Stuarts Sovestue blev det mig „Holyrood House“; Betræffet derinde viste „Phae-

tons Fald", det har hun altsaa stadigt havt for Die, som var det en Forudmindelse om hendes eget. Ind i det lille Værelse tætved var den ulykkelige Rizzio blevet slæbt for at myrdes, Blodpletter sees endnu paa Gulvet; paa hver Side var et skummelt Taarnkammer; udenfor laae Kirken, nu en deilig Ruin; Epheu, der i England og Skotland udvælder med en Fylde, som jeg kun har seet det i Italien, dækker her Kirkens Mure, det seer ud som et heelt rigt Tapet; det evige Grønne snoer sig her op om Vinduer og Søiler; Græs og Blomster skyde op om Liigstenene.

Man kalde ikke disse Billeder fra Edinburgh Stykker af en Reisebeskrivelse, de ere virkeligt Dele af mit Livs Historie, de have saa levende afspeilet sig i mit Sind og Tanke, at de kun der saa ganske for mig høre hjemme; de ere ligesom Resultatet af de Dage, jeg der henlevede.

Under denne Beskuen af By og Bygninger, knytter sig dertil en Scene, der overraskede og fyldte mig. — Vi vare et heelt Selskab komne op i „George Heriots Hospital“, en storartet, slotsmæssig Bygning, hvis Stifter, Guldsmeden, vi ved Walter Scotts Roman „The Fortunes of Nigel“ Alle kjende. Den Fremmede maa medbringe en skriftlig Tilladelse og derpaa hos Portneren selv nedskrive sit Navn, jeg skrev mit heelt ud „Hans Christian Andersen“, saaledes som jeg i England og Skotland altid nævnes. Den gamle Portner læste det og fulgte med egen Velvillie stadigt den gamle Hambro, der havde et godt, jovialt Ansigt og sølvhvide Haar, og spurgte da: om han ikke var den danske Digter. — „Saaledes har jeg netop tænkt mig ham, dette milde Ansigt, disse ærværdige Haar!“ — „Nei!“ svarede man og pegede paa mig, „der er Digteren!“ — „Saa ung!“ udbrød den Gamle, „ham har jeg læst og ham læse Drengene her!

Det er mærkeligt at see en saadan Mand, ellers ere de altid gamle eller døde, naar man hører om dem!"

Man fortalte mig det, og jeg gik hen til den gamle Mand, trykkede hans Haand; han og et Par af Drengene, der kom til og bleve udspurgt, vidste godt Bæstet om the ugly duck og the red shoe! — Det overraskede mig, bevægede mig, at jeg her oppe var kjendt og havde Venner hos de fattige Børn og deres Omgivelse. Jeg maatte træde tilside for at skjule mine Taarer, Gud kjender mit Hjertes Tanter.

"This is indeed popularity!" siger den engelske Forfatter Boner, som i Fortalen til "the dream of little Tuk and other tales" omtaler dette Træk.

Redacturen til "Literary Gazette", Jerdan, havde givet mig Brev med til den bekjendte Medarbejder af "Edinburgh Review", Lord Jeffrey, hvem Dickens har dediceret sin "the cricket on the hearth"; han boede udenfor Edinburgh paa sin Landeiendom, et sandt gammel, romantisk Slot, hvis Mure og Vægge næsten skjultes af Ewiggrønt. Der brændte en mægtig Ild paa Kaminen i den store Sal, hvor Familien snart samledes, hvor Unge og Gamle kjærligt sluttede sig om mig. Børn og Børnebørn kom; jeg maatte skrive mit Navn foran i hver af de forskjellige af mine Bøger, de eiede; vi vandrede om i den store Park hen til et Punkt, hvorfra man oversaae Edinburgh, der herfra ikke er ulig Athen, her var ogsaa et Akropolis at see, og et Akropolis. — Et Par Dage efter gjengjældte hele Familien mit Besøg, de kom til "Mount Trinit". Ved Afskeden sagde Lord Jeffrey: "Kom snart til Skotland, at vi kunne mødes, jeg har ikke mange Aar at leve i!" Døden har alt kaldt ham, vi mødtes ikke mere paa denne Jord.

Flere berømte Personligheder samlede jeg med i Selskabslivet hos Forfatterinden Miss Riggby, som har besøgt Kjøbenhavn og skrevet om den, og hos den udmærkede Læge Simp-

son; — jeg lærte at kjende de meest forskjellige Personligheder. — Jeg mødtes med den joviale Critiker Wilson; han var Liv og Lune, kaldte mig spøgende „Broder“; de meest forskjellige critiske Partier mødtes i at vise Belvillie mod mig. „Den danske Walter Scott“ var det Wresnavn, Mange bærede mig uværdigt med. Forfatterinden Mrs. Crowne bragte mig sin ogsaa paa Dansk oversatte Roman „Susan Hopley“. Vi mødtes hos Dr. Simpson, hvor i den store Aftencirkel blev gjort flere Forsøg med Wethers Indaanding; det var for mig uskjønt, især at see Damer komme i denne Drømme-Ruus, de lœ med aabne, døde Dine, der var noget Uhyggeligt deri, og jeg udtalte det, erkjendende, at det var en hypperlig og velsignet Opfindelse, til at benytte ved en smertelig Operation, men ikke til at lege med; gjøre Spørgsmaal, det var en Uret, var som at friste Gud; en gammel, værdig Mand sluttede sig til mig, udtalte det samme; jeg syntes ved min Baastand at have vundet hans Hjerte; og da vi nu et Par Dage efter, tilfældigviis mødtes paa Gaden, hvor jeg, meest for at eie en Grindring fra Edinburgh, havde kjøbt den hele hellige Bibel, en billig, smuk Udgave, blev han mig endnu mere god, flappede mig paa Rinden og udtalte sig saa varmt om mit fromme Sind, som jeg slet ikke fortjente det. — Tilfældigheder stillede mig i det Øjs, han fandt smukt.

En otte Dages Tid var gaaet, jeg vilde see noget af Høilandet; Hambro, der med sin Familie skulde til et Bad paa den skotske Vestkyst, foreslog mig at være deres Gjest med paa Reisen gjennem en Deel af Høilandet og med dem see de Steder, Walter Scott har malet os i „Lady of the Lake“ og i „Rob Roy“; først i Dumbarton skulde vi skilles.

Paa modsatte Side af Stirling Fjord ligger den lille By Kirkaldi, hvor der paa det skovbegroede Fjeld ligger en mægtig gammel Ruin, Strandmaager omflagrede den og dykkede

strigende Vingerne i Vandet, man sagde mig først, at det var Ruinen af Slottet Ravenswood, men en gammel Herre fra Byen kom til og forklarede, at det var Noget, man havde fundet paa at sige Fremmede, fordi det Navn ved „Bruden fra Lammemoor“ havde faaet en mere almindelig Interesse, men i og for sig var Navnet Ravenswood et Phantasi-navn af Digteren, det virkelige Sted for Begivenheden laae længere oppe i Skotland, ogsaa Navnet Ashton var et opdigtet Navn, idet den virkelige Familie levede endnu og hed Star.

Ruinen selv med sine skumle Fængsels-Hvælvinger, sit hyppige Ewiggrønt, der som et fast Tæppe laae hen over Muurresterne, hang sig fast ned over den ved Havet fremspringende Klippe, var saa malerisk, saa eiendommelig her, netop idet Havet ved Ebben var traadt bort, Skuet herfra over til Edinburgh saa storartet, saa uforglemmelig.

Med Dampskib seilede vi op ad Stirlingsfjord, en Nutids Ministrel sang skotske Ballader og spillede dertil paa sin Violin, det klang saa sørgeligt, og under disse Toner nærmede vi os Høilandet, hvor Klipperne laae som Forposter, Taagen lagde sig over dem, løstede sig igjen, det var som et Arrangement i Hast for at vise os Osfiangs Land i dets rette Belysning. Stirlings mægtige Castel høit paa en Klippe, der synes som en gigantisk Steenfigur at være skudt ud fra den flade Slette, behersker Byen, hvis ældste Gader ere smudsige, slet brolagte og ganske som om de vare fra gammel Tid. Skotterne fortælle gjerne af deres Lands Historie, siger man; her kom ogsaa virkelig strax i Gaden, hvor Darnley's House ligger, en Skomager med Skjodskind for og gav os Oplysninger og Forklaringer om Darnley og Maria Stuart, om gamle Tider og Skotternes Bedrift. Det er en ganske storartet Udsigt, man har fra Castellet ud over den historisk berømte Slette, hvor Slaget stod under Eduard den Anden og Robert Bruce; vi førte hen

til Høien der, hvor Kong Eduard plantede sin Standart; Efterkommerne have hugget saa mange Stumper og Stykker af Stenene, mellem hvilke den stod, at der nu, for at forhindre Fortsættelsen heraf, er lagt et Jerngitter over Resten af Stenene. — Nær derved ligger en fattig Smedie, vi traadte herind, det var her Jacob den Fjerde flygtede ind, sendte Bud efter en Præst og striftede, og da Præsten hørte, at det var Kongen, stødte han ham en Kniv i Hjertet. Smedens Kone viste os i sin lille Stue, at der i Hjørnet, hvor hendes Seng stod, var det netop, at Mordet var skeet. — Den hele Egn saae iøvrigt dansk ud, men mere fattig, og som i en koldere Aarstid end egentlig Tiden var. Lindetræet blomstrede nu her, mednes det hjemme har store Frøknopper.

Det er dyrt at reise i England og Skotland, men her faaer man Noget for sine Penge, Alt er fortræffeligt, her er sørget for En, her er comfort, selv i den mindste Landsbys Vertshuus, saaledes viste det sig for mig. — Galander er ikke stort andet end en Flekke, men man boede her som paa et greveligt Slot, bløde Tæpper laae op ad Trappen og hen ad Gangene, Ilden blussede saa lysteligt i Kaminen og den trængte man til, skjøndt Solen skinnede ude og man saae alle Skotterne gaae med de bare Knæ, der jo rigtignok ogsaa er deres Wintercostume; de svøbte sig i deres brogede Blaid, selv de fattige Drenge havde en saadan, om kun en Paa; udenfor mit Vindue bugtede sig en Flod om en gammel Høi som vore Rjæmpegrave, der var en hvælvet Bro med det hyppigste Ewiggrønt, og tætved løftede sig Klipperne, Bjerglandet aabnede sig for os. I den tidlige Morgen førte vi afsted for at komme betids nok med Dampskibet over Loch Katrine; Veien blev mere og mere vild, Lyngen kom frem, den stod i Blomster, enkelte eensomme Huse, opførte af Steen kom vi forbi; Loch Katrine, lang og smal, med et dybt mørkt Vand, strakte sig

mellem bruungrønne Bjerghøider; Lyng- og Kratskov dannede Rysterne og saa langt jeg saa, var Indtrykket det: er Syllands Hede et Hav i Blikstille, saa er denne Egn Heden i Storm! Dødgjorte staae de store Bjerghølger, men alle grønne, med Kratskov og Græs; til Venstre for os i Søen laae en lille, tæt skovbegroet Ø, det var Ellens Ø, hvorfra „the Lady of the Lake“ havde styret sin Baad, Den, som Walter Scott ved sin Digtning har gjort os kjendt og interessant.

Bed Søens modsatte yderste Bynt, hvor vi steg i Land, laae et fattigt Vertshuus, en Slags improviseret Nattequarteer, stort og udstrakt vel, med Seng ved Seng, vist et halvt Hundrede Stykker, men lavt til Loftet, Kormatter paa Gulvet, smaa bitte Vinduer, som et Græstørvs-Huus saa dette Nattequarteer ud, hvor de Reisende der kom over Loch Lomond fra „røde Robins“ Land, kunde finde Ly til den følgende Morgen, at Dampskibet gik over Katrinasøen. — Vi blev her ikke længe; alle Passagerer begave sig afsted, de fleste til Gods, nogle til Hest; Hambro havde skaffet en lille Vogn for mig og for sin Kone, idet vi begge vare for svage til at gjøre den anstrengende Fodvandring gennem Hedelandet. Her var ingen ordenlig Wei, kun en Sti, vi kjørte, hvor Vognen bedst kunde, over Høider og Dybder, over Knolder og Steen, der ved Mærker var antydet, som en tilkommende Landevei; Rudsken gik ved Hesten; i svinglende, vild Fart rullede vi snart nedad, snart slæbtes vi langsomt opad, det var en egen Fart. Ikke et Huus var at see, ikke et Menneske mødte vi, rundt om laae stille, mørke Bjerger, svøbt i Taage; eensformigt altid det samme; en eenlig Gaarehyrde, som forfrosnen svøbte sig i sin graa Plaid, var den første og eneste levende Gjenstand, vi milevidt saa. Stilhed hvilede over det hele Landskab. Ben Lomond, det høieste Bjergpunkt, brød endelig gennem Taagerne, og snart nede under os saa vi Lo-

mond = Søen. Medfarten til den var, uagtet her løb en Slags
 Bei, saa steil, at det var et halsbrækkende Arbeide at komme her
 med Bogn, denne maatte blive og til Fods nærmede vi os det
 vel indrettede Vertshuus, hvor en Mængde Menneſter afventede
 Dampſkibet; ombord paa dette var den Førſte, jeg mødte, en Lands-
 mand, Møens geologiske, fortræffelige Fremſtiller: R. Bug-
 gaard. Alle ombord vare vi ſvøbte i vor Blaid; i Regn og
 Ruſt, Taage og Blæſt gif Dampſkibet heelt op til den nordligſte
 Pynt af Søen, der her ender i Udlobet af en lille Flod, Paſſa-
 gerer kom og gif; vi vare i Landet for hele Sceneriet i „Røde
 Robin“,

„Land of brown heath and shaggy wood,

„Land of the mountain and the flood!“

som det flinger fra „the last Minstrel“; her til Høre, idet vi
 ſeilede ned ad Søen tilbage, paſſerede vi „røde Robins“ Hule,
 ſtore Klippeſtykker laae ſhyrte ned; en Baad bragte os her et
 heelt Selſkab, i dette var en ung Dame, ſom ſaae ſtift og gjennem-
 trængende paa mig, kort efter traadte en af Herrerne hen til mig
 og ſagde, at der var en ung Lady, ſom troede at kjende mig efter
 et Portrait, om jeg ikke var den danſke Digter Hans Chriſtian
 Andersen? jeg ſagde Jo, og den unge Dame fløi hen imod mig,
 glad og inderlig, med en Tillid, ſom til en gammel Bekjendt,
 trykkede min Haand og udtalte naturligt og ſmukt ſin Glæde ved
 at ſee mig; jeg bad hende om een af de mange Bjergblomſter,
 hun bragte fra „røde Robins“ Fjeld, og hun udføgte de bedſte
 og ſmukkeſte, hendes Fader og hele Familie omringede mig, bad
 mig følge med dem til deres Hjem, være deres Gjeſt, men jeg hverken
 kunde eller vilde forlade mit Selſkab; Hambro morede
 den Hyldeſt, der viſtes mig, ſnart var alle Paſſagerers Opmærk-
 ſomhed henvendt paa mig, og det var overraſtende, hvor ſtor Venne-
 fredſen blev. Det er en forunderlig glad Følelſe, ſaaledes langt fra

Hjemmet at føle sig vel seet og modtaget, at ligesom tilhøre saa mange venligt stemte Mennesker.

I Balloch steg vi i Land, rullede afsted forbi Smollets Monument i hans lille Fødestad, og var mod Aften i Dumbarton, en ægte skotsk By tæt ved Clyde. Om Natten rasede en Storm med lange fjæmpestærke Stød, det var som om man under den ideligt hørte Havets Rullen, Alting knagede, Vinduerne klappede, en syg Kat mjavede i et Væk, det var ikke til at lukke et Vindue, i Morgenstunden blev det stille, gravstille just oven paa en saadan Nat, det var en Søndag, og det vil sige Noget i Skotland, Alt hviler da, selv Jernbanetogene tør ikke gaae, det fra London alene til Edinburgh standser ikke til Forargelse for de strengt hellige Skotter. — Alle Huse ere lukkede, Folk sidde inde og læse Bibelen eller drikke sig fulde — det har man almindelig sagt mig.

Det var min Natur ganske imod at sidde inde en heel Dag, slet Intet at see af Byen, jeg foreslog en Spadsjere-tour, man sagde mig, at det gik aldeles ikke an, det vilde forarge; hen imod Aften gik vi dog Alle en Tour ud af Byen, men der var en Stilhed, en Speiden fra Vinduerne, en Seen ud efter os, saa at vi snart vendte om. — En ung Franskmænd, jeg talte med, forsikkrede, at han med to Englændere fornylig havde en Søndagestermiddag været ude med en Medestang, en gammel Herre kom forbi og havde med de allerhaardeste og brede Ord bebreidet dem deres „Ugudelighed“, at more sig paa en Søndag, ikke at sidde ved Bibelen, idetmindste skulde de dog ikke forarge og oprøre Andre! En saadan Søndagsfromhed kan ikke være almindelig sand; hvor den er det, agter jeg den, men som nedarvet Bane bliver den Masse og giver kun Anledning til Hykleri! —

Med Hambro traadte jeg ind i en lille Boglade, for at kjøbe Bøger og Landkort. — „Har De den danske Digter Hans

Christian Andersens Portrait?" spurgte Hambro i Spøg; „Ja!" svarede Manden og tilføiede: „Digteren selv skal være her i Skotland!" — „Vilde De kunne kjende ham?" — Manden saae paa Hambro, hentede mit Portrait, saae stift paa ham og sagde: „det er nok Dem!" — saa godt lignede Billedet! Jeg fik ikke Lov at være ukjendt, og da den gode Mand i Dumbarton hørte, at jeg var Forfatteren, glemte han Alt, bad, om han maatte kalde sin Kone og sine Børn ind for at see mig og tale med mig; de kom, de syntes lykkelige ved at møde mig, jeg maatte trykke dem Alle i Haanden. Jeg følte og forstod, at jeg virkelig, idetmindste mit Navn, var kjendt her oppe i Skotland. „Det troer nu Ingen hjemme!" sagde jeg til Hambro, og tilføiede: „nu lad saa være, det er ogsaa mere, end jeg fortjener!" — Jeg blev blød, jeg fældede Taarer, som altid, naar jeg overraskedes ved noget Uventet, noget altfor Meget man saae i mig som Digter. — Det Hele overgik jo mine dristigste Ungdoms-Drømme og Forhaabninger; tidt syntes jeg selv, er det ikke kun en Drøm, en forfængelig Drøm, jeg ikke engang tør fortælle mine Venner, naar jeg vaagner.

I Dumbarton tog jeg Afsted med Hambro, hans Kone og Børn gik til et Badested ved Havet, jeg med Dampskibet op ad Elvde til Glasgow; Afsteden stemte mig inderlig veemodig, jeg havde hele min Tid i Skotland levet med de kjære Mennesker; Hambro selv havde været som en hjertelig omhyggelig Broder for mig, Alt hvad han troede kunde glæde mig, erholdt jeg, mine Ønsker ligesom aflurede han mig, og hans fortræffelige Kone var fuld af Aand og Følelse, saa inderlig deeltagende, Børnene saa fortrolige, saa livlige.

Jeg har siden Ingen af dem seet, Moderen vil jeg først see hos Gud, hvorhen hun gik fra sine Kjære her paa Jorden; med taknemmeligt Sind flyver min Tanke mod hende. Det er trø-

stende og godt, at have Venner og Kjære paa Jorden og — i Himlen.

En Kamp havde jeg endnu med mig selv, før jeg forlod Dumbarton, den, om jeg skulde gaae tilbage til London og hjem, eller forlænge Opholdet i Skotland, altsaa gaae endnu nordligere op til „Loch Laggan“, hvor Dronning Victoria og Prinds Albert opholdt sig, og af hvem, som der i Brev var sagt mig, jeg vilde blive naadigt seet.

Da jeg under Slutningen af mit Ophold i London i høieste Grad var lidende og angrebet ved det overanstrengende Selskabsliv, modtog jeg en naadig Indbydelse at komme til Dronningen og Prindsen paa Den Wight, jeg var da saa lidende og udpiint, at jeg aldeles ikke følte mig istand til at gjøre Reisen derhen for at fremstille mig; og ligesaa smigret jeg var ved den usædvanlige Naade, ligesaa fortvivlet var jeg over ikke at have Sundhed og Kræfter til at kunne modtage den, jeg raadførte mig med vor danske Gesandt, Grev Reventlow, og han, der vidste hvor afficeret og ilde jeg følte mig, sagde, at det blev bedst, jeg ligesom udtalte det i et Brev, og da jeg gik til de skotske Bjerger, for der at hvile og aande friere, og Dronningen netop ogsaa kom til Skotland, da udbede mig den Naade, om jeg der kom i hendes Nærhed og var ras og vel, jeg da turde forestille mig. Fra en af Hoffets Herrer fik jeg et privat Brev, hvori blev sagt mig, at de høie Herstaber vare mig naadige og gode, og at kom jeg til Loch Laggan, vilde Hendes Majestæt der modtage mig.

Opholdet i Skotland blev ikke en saadan Udhvilen, som jeg havde troet, jeg var ikke meget mere styrket nu efter tre Ugers Ophold her, end da jeg reiste herop, og dertil kom hvad Folk, som jeg troede velunderrettede, sagde mig, at jeg der i Miles Afstand ikke fandt noget vel indrettet Vertshuus, at jeg nødvendigviis maatte træde op med Tjener, kort sagt, vise mig lidt rigere, end min Kasse tillod det; skrive til Kong Chris-

stian den Ottende, der velvillig havde tilbudt selv at understøtte mig, kunde jeg efter min Følelse ikke, da jeg mundtlig havde vægret mig for at modtage denne Naade, desuden vilde der gaae Uger hen, før jeg kunde have Svar tilbage. Det var mig en Lidelse! jeg skrev derfor Brev igjen, sagde, hvorledes jeg havde det, og at jeg troede det bedst for mig, at vende hjem, som jeg da strax gjorde, men opgav derved tillige de forskjellige Indbydelsler, jeg havde fra et Par af Skotlands rige og høie Herrer til at komme i deres Hjem, og jeg mistede at see Abbotsford, hvorhen jeg havde Anbefalingsbrev. Walter Scotts Svingerson, Lockhart, hvis Gjest jeg i London havde været, havde saa hjerteligt og deeltagende modtaget mig, hans Datter, Bedstefaderens Vndling, havde fortalt mig om den kjære Bedstefader, med hende havde jeg seet Baaben og andre Grindringer, der havde tilhørt den store Digter, hans herligt lignende Billede, hvor han sad med Hunden Maida, saae Iyslevende paa mig, og af Miss Lockhart fik jeg en Haandskrift af ham, den eengang kaldte: store Ubekjendte. Abbotsford maatte opgives, som „Loch Laggan“, og nedslaaet herover før jeg med Banetoget hjemad, fra Glasgow først til Edinburgh.

En Begivenhed, i sig selv saa ganske lille, men for mig et nyt Fingerpeg paa min Lykkestjerne i Stort og Smaat, maa jeg dog fortælle. Jeg havde under mit sidste Ophold i Neapel kjøbt en simpel Palmestok, den var fulgt mig paa et Par Reiser og saaledes ogsaa til Skotland; da jeg med Hambros Familie førte over Heden mellem Loch Catrina og Loch Lomond, havde en af Sønnerne den at lege med og da vi ginede Ben Lomond, løstede han den iveiret og raabte: „Palme, kan Du see det høieste flotske Bjerg? Kan Du see der den store Sø?“ og saaledes fort, og jeg lovede, at Stokken, naar den igjen kom til Neapel med mig, skulde den fortælle Kammeraterne der om Laagelandet, hvor Ossians

Ulander boede, om Landet, hvor den røde Tidselblomst var den hædrede, idet den prangede i Baabenet for Folk og Rige. Dampskibet kom hurtigere, end vi havde ventet, vi bleve i Hast kaldte ombord. „Hvor er min Stof!“ spurgte jeg. Den var glemt oppe i Vertshuset; da Skibet, efter at have med os været ved Søens nordligste Bred, vendte tilbage, og Buggaard steg i Land, bad jeg ham, at tage Stoffen med til Danmark. Jeg kom til Edinburgh, og den Morgen jeg stod paa Banegaarden, for at gaae derfra til London, kom saa Minuter før vort Togs Afgang, Trainet fra Skotland; Conducteuren steg ned, kom hen mod mig, syntes at kjende mig og overrakte mig min Palmestof, idet han med et Smil sagde, „den har reist ganske godt alene!“ En lille Seddel var heftet ved den med Paaskrift „den danske Digter, Hans Christian Andersen!“ og en saadan Orden og Omhu havde der været, at Stoffen var gaaet fra Haand til Haand, først med Dampskibet paa Loch Lomond, saa med Omnibusfører, derpaa med Dampskib igjen og nu med Banetog, blot ved sin lille Unbefaling; den kom i mine Hænder, idet Signalet lød til at flyve fra Skotland; Stoffens Eventyr ffyllder jeg endnu at fortælle, gid jeg engang maa gjøre det saa godt, som den alene gjorde sin Reise!

Over Newcastle og York gik det sydpaa. — I Bognen traf jeg den engelske Forfatter Hook med sin Kone, de kjendte mig og fortalte, at der i alle de skotske Aviser havde været talt om mig og mit Ophold hos Dronningen! — jeg, som slet ikke havde været der; Aviserne vidste Bested, et Blad saae jeg senere, som meddeelte, at jeg havde læst høit af mine Eventyr, og ikke eet Ord var sandt. Jeg kjøbte paa et af Holdstederne det nyeste Nummer af „Punch“; jeg stod om-
talt deri; det var et Udfald, en lille Bemærkning over, at jeg den Fremmede, en Digter fra Udlandet, hædrede af Englands

Dronning med en Indbydelse, som ikke var tildeelt nogen engelsk Forfatter. Dette og den forskjellige Omtale af et Besøg, der slet ikke var blevet realiseret, piinte mig; hvad Bittighedsbladet „Punch“ angik, da sagde mine Medreisende, „det er et Tegn paa at være populair, naar man kommer i det Blad, mangen Englænder vilde give mange Pund for at opnaae det!“ — jeg vilde dog helst være fri; forstemt og trykket ved denne Omtale, dette saaledes at tilhøre Offentligheden, kom jeg ganske ihj til London. Grev Reventlow lovede paa det Bedste at udtale sig for mig hos den høie, ædle Dronning og Prinds Albert.

Jeg blev et Par Dage i London; endnu havde jeg Intet der seet, uden „high life“ og nogle af Landets udmærkede Mænd og Qvinder, derimod Gallerier, Museer, alt Sligt var mig fremmed, ikke engang Tunnel'n havde jeg faaet Tid til at besøge, til at see denne blev en Morgenstund bestemt, man havde raadet mig at gaae med et af de mange smaa Dampskibe der fare op og ned ad Themsen inde i London, men jeg følte mig saa stærkt angrebet, saa ilde just idet jeg vilde afsted, at jeg opgav den lange Fart ud til Tunnel'n, og maaskee herved — reddede Livet, thi netop samme Dag og Time, som jeg vilde have gaaet ombord paa et af disse smaa Skibe, sprang eet af dem „Criquet“ i Luften med 100 Mennesker; Rygtet om Ulykken lod øieblikkelig gjennem hele London, og uagtet det slet ikke var afgjort, at jeg netop var kommet paa dette Skib, Muligheden, ja Rimeligheden var dog saa nær, at jeg blev høitideligt, taknemlig stemt og takkede min Gud for den Sygelighed, der i en tiltagende Grad, virkelig ført før det afgjørende Dieblis til at komme ombord, havde overvældet mig.

London var nu forladt af hele den fornemme Verden, Operaen ophørt, de fleste af mine Omgangs-Venner vare gaaede

til forskjellige Badesteder eller over til Fastlandet. Jeg længtes efter Danmark, efter mine Kjære der, men før jeg forlod England, var jeg indbudt at tilbringe endnu nogle Dage paa Landet i „Seven-Oaks“ hos min Forlægger Richard Bentley; den lille By, tæt op til Knole berømte Park, ligger kun en kort Wei fra Jernbanen til Canalen; det var altsaa et for mig beqvemt og kjært Besøg paa Hjemtouren. — Jeg havde tidligere været i Seven-Daks, der er en heel lille Stad. Denne Gang gik det paa Jernbane til Tunbridge, hvor Bentleys Bogn afhentede mig. Dansk Natur omgav mig; Markerne vare saa grønne med smukke Høider og spredt paa disse stode flere gamle Træer, der gav det hele Landskab noget Parkmæssigt; skaarne Hækker eller et Jernstakit dannede oftest Skjelnet. — Prægtige og solid comfortable Stuer, Roser og Ewiggrønt i Haven og tæt op til den bekjendte Knole-Park, hvis gamle Slot tilhører Earlen af Amhurst. Een af de tidligere Besidderes Forfædre har været Digter, og til Ære for ham pranger der een Sal under Navnet Digtersalen; der hænger den gamle, høiadelige Herre, Digteren, øverst og i heel Størrelse, alle berømte Poeters Portraiter pynte de andre Vægge som Selskab for den her regjerende Poet. — I et af Nabo-husene var en Marschandiserbod, saa complet the old curiosity shops, som Dickens maler den i „Master Humphrys Clock“. Som en Fest gik Dagen her hos de mange kjære Mennesker; jeg blev hjemme i dette ægte gammelengelske, fortræffelige Familieliv, hvor der fandtes al Comfort og Hyggelighed, som Formue og Elskværdighed kan skabe; paa de mange Stam-bogsblade, jeg her maatte nedskrive, udtaler et til Bentley selv ganske min Tanke og Stemning.

Med Længsel, hvori dog sig Angest blandet,
Jeg gik til Shakspears Land, min Barndoms Hu,
Dg dansk, med Mark og Skov, sig hævded' Landet,
Jeg var som hjemme, strax i første Ru;

Dg om mig Sproget ei for Læben seied',
 Jeg Hjertets Sprog forstod igjennem Diet,
 En Solskins-Dag saa rig mig England gav,
 I Blomst sprang Hverdagslivets Aronstav.

I hvor meget jeg trængte til Ro og Hvile efter de store Anstrængelser, Opholdet havde forarsaget i England og Skotland, denne Tid stod dog for mig som mit Livs rigeste Solskins-Dage, Hæderens og Erkjendelsens fuldeste Maal; om end træt og udmattet heraf, var det saa naturligt, at jeg med Veemod forlod saa Mange, der kun havde gjort mig Glæde og alt Godt, og mellem de Mange jeg elskede og ikke mere, idetmindste for lang Tid, skulde see, var Charles Dickens; han havde siden vort Bekjendtskab hos Lady Blessington besøgt mig uden at træffe mig, vi mødtes ikke mere i London, jeg havde der modtaget et Par Breve fra ham, og selv bragte han mig alle sine Bærker, den smukke illustrerede Udgave, og foran i hvert Bind hædret mig ved at skrive: Hans Christian Andersen from his friend and admirer Charles Dickens. Jeg hørte, at han med sin Kone og Børn brugte Søbadene et Sted ved Canalen, men hvor vidste man ikke; jeg vilde fra Ramsgate gaae over Osten de hjemad; i Haab om at et Brev med Dickens's Adresse fandt ham, skrev jeg ham til og sagde Dag og Time, jeg vilde indtræffe i Ramsgate, om han da i Hotellet, hvor jeg steg af, vilde have afgivet sin Adresse, boede han ikke for langt derfra, vilde jeg opsoge ham for endnu engang at samles med ham. I Royal Daks laae Brev fra Dickens, han boede omtrent en dansk Mil derfra i Broadstaer, og han og hans Kone ventede mig til Middag; jeg tog en Vogn og jog afsted til den lille Stad, tæt ved Havet. Et smalt lille Huus, men nydelig og net, blev heelt beboet af Dickens, der med sin Kone paa det Hjerteligste og Gladeste kom mig imøde; der var saa prægtigt hos dem, at jeg lang Tid ikke lagde Mærke til, hvor

smukt Skuet var fra Spisestuen, hvor vi sad; Vinduerne vendte ud til Canalen, det aabne Hav rullede næsten lige ind under dem; medens vi spiste, blev det Ebbe, Vandet veg forunderligt hurtigt, den store Sandbanke der, hvor saa mangen strandet Sømands Been hvile, hævede sig mægtig fremad, Byrtaarnet tændtes. Vi talte om Danmark og dansk Literatur, om Tydskland og Sproget, det Dickens vilde lære; en italiensk Viremand kom tilfældig og spillede udenfor til vort Maaltid; Dickens talte Italiensk med Manden, hvis Ansigt straaede af Glæde ved at høre sit Modersmaal. — Efter Maaltidet kom Børnene ind. „Dem have vi fuldt op af!“ sagde Dickens, der var ikke færre end fem, den sjette var ikke hjemme, Alle Børnene kysede mig, og den Mindste kysede sig selv i den flade Haand og rakte mig saa den. Ved Kaffen kom en ung Dame som Gjest, en af mine Beundrerinder, sagde mig Dickens; det var et Løfte, at hun skulde indbydes, naar jeg engang kom. Aftenen fløi hen. Mistress Dickens syntes omtrent paa Alder med sin Mand, lidt corpulent, og med et saa inderligt ærligt godt Ansigt at man strax fik Tilltro til hende. Hun var i høi Grad opfyldt af Jenny Lind, ønskede saa gjerne at eie hendes Haandskrift, men denne var det saare vanskeligt at erholde, jeg havde det lille Brev, hvormed Jenny Lind havde hilset mig velkommen i London, og sagt mig sin Bopæl, det fik nu Mistress Dickens. Seent paa Aftenen skiltes vi, og Dickens lovede mig Brev i Danmark.

Men endnu engang før min Afreise skulde vi mødes, Dickens overraskede mig med at være taget til Ramsgate næste Morgen og stod paa Skibsbroen i det jeg kom for at gaae ombord. „Jeg maatte sige Dem endnu et Lev vel!“ sagde han, fulgte mig om Bord og blev der hos mig, til Skibsklokken gav Signal til Afreisen. — Vi trykkede hinandens Hænder, han saae mig med de fløge, hjertefulde Dine saa venligt ind i mine, og idet Skibet gik,

stod han yderst ved Fyrtaarnets Rand; saa kjæf, saa ungdommelig og smuk! han svingede med Hatten, Dickens var den Sidste, der sendte mig Hilsen fra det kjære Englands Kyst.

Jeg iteg i Land ved Ostende, de Første, jeg her mødte, var Kongen af Belgien og hans Gemalinde, de fik paa Fastlandet min første Hilsen og gjengjældte den venligt, ikke eet Menneske ellers kjendte jeg, de To vidste jeg dog hvem var — samme Dag gik jeg paa Jernbanen til Gent. Der, i Morgenstunden, medens jeg paa Banegaarden ventede Toget, der gik til Cöln, kom flere af de Reisende, som vilde med, de præsenterede sig, de sagde de kjendte mig efter mit Portrait; en engelsk Familie nærmede sig, een af Damerne kom hen til mig, hun var Forfatterinde, jagde hun, og havde et Par Gange i London været i Selskab med mig, men jeg var da, sagde hun, saa omringet og søgt, hun havde henvendt sig til Reventlow om at præsenteres for mig, men han havde svaret: „De seer, det er mig umuligt!“ — Jeg loe, det havde virkelig været Tilfældet, jeg var jo i Mode, saalænge det stod paa, nu var jeg ganske til hendes Tjeneste. Hun var naturlig og venlig, priste min Lykke-Stjerne at være saa berømt! — „Hvor lidet er det!“ sagde jeg og tilføiede: „hvorlænge vel!“ — men fornøiet mig har det dog, uagtet det er ængsteligt saaledes at løstes, uden maaskee at kunne holde sig oppe!“ — Jeg var saa taknemlig, saa opfyldt af den Hæder og Lykke jeg havde vundet; — gjennem Tydskland, hvor der fra England var læst om den Ære, jeg havde fundet, viste man mig saa megen Venlighed og Agtelse. I Hamborg traf jeg Landsmænd og Landsmændinder: —

„Gud! Andersen! er De her!“ var Modtagelsen, „nei, De skulde see, hvor morsomt Corsaren har gjort Løier med Deres Ophold i England, De er tegnet af med Laurbærfronds og Pengeposer! Gud, hvor det er morsomt!“

Jeg kom til Kjøbenhavn, saa Timer efter stod jeg ved mit Vindue og saa ud, da kom to velklædte Herrer forbi, de saa mig, standsede, loe og den Ene pegede op og sagde saa høit, at jeg kunde høre hvert Ord:

„Vil Du see, der staaer vor udenlandske berømte Durangoutang!“ —

Det var Naat — det var Ondt — det naaede mit Hjerte — det glemmes ikke!

Ogsaa deeltagende Venner traf jeg, Mange, der glædede sig over den Hæder, der var forundt mig og i mig den danske Nation, i det dygtige Holland og det mægtige England. En af vore ikke unge Forfattere rakte mig venlig Haanden og sagde aabenhjertigt og smukt: „jeg har ikke rigtig læst Dem før, nu vil jeg gjøre det; Folk har talt ondt og nedsettende om Dem, men De er Noget, maa være Noget, mere end De her hjemme ville indrømme; saaledes som De er blevet modtaget og optaget i England, bliver man ikke, er man et ubetydeligt Menneske! Jeg tilstaaer Dem ærligt, jeg har ganske skiftet Tanke om Dem!“

Underledes lød, hvad en af mine kjæreste Venner sagde mig og viste mig skriftlig. — Han havde sendt til en af vore første Bladredacturer et Par engelske Aviser og i hvilke stod om al den Hæder, jeg nød i London, dertil omtalte særdeles rosende „true story of my Life.“ Men Manden havde ikke villet optage, hvad der stod om mig, thi, sagde han: „Folk vilde jo troe, at de gjorde Nar af Andersen derovre!“ Det var ham utroligt, og han vidste, at det ogsaa vilde være det for Massen af — Landsmændene.

I eet Blad, hed det at jeg havde Benge af Staten til denne Reise, og det tydede hen paa, at jeg aarligt reiste, — jeg sagde Kong Christian den Ottende, hvad der stod skrevet.

„De har, hvad nok Gaa vilde have gjort“, sagde han, „af-

flaaet mit velmeente Tilbud! Man er uretfærdig mod Dem her-
hjemme! man kjender Dem ikke!"

Den første lille Bog, jeg skrev efter min Hjemkomst, et
Hefte „Eventyr“, sendte jeg til England, de udkom der ved Jule-
tid: A christmas greeting to my english friends, dedicerede:

Charles Dickens:

„Jeg er igjen i min stille danske Stue, men min Tanke
„daglig i det kjære England, hvor for saa Maaneder siden Ven-
„nerne der forvandlede for mig Virkeligheden til et smukt Eventyr.“

„Under Beskjæftigelsen med et større Arbeide, fremsprang,
„som Blomster springe frem i Skoven, som smaa Historier. Jeg
„føler en Lyst, en Trang til at bringe i England som Jule-
„hilsen det første Fremspringne fra min Digterhave, og jeg brin-
„ger det til Dem, hvem jeg alt i Deres Bærker havde faaet
„kjær, og som efter at vi mødtes er voret for altid fast i mit
„Hjerte, min kjære, ædle Charles Dickens. De gav mig det
„sidste Haandtryk paa Englands Kyst, De tilraabte mig fra
„denne det sidste Levvel, det er saa naturligt at jeg sender Dem
„fra Danmark min første Hilsen igjen, saa inderlig, som et
„hengivent Hjerte kan bringe den.

Hans Christian Andersen.

Kjøbenhavn, 6. Decbr. 1847.

Den lille Bog blev særdeles vel optaget og for mig høist
smigrende anmeldt, dog, som en sand Solstraale lystte mig ind
i Sjæl og Hjerte det første Brev fra Dickens selv, det bragte
mig hans Tak og Hilsen. — Hele hans kjærlige Sind lyser ud
derfra, det aander en Godhed for mig, der gjør mig rig. Jeg
har forud vlist alle mine bedste Skatte, hvorfor da ikke vise
denne! Dickens vil ikke misforstaae mig.

„ Tusind Tak, min kjære Andersen! for Deres venlige og
„høist skattede Grindring om mig i Deres Jule-Bog. Jeg er

„meget stolt deraf, føler mig dybt æret derved, og jeg kan ikke
 „nok sige Dem hvor høit jeg sætter et saa hjerteligt Tegn paa
 „Erkjendelse af en Mand, med den Genius, De besidder.

„Deres Bog gjorde min Jule-Arne lykkeligere. Vi ere Alle
 „henrevne af den. Den lille Dreng, og den gamle Mand, og
 „Tinsoldaten ere især mine Yndlinger. Jeg læste dette Eventyr
 „gjentagne Gange, og læste det med den meest uudsigelige Glæde.

„Jeg var for nogle Dage siden i Edinburgh, hvor jeg saae
 „nogle af Deres Venner, der talede meget om Dem. Kom til
 „England igjen, — snart! Men hvad De end gjør, hold ikke op
 „med at skrive, for vi kunne ikke taale at miste en eeneste af
 „Deres Tanker. De ere altfor sandt og simpelt skjønne, til at De
 „maa beholde Dem i Deres eget Hoved.

„Vi ere for længe siden komne tilbage fra den Søfart, hvor
 „jeg sagde Farvel til Dem, og ere igjen i vort eget Huus. Min
 „Kone siger, jeg skal hilse Dem kjærligt fra hende. Det samme
 „siger hendes Søster. Det samme sige alle mine Børn. Og
 „da vi Alle have det samme Sindelag, beder jeg Dem modtage
 „Summen, i en kjærlig Hilsen fra Deres oprigtige og

beundrende Ven.

Charles Dickens.

Til Hans Christian Andersen.“

Bed denne Juletid udkom paa Dansk og Tydsk min Digt-
 ning: Alhasverus.

Allerede Aaringer forud, da Ideen hertil opfyldte mig,
 talte Dehlenschläger til mig herom. „Hvad er det!“
 sagde han, „man siger, at De skriver paa et Verdens-Drama,
 med alle Tiders Historie! Det forstaaer jeg ikke?“ Jeg udviklede
 Ideen, som jeg tidligere her har udtalt den *). „Men i hvilken
 Form kan De magte alt det?“ spurgte han.

*) See Side 240.

„Jeg verler med dem alle, Iyrist, epist, dramatist, snart i Vers og snart i Prosa!“

„Det kan man ikke!“ udbød den store Digter ivrig, „jeg veed ogsaa, hvad det er at digte! der er Noget, som hedder Form og Grændse, og det skal man agte! det Grønne for sig og det brændte Kul for sig! — Ja, kan De svare mig herpaa!“

„Svare kunde jeg nok!“ sagde jeg ganske godmodigt, uagtet en lille Lystigheds-Djævel kildrede mig, og jeg maatte lyde ham; „svare kunde jeg nok! men De bliver vred, om jeg svarer, hvad jeg nu kunde sige!“

„Bed Gud i Himlen, jeg tager Dem det ikke ilde op!“ sagde han.

„Nu, det er ogsaa meest kun for at vise, jeg har virkelig et Svar, jeg holder mig til Deres Ord, det Grønne for sig og det brændte Kul for sig! — Det er nu saadan lignelsesvis sagt: det brændte Kul for sig! De kunde ogsaa blive ved og sige Svovlet for sig og Salpeteret for sig, men saa kan der jo komme Gen, der slaaer alle tre Dele sammen, og — saa har han opfundet Krudtet!“

„Andersen! Det er skræffeligt at høre, opfinde Krudtet! — De er et godt Menneske, men De er, som ogsaa Alle sige, altfor forsængelig!“

„Men hører det ikke til Haandværket!“ lod Lunets overgivne Dæmon mig svare!

„Haandværket! | Haandværket!“ gjentog den fjære, herlige Digter, som her slet ikke forstod mig.

Da nu „Uhasverus“ udkom, læste han den og efter mit Ønske at vide, om han nu havde forandret sin tidligere Mening, tilstreb han mig et Brev saa velmeent og ærligt, sagde mig aabenhjertig, hvor lidet denne Digtning tiltalte ham, og da hans Ord til alle Tider ville have Interesse og Flere vistnok opfattede mit Digt paa samme Maade, vil jeg ikke skjule hans Dom.

„Min gode Andersen!

— — Deres skønne Talent til naivt og aandfuldt at fortælle Eventyr med Originalitet, som at skildre det Liv, der møder Dem, i Novellen og Reisebeskrivelsen, har jeg altid erkjendt og paaskjønnet. Ogsaa i Dramaet har jeg glædet mig over Deres Talent, f. Ex. i Mulatten, skjøndt Stoffet var Dem givet og allerede digterisk bearbejdet og Skønhederne mest vare lyriske. Men allerede for et Par Aar siden da De forelæste mig Noget, hittede jeg Dem ærligt, at denne Plan og Form i Digtet ikke huede mig. — Ikke desmindre syntes De høist ubehageligt overrasket, da jeg, sidst vi taltes ved, gjentog Dem det, med den Bemærkning, at jeg endnu kun havde læst mig lidt ind i Bogen. Jeg har gennemlæst den med Opmærksomhed heelt igjennem og kan ikke forandre min Mening. Bogen gjør et uhyggeligt og forvirret Indtryk paa mig, De maa tilgive, at jeg siger Dem det reent ud! De forlanger jo at vide min Mening, og jeg er nødt til at sige Dem den, naar jeg ikke falsk vil affpise Dem med høflige Talemaader. Dersom jeg forstaaer mig paa dramatisk Composition, saa er „Ahasverus“ intet Stof til Drama, Goethe opgav det vel og af denne Grund. Den eventyrlige, barokke Legende maatte vel behandles paa en humoristisk Maade, som et Eventyr. Skomager maatte han blive; det er Skomageren, der ikke vilde blive ved sin Læst, og som var for hovmodig til ei at ville troe, hvad han ikke kunde begribe. At gjøre ham til et abstract Begreb for speculativ Poesi — derved bliver han ingen Gjenstand for sand Poesi, mindre for et Drama. Til et Drama udfordres nødvendig en sammentrængt, fuldstændig, overskuelig Handling, der hitrer og udfolder sig i Character. Dette er i Deres Stykke ikke Tilfældet. „Ahasverus“ fremtræder hele Stykket igjennem som tilbagetrædende, betragtede Tilskuer. De andre Personer handle ligesaaalidet, det hele Digt bestaaer af lyriske Aphorismer, Fragmenter, undertiden Fortælling, Alt løseligt sammen-

„holdt. Der forekommer mig at være lidt formegen Præstation
 „og liden Præstation i dette Digt. Det indbefatter hverken meer
 „eller mindre, end hele Verdenshistorien fra Christi Fødsel til
 „vore Tider. For Den, som grundigt og troligt har studeret
 „Historien, med dens store Scener og herlige Characterer, kan
 „det ikke være vederqvægende at see disse Iyriske Aphorismer ofte
 „af Nisser, Svaler, Rattergale, Havfruer &c. Det forstaaer sig,
 „at der undertiden ere smukke Iyriske eller beskrivende Steder,
 „f. Ex. om Gladiatorene, Hunnerne, de Bilde; men det er
 „ikke nok. Det var nu fra Formens og Stoffets Side; men
 „fra den digteriske Aands Side savnes ogsaa den ægte Dybde og
 „Høihed, som hører til det Store og Sublime. Det Hele er
 „som en Drøm; Deres naturlige Tilbøielighed at skrive Eventyr
 „viser sig ogsaa her; thi alle Billederne fremtræde næsten som
 „eventyrlige Drømmebilleder. Historiens Genius fremtræder ikke
 „i sine store Forskjelligheder; Tanken bestjæftiger for lidet; Bille-
 „derne ere ikke nye og originale nok, der er Intet, som rører
 „Hjertet; tværtimod har Barnabas noget Oprørende; paa den
 „Maade, han efter sin Forbrydelse kommer til Vre og Værdighed;
 „thi uden at vi siden see ham i Handling og Characterudvikling,
 „høre vi kun fortalt, han først myrder en gammel Kvinde, og
 „at der siden er Glæde i Himlen over hans Omvendelse.

„Dette var nu **min** Mening! maaskee jeg feiler, men jeg
 „taler ærligt efter min Overbeviisning og kan ikke forandre den
 „af Høflighed eller Smiger!

„Tilgiv altsaa, hvis jeg uskyldig har krænkert Dem og vær
 „forsikkret om, at jeg forresten i Dem erkjender og agter en ge-
 „nial og original Digter i andre Retninger.“

Deres hengivneste

A. Dehlenschläger.

Den 23de December 1847.

Der er saa meget Sandt og Rigtigt i dette Brev om min Digtning,

men jeg seer og stiller den dog anderledes end den ædle, store Digter gjorde det. „Ahasverus“ er af mig ikke kaldt et dramatisk Digt, skal slet ikke stilles paa denne Digtarts Plads; her er ikke og kan ikke være den dramatiske Forvikling, ikke heller dennes Farve i Charactertegning. „Ahasverus“ er en Digtning, der i verlende Form skal vise og klare den Idee: Menneskeslægten forstøder det Guddommelige, men dog strider frem mod Guldkommenhed og Erkjendelse. Dette har jeg villet give kort, klart, rigt, og troede at opnaae det i den verlende Form; Bjergspidserne af Historien have tjent mig som Scenerie. — Man maa ikke stille det sammen med et Drama af Scribe eller et Epos af Milton, man maa gjennem min Digternatur see, hvorvidt Ideen gjennem den valgte Form er bleven beskuelig. De aphoristiske Enkeltheder er som Mosaikstykkerne, der saaledes danne det hele Billede. — Man kan sige om enhver Bygning, det er Steen paa Steen jeg seer, hver kan tages enkelt for sig, men saaledes maa man ikke see, men derimod Heelheden, som deres Sammenstillen bevirker.

I de senere Aar have imidlertid hævet sig flere Stemmer, mere sammensmeltende med de Forhaabninger, jeg havde og tildeels endnu har om denne Digtning, der vistnok altid betegner et fremtrædende Overgangspunkt i mit Digterliv.

Den Første, og næsten kan jeg sige den Eneste, der strax og i høi Grad følte sig tiltalt af min Digtning, var Historikeren Ludvig Müller, han betragtede „Ahasverus“ og „Eventyr“, som de to af mine Bøger, der udgjorde min Betydning i dansk Literatur.

Fra Udlandet er naaet til mig en lignende Erkjendelse. I „Bildermaal der Weltliteratur“, hvori der fra den ældste Tid til vor, gives et betydende Udvalg af den lyriske og dramatiske Poesie i alle Lande, fra Indiens Drama, fra Hebræernes Psalmer, Arabiens Folkedigtere til Troubadourerne og vore Dages Digtere, op-

toges under Afdelingen: „Skandinavien“ af danske Forfattere foruden Scener af „Hakon Jarl“, „Kong René's Datter“ og „Liber“ ogsaa et Par Scener af „Ahasverus.“

Her hjemme netop idet disse Blade sluttes, altsaa otte Aar efter at Digtningen første Gang udkom, er det i „Dansk Maanedsskrift“, i en mig velmeent og grundig Anmeldelse af: samlede Skrifter, at ogsaa „Ahasverus“ forundes en større Opmærksomhed end før; den erkjendes, for hvad jeg selv anseer den, et Tilløb, en Henpegen til en fremtidig Udvikling hos mig som Digter.

XIV.

Året 1848 rullede op, et mærkeligt År, et Vulkan-År, hvori de store Tidsbølger ogsaa skyllede blodigt hen over vort Fædreland.

Allerede de første Dage i Januar laae Kong Christian den Ottende syg; sidste Gang jeg saae ham, var en Aften, jeg ved en Skrivelse blev tilsagt hos ham til Thee, og at medbringe Et eller Andet at læse for Hans Majestæt. Foruden Høistjamme fandt jeg her Dronningen, en Hofdame og en Cavaleer. Kongen hilsede saa hjertensmild og god, men maatte ligge paa Sophaen; jeg forelæste et Par Capitler af min da endnu ikke fuldendte Roman „De to Baronesser“, jeg læste desuden to à tre Eventyr; Kongen syntes saa oplivet, loe og talte livligt og inderligt. Da jeg siden gik bort, tilnikkede Kongen mig saa glad og venligt fra sit Leie og de sidste Ord, jeg hørte ham sige, vare: „Vi sees snart igjen.“ Men det skete ikke. Han blev meget syg, jeg følte en Uro, en Angest for at miste ham og gik daglig ud til Amalienborg for at høre om hans Befindende; snart lød den Bished, at det vilde blive hans Død, jeg kom med denne Efterretning inderlig bedrøvet til Dehlenschläger, der, forunderlig nok, endnu ikke vidste, at Kongens Liv var i Fare, han saae min Bedrøvelse og brast i Graad! hans Hjerte hang saa inderligt ved Kongen. Næste Formiddag mødte jeg paa Amalienborgs Trapper Dehlenschläger støttende sig paa Christiani, de kom ud fra Forværelset. Dehlenschläger var bleg, sagde ikke et Ord, trykkede i Forbigaaende min Haand, og Taarerne stode i hans Dine. Kongen var saa godt som opgivet.

Den tyvende Januar var jeg flere Gange derude, jeg stod om Alstenen i Sneen paa Pladsen og saae op til Vinduerne, hvor indenfor min Konge laae døende. Klokken 10 $\frac{1}{4}$ var han hensovet.

Næste Morgen stode Folk udenfor Palaiet, derinde laae Christian den Ottende død! jeg gik hjem og græd dybt og inderligt for ham, jeg saa usigelig holdt af og nu havde mistet i denne Verden!

I Sorg og ret ud af mit Hjerte skrev jeg over ham nogle Stropher, den Linie i disse:

„Det Dytige Du skatted' og forstod!“
blev lagt mig for Had, det skulde være en Gentydning paa mig selv. Hele Kjøbenhavn var i Bevægelse, den nye Tingenes Orden rullede op. Den 28de Januar blev Constitutionen forkyndt.

Christian den Ottende laae paa Lit de parade; jeg kom der hen, jeg saae ham og blev saa smerteligt bevæget, at jeg syg maatte føres ind i et af de tilstødende Værelser.

Den fem og tyvende Februar blev Kongens Liig bragt til Roeskilde; jeg sad her hjemme og hørte Klokkerne ringe.

Gjennem Europa gik store Bevægelser, Revolutionen brød ud i Paris, Louis Philippe med Familie forlod Frankrig; som mægtige Søer gik Oprøret gjennem Tydsklands Byer; her hjemme læste vi endnu kun herom. — Her alene var et Fredens Hjem! her kunde man endnu aande frit, tænke paa at besøge Kunst, Theater og alt det Skønne.

Men Freden varede kun kort, de store Døninger naaede allerede op til os. Oprøret brød nu ud i Holsteen. Rygtet slog ned som en Lynstraale og Alt var i Bevægelse.

En utrolig Menneſtemasse samlede sig i Casino's store Sal og næste Morgen drog Deputationen til Kongen, jeg stod paa Slotspladsen og saae den store Skare. — Snart var bekjendt i Staden, Kongens Svar og Ministeriets Afſkedigelse.

Jeg var i forskjellige Kredse Vidne til de høist forskjellige Indtryk af Begivenhederne. Gjennem Gaderne droge Dag og Aften store Folketarer syngende fædrelandske Sange; der skete ingen Excesser, men der var noget Uhyggeligt i at møde disse næsten fremmede Horder, disse mig ubekjendte Ansigter, det var, som om en heel anden Slægt var traadt frem. Flere Venner af Orden og No sluttede sig derfor til Folkestimlen og ledte den fra Afveie. Jeg selv blev af Ordens-Comiteen optaget til at virke med for at holde god Orden og der behøvedes kun, naar Hoben raabte Navnet paa et Sted, hvor den maaskee vilde have skiet ud, at en Enkelt gjentog „lige frem!“ og saa gik den hele Stimmel ligefrem! — I Theatret sang Publikum, Orkestret maatte spille fædrelandske Sange. — Rundt om forkyndtes, at Byen skulde illumineres, og komist nok, de, der vare dette nye Ministerium mindst velsindede, satte Lys i Vinduerne, for ikke at faae deres Ruder slagne ind.

De flessvigske Deputerede kom til Kjøbenhavn, Forbittrelsen var stor imod dem, men Kongen bød i sin Proclamation: „De flessvig-holsteenske Afsendinges Sikkerhed betroe Vi vort danske Folks Være!“

Studenterne hævdede den, idet de gik om i Folketoben og talte til paa det Bedste, Soldater opstilledes i Gaderne, gjennem hvilke de Afsendte skulde til Dampskibet, Folkemassen ventede her og imidlertid førtes de fra Slottet til Canalen bagved, og derfra til Toldboden, hvor de saaledes, uden at bemærkes, kom ombord.

Rustninger skete til Lands og Blands. Hver hjalp efter sine Kræfter. En af vore dygtige Embedsmænd kom hjem til mig og udtalte, at det vilde være godt om jeg gjennem Pressen i England, hvor jeg var kjendt og læstes, vilde tale vor Sag. Jeg skrev strax til Hr. Jerdan, Redacteur af „Literary Ga-

zette", hvori mit Brev, der giver et tro Billed af Stemning og Tilstand her hjemme, øieblikkelig blev optaget:

Kjøbenhavn, den trettende April 1848.

Kjære Ven!

Det er kun faa Uger siden jeg skrev Dem til, og i Tidshistorien ligger en Række Begivenheder, som om Aar vare hengaaede. Politisk har aldrig været min Sag, Digteren har en anden Mission, men nu, da Bevægelser gaae gjennem Landene, saa at man ikke kan staae paa Jordbunden uden at føle disse i sine Fingerspidser, maa man tale derom. De veed, hvorledes det øieblikkelig staaer til i Danmark: vi have Krig! men en Krig, der føres af det hele begeistrede danske Folk, en Krig, hvor Adelsbaaren og Bonde, fuld af sin retfærdige Sag, stiller sig frivillig i Slagrækken; det er denne Begeistring, jeg maa fortælle Dem, dette Fædrelands-Sind, som opfylder og opløster hele den danske Nation.

Det falske Lys, hvori de partiførende Slesvigholstenere, i en Række af Aar, gjennem tyske Blade, have sat os for det ærlige, dygtige tyske Folk, den Maade, hvorved Brindsen af Moer har taget Rendsborg, idet han sagde, at den danske Konge ikke var fri, og at det var i Dennes kongelige Interesse, han handlede, har oprørt de Danske, og som een Mand har dette Folk reist sig; alt Hverdagslivets Smaaligheder forsvinde for store, ædle Træk. Alt er i Bevægelse, men med Orden og Enighed; Pengebidrag i rigt Maal strømme til fra alle Stænder og Classer, selv den fattige Haandværksvend og Tjenestepigen bringer sin Skjærb; man hørte, at der var Trang paa Heste og i faa Dage sendtes fra Byerne og fra Landet en saadan Mængde, at Krigsministeren nu har bekjendtgjort, at der ikke findes Brug for flere. I alle Huse pille Qvinderne Charpie; i Skolernes øverste Klasse arbeide Drengene med at lave Patroner; de fleste, som kunne bære Vaaben, øve sig i at bruge

disse. Unge Grever og Baroner stille sig som Menigmand i Soldaternes Række, og dette, at Alle staae lige i Kjærlighed og Forsvar for Fædrelandet, begriber De, styrker Soldatens Mod og Begeistring.

Blandt de Frivillige er en Søn af Statholderen i Norge, en ung Mand, der hører til de første Familier; han var her i Besøg denne Vinter og ønskede, henrevet for vor ærlige Sag at tage Deel i Kampen, men kunde, som Udlænding ikke optages; da købte han sig øieblikkelig en dansk Gaard, meldte sig nu som dansk Borger, trak Soldatertrøien paa og gik som Menig ind i et af de bortmarscherende Regimenter, bestemt paa at leve kun af sit Commissbrød og sine tolv Skilling om Dagen, dele Kammeraternes Lod. Og som han have danske Mænd af alle Stænder gjort; Herremanden og Studenten, Rige og Fattige gaae med, og det er med Sang og Jubel, som til en Fest! Vor Konge er selv draget til Hærens Hovedquarteer, dansk, ærlig i Sind og Villie for sin gode Sag; hans Livgarde er om ham; en Deel af denne ere Holstenere, og disse bleve ved Ufmarschen fritagne for at gaae imod deres Landsmænd, men Enhver udbad sig det, som en Naade at gaae med og erholdt den.

Indtil dette Dieblif, og vi haabe fremdeles, er vor Herre med os. Hæren gaaer raast seirende fremad, Den Als er taget, ligesom ogsaa Bjerne Flensborg og Slesvig, vi staae ved den holsteenske Grændse og have gjort over tusinde Fanger; de fleste af disse ere bragte her til Kjøbenhavn og høilig opbragte paa Prindsen af Noer, der, uagtet hans Løfte at opoffre Liv og Blod med dem, forlod dem i det første Slag, forlod dem, da de Danske med Skud og Bajonetter trængte ind i Flensborg.

I vor Tid gaae Omkiftelsens Storme gjennem Landene, men Een over dem Alle, omkiftes ikke, det er Gud, den Retfærdige! han er for Danmark, som kun vil sin Ret, og den skal

og maa blive erkjendt; Sandheden er den seirende Magt hos Folk og Nationer.

„Nationaliteterne deres Ret, det Digtige og Gode af Fremgang!“ Det er og maa være Europas Løsen og ved dette seer jeg fortroende fremad. Tydskerne ere et ærligt, sandhedskjærligt Folk, de ville komme til Klarhed om Forholdene heroppe, og deres Forbittrelse vil og maa forvandle sig til Hoiagtelse og Venskab; gid denne Tanke komme snart! Gud lade sit Ansigt lyse over Landene!

Hans Christian Andersen.

Dette Brev var eet af de faa herhjemme fra, der gik igjennem flere udenlandske Blade.

Meer end de fleste led jeg sjælelig under denne ulykkelig os paaførte Krig; jeg følte i en Grad som aldrig før, hvor fast jeg var voret til Hjemmets Jordbund, hvor danskt mit Hjerte var; jeg kunde have stillet mig i Slagrækken og glad givet mit Liv for at bidrage til Seier og Fred, men paa samme Tid gik mig ogsaa levende gjennem Tanken alt det Gode, jeg havde nydt i Tydskland, den store Erkjendelse, man der havde viist mit Talent, og de mange Enkelte, jeg der maatte elske og være taknemlig, jeg led uendelig! og naar da mangt et stærkt bevæget Sind, ligesom i Fornemmelsen heraf just mod mig udtalte sig i Brede og Bitterhed, da var det ofte mere, end jeg mægtede at bære! Exempler herpaa vil jeg ikke give; bedst at alle bittre Ord fra hiin Tid svinde, og at Vunden læges mellem de beslegtede Folk! — Her var det ogsaa H. C. Ørsted, der løstede mit Sind og talte om Erkjendelsens bedre Tid, der nu er kommen.

Der var Sammenhold, der var Kjærlighed; flere af mine unge Venner gik med som Frivillige, mellem disse Valdemar Drewsen og Baron Henrik Stampe. Ørsted stod stærkt bevæget ved Begivenhedernes Gang, han skrev i et af vore Dagblade tre Digte: „Kampen“, „Seiren“ og „Freden.“

„Dybt føle vi, Fjenden vor Broder dog er,
 Aarhundreder med os forbunden;
 Men selv han os tvang til den blodige Færd;
 Nu gjælder kun tabt eller vunden.“

Det var Grund=Accorden.

At tage den røde Trøie paa var tidligere et sandt Fortviv-
 lelsens Skridt; Landsoldaten var da kun en sølle Karl, nu kom
 pludselig den røde Trøie til Algt og Uere; med den rødtrøiede
 Soldat under Armen gik Damer i Silke og Flor. En af de
 Første af de høiere Stænder, jeg saaledes saae, var Løvenskjold,
 den norske Statholders Søn, og ligesaa den unge Grev Adam
 Knuth, som ganske nyligt var bleven confirmeret. Han mistede
 sit ene Been ved en Spidskugle. Løvenskjold faldt, ligesom
 Maleren Lundbye, men denne Sidstes Død var ved Baadestud;
 jeg hørte derom af et Dienvidne. Lundbye stod melancholisk og
 lænede sig til sit Gevær, nogle Bønder gik forbi, hvor de andre
 Geværer tæt foran ham stode opstillede og kom til at støde dem
 om; man hørte et Skud og saae Lundbye styrte til Jorden; han
 var skudt nedensfra Kjæben opad, Munden flenget og et Stykke
 Kjød med Skægget bortskudt; han udstødte et Par svage Suk;
 blev spøbt i et Dannebrogssflag og lagt i Jorden.

Wig greb til Taarer de unge Menneskers Begeistring, og da
 jeg en Dag hørte en lystigtgjørende Fortælling om unge Herrer, der
 før havde gaaet med glacée Handsker paa, men nu stod og gjorde
 Skandsegravning med røde vablede Hænder, foer jeg op og raabte
 ud af mit Hjerte: „Jeg kunde kysse dem paa disse Hænder!“
 — Næsten daglig drog unge Skarer bort, jeg fulgte en ung
 Ven, og da jeg kom hjem, skrev jeg Bisen:

„Jeg kan ikke blive, jeg har ingen Ro!“
 der snart kom paa Mængdens Ræber og havde Hjerteflang.

„Paaskefloffen kimer!“ — den ulykkelige Paaskedag i Sles-
 vig opgik. Den fjendtlige Styrke splittede vor; tung Sorg

laae over Landet; men Modet var ikke tabt, Kraften samlede sig mere, den Eine sluttede sig tættere til den Anden; det viste sig i det Store, som i det Smaa.

Breusserne droge ind i Sylland, vore Tropper til Als. Midt i Mai reiste jeg til Fyen og fandt hele Glorup opfyldt med vore Tropper, hvis Hovedquarteer var Odense; paa Glorup laae tyrrethve Mand foruden flere høie Officerer; General Hedemann holdt Manoeuvre udenfor Gaarden.

Alle Frivillige blandt de Menige bleve af den gamle Greve behandlede som Officerer og havde daglig Plads ved hans Bord.

De fleste af Officererne havde gjort Campagnen med derovre og fortalte levende om det der Oplevede. Snart havde Mattekvarteret været den aabne Gade i en Landsby, hvor de med Tornisteren under Hovedet sov langs Husene, i Regn og Blæst, eller der var en Sammenstuvning i smaa Kamre, hvor Leiet tidt var en høj Dragfiste med Messingbeslag, der trykkede ind i Kjødet, men den overanstrengte Trætte sov dog. En ung Læge fortalte om sin Marsch med Soldaterne over de nøgne Hedestrækninger, her fik han en Kirke til Lazaret, Alterlysene bleve tændte, men halvmørkt blev her dog; langt borte lød Signalkud: Fjenderne kom; den hele natlige spændende Scene, Alt fornam jeg, som om jeg selv havde oplevet det.

Breusserne vare trængte op i Sylland, de forlangte i Brandstat fire Millioner, snart lød Efterretningen om et nyt Slag.

Alt Tanke og Haab vendte sig mod Svenskerne, der vilde komme os til Hjelp; i Nyborg skulde de lande; Alt var der tilberedt til festlig Modtagelse.

Herresædet Glorup fik sexten svenske Officerer med deres Opvartere, dertil tyve Spillemænd og Underofficerer; imellem de Svenske vare fire Mand, som Hertugen af Augustenborg havde maattet stille, eller rettere hans Gods i Sverrig maatte levere imod dets Herre.

Alle jublede Svenskerne imøde! Charakteristisk og smukt var den ægte Iver, Huusholderken paa Glorup, den gamle Tomfru Ibsen viste; den store Indqvartering, som Gaarden her skulde skaffe Plads til, gav hende nok at tænke paa; „der maa redes en stor Seng til dem i Voen!“ blev der sagt. „De ligge i Voen, paa Halm!“ sagde hun, „nei, de skal have Senge! Komme de her at hjælpe os, skal de ogsaa have en Seng!“ og hun lod tømre og save og fik af Bræder og Døre i Hast lavet Sengestæder i ti à tolv Værelser. Dyner skaffedes ogsaa tilveie, grove, men hvide Lagener skinnede i hendes „Caserne“ som hun kaldte det. Om de svenske Soldaters Ophold i Byen, som jeg saa det paa Glorup, gav jeg senere en Skildring i „Nordischer Telegraph“ og som et sammentrængt Billede vil det her være paa sin Plads.

De Svenske i Byen 1848.

„Jeg maa fortælle dem lidt om de Svenske i Byen! deres Ophold her staaer imellem de smukkeste lyse Billeder fra denne Sommer. Jeg saa deres festlige Modtagelse i Smaabyerne, de vailende Flag, de glade Ansigter; milevidt ind i Landet stode paa Veiene Skarer af Bønder, gamle og unge, og spurgte forventningsfulde: komme nu de Svenske? og med Spise og Drikke, med Blomster og Haandtryk modtoges de. Det var hjertelige Mennesker, vel disciplinerede Soldater; høist gribende var deres Morgen- og Aftenandagt, Kirketjenesten hver Søndag, Alt under aaben Himmel, efter gammel frigerisk Brug fra Gustav Adolfs Tider. Paa den gamle Gaard, hvor een af de øverst Commanderende med Officerer og hele Musikchoret laae, sandt Søndagens Gudstjeneste Sted; med fuld Musik marscherede Tropperne ind i den store firkantede Borggaard, stillede sig her, Officererne forrest; Psalmesangen begyndte ledsaget af Musikken. Nu traadte Præsten frem paa den store Trappe, hvis høie Steengelænder var belagt med et stort Tæppe. Jeg husker levende den sidste Søndag

her: Under Gudstjenesten, der var begyndt i et graat stormende Veir, talte Præsten om Fredens Engel, der steg ned som Guds milde oplivende Solskin, og netop i det han talte dette, brød tilfældigviis Solen frem og belyste de blanke Hjelme og de andægtige Ansigter. Dog meest høitideligt af Alt var Morgens- og Aftenandagten. Paa den aabne Landevei opstilledes Compagnierne, en Underofficer læste en kort Bøn og nu istemte de Alle Psalmesangen uden ledsagelse af Musik; naar Sangen var endt, lød gjennem den hele Række et dybt: „Gud bevare Kongen!“ Jeg saa mange af vore gamle Bønder staae ved Grøften og bag Gjerdet, med blottede Hoveder og foldede Hænder, stille holdt de Gudstjeneste med.

Efter den daglige Vaabenøvelse saa man den svenske Soldat, paa Gaarden hvor han var indquarteret, troligt hjælpe til paa Marken i dette Aars rige Kornhøst. Der var et Liv, en Travlhed. Paa Herregaarden, hvor vi havde Regimentsmusikken, spillede denne hver Eftermiddag indtil Solnedgang, Havens lange Lindealleer fyldtes med Folk fra hele Omegnen, det var en daglig Fest; ud paa Astenen i Folkestuen klang den svenske Violin og saa gik Dandsen til fælles Fornøielse. Den svenske Bønde og den svenske Soldat forstode i sproglig Henseende snart hinanden. Det var en Lyst at see, hvorledes Hjertelaget gjensidigt kom frem, hvorledes Enhver efter sin Evne gav med god Villie. „Men den svenske Hær gik ikke over at slaaes?“ siger maaskee Een og Anden. Ligger da alt Diebliffets dygtige Virkninger alene i Sværdets Slag. Den Algtelse, det Venskab og den Forstaaen, som i de sidste Aar sluttedes meest af Ungre i Universitetsbyerne er nu ved Svenskens Ophold i Thyen opgaaet for Tusinder af Folket selv; hvad vidste den svenske Bønde, hvad den svenske om hvor beslægtede vi stode hinanden; Grindringer om de gamle fjendtlige Tider levede, disse ere adsplittede, nu ere de nabolige Folk rykkede hinanden nærmere, en god Sæd til Forstaaen er nedlagt og god

Forstaaelse er en Fredens Urt og kun den bærer Velsignelse. I Bondens Huus, i Præsteboligen som paa Herregaarden stod mangt et Die i Graad ved Afskeden. Paa Nyborg Skibsbro, hvor det svenske og danske Flag vaiede ved Benner's Indstibning, aftaltes mangt et gjensidigt Besøg et kommende Fredens Aar. Dansken glemmer ikke den Svenske, hans Hjerteslag have vi hørt og følt; manges svensk lille By, der neppe er rig, sammenskjød Benge, „Enkens hellige Skjærv“, til den danske Broder. Da Rhytet gik over Land om de Danskes Nederlag ved Slesvig, sad høit oppe i Sverrig Menigheden i deres Kirke, Præsten bad for Konge og Fædreland, da reiste en gammel Bonde sig og sagde: Fader, vil I ikke ogsaa bede en Bøn for de Danske! det er et af disse smaa Træk, som opløster fra Jorden det Guddommelige i os.

Nationerne i Norden forstaae, skatte og elske hinanden; gid denne Enighedens, Kjærlighedens Aand svæve over alle Riger!”

Største Delen af Sommeren tilbragte jeg paa Glorup, var der i Vaar og Høst, og blev saaledes Vidne til Svenskerne's Ankomst og senere Bortreise. Selv kom jeg ikke til Krigsskuepladsen, jeg blev paa Glorup, hvor der daglig indtraf Folk, som kom derovre fra, Nysgjerrige og Slægtninge, som saae til deres Kjære. Men som en Duft kom det Skjønne fra Krigsskuepladsen og gik op i min Tanke; jeg hørte om en gammel Bedstemoder, der med sine Børnebørn stode paa Veien, da vore Tropper kom, hun havde strøet Sand og Blomster for dem og raabte med de Små: „Gud velsigne de Danske!“ jeg hørte om det Naturspil, at der i Slesvig i en Bondes Have vorte røde Balmuer med hvide Kors, fuldkommeligt Dannebrog. En af mine Venner besøgte Als og tog deraf over til Dyppe, hvor

alle Huse stode med Revner og Huller af Kanonkugler og Kartetscher, og dog stod endnu paa eet af Husene Fredens Symbol: en Storkerede med hele dens Familie; den stærke Skyden, Ild og Røg havde ikke jaget Forældrene bort fra Ungerne, da de endnu ikke kunde flyve.

Seent paa Sommeren bragte Posten fra Udlandet mig et Brev, fra en mig ubekjendt Haand, dets Indhold bevægede mig stærk, og fastede tillige et Lys over, hvorledes tidt Begivenhederne erfarede ude. Brevet var fra en høi Embedsmand, en fremmed Souverains Undersaat; han skrev, at uagtet han aldrig havde seet mig, ikke havde fjerneste Bekjendtskab til mig, troede han dog gjennem mine Skrifter, især: „Das Märchen meines Lebens“ at vide, at han kunde have Tiltro til mig, og nu fortalte han, at en Morgenstund var det Rygte naaet til Staden, hvori han boede, at de Danske havde gjort et Angreb paa Kiel og skudt den i Brand; hele Ungdommen kom derved i Bevægelse, og i Diebliffets Opflammen drog ogsaa hans yngste Søn med andre unge Mennesker afsted for at hjælpe de Betrængte; i Slaget ved Bau blev den unge Mand gjort til Fange og førtes til Kjøbenhavn ombord paa Linieskibet „Dronning Maria“; efter et længere Ophold der var han imellem de Flere, det forundtes at forlade Skibet; men efter at være komne i Land var der Mogle, som øvede Excesser, saa at det senere ikke kunde tillades Andre Frihed, end dem, som kunde skaffe for sig en Kjøbenhavns Borger, der vilde indestaae for deres Opsørsel. Brevskriveren kjendte ikke en Gæst i Kjøbenhavn; jeg var den, han gjennem mine Skrifter vidste om og havde Tillid og Haab til, og derfor vilde han bede mig at gaae i Caution for Sønnen, der var et brav hjertensgodt Menneske! bad mig tillige om, jeg vilde skaffe Denne i Kost hos en kjøbenhavns Familie „der ikke for meget hadede de Tydske!“

Denne Tillid rørte mig, og jeg skrev øieblikkelig derom

til en af mine meest formaaende Venner i Kjøbenhavn, lagde det tydske Brev ved, for at man deraf kunde see klart den hele Sag, saaledes som den var givet mig og spurgte nu, om man efter dette kunde paa mit Ansvar opfylde det Forlangte og være den unge Mand til Gavn. Hver Time det drog ud, vidste jeg var en Fængsels Time og derfor sendte jeg strax et ridende Bud med min Brevpakke til næste Kjøbstad. Postdagen efter erholdt jeg Svar, at der behøvedes ikke at gøres Noget, alle Fanger vare netop i disse Dage udliveredede og med Dampskibet i Kiel. Jeg blev glad paa den sørgende Faders Begne, glad ved strax at have gjort, hvad jeg sølte Hjerte til at gøre, men jeg besvarede ikke Brevet, det behøvedes da ikke, Manden har aldrig erfaret om min Deeltagelse, først her i Fredens velsignede Dage sender jeg ham nu min Hilsen, den jeg tidt har tænkt paa at burde bringe, og det tør jeg tilføie, jeg sølte dybt ved hans Brev og handlede, som vistnok mange af mine Landsmænd, beæret med samme Tillid, vilde have handlet.

Seent paa Høsten forlod jeg Glorup. Vinterens Nærmelse bragte Hvile i Krigsoperationerne, den tilsyneladende Rovendte Tanker og Virken ligesom mere tilbage for en Tid til de vante Bestjæftigelser; jeg havde paa Glorup fuldendt i Sommerens Løb min Roman: „De to Baronesser“, der ved dette Sommer-Ophold vist vandt i Friskhed og Sandhed, hvad D-Naturen angaaer.

Den engelske Udgave dedicerede jeg min engelske Forlægger, den hædrede og fjendte Richard Bentley.

Bogen udkom og blev efter Tid og Omstændigheder ret vel optaget; i eet af vore Blade blandedes vistnok Romanen og Tidsbevægelserne saaledes sammen, at man fandt det ikke passende, at den gamle Baronesse, i Glæde over sin Yndling Kammerjunferens Tilfredshed med London, udbragte en Skaal

for England, og bemærkede, at det var lidt for tidlig, at lade hende gøre det, da England endnu ikke havde gjort Noget for os Danske.

Heiberg læste denne Bog, skrev mig et Par venlige Ord til og indbød mig hos sig sammen med flere Venner og Bekjendte, og udbragte da smukt min Skaal: „for den Roman, man gif forfrisket fra, som fra en Foraarsvandring i Skoven.“ Det var den første ret hjertelige Imødekommen, jeg i mange Aar havde fundet hos denne Digter, det gjorde mig godt og „det Bittre glemtes, det nye Gode gjemtes.“

Det danske Theaters hundredaarige Fest skulde feires den attende December; Heiberg og Conferentsraad Collin vare enige om at overdrage mig at skrive Forspillet til denne Fest. Bournonville skulde give en Ballet i samme Anledning og han gav „gamle Minder“; man saa som i en Laterna magica alle de meest malende Scener i Repertoires Balletter. Min Plan til Forspillet havde vundet Directionens Bifald, da de ganske billigede min Idee, der hvilede heelt paa Tidspiebliffet. Jeg vidste med hvilken Stemning Folk den Tid kom i Theatret, vidste hvor ringe Betydning, at det just nu havde for dem, thi Tanken var derovre, Tanken var hos Soldaterne i Krigen, jeg maatte altsaa lade min Digtning følge med dem og da derovre fra see at bære den tilbage til den danske Skueplads, min Overbeviisning sagde mig, at det ikke var i Sværdet nu til Dags vor Styrke laae, men i Aandens Dhygtighed, og jeg skrev „Kunstens Dannedevirke“, som man kjender det og som det nu findes i mine samlede Skrifter. Det blev Festsastenen optaget med stærkt Bifald; men det blev givet Abonnenterne rundt, det var et Misgreb; det benyttedes som et Trækmiddel en heel Uges Aftener. Paa Festen selv blev det, som sagt, optaget med stort Bifald; — Folk vare grebne — men nu kom Bladene, og eet af disse bebreidede mig især,

at det i Forspillet var en væmmelig evig Snakken om Danmark og Dannebrog, at vi skulde lade Andre rose os og ikke rose os selv, da det ellers klang som Jacob von Lhybo o. s. v. — Et andet Blad refererede Forspillet saaledes, at jeg ikke ret vidste, om Referenten havde skrevet det i Gensfoldighed eller af ond Villie. Ved fjerde Forestilling var det alt en gammel Historie, man klappede ikke længere, og fra denne Forestilling gaves Anmeldelsen i „Nord og Syd“, hvis Redacteur ikke var fornøiet med min Digtning; den gjorde imidlertid sin Virkning, da den skulde, og jeg anseer endnu Ideen og hele Formen for heldig og den eneste Rigtige i de Dage og under den Folkestemning.

I Januar kom „Brølluppet ved Comosøen“ paa Scenen, og nu blev Componisten, Gläser, hvem man længe havde viist Rigesgældighed, ja Uretfærdighed, høilig paaskjønnet, og hans Musik modtaget med stormende Bifald. Bladanmeldelsen lød varmt og erkjendende for ham, hans Musik og Bournonvilles Arrangement blev særdeles rost, jeg derimod ikke nævnet. Derimod udtalte Gläser sig varmt og inderligt for den Hæder, jeg havde medvirket til.

Omtrent ved Juletid var Fredrika Bremer for første Gang kommet her til Kjøbenhavn, jeg var den Eneste, hun personlig kjendte, og hendes øvrige Bekjendtskab indskrænkede sig til Breverling med nuværende Biskop Martensen; jeg havde saaledes den Glæde at tage imod hende, være hende til Tjeneste og føre hende om her i Kjøbenhavn, Noget, der var ligesaa let, som behageligt med en Kvinde af den Betydning, som hun er; hun blev her hele Vinteren over og langt ind i Sommeren, i hvilken hun besøgte Ingemann i Sorø, samt reiste til Svendborg og Møns Klint; hendes Hjerte vorte fast til den danske Sag, og det lyser fra hendes lille Bog, den synlige Blomst af hendes Ophold her, og som er udkommen paa Svensk, Engelsk, Tydsk

og Dansk: „Livet i Norden“. Hendes Hjerte og Tanke var for de Danske.

„Tapperhet, mensklighet
hjeltemod, ädelmod,
är igår, som idag
Danska krigsmäns lag.“

Dette lille Vers skrev hun her i Kjøbenhavn, og det var et Udtryk af hendes dybe, varme Sjæl, som den omfattede Dansken.

Hendes lille Bog vandt imidlertid ikke den Erkjendelse, ja man kan sige slet ikke den Tak, hun her med Rette fortjente, vi kritisere altid, især hvor vi see, Hjertet spiller en Rolle; man opholdt sig og dvælede ved den lidt for overdrevne Skildring af Trængselen paa Østergade, som vi vare vant til, men ikke hun, der da endnu ikke havde besøgt London eller Amerikas store Stæder. Hendes lille Bog, der viser et stort Hjerte for Danmark, fik, som sagt, ikke her den Erkjendelse, vi skyldte den, og dog lyser fra dens Blade den Deeltagelse, de Taarer, jeg saa tidt saae i hendes Dine, idet hun dybt sølte for det danske Folks og Riges Skjæbne. — Hun var her i de tunge Dage, de levende Dage.

I April, om Aftenen, kom Efterretningen om, at Skjærtorsdag var Linieskibet „Christian den Ottende“ sprunget i Luften med Besætning, Folk vare i Theatret, Rygtet naaede herind, der gik en Mumlen gennem Mængden, de Blevste gik naturligvis strax bort, der blev tomt inde, der blev opfyldt paa Gaderne, et Sorgens Vee gjenlød saa rystende, saa stort. — Alle Theatrene bleve lukkede, det var en Landesorg. — Jeg sølte mig, som stod jeg paa et synkende Brag. — Et eneste frelst Menneskeliv fra Skibet var som en Seier, en vundet Rigdom. Paa Gaden mødte jeg min Ven Capitain-Lieutenant Chr. Wulff, hans Dine straaled, han trykkede min Haand, „veed Du, hvem jeg bringer hjem?“ sagde han, „Lieutenant

Ulrich! han er ikke sprunget i Luften, han er reddet, flygtet, har naaet vore Forposter, og jeg bringer ham hjem!" — Jeg kjendte slet ikke Lieutenant Ulrich, men jeg brast i Graad af Glæde. „Hvor er han? Jeg maa see ham!" — „Han gik til Marineministeren og derfra til sin Moder, der troer, han er død!"

Jeg søgte ind i den første Urtefræmmerbod, fik en Beiviser og fandt, hvor Ulrichs Moder boede; da jeg imidlertid kom derhen, fik jeg Uengstelighed for, at hun endnu var uvidende om det Hele, jeg spurgte derfor Pigen, som lukkede op, „ere de be-
drøvede eller glade her i Huset!" — Da straaledede Pigen Ansigt: „De ere glade, Sønnen er jo faldet ned ligesom fra Himlen!" — og nu gik jeg uden videre ind i Stuen, hvor hele Familien sad i Sørgeklæder; netop denne Morgen havde de faaet disse paa og den formeente afdøde Søn stod frisk og glad midt imellem dem! — Jeg fløi ham om Halsen, jeg kunde ikke Andet, jeg maatte græde og man solte og forstod, jeg ikke kom som en Fremmed; da jeg fortalte Frøken Bremer denne Historie, som hun senere har berørt i sin Bog, blev hun ligesaa betaget, som jeg havde været det. Hendes Sjæl var blød, som den er ædel og stor.

Mit Sind var sygt, jeg led aandeligt og legemligt; jeg trængte til en anden Omgivelse, Frøken Bremer talte om sit smukke Fædreland, ogsaa der havde jeg Venner, jeg bestemte mig til en Reise enten op i Dalarna eller maaskee til Gaparanda, Midsommersdagen; Frøken Bremers Midsommers Reise havde givet mig Lyst dertil; hun var utrættelig i at skrive Breve for mig til sine mange Venner rundt om i hele Sverrigs Rige, thi i det Land behøver man saadanne, man finder der ikke overalt Vertshuse at tage ind i, men maa søge sit Hjem hos Præsten eller paa Herregaarden. For Afreisen arrangerede hun for mig en Afskedsfest paa svensk Maade, som vi i vort reflecterende

Kjøbenhavn ikke fjender eller ynder; der var Udflædning, Declamation, mange Gjester og mellem disse H. C. Ørsted, Martensen og Hartmann. Jeg fik et smukt Sølvbæger med Indskrift: „et Minde om Fredrika Bremer.“ — Et lille Digt fulgte:

Med Svalorna dragar du bort mot nord,
du Danmarks sangrika Svala,
ett vintriga hem, ett frostbunden jord
med sommarens flägtar hugsvala.

Och tusinde röstar på Sverrigas strand
velkommen Dig snart skulla helsa.
O! helsa det goda, det älskade land,
de svenska Vennerna helsa.

Men medtag en talisman minnesgod,
från Vännan, som vel du känner,
och drick ur de svenska källornas flod
en skål for de danske Venner.

Drick, ädle Skald, utur vänskapens bål,
den är Din öfverallt oppa jorden,
men ingenstäds dricks H. C. Andersens skål
så varmt som här hemma i norden.

F. B.

Christi-Himmelfartsdag reiste jeg herfra over til Helsingborg; det var deiligt Foraar, de unge Birketræer dustede saa forfriskende, Solen skinnede varm; den hele Reise blev som en Digtning og saaledes flinger den fra de givne Billeder og Stemninger: „I Sverrig.“

Som en halv engelsk-hollandsk By laae med lysende Gasflammer, storartet og levende: Gøttingborg, ganske anderledes, som det syntes, frem med Tiden end de andre svenske Byer, kun Theatret var ikke ganske gaaet frem, og det originale Stykke man gav,

var hæsligt — raat vil jeg hellere kalde det — Hovedrollen deri, sagde man, udførtes af Forfatteren selv. Det, som oprørte mig, var, at den hele Handling dreiede sig bogstavelig om een endnu levende virkelig Person: en gammel lærd Magister, som i Spøg kaldtes Arab, for sin Kjendskab til de østerlandske Sprog, vilde i Stykket saa gjerne gifte sig; det var Anecdoter af Mandens Liv, der vare optagne; Stykket selv vare ogsaa kun løse Scener uden Handling og Character, men Hovedpersonen selv levede, og var, sagde man, paa Gattighuset i Stockholm, Fremstilleren gav hans Person, hans sande Portrait, hvorefter der stormende applauderedes. Jeg gik efter anden Act; det oprører mig at lat- terliggjøre Personen, hvor der kun udrettes derved, at man gjør Løier.

Byens Havn og prægtige Badehuus med Marmorbadekar, troer jeg, skuldes den driftige og fortjenstfulde Commerceraad Wi ed, i hvem jeg tillige fandt en høist elskværdig Vert, og i hvis rige hyggelige Hjem jeg i saa Tider sluttede Bekjendtskab med Gøt- borgs betydeligste Personer, mellem disse maa jeg af Damer nævne den aandfulde Romanforfatterinde Frøken Rolander.

Jeg saae igjen det mægtige Trollhätta-Fald, og har siden med Ord forsøgt at male det; Indtrykket af det bliver altid nyt og stort, dog ligesaa levende gjemmer min Tanke det nye Indtryk, som fulgte, nemlig et Møde udenfor Wenersborg, hvor Damp- skibet lagde til for Passagerernes Skyld. Ved Landingsstedet her stod en lille Piberdreng, som jeg Mæret forud havde seet med de svenske Tropper i Byen; han hilsende mig saa glad, saa bekjendt, ganske overrasket ved at gjense mig i sit Fædreland. Da han med de svenske Soldater laae paa Glorup, skulde de en Dag paa Døvelse, Drengen havde lidt ondt i Maven, og den brave gamle Huusbestyrerinde tillod ikke, at han gik med, Barnet skulde have Havresuppe! Officieren sagde, det var Intet, han seilede. „Her er jeg hans Moder!“ sagde hun, „Barnet er sygt, og han kom-

mer ikke ud at pibe i Dag!" Han spurgte til Jomfruen og til den gamle Greve, men Jomfruen var dog for ham Herskerinden.

Jeg kom til Stockholm og flædte mig om for strax at søge vor Gesandt, hos hvem jeg haabede at høre om Krigen, som ganske opfyldte mig, paa Veien derhen havde jeg det Uheld at møde Dr. Leo, en dansktalende Lydsker, som jeg kjendte fra Kjøbenhavn, hvor jeg venligt var kommet ham imøde, og havde ført ham til Broken Bremer, der da var i Besøg hos os; om hende og mig fortalte han siden ikke smukt i sine: „Charactere aus meiner skandinavischen Mappé“, aftrykt som Feuilleton i „Novellen-Zeitung"; han giver et Slags Caricatur-Portrait af mig fra Mødet her paa Gaden i Stockholm, hvor jeg, strax efter at have forladt Dampskibet, kom, som han siger, i festligt Toilet, med hvide Glacéehandsker og viste mig paa Promenaden, for at blive seet, og at min Ankomst kunde Dagen efter komme i Aviserne. Han har gjort mig Uret heri, bedrøvet mig, — men det vil jeg huske paa, han har ogsaa oversat smukt flere af mine Bøger — har talt venligt og godt om mig andre Tider og Steder — jeg rækker ham Haanden igjen — og uden „Glacéehandsker."

Lindblad, hvis skønne Melodier Jenny Lind har bragt ud i Verden, var een af de Første, jeg mødte, han ligner hende, som en Broder kan ligne sin Søster, det samme Præg af Melancholie, men hos ham er kraftigere Træk; en Opera-Text, som han bad mig skrive for sig, kunde jeg endnu have Lust til at bringe, for at den ved hans Magt kunde bæres paa Folkesangens Binger.

I Theatret gav det italienske Selskab en her i Stockholm af dets italienske Capelmester Foroni componeret Opera: „Dronning Christine“, Texten af Sangeren Casanova; det forekom mig mere at være storartede Harmonier, end just Melodier; Acten med de Sammensvorne havde størst Virkning; smukke De-

corationer og gode Costumer savnedes ikke, og hos „Christine“ og „Nordstjerna“ var søgt at give Portrait-Lighed; det Eiendommeligste ved det Hele var iøvrigt det, i Christines svenske Hovedstad, at see Christine selv som Sang-Figur paa Scenen.

Ved Boghandler, Magister Bagge var jeg blevet indført i Litteratur-Selskabet, og fik ved en Fest her min Plads hos Digteren, Kammerherre Beskow; ogsaa Dr. Leo var Gjest og Præsidenten tog Anledning til at udbringe en Skaal for „de to udmærkede Fremmede, Hr. Andersen fra Kjøbenhavn, Forsatteren til „Improvisatoren“ og „Eventyr fortalte for Børn“ og Dr. Leo fra Leipzig, Red. af „Nordischer Telegraph“. Senere udbragte Magister Bagge smukt og hjerteligt en Skaal for mig og for mit Fædreland, bad mig sige mine Landsmænd det hele svenske Folks Begeistring og Deeltagelse for os.

Jeg svarede med Ord af een af mine Sange:

Skarpt som et Sværd laae Drefund
Imellem Nabostrande,
En Rosengreen en Morgenstund
Forened disse Lande,
Hver Rose aanded Poesie
Den slagne Bunder læger,
Hvo mægted' dette Trylleri?
Tegner og Dehlenschläger!

og tilføiede: at flere Skjalde var siden komne til paa svensk og dansk Side og ved disse havde Foltene mere og mere lært at forstaae hinanden, følte Hjerteslaget, og det svenske Hjerteslag havde vi just i den sidste Tid dybt og inderligt fornummet, som jeg fornam det i dette Dieblif!“ Taarerne kom mig i Øinene, rundt om lød Hurra!

Beskow førte mig til Kong Oscar, han kom mig saa hjerteligt imøde, det var mig næsten, som om vi oftere havde talt med hinanden, og dog var dette første Gang, vi mødtes. Jeg takkede Hans Majestæt for Nordstjerne-Ordenen, han tidligere

allernaadigst havde hædret mig med; talte om Stockholms Lighed med Constantinopel, om Seen Roren med den sydlige Deel af Loch Lomond; om de svenske Soldaters Disciplin og Gudsfrugt, og Kongen sagde, at han havde læst, hvad jeg havde skrevet om Svenskernes Ophold i Tjen; udtalte sin varme, deeltagende Bølelse for det danske Folk, sit Venstreb for Kongen. Vi talte om Kri-gen. Jeg sagde, at det laae i Nationens Character, at hvor den sølte, at den havde Ret, holdt den fast derpaa, og glemte, at den var lille. Jeg forstod den ædle Konges hele smukke Sindelag.

Jeg sagde, at hvad Godt Danstæn saae han gjorde for dem, vilde bringe ham hele dette Folks Taknemlighed. Vi talte om Arvestorhertugen af Weimar, som han ogsaa holdt meget af; Hans Majestæt spurgte mig dernæst, om jeg kom snart igjen tilbage fra Upsala, hvor jeg nu tog hen, han vilde see mig hos sig en Middag, ogsaa „Dronningen, min Hustru,“ sagde han, „kjender Deres Skrifter og vil gjerne personligt kjende Dem.“

Efter min Tilbagekomst var jeg til Taffels. Dronningen, som personlig ligner meget sin Moder, Hertuginde af Leuchtenberg, hvem jeg havde seet i Rom, kom mig hjerteligt imøde og sagde, at hun alt kjendte mig længe af mine Skrifter og af „das Märchen meines Lebens“; ved Taffelet havde jeg Plads ved Siden af Beskow, ligeover for Dronningen. Prinds Gustav især talte der levende og livligt med mig. Efter Bordet læste jeg „Hørren“, „den grimme Velling“, „en Moder“ og „Flipperne“. Ved Læsningen af „en Moder“ saae jeg Læreren i Dinene hos det ædle Kongepar; de udtalte sig saa varmt, saa deeltagende, hvor vare de dog begge elskelige, saa ligefremme og velsignede; ved Bortgangen rakte Dronningen mig sin Haand, som jeg trykkede til mine Læber; hun saavel som Kongen hædrede mig med en fornyet Indbydelse og at høre mig endnu engang at

læse. En sympathetisk Følelse, om jeg her tør bruge dette Ord, drog mig særlig til den unge, elskværdige Prinds Gustav, hans store blaa, sjælsfulde Dine havde en Underlighed, som øvede en stor Magt, hans usædvanlige Talent for Musik interesserede mig, der var noget saa tilnærmeligt, trofast i hans Personlighed, og vi mødtes begge i vort Hjertelag for Hertugen af Weimar, om ham talte vi, om Krigen, om Musik og Poesie.

Med det næste Besøg paa Slottet var jeg med Beskow tilfagt i Dronningens Værelser, en Time før Taffelet; Prindsesse Eugenie, Kronprindsen, samt Prindserne Gustav og Carl vare der, snart kom ogsaa Kongen; „Poesten kaldte ham fra Forretningerne!“ sagde han. Jeg læste „Grantræet“, „Stoppe-naalen“, „den lille Pige med Svovlstikkerne“ og paa Forlangende „Hørren“. Kongen fulgte med stor Opmærksomhed; „den dybe Poesie, der laae i disse Smaadigtninger“, saaledes behagede han at udtrykke sig, tilsalte ham, og han sagde, at han paa sin Reise til Norge havde læst Eventhyrene, blandt Andre: „Grantræet“. Alle tre Prindser trykkede min Haand og Kongen indbød mig at komme til hans Fødselsdag den fjerde Juli, da Beskow vilde være min Cicerone!

Man vilde i Stockholm offentlig vise mig en Hyldest, en Hæder; jeg vidste, hvorledes Sligt vilde blive misundt mig hjemme og give Stof til ond Snak; det forstemte mig, jeg var febril ved Tanken om at være Aftenens Festsonge; jeg følte mig som en Delinquent, gruede for de mange Skaaler og den lange Aften.

Her var den aandfulde, berømte Fru Carlén; den under det pseudonyme Navn „Wilhelmina“ mindre bekjendte, men fortræffelige Roman-Forfatterinde, ogsaa Skuespillerinden Fru Strandberg og flere Damer tog Deel i denne festligt arrangerede Aften. Fru Carlén indbød mig til en Spadseretour og tog min Arm, men vi turde ikke gaae i Haven, hvor jeg vilde, nemlig hvor jeg ikke saa mange Tilskuere, vi skulde og maatte vandre en bestemt Vej, Publicum vilde

ogsaa see Hr. Andersen, sagde man; det var et Arrangement, velmeent, men mig lidt piinlig, jeg saae i Tanken det Hele i Træsnit hjemme i „Gorsaren“, der var jo Dehlenschläger, som Folk dog var vant til at see med en Slags Pietet op til, tegnet af, omringet af svenske Damer, idet han aflagde sit Hædersbesøg i Stockholm. Foran mig i Alleen saae jeg en heel Skare Børn, med en umaadelig Blomsterguirlande komme os imøde, de strøede Blomster for mig og omringede mig, medens Trængselen af Folk rundt om var stor, og man tog hædrende Hatten af, og hvad var min Tanke? „I Kjøbenhavn vil man da gjøre Nar af mig derfor, hvor jeg vil saae ilde at høre!“ Jeg var aldeles forstemt, men maatte see glad ud mellem de venlige, gode Mennesker; jeg slog det Hele hen i Spøg, kysjede en af Børnene, fladdrede lidt med en anden. Ved Aftensbordet udbragte Digteren, Pastor Mellin en Skaal for mig, efter at have tydet paa min digteriske Virksomhed, derpaa fremsagdes nogle festlige Vers, skrevet af Romanforfatterinden Wilhelmina; og nu fulgte et smukt Digt af Hr. Carlén:

Det var under vaktparaden —
från stäten så mången blick
flög hän till en välkänd främling,
der langs promenaden han gick.
Men främst med tindrande ögon
— när främlingen bort sig begaf —
stod qvar vid sin moders sida
en fem quarters hög skandinav.

„Ack, snälla min älskade mamma,
„men är det då riktigt sant
„att han der har gjort mina sagor —
„jag mins dem alla så grant:
„den modige tennsoldaten
„och Karo och bondens ko
„och flickan hos dockan i trädet
„och månen i storkens bo.

„Ack, bjud honom hem i afton
 „att sitta i mormors berså.
 „och låt oss få plättar och risgröt,
 „det bästa af allt ändå!
 „Då skall jag väl ha min jacka
 „med silfverknapparna i . . .
 „Tänk, om han villa berätta
 „en saga för mig och Marie!”

Så fräjdade skald, af naturen
 din lager du takit emot.
 Den kan ej förhärjas af stormen:
 i hjertat den eger sin rot . . .
 Till barn har du bildat oss alla
 i lifvets stora „Bazar“ —
 haf tack — o, måtte din himmel
 ett rum för barnen ha kvar!

Jeg gjensvarede, at jeg vilde betragte denne Hjertelighed, man viste mig, som en Forudbetaling, jeg haabede, Gud gav mig Kraft til at give tilbage, ved et Arbeide, der udtalte min Kjærlighed til Sverrig. Og jeg har søgt at indløse mit Løfte. Lystspildigteren, Skuespiller Solin, sagde i Dialect: „en Dalkarl Historie”; Sangerne fra det kongelige Theater Strandberg, Wallin og Günther sang svenske Viser, Orkesteret spillede og begyndte med den danske Melodie: „Der er et yndigt Land.” Kloffen Elleve om Aftenen førte jeg hjem; glad i Hjertet over de venlige Mennesker, glad over at komme til Ro.

Snart var jeg paa Veien til „Dalarne”; et af Fredrika Bremers Breve førte mig i Upsala til Digteren Fahlfranz, Broder til den berømte Landstabsmaler, og selv hædrende kjendt ved sine Digtninge „Ansgar” og „Noahs Ark”; jeg mødtes med Bennen, Digteren Böttger, gift med Tegnér's Datter Disa, to lykkelige Mennesker, hvis Hjem var som opfyldt af Huuslivets Solkin og Poesie.

Mit Bærelse i Hotellet stødte op til en stor Sal, derinde holdt just Studenterne Sera, og da de erfarede jeg var Naboe, kom en Deputation og bad mig, om jeg vilde høre dem synge, der var Munterhed og Glæde, deilig Sang; jeg søgte strax, efter Ansigtterne at dømme, at finde Gen, jeg kunde slutte mig til; en høi, bleg Mand behagede mig, og det var, lærte jeg snart, rigtigt valgt; han sang saa smukt, declamerede saa rigtig sin Sang; han var den Genialeste af dem Alle, det var, lærte jeg siden, Oluntarnes Componist og Digter Wennerberg. Siden hørte jeg ham med Veronius synge sine Nutids bellmanske Sange; det var hos Landskøvdingen, i hvis Kreds jeg samlede med Upsalas betydeligste Mænd og Qvinder og fandt den hjerteligste Modtagelse. Første Gang mødtes jeg her med Atterbom: „Blommornas“ Skjald, han, som sang om „Lyksalighedens D“; der er, siger Marmier, et Slags Grimureri mellem Digterne, de kjende og forstaae hinanden, det følte og erkjendte jeg Sandheden af hos denne elskværdige, gamle Skjald.

Behåll, hur tidens stridsvagn än må dundra,

Dit lif af dikt och frojd i Sagans verld!

Liust är att älska, herrligt att beundra;

Jag minnes Dig — med denna dubbla färd.

Atterbom.

For at reise i Sverrig maa man have egen Bogn, jeg havde været nødsaget til at kjøbe en saadan, havde ikke Landskøvdingen venstabeligst tilbuddt mig sin til den hele lange Reise, Professor Schröder forsynede mig med Glanter og Bidst, Fahlcrantz skrev Reiserouten, og en for mig og paa mit Reiseliv egen Fart begyndte, ikke ulig dem, man gjør i Amerika, hvor endnu ikke Jernbanenettet naaer. Det var saa ganske som Reiselivet for et hundrede Aar tilbage, imod hvad jeg ellers var vant til.

Man bandt Krandsse paa Maistænger til Midsommeraften, da jeg naaede Røksand, hvor Siljansøen, udstrakt og stor, skinnede foran mig; mægtige Biletræer heldede sig ud over den hurtigtslydende Dal-Elv, hvor de vilde Svaner svømmede; hiin Side Mora op mod den norske Grændse fortonede Bjergene saa blaa; det hele Liv og Røre, de maleriske Dragter, Sommervarmen, Alt var saa forskjelligt fra hvad jeg havde tænkt mig det heroppe i det stille, kolde Norden; og nu ved Midsommerfesten hvilken Livlighed! Baade i Mængde kom overspildte med de pyntelige Kirkefolk, Gamle og Unge, selv smaa Pattedøgn, det var et Malerie saa levende, saa storartet, jeg kan med Ord kun fattigt gengive det. Professor Marstrand, hvem min Skildring heraf og min mundtlige Fortælling siden indvirkede paa, gjorde i to Uaringer, netop til Midsommerfesten, en Reise herop og gav os i Aand og Farver det rige Billede paa Lærredet.

I Røksand var endnu et Vertshuus at finde for den Reisende, men ikke høiere oppe; i Rättvik maatte jeg derfor følge Landets Skif, stige af hos Bræsten og faae Mattequarteer; men før han hørte mit Navn var jeg ham allerede velkommen, siden blev det som en Fest, og da jeg den følgende Dag med ham gik til den nærliggende Vandanstalt, stod ved Broen en heel Flok Børn, de svingede med Huen, de kjendte ham, der havde skrevet Evensthyrene. „Andersen er her oppe i Dalarne!“ var igaar Nyheden, en af de Små jublende var kommet at fortælle! Jeg tænkte i denne Stund paa mine smaa, fattige Venner i Heriots Hospital i Edinburgh, tænkte paa Skotlands Ungdom, nu jeg stod i den glade Barnefreds oppe i Dalarne, og mit Hjerte blev ydmygt og blødt, Gud taknemmelig, jeg bad ham tilgive mig de Suk, den Smerte jeg kunde udtale for ham i tunge Timer, i frænkede, bittere Diebliske.

Det er de gamle Minder, det er den Solglands, Sagn og Historie kaster over en Egn, der har en Magt og Betydning, tidt større

end den maleriske Skjønhed. Her oppe er det Dalkarlesfolkets Trofasthed, Gustav Vasas Flugt og hele Optræden, der fæster sig til Tanken; her er og saagodtsom uforandret Scenen for denne romantiske Deel af hans Liv i hele dens Storhed og Gensomhed. I den Billedrække, jeg har givet: „I Sverrig“, vil man see, saavidt jeg mægtede det, Indtrykket paa mig. Den uendelige store, udstrakte Skovstrækning, med sine eenlige Miler, sine dybe, klare Skovsøer, hvor Lineaen blomstrer over Klippestenene, og hvor de vilde Svaner bygge, var noget Nyt, næsten fremmed for mig, jeg følte mig ligesom flyttet Aarhundreder tilbage i Tiden. Sahlun med dens Kobbergruber og hele dens smukke Omegn blev besøgt, og herfra gjemmer Grindringen en lille Begivenhed, af dem man maa regne til Tilfældigheder, men Mange dog stille paa et høiere Trin. Jeg har mellem mine svenske Billeder givet den Overskriften: „hvad Straaene sagde“. Det er ingen Digtning, det er noget Dplevet.

I Haven hos Landskøvdingen i Sahlun sad en Kreds af unge Piger, de toge spøgende fire Græsstraar i Haanden og bandt paa disse Enderne to og to sammen; hvor det da lyffes, at alle fire Straar danne et sammenhængende Heelt, der, efter Folketroen, bliver det opfyldt, hvad Den tænkte paa, som bandt dem. Det vilde ikke lyffes for Noget af dem, og nu vilde de, at jeg skulde forsøge det. „Men jeg troer ikke derpaa!“ forsikrede jeg, men tog dog fire Straar og lovede, at jeg i Tilfælde af at have Held med mig, skulde sige dem mit Ønske derved. Jeg bandt, aabnede Haanden og mine Straar hang sammen; uvilkaarlig steg Blodet mig op i Kinderne, jeg blev overtroist, og tvertimod min fornuftige Tanke, troede jeg paa det, fordi jeg gjerne vilde det; og hvad var Ønsket! spurgte man, jeg sagde det: „at Danmark maa vinde en stor Seier og snart faae en hæderlig Fred!“ — „Gud give det!“ udbrød de Alle; og Straaenes Prophetie den Dag var — tilfæl-

dig — en Sandhed — snart lød den til Sverrig: „Slaget ved Fredericia!“

Over Gefle vendte jeg igjen tilbage til Upsala og Dannelmora, hvis svimlende Gruber jeg saae ovenfra; jeg har tidligere besøgt Rammelshjerg i Harzen, Baumannshule, Halleins Saltværk og Katakomberne under Rom og paa Malta, det var ingen Steder nogen Fornøielse, uhyggeligt, trykkende, et fælt Mareridt — jeg skal ikke gjerne under Jorden, før man bringer fun mit døde Legeme der.

Ved Gammel-Upsala steg jeg af Bognen for at see de nu gennemgravede Høie, som bære Odins, Thors og Freys Navne. Da jeg for tretten Aar tilbage var her, laae de endnu i Martusinder tillukkede. Den Gamle, som havde Nøglen til Høiens Indgang, og hvis afdøde Fæster dengang skjænkede i Mjød-hornet for mig, blev glad ved at høre mit Navn og nu vilde hun ogsaa, sagde hun, illuminere for mig, som for de høie Her-rer, der havde været her fra Stockholm. Medens hun begyndte dermed, steg jeg ene op paa Høien med Bøn og Tak til Gud for alt Godt i den hengaaede Tid, siden jeg sidst var her, fløi mig fra Ræberne med de Ord „din Villie skee med mig!“ saaledes har jeg min ubevidste Kirkegang, snart i Skov-Naturen, snart paa Oldtids Grave og snart i den lille eensomme Stue. Da jeg kom ned, var der sat smaa Vokslys rundt om inde i Gangen, og jeg saae den gamle Urne med hvad hun kaldte Odins Been, det vil sige hans Afkom, Unglingaslægtens. Rundtom laae Afte af brændte Dyr.

Efterat have gjenhilset Vennerne i Upsala naaede jeg Stockholm, hvor jeg hos den gamle Fru Bremer modtoges som Barn af Huset, da levede der endnu den aandfulde, meget syge Agathe, Søster til Fredrika Bremer, til hvem alle Brevene fra Amerika ere skrevne og som siden ved

Fredrika's Hjemkomst var død. Der var hyggeligt, rigt og godt i den gamle Moders Huus, hvor jeg nogle Gange samlede med en stor Kreds af Familien, der hører til de bedste i det gode Sverrig; det var saaledes ganske interessant at see Virkelighedens Forskjel imod alle de Historier i Danmark og Udlandet om denne Forfatterindes Slægt og Vilkaar; da hun først traadte frem, hed det, at hun var Gouvernante hos en adelig Familie, og saa var hun Eierinde af Godset Aosta, fri og selvstændig.

Det er ikke blot de levende Digtige og Herlige, der i en fremmed Stad er mig en Trang at komme nær, men de kjendte kjære Dødes Grave maa jeg besøge, bringe dem en Blomst eller hente mig en fra deres Grave; i Upsala havde jeg været ved Geijers Grav; Monumentet var da endnu ikke reist; Lörneros's Grav var overgroet med Græs og Nelder. I Stockholm gik jeg til Graven, der gjemmer Nicander og Stagnelius; kjørte ud til Solna ved Stockholm, paa den lille Kirkegaard ligger Berzelius, Choræus, Ingelmann og Crusell, paa den større har Wallin sin Grav.

Mit egentlige Hjem i Stockholm var og blev forøvrigt hos Digteren Baron Beskow, hvem Carl Johan adlede; han hører til disse elskværdige Personligheder, fra hvem der ligejont udstraaler et mildt Lys over Livet og Verden; hjertelig og talentfuld er han, derom vidner hans Tegninger, hans Musik; Stemmen selv er i Sang her hos den ældre Mand, saa blød og frisk; hans Betydning som Digter kjendes; og ved Dehlen Schlägers Oversættelser er ogsaa for Tydskland hans Tragedier blevne kjendte; elsket af sin Konge og sin Omgivelse er han hædret, dertil en Mand af sjelden høi Dannelse, en trofast kjærlig Ven.

Du Kjærlige, du Milde, med et Hjerte som Faa,
Bramfri, som altid den sande Aand man saae,
Beskeden og saa rig dog paa Digtekunstens Skatte,
— I disse fattige Ord dit Billede jeg satte.

Den sidste Dag under mit Ophold i Stockholm var det Kong Oscars Fødselsdag, jeg var hædret med Indbydelse til Festen; Kongen, Dronningen og alle Prindserne vare ved Afskeden saa milde og hjertesulde; jeg var dybt bevæget, som naar man skilles fra sine Kjære.

Dehlenschläger omtaler i sit Levnet, 4de Bind, Side 85, Grev Salha, og man bliver nysgjerrig efter ret at vide, hvem Manden er, men kommer ikke til Kundskab derom; Dehlenschläger siger:

„En Bekjendt af Biskop Münter gjorde mig i disse Aar et Besøg engang. Det var en høi, anseelig svensk Mand, som ved Indtrædelsen sagde mig sit Navn; men jeg hørte det ikke. Da jeg nu undsaae mig ved, at spørge atter om Navnet, haabede jeg under Samtalen at høre det igjen, eller at slutte mig til, hvem han var. Han sagde mig, at han var kommen for at spørge mig om, hvad jeg syntes om Emnet til en Vaudeville, han agtede at skrive. Han fortalte mig det; det var ret smukt, jeg beholdt det og tænkte: det er altsaa en Vaudevilledigter. Derpaa talte han om Münter, som en gammel Ven; „thi jeg skal sige Dem,“ vedblev han, „jeg har studeret Theologie og oversat Johannes Aabenbaring.“ En Vaudevilledigter, tænkte jeg nu, som ogsaa er Theolog. „Münter er ogsaa Frimurer,“ vedblev han, „alt sit Frimureri har han lært af mig; thi jeg er Mester af Stolen.“ Jeg blev ved hemmelig at regne sammen: Vaudevilledigter, Theolog, Mester af Stolen. Nu begyndte han at tale om Carl Johan, som han roste meget og sagde: „Jeg kjender ham godt! jeg har druffet mangt et godt Glas med ham.“ Jeg sagde: „Vaudevilledigter, Theolog, Mester af Stolen, intim Ven af Carl Johan. Han vedblev: „Her i Danmark gaae Folk ikke med deres Ordener; imorgen gaaer jeg i Kirke, saa tager jeg mine paa.“ Det kan De ogsaa gjerne! svarede jeg; og han vedblev: „Jeg har dem Allesammen!“ Jeg

„sagde: Vaudevilledigter, Theolog, Mester af Stolen, Carl Jo-
 „hans intime Ven, Seraphimerridder. Endelig begyndte den Frem-
 „mede at tale om sin Søn, som han havde formaaet til at huske
 „paa, at deres Stamfader havde været mellem de Første paa Mu-
 „ren, da Jerusalem blev erobret. Nu blev det mig klart, at det
 „maatte være Grev von Salza. Og det var han ogsaa.“

Saavidt Dehlenschläger.

I Forværelset hos Kong Oscar var jeg af Beskow pre-
 senteret for den gamle Grev Salza, der strax venlig med svensk
 Gæstfrihed indbød mig paa Hjemreisen at besøge sig paa sit Gods
 Mem, dersom han var der, idet Dampskibet lagde til, hvor jeg
 strax vilde erfare det, eller at komme til ham paa Godsjet Sæby
 ved Linköping, der videre frem paa min Reise ikke laae
 langt fra Canalen. Jeg tog det for de almindelige venlige Ord,
 man saa tidt hører og tænkte ikke at gjøre Brug af Indbydelsen;
 men paa Hjemreisen om Morgenens, idet vi forlode Kopen
 og skulde op gjennem de tretten Sluser ved Wreta Kirke, hvis
 Kongegrave jeg har besunget i „Billedbog uden Bil-
 leder“, traadte pludselig Componisten Josephson ombord, med
 hvem jeg, som tidligere er fortalt, havde levet i Sorent og paa
 Capri, og senest truffet i Upsala; han var Grev Salzass
 Gæst paa Sæby, og da man havde beregnet, hvilket Dampskib jeg
 maatte komme med paa Canalveien, affendtes han til Sluserne her,
 for med Bogn at afhente mig; det viste et venligt Sind af den
 gamle Mand, i Hast fik jeg mit Tøj samlet og i en skyllende
 Regn førte jeg til Sæby, til det i italiensk Stil byggede
 Slot, hvor den gamle Grev Salza boede, med sin aandfulde,
 elskværdige Datter Enke-Friherrinde Fock.

„Der er et aandeligt Slægtskab mellem os To!“ sagde den
 gamle Mand; „det følte jeg strax, da jeg saae Dem! vi vare
 ikke hinanden fremmede!“ han tog saa glad imod mig, og Gubben
 med de mange Egenheder blev mig snart kjær ved Mand og Elfs-

værdighed; han fortalte om sit Bekjendtskab med Konger og Fyrster; med Goethe og Jung Stilling havde han staaet i Brevverling. Han fortalte, at hans Forfædre havde været norske Bønder og Fiskere, de kom til Venedig, reddede Christne Fanger og bleve af Karl den Store gjort til Fyrster af Salga. Det Fiskerleie, der laae, hvor nu Petersborg ligger, havde tilhørt hans Faders Fa'ersfa'er, og jeg hørte fortælle, at Salga skal engang, da Keiseren af Rusland var i Stockholm, have sagt i en Slags Spøg til Keiseren: „det er egentlig mine Forfædres Grund den store Keiser-Stad ligger paa!“ og Keiseren skal spøgende have svaret: „nu, jaa kom og tag den!“ Der gaaer et Sagn om, at Keiserinde Katharina den Første var Svensk, og efter Salgas Fortælling og Optegnelse stadfæstes dette, han drager hendes Barnsdoms-Historie ind i hans Faders Bedstefaders Liv; ganske interessant ere de Optegnelser herom, han har gjort og som han fortalte:

En Dag læste Faderen et Sammendrag af den russiske Historie, men lagde snart Bogen hen og sagde, at det ikke forholdt sig, som det stod der om Keiserinde Katharina, han vidste det bedre, og nu fortalte han ham: „Min Faders Mo'ersfa'er var General Hans Abraham Kruse, Oberst for de grønne Dragoner; da han var Oberstlieutenant for disse og boede paa Oberstlieutenants-Eiendommen Bråten, skete det, at hans Kammertjener Jean Rabe ønskede at gifte sig med hans Frues Kammerjomfru Katharina Almpaph; Fru Kruse, født Annike Sinclair, lod gjøre et prægtigt Bryllup og paa Brudesengen kom Guldgaloner, hvilke Fru Annike, som Hoffrøken hos Karl den Tiendes Gemalinde havde baaret paa sin Skarlagens Kjørtel; det blev siden et Ordsprog i Familien: „det er stadseligt som Jean Rabes Brudeseng!“ Jean blev siden Regiments Feldvebel ved Elfsborgs-Regiment, men døde ligesom Hustruen meget tidlig og efterlod en eneste Datter Katharina, som blev bragt til den gamle Generalinde Kruse paa Höfälla, hvor hun forblev i to

Nar, da kom Fru Annickes Cousine, Grevinde Tisenhusen i Besøg, hun fandt den otteaarige Katharina at være et smukt og klogt Barn, hvorfor hun tog hende til sig; de tilbragte sammen Vinteren i Stockholm og reiste saa i Vaaren til Pommern, hvor Grevinden skulde modtage en stor Arv; men da de kom ved Rügen, laae der et Bagtskib, det forbad dem at stige i Land, da Pesten var udbrudt der; nu vendte de altsaa om igjen til Stockholm og tilbragte der den kommende Winter i Regjeringsgatan i det saakaldte Ankareronske Huus. I Reval døde en Møster til Grevinden, som derfor i Mai reiste derover, uagtet Russerne just da stundom faldt ind og hærgede Esthland, der var Grevindens egentlige Fødeland, hvorfor hun ogsaa talte Tydsk og havde tydske Tjenestefolk; Katharina maatte naturligviis ogsaa lære dette Sprog. Reisen gik vel af, og efter tre Dages Ophold derovre sendtes Katharina i et Grinde ud af Staden; da hun kom tilbage igjen, stod skrevet paa Husets Dør, at Ingen maatte træde ind, der var Pest-Smitte. Katharina skreg høit; Portneren svarede indenfor, at Grevinden og ni Personer allerede vare døde, og han selv afspærret. Katharina løb i Graad og Fortvivlelse op ad Gaden, da hun mødte Præsten, Pastor Glück fra Majam, som var kommet til Byen for at faae en Barnepige til sin lille Søn, der skulde vænnes fra; Præsten saae den velvorne, blomstrende Piges Fortvivlelse, spurgte, hvad der var skeet, og da han hørte det, og at hun ikke havde været inde i Huset, tog han hende i Tjeneste som Barnepige, og hun i sin Forladthed gik ind derpaa, uagtet hun tidligere var bedre vant. Snart blev hun meget afholdt i Præstegaarden; Præstens Kone kunde tilsidst slet ikke undvære hende. Grev Salzas Fa'ersfaders Gader, naar han var paa Jagt der i Eggen, overnattede i Præstegaarden. Efter Slaget ved Narva, under Karl den Tolvte, var det at Russerne hærgede Esth-

land; de anførtes af Aneſen Laputſchin (?); han afbrændte Maſiam Kirke, tog den hele Befætning paa Farfaders Saltaſ Eiendom, og ſendte de tro Vaſaller afſted til Siberien; idet Præſtegaarden ſtod i Iyſ Lue, ſaae han første Gang Katharina, og ſelv beholdt han hende ſom Bytte. Menzikow var blevet Tyrſte og Czarens Dndling, han yttrede, da han ved et Beſøg hoſ Laputſchin ſaae Katharina, ſom opvartede dem, at hun var ſmuk; Dagen derpaa blev hun ſendt ham ſom hans Liv-egen; han brød ſig ikke ſtort om Dvinder og ſaae i hende kun en net Dpvarterſke. En Dag laae hun og ſturedede hans Gulv, Keiſeren traadte ind, men da Menzikow ikke var hjemme, vendte han om for at gaae igjen, da ſaae han paa Bordet ſtaaende Tallerken Conſect, der altid ſattes frem for ham, naar han kom, han tog af den; Katharina kjendte ham ikke, blev ved at ſtøre Gulvet, han ſaae paa hende, ſtrøg med ſin Haand Haaret tilſide paa hendes Pande: „Du er en ſmuk Pige!“ ſagde han; hun rødmede, han klappede hende, gav hende et Kyſ og gif. Katharina fortalte med ſtor Fortrydſe Menzikow om den fremmede Officeer, der var kommet, havde ſpiift af Conſecten og tilladt ſig at kyſe hende; da hun beſkrev ham, forſtod Menzikow, at det var Keiſeren, og benyttede ſig heraf; der var juſt givet Befaling til at bære nye Klædninger af en anden Art end før, een af diſſe for Dvinderne blev Katharina iført, den var meget klædelig, dertil pragtfuld, Huetoiet lignede de hollandske Landbeboeres. Keiſeren maatte hun overbringe en Tallerken Conſect af kogt Frugt med en underdanig, indſmigrende Skrivelse, at Czaren ikke maatte forſmaa Conſecten og hende, ſom bragte den. Hvorledes hun ſiden blev Czarens Gemalinde, melder Hiſtorien:

Fa'erfaders Fader kom under hendes Regjering tilbage fra ſiberiſt Fangenſkab, hvor han havde været i ſexten Aar; en ſtor Feſt var juſt anſtillet i Moſkov i den keiſerlige Have; han blev indbudt og kom i Følgeſkab med den gamle Kneſ Gagarin,

der i Fangensket havde været Salts sande Ven; den gamle Gagarin kunde ikke taale Menschikow og da ved Indtrædelsen Denne ikke gjengjældte hans Hilsen, sagde han: „Saa Du ikke, jeg hilsede?“ Menschikow svarede ham ikke, men smilte haanligt og blev nu af den Gamle udstjældt; Menschikow kaldte paa sine Folk, overvældede Gubben og traadte paa ham; Salt, der vilde forsvare sin Ven, blev nu ogsaa angrebet, Katharina saa det fra den ophøjede Plads, hvor hun stod, hun kjendte paa Stemmen sin for-
dums Ven og raabte til Menschikow: „Rører Du et Haar paa Salts Hoved, saa sidder Dit imorgen den Dag paa Kreml!“ Og Striden endtes.

Siden blev Salt Præsident i Commercecollegiet og altid i Keiserindens Gunst; hans Familie findes endnu i Rusland.

Gubben Salt gjælder for at være Aandeseer; Carl Johan, der var spaaet af Lenormann, at han skulde blive Konge, havde Venskab og Tillid til ham, og forunderlig nok, Kongens Dødsdag, fortæller man, traf ind paa den Dato, Salt forud havde sagt. Her paa Sæbh i den store Riddersal, hvor nu Salt og jeg sad, havde Carl Johan og Dronning Eugenie ofte spilst; rundt om hang Billeder af Salts ridderlige Fædre, Rococo= Stole og Meubler udgjorde Bohavet, det store Rum opvarmedes ved to Kaminer.* Her sad jeg med den værdige gamle Herre, vi talte om Aandelivet, og han fortalte med stor Alvor og Sandhed, hvorledes hans Oldefader havde viist sig for ham om Natten, spurgt ham, om han vilde gaa med at see Guds Himmel og tilføiet: „men saa maa Du først prøve at døe!“ „Han rørte ved mig“, sagde den gamle, værdige Mand, „og jeg sank som i Besvimelse!“ „er Døden ikke Andet?“ „Nei“, sagde Oldefader, og saa stod jeg i Forgaarden til Guds Himmel! Det var den deiligste Have!“ Beskrivelsen af denne var, saaledes som Salt gav den, ganske som her

paa Jorden, jeg erkjendte intet Nytt; han traf der sin Broder og Søster; denne var, da hun døde et ganske lille Barn, han kjendte hende ikke, før hun sagde, hvem hun var. „Det er godt, Du kommer nu“, sagde hun, „det er idag Christi Navnedag, og da skal jeg fra Barnehimlen ind i den store Guds Himmel!“ —

„Men“, indvendte jeg, „hvorfor kommer Barnet ikke strax i Guds store Himmel, det siger jo Bibelen!“ — „Ja vel, men jeg har nu seet det!“ sagde han. — Smukt var imidlertid, hvad han sagde om Gud. „Jeg stod der i Himlen, da kom en Glands, jeg ikke kunde udholde, jeg fastede mig ned, det klang ligesom Musik, en saadan har jeg aldrig hørt, og jeg følte mig saa glad, saa usigelig vel! — Hvad er det dog! sagde jeg. Det var Gud, som gik os forbi! svarede min Oldesader.“

Alt dette fortalte den gamle Mand med en Alvor, en Overbeviisning, der gjorde et eget Indtryk paa mig; „der oppe fik jeg at vide Alt, hvad der vil hænde!“ sagde han. „Jeg veed om enhver Ting, hvad Udgang den faaer! — dengang var jeg kun femten Aar.“

Under mit Ophold paa Sæby var det „Frederiks-Dag“, den gamle Greves Navnedag, og det var ret interessant her at see den svenske Maade, den feiredes paa.

Nede i een af Stuerne var reist en Bue af Egeløv og over hans Navnetræk sad en smuk Egeløvs Krone med Roser i for Udelstene. Da vi sad ved Kaffebordet, hørtes Skud ude fra Indsøen, Tjeneren traadte ind og med høi Stemme, næsten som med udenad lærte Ord, meldte han, medens han paa samme Tid ikke kunde lade være med et Smil at forraade, at det Hele var Comedie: „Et Skib, Nordstjernen, ligger udenfor til Ankers med fremmede Søfarere!“ Disse bleve nu indbudne; der lød Skud fra Skibet, og Inspecteuren, hans Hustru og to Døttre traadte ind. Dem var det, som fra Godsset paa hiin Side Søen vare indtrufne.

— Ved Middagsbordet vare flere Inspecteurer og en Mængde af Godssets Embedsmænd, siden kom fra Nabogodserne Familierne til Rykønstning. Udenfor opmarscherede og stode i Rækker alle Godssets Skolebørn, Piger og Dreng, hver med en lille grøn Green i Haanden, de bleve anførte af Skolemesteren, der holdt en Tale paa Vers til den gamle Greve, der traadte ud til dem og modtoges med stingrende Hurra. Skolemesteren fik Benge, saae jeg, Børnene Kasse og Mad og dernæst Lov til at dandse i den store Forstue, hvor en Bønde spillede Violin; Friherrinden gik venligt om mellem dem, viste Bønderfolkene Slottets Sale og Stuer og gav dem rigelig Mad og Drikke; der var festligt og fornøieligt. Nu kom tilfældigt Posten med Breve og Aviser. „Nyt fra Danmark, Seier ved Fredericia!“ lød det jublende; det var de første fuldstændige trykte Efterretninger herom, Alle vare interesserede herfor; jeg greb Listen over Døde og Saarede.

Til Ære for Danstensk Seier lod den gamle Salha Champagnen knalde; i en Hast havde Datteren faaet et Dannebrogssflag istand, det blev stillet op; den Gamle, der tidligere havde talt om Hadet i gammel Tid mellem Svensk og Dansk og gjemte tre danske Rugler, af hvilke den ene havde faaret hans Fader, den anden hans Farsfader, den tredie dræbt Farsfaders Fader, løstede nu i Nabofolkets Brodertid det fyldte Glas for gamle Danmark, og talte saa hjerteligt og smukt Danstens Hæder og Seier, at Taarerne trængte mig frem i Dinene.

Der var i Selskabet en tydsk ældre Gouvernante, jeg troer fra Braunschweig; i flere Aar havde hun levet her i Sverrig og hørte nu, hvad der i Salhas Tale kom mod Tydskerne, hun brast i Graad, og sagde uskyldig til mig: „Jeg kan ikke gjøre for det!“ og da jeg havde udtalt min Taf

for Salthas Skaal, var det Første jeg havde at gjøre, at række den tydske Pige Haanden og sige, „der komme gode Dage, Tydske og Danske ville igjen række hinanden Haanden, som vi To nu og drikke Fredens velsignede Skaal; og saa klinkede vi To.

Der var hjemligt og godt at være, en smuk Natur, Skov, Klipper og Søe; med Beemod forlod jeg det venlige Hjem, den eiendommelige Gamle, og skrev til Afsted i hans Album:

Bag Stjernen i dit Bryst et Hjerte slaaer,
Og i dit Slot man Digterharpen finder;
Lyksalig Den, Gud giver mange Aar,
Og Aar som dine, rig' paa store Minder.

Den Begeistring for Danmark og Dansken, jeg her fandt, klang gjennem hele Landet, og jeg som Dansk hørte Udtrykket deraf.

I Linköping steg jeg af hos Professor Omann, og overraskedes her i Haven ved at en Mængde unge Mænd havde samlet sig her til festlig Modtagelse; Digteren Ridderstad havde skrevet tre smukke Sange, den første bragtes mig paa Melodien „der er et yndigt Land“, derpaa en Hilsning til Danmark:

Härliga land!
Lummiga lundar och öar;
Soliga stränder och sjöar;
Härliga land!

Kämpande land!
Skandiens förpost mot söder,
Manligt du strider och blöder;
Kämpande land!

Segrande land!
Lagrar din klinga har skurit,
Skölden med ära du burit;
Segrande land!

Bröderneland!
Trofasta handslag vi trycka,

Samdrägt är kraft och är lycka,
Bröderneland!

Härliga land!
Sköldmön dig följer med seger,
Frihed och framtid du äger;
Härliga land!

og idet de iftemte Sangen lyst med Gæt den deiligste Regnbue paa Himlen, som et Fredens Tegn, jeg blev sært bevæget derved, nu lød en Sang til Danebrogen; og mellem hver af disse holdtes hjertelige Taler om Sverrigs Kjærlighed til Danmark og Glæde over Seiren; mellem Festens Skaaler var en for de Faldne ved Fredericia; jeg blev bevæget til Taarer: følte mig „saa dansk i Sind“; svenske og danske Flag vaiede og da jeg drog til Berg, for detsfra næste Morgen at gaa med Dampskib, fulgte Ridderstad og en Skare Venner mig med Sang og Hilsen:

Med lyran på din arm,
Så full af poesier;
Med lyran i din barm,
I hjertats djup, i sjælens brand,
Så rik på melodier;
Du drar från land til land.

Sjung jord och himmel, sjung!
Sjung sagor om att lefva!
Sjung dödens saga, sjung!
Som svanen på sin blåa sjö,
Du sjungende må lefva,
Du sjungende må dö!

Bed Motala vilde jeg blive et Par Dage, hele Strækningen hertil kan med Ret kaldes Gøtha-Canalens Have, her er en deilig Sammensmeltning af svensk og dansk Natur, rige Bøgeskove udover Søerne, Klipper og brusende Strømme; i det lille Vertshuus oppe ved Fabrikken indrømmede en ung ugift Mand, Hr. Nygren, mig sin hyggelige Stue

og flyttede selv hen til en Ben, at jeg kunde have det godt, og det var første Gang vi To mødtes, det var den nu afdøde C. D. Mygren, en poetisk Natur, en Ven af Fredrika Bremer og mine Digtningers Beundrer; udenfor mit Vindue mellem Løvtræer og Graner flød Motala saa hurtigt- ilende, saa glasgrøn og gjennemsigtig, at jeg kunde see paa Dybet hver Steen, hver Fisk; den modsatte Bred af Canalen, har Platen's Grav, der af alle Dampskibene hilses med Kanonstød. I denne Natur fik jeg et hjerteligt, friskt, velsignet Brev fra Dickens, der havde modtaget og læst „de to Baronesser“, det var mig en Festens Dag, de deiligste Roser, bragt mig, prangede paa mit Bord.

Herfra gjorde jeg Udflugt til det gamle Badstena, hvis rige Slot nu kun er et stort Kornloft, hvis mægtige Kloster er Galehuus. Ved Afreisen fra Motala boede jeg i det lille Vertshuus nede ved Broen; jeg skulde afsted før Dag, var derfor tidlig gaaet til sengs, faldt strax i Søvn, men vaagnede ved smuk Sang af mange Stemmer; jeg stod op; det lød deiligt; jeg aabnede Døren og spurgte Pigen, om her var nogle høie Gjester, man bragte denne Serenade. „Det er jo for Dem, Herre!“ sagde hun, „for mig!“ udbrod jeg forundret og begreb det slet ikke. Man sang endnu: „Der er et yndigt Land!“ Sangen var for mig, jeg vil ikke sige Digteren, men for den danske Andersen; det var Kjærligheden til de Danske, som ogsaa her slog ud i Blomst for mig. Fabrikarbejderne paa Motala havde hørt, jeg var kommet her tilbage igjen fra Badstena, og at jeg næste Morgen vilde videre; de brave Mennesker vare gaaede herved for at vise mig Tegn paa deres Hoiagtelse og Deeltagelse. Jeg gik nu ud til dem, trykkede Haanden paa de Nærmeste; jeg var dybt bevæget og taknemlig; naturligvis sov jeg siden ikke hele Natten.

Hvert Sted jeg kom, hver Dag var som en Fest! Overalt klang Deeltagelse for Danmark saa inderlig, saa trofast,

Dansken har ikke Begreb derom. Venner og Gjestfrihed mødte jeg, selv det lille Mariestad lod mig ikke savne disse; overalt fik jeg Indbydelse at flytte i Huset til Familien og være deres Gjest; man tilbød mig Vogn og Heste, fortalt alle tænkelige Opmærksomheder. — Paa Kinnekulle tilbragte jeg flere Dage i den ældre Grev Hamiltons Kreds, dels paa Blomberg, hvor en af Sønnerne er gift med Gejers Datter, der forunderlig meget ligner Jenny Lind, havde dertil en Klang af hendes Stemme; smukt sang hun alle sin Faders Sange. Den lille Anna, Husets eneste Barn, ellers sty ved alle Fremmede, kom hun strax til mig, vi syntes strax at kjende hinanden.

Ogsaa Wenersborg frembød en Vennekreds, der førte mig til den smukke Omegn, og ved Trollhätta forlængedes Opholdet i flere Dage; her i Skoven ved Gluserne fandt jeg et velsignet Hjem hos Oberstlieutenant Warberg og hans Frue; saa hyggeligt, saa kjærligt blev der sørget for mig, saa godt, som Fremmede ude altid vilde gjøre mig det.

Fra Gøthaborg gjorde jeg Udflugt til Den Marsstrand, hvor Fredrika Bremer var i Besøg hos sin Søster Agathe, der her brugte Badene; storartede Havne med dybe Bunde danne Skjærgaarden her; den vilde Rose blomstrede om de solophedede Klipper; den italienske Operatroupe fra Stockholm gav Formiddags-Concert; jeg fandt et sydligt Badesteds Livlighed. Fredrika Bremer vilde til Amerika, hun fulgte mig til Gøthaborg; paa Skibet samlede sig snart en Kreds om os og sang svenske og danske Sange. „Der er et yndigt Land, det staaer med brede Bege!“ syntes Svenskens Vndlingsang, den lød igjen, lød som Farvel til mig.

Et Par Dage efter var jeg i Danmark.

Min vistnok meest gjennemarbejdede Bog „I Sverrig“ giver det aandige Resultat af denne Reise, og jeg tør troe, at

fremfor noget andet enkelt af mine Arbejder aabenbarer sig her det Eiendommeligste hos mig: Naturskildringer, det Eventyrlige, Humor og Lyrik, som denne sidste kan gives i Prosaen. Det svenske Blad „Bore“ udtalte sig først herom: „Man finner i denne bok inga vanliga tourist-impressioner och reflexioner, det hele er en dikt på prosa, fordelad i flera fristående taffer, men udgörende eet helt, affattadt i denna naiva, barnslig trohjertade stil och med denna öppna blick for natur- och folklif, som gjort många af Andersens dikter och förtäljningar så kära här i Sverige. Bilder från det virkliga lifvet äre på ett vackert och otvunget sätt sammenväfda med historiska minnen och fantasiens gestalter och det hela blir et äkta poetiskt resa-äfventyr, en skärsommarbild från höga Norden.“

Ogsaa her hjemme, hvor Critiken i de sidste Aar ikke alene havde taget en sømmeligere Tone, naar den talte om mine Arbejder, men viist disse større Opmærksomhed og sand Erkjendelse, nævnedes med Roes og Velvillie denne Bog; særlig fremhævedes deri „en Historie“: „Det er en deilig Digtning besjælet af Poesiens og den skjønne, rene Menneskelighedens Aand og derved forlenet med en opløstende Kraft; det gjør godt at læse dette Afsnit, det er ogsaa fortalt med rolig Høihed, undtagen det første Blad, der er holdt i den bekjendte Eventyrsmaneer, der her ikke er paa sin Plads!“ — Og deri kan Anmelderen have Ret. — „Poesiens Californien“ bliver særlig erkjendt: „Den tegner os i træffende Billeder Overtroen og Videnskabens, disse to Poler, som den med Rette betegner som Grundlaget for de to Retninger i Digtekonsten, den sygelige Romantik og den klare, livsfriske, humane Digtning. Vor Forfatter udtaler sig med Energi mod Romantiken og bortkaster med Stoltthed alle dens brogede Pjalter, der kun tilhulle og vanzire den clæ-

„sikke nøgne Skjønhed. I dette Afsnit, som overhovedet i hele
„Værket, viser Andersen sig besjælet af en sund og smuk
„Stolthed og Glæde over Menneskeaanden, en velgjørende, stille
„Tilfredshed over alt det Gode og Skjønne i Tilværelsen og
„overhovedet en mild og human Verdensanskuelse.“

I England, hvor „I Sverrig“ udkom samtidig med den danske Original, mødte jeg samme Velvillie, samme hædrende Udtalelser, og som jeg maa sige næsten altid har været Tilfældet, indtil jeg mødte et Angreb, og det fra den af Alle, jeg mindst ventede det, fra hende, som indførte mine Skrifter i England, som med saa stor Venlighed der modtog mig: Mary Howitt; det overraskede mig, det bedrøvede mig, det var mig saa uventet, saa utænkeligt. Jeg har tidligere omtalt vor Sammentræffen i London, hvorledes under mit Ophold der, Benner, som interesserede sig for mig, fik bragt i Orden, at den Undest, mine Skrifter vandt i det store England, ogsaa kom mig lidt til Gode i pecuniær Henseende.

Den høitagtede, dygtige Boghandler Richard Bentley vedblev at være min Forlægger, jeg skulde fra Kjøbenhavn tilsende ham et engelsk Manuskript; dette skete, og Mary Howitt kom saaledes ikke til at oversætte hverken „De to Baronesser“ eller „I Sverrig“, men at hun skulde blive mig vred derfor, og i de haardeste Udtryk nu dømme om mig, som Tilfældet er i det af hende og William Howitt udgivne Værk: „the literature and romance of northern Europe“, ventede jeg ikke. Alle danske Digtere, store og smaa, omtales deri venligt og smukt, men ikke jeg, der eengang syntes at være hendes Yndling; hun skriver efter først at have erkjendende omtalt de af mine Bøger, hun har oversat:

„Men Andersens senere Frembringelser have været mislykkede Forsøg; de, der ere udfomne i England, ere næsten faldne døde fra Pressen, og Grunden dertil ligger klart for Dagen. Andersen er en besynderlig Blanding af Naturlighed

„og Verdslighed. Det barnlige Hjerte, som giver hans bedste
 „Arbejder deres Liv, viser sig til din Forbauselse i Virkeligheden
 „under Skikkelse af en petit maitre, der sukker efter at blive lagt
 „Værke til af Tyrster. Digteren i ham gaaer tabt for Dig, og
 „Du beholder kun Egoisten tilbage; og naar Du engang har
 „faaet Dinene op herfor, saa veed Du ogsaa, hvorfor Du finder
 „saa stort Behag i een eller to af hans Romaner, medens de
 „Dvrige forekomme Dig høist ubetydelige; thi han skildrer altid
 „sig selv — sin egen Aand, Historie og Følelse. Dette henriver
 „os den første Gang, mindre den anden og aldeles ikke den
 „tredie; thi det er kun crumbe repetita.“

„Maaskee er Andersens Berømmelse hos os for en stor
 „Deel begrundet i den Kjendsgjerning, at vi vare fuldkommen
 „uvidende om, at Danmark besad en Skare af virkeligen store
 „og originale Skribenter. Andersen fremstod som et Vidunder
 „fra et Land, til hvis litteraire Rigdom det engelske Publicum kun
 „kjendte meget lidt, medens han i Virkeligheden kun tilhørte en talrig
 „og gigantisk Slægt som et af dennes middelgode Medlemmer.“

Hvor ganske anderledes opfattede og omtalte den samme
 begavede Dame mig, nogle Aar forud, da jeg besøgte London;
 da skrev hun i den udbredte „Howitts Journal“:

„I dette Dieblif, da Hans Christian Andersen er i
 „vort Land, troe vi ikke at kunne byde vore Læsere nogen mere
 „velkommen Gave end et fortræffeligt Portrait og en Livsskildring
 „af denne ualmindelige Mand. Hvad enten vi betragte ham som
 „Menneske, der i sin egen Personlighed lægger sand Aandsadel
 „og moralsk Værd for Dagen, eller som den geniale Mand, hvis
 „Værker alene have hævet ham fra den dybeste Fattigdom og
 „Ringhed til at være en hædret Gjest hos Konger og Dron-
 „ninger, saa er Hans Christian Andersen en af sin Tids
 „mærkeligste og interessanteste Mænd.“

„Ligesom de fleste Mænd af stort originalt Talent tilhører
 „han aldeles Folket; og i hans Skrifter, som fornemmeligen
 „ere grebne ud af Folkelivet, beskriver han, hvad han selv har
 „lidt og seet. Dog have aldrig Fattigdom og Modgang for-
 „bittret hans Sind, tvertimod, Alt hvad han har skrevet, er
 „særdeles livligt og rigt paa den mildeste menneskefjærlige Med-
 „følelse. Det menneskelige Liv med alle dets Provøvelser, Savn og
 „Taarer er ham en hellig Ting; han gjør os bekendt med Hjer-
 „tets Dybder, ikke for at fremstille skjulte og oprørende Videnstaber
 „eller Forbrydelser, men for at vise os, hvor elskeligt det er i
 „sin Naturlighed og Sandhed; hvor rørende i dets Svaghed og
 „dets Mangler; hvormegit det maa elskes og beklages, vises
 „Overbærenhed imod og bekæmpes. Kort sagt, denne store Sfri-
 „bent, med al en stærk poetisk Naturs brændende Iver og med
 „sin store Erne til at skildre Videnstaber, er i høi Grad gjen-
 „nemtrængt af en kristelig Aand.“

Hvorledes skal jeg kunde sammenstille disse tidligere og senere nedskrevne Domme, af en Dame med Aand, og som det syntes Hjertelag for mig og min Musa? Da Frøken Bremer kom her tilbage fra Amerika og havde lagt Reisen over London, spurgte jeg hende om Mary Howitt, hvem jeg vidste hun havde besøgt.

„Den gode Mary Howitt“, sagde hun, „talte saa vel om Dem, talte med Taarer og sagde: „„han vil ikke have med mig at gjøre!““ Hvorledes forstaaes saa venlig sagte Ord og saa haarde skrevne, nu, disse ere vel blevne til i et Diebligs umilde Stemning, den kan vi alle have, hun kan maaskee ogsaa have skiftet Mening om mig, som hun eengang har gjort det. — Der er ikke Brede i mit Sind, venligt rækker jeg hende over Havet, gennem disse Blade min Haand til Forsoning.

Romanen „De to Baronesser“ blev imidlertid hædrende

optagen, „I Sverrig“ ikke mindre, ja denne Bog opnaaede netop samme Aar, som Mary Howitts strenge Dom udtaltes, den Hæder, at blive gjort ret folkelig, idet den i Forening med „The story of my life“ optoges i „The popular library“, der almindelig kjendes under Benævnelsen: Udgaver til one shilling, hvilke udbredes i tusindevis. — Oversættelsen her er fortræffelig og i et Postscript*) udtaler sig Oversætteren, Kenneth Mackenzie, saa varmt, saa hædrende, at Mary Howitts skarpe Ord overtones, ogsaa „the Atheneums“ Kritik over min senest i England udfomne Bog „A Poets day-dreams“, som man benævner mine „Historier“, tyder paa samme Deeltagelse og Gunst.

Det nye Aar 1850 gik op med en Sorg for mig, en Sorg, ogsaa for Danmark og det Skjønne, mit første Brev i Aaret til Weimar meldte det:

„Dehlenschläger er død den tyvende Januar, netop Kong Christian den Ottendes Dødsdag, ja næsten samme Døds-
 „time; jeg gik sildigt om Aftenen to Gange forbi Slottet ud
 „til Dehlenschläger, jeg vidste af Lægerne, at Døden var ham
 „nær, og underlig var det mig ved Amalienborg at see op til de mørke
 „Slotsvinduer og tænke, for to Aar siden gik jeg her i Angest for
 „min fjære Konge, og nu gik jeg atter i lignende Stemning for
 „en Konge — en Digter-Konge. Hans Død var uden Smerte;
 „sine Børn havde han om sig og bad dem læse høit en Scene
 „af hans Tragedie „Socrates“, hvor denne taler om Udødes-
 „lighed og Forvisningen om det evige Liv; han var saa rolig,
 „bad, at Dødskampen ikke maatte blive haard, lagde saa Hovedet

*) See Bilag V.

„ned og var hensovet. Jeg saa hans Liig, Guulfsotten havde
 „givet det Udseende af en Bronze-Statue, der var Intet, som
 „viste kun den Døde, Panden var saa deilig, Udtrykket saa ædelt.
 „Den sex og tyvende Januar blev han af Folket baaret til Graven;
 „Folket i Ordets Betydning, thi det var Embedsmænd, Stu-
 „denter, Matroser, Soldater, alle Glasser, som af sig selv skiftedes
 „til at bære Kisten den lange Vej til Frederiksberg, derude
 „hvor han fødtes, og hvor han ønskede sin Grav. Den egentlige
 „Sørgesest var i Frue Kirke. Af Sørgecomiteen vare to Dig-
 „tere opfordrede til at skrive Cantaten, den Ene var gamle
 „Grundtvig, den Anden var jeg. Talen holdtes af Sjællands
 „Biskop. Til Sørgesesten i Theatret blev bestemt Tragedien
 „Hakon Jarl" og den Scene af „Socrates" som læstes
 „for Dehlenschläger i hans Dødsstund!"

I de sidste Aaringer var Dehlenschläger til min Glæde
 blevet saa mild og hjertelig mod mig, han udtalte varmt sin
 Erkjendelse; en Dag da jeg ved et af Bladenes Spot over
 mig var afficeret, gav han mig en lille Nordstjerne, jeg havde
 netop paa Christian den Ottendes Begravelsesdag mod-
 taget fra Kongen af Sverrig denne Orden. „Denne har
 jeg baaret!" sagde Dehlenschläger, „jeg giver Dem den
 til en Erindring om mig! De er en sand Digter! det siger
 jeg, lad dem saa snakke, de Andre!" og han rakte mig Nord-
 stjerne-Ordenen, som jeg eier og bevarer.

Den fjortende November 1849 havde hans Fæst været paa
 Skydebanen; nu saa kort efter skulde følge hans Sørgesest.
 Vi veed, at Digteren selv havde til denne forlangt opført sit
 Sørgespil „Socrates"; det skete imidlertid ikke. Forunderligt,
 at den store Digter i Døden kunde tænke paa den ringe Hæders

Arrangement; jeg havde ønsket, at han som *Lamartine's* „doende Digter“, der, da man nævner ham hans store Minde her paa Jorden, svarer: „hvad troer Du Svanen, der flyver mod Solen, tænker paa den lille Skygge, dens Vingeflag kaster paa Bølgerne.“ —

Bed Festen var Theatret opfyldt af Mennesker og Alle sortklædte, Logerne i første Række behængt med Sørgeflor og *Dehlenschläger's* Blads i Parquettet udhævet ved Flor og Laurbærfrands. — „Hvor det er smukt af *Heiberg!*“ sagde en Dame, „det vilde røre *Dehlenschläger* selv, om han saa det!“ — og jeg maatte svare: „ja, det vilde glæde ham at see, han dog havde en Blads!“ — Ved *Heiberg's* Tiltrædelse som Theaterdirecteur bleve alle Fripladser for Digtere, Componister, forrige Directeurer og forskjellige Embedsmænd reducerede til den yderste Blads og Klappen paa hver af de saa Bænke, man har i første Parquet og hertil fik saa godt som det hele Sang-, Skuespil- og Balletpersonale samme Aldgang, kom Alle, da kunde ikke Trediedelen selv staaende rummes; *Dehlenschläger*, medens han levede, gik i Theatret hver Aften, men kom han nu ikke betids og een af de alt Siddende ikke viste ham den Opmærksomhed at lade ham faae sin Blads, saa maatte han staae; et Par Gange henvendte han sig til mig, der da selv var staaende, og spurgte i spøgende, ynkelig Tone: „hvor tør jeg her være“. I Aften havde han dog en Blads! Det var netop den, han under den tidligere Direction havde bestemt for sig, ligesom ogsaa *Thorvaldsen* havde sig en saadan. Man kan undskylde *Heiberg* med, at Rigsdagen lod ham indskrænke Fripladserne, men for en *Dehlenschläger*, Scenens første dramatiske Digter synes mig dog skulde der have været en Blads. — Ved Sørgefesten gik saaledes en Bitterheds Draabe gennem min Sjæl, men det var ikke første Gang i den danske Skueplads.

Jeg vender mig nu til en anden, som een af vore Forfattere har udtrykt sig om:

„Run Casino!“

Kjøbenhavnerne havde i de to sidste Aar faaet et Folke-theater, det var skudt op, kan man sige, uden at man selv vidste det, Ingen tænkte derpaa, i det mindste ikke, at det der skulde faae Fremgang. — Flere, blandt Andre Hr. Overfkou, havde tænkt over, talt og skrevet om et saadant Theater, men det blev kun paa Papiret. Vi havde da en ung talentsfuld Mand, begavet med et mærkværdigt Talent til, uden selv at have Midler, dog at bringe disse tilveie, naar det gjaldt om at gennemføre en Idee, et virkeligt Genie i sin Virken, han vidste at skaffe Kjøbenhavnerne et „Tivoli“, der kan maale sig med, om det ikke overgaaer i Anlæg og Plan, alle andre lignende Forlystelsessteder; han skaffede os ogsaa „Casino“, hvor Mængden for en billig Priis fik Musik og Skuespil, og Staden selv et Sted, stort og smagfuldt, til dets meest besøgte Concerter og Mafterader, kort sagt, et Locale til egentlige Folkeforlystelser. Denne Mand var Georg Carstensen! fra Amerika lyder senest hans Navn og Dydighed høist erkjendt, som Den, der i Forening med Ch. Gildemeister har reist det ved Architectur og Brugbarhed udmærkede Glaspalads i New-York. Carstensen var af en sjelden Godmodighed, den antager jeg for hans største Feil; han blev tidt spottet, ugleet, kaldt „maitre de plaisir“ og dog var hans Virksomhed af vedvarende Nytte, til Gavn og Glæde og er det endnu.

Selve Theatret i „Casino“ blev, da Bygningen reistes, ikke betragtet som Hovedsagen her, det var først under den dristige Skuespildirecteur Lange, at det lidt efter lidt vorte i Publicums Gunst og i sin egen Styrke. Een Tid stode Casino-Actierne saa lavt, at man fortæller, at en enkelt solgtes for et Glas Punsch, men snart tog det Hele her et stort Opsving.

Repertoiret var meget begrændset; ingen dansk Forfatter af nogenlunde Navn havde viist Lykt eller Villie til at skrive eller give et Arbejde til denne Scene. Hr. Lange anmodede mig om min Deeltagelse, og mit Forsøg blev optaget over al Forventning. I „Tusind og een Nat“ havde jeg læst et Eventyr: „Geschichte des Prinzen Zeyn Alasnam und des Königs der Geister“, der særdeles egnede sig til en Operatext, men i hvor meget Stoffet endogsaa interesserede mig opgav jeg det, da Trylle-Operaen blev saa lidt forstaaet og vurderet her til Lands, selv med den bedste Musik, jeg havde jo Exemplet for mig i „Ravnen“. — Ved at læse Gozzi fandt jeg hos ham det omtalte Stof behandlet som Eventyrcomedie, dog endnu bedre end denne, mere egnet til Opførelse var det hos Raimund i dennes „der Diamant des Geisterkönigs“. Jeg havde tidligere, som man veed, forsøgt mine Kræfter i Eventyrcomedien, skrevet for det kongelige Theater „Lykens Blomst“, der rigtignok var blevet lagt hen efter den syvende Forestilling, men den havde vundet Bisald, og hos mig selv var den Overbeviisning, at det Talent, Verden erkjendte hos mig som Eventyrdigter, ogsaa maatte kunne bære nogen Blomst i denne Retning; jeg gjengav da Raimund i „Meer end Perler og Guld“, og dette Stykke, tør jeg sige, bragte Casino-Theatret i Credit, alle Glasfer fra de Fornemste til de fattigste kom at see det, 2,500 Mennesker rummedes i Casino og i en Række Forestillinger, den ene strax efter den anden, vare alle Billetter udsolgte. Jeg havde saaledes stor Erkjendelse og Glæde heraf. Hundrede Rigsdaler var mit betingede Honorar; man vil erindre, at paa den Tid intet Theater her til Lands, uden det kongelige, betalte en Forfatter for sine Arbejder, dette var altsaa allerede Noget, og et Tillæg endnu af hundrede Daler tilsendtes mig, da Stykket stadigt „gav Huus“, som man kalder det; siden fulgte andre

unge Forfattere mit Exempel. Høstrup, Øverfou, Erik Bøgh, Ræbe og Chievitz gave talentfulde Arbeider; Personalet selv hævede sig Aar for Aar, Publicums Fordringer bleve altid større og altid overtrufne; den agtværdige Omhu og Stræben, der her viste sig, er naturligviis af Enkelte blevet overseet. — „Kun Casino“ er der blevet sagt, men naar Folk af Dygtighed sige det, uagtet de ikke komme der, eller s. Ex. Forfatteren af „Hundrede Aar“ i sin Digtning taler med Haan om Skuespillet i Casino, saa er det en Uret.

Jeg havde skrevet et nyt Stykke for dette Theater, en Eventyr-Comedie „Die Luføie“; denne nordiske Drømmegud, som jeg alt tidligere i et af mine Eventyr havde søgt at legemliggjøre, give Form og Character, vilde jeg bringe levende for Diet paa Scenen selv og ved ham lade udtale den Sandhed, at Sundhed, godt Humør og Sjælesfred var meer end Penge nok. — Jeg gennemtænkte min Digtning og nedskrev den. — Directeur Lange viste den største Omhu, ja Kjærlighed for, saa værdigt som muligt, paa den lille, snevre, trykkede Skueplads i Casino at give dette Stykke, der fordrede en stor Scene; det var mig en Glæde at have med Personalet her at gjøre, de vare interesserede for Digtningen, de viste Agtelse for Forfatteren, de vare ikke de Almægtige, Digtningens bærende Mander, som jeg havde mødt dem i det „rigtige“ Theater. „Die Luføie“ kom paa Scenen i Casino, der var propfuldt.

Forestillingens Aften kom, og jeg oplevede i nogle saa Timer den følgende Sp, et Publicum kan vise i sin Dom, ellers bruger den Uger dertil, men, som sagt, jeg fik Storm og Havblik paa een Aften. Man forstod ikke min Digtning, ved første Act blev leet og støiet, ved anden Acts Slutning haanede man det Hele, Flere gik bort ved tredje Acts Begyndelse, de sagde oppe i Klubben: „Det er Brøvl det Hele! Nu ere de for Diebliffet i China! Gud veed, hvor hans Phantastie fører videre!“

Men strax i tredje Act blev et Diebligs No, tidligere havde man talt med, nu hørte man efter, det blev mere og mere stille, med Get lyfte Ideen for dem og der gik et jublende Bisald stormende gennem Huset. Da Tæppet faldt, vare Alle grebne, flappede og udtalte deres Erkjendelse. Jeg havde under Mishaget, under den Haan og Spot, der tidligere lød, ikke følt Bedrøvelse, det var første Gang i mit Liv, jeg havde en levende Bevidsthed om den Uret, jeg led, jeg følte mig ligeoverfor den haanende Mængde fornærmet, jeg var krænkert og det Bisald, som nu stormede mig imøde, var mig tomt og intet. Da jeg gik bort, kom Flere til mig og udtalte deres Tak, jeg kunde ikke modtage den: „Man har spottet og haanet mig, det maa jeg først see at glemme!“

Stykket gik mange Aftener med stort Tillob og megen Erkjendelse; af selve Folket, af Menigmand, som man kalder den Fattigere, fik jeg den; jeg høstede en Tak, som ingen Blad-Critik, ingen Dialectisk-Interessant i de forskjellige Samfund har kunnet give større. En fattig Haandværksmand stod med Taarer i Øinene en Aften ved Slutningen af Stykket, og idet vi gik ud af Døren sammen, greb han min Haand og sagde: „Tak Hr. Digter Andersen, det var en velsignet Comedie!“ De Ord vare mig mere end den meest glimrende Anmeldelse. — Get Træk maa jeg endnu meddele; i en Familie af Embedsklassen, et Huus hvor jeg ofte kom, fortalte mig Fruen, at hun denne Morgen var blevet forundret over det usædvanlig fornøjede Ansigt, Staldkarlen havde, da hun talte til ham. — „Er der mødt Hans noget særdeles Godt, siden han i Dag er saa usædvanlig fornøjet?“ spurgte hun en af Pigerne, og denne fortalte, at den ene af de Billeter, der igaar blev foræret dem, var nær ved ikke at blive benyttet, men saa havde man givet den til Hans i Stalden; samme Hans var ganske, hvad man kalder en Bondefnold, der gik og døsede hen. „Der er foregaaet en heel Forandring med ham!“

sagde Pigen, „da han i Aftes kom hjem fra den Comedie om Ole Luføie, var han saa glad over Alt, hvad han havde hørt og seet. „Jeg har altid troet, at de, der havde Benge og de Fornemme, vare saa lykkelige i det, nei, nu seer jeg nok, at vi Andre have det lige saa godt; det har jeg lært derude; det var ligesom en Prædiken det Hele, men man saae den, og det var yndigt!“ Ingens Dom har glædet og smigret mig meer end den fattige, udannede Karls!

En ældre, sjelden aandfuld Dame, der ikke ofte besøgte Theatrene, saae en Forestilling af Ole Luføie og skrev saa sandt og hædrende om Fremstillingen af Christians Rolle: „— — Hvad der henrev mig, og hvad jeg aldrig glemmer, „var Schmidts velsignede Spil, nei, det er Synd at kalde „det Spil, det var Natur, den elskeligste, yndigste Natur, man „kan tænke sig! jeg gamle Bedstemoder græd af Glæde over hans „usigelige, søde, barnlige Kjærlighed. Hils ham fra en gammel „Bedstemoder, sliq ham, at jeg fulgte hvert Ord han udtalte, „hver Bevægelse han gjorde, med bævende, lykfsaligt Hjerte, jeg „var Bedstemoderen, han var mit Barnebarn. Gid han aldrig „blev een Dag ældre, end han nu er — den Rolle kan ikke „spilles eller rettere sagt, udføres af en Ældre.“ — —

Stykket opnaaede en Række af Forestillinger for godt Huus, men snart hed det, at en anden af de Forfattere, der den sidste Tid havde leveret de fleste Stykker for Casino, i Forening med en yngre Literat havde skrevet en Parodie paa min Eventyr-Comedie, og at samme var bestemt til at opføres paa Provinds-Theatrene eller idetmindste paa Hr. Bucharis Marionet-theater. — Det smertede mig, at idet jeg erkjendte denne Forfatters Talent, lod dette vederfares al Erkjendelse, han saa aldeles kunde luffe Vinene for det Digteriske, der var i mit Arbeide, og vilde, som jeg da forstod, endogsaa personlig fremstille og spotte mig; jeg ventede Alt, hvad der kunde krænke og saare mig, jeg havde

jo saa tidt prøvet det her hjemme og led smertelig derunder. I en saadan nedslaaet forkuet Stenning, før jeg havde læst Barodien, fik jeg under mit Ophold paa Glorup, fra H. C. Ørsted et Brev, der viser hans Opfattelse af mig som Digter, viser vort fjærlige Forhold og vist, som et Indlæg i Sagen, her er paa sin Plads, idet Brevet selv har sin Betydning og Interesse ved Brevskriveren.

„Kjøbenhavn den 18de Juli 1850.

„Kjære Ven.

„— — Det Mismod, hvorum de skriver til Mathilde, „bør De rive Dem løs fra, dersom De ikke allerede har gjort „det, førend dette Brev kommer Dem til Hænde. De har be- „riget Literaturen med saa mange fortræffelige Arbejder, at Ingen „uden De selv, kan beskylde Dem for, at have udrettet altfor „lidet. Ja ikke engang at Deres Modstandere nu mere tør have „en saadan Mening. Men lad ogsaa en eller anden Modstander „være grov, saa maa De trøste Dem med, at næsten alle ud- „mærkede Mænd have været saadanne Angreb underkastede. Jeg „har tidt seet engelske Journalister behandle deres Lands meest „udmærkede Mænd med Haan; blandt Andet mindes jeg, at „have seet den store Statsmand Pitt kaldet et Dummerhoved. „Pope i forrige Aarhundrede, Byron i dette, have havt sig at „beflage over bittre Angreb. Goethe og Schiller er det ikke „gaaet bedre i Tyskland. Dehlenschläger og Baggesen, „saa forskjellige de end vare, og saa fjendtlige de stode mod hin- „anden, havde dog det tilfælles at de ofte ere blevne meget haardt „angrebne. Gaaer De udenfor Digternes Række kan jeg nævne „Dem min Broder og Wynster, som have været udsatte for „saa bittre Angreb.

„Bryd Dem saalidet som muligt om Angreb; det staaer „nu for altid fast, at De har leveret udmærkede Digterværker,

„som ville bevare Deres Navn baade her og udenlands i ufor-
„gjængelig Berømmelse.

„De skriver, at De har udarbejdet *Ole Lukøie*, ligesom
„Deres andre eventyrlige Digte, med tænksom Overveielse. Herom
„tvivler jeg ikke, angaaende det Meste i Deres Digte kan jeg
„gjøre mig selv saa fuldkommen Røde, som der tør gøres for
„et eventyrligt Digt. Det samme gjælder paa een Undtagelse
„nær om *Ole Lukøie*. Det Tankebillede, som deri fremstilles,
„synes mig klart nok; men det vedbliver at være mig en, om
„jeg saa maa sige practisk Vanskelighed, at see en saa omfattende
„Drøm, hvori saa mange Personer skulle handle og lide, frem-
„stille saaledes, at de samme, som til een Tid i Stykket skulle
„være Drømmebilleder, til en anden skulle være virkelige Per-
„soner. Maaskee er min Mening urigtig; men sæt, at den var
„rigtig, vilde *Ole Lukøie* dog ikke ophøre at være et Digt
„fuldt af Aand og Kunst. Jeg vil endnu gaae videre og sætte,
„at man ikke kunde tillægge det denne Noes, men at det stod
„langt under Deres andre Værker, burde dette ikke længe grænne
„dem, om det ogsaa kunde ærgre Dem lidt; thi hvo veed ikke,
„at Goethe, Dehenschläger, Baggesen og saa mange
„andre berømte Digtere have ladet trykke Værker, som stode langt
„under deres Mesterværker.

„Jeg haaber, at De, ligesom hidindtil, ikke vil forsvare Dem
„mod Deres Angribere; jeg vil endog raade Dem, ikke at tage
„Hevn ved et eller andet, om ogsaa nok saa godt anbragt Si-
„dehug; derimod mener jeg, at De muligt gjorde vel, om De
„engang skrev en Afhandling over det Eventyrliges Aesthetik. De
„kunde deri bringe Folk ud af mangen Misforstaaelse. Helst
„maatte De bruge Andres Værker til Exempler; men De be-
„høvede naturligviis ikke at udelukke Deres egne; men al Polemik
„maatte holdes ude deraf. Endelig maa jeg sige, at jeg langt fra
„ikke vilde tilraade et jaadant Arbejde, dersom det i en betydelig

„Grad skulde afholde Dem fra egentlige Digterværker, nei jeg vilde da tværtimod fraraade det. — — —

Stedse Deres

H. C. Ørsted.”

I denne Sommer fuldbendte jeg paa Glorup og paa det smukke Gorfelise paa Falster min maaskee meest gjennemarbejdede Bog „I Sverrig“; denne var det sidste Skrevne, H. C. Ørsted hørte, og i høieste Grad tiltalte den ham; de to Afdelinger: „Tro og Videnskab“ samt „Poesiens Californien“, begge fremsprungne ved hans aandfulde, indvirkende Samtaler, og ved Opfattelsen af „Manden i Naturen“, blev Stof for os til mangen Samtale. „Man har beskyldt Dem saa tidt for Mangel paa Studium“, sagde han en Dag paa sin milde, spøgende Maade, „maaskee bliver De Den af Digterne, der vil udrette meest for Videnskaben!“ — Vespægtet med denne Klang, lød siden et „Postscript“, der følger den engelske Udgave i Routledge's popular library*). Man vil ikke misforstaae mig, som om jeg tænkte at virke for Videnskaben i Videnskabens Betydning, nei som Digter at hente Stof fra de der lidet søgte Gruber, fra en saadan derinde er f. Ex. Eventyret „Vanddraaben“, hvilket ogsaa Ørsted i sin Bog „Manden i Naturen“ nævner, idet han fremhæver videnskabelige Opdagelser, der alt have fundet Indgang i Digterverdenen.

Han forstod og glædede sig over den Underlighed og Kjærlighed, hvormed jeg omfattede alle de nyere Opdagelser, alle disse mægtige Mandens materielle Bærere i vor Tid. — „Og dog har De“, sagde han en Dag i Spøg, „forshyndet Dem mod Videnskaben, glemt hvad De skylder den, — ikke med et Ord har De omtalt den i Deres smukke Digt: „Danmark, mit Fædreland!**“ Nu har

*) Bilag V.

**) See „Samlede Skrifter“ XVI Bind Side 170.

jeg derfor søgt at erstatte det!" og han bragte mig et Vers, han havde skrevet og føjet til mit Digt mellem tredje og fjerde Vers, og som lyder saaledes:

"See Tankelyst gif ud fra danske Hjerter,
Dg lyst for den hele vide Jord,
De vendte Diet op mod Himlens Stjerner,
Dg ned i Løndomskraftens dunkle Spor;
Du danske friske Strand,
Hvor Diet frit omsvæver,
Dg frie Blif til Tankeslugt os hæver,
Dig elsker jeg, Danmark, mit Fædreland!"

Da jeg en Dag gjentog for ham: "Tro og Videnskab" og "Poesiens Californien", trykkede han venlig min Haand og sagde, jeg havde her gjort det godt igjen.

Under mit Sommerophold paa Glorup tilsendte han mig anden Deel af "Manden i Naturen", og skrev om denne Bog: "Jeg tør ikke haabe, at den skal gjøre det samme gunstige Indtryk paa Dem, som jeg havde den Glæde at erfare, at den første havde gjort, thi denne nye Bog har fornemlig det Diemed, nærmere at belyse den tidligere; dog vil den ikke savne al Nyhed, og at Tænkemaade og Tone er den samme, tør jeg selv forsikre!" —

Bogen opfyldte mig, og jeg udtalte min Tak og Glæde derover i et langt Brev; heraf Følgende:

"— — De meente, at denne Bog ikke vilde gjøre det Indtryk paa mig, som første Deel, jeg kan ikke skille dem fra hinanden, det er som een rig Strøm; og hvad der især gjør mig glad, er, at jeg her synes kun at see min egen Tanke, den jeg tidligere ikke saaledes har gjort mig klar selv. Det er min Tro, min Overbeviisning, der ligger i tydelige Ord for mig. Jeg kan ikke forstaae mig paa Biskop Mynster, jeg synes dog, at han maa indsee og forstaae, hvad jeg har som den solklare Dag. Jeg har ikke blot for mig selv, men senere for enkelte Andre læst høit:

„Naturvidenskabens Forhold til adskillige vigtige Religionsgjenstande.“ Dette Stykke især er saa skikket til at forelæse, og jeg vilde ønske, at jeg kunde give alle Mennesker det. Jeg statter hos den fromme Mængde det: blindt hen at troe, men jeg finder det langt mere velsignet, i sin Tro, ogsaa at vide. Vor Herre kan godt taale, at han sees gennem den Forstand, han selv gav os; jeg vil ikke med tilbundne Dine gaae til Gud, jeg vil have dem aabne, see og vide, og kommer jeg vel ikke til andet Maal end Den, som kun troer, saa er min Tanke dog blevet rigere. Jeg er glad i Deres Bog, glad ogsaa over mig selv, at den er mig saa let læselig, at den ligesom forekommer mig at være et Resultat af min egen Tænkning; jeg synes ved Læsningen at kunne sige: „ja, det vilde jeg ogsaa have sagt!“ — Sandheden i den er gaaet over i mig og er blevet en Deel af mig selv. Imidlertid har jeg endnu kun læst den halve Bog, jeg blev revet fra den ved Efterretningerne fra Krigen, og siden har jeg kun havt Tanke for Begivenhederne der; dog kunde jeg ikke udsætte det ganske med at skrive og med, ud af min hele Sjæl, at takke Dem. — — — I hele otte Dage har jeg Intet kundet bestille, jeg er saa betaget, jeg glemmer vore brave Soldaters Seir, ved Tanken om de mange unge Mennesker, der have offret Livet, jeg kjendte jo Flere af de Faldne. Oberst Læssøe, veed De, var en Ven af mig; jeg har kjendt ham, fra han var ung Cadet, og altid følt, der maatte blive noget Dygtigt af ham; hans Forstand var uendelig klar, hans Villie saa fast, og dertil kom Kundskaber og høi Dannelse. Jeg havde ham, saa kjær! Hvor tidt har han ikke, skjøndt yngre end jeg, overfløiet mig med kjække, modige Tanker, han drillede mig saa spøgende, naar der kom sygelige Skud i min Phantasie. Vi have tidt, paa Veien fra hans Moder ind til Byen, saa levende talt om Diebliffet, om Verden og om Fremtiden — nu er han borte! hans stakkels gamle Moder er vist dybt nedbøiet, jeg

veed ikke, hvorledes hun bærer sin Sorg. Han faldt samme Dag, som Schleppegrell og Trepka, faldt i en lille By, nær Idsted; de af vore Soldater, som først kom ind i Byen, bleve af Beboerne, fortæller man, trakterede med Mad og Drikke; de Eftersølgende bleve derved gjorte trygge, og da de vare midt derinde, aabnede sig Døre og Porte, Insurgenterne og Beboerne, Mænd og Qvinder, styrtede væbnede ud og skjød ned for Fode. Vore Soldaters Udholdenhed er mageløs, gjennem en dyb Mose gik de fremad mod den fjendtlige Ild, sprang fra Knold til Knold, og uagtet de for Kartetscherne faldt som Fluer, fulgte Kammeraterne og forjog Fjenden fra sin sikre Position. Var nu kun dette Slag det sidste, men vi veed ikke, hvad der endnu kan forestaae, om ikke de Manges dyre Liv er henkastet. — Gud lad dog Sandhed blive Sandhed, lad Freden igjen lyse over Landene! Sorgen seer i denne Tid ind til de fleste Familier, det er bittre alvorlige Dage. En Slags Lyst føler jeg til at reise derover, og see det rige Liv, som rører sig, men jeg besjæmper denne Lyst, jeg veed, jeg vil gribes altfor stærkt ved Synet af den Glendighed, som der møder mig. Ja, kunde jeg gjøre Noget, blot alene vederqvæge og oplive nogle af de Lidende, men jeg kan ikke! — —

Lev hjertelig vel!

Deres sønlig hengivne

H. C. Andersen.

Da Efterretningen kom om Slaget ved Idsted, kunde jeg ikke juble op i Seiren, jeg var betaget og opfyldt af Læssøes Død; midt om Natten skrev jeg til hans Moder, jeg vidste ikke, hvad Kraft Gud gav hende til at bære dette tunge Tab.

Oberst Læssøe.

Paa Baldpladsen faldt Du for Danmarks Sag,
Der brast dit ildfulde Hjerte,
Din Aand var klar som den lyse Dag,
Med „fremad!“ den steg i det blodige Slag,
Saae Danskens Seier og — Smerte.

Græd stakkels Moder, nedboiet tungt,
„Hans Liv var saa ungt!“ — men evigt ungt
Staaer ogsaa hans Eftermæle.

Efter Kampen og Seiren lyste Freden — den, jeg med
jubilende Hjerte hørte om.

Soldaternes Hjemkomst vare Festsdage, der straaede ind i mit
Liv, og blive der altid i Erindring og Skjønhed. — For de
svenske og norske Frivillige skrev jeg en Sang, som de ude ved
Jernporten til Frederiksberg-Allee modtoges Dansken med. Over
Vesterport prangede som Hilsen den Indskrift:

„Sit Løfte har han holdt, den tappre Landsoldat!“

Alle Laugene mødte med deres Faner og Emblemer, som vi før kun
var vant til at see paa Theatret i Dramaet Hans Sachs; det
greb mangen ringe Mand at see den Betydning, hans Stand
havde i Staden, at et eget Banner var hans; Musikkenklang;
„Guldæblerne“ paa „gammel Torv“ sprang, som ellers kun paa
Kongens Fødselsdag.

Fra alle Huse vaiede danske, norske og svenske Flag, mange
Indskrifter vare sindrige smukke: „Seier — Fred — Forsoning“,
stod der eet Sted. Alt var saa festligt, man følte sig „saa dansk
i Sind.“ — Da de første Soldater kom, strømmede Taarerne mig
ned over Kinderne.

— — „Nu komme de! hør fra Boldene Skud!
Saa sunde, saa prægtige see de ud!“
Hurra! Hurra! I herlige, brave Soldater!

De komme med Blomster paa Hat og Gevær,
 Et vandrende Foraar de ligne;
 Gaae ind imellem dem, tal med hver,
 Det er de Mænd, vi velsigne.

De stred og doied og udholdt, som Faa,
 Og vide selv ikke, hvor store de staae.

Den fineste Frosens Rosenmund
 Kunde kysse Soldaten i denne Stund.

Hurra! Hurra! I herlige, brave Soldater!

Ridehuset var forvandlet til en Seiers-Hal med vailende
 Flag og Guirlander. — Officerernes Bord var dækket under tre,
 med gylde Frugter, prangende Palmer; de Menige sad ved lange
 Borde, Studenter og andre unge Mennesker agerede Skaffere,
 Musik, Sang og Taler verlede i festligt Lag, Bouquetter og
 Krandsse regnede ned. Det var en Lyst at være her, en Glæde
 for mig at tale med de jævne, brave Karle, der ikke vidste, at de
 vare Helte.

Jeg spurgte En, om de nu havde det lidt godt i Casernerne
 og han, det var en Slesviger fra Angeln, svarede: „Vi have
 det velsignet! Vi kunde ikke sove den første Nat, saa godt var
 det, vi laae paa Madratser med Tæppe til! derovre vare vi i
 tre Maaneder ikke af Klæderne, og det værste var i Barakkerne
 den flemme Røg af det vaade Brænde. Her er bare Fornøielse,
 og det er et galant Folk i Kjøbenhavn.“ Flensborg roste
 han, som en rigtig dansk Stad; „de varme Dage førte Folk
 derfra lige ned til Slesvig og bragte os Viin og Vand! Det
 var en Velsignelse!“

Der var en Bæstedenhed udbredt over Soldaterne, især Gods-
 folket, hver udpegede selv de Tappreste af Kammeraterne og den
 Krands der tilfældig fæstedes i Brimlen, satte de paa Den, de fandt
 værdigst. Inde i Ridehuset, hvor sexten hundrede Mennesker bever-
 tedes, Godfolk og Husarer, hvor mange Taler holdtes, sagde en af
 Officererne til en Menig: „Du skulde ogsaa staae op og tale, Du

taler saa godt!" „Det skifter sig ikke her!" svarede han! „Jo, det vilde just være kjønt, at ogsaa en Menig talte!" — „Ja, saa maatte det være en Husar!" sagde Soldaten i stor Bæffedenhed.

Indskydelsens levendegjørende Ord bleve rigeligen talte, og ligesaa inderligt modtaget, der traadte vel ogsaa en Enkelt op, der ikke magtede Ordet efter Hjertelaget, saaledes beholdt jeg af det Noget, en skikkelig Rigsdagsmand sagde, kun dette: „J er fra Jylland og jeg er fra Jylland, og vi døde meget og J har døiet meget. Og nu er vi her! Nogen af Jer er fra den By og Andre fra den By, jeg er nu fra den!"

Hr. Directeur Lange i Casino havde givet et stort Antal Billetter til hver Aften-Forestilling, saa at en Mængde af Soldaterne frit kunde komme der, og det var mig en usigelig Glæde at være dem lidt til Tjeneste, skaffe dem Pladser, tale med dem, give dem Bæffed; meget Eiendommeligt hørte og saae jeg ved denne Leilighed, de Fleste havde aldrig været paa Comedie, og havde ikke Begreb om Sligt. — Vestibulen og Gangene vare festligt smykkede med Grønt og Flag. Under en Mellemact traf jeg to Soldater udenfor. „Naa, saae De Noget at see!" spurgte jeg? — „O Alting, det er deiligt at see paa!" — „men Comedien derinde!" „er her mere endnu!" sagde de begge To, de vare blevne paa Gangen og havde seet paa Gasflammer og Flag, seet Kammerater og Folk gaae op og ned ad Trapperne.

Under disse Jubelens Dage feiredes dertil i Privatlivet endnu en anden Fæst — en Familiefæst kan den kaldes. To Aar forud var under Tidsbevægelsernes Omstiftelser Geheimeraad Collin traadt ud af sin Embedsvirksomhed; hans Jubilæum indtraf den attende Februar 1851; i Stilhed feiredes den i Familie-Kredsen.

Med Seirens Grønt Soldaterne hjemdrage,
En Jubel gjennem hele Danmark gaaer,
Og sindrigt, smukt, just mellem disse Dage
Det være maa, din Fæders Fæsttag staaer;

Du ogsaa ærligt kjæmped' for det Sande,
 Alt Godt og Herligt tjente Du saa tro,
 Belsignet er rundtom i Kongens Lande
 Din Virken i halvtredshindstyve Aar.

Din Daad er gjemt i Frugter, der vil trives,
 Dit Navn det staaer i Slægters Kjærlighed,
 Men ingen Kjærlighed dog større gives
 Til Dig, end den, Du i vort Hjerter veed;
 Vi, dine Nærmeste, vi Lykkelige,
 Som dagligt see Dig, dagligt staae Dig nær.
 Læf os, som Sjæle i dit Hjerter-Rige,
 Saa inderligt vi holde af Dig hver.

See med os mange Aar det Foraars-Grønne,
 Der opad Muren groer til Spurvens Ly,
 Hør med os Fredens Klokker for det Skjønne,
 Bluf Frugter af det Gode i det Ny.
 Med Seiers Blomst staaer Thyra's „Bang og Bænge“,
 Du ogsaa, Oldesader, evig ung;
 Du leve med os, leve for os længe,
 Hurra! da er os ingen Sorg for tung!

I de samme Dage netop under Soldaternes festlige Hjem-
 komst, medens Sang og Glædesstød lød rundt om, kom tunge
 Windedage, Fru Emma Hartmann og H. C. Ørsted døde
 begge i samme Uge.

Der var hos hende, denne forunderligt rigtbegavede Kvinde,
 et Lune, en Livsglæde, der aabenbarede sig i en Naturlighed, der
 ikke kjendte til Fald eller Skygge; Alt stod her i en Skjøn-
 heds-Harmonie, som Genialiteten giver den. Hun er et af de
 Mennesker, der har draget mig ind i sin Aandens, Lunets og
 Hjertets Kreds og altsaa har virket paa mig, som Sollyset virker
 paa Planten! Det er umuligt at gjengive det Væld af Glæde
 og Spøg, denne Inderlighed, der udstrømmede fra hende. Det
 er saa sandt, hvad Præsten, Digteren Bøye sagde ved hendes

Kiste: „Hendes Hjerte var et Gudstempel, hun fyldte det ganske med Kjærlighed og af den tog hun saa rundelig og meddeelte rigeligt deraf, ikke til sine Egne alene, men til Mange udenfor, til de Fattige og Syge og Sorrowfulde, saalangt som den kunde række hen!“ — og altid med et venligt Ord, en Spøg, blev det Bedste givet og bragt dem Alle. Ja fandt er det Vidnesbyrd ved Graven, at „glade Tanter og lystige Tølelser boede derinde, og gjerne lod hun dem alle flagre ud, ret ligesom vingede Fugle med Sang og Munterhed, at det blev som en venlig Baardag i Huset for dem, der vare samlede om hende!“ ja, de quiddrede som de vilde, og Alle bleve glade derved. Det var, som om Ordene bleve forædlede, naar hun brugte dem; hun kunde sige enhver Ting, som Barnet kan det, man føler, det er i et reent Kar, det frembæres. Mangen Spøg, mangt et morsomt Indfald løb fra hendes Læber, men at man kunde bringe paa Papiret, ja fra Scenen lade sige saadan Passiar, sagde hun, som hun hver Dag kunde give, fandt hun comist forfærdeligt, saaledes Alt hvad der blev sagt af Manderne Konge, i „Meer end Perler og Guld,“ Grethes Repliker der om Storken og staae i Storketanker, at Sligt turde hydes det hele strenge Publicum! Vel gif hun at see ovennævnte Stykke ligesom ogsaa Ole Lukøie, men det havde sin særegne Marsag. — En Dag i haardt Sneefog kom hendes to ældste Drenge hjem fra Skolen, langt ude paa Christianshavn, en tredie, dengang ganske lille, var paa Veien hjem blevet borte for dem, og nu sad hun i Angst og Skræk; jeg kom just derind og lovede at gaae og opsoge den Bortkomne; jeg var ikke vel, det vidste hun, og holdt ikke meget af at løbe til Christianshavn, men hvor kunde det falde mig ind at tænke paa Andet end at hjælpe. Det rørte hende, og da jeg var afsted, gif hun, fortalte man mig, op og ned ad Gulvet, i Angst og Taknemmelighed tillige, udbød hun: „Det er mageløst af ham! jeg skal ogsaa gaae hen at see hans Meer end Perler og Guld!

— Bringer han min søde Dreng, saa vil jeg ogsaa see: Ole Luføie!" — "Ja, det har jeg lovet!" sagde hun, da jeg kom igjen; — "jeg vil see det — skjøndt det er rædsomt!" og hun saa det, og hun loe og var morsommere derved, end begge Stykkerne ere det. Meget musikalsk var hun, flere Musikstykker af hende, men uden hendes Navn, ere baarne ud i Verden. Med hele sin geniale Sjæl opfattede og forstod hun Hartmann, forudsaae den Erkjendelse, og Betydning, han ogsaa maatte faae i Udlandet, da blev hun dyb alvorlig, der lyste en Klarhed fra hendes Tanke, hun, som de fleste ellers kun saa leende og fuld af Spøg.

Om Ørsted's Aanden i Naturen, og særligt om Sjælens Udødelighed var en af vore sidste Samtaler. "Det er saa svimlende stort, det er næsten for Meget for os Mennesker!" udbrød hun; "men jeg vil troe det! maa troe det!" og hendes Dine lyste; idet samme kom en Spøg igjen over hendes Læber. Humorets Ord over os usle Mennesker, der kunde tænke os en "heel Kommen op til vor Herre!"

Det var en Sorgens Morgen! Hartmann slyngede sine Arme om min Hals og sagde i Taarer! "hun er død!" — "Hvor i Livets Dage Moderen havde siddet mellem Blomster, hvor hun som Huset's velsignende Tøe nikkede kjærligt til Mand, Børn og Venner, hvor hun som Huset's Solstraale udbredte Glæde og var det Heles Sammenhold og Hjerte, der sad nu Sorgen." —

I samme Time, som Moderen døde, blev pludselig den mindste af Børnene, en lille Pige, Maria, syg; i et af mine Eventyr: "Det gamle Huus", har jeg opbevaret et Træk af hende; det var denne lille Pige som to Mars Barn, der altid naar hun hørte Musik og Sang, maatte danske til den, og da hun ved de ældre Søstendes Psalmesang en Søndag kom ind i Stuen, begyndte hun sin Dands, men hendes musikalske Sands tillod hende

ikke at komme ud af Tact og Tone og saa blev hun staaende ved hver, saa længe den varede, først paa eet Been og saa paa det andet, det var complet i Psalmetact, hun uvilkaarlig dandsede. — I Moderens Dødstime hørte hun det lille Hoved; det var, som om hun kunde have bedet vor Herre: giv mig een af Børnene med, den Mindste, som ikke kan undvære mig! og Gud hørte denne Bøn. Den Aften, da Moderens Kiste blev baaret til Kirken, døde den lille Pige og blev efter nogle Dage lagt i sin Grav tæt ved Moderens, fra hvis Kiste endnu een af Krandsene frist og grøn strakte sig ind imod den Ventedes.

Paa Liigbaaren var det lille Barn ligesom bleven til en voksen Pige, aldrig har jeg seet mere Billedet af en Engel, og dets Ustydighed flinger endnu for mig i de for denne Verden næsten for barnlige Ord, da hun kun nogle Aar gammel en Aften skulde i Bad, og jeg i Spøg spurgte: „maa jeg gaae med Dig!“ — „Nei“, svarede hun, „for jeg er saa lille, men naar jeg bliver stor, saa maa Du!“

Døden udsletter ikke Skjønhedspræget i Menneskets Ansigt, ofte forhøier den det, kun Legemets Oplosning er det Ustjonne. Aldrig saae jeg Nogen i Døden saa smuk, saa ædel som Moderen her, der var en ophøiet Ro udbredt over hendes Ansigt, en hellig Alvor, som stod hun foran sin Gud; hun var den skjønneste Døde, jeg har seet. — Rundt om var udbredt en Duft af Blomster.

„Blomster elsked hun og Blomster være
Som et Tæppe over Kisten lagt,
Toner elsked hun og Toner bære
Bort Farvel, igjennem Taarer bragt!“

sang vi ved hendes Kiste og over den gjenløb Sandhedens Ord: „Aldrig saarede hun et Menneske ved sin Dom, naar hun bedømte Verden og dens Færd, aldrig forringede hun den Retsfærdnes Værd og Roes, aldrig tillod hun Bagtalelsen ustraffet at

berøre et hæderligt Navn. Hun veiede ikke ængstelig sine Ord, hun betænkte ikke altid forud, om ei hendes Tale kunde misforstaaes af Saadanne, som ikke havde hendes Frimodighed."

Op til Gaden's Huse paa Garnisonskirkegaarden sees tæt indenfor Jerngitteret een Grav, altid mere smykket end de andre, fredet og værnet, — derinde hviler Støvet af Emma Hartmann og den lille Maria.

Fire Dage efter var det, at jeg mistede H. C. Ørsted. Det var mig næsten for tungt at bære. Jeg tabte i de To saa uendeligt Meget: Først Emma Hartmann, som ved Lune og Liv, Spøg og Munterhed løstede mit Sind, naar jeg var forkuet og bedrøvet, hende, hos hvem jeg ligesom kunde søge ind i Solstin, og nu Ørsted, hvem jeg saa godt som alle Aaringer, jeg var i Kjøbenhavn, havde kjendt og faaet kjær, han, Een af de meest Deeltagende i mit Livs Vel og Vee. I de sidste Dage gik jeg skiftevis fra Hartmanns til Ørsted's; Vennen, som i mine Aandens Kamp og dens Prøvelser aandelig meest havde holdt mig oppe, skulde jeg sidste Gang her mødes med; dog endnu kom det ikke i min Tanke. Ørsted var saa sjæleung, glædede sig til og talte om det kommende Sommerophold paa Fasangaarden i Frederiksberghave. Aaret forud, seent paa Høsten stod hans Su-bilæum, og Staden havde skænket ham og hans Familie, medens han levede, den Sommerbolig, Dehlenschläger senest beboede: „Naar Træerne skjde Knopper, og Solen kommer lidt frem, tage vi der ud!“ sagde han, men allerede de første Dage i Marts laae han syg; men havde selv godt Mod. Fru Hartmann døde den sjette Marts, dybt bedrøvet kom jeg hen til Ørsted, da hørte jeg, at hans Sygdom var farlig, han havde Inflammation i den ene Lunge. „Det bliver hans Død!“ den Sorgens Tanke fyldte mig, selv troede han at være i Bedring. „Paa

Søndag vil jeg staae op!" sagde han; og Søndagen stod han op for sin Gud!

Da jeg kom derhen, droges han med Døden, hans Kone og Børn stode om Sengen, jeg satte mig i Stuen udenfor og græd, — jeg var ved at synke om. — Der var en Ro, en Christens stille Ro der i Hjemmet!

Den attende Marts var Begravelsen, jeg led legemlig, det var en Kamp og Anstrengelse for mig at gaae den korte Vej fra Universitetet til Kirken, den langsommelige Gang droges ud hele to Timer. Provst Tryde holdt Talen, ikke Biskop Mynter, han var ikke blevet anmodet derom! sagde man, undskyldende, men skulde Bennen bedes om at tale over Bennen! Jeg trængte til at græde, jeg kunde det ikke; det var, som om mit Hjerte skulde gaae itu!

I Sørgehjemmet sad Fru Drsted og den yngste Datter Mathilde, de hørte Klokkerne ringe, altid ringe, de mange lange Begravelses-Timer. Basunernes Toner gjorde Hjerterne godt. Jeg kom senere derhen, vi talte om det særegne Tilfælde, at i Kirken lød netop Hartmanns Sørgemarsch, den han komponerede til Thorvaldsens Jordefærd; da vi sidst hørte den var Drsted med os, Hartmann spillede den. — Det var hos Frøken Bremer, da hun ved min Afreise til Sverrig gjorde en lille Fest. Den lille Maria Hartmann, som netop nu denne Morgen lagdes i Jorden, var dengang flædt ud som en Engel, skulde række mig en Krands og et Sølvbæger, Hartmann spillede nogle Stykker for os, Frøken Bremer reiste sig og bad om „Sørgemarschen“ men idet denne brusede fra Strængene, blev hun sært grebet, som om der laae en Forudbetydning deri, et Varsel for mig, og hun greb min Haand, bad mig ikke at see noget Sørgeligt deri, „det betyder at gaae frem til Storhed!“ sagde hun. — Nu lød den over Drsted, ham, hvem jeg den

gang først troede, at Festen var for, ham klang Sørgemarschen, over hans Kiste klang den „frem til Storhed!“

Han var saa sand, han var saa iegod,
 Et Barne-Sind og dog den dybe Tænker,
 For ham i denne Verden klart det stod,
 Hvad Gud til Mængden først bag Døden skjæmker.
 Han var et Fjeld i Danmark, seet vidt om,
 De Bises Steen i dette Fjeld var inde!
 Hvor var han kjærlig, ligefrem og from,
 Og dog saa stor! han glemmes ingeninde,
 Thi ved hans Tankelyn et Lys blev tændt,
 Der viser Skatte, saa umaalelige!
 Og han var Danmarks Son, fra Ringhed sendt,
 En Konge dog, og det i Aandens Rige.
 Hans Liv er sluttet her, saa godt og smukt,
 Hans Navn, den Stjerne bliver aldrig slukt!
 — For os, som stod ham nær, ham vored' fast,
 En Deel af Verden med hans Hjerte brast.

XVI.

Fred hvilede over Landene, Foraarsjolen flinnede, jeg følte Reise-Længsel, Trang til at leve op igjen og derfor fløi jeg ud fra Byen, ud til den lysgrønne Skov, til kjære Venner ved Præste-Bugt, til Christinelund. De unge Folk derude vilde have Storken til at bygge Rede paa deres Huus; et Hjul var lagt paa Gavlén, som Grundlag for Reden, men der kom ingen Stork. „Vent til jeg kommer!“ skrev jeg, „da kommer Storken!“ og netop, som jeg havde sagt det, i den tidlige Morgens-tund, da man op ad Dagen ventede mig, kom to Storke, Han og Hun, de var i fuld Arbeide med at bygge, da jeg rullede ind i Gaarden; jeg saae iaar Storken flyvende, det betyder, siger gammel Tro, at man selv skal flyve afsted, komme paa Vandring, min Flugt denne Sommer blev imidlertid kun kort; Prags Taarne var de syndligste jeg saae; Aarets Reise-Capitel havde kun faa Blade, men paa det første, som man seer, er Bignetten her de flyvende Storke, som bygge paa Taget i Læ af den nys udsprungne Bøgestov.

Ved Christinelund havde iøvrigt Foraaret selv sat sin Bignet: en blomstrende Ublegreen, den groede paa en Mark-grøst: den var Foraaret selv i sin deiligste Aabenbarelse! ved Synet af den fremsprang den lille Historie: der er Forskjel! — De fleste af mine Digtninge have saaledes udenfra en Rod; Enhver vil, ved med Digterpøie at betragte Livet og Naturen rundt om, see og fornemme saadanne Skjønhedsaaenbarelser, der kunne bencævnes Tilfældets Poesie; jeg vil nævne et Par Exempler: — netop den Dag Kong Christian den Ottende døde, veed vi, fløi en vild Svane mod

Roeskilde Doms Kirkespir og knuste sit Bryst; Dehlenschläger har i sit Mindedigt om Kongen opbevaret dette Særegne. Da man paa Dehlenschlägers Grav vilde hænge friske Krands og derfor tog de visne bort, fandt man, at i een af disse havde en lille Sangfugl bygget Rede. Da jeg en mild Juletid var paa Bregentved, laae der en Morgen et tyndt Sneelag hen over de brede Stene ved Obelisten i Haven; tankeløst skrev jeg med min Stof i Sneen de Ord:

„Udødelighed er som Sneen,
Imorgen kan man ikke see'en!“

Jeg gik bort, det blev Tøveir og efter nogle Dage igjen Frost, da kommer jeg hen til Stedet, al Sneen er smeltet paa en lille Plet nær og i den stod alene tilbage Ordet: Udødelighed! — Jeg blev dybt grebet ved dette Tilfældige, og min levende Tanke var: Gud, min Gud, jeg har aldrig tvivlet!

Mit egentlige Sommerophold dette Aar blev paa det fjære Glorup hos Bennen, den ædle gamle Grev Gebhardt Moltke-Hvitfeldt. Det blev det sidste Aar, vi To samledes her; Gud kaldte ham til sig næste Foraar; men dette Sommerophold ligesom satte Krandsen paa alle de fjære Dage, jeg havde tilbragt her. Han gav en Fest for de Soldater, som fra hans Godser havde været med i Krigen. Jeg har tidligere talt om den ædle Gamles fædrelandste Sind, den levende Deeltagelse, han tog i Tidsbevægelserne, jeg har talt om de danske og svenske Troppers Ophold paa Glorup; nu havde Seirens Klokker ringet, nu skulde Soldaterne her have en rigtig glad Dag og Nat; Fest-Arrangementet blev overdraget mig, det opfyldte mig, det lykkedes og forskaffede mig stor Glæde.

Paa begge Sider af et stort Bassin i Haven strække sig to lange Lindealler, i den ene lod jeg reise et Telt paa halvtredssindstyve Alen i Længden, sexten i Bredden og ti i Høiden; Gulvet var med høylede Bræder, her var Plads til at dandse. Alleens

Træer tjente som Colonner, Stammerne bleve omviklede med skinnende rødt Damask, der eengang havde været Tapeter, og nu længe ligget henkastet i en Krog; Capitælerne dannedes af brogede Skjolde og store Blomsterkoste. Et Rapsseil tjente til Tag, men under det svævede fra Salens Midtpunkt til alle Sider et Rost, virket af Guirlander og Dannebrogss-Skjolde; tolv Lysekroner med Danstens Farver lyste i det store Rum. Fra Væggens røde Grund prangede i Blomster Kongens Navnetræk og paa broget malede Skjolde stode alle Generalernes Navne. — Mellem Salens to Indgange løstede sig et stort Orkester under en Biste af Dannebrogss-Flag, ophøjede Røger var anbragt paa Siderne, og øverst i Salen, mellem blomstrende Forglemmigei, to Vaser med Blus og Sørgeflor, smaa sorte Skjolde bære Navnene paa den først- og sidstfaldne af Officererne Hegermann Lindencrone og Dalgas; to andre havde Indskriften Landsoldaten; ovenover mellem Skjolde der nævnede Seiersstederne prangede et mægtigt Skjold med Verset:

Til Landsoldaten.

For hvad Du maatte prøve og deie
I Kamp, paa Vagt og i Slud,
Staae Taarer i mangt et Die,
Gud signe Dig — Du holdt ud!

En Krands af Blodbeg svævede ovenover med Guldkrone og gyldne Laurbærgrene. Det Hele var af en stor forunderlig Virkning paa dem, det var gjort for. — „Det kunde selv Kongen see“! sagde en Bonde. „Det har kostet over tusind Daler!“ sagde en Anden, „Du kan sige en Million!“ sagde hans Kone. — „Det er Himmeriges Rige!“ sagde en gammel værkbrudten Mand, der var baaret derhen til Festen: „Den Deilighed, den Musik og den Levemaade! det er Himmeriges Rige!“ — For intet Digterværk har jeg faaet en saa eenstemmig Erkjendelse og Roes,

som her for mit Byggetalent, Noget, der maatte være let for mig, der havde seet saa meget af festligt Storartet i denne Slags, indrettet af Bournonville og tidligere af Carstensen.

Den syvende Juli i smukt Veir stod Festen. Om Middagen Kloffen Gæt kom Soldaterne opmarscherende, og bleve i Borgsgaarden af Præsten modtaget med en Velkomsttale; nu spillede „den tappre Landsoldat“ og Toget drog til Dandsesalen, hvor Bordene stode rigelig dækkede, Kanonstod lød fra den lille D, hvor Flag vaiede, Orchesteret spillede, Glæde og Fornøjelse lyste ud af alle Dine. — Den gamle Excellence udbragte Kongens Skaal, jeg læste derpaa et Vers til Landsoldaten, min Vise fulgte strax efter. — Mellem de mange hjertelige Skaaler udbragte en Soldat een for den Mand, der havde bygget den deilige Sal, og en anden af dem meente i sin Ustykthed, at det fik jeg vist ogsaa en god Skilling for.

Mod Aften først kom Bigerne, hver Karl var det overladt selv at indbyde Gen, og Dandsen begyndte i den straalende Dandsesal; Alleen langs Væggene var illumineret; en lille Tremaster med brogede Lygter laae ude paa Vandet; de fleste Udklipninger til Lamper og Lygter havde jeg selv gjort.

„Jeg giver næste Aar saadan en Fest igjen!“ sagde Excellencen, „det er deiligt at kunne glæde saa mange Mennesker, og de ere saa brave, saa hæderlige!“ — Men det blev den sidste Fest han gav. Gud kaldte ham til sig i det næstkommende Foraar. Dog feiredes ogsaa i det Aar en Fest, det var hans Børns Sølvbryllupsfest og til den blev kun indbudt Bønderne fra Godset, i hele deres Mængde.

Soldaternes Fest var imidlertid Glædespunktet i Sommerdagene her, og al min Iver og Deeltagelse havde i sig selv en Løn: den Glæde at disse Timer staae som et straalende Blad i mit Livs-Eventyr.

Krigsaarene laae imellem, siden jeg sidst havde været i Lydsland; Krigsstuepladsen havde jeg endnu ikke besøgt, thi alene af Nysgjerrighed at komme der, medens de Andre virkede, var min Bølelse imod; nu var Freden sluttet; nu skulde vi igjen venligt mødes og samles; men i min Tanke var levende de blodige Begivenheder, de Egne, hvor der var stridt og lidt, derhen maatte jeg først.

En af mine unge Venner gjorde Reisen med mig, vi mødtes ved Svendborg, og snart førte Dampskibet os til Als, hvor endnu saaes Forstændsninger og Jordhytter; paa Opseilingen af Fjorden frembød hvert Teglværk, hver fremspringende Odde en Fortælling om Krigen. I Flensborg selv var det især „de Faldnes Grave“, Besøget gjaldt. Høit over By og Fjord løfter sig de Dødes Have, og her var det især een Grav, jeg søgte og fandt: det var Frederik Læssøes, han hviler imellem Schleppegrell og Trepka; jeg plukkede der eet grønt Blad til hans Moder og eet til mig, tænkte paa hans korte, daadrige Liv, hans venlige Tanke for mig.

Snart nærmede vi os den egentlige Kampplads, nye Huse istedenfor de afbrændte stode under Bygning, men rundtom viiste endnu den nøgne Jord, hvorledes Rugleregnet havde ligesom afstrækket Græstørven. En Alvor, en Veemod fyldte min Sjæl, paa Læssøe tænkte jeg, hans sidste Dieblif, tænkte paa de Mange, her havde udaandet. Det var mig en hellig Jordbund, jeg fjørte hen over.

Endnu var Byen Slesvig i Beleiringstilstand, Helgesen var Commandant, jeg havde aldrig seet ham før, og netop han skulde være den Første, jeg mødte, idet jeg traadte ind i Hotellet hos Madam Gesselbach; den kraftige Skikkelse tildrog sig strax min Opmærksomhed, hans Træk mindede ogsaa noget om det Portrait af ham, jeg havde seet; det maatte være Helten fra Frederikstad, jeg traadte hen til ham, spurgte, om det var

Commandanten: han svarede Ja, og da jeg derpaa nævnede mit Navn, tog han sig strax venligt af mig, een af hans Officerer førte mig til Dannevirke og gav livlig og god Bested; Dronning Thyra's mægtige Jordvold syntes at have løftet sig igjen, jeg saae Ulvegrave med Bæle og Huller; en heel Barakby stod endnu, Officerernes Huse der prangede med Glasvinduer, i et af disse havde nu Soldater deres Vagtsstue.

Aftenen tilbragte jeg hos Helgesen, han var venlig, jævn og ligefrem, mindede mig i sit Væsen om Thorvaldsen; han nævnede eet af mine Eventyr, der ret havde moret ham, og ganske characteristisk, det var netop: „den standhaftige Tinsoldat“.

Bed Kronværket, foran Rendsborg, stode danske Soldater, jeg nikkede til dem, og de ærlige jævne Karle forstod, at det var Danske, der sad i Vognen, de smilede og nikkede igjen; men Farten selv i Rendsborg og gjennem Byen var mig uhyggelig, det var, som jeg førte igjennem en Dødsgrube, her hvor Oprøret havde sin Kjerne. Alle søle Minder kom mig i Tanke; Byen selv har altid seet mig skimlet og trykkende ud, nu var det en smertelig, uhyggelig Følelse som Dansk at komme her. Paa Jernbanen fik jeg Plads hos en gammel Herre, han tog mig an for en Østerriger, roste disse, som han kaldte mine Landsmænd, talte derpaa ondt om de Danske; jeg sagde ham, at jeg var Dansk, og vor Samtale var forbi; ilde Blik troede jeg rundt om at see; jeg aandede først friere da hele Holsteen og Hamburg med laae bag ved mig.

Paa den hannoveranske Jernbane i Vognen tæt op til min løb dansk Sang, danske Pige-Stemmer, en Blomsterbouquet fløj ind til mig; min Bouquet igjen var kun i Ord.

Paa Jernbane-Flugt,
Lyder Sangen smukt!
Den friske, den bløde, den danske Sang,
Gjør Hjertet stort og Barmen trang.

Danmark og det Danske fyldte mig, omtønde mig saaledes hiin Side Elben. Saa Dansk var jeg ikke før fløiet ind i det tyske Land.

I Leipzig og Dresden gjensaae jeg først Bekjendte og Venner, de vare uforandrede, hjertelige og velsignede, Mødets Stund var glad og inderlig; det gjorde Sindet vel, at den tunge blodige Mellemtid var lagt tilbage. Næsten Alle erkjendte smukt det danske Folks Kraft og Sammenhold, den Styrke, der laae deri, og Enkelte udtalte: „de Danske havde Ret“. At der ogsaa vare dem, som havde en modsat Mening, er meget sandt, men disse udtalte det ikke. Jeg havde ingen Anrsag til at beklage mig, jeg saa og fornam et venligt Sind og en hjertensgod Stemning; ja „Tilfældets Poesi“, om jeg tør gjentage dette Ord, gav selv sin Digtning til Værelse for den Danske. Jeg maa fortælle den lille Begivenhed.

I det smukke Maren, nogle Mil fra Dresden, hos den gæstfrie Familie v. Serre, hvem jeg tidligere taknemligt har nævnt og omtalt, havde jeg ikke været i syv Aar; dengang, netop Aftenen før jeg reiste, fandt jeg paa en Spadseretour med Godsets Frue et lille Lærketræ, ikke større, end at jeg kunde gemme det i Lommen, det laae henkastet paa Veien, jeg tog det op, det var knækket. „Det stakkels Træ“! sagde jeg, „det maa ikke døe“! og nu søgte jeg rundt om os paa en Klippegrund en Kløft med en Blet Jord, hvori jeg kunde plante Træet! — „Man siger, jeg har en lykkelig Haand“! sagde jeg, „maaskee groer det“. Kun heelt ude paa Klippestrænten fandt jeg lidt Jord i en Steenrevne, her stak jeg Træet ned, gik og glemte saa den Begivenhed.

„Deres Træ i Maren groer ganske fortræffeligt“! fortalte mig i Kjøbenhavn nogle Aar efter Maleren Dahl, der lige kom fra Dresden. I Maren hørte jeg nu Begivenheden

med: den Danske Digters Træ, som det kaldtes og som det i Aaringer havde baaret til Indskrift.

Træet havde fæstet Rodder, stude Grene og var voret stort, thi det blev pleiet og passet, Fru v. Serre have ladet lægge Jord rundt om det, senere faaet der et Stykke af Steenklippen sprængt, i den sidste Tid var en Sti anlagt tæt forbi og foran Træet stod den Indskrift: „den Danske Digters Træ“; under Krigen med Danmark havde det ingen Overlast lidt, det vilde af sig selv gaae ud, sagde man, aldrig kunde der blive Noget af det Træ, en mægtig Birk groede tæt ved, dens store Grene bredte sig hen over Bærketræet, der alene derved maatte standses og forkomme. — Men en Dag, midt under Krigen, blev det et haardt Veir, Lynet slog ned, splintrede Bærketræet ned fra Klippen og — „den Danske Digters Træ“ stod frit og urørt.

Jeg kom til Maren, saae mit frodige Træ, og tæt ved Stubben af den splintrede Birk. En ny Tavle prangede med Indskriften. Det var netop Major v. Serres Fødselsdag, alt Intelligent fra Dresden var der festligt samlet. Arbejderne fra Gudsens Marmorbrud og Kalkovne kom med Sange og Blomster.

Paa enhver af mine Reiser har jeg et eget Held til at noget Særegent, noget Interessant møder, og det var ogsaa Tilfældet paa Jernbanen mellem Leipzig og Dresden; der sad i Vognen hos mig en gammel Dame med en stor Madkurv paa Skjødets, ved Siden af hende en tolv Aars Knøs, Henry, der træt af at have reist Nat og Dag længselsfuld saae efter Dresdens Taarne; til Gjensbøe havde jeg en ung livlig Dame, der fjækt udtalte sig om Kunst, Litteratur og Musik, om hvilke hun syntes at vide god Besked; i flere Aar havde hun været i England, de kom Alle fra Breda. — Under Togets Standning, da jeg med to andre Reisende var traadt ud, gjættede vi paa, hvem hun kunde være, jeg antog hende først for en Skuespillerinde, en Anden meente, hun var Gouvernante i en meget fornem engelsk Familie. Un-

der Garten stødte den gamle Dame sagte til mig og sagde: „det er en mærkværdig Person!“ „Hvem er hun?“ spurgte jeg hurtigt. „Demoiselle —!“ pludselig holdt hun inde, thi den unge Dame, der havde heldet sig ud af Vognen, talte igjen med os. Min Nysgjerrighed var betydelig spændt. „Antoinette!“ raabte Broderen til hende, „der har vi Dresden! — Antoinette!“ — Da vi steg ud af Vognen, hviskede jeg til den Gamle, „hvo er den unge Dame,“ og hemmelighedsfuldt hviskede hun, idet vi skiltes, „Demoiselle Bourbon.“ Og hvo er Antoinette Bourbon, spurgte jeg i Dresden, og man fortalte, at saaledes kaldtes Datteren af den bekjendte Uhrmager i Gens, der fremtraadte som Søn af den ulykkelige Dauphin Ludvig den Sertende og Marie Antoinette, at Børnene havde levet en Tid i England, opholdt sig nu i Breda, men kom imellem incognito til Dresden. En gammel fransk Dame, der sølte sig forvisset om, at det var den virkelige Dauphins Børn, levede med dem og for dem. Det fortalte man mig, det svarede til mit Reiseselskab, og vist er det, at Antoinettes Ansigt var kongeligt fjæft, hun kunde nok ansees for at være Datter af Dauphinen, eller idetmindste af en Mand, der havde Bourbonernes Ansigtstræk.

I Weimar var tomt, vidste jeg, alle Vennerne vare spredte omkring, Besøget her og en Udvidelse af Reisen, glemte jeg derfor til det næste Aar.

I Efteraaret herhjemme erholdt jeg, den sjette October 1851, Titel som Professor.

Bed Foraarets Komme, saasnart Skoven sprang ud, sprang jeg med, for at knytte Reisetraaden fast, hvor den sidst slap, og det var ved det kjære Weimar; og Vennerne der hilsede mig saa trofast, Modtagelsen var saa inderlig, som altid, lige fra det storhertugelige Huus til de mange Bekjendte og Venner overalt i Staden. Beau-lieu de Marconnay var i den Mellemtid, vi ikke havde seet hinanden, blevet Hofmarschal, Theaterintendant, var gift, havde et

lykkelig Hjem, hvori jeg, som i gamle Dage, optoges som Ven, som en Broder kunde jeg næsten sige; et Par søde Børn legede allerede i Stuen, strakte deres smaa Hænder mod mig; og Huusmoderen selv stod som Husets gode beskyttende Aand; Lykke og Belsignelse boede herinde.

Hvad der igrigt under dette mit Besøg i Weimar traadte frem som en ny Grindrings-Bouquet, var Samlivet med Rißt, der, som bekjendt, er her ansat som Capelmester og af stor Indvirkning paa hele Theatrets musikalske Element. Den Opgave, han især har stillet sig, er, at bringe frem dramatiske Compositioner af Betydning, der ellers maaskee vanskeligt vilde komme paa de tyske Theatre, Weimar har saaledes givet Berlioz: *Benvenuto Cellini*", der ved Hovedpersonen har for Weimaranerne en Slags Interesse ved Goethes *"Benvenuto"*. Det er imidlertid Wagners Musik, der i høi Grad tiltaler Rißt, og for dens Udbredelse og Erkjendelse virker han af alle Kræfter, deels ved at bringe den paa Scenen, deels ved det skrevne Ord; han har udgivet paa Fransk en heel Bog om de to Compositioner *"Tannhäuser"* og *"Lohengrin"*; den første har allerede ved sit Sujet Betydning i det Weimarske, idet den slutter sig til Rækken af Thüringer-Sagnene, Scenen er paa og ved Wartburg. Wagner nævnes som vor Nutids betydeligste Componist, Noget, jeg efter min jævne naturlige Følelse ikke kan erkjende, det forekommer mig, at al hans Musik er componeret gennem Forstanden; jeg maa i *Tannhäuser* beundre det mageløse vel declamerede Recitativ, saaledes hvor *Tannhäuser* vender tilbage fra Rom og fortæller sin Pilegrimsfart, det er henrivende! jeg erkjender det Storartede, det Malende i hele Tonedigtningen, men for mig mangler her Musikkens Blomst: Melodie. Wagner har selv skrevet Texten til sine Operaer, og som Digter i denne Retning indtager han en høi Plads; der er Afverling, der er Situationer, Musikken selv

var, jeg hørte den første Gang, en stor Tone-Søe, der rullede over mig, betog mig aandelig og legemlig! Da seent paa Aftenen, efter Forestillingen af „Lohengrin“, Riht kom i Logen til mig, selv Liv og Glamme endnu, sad jeg træt og betaget. „Hvad siger De nu!“ spurgte han; og jeg svarede: „jeg er halv død!“ „Lohengrin“ synes mig et underfuldt susende Træ, uden Blomst og Frugt. Man misforstaae mig ikke, min Dom over Musikken er desuden af ringe Betydning, men jeg forlanger i denne Kunst, ligesom i Poesien, de tre Elementer, Forstand, Phantasie og Følelse, og denne sidste aabenbarer sig i Melodier! Jeg seer i Wagner en Nutids tænkende Componist, stor gjennem Forstand og Villie, en mægtig Medbryder af forkasteligt Gammelt, men jeg savner hos ham det Guddommelige, som en Mozart og en Beethoven fik. Et stort, et dygtigt Partie taler som Riht, Mængden slutter sig i enkelte Steder til disse, jeg troer i Leipzig har Wagner en saadan Erkjendelse, men det var ikke saaledes tidligere; en Aften i „Gewandthaus“ for flere Aar tilbage, da jeg var der, gav man efter flere Nummere af forskjellige Componister, der blev stærkt applauderet, Overturen til „Tannhäuser“, det var første Gang jeg hørte den, første Gang jeg hørte Navnet: Wagner*); det Malende i hele denne Tonedigtning greb mig, og jeg brød ud i Bisald — men jeg var saa godt som den Eneste, rundt om saae man paa mig, man hyskede, men jeg blev mit Indtryk af Musikken tro, flappede endnu engang og raabte „Bravo!“ men indvendig følte jeg Forlegenhed, Blodet kom mig op i Kinderne. Nu derimod flappede Alle der for Wagners „Tannhäuser“; jeg fortalte det til Riht og han og hele hans musikalske Omgivelse lønnede mig med et „Bravo!“, fordi jeg havde fulgt den rigtige Følelse.

*) Wagner var ansat ved Orchesteret i Dresden, men tog Deel i de politiske Folkebevægelser, og flygtede derpaa til Schweiz, hvor han nu lever i Zürich.

Fra Weimar gik Rejsen til Nürnberg! den electro-magnetiske Traad er ledet langs Banen! — mit Hjerte er danskt, som Nogens! det slaaer med stærkere Slag ved mit Fædrelands Hæder! det fornem jeg her paa Jernbanen. Der sad i Vognen hos mig en Fader med sin Søn, Faderen pegede ud paa den electro-magnetiske Traad. „Det er,“ sagde han „en Opfindelse af en Danskt: Drsted! Jeg var lykkelig ved at høre til en Nation, der fødte ham.

Nürnberg laae foran, jeg har i een af mine Historier: „Under Biletræet“, givet en Afspælling af den gamle prægtige Stad, ligesom ogsaa Rejsen gjennem Schweiz og over Alperne har laant mig Baggrunden til denne Digtning. München havde jeg ikke besøgt siden 1840, og da stod den, har jeg skrevet i „Bazaren“: som en Rosenstok, hvorfra aarligt nye Grene skyde ud, men hver Green er en Gade, hvert Blad er et Palais, en Kirke eller et Monument, nu var Rosenstokken bleven et mægtigt Træ, fuldt udsprunget, een Blomst kaldtes Basilica, en anden Bavaria, og saaledes maatte jeg igjen udtale mig, da jeg af Kong Ludvig blev spurgt om Indtrykket af München. „Danmark har mistet en stor Kunstner og jeg en Ven!“ udtalte han, og vor Samtale var om Thorvaldsen.

München er for mig Tysklands interessanteste By, og det er Kong Ludvig især, som ved sin Kunst-Sands og en uendelig Virksomhed har bevirket dette. Ogsaa Theatret er i Blomstren; det eier en af Tysklands dygtigste Theater-Intendanten, Digteren Dr. Dingelstedt; aarlig gjør han Rejser til de bethedeligste tyske Skuepladser og lærer at kjende de sig der udviklende Talenter, besøger Paris og kjender Repertoiren, Theatrenes og Publicums Larv. Det vil snart blive et Mønster-Repertoire, der frembydes paa Konge-Theatret i München; her er dertil „Sætten i Scene“, en Opmærksomhed for denne selv, der er aldeles ukjendt hjemme hos os, hvor man f. Ex. tager til „Regimentets Datter“, hvor Scenen

er i Tyrol, Couliſſer med Palmer og Cacter, lader „Norma“ i den ene Act boe i Socrates's græſke Stue og i anden Act i Robinsons Palmehytte; man byder os Dag-Couliſſer hvor Solen ſtinner ind ad, medens vi i Baggrunden har aaben Altan ud til mørkeblaa Stjernehimme! — Alt uden Tanke eller Opmærkſomhed og det i det Uendelige. Men hvem lægger Mærke til Sligt, hvem bryder ſig om Sligt, ſiges der, intet Blad anker derpaa! Münchens Repertoire har Afverling, her er Iver for at kjende Tidens betydeligſte Frembringelse i de forſkjellige Lande; med de der meeſt bekjendte Forfattere ſætter Theaterintendanten ſig i Forbindelse; et hædrende Brev, jeg modtog fra ham, bragte os i Brevverling, han ønskede Underretning om det danſke Theater-Repertoire, med Henſyn til originale Stykker, omtalte i ſamme Brev den nu regjerende bayriſke Konges Kjendſkab til mine Skrifter og hans naadige Interesſe for mig. Intendanten Dingelſtedt blev ſaaledes Den jeg ſtrar beſøgte i München, han tildeelte mig øieblikkelig en af de førſte Loger i Theatret, den var under hele mit Ophold her til Afbenyttelse for mig og min Reifeſælle; han underrettede Kong Max om min Ankomſt og Dagen efter fik jeg Tilſigelse til Taffelet paa Jagtſlottet Stårnberg, hvor hans Majestæt da opholdt ſig. Geheimelegationsraad v. Dønniges afhentede mig; vi fløi med Jernbane-Flugt og indtraf før Taffelets Tid til det lille Slot der ligger ſmukt ved en Søe, ſom begrændſes af Alperne. Kong Max er en ung, høiſt elſkværdig Mand; paa det allernaadigſte og venligſte blev jeg modtaget af ham, han ſagde mig, at mine Skrifter, navnlig „Improvivatoren“, „Bazaren“, „den lille Havfrue“ og „Paradiſets Have“ havde gjort et dybt Indtryk paa ham. Han talte om andre danſke Forfattere, kjendte til Dehlenschlägers og H. C. Ørſteds Skrifter, han ſkattede det aandelige friſke Liv i Kunſt og Videnſkab, der rørte ſig i mit Fædreland; af v. Dønniges, der havde bereiſt Norge og Sjælland, vidſte han iſær om Sundets Pragt og vore ſkønne Bøge-

stove; vidste om den Skat, vi fremfor Andre eie i det nordiske Musæum.

Ved Tasselet hædrede Kongen mig med at udbringe en Skaal for min Musa, og da vi reiste os, indbød han mig til en Seiltour; det var graat Veir, men Skyerne i Flugt; ved Søen laae en stor luffet Baad, pyntelige Roerkarle presenterede med Alarerne og snart og let glede vi hen over Vandet; jeg læste ombord Eventhyret: „den grimme Velling“ og under livlig Samtale om Poesie og Natur kom vi til en Ø, hvor just paa Kongens Befaling en smuk Villa blev bygget; tæt ved var gennemgravet en stor Høi, man antog den for en Rjæmpegrav, som de hos os i Norden, her var funden Knokler og en Flintesteens Kniv. Følget holdt sig noget tilbage, Kongen bød mig tage Plads hos sig paa en Bænk tæt ved Søen, han talte om mine Digtninger, om Alt hvad Gud havde givet mig, talte om, hvor forunderlig Menneskenes Lod i Verden blev, og den Fortrøstning, der laae i at holde sig til vor Herre. I Nærheden af, hvor vi sad, stod et stort blomstrende Hylde træ, det gav Anledning til at omtale den danske Dryade deri, som den aabenbarer sig i Eventhyret „Hylde moer“, jeg fortalte om min seneste Digtning, den dramatiske Benyttelse af samme Person, og da vi gik Træet forbi, bad jeg om Tilladelse til at plukke een af dets Blomster til en Grindring om denne Stund; Kongen brød selv een af og rakte mig, den gjemmes nu mellem kjære Minder og fortæller om Aftenen her.

„Vilde dog Solen skinne!“ sagde Kongen, „De skulde see, hvor smukt Bjergene her kunne lyse!“

„Jeg har altid Lykken med mig!“ udbrød jeg, „den vil vist skinne!“ og i samme Dieblis kom virkelig Solen frem, Alperne skinnede i deiligt rosenrødt. Da vi siden seilede hjem, læste jeg paa Søen Historierne om „en Moder“, „Hørren“ og „Stoppe naalen.“

Det var en deilig Aften, Vandfladen blifstille, Bjergene

bleve saa blaa, Sneetoppene glødede, det Hele var som et Eventyr.

Bed Midnat naaede jeg München. Allgemeine Zeitung omtaler smukt dette Besøg: „König Max und der dänische Dichter.“

Fra München gik jeg til Schweiz, Lago di Como og Milano, denne By var endnu erklæret i Beleiringsstilstand; da jeg skulde bort derfra, kunde man i „Politiet“ ikke finde mit Pas, jeg blev kaldet derop, en saadan Begivenhed var nok til at for-
dærve mig hele min Rejseglæde. En aaben Skrivelse fra den østerrigste Gesandt i Kjøbenhavn, der anbefalede mig til de civile og militaire Embedsmænd kom mig nu til Nytte, man var meget forekommende, men mit Pas var ikke at finde; nu bragtes frem alle de, der vare modtagne, og jeg opdagede mit, ganske rigtigt henlagt efter sit Nummer, men dette var af Gensd'armen ned-
skrevet urigtigt, svarede ikke til det han, havde sat paa mit Modtagelsesbeviis, Alt kom igjen i god Orden; men, som sædvanlig, jeg skulde fremfor Andre have Blageri med mit Pas, det jeg paa Reisen, næsten til det Komiske, vaager over.

Tilbageveien gik over St. Gothard og Bierwaldstäter-
Søen, i hvis deilige Omgivelse jeg blev nogle Dage. Ved Schaff-
hausen sagde jeg Schweiz Farvel og tog igjennem Hjemmet
for Auerbachs „Dorfgeschichten“, det romantiske „Schwarz-
wald“. Sorte Kulmiler udsendte her deres blaalige Røg, deilige
Mennesker kom forbi, Bjergveien „die Hölle“ var et sandt
Alpepartie.

En gribende Scene blev jeg Vidne til paa en Jern-
bane-Station imellem Freiburg og Heidelberg; en stor Skare
Udvandrere til Amerika, Gamle og Unge, steg ind i Vog-
nene, deres Slægt og Venner toge Afsted med dem, det var en
Fortvivlelse, de græd høit og jamrede. Jeg saae en gammel Kone
klamre sig fast til en af Vognene, hun maatte rives løs. Toget

gik, hun fastede sig paa Jorden. Vi fløi afsted fra denne Sammer, dette Hurraraab; altid verlede Egnen for dem, som foer afsted, men de, som bleve tilbage, have kun Savnet og Sorgerne, hver Ting, der minde dem om de Bortdragne.

Heidelberg Slots-Ruin besøgte jeg paa den friske varme Sommerdag. Inde i Ruinens Stuer og Sale vorede Kirsebærstræer og Hylb, Fuglene fløi qviddrende omkring, med Get raabte en Stemme mit Navn; det var Restner, den hanoveranske Gesandt i Rom, Søn af Werthers Lotte; han var i Besøg i Tydskland, det var vort sidste Møde, han døde Aaret efter.

Sidst i Juli var jeg igjen i Kjøbenhavn, Hendes Majestæt Enkedronning Caroline Amalie hædrede mig med en naadig Indbydelse ud til Sorgenfri, jeg var her flere Dage, boede i afdøde Geheimeraad Adlers Bærelser; mange Livserindringer fra Barndomstiden til disse lysere og bedre Dage gik gjennem min Sjæl, der bøiede sig taknemlig mod den fjærlige Gud.

Egnen rundt herom, den jeg tidligere kun flygtigt havde seet, blev jeg nu mere kjendt med; jeg lærte endmere at statte det fromme hjertenskjærlige Gemyt hos den i Sorg prøvede ædle Dronning.

Jeg havde for Casino skrevet Eventyr-Comedien: „Hilde-møer“; Directeuren og alle Spillende lovede sig særdeles meget af denne Digtning; den blev ved første Forestilling modtaget med stort Bifald, hvori dog blandede sig nogen Hysken, men saadant fandt i den sidste Tid altid Sted ved ethvert nyt Arbeide, „Dagbladet“ udtalte sig venligt og erkjendende, derom, men „den Berlingske Tidende“ og „Flyveposten“ der ellers altid var meget mildtdømmende ogsaa mod mig, brød ganske Staven over dette Arbeide og kunde aldeles ikke finde Sammenhæng deri

jeg svarede med at fortælle Indholdet, der danner en ganske vel udtænkt lille Historie. Derimod fandt jeg Paaskjønnelse hos de fleste af vore Digtere. Heiberg og Ingemann tilskrev mig hver et meget smukt anerkjendende Brev, Pastor Boye udtalte sig saa varmt, saa inderligt, og jeg troer, at „Hyldepoer“ var det eneste Stykke, han nogenstinde gik at see i Casino. Men Bladcritiken i Almindelighed øvede sin Magt og fjølnede Folkets Interesse; jeg kom ved denne Leilighed til den Overbeviisning, at mine fleste Landsmænd ikke have stor Sands for det Phantastiske, de vilde ikke stige for høit, men blive paa Jorden og ernære sig redelig ved tarvelige dramatiske Retter, lige efter Kogebogen. Directeur Lange vedblev imidlertid at give Stykket, og lidt efter lidt klarede det og blev tilsidst optaget med udeelt Bifald. Ved een af Forestillingerne kom jeg til at sidde i Nærheden af en gammel, brav Mand fra Landet, allerede i første Scene af Stykket, hvor Elementaanderne optræde, vendte han sig om til mig, som han ikke kjendte, og indledende sagde han, „det er da noget forbandet Løi at hitte Rede i!“ — „Ja, det er jo lidt svært,“ svarede jeg, „men siden bliver det tydeligere, saa kommer der en Barbeerstue, hvor der barberes og en heel Deel om Kjærlighed!“ „Naa, saa det gjør der!“ sagde han. Da Stykket var endt, havde det tiltalt ham særligt, eller ogsaa var han kommet efter, at jeg var Forfatteren, thi nu vendte han sig om mod mig og forstikkrede: „det er et overmaade rart Stykke, og meget forstaaeligt, det er bare Begyndelsen, der har sine Vanskeligheder til man kommer ind i dem!“

Paa det kongelige Theater opførtes i Februar 1853 „Nøkken“; Professor Gläser havde over denne Digtning udgivet en Hylde af Melodier, en nordisk Toneklang i disse, og det erkjendtes.

I Vintsen forlod jeg Kjøbenhavn, tog ud til Ingemanns i den friske Skovnatur, til det Hjem, hvorhen mit Hjerte, lige fra Skoletiden i Slagelse, stadigt hver Sommer drog mig. Alt der, og Hjerterne med, var uforandret, — Vandre-Svanen, hvor vidt den flyver om, flyver altid igjen til det gamle kjendte Sted ved Skovsøen, og jeg har dens Natur.

Ingemann er vist vor meest folkelige Digter, hans Romaner, dem Critiken strax vilde gnave Livet af, staae levende og læste; de ere trængte ind hos Høie og Lave i de nordiske Riger, dem læser den danske Bonde og faaer derved fjærsit Land og dets historiske Minder, en dyb Accord klinger her fra hver Digtning, selv fra de mindre af disse og for at nævne en saadan, der sjældnere omtales: „den stumme Frøken“, det er her, som om Digtningens Træ gjennemsuses af Diebliffets store Bevægelser, dem vi Alle have fornummet, og som vore Børnebørn ville høre dem af de Gamles Mund. Ingemann har dertil Humor og Digterens evige unge Hjerte! Det er lykkeligt at kjende en Natur som hans, og endnu lykkeligere at vide, at have i ham en prøvet, trofast Ven!

I den billedsmykkede Stue, her, hvor Lindetræerne stygge udenfor og Søen skinner blank og blaa, hvor Alt næsten endnu er, som da jeg fra Slagelse Skole, som Discipel, kom her en deilig Sommerdag, høier sig nu til en heel broget Krands en Digtning for mig herinde, Grindringen om Alt hvad jeg saa, levede og vandt i den lange Mellemtid, det Meeste af mit Livs Eventyr.

Foraaaret begyndte saa smukt dette Aar, hilsede mig med grønne Skove og Nattergale-Sang, — og snart var Alt dette kun en tom Herlighed; — tunge, angstfulde Dage ventede. Cholera udbrød i Kjøbenhavn, jeg var ikke længere i Sjælland, men hørte om alle Sygdommens Rædsler og Dødsbud, det første for mig nære, smertelige, var om Digteren,

Pastor Boye. I de sidste Aar kom han mig saa inderlig, saa erkjendende imøde, jeg havde faaet ham inderlig kjær.

En af de piinligste, smerteligste Dage i denne bittre Tid var netop en Dag, der skulde være viet til Glæde og Munterhed. Jeg var paa Glorup, Grev Moltke-Hvitfeldt feirede sit Sølvbryllup, jeg var den eneste Fremmede, der var indbudt, og det alt for Aar og Dag siden; alle Godssets Bønder vare Gjester, jeg troer her var samlede over fexten Hundrede, Alt var rigt og festligt med Dands og Lystighed, Musiken flang, Flagene vaiede, Raketterne steg og midt under denne Jubel fik jeg Brev om, at et Par af mine Venner vare bortrevne. Dødsengelen gik fra Huus til Huus; nu sidste Aften standsede den ved Hjemmets Hjem for mig, Collins Gaard. „Vi ere, idag Alle, flyttede andesteds hen!“ skrev man, „Gud veed, hvad der forestaaer i næste Døgn!“ Det var, som fornam jeg Budskab om, at Alle, hvem mit Hjerte var voxet fast til, skulde rives bort; jeg laae i Graad paa mit Kammer, udenfor flang lystig Dandsemusik og Hurra, Raketterne lyste, det var ikke til at udholde. Daglig lød nye Sørgebudskaber; ogsaa i Svendborg udbred Cholera, min Væge, mine Venner, Alle raadede de mig at blive paa Landet; i Thyland stod mere end et gjeftfrit Huus mig aabent.

En stor Deel af Sommeren tilbragtes nu hos Michael Drewsen paa Silkeborg; en Skildring af denne naturstjønne Egn, der minder om Schwarzwalds Skov-Tylde og Skotlands storartede Hede-Gensomhed, har jeg givet med alle dens Minder og Sagn.

Hvor Klofret stod ved Soens Siv,
Bag Hedens Lyng og tunge Beie,
Nu rorer sig et virksomt Liv,
De store Mollehuul sig dreie.
En lille Rjebstad alt her groer,
Mod Aaen Ellene sig boie,
I Danskens Hoiland Drnen boer,
Nær Hedens tusind' Rjampelhoie.

Et Stykke Danmarks Deilighed
 Er Silkeborg, det maa man love,
 Der Gudens Na faaer Leilighed,
 At see sig om i dybe Skove.
 Nær Naen Himmelbjerget staaer,
 Det staaer saa fast som Norges Dovre;
 I Mosen Storken fulsort gaaer.
 Her er saa smukt og godt herovre.

Midt i denne deilige Natur, og i et gjestfrit Hjem, gif jeg
 dybt sorgmodig om, mit Hjerte var inderligt bedrøvet; jeg kom
 i en nerveus, lidende Tilstand, i Uvisshedens Dval. Naar Post-
 hornet flang, løb jeg afsted for strax at faae Breve og Aviser, jeg
 var ved at synke i de Minuter, jeg maatte vente; jeg var forpiint,
 trykket, sjælesyg, og saasnart derfor Sygdommen i Kjøbenhavn tog
 saaledes af, at man meente, at jeg kunde komme tilbage, skyndte jeg mig
 til de kjære Menneſter, hvem jeg havde tænkt aldrig mere at gjensee.

I Foraaret, kort før Epidemien udbrod, var min brave For-
 lægger Cancelliraad Reizel død; med sand Deeltagelse, der gif over
 til Venſkab, havde vi under hele min Forfattervirksomhed sluttet
 os til hinanden; hans sidste Foretagende blev Bestemmelsen om
 at levere i en billig Udgave mine „Samlede Skrifter“; i
 Tydſkland var allerede syv Aar tidligere en „Gesammt-Aus-
 gabe“ givet, og med denne fulgte: „das Märchen meines
 Lebens“, en Skizze kun, men som i Udlandet blev optaget med
 udeelt Interesſe og Deeltagelse; „Magazin für die Literatur
 des Auslandes*)“ giver en gennemgaaende høit hædrende
 Anmeldelse: „die Literatur hat in Goethes Wahrheit und Dich-
 tungen, Rousseaus Bekenntnissen und in Jung-Stilling's
 Leben fast die einzigen Bestzhümer der Art aufzuweisen, aber
 künſtig wird Andersens neuestes Werk: „das Märchen mei-
 nes Lebens“ unzweifelhaft mit zu demſelben gezählt werden.
 Det er med hver af de to ſidſtnævnte Forfatteres Selvbigraphie,

*) 1847, Nr. 30.

at min Bog sammenstilles og hjertelig erkjendes. Det samme har jeg erfaret fra England og Amerika, hvorhen den er baaret ved Oversættelser af Mary Howitt og Dr. Spillan; paa Dansk skulde nu ogsaa den Lykke tildeles mig, endnu ung og frisk i Sindet, at udgive mine samlede Skrifter; et Ønske af Betydning, idet jeg da kunde ordne og tillige bortkaste een og anden altfor bladløs Green; min Selvbiographie vilde dertil stille det Hele i sit rette Bys. Jeg vilde give ikke den tidligere Skizze, men den hele friske fulde Erindring af hvad jeg levende følte og vandt! En Slags Fremstilling af de mange Betydelige, mit Livs Bei førte mig sammen med, Indtrykkene fra min Tid og hele Omgivelse, vilde jeg troe, som optegnede for en kommende Slægt, maatte have en Slags tidshistorisk Interesse, ligesom ogsaa en simpel Fremstilling af, hvad Gud lod mig prøve og overvinde, vilde styrke mangt et fjæmpende Talent.

I Efteraaret 1853 blev Arbeidet begyndt, netop i de Dage i October Maaned var det fem og tyve Aar, siden jeg blev Student; det var blevet Skik og Brug i de sidste Aaringer, at hvert Hold feirede sin Sølv-Artiums-fest, om jeg saaledes tør kalde den. Det Interessanteste ved hele Festen var det første Møde i Forsamlings-Salen, det, at gjensees med Mange, man i saa lang Tid ikke havde mødt; Nogle vare blevne tykke og ukjendelige, Andre gamle og graahaarede, men Ungdomssind lyst i dette Dødblik ud af alle Dine, dette Møde var for mig egentlig Bouquetten; ved Bordet blev holdt Taler og flere Sange sungne, een, jeg havde skrevet, udtaler ganske min Stemning, og som det viste sig ogsaa de Andres; her er den:

Saa er vi sammen da igjen ved Bordet,
Sidst var det ved det store, grønne Bord,
Og der hver af os skulde føre Ordet,
Her kun Enhver, som vil, skal have Ord,

Dg give Taler, Biser, eller Stemme,
 Enhver jo giver efter sine Aaar;
 Dg nu er vi gemytlige og hjemme,
 Vi er Studenter fem og tyve Aar.

Vel modes vi i Ny og Næ paa Gaden,
 At sige, naar i samme By vi boe,
 Men de, som leve langt fra Bagtparaden,
 Kan knap paa Mode og paa Venstreb troe,
 Derfor led Dypaab, derfor skete Manen
 Om Mode her, som der i Brevet staaer,
 Champagnen knalder nu paa Skydebanen,
 Her er vi efter fem og tyve Aar!

Historien har saaet rige Blade,
 Fra den Gang vi til Artiums-Bordet gif,
 Erindringer, de tunge og de glade,
 For Verden og os selv, staae for vort Blif:
 Saa rig en Tid, at vi kan kaldes Gamle,
 Dg i vort Hjem, hvor Brødsfrugts-Træet staaer,
 Vi kan i Kredsen, som vi om os samle,
 Fortælle om de fem og tyve Aar!

De Fleste af os fik en lille Kone,
 Maaskee en stor, og det er ogsaa godt,
 Dg saa en Børneslok omkring sin Throne,
 Dg man er rig, selv om man har det smaat;
 Dg man har Aands og Legems Mad og Drikke,
 Man har sin egen Kraft, hvordan det gaaer,
 Dg saa har man en Ven, man veed det ikke,
 Vi er saa mange fra det samme Aar!

Mens Tidens Aand er gjennem Verden draget,
 Vi vorte meer til Hjemmets Jordbund fast,
 Det bruste om os under Bingeslaget,
 Hver Gang det Gamle for det Nye brast;
 Men Gæt ei brast, og derom vil vi sjunge,
 Vort Baand, der fra Examens-Bordet naaer.
 Dg nu er vi iaften Alle unge,
 Studenter kun paa fem og tyve Aar!

En smuk aandfuld Skaal udbragtes derpaa af Professor Clausen for Baludan-Müller og mig, de to Digtere, der af Aarets Studenter havde hævdet sig en fremtrædende hæderlig Plads i Literaturen.

Nogle Dage efter underrettedes jeg om ved en trykt Placat:

„Mellem dem af Studenterne fra 1828, som bleve længst samlede ved Festen den 22de October yttredes Ønsker om et fælleds Foretagende, som kunde bevare Mindet om det Aar der havde forenet os. Efter nogen Overveielse bleve vi enige om at gaae ud fra Tanken om Aarets „fire store og tolv smaa Poeter“, og stifte et Legat, under Navn af det Andersen-Baludan-Müllerske Legat, som i Tiden, naar det ved aarlige Bidrag havde naaet en passende Størrelse, skulde anvendes til Understøttelse for en dansk Digter, som ikke havde offentlig Ansættelse.“ *)

Hvorvidt og til hvad dette vil udfolde sig, ligger i Fremtiden, men Glæden har jeg over Tanken derved, den er en Erkjendelse, en Hyldest af danske Studenter, af Kammerater fra eet og samme Studenter-Aar.

Reiselivet er mig som et forfriskende Bad for Aand og Legem; et Par Uger i det kommende Aar tog jeg bort, for i Wien, Triest og Venedig at nyde Foraaret i sin Friskhed; kun tre, fire Livsbilleder herfra af Betydning ere nedtegnede.

Kirsebærtræerne blomstrede i det kjære sachsiske Hjem i Maren, Ralkovnene dampede, Königsstein, Lilienstein og alle disse Bjerge i det Smaa løftede sig og vinkede; det var igjen, som der kun laae en lang Vinternat — men med en fæl Choleradrøm imellem, — siden jeg stod her sidst; jeg troede at see den samme Blomstren, de samme

*) Indbydernes Navne: A. Skrifte, M. Hammerich, Fr. Barfod, L. J. Bruun, F. Liebenberg, C. Rothe, J. P. Trap.

Skyer og Skygger, det samme gæstfrie Hjem og de kjære Venner. — Paa Dampens Vinger gif det i Flugt gjennem Bjerger, over Dale, Stephans-Taarnet øinedes og i Keiserstaden, efter mange Aar, skulde jeg mødes igjen med Jenny Lind-Goldschmidt. Hendes Mand, som jeg første Gang her saae, kom mig hjerteligt imøde, en kraftig lille Søn stirrede paa mig med store Øine. Jeg hørte hende igjen synge; det var den samme Sjæl, det samme Tonevæld! Tauberts lille Sang: „Ich muß nun einmal singen, ich weiß nicht warum“, er som blevet til paa hendes Læber, det var den jublende qviddrende Fugl, saaledes kan ikke Rattergalen fløite, Droslen ikke trille, der maa en Barnesjæl deri, en Tanke-Sjæl, den maa synges af Jenny Goldschmidt. Det er det dramatiske Foredrag, det dramatiske Sande, der udgjør hendes Magt, hendes Storhed, og kun i Concert-Salen, i den der foredragne Arie og Vise lader hun os høre det, — hun har forladt Scenen — det er en Synd mod Alanden, det er at opgive sin Mission — det Gud vil!

Bedrøvet og dog glad, underlig taktfuld — fløi jeg mod Illyrien, Landet hvor Shakspeare har henlagt saa mange ved ham udødelige Scener, Landet hvor Viola finder sin Lykke.

Det er et overraskende deiligt Skue ved Solnedgang, som jeg saae det, pludseligt fra den høie Fjeldbrand at see dybt under sig det rødstraalende Adriaterhav; Trierst laae ved denne Belysning end mere mørk, Gaslamperne vare netop blevne tændte, Gaderne straaledede i Ildcontour, det var fra Bognen et Skue ned, som fra en Luftballon i sin langsomme Dalen; det skinnende Hav, de straalende Gader, seet i disse saa Minutter, beholdes gjennem Aaringer.

Fra Trierst er man ved Dampstib paa sex Timer i Venedig.

„Et sørgende Brag paa Vandet“ var Indtrykket, det gjorde paa mig, da jeg første Gang 1833 var her, nu kom jeg her

igjen, søsyg fra Døningerne paa Adriaterhavet, det forekom mig, som jeg slet ikke slap i Land, men kun fra et mindre over i et større Fartøi, det eneste Hyggelige syntes mig kun det, at nu ved Jernbane-Moloen var den tause By bleven forenet med det levende Fastland. — Venedig, seet i Maanestien, er et deiligt Skue, en underlig Drøm, værd at kjende, de lydløse Gondoler glide som Charons Baade mellem de høie Paladser, der speile sig i Vandet, men ved Dagen er her ufsjænt, Canalerne have et smudsig Vand, hvori flyder Kaalstokke, Salatblade og alstens Ting, Vandrotterne komme fra Husenes Revner, Solen brænder hedt ned mellem Murene.

Glad fløi jeg paa Dampen fra den vaade Grav, henover det uendelige Dige omgivet af skimlet grønne Vandstriber og Sandflader; paa Fastlandet hang Viinløvet i festlige Guirlander, den sorte Cypress pegede mod den blaa Luft, Verona var Reises Maal den Dag. I det varme Solstien sad her paa Amphitheatrets Trin nogle hundrede Mennesker, de fyldte ikke stort, de saae Skuespil, der opførtes paa et midt herinde opreist Theater, med malede Coulisser, seet ved italiensk Solstien. Orchestret spillede Dands-Musik, det Hele havde noget saa Travesterende, noget saa ynkeligt Nutids her paa Rest af den svundne romerske Old.

Under mit første Besøg i Venedig fik jeg der et Skorpionsstik i Haanden, nu i Nabobyen, som Verona er blevet det ved Jernbanen, skulde jeg friste samme Skjæbne, jeg fik et Stik paa Hals og paa Kind, det brændte, det hovnede, jeg var meget lidende, og saaledes saae jeg Garda-Søen, det romantiske Riva med sin frodige Viinløvsdal, men Smerte og Feber drev mig afsted. Vi kjørte om Natten i det klareste Maanestien en vild romantisk Wei, en af de skønneste, jeg har seet, et Natur-Maleri, som ikke en Salvator Rosas Phantaste kunde skabe

paa Lærredet. Jeg har Indtrykket deraf, som af en deilig Drøm midt i en Smertens Nat.

Lidt over Midnat naaede vi Trient der frembød hele Italiens Uhyggelighed for de Reisende. Venten ved Porten til en Gend'arm langsomt kom og affordrede Pas, det man i den mørke Nat maatte give ud i fremmed Haand, med Løfte om at erholde det igjen næste Morgen tidlig, uden Billet, uden Beviis, ganske uden al Tilhold i det paastrænge Østerrigske; saa slæbde man hen ad store bælmørke Gader til et palaisagtigt, men som uddødt Hotel, hvor efter lang Banken og Larmen kom en dvast halvflædt Cameriere, der førte os op ad folde, brede Trapper, ad lange Gange og skumle Corridorer ind i en stor, høi gammel Sal med to opredte Senge, hver til en heel Familie med Børn; en søvrig Lampe stod paa det støvede Marmorbord, Dørene kunde ikke lukkes, man saa gjennem dem ind i store Sale ogsaa med Senge til hele Familier; der var Blinddøre i Tapeterne, Røstrapper og rød Viin spildt paa Gulvet, livagtig at see som Blodpletter. Det var Omgivelsen, det var Stedet den sidste Nat i Italien. Saarene brændte, Blodet brændte, der var ikke Tanke om Sovn og Hvile, endelig blev det Morgen, Bjælderne klang paa Beturinens Heste og vi fløi fra Trient og dets nøgne Morbærtrær, Bladene vare plukkede af og bragt til Torvs. Over Brenner, gjennem Innsbruck naaede vi München.

Her fandt jeg Venner, Omhu, Hjelp. Kongens Læge, den elskværdige gamle Geheimeraad Gietl tog sig paa det Hjerteligste og meest deeltagende af mig; og efter fjorten noget pinesulde Dage var jeg istand til at modtage den kongelige Indbydelse til Slottet Hohenschwangau, hvor Kong Max og hans Gemalinde tilbragte Sommertiden.

Der kunde digtes et Eventyr om Alperosens Alf, der fra sin Blomst flyver gjennem Hohenschwangaus billedmalede

Gale, hvor han seer Noget, som er endnu skønnere end hans Blomst.

Mellem Alperne og Floden Rhen i en aaben frodig Dal, mellem to klare mørkegrønne Søer, den ene noget høiere end den anden, hæver sig paa et Marmorbjerg Slottet Hohenschwangau, før stod her Borgen Schwanstein; Welfer, Hohenstauffer og Schyrer vare engang dets Herrer, deres Bedrifter leve endnu her i Billeder, malede paa Slottes Vægge. — Kong Max har, som Kronprinds, ladet Slottet restaurere og blive til den Pragt-bolig, det nu er.

Ingen af Slottene ved Rhinen er deilig som Hohenschwangau, og ingen har der en Omgivelse som dette, den udstrakte Dal og de sneebedækkede Alper. Prægtigt løfter sig den høit hvælvede Port, hvor to Ridderstikfælses staae med Baierns og Schwangaus Vaabenbillede, Rude og Svane. I Slotsgaarden, hvor Vandstraalen springer fra Muren, der pranger med Madonnas Billed malet al fresco, skygge tre mægtige Lindetræer, og i Haven, mellem en Fylde af Blomster, hvor de deiligste Roser svulme i det Grønne, troer man at gjenfinde Alhambras Løvebrønd; det iiskolde friske Væld løfter endnu paa denne Høide sin Straale fyrrethve Fod i Veiret.

Digtningens levende Ord udtaler over Slottes Indgang sin Hilsen:

„Willkommen Wandrer, holde Frauen,
Die Sorge giebt dahin,
Last eure Seele sich vertrau'n
Des Dichtungs heiteren Sinn.“

En Vaabenhal, hvor gamle Rustninger med Hjelm og med Landse synes levende Ridderstikfælses, er det første Sted, man træder ind i, og nu aabne sig en Række rigtmalede Gale, hvor selv Vinduernes brogede Glas fortælle Legender og Historier,

hvor hver Bæg er som en heel Bog, der melder om forsvundne Lider og Mennesker.

„Hohenschwangau er den smukkeste Alperose, jeg saae her i Bjergene; gid den ogsaa altid her blive Lykkens Blomst.“

Disse Ord paa Tydsk nedskrev jeg der i et Album, de ere og blive ogsaa i mit Hjerte.

Her tilbragte jeg et Par deilige, lykkelige Dage! Kong Max modtog mig, om jeg tør sige det, som en kjær Gjest, den ædle, aandfulde Konge viste mig saa stor Deeltagelse og Naade; her var godt og velsignet. Dronningen, en sødt Prindsesse af Baiern, af sjelden Skjønhed og elskelig Ovindelighed, blev jeg af Hans Majestæt selv forestillet for. Efter Tasselet, den første Dag, kjørte jeg med Kongen i en lille aaben Vogn en ganske deilig Tour, vist et Par Mile, heelt ind i det østerrigste Tyrol, og denne Gang var jeg fri for Spørgen om Pas, der er mig en Plage, ingen Standsning mødte; deilig malerisk verledende Egnen, Landboere stode paa Weiene, hilsende Kongen; de Kjørende, vi mødte, holdt, imedens Hans Majestæt tog forbi. Et Par Timer varede denne deilige Fart mellem de solbelyste høie Bjerger, og i al den Tid talte med mig Kongen, saa deeltagende, om „Das Märchen meines Lebens“, det han nylig havde læst, og spurgte om flere af de deri nævnte danske Personer, udtalte dertil, hvor smukt og godt nu Alt var for mig, hvilken glad Følelse, jeg maatte have, efterat have overvundet saa Meget og endelig tilfjæmpet mig al Erkjendelse.

Jeg sagde, at mit Liv virkeligt tidt forekom mig som et Eventyr, saa rigt, saa forunderlig verlende, jeg havde prøvet det at være snart fattig og eensom, snart i rige Sale; jeg kjendte at være haanet og at være hædret, — selv denne Stund, nu jeg ved en Konges Side fløi mellem de solbelyste Alper, var et Eventyr-Capitel i mit Liv!

Vi talte om Scandinaviens nyeste Literatur, jeg nævnede Salomon de Caus, Robert Fulton og Tycho Brahe,

hvorledes Digtefunsten i vor Tid drog frem disse Tidens Løstere. Aand, Hjerte og Gudsfragt lyfte i al den ædle Konges Tale; det var og er mig een af de uforglemmelige Timer her.

Om Aftenen læste jeg for det kjære Kongepar Historierne: „Under Piletræet“ og „Det er ganske vist.“ Med v. Dönniges besteg jeg et af de nære Bjerge; saae den deilige storartede Natur. — Altfor hurtig henfløi Tiden.

Dronningen forundte mig at skrive nogle Ord i sit Album; Keisere og Kongers Navne prangede der, og mellem disse et fra Videnskabernes Rige, Professor Liebig, hvis hjertelige, indtagende Personlighed jeg i München havde lært at kjende og saae fjær.

Blod om Hjertet, dybt taknemlig mod det elskelige Kongepar, forlod jeg Hohenschwangau, hvor der er sagt mig, jeg atter skulde være velkommen. En stor Bouquet af Alperoser og Forglemmigei førte jeg med mig i Vognen, som førte mig til Füssen.

Fra München gik Hjemveien over Weimar.

Carl Alexander var tiltraadt Regjeringen; han opholdt sig just paa Slottet „Wilhelmsthal“ ved Eisenach, hvorhen jeg tog og tilbragte rige lykkelige Dage hos den ædle Fyrste i denne uendelig deilige Natur midt i Thüringerstoven.

Det gamle Wartburg, paa hvis Opbyggelse ganske i dets oprindelige Stil den nu regjerende Storhertug i en Række af Aar har anvendt store Summer af sin egen Formue, stod nu saagodt som fuldendt, med prægtige Billeder paa Murene der melde Slottets Sagn og Historie. Minnesangersalen i sin Fortids Storhed prangede allerede med Söllerækkerne, og hvilken Udsigt her over Skov og Bjerge, hele Sceneriet fra Minnesangertiden: Venusbjerget, hvor Tannhäuser forsvandt, de tre „Gleichen“, selv Skoveensomheden, som Walther von der Vogelweide og Heinrich von Ofterdingen

kjendte den. — Sagn og Historie har her hele sit uforandrede Grundrids.

Paa det lille Slot nede i Byen Eisenach boer Hertugen af Orleans' Enke, med sine to Sønner Greven af Paris og Hertugen af Nemours; jeg hørte af de meest Forskjellige, hvor afholdt hun og Børnene vare af Alle der, hvor uendeligt meget Godt hun efter sine Kræfter udøvede; hvor hjertensgod og deeltagende hun viste sig, en sand Velsignelse for den lille Stad. Paa Gaden mødte jeg de unge Brindsere med deres Lærere, de vare tarveligt klædte, men saae opvakte og gode ud; — Storhertugen af Weimar presenterede mig selv for Hertuginde. — Det gif mig saa levende gjennem Tankerne, hvad hun havde prøvet, lidt og gaaet igjennem, den hele Omverling i hendes Liv, uvilkaarlig kom Taarerne mig i Øinene, før jeg endnu ret havde begyndt at tale, hun saae det, rakte mig venligt Haanden, og da jeg paa Væggen betragtede Billedet af hendes afdøde Gemal, ung og blomstrende, som jeg havde seet ham i Paris paa Ballet i Hôtel de ville, og omtalte den Tid, kom Taarerne i hendes Øine; hun talte om ham, om sine Børn, sagde mig venligt, at de kjendte mine Eventyr; der var en Hjertelighed, en Inderlighed, en Sorg og dog noget uvindeligt Kjæft, som jeg havde tænkt mig det hos Helene af Orleans. Hun stod netop reiseflædt for med Banetoget at gaae nogle Mile bort; „vil De spise hos mig imorgen?“ spurgte hun. Jeg maatte svare, at jeg var i Begreb med Afreisen endnu i Dag: „om et Aar kommer jeg her tilbage!“ — „Et Aar“, gjentog hun: „hvormeget kan der ikke skee i et Aar, der skeer saa meget i saa Limer!“ — Og Taarer og Alvor lyste fra hendes Øine.

Hun rakte mig venligt Haanden til Afsked og sært bevæget forlod jeg den ædle Fyrstinde, hvis Skjæbne har været tung, men hvis Hjerte er kongeligt stort og stærkt i Tillid til Gud.

Snart var jeg i Danmark, og i travl Virksomhed ikke blot med Udgaven af „samlede Skrifter“, men med Gjengivelsen af Mosenthals „Volkschauspiel“: „Der Sonnenhof“; jeg havde under mit Ophold i Wien jeet det paa „Burgtheater“, det tiltalte mig særdeles, jeg gjorde Statsraad Heiberg opmærksom paa det, han tog ikke Notits deraf, det gjorde derimod Hr. Directeur Lange, han bad mig at skaffe sig det for Casino, og ved Intendanten for „Burgtheater“ erholdt jeg fra Mosenthal Stykket og „fri Haand over det.“ Beslægtet med Auerbachs „Dorfgeschichten“, valgte jeg dette os forstaaelige Navn: En Landsbyhistorie, og bragt paa Scenen, vandt det som man veed, stort Bifald og er saaledes gjentagne Gange givet. Foruden de tilføiede Sange, der ere nødvendige ved Opførelsen paa Casino-Theatret, havde jeg forestrevet, at i sidste Act „Anna“ oppe i Sennhytten griber en Brand og ved Skinnets af den gjenfjender „Matthias“, som hun saa ham, da Isang Smedie brændte. — Mosenthal læste siden ved Hjælp af sine danske Venner i Wien min Oversættelse og skrev mig strax derpaa et Brev til fuldt af Tak og Inderlighed, og tilføiede med Hensyn til mine faa Forandringer: „Die eingelegten Lieder sind trefflich gewählt, der Effect in der letzten Scene, das Schwingen des Feuerbrandes so plastisch, daß wir es bei der hiesigen Darstellung zu adoptiren gedenken!“

Mine „Eventyr“ *) var, som tidligere er sagt, ved at fremtræde i den større ved B. Pedersen smukt illustrerede

*) Nogle af disse ere i de sidste Aar blevne dramatiserede i Tydskland og der bragt paa Scenen, saaledes „Svinedrengen“, der efter den trykte Textbog: die Prinzessin von Marzipan, allerede har oplevet mange Forestillinger, og findes optaget i „Kindertheater“ von C. J. Görner. — „Den lille Havfrue“ er som Eventyr-Comedie opført paa et af Wiens større Theatre.

Udgave ligesom afsluttede, de nye, som fulgte og endnu kunde komme, fik jeg her Leilighed til at bringe sammen under Benævnelsen „Historier“, det Navn jeg i vort Sprog anseer at være meest betegnende for mine „Eventyr“ i al deres Udstrækning og Natur; Folkesproget stiller den simple Fortælling og den meest dristige Phantastiske Skildring hen under denne Benævnelse; Ammehistorien, Fabelen og Fortællingen betegnes hos Barnet, hos Bonden, i det Folkelige, ved det korte Navn: Historier.

Et Par Hester fremtraadte paa Dansk og Tydsk, de bleve høist erkjendende modtagne; en engelsk Udgave betitlet: „A Poet's day dreams“ udkom hos Richard Bentley; Anmeldelsen i „the Athenæum“ 1853 viser, at Mary Howitts forandrede Dom over mig ikke havde nogen Indvirkning paa den engelske Critiks hædrende Dom om mig; den siger: „Denne lille Bog, som er tilegnet Charles Dickens, synes nærmest at være bestemt til en Jule- eller Nytaarsgave, men den vil være ligesaa velkommen i hvilken som helst Blomster- eller Høstmaaned, som i den hellige Tid, „naar Tistapper hænge ved Muren“, efter som den kan læses og vil erindres af Digtere længe efter det travle Aars Udløb, og efter at dets travle Mennesker have været samlede med deres Fædre. Vi behøve ikke at yttre os om vor Modbydelighed for Sentimentalitet i dette Ords sædvanlige Betydning. For det, der er usandt og sygeligt, om det end er nok saa yndesfuldt, nok saa tiltrækkende, have vi hverken Die, Dre eller Hjerte; men for den Følelse, der er mindre dyb end den lidenskabelige Bevægelse, mindre høj end den begejstrede Tro, mindre vild end Geniets meteoragtige Udskielser, nære vi en sær eiendommelig Kjærlighed, og dem, der ikke nære den, yder Phantasten kun en halv Tilfredsstillelse. I Henseende til Originalitet, Lune og Underlighed ere Andersens Fortællinger enestaaende i deres Slags. Hvem der ønsker Beviis for vor Paastand, behøver blot at læse: „Hun duede ikke“, „Hjertesorg“, „Under Piletræet“, og „Det er ganske vist“ i dette

„Bind; og lad Nogen af dem, der mulig synes, at de ere
 „for „smaa“, forsøge paa at frembringe Noget saa fuldendt, flint
 „og let. Rigtignok behandle de i Almindelighed ifftun ubetydelige
 „Gjenstande og almindelige Følelser, men derfor ere de ikke desto
 „mindre sande Kunstværker, og som saadanne fortjene de varm
 „Modtagelse hos Enhver, der elsker Kunsten og dens Frembringelser!”

Netop i disse Dage, idet jeg fylder mit halvtredstindstyvende
 Aar og de „samlede Skrifter“ udsendes, bringer „dansk
 Maanedsskrift“ en af Hr. Grimur Thomsen skrevet An-
 meldelse af disse. Den Dybde og Varme, denne Forfatter allerede
 tidlig viste i sin Bog om Byron, aabenbarer sig ogsaa her i dette
 mindre Skrift, der aflører sig en Kjendskab, en Inderlighed til
 og for de Arbeider, han omtaler; det er mig næsten, som om vor
 Herre vilde, at jeg skulde slutte dette Livs Capitel med at have
 seet opfyldt H. C. Ørstedes fortrøstende Ord til mig i mine
 tunge Misfjendelsens Dage! Hjemmet har bragt mig Erkjendelsens,
 Opmuntringens rige Bouquet!

I Hr. Grimur Thomsens Anmeldelse er netop ved Even-
 tyrene i saa Ord anslaaet den rette Stræng, der giver Klang
 fra denne min Digtningens Dybde; det er vistnok ikke tilfældigt, at
 de givne Exempler paa det Heles Kjerne og Betydning just hentes fra
 „Historier“, altsaa fra det senest Skrevne: „Eventyret holder
 „en lystig Dommetag over Skin og Virkelighed, over den ydre
 „Skal og den indre Kjerne. Der gaaer en dobbelt Strøm deri.
 „En ironisk Overstrøm, som leger og spøger med Stort og
 „Smaat, som spiller Hjerbold med Høit og Lavt; og saa den
 „dybe Alvors Understrøm, som retfærdigt og sandt bringer
 „Alt „paa sin rette Plads“. Dette er den sande, den christe-
 „lige Humor!”

Hvad jeg vilde og stræbte at opnaae, er her klarlig udtalt!

Mit Livs Eventyr indtil denne Time ligger saaledes nu oprullet for mig saa rigt, saa smukt, saa fortrøstende! — selv af Ondt kom Godt, af Smerte kom Glæde, en tankedyb Digtning, jeg kunde ikke digte den saa. Jeg føler mig at være et Lyffens Barn! saa Mange af min Tids Ædleste og Bedste ere komne mig fjærligt og aabent imøde, sjelden er min Tillid til Menneskene bleven skuffet! de bittre, tunge Dage have ogsaa i sig Spiren til Belsignelse! hvad Uret jeg troede at lide, hver Haand som greb tungt ind i min Udvikling, bragte dog sit Gode.

I vor Fremstriden mod Gud fordunster det Bittre og Smertelige, det Skjønne bliver tilbage, man seer det som Regnbuen paa den mørke Sky. Menneskene dømme mig mildt, som jeg i mit Hjerte dømmer dem, og de ville det! et Livs Bekjendelser har for alle Ædle og Gode en Magt af Skriftemaalets Hellighed; trygt giver jeg mig hen. Aabent og tillidsfuldt, som sad jeg blandt fjære Venner, har jeg her fortalt mit Livs Eventyr.

Kjøbenhavn, den 2den April 1855.

H. C. Andersen.

Bilag.

U. S. Ingemann.

gnliE

I.

„Cand. phil. H. C. Andersen har troet at kunne give sit Ønske om offentlig Understøttelse til en Udenlandsreise en forøget Bægt ved ældre Forsatteres fordeelagtige Uttringer om hans poetiske Talent og om Gavnligheden af en Udenlandsreise i hans Stilling. Uagtet jeg er langt fra at tillægge min individuelle Mening i denne Sag nogen anbefalende Bægt, tillades det mig ved denne Leilighed at yttre min Deeltagelse for den unge Forsatter og hans Fremtids Lykke, idet jeg i hans Arbeider erkjender de umiskjendeligste Uttringer af en poetisk Natur og en ualmindelig Gave til at fremstille Billeder og Scener af Naturen og Menneskelivet. Jeg vilde ansee det for særdeles gavnligt, hvis den Deeltagelse, hans poetiske Bestræbelser allerede have opvaakt, maatte aabne ham Leilighed til, ved Kongelig allernaadigst Understøttelse, at udvide sin Synskreds ved det for en Digter saa vigtige Beskjendtskab til den sydlige Natur og Folkelivet i fremmede Lande.

Coro, den 30te December 1832.

B. S. Ingemann.

„Digteren H. C. Andersen har af mig forlangt et Vidnesbyrd, som han vilde lade følge med en allerunderdanigst Ansøgning om et Reifestipendium. Da denne Sag ikke hører inden-

for min Embedsfreds, vilde jeg have nogen Betænkelighed ved at opfylde dette Ønske, dersom jeg ikke troede, at det lod sig fyldestgøre, uden at jeg behøvede at fremstille mig som Dommer mellem stridige æsthetiske Partier; naar jeg nemlig indskrænkede mig til at tale som Vidne om de Fortjenester, jeg troer, at alle Personer ere nogenlunde enige om at tilstaae ham. Ingen synes at ville nægte ham levende og letbevægelig Indbildningskraft, og en bethdelig Magt over Sproget, som endog viiste sig i hans Arbejder, førend han endnu havde haft Leilighed til at erhverve sig de sædvanlige Skolekundskaber. Visse af hans Arbejder have derfor vundet et almindeligt Bifald; endnu flere have vundet et vel ikke saa udbredt, men dog temmelig vidtudbredt Bifald; og selv i dem, der ikke have opnaaet dette, erkjender man dog for det meste vilig de ovennævnte udmærkede Egenskaber. Blev en Understøttelse til Reiser ham allernaadigst forundt, saa at han kunde gjøre sig nøiere bekjendt med andre Nationer og fremmede Landes Natur, vilde han sikkert med den varmeste Taknemlighed gjøre sig en saadan Naade værdig, og med sand Iver stræbe videre at uddanne sin, allerede med saa meget Held øvede Digteraand.

Kjøbenhavn den 31te December 1832.

Allerunderdanigst

H. C. Ørsted.

„At Hr. H. C. Andersen er en ung Digter med Phantaste, Følelse og Vid, har i flere Aar et ikke ubetydeligt Publicum været enig i. Allerede som et uopdraget Barn, aldeles blottet for Kundskaber, viste han et besynderligt Talent, til rhymist at udtrykke sig i Modersmaalet, med Lethed og Levenhed; han kunde digte flydende, vel klingende Vers, førend han kunde læse og skrive; saa man kan vel sige, at denne Gave er ham

medfødt af Naturen! At han i senere Aar har gjort Fremfribt, vil Billigheden ogsaa tilstaae; dog kunde han vel trænge til at udvide sin Menneſtefundskab, at dyrke og ſkjærpe ſin Dømmekraft, at øve ſig i at opfatte og fremſtille intereſſante Characterer. Til denne Dvelfe er viſt ingen Skole bedre end en Udenlandsreife, og en ſaadan vilde uden tvivl være den unge Digter til ſtørſte Nytte, ligesom det ogsaa er at haabe, at det vilde bære gode Frugter for Fædrelandets Literatur.

Allerunderdanigſt

Adam Dehlensſchläger.

Den 7de Januar 1833.

„Det er kun efter den unge Digters indſtændige Begjæring, at jeg tilſidesætter en Bølelſe af Uværdighed ved her, i en Række af mit Fædrelands berømmelige Navne, at henſtille mit til Anbefaling for en ung Mand, der allerede har præſteret meget i et Fag, hvori jeg ſelv har forſøgt et underordnet Anlæg.

Men da jeg har kjendt Hr. Andersen ſiden det første Aar, da han faderløs og uopdraget, fattig, men rigt begavet, ſtyrtede ſig ud i Livets Strøm, for at opnaae et Maal, han ſelv endnu ikke kjendte; da jeg i de paafølgende Aar ſaae den nedarvede Guddomsgniſt, tæt indhyllt i qvælende Røgſtyer, mere og mere at bryde igjennem og tilſidſt at ſlaae ud i altid klarere Glammer: da følte jeg mig oftere gjennemtrængt af Verbødighed for den Genius, ſom i ham kjæmpede med næſten alle ydre Forhold og ſom — hvad man tør haabe — omſider vil beſeire dem alle.

At dette maa lykkes, er et Wnſke, jeg nærer — ikke alene for Digteren, men ogsaa for Digtekuſten i Danmark; og at de mægtigt gribende Gjenſtande, ſom en større Reiſe frembyder, vilde give hans noget vilde Phantaſie et reellere Stof at behandle, at han ved forøgede Kundſkaber vilde vinde en høiere Smag og en

skarper Følelse for det Passende, at han overhovedet vilde have godt af i den nærværende Periode af hans Liv — hvilken jeg anseer at være hans høiere Opdragelses — at rives ud af den Nødtørstighed, som kun altfor ofte har tvunget ham til at producere, — dette er hos mig en Overbeviisning, som høiligen be-
styrkes, naar jeg seer hen til, hvor heldigt allerede en lille Ud-
flugt til hiinsides Elben virkede paa ham og afgav glædelige
Spør i alle de af hans senere Arbejder, som ere fremkaldte af
en reen digterisk Bevæggrund.

Charlottenborg, den 8de Januar 1833.

Allerunderdanigst

J. Thiele.

„Digteren Hr. H. C. Andersen, som har indgivet en
allerunderdanigst Ansøgning, om at erholde et Reifestipendium af
Fonden ad usus publicos, har troet, at en Anbefaling fra mig
skulde kunde bidrage til Opfyldelsen af hans Formaal og har der-
for anmodet mig om at meddele ham en saadan. Uagtet jeg nu
ikke selv troer, at han trænger til min Anbefaling, eller at denne
skulde være istand til at fremme hans Forehavende, har jeg ikke
desmindre troet at burde efterkomme hans Ønske. Det er i denne
Anledning, at jeg tillader mig at bemærke, at ihvorvel Hr. An-
dersens poetiske Frembringelser have været Gjenstand baade for
Roes og for Dadel, synes dog den offentlige Mening om ham,
forsaavidt at være bestemt, at den erkjender hans Digter-Talent.
Og for mit Vedkommende gjør jeg mig en Fornøielse af at er-
klære, at jeg fra dets første Fremtræden har fundet dette Talent
ualmindeligt, da jeg i hans forskjellige Frembringelser — i hvad
jeg end kan have havt at indvende imod nogle af dem — har
troet at see et Lune, som er nær beslægtet med vor berømte

Wessels. At Hr. Andersen, der — som alle Digtere — lærer af Livet hellere end af Bøgerne, vilde ved en Reise til Frankrig og Italien berige sig med nyt Stof og samle en Mængde Kundskaber, der vilde være af gavnlig Indflydelse paa Udvøvelsen af hans Fag, derom har jeg aldeles ingen Tvivl.

Kjøbenhavn, den 9de Januar 1833.

Allerunderdanigst

J. L. Heiberg.

Dr. phil., Professor, kongelig Theaterdig-
ter og Oversætter, Lærer ved den kongelige
militaire Højskole.

II.

Agnete og Havmanden.

„Høistærede!

„— — Jeg er ikke den rette Dommer for Deres Digt; vi have, om jeg maa sige en ganske forskjellig æsthetisk Religion, De synes at være af den Mening, at Digteren kan skabe, hvad han vil, naar der kun er Livlighed, Følelse og Phantasi i Værket: jeg vil, at den af Digteren fremstillede Verden med al dens Frihed og Driftighed, dog skal beherskes af de samme Love, som det aandelige Liv opdager i den virkelige Verden, og uden hvilke det ikke var værd at leve deri. Efter min Mening bør derfor det Godes Magt føles som Herskende i et Digterværk, om ogsaa det Onde, ja selv Helvede er dets Gjenstand. Digtet har, efter min Mening, ikke Lov til at indskrænke sig til Verdensdissonantserne, udreven af deres Sammenhæng, ligesaa lidt som et musikalsk Kunstværk tør nøies med at give os Dissonantser, der skulle opløses udenfor Kunstværket. Jeg kan ikke noksom rive mig løs fra denne med min Natur sammensmeltede Overbeviisning, for ret upartist at nyde efter deres egen Art, de Værker, som ikke ville underordne sig hine den aandelige Verdens Love. I Deres nye Digt fremstiller De os et Væsen, hvori Hjertets aldrig tilfredsstillede Længsel, dens forunderlige Higen efter en ny og anden Verden skal aabenbare sig. Men denne Længsel viser sig ikke henrettet paa Noget af det, der giver Tilværelsen dens høiere Adel; det er ifkun en vild Begjærlighed efter noget sandfælt Stort. En saadan Begjærlighed kunde være Uttringen af en høiere Trang; men her

seer man Intet af denne, tvertimod, hun sønderriver Venstabs- og Kjærlighedsbaand for at tilfredsstille denne Sandseverdenens Til-
lokkelse. Vel sandt, Digteren har Lov til at skildre dette; men
saa maa det skinne igjennem, at denne Tillokkelse er en Forsørelse,
har noget Djævelst: og dette Djævelske maa ikke være uovervinde-
ligt for Mennesket, men den Ulykkelige, som hengiver sig dertil,
maa vises os som skyldig, ei som den, der ene er dømt ved Skjæb-
nen, De seer let, at denne Grundanskuelse maa have en Indfly-
delse paa min hele Dom om Digtet. Iøvrigt tilstaaer jeg med
Fornøielse, at De har anvendt megen findrig Kunst paa at danne
et dramatisk Digt af det gjenstridige Stof, der passer saa godt
paa Ræmpevisens Træsnit, og at mange skjønnere Vers og Skil-
dringer saavel af Bølelser som af Naturen, ikke har forseilet deres
Indtryk paa mig."

Kjøbenhavn, den 8de Marts 1834.

Deres

H. C. Ørsted.

III.

An Andersen in Copenhagen.

Berlin den 21sten Juni 1836.

Mit Freuden, theuerster Freund, wünsche ich Ihnen Glück zu Ihrem Improvisator *), indem ich Ihnen meinen herzlichsten Dank für so manche freundliche Erinnerung abstatte, die ich trüg und unbeholfen unerwiedert gelassen habe. Gar erfreulich wohlthuend ist das rein unschuldige, keusche, fromme Buch. Die Seite muß ich an ihm zuerst hervorheben, weil es so ganz im Gegensatz steht zu den hervorragenden Erzeugnissen der Zeit, die, wo sie auch Ehrfurcht erzwingen, höchst betrübend sind. Ich rechne dazu die französischen Romane, alle die mir zu Händen gekommen sind: *Nôtre dame de Paris*, *la salamandre*, *la peau de chagrin*, *le père Goriot*, *un secret*, *l'âne mort* et *la femme guillotinée* u. a. Zum Erschrecken durchschauende Blicke in die Verderbniß des menschlichen Herzens und der Gesellschaft, aber eine entgötterte Welt, eine Nacht, jenseits welcher keine Sonnen strahlen; der Satan von Milton schlägt mit Riesenschwingen das Nichts, aber es kann ihn nicht tragen, und er fällt unabsehbar. — Das sogenannte junge Deutschland hat nur durch die Entzündung, die es erregt hat, Aufmerksamkeit erweckt. Ein frevelndes Abbrechen und Abreißen ohne Neubau, ohne Plan und Aussicht dazu. Eine ekelhafte Philosophie oder gar Religion der Sitten.

*) Deutsch von Kruse, unter dem Titel: „Jugendleben und Träume eines italienischen Dichters. 2 Theile. Hamburg 1835.“

losigkeit, wozu in schleppenden Erzählungen hölzerne Puppen die Träger sind, Papierfiguren ohne Fleisch und Blut, ohne Leben. — Hier wollen wir doch nicht den Heine mit einverstanden wissen. Der ist wohl ein Dichter bis in die Fingerspitzen. Der erschafft Lebendiges, und wen er anrührt, tritt, Raze oder Mensch, aus dem Papier heraus, und steht da dem Gespötte preis oder dem Beschauen.

Auf solchem dunkeln Grund, woran ich erinnern mußte, nimmt sich Ihr helles Bild gar köstlich aus, und wir lieben es und den lieben Dichter, der es uns geschenkt hat. Alles ist frisch, lebendig und Liebe werth. Alles gefühlt und gesehen, und das Leben, ohne die mir so oft verdrießliche Klugheit Tiecks, die recht geistreich auszukramen er bloß Titularmenschen beauftragt, welche weder Fleisch noch Blut haben. Die Kinder- und Jugendjahre sind Ihnen besonders geglückt, das Leben bei Excellenzen; die Sängerin und die kleine Lebthoffin sind eben so schöne als wahre Gestalten, nur die Geschichte der blauen Grotte läßt uns etwas ungläubig. —

Ich wollte Ihnen mehr darüber schreiben, aber ich habe das Buch nicht zur Hand, das ich in der Ihnen bekannten literarischen Gesellschaft lesen lasse, wo es den größten Beifall findet. Besonders Gaudy ist davon entzückt, der jüngst aus Italien zurückgekehrt, eben seinen Römerzug herausgegeben hat. Wissen Sie, daß ich eitel darauf sein möchte, Sie zuerst in Deutschland eingeführt zu haben, ein Verdienst, das ich mir gern von Ihrem Uebersetzer anrechnen lasse. Uebrigens wird Ihnen der nächste deutsche Musenalmanach zeigen, daß ich noch Ihrer gedacht: „Bag Ellekrattet nede.“

Was mich anbetrifft, mein sehr theurer Freund, ich bin ein alter kranker Mann, dem namentlich mit andern Sinnen die Stimme ganz ausgegangen ist. Ich schreibe Ihnen sehr flüchtig, im Begriff nach dem schlesischen Gebirge abzureisen, wohin man

mich schickt, eine andere Luft einzuathmen. — Auf Besserung habe ich gar keine Aussicht, wohl aber auf ein verlängertes gebrechliches Alter. Das ist nicht eben nach meinem Sinn, ich bin jedoch heiter und wohlgemuth und genieße mit Vollbewußtsein und mit herzlichem Dank des vielen Glückes, das mir geworden, und des Wohlwollens und der Liebe, die mir aller Orten entgegen kommen, und denen die neuliche Herausgabe meiner gesammelten Schriften eine neue Gelegenheit gegeben, an den Tag zu treten. Es ist wahrlich schön, geliebt zu sein, und des Glückes genieße ich reichbelohnter Sänger in vollem Maße.

Ich hätte Ihnen auch gerne ein Buch geschickt, aber ich bin unbeholfen, gehe nicht aus und sehe niemanden. Ich verbringe meine Zeit mit Husten und Ausruhen und kann an nichts denken. — Ich habe mir, glücklich genug, eine Beschäftigung ersonnen, die sich meinem jetzigen geschwächten Hinschleichen wohl eignet, die ich zu jeder Zeit wieder vornehmen und wieder weglegen kann; dies ist ein linguistisches Studium; ich lerne jetzt eifrigst die Sprache von Hawaii, Grammatik und Lexicon, die noch fehlen, einst den bereits gekannten Zweigen dieses Sprachstammes anzureihen. — In meiner Reise lag mein Beruf, die Lücke, die das Hinscheiden von Wilhelm von Humboldt offen ließ, möglichst zu ergänzen. — Er hatte nämlich seine Sprachforschung von Indien aus über Java bis auf die Inseln der Südsee ausgebreitet und was ich unternehme, ist, das letzte Glied der abgebrochenen Kette aufzunehmen.

Ich werde unterbrochen und muß abschließen, da ich die letzten Momente vor der Reise Ihnen zugewendet habe.

Leben, lieben und dichten Sie wohl, bleiben Sie frisch und gesund und behalten im freundlichen Angedenken einen alten Freund

Ihren Uebersetzer

Adelbert v. Chamisso.

IV.

„Das Märchen.“

(Aus Jahrbücher der Gegenwart, Sept. und Octbr. Heft: „Andersen und seine Werke“ von Dr. R. A. Mayer.)

— — Bekanntlich hat das Märchen — jene Dichtungsart, die, auf den naiven Standpunkt der Kindheit sich stellend, eine übernatürliche Welt phantastisch in die natürliche hineinträgt — in dem Orient, dem Lande der Sagen und der Wunder, seine liebste Heimath. Die träumerische, symbolisirende, Iyrisch=epische Poesie des Orients brachte uns dasselbe schon früh entgegen, und lange war die funkelnde Perlenschnur indischer und persischer Märchen, von denen frühere und spätere Sammlungen, wie die der Tausend und Einen Nacht, große Verbreitung erlangten, Vorbilder des abendländischen Märchens. Von der andern Seite wuchs und blühte aber bei uns, in der Stille des Landlebens unter niedriger Hütte, das Volksmärchen, wie die Blume in der Tiefe des Waldes, die ihren Duft in die Wildniß streut. Trümmer unserer Götter- und Sagenwelt, Elfen und Nixen, wie die nordische Mythe sie kennt, Hexen und Heiligen, die mit dem Christenthum kamen, gingen hier vom Munde des Vaters zu Sohn und Enkel über, und erst die neueste Zeit hat diese wunderbaren Traumbilder einer verschwundenen Zeit, vielleicht kurz vor ihrem Untergange, zu sammeln Sorge getragen. — Wie jede andere aus dem Herzen der Nation hervorgehende Dichtung, spiegeln dieser Märchen die Volks- und Zeitseele wieder. Der unfreie Orient erscheint auch in seinen Märchen gebunden. Denn, wenn auch häufig ein sittlicher Zweck zu Grunde gelegt ist oder wenigstens beabsichtigt wird, so regiert hier doch wesentlich das

Unfreie, das Leblose, und ein Zauberring, eine Wunderlampe, eine Wunschelruthe bestimmen das Schicksal. In dem germanischen Volksmärchen aber, das überdies weit mehr individuelles Leben hat, sind die Elfen, Gnommen und Hexen die leitenden Mächte — also gute und böse Wesen nach Menschenweise; wobei dann das Laster seiner Strafe, die Tugend, nach überstandener Prüfung, ihren Lohn zu finden pflegt. Alles ruht hier auf einer freieren, sittlicheren Anschauungsweise, wenn vielleicht auch in noch so rohem Gewande und zerrissen und verschoben durch das Ungeschied der Ueberliefernden.

Schon vor der Zeit unserer Neuromantiker hatten Musäus und Herder das Märchen bearbeitet, von denen der erstere sich an das germanische Volksmärchen, der zweite an das Märchen des Orients anlehnte. Aber Musäus, der seine Dichtungen „Volksmärchen“ zu benennen liebte, war weit davon entfernt den schlichten naiven Ton des Volkes zu treffen; im Gegentheil diente ihm das Märchen als Mittel, Opposition gegen die damals in der Poesie herrschende Sentimentalität zu machen; seine Darstellung, die kindlich sein sollte, ist gelehrt, frivol, ironisch. Herder dagegen, der das Märchen hoch stellte und von ihm äußerte, daß es dem menschlichen Herzen seine Dinge fein zu sagen wisse, predigt Weisheit in seinen Märchen; aber die Dichtung gelingt ihm nicht; es fehlt die poetische Gestaltung, und der didaktische Zweck ist Eins und Alles. — Bei der Romantik, mit der es die Liebe für die Sage und das Wunder theilt, mußte das Märchen einen fruchtbaren Boden finden, ja es datirt von dieser Zeit an recht eigentlich die künstlerische — oder soll ich sagen: die künstliche — Pflege desselben. Tieck, Brentano, Arnim, Fouqué, Hoffmann, Chamisso und zuletzt Hauff schrieben Märchen oder märchenhafte Erzählungen für Groß und Klein, und die Brüder Grimm suchten im Norden und Süden Deutschlands die Volksmärchen zusammen und banden einen

Strauß davon, wie keine andere neuere Literatur einen zweiten bietet. Aber gerade diese Grimm'schen Kinder- und Hausmärchen, die, einfach und würzig wie Waldblumen, so ganz den Eindruck des Ursprünglichen und Rechten machten, ließen die Märchendichtungen der Romantiker als künstlich getriebene, ja zum Theil krankhafte prahlerische Gartenblumen erscheinen ohne erquicklichen Duft, ohne wahre Schönheit der Farbe und Form. Die Romantiker hatten keine Kinderherzen, sie spielten nur die Kinder; ihre ganze Richtung war eine Reaktion, eine Negation der Antike ohne wesentliche positive Leistungen, ohne die Zeugungskraft der vollen Mannheit. — Durch den Umschwung des Geistes, den die Hegelsche Philosophie hervorrief, durch einen geharnischten Aufsatz der Hallischen Jahrbücher insbesondere, die damals in der schönsten Periode ihrer kurzen Blüthe standen, ward die Romantik in ihrer ganzen Blöße aufgedeckt, und die junge Literatur strebte neuen Zielen entgegen, ohne sich jedoch bis jetzt großer entscheidender Siege rühmen zu können. Nach dem Hegel'schen Kanon galt das Drama, und wohl mit Recht, als die reifste Frucht am Baume der Poesie; deßhalb verdienten aber doch die übrigen Gattungen lange nicht die Geringschätzung, die man ihnen widerfahren ließ, und wohl Manchem wäre nicht die Anerkennung der Zeitgenossen entgangen, hätte er nicht gierig nach dem höchsten Preise gegriffen, den ihm die strenge Gottheit versagte. Dem armen Märchen, dem Schooßkind der Romantik, fiel natürlich ein hartes Loos. Ließ man auch gnädig die Grimm'sche Sammlung als historisch interessanten Rest einer untergegangenen Welt gelten: so erklärte man doch im Uebrigen die ganze Gattung für eine überwundene Dichtungsstufe, für ein kleines Genre, das höchstens nur noch für die Kinder tauge — als ob Dichter überhaupt für Kinder schreiben! Ist denn die Welt auf einmal so allverständlich und grämlich geworden, daß eine Gattung nicht mehr gelten soll, die in alter und neuer Zeit Groß und Klein erfreut

hat? Warum soll das Märchen keine Form sein, dessen sich auch das moderne Bewußtsein bemächtigen kann? Freilich, der deutschen Poesie der Gegenwart ist diese Aufgabe nicht gestellt; zerissen und tendenziös ist ihr für's Erste der naive Naturlaut, der dieser Dichtung Seele ist, abhanden gekommen — obschon neue Erscheinungen, wie Auerbach's Dorfgeschichten, zeigen, daß er nicht ganz verloren ist. Nun wohl, wenn uns diese Frucht zu hoch hängt, so laßt sie Andere pflücken. Ein germanisches Nachbarland, das, dem Getümmel der Welt ferner liegend, noch weniger von den Zeitfragen berührt worden, mag hier für uns eintreten. Andersen, das kindlich reine, gläubig fromme poetische Gemüth, mag den Schatz heben, der nur einem so frohen unschuldigen Herzen geschenkt ist. Wer unter uns Deutschen, der in junger Liebe das Heil des Vaterlands, ja das der ganzen Menschheit umfängt, möchte die politische und religiöse Gährung gegenwärtiger Zeit missen? Ich sage: „der ganzen Menschheit“; denn so wie Frankreich die Initiative im politischen Fortschritt hat, so Deutschland im religiösen; es ist dieß seine Weltmission, deren Erfüllung uns viel Herzbluth gekostet hat und noch kosten wird. Also Heil dieser Gährung, die zur Klärung führen wird — wenn auch das wilde Brausen der Zeit den zarten Saiten des Dichters Mißklänge entlocken sollte. Doppelt willkommen sei dann aber auch der seltene Poet, der bei diesem Sturm sich die Harmonie der Seele bewahrt hat! Nur bringe man, um seine Märchen zu würdigen, selber ein empfängliches Herz mit. Es ist eine Rohheit, die Poesie oder die Kunst überhaupt zu schelten, wenn wir selber kein Organ für sie besitzen oder dieß Organ nicht ausgebildet oder gar zerstört haben. Bei keiner Dichtungsart wird aber der einseitige zersetzende Verstand, mit dem Viele von das Schöne treten, weniger ausreichen als beim Märchen. Andersen selber wehrt sich überall (besonders in der unten näher zu

besprechenden Schneeförmigin) gegen diesen einseitigen Verstand wie gegen ein Gift, das gerade seiner Natur am feindlichsten ist.

Was nun aber sind die Vorzüge des Andersen'schen Märchens, und in wie fern hat diese Dichtungsart durch ihn eine Fortbildung erfahren? Wir antworten: das Märchen Andersen's in seiner vollsten Entfaltung füllt die Kluft zwischen dem Kunstmärchen der Romantiker und dem Volksmärchen, wie es die Brüder Grimm aufgezeichnet haben. Es besitzt die Vorzüge beider, ohne ihre Schwächen zu theilen. Es greift nicht in die Vergangenheit wie die Romantiker, die, mit der Gegenwart unzufrieden, künstlich ein Stück Mittelalter reproduciren wollten — so wie andere Zeiten ein künstliches klassisches Alterthum zu schaffen trachteten —; noch auch ist es Vergangenheit, wie das Volksmärchen; vielmehr athmet es den frischen Hauch der Gegenwart und steht — natürlich die kindliche Sphäre, die es festhält, vorausgesetzt — auf der Höhe des Zeitbewußtseins. Man wird mir vielleicht einwenden, daß der kindlichfromme Glaube, den es festhält, sammt dem mit singenden und muscirenden Engeln angefüllten Himmel und anderem Zubehör der Art in dieser Enge einem überwundenen Standpunkte angehöre. Dagegen läßt sich aber erwidern: einmal: daß dieß vielleicht eine nothwendige oder, wenn nicht nothwendige, doch recht geeignete Dekoration für das Märchen, das doch einmal auf Glauben sich gründet, ist — wenigstens so lange wir noch neuer Glaubensformen, nach welchen die Zeit ringt, entbehren; und zweitens: daß der religiöse Standpunkt Andersen's, so weit es aus seinen Werken hervorgeht, dennoch wesentlich der moderne ist, indem er überall die sittliche Bethätigung, die Liebe, in den Vordergrund stellt, seine Glaubensformen hingegen Niemand aufdrängt.

Andersen's Märchen ist ferner weder ironisch, noch bloß phantastisch, noch auch didaktisch — d. h. prosaisch, wie das seiner Vorgänger; seine Poesie ist reines Metall ohne schlechten Zu-

satz. — Während das dumpfe Volksmärchen nur unvollkommen zur Darstellung von Ideen gelangt, ist die Märchendichtung unseres Dänen Träger von Ideen, die sich in rein gehaltenen, höchst lebendigen Bildern verleiblichen. So belehrt und veredelt sie, ohne die Belehrung sich zum Zweck zu setzen, und gerade deshalb vielleicht um so mehr. Andersen's Poesten sind überhaupt nicht gemacht, sondern der Geist giebt sie ihm; „sie klopfen ihm an die Stirn und rufen: da bin ich!“ — wie er selber in seinem Flie-dermütterchen erzählt. Und wie das neugeborene Kind eine Seele mitbringt, so ist auch dem Märchen die Idee eingepflanzt; sie ist sein Kern und sein Mark, das ihm erst volles Leben und Kraft verleiht. Diese Idee kann aber nur von dem reiferen Menschen erkannt und gewürdigt werden, und somit sind die besten Märchen Andersen's keine Kindermärchen, sollten sie auch durch den Verleger der Originale oder der Uebersetzungen — vielleicht nur aus Speculation — so genannt sein. Dennoch aber können sie, in Folge ihrer naturwüchsigen lebensvollen Form, annäherungsweise von Kindern genossen werden, wie ich dieß selbst erprobt habe. Nur lese man sie ihnen nicht, sondern trage sie in frischer Erzählungsweise vor. Dabei kann der Text ziemlich beibehalten werden, welcher durchaus — und dieß ist kein geringer Vorzug — nicht als geschriebenes, sondern gesprochenes Wort erscheint, das deshalb auch von dramatischer Wirkung ist.

V.

Postscript.

And now what have I to say?

Here we sit again by our own firesides, and can peacefully muse over the bright scenes through which we have followed the kindly poet. Bright! What is brighter than a look into that neighbourland of enchantment, which our leader tells us is ever at hand! Better feel we, and meeker, after such a voyage, with such a cheerily burning lamp as this book in our hands! Andersen hath struck the wildest and the tenderest chords of his lyre, and flung impetuously out the full and rolling ideas that filled his mind. Has he no farther meaning, no deeper intent in this work? Yes! surely.

He would make, and perhaps he may, poets of his hearers. He would cause them to think. He would remind them of that touch of Nature, which a mightier bard hath told us makes the whole world kin. Poetry, — and people begin to see, to feel it now, — is not so mightily discordant with social life, and Andersen hath shown this, or striven to show it, throughout the whole of his literary career. He has discovered Poetry amidst the most common-place of all things. And how? By seeking it! But he hath endeavoured, too, and with goodly success, to

show the near connection there exists between the highest pursuits, the holiest, and the lowliest. His works contain a theory, a theory it were well that all mankind should study; and they go still farther than mere theory, by proving that hypothesis with triumphant success. His last chapter contains the most decisive expression of it. Is not Poetry in all things, but most in that which renders greater the Being whom God created in his own likeness? There have been men, and are still such, who press humanity down to the level of the brute. Such men ever look upon Intellect as a thing of naught, and such men are the enemies of Andersen.

When old Æsop, or he that wrote his fables, gave speech to animals, and raised them, did he not do so to raise mankind still more? Think, then, that Andersen doth likewise. When he makes the flowers tell their sorrows to the moon, he follows only in the track of Æsop, and with the same object, and with the same success. This is the inward meaning of his seemingly childish works. But childish works make the most, because the earliest, impression, and we look back with pleasure upon the fairy stories, which conveyed a moral fact and pleasing fancy to our youthful minds. As the twig is bent, the tree will grow. No child, it was long ago remarked, believes literally what it hears, but is — God save the mark! — metaphysical enough to perceive the veiled meaning of the apologue. Herein lies the strength and everlasting support of writers like Andersen.

But still, this is not all his mission. To sing Science, the California of Poetry, is a part of it. No poet save himself can do it. Let us hope that he will see this fact himself. How fully he could do so, is proved by the

Hymn to Steam Power in the chapter called Trollhätta, to take but a single instance.

Throw not aside thy mighty harp, but, gently using it, give forth quickly to the world the Poem of Science. Already do I think that thou dost meditate it; then give thy passion-filled feelings vent, and sweep thy master-hand once more across the willing chords of thy lyre! Think, Man, of thy fellow-men, that thou wouldst raise; think, Poet, of the cause of Poetry!

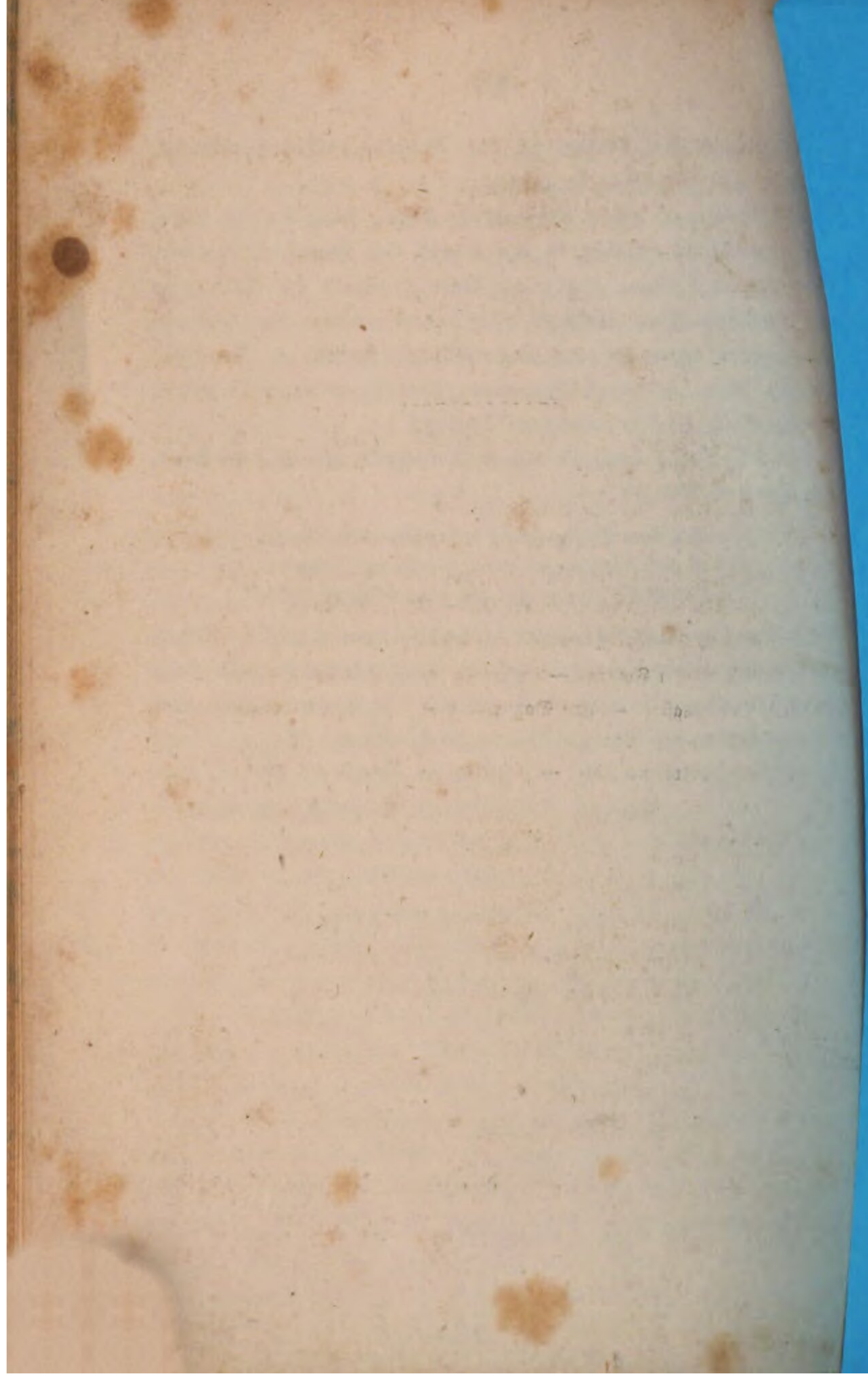
Oh! Poet, bear in mind the words of our own Poet, the Poet of Poets: —

„Own'st thou the heavenly influence of the muse,
Spend not thy fury on some worthless song;
Dark'ning thy power to lend base subjects light;”

but turn thy thoughts intently to the new Aladdin. Thou hast nobly striven, strive again, and produce more from the treasure of Poetry within thee! Thus do I cheer thee on to this noble task, bidding thee, Farewell!

K. R. H. M.

March, 1852.

Andersen, Hans Christian

Samlede Skrifter

Bd.: 21/22

Kjöbenhavn 1855

P.o.rel. 4827-21/22

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10036906-9